ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15C69-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 1er DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8057 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3858

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԺԱՄԱՆԱԿ Է, ՈՐ ՍԹԱՓԻՆՔ

Խօսելով ֆրանսական ձայնասփիւռին «Միջազգային փոխանակութիւններ»ու շարքին մէջ Վոսփորի Արձագանգները անունով թրքական բաժինի մը հաստատման մասին, կը գրէինք (Յառաջ, 8 Մարտ) —

« Իսկ ի՞նչ կ'ընենք մենք :

Պատահականութեան ձգած ենք ամէն բան : Տարին քանի մը անգամ հայկական պատարագը կը ձայնասփռուի : Երբեմն ալ հայկական երգացանկներ կը լսուին, բառ բախտի : Ատով կը գոհանանք ու հանգիստ կը քնանանք » :

Ու յիշելով Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաները ու Լիբանանը, ուր մեր հայրենակիցները ունին իրենց Հայկական ժամը, կը թելադրէինք, որ զանազան կազմակերպութիւններ իրարու մօտ գալով, պիտանի ուժերը գործի մղելով, գիտնին պատկան իշխանութեանց՝ Ֆրանսայի մէջ եւս ունենալու համար նման իրաւունք մը :

Շատ համեստ էր մեր պահանջը, շաբաթը ոչ թէ մէկ ժամ, այլ քառորդ ժամ :

Կը հրաւիրէինք մանաւանդ մեր երիտասարդները — նոր սերունդ եւ ուսանող — որ հրապարակ գան եւ ցոյց տան իրենց շնորհքը :

Ի վերջոյ ունինք այս երկրին մէջ ծնած, ուսում առած եւ բնիկ տեղացիներուն հաւասար ամէն իրաւունք վայելող երիտասարդութիւն մը, որ շատոնց գրած անցած է չափահասութեան տարիքը :

Այս սերունդը ինչո՞վ կ'արդարացնէ իր հայկական ծագումը :

Կը ճանչնանք բազմաթիւ երիտասարդներ, որոնք բարձր գիտելիքներու տիրացած են եւ սկսած համբաւ շինել : Անոնք նոյնիսկ քաջատեղեակ են հաստատուած ու պաշտօնական անձնաւորութեանց հետ եւ յարաբերութեանց լայն շրջանակ մը բանեցած :

Ինչո՞ւ համար ի նպաստ հայութեան չօգտագործէին անոնք իրենց կապերը :

Գիտենք, որ շատ դժուար է հայկական բաժին մը ունենալ ֆրանսական ձայնասփիւռին մէջ : Հրեաները յաջողած են կրօնական գետնի վրայ ունենալ իրենց շաբաթական «Լսէ' Իսրայէլ»ը : Ֆրանսայի Հրեաներուն թիւն է նուազագոյն 300.000 հոգի : Կան ուրիշ օտարազգիներ ալ, որ Հայերուն չափ կամ մեզմէ աւելի թիւ մը կը ներկայացնեն Ֆրանսայի մէջ :

Եթէ հնարաւոր չըլլայ Ֆրանսայի ազգային ձայնասփիւռին մէջ անկիւն մը ապահովել, կարելի է փորձել «Լիւքսէմպուրկ»ը եւ «Եւրոպա Թիւ 1»ը :

Մինչ մենք կը սպասէինք, որ մեր երիտասարդները պիտի յաջողէին Հայկական բաժին մը մտցնել ֆրանսական ձայնասփիւռին մէջ, աշխատակից մը անհաղանդ կը հնչեցնէ թէ Ցուննարէն սկսեալ պիտի զադրեցնեն նոյնիսկ հայկական պատարագին ձայնասփռումը : Այս փոքրիկ մխիթարութենէն ալ պիտի զրկեն ֆրանսահայութիւնը : (Յառաջ, 26 Նոյ.) :

Պատճա՞ռ : Որովհետեւ ժողովուրդը անտարբեր է եւ իր նամակներով չի քաջալերեր ֆրանսական ձայնասփիւռի այն կազմակերպութիւնը, որ կը գրագի «հայկական պատարագ»ով, որ մեր եկեղեցական դմայլելի երգեցողութեանց միջոցաւ հայ ազգին եւ անոր դարաւոր մշակոյթին փառաբանութիւնը կ'ընէ, որ ո՛չ միայն Ֆրանսայի, այլ — մինչեւ Միջերկրական Ափերը — օտար երկիրներու ժողովուրդներուն կը ծանօթացնէ մեր քաղաքակրթութիւնը :

Ժամանակ է, որ սթափի՛նք մեր թմրութենէն եւ գործի լծենք մեր երիտասարդութիւնը : Հրապարակ քաշե՛նք բոլոր բարեմոյն եւ օգտակար տարրերը, որոնք կրնան փոքրիկ ծառայութիւն մը մատուցանել մեր բազմաչարչար ժողովուրդին՝ այս հիւրընկալ երկինքին տակ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՕՐԷՆՔԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ

200Ի ԴԷՄ 269 ՁԱՅՆՈՎ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆ ԱԼ՝

200Ի ԴԷՄ 267 ՁԱՅՆՈՎ

Ուրբաթ գիշեր Ազգ. Ժողովը երկու անգամ վստահութիւն տուաւ Վարչապետ Կայեարի, առաջին անգամ սեղանին վրայ դրուած էր Ալժերիոյ Հիմնական օրէնքը, որ պատճառ դարձած էր արդէն նախորդ դահլիճին տապալման :

Ժողովը առիթ տուաւ սակայն բուռն վէճերու եւ միջամտութիւններու : Վարչապետ Կայեար առաջին առթիւ պարզեց Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին անհրաժեշտութիւնը : Շեշտեց մանաւանդ թէ Ֆրանսան երբեքանկախութիւն չի շնորհեր Ալժերիոյ եւ որեւէ ձեւով ալ գլուխ-գլխի չիկրնար նստիլ եւ բանակցիլ Ազգային Ազատագրական Ճակատին հետ : Կայեար յիշեց նաեւ որ Ֆրանսան ընդունած չի կրնար երբեք Մարոքի եւ Թունուզի առաջարկին, եւ թէ լաւագոյն կ'ըլլայ որ այս վերջինները հասկցնեն ըմբոստներուն թէ իրենց շահը կը պահանջէ որ ականջալուր ըլլան ֆրանսական առաջարկներուն :

Վարչապետէն ետք խօսք առաւ Մենտէս Ֆրանս : Նախկին Վարչապետը ընդունեցաւ բուռն ընդդիմադրութեամբ մը մանաւանդ Բուժատականներու կողմէ որ կ'ուզէին արգիլել հանդիսանալ Մենտէսի խօսքերուն :

Արմատական երեսփոխանը երկար ճառով մը ուզեց պարզել Հիմնական-Օրէնքին թերի կողմերը : Նախ բառ իրեն, այդ օրէնքին հիմնական սխալը Իսլամներու մասնակցութեան պակասն է : Յետոյ Մենտէս - Ֆրանս կը գտնէ թէ Հիմնական Օրէնքին կարգադրութիւնները անմիջական չեն եւ ենթակայ այլազան պայմաններու որ անորոշ ապագայի մը կը մնան :

Մենտէսի ճառը միշտ կ'ընդմիջուէր ծայրայեղ – աջակողմեաններէն եւ Բուժատականներէն, բայց նախկին վարչապետը շարունակեց, յիշելով թէ 1947ի կանոնագիրը Ալժերիոյ համար աւելի լաւ էր եւ եթէ իրագործուէր շատ աւելի լաւ կ'ըլլար քան Հիմնական Օրէնքը : Այս յայտարարութիւնը առիթ տուաւ որ Սուսթէլ եւ Լաքոստ բուռն միջամտութիւններ ընեն եւ աւելի եւս մթնոլորտը տաքցաւ : Ընկերվարական երեսփոխան մը պատասխանելով Մենտէսի յայտարարութեան բսաւ. — «Եթէ այդպէս էր ինչո՞ւ դուք չգործադրեցիք (47ի ծրագիրը) երբ իշխանութեան գլուխն էիք » :

Մենտէս.— «Կը յիշեցնեմ որ ճիշդ գործադրելիք առնեն էր որ դահլիճս տապալեցաւ ...» :

Պ. Մենտէս Ֆրանսին անկարելի եղաւ ատկայն խաղաղ մթնոլորտի մը մէջ վերջացնել իր ճառը, իր դէմ առեյութիւնը Բուժատականներէն անցած էր արդէն եւ տարածուած, ամբողջ Ազգ. Ժողովին մէջ Մենտէսին կողքին կը մնային միայն համայնավարները եւ ընկերվարական փոքրամասնութիւնը :

Մենտէսի եզրակացութիւնը լսել դրեթէ անկարելի կ'ըլլայ, եօթ երեսփոխաներ երեք անգամ կը սկսի նախադասութիւնը.— « Իմ հայրենասիրական ամբողջ թափովս ... », բայց ազմուկը կը շատնայ, մինչ համայնավարները կը ծափահարեն : Նստաշրջանը վերահաստատելու համար նախագահ Լը Թրոքէր հինգ վայրկեան դադար կուտայ երեսփոխաններուն :

Ճաշէրը խօսողն է ժաք Սուսթէլ : Ալժերիոյ նախկին կուսակալը հակասութիւն մը կը տեսնէ Հիմնական Օրէնքին եւ արտաքին նախարար՝ Փինոյի յայտարարութեանց միջեւ : Կ'ուզէ հասկնալ թէ ի՞նչ

ԱՅՑԸՆՀԱՒԻՐԸ ԱՌՈՂՋԱՑԱՒ

Ուրբաթ օր Նախագահ Այզընհաուըր մեկնեցաւ Կեթիզպուրկի իր ագարակը՝ հանգստանալու համար : Միացեալ Նահանգներու Նախագահին առողջութիւնը բոլորովին բարելաւուած է եւ միջազգային քաղաքական շրջանակները հանգստացած են : Նիւ Եորքի սակարանն ալ, որ կարեւոր անկում մը արձանագրած էր Այզընհաուըրի հիւանդութեան առաջին օրն իսկ, վերադարձաւ իր բնական վիճակը :

Այզընհաուըր շատ արագ ապաքինում մը ունեցաւ եւ բժիշկները որեւէ անպատեհութիւն չտեսան որ մինչեւ իր ամարանոցը ճամբորդէ :

Հաւանական է որ նախագահը մօտ մէկ շաբաթ մնայ Կեթիզպուրկի ագարակը :

բսել կ'ուզէ Փինօ երբ ազատ ընտրութիւններու մասին կը խօսի :

Վստահութեան քուէարկութենէն առաջ խօսք կ'առնէ նաեւ Ժորժ Պիտօ, որ խօսքի իր սովորական վարպետութեամբ կը պատասխանէ մասամբ Մենտէս Ֆրանսի : « Կարելի չէ շարունակաբար յանցաւոր գտնել իր երկիրը» կ'ըսէ նախկին վարչապետը :

Եւ Պիտօ կը շարունակէ.— «1954ին երբ Մենտէս Ֆրանս վարչապետ էր կը յայտարարէր «Ալժերիան Ֆրանսական նահանգներէ կազմուած է եւ ոչ մէկ կառավարութիւն կրնայ ընդունիլ որ անջատուի Հանրապետութենէն » : Անմիջապէս միջամտելով Մենտէս կ'ըսէ . «Ձեմ հերքեր 54ին, 55ին բառերս, բայց մէկ պայմանով, որ ընդունիք թէ եթէ իմ դահլիճս կարենար 1947ի կանոնագիրը գործադրել այս դէպքերը չէին պատահեր» :

Պիտօ.— « Ձեր յայտարարութիւնները պայմանաւոր չէին, կ'ըսէիք Ալժերիան Ֆրանսան է եւ ոչ թէ Ֆրանսան է եթէ ...» , Պիտոյի այս պատասխանը կ'ընդունուի բուռն ծափահարութիւններով ծայրայեղ - աջ, աջ եւ կեդրոնի երեսփոխաններուն կողմէ : Եզրակացնելով Պիտօ կը յիշէ էմիրանի մէկ խօսքը. — « Ան որ ոտքի կը մնայ պաշտպանելու համար իր դատը, ամբողջ աշխարհը իր կողքին կ'ունենայ գինքը պաշտպանելու համար» :

Խօսք կ'առնէ նաեւ Ֆ. Միթերան : Գիշերուան նիստին քանի մը երեսփոխանի կարճ ճառերէն ետք, ժամը տասնին վարչապետը կը պատասխանէ եղած հարցումներուն, եւ ժամը 11ին կը սկսի քուէարկութիւնը : Քուէի իրաւունք ունին միայն ներկայ երեսփոխանները :

Վերջապէս 269 թեր եւ 200 միայն դէմ (համայնավար, արմատական, քանի մը ընկերվարական) ձայնով Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքը քուէարկուեցաւ : 267 ձայնով ալ քուէարկուեցաւ ընտրութեան օրէնքի բարեփոխումը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ եօթանասուն հազար ուսանողներ արտչեցին երկու օրուան դասադուլ ընել՝ բողոքելու համար համալսարանին եւ գիտական փնտռումներուն պետութեան յատկացուած նիւթական օժանդակութեան անբաւարարութեան դէմ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ ոստիկանութիւնը տասժամ տեւող հարցաքննութիւն մը բրաւ « Թանժ » բնանատար նաւուն նաւաստիներուն, որոնք կը նաւարկէին Հարաւ. Ափրիկեան դրօշի մը տակ : Եգիպտոսի իշխանութիւնները կը կարծեն թէ այս նաւը կը պատկանի Իսրայէլացիներուն եւ տակաւին 15 օր առաջ կը կոչուէր « Քիշոն » եւ կը կրէր իսրայէլեան դրօշակ :

ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ

1

Ձեռագիրը ելաւ ձիւնից, —
Քո այտե՛րը, քո այտե՛րը ,
Մանուշակը ժպտաց անբիծ , —
Քո աչքե՛րը, քո աչքերը :

Առուի ափին ուռին ջահել, —
Քո հասա՛կը, քո հասա՛կը .
Անուշ հովից դող է առել, —
Քո նազա՛նքը, քո նազա՛նքը :

Արեւ ելաւ դէմի սարից, —
Քո ժպի՛տը, քո ժպի՛տը ,
Ամպը եկաւ, ծածկեց նորից ,—
Ա՛խ, քո սի՛րտը, պաղ քո սիրտը ...

2

Մոլորուե՛լ եմ, մոլորուել եմ
Քո նազերի ծովերի մէջ,
Քո մազերի անտառի մէջ,
Քո նակատի ձիւների մէջ,
Մոլորուե՛լ եմ, մոլորուե՛լ եմ :

Մոլորուե՛լ եմ, մոլորուե՛լ եմ
Քո յօնքերի շաւիղների մէջ,
Քո աչքերի գիշերի մէջ,
Թարթիչներիդ փշերի մէջ,
Մոլորուե՛լ եմ, մոլորուե՛լ եմ :

Ձիւնից դուրս գամ՝ դէմս ծովն է,
Քո անտառն է, քո գիշերն է,
Դէպի սիրտդ ճամբան ո՞րն է,
Մոլորուե՛լ եմ, մոլորուե՛լ եմ ...

3

Աղբիւր եմ ես, կուզամ սարէն,
Կուզամ սարէն, կուզամ քարէն,
Կուզամ եղման ու վա՛ր կ'երթամ .
Դու չես հասնի, վարա՛ր կ'երթամ :

— Աղբիւր ես դու, սարէն կուզաս,
Սարէ՛ն կուզաս, քարէ՛ն կուզաս ,
Ես ջրւոր եմ՝ էդ սարերէն,
Էդ ժայռերէն քար կը բերեմ ,
Քեզ կը բանտեմ, քեզ կը տանեմ ,
Արտերիս մէջ քեզ կը հանեմ
Դու գլգլա՛ս իմ արտի մէջ,
Իմ արտի՛ մէջ, իմ սրտի մէջ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Պաշտպանական նախարարը, որ Մաօ Ցէ Թունկի մեկնելէն վերջ ալ Մոսկուա մնաց, Ռ. Միութեան Պատերազմական նոր նախարար մարշալ Մալինովսկին հրաւիրեց Չինաստան : Մոսկուայի դիւանագիտական շրջանակներուն կարծիքը այն է, թէ Ռ. Միութեան եւ Համայնավար Չինաստանի միջեւ զինուորական կարեւոր համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի :

ՉԻԼԻԻ եւ Վենեզուէլայի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզուեցան : Պաշտօնական զեկոյցի մը մէջ, Չիլիի կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ Վենեզուէլայի իր դեսպանը ետ կանչեց :

ԻԹՆԻԻ մէջ մարոքցի ապստամբները զսպելու համար, սպանական օդանաւային ուժերը ամրակռած են այն շրջանները՝ որոնք կը գտնուին ըմբոստներուն ձեռքը : Մարոքի արքայական բանակը միջամտութիւն չէ բրած :

ԻՏԱԼԱՑԻ դիւանագէտ մը՝ Սփինելի ՄԱԿի Եւրոպայի դիւանին տնօրէնութեան ընդհանուր քարտուղարի փոխանորդ նշանակուեցաւ՝ Համմըրշոլտի որոշումով :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Հանրապետութեան Նախագահ Հէօս, որ Հռոմ գացած էր, Պոնն վերադարձաւ :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԴԵՆՔ

ՁԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

Ա.

Հետզհետէ կը խորանայ տարակարծութիւնս :

Սովորութիւն մը, որ ինծի յիշատակ կը մնայ մանկութենէս, կը բանէ գիս ու կը հարցաքննէ ամէն երեկոյ, հազիւ անկողին մտած.

— Ի՞նչ ըրիր այսօր եւ ի՞նչ սորվեցար :

Հիմա, տարակարծութիւնս քանի կը խորանայ, նոյն հարցաքննիչը կու գայ կը կշռէ նաեւ ամէն տեսակէտ, որ կ'աւելնայ ծանօթ գանձանակին մէջ :

— Չի բաւեր, կ'ըսէ գիշերուան այցելուն, չի բաւեր վստահիլ գաղափար մը ունենալ : Կարեւորն այն է թէ ի՛նչ ծանրութիւն ունի օրուան այդ վաստակը :

Ծանրութիւն բառը, այստեղ, կ'ակնարկէ նորութեան : Այսինքն բան մը որ կը փոփոխէ արժէքներու դասակարգութիւնը : Վասնզի քրջահաւաքի մախաղ չէ մարդկային միտքը, որ ուռի գիւղի գզիրին գիտցած բաներով, մեծ մօրս խելացութեան յիշատակներով կամ սրճարաններու մէջ շատ գործածական գաղափարներով, մեր ժամուն գետնի խորքերուն չափ մաշած ու հինցած :

Այսպէս է որ սորվեցայ թէ բաւական չէ նոր կօշիկ մը գնել տարին մէկ, երկու, ի՛նչ գիտնամ՝ թերեւս երեք կամ չորս անգամ (տասը հաշիւը կիները գիտեն), նոր հագուստ կարել տարուէ տարի, շըջազգեստին ձեւը փոխել եղանակէ եղանակ՝ հետեւելով Լուվրի, Սամարիթէնի, Փրէնթանի կամ Կալըրի Լաֆայէթի նորաձեւութեանց :

Մարդկային միտքն ալ կը պահանջէ նոր պատուաստում : Կանչել քրջահաւաքը եւ Մառշէ օ Փիւս ղրկել այն գաղափարները, որոնք հինցած են այլեւս, մաշած, մգլոտած, զառամած : Մաքրել մտածման թաղուհին սենեակը, նորոգ զարդարել, օրուան շողով լուսաւորել, վերջապէս ստանալ թարմութեամբ եւ կենդանութեամբ :

Նոյն ձեւով՝ յեղաշրջել ժողովուրդին հոգին, փոխել մտածման պարունակին կահաւորումը : Վերջապէս հարստացնել մտքի անդաստանը ժամանակին բարիքներով :

Վասնզի միտքն է միայն որ ազնիւ է, եւ վա՜յ անոր որ կը սիրէ ամենայն հոգածութեամբ եւ զոհողութեամբ հագուեցնել իր ոտքը, բայց ոչ երբեք միտքը :

Ափսո՜ս, իմ տարակարծութիւնս կը խորանայ անոր համար, որ մենք, Հայերս, հետաքրքրուած չենք միտք հագուեցնելու խնդիրներով՝ այնքան որքան կը սիրենք հագուեցնել մեր ... ոտքը :

Հայկական միտքը հագած է ինչ որ կը հագնէր հարիւր տարի առաջ : Նոյն ցնցոտին, նոյն քուրձը, նոյն խարազը :

Այսպէս, կը կրկնենք ինչ որ սորվեր ենք տարիներ առաջ : Կը քալենք կ'երթանք մեռելներու պէս, ականջ խցած եւ աչք խփած : Աշակերտական տրամադրութիւն դարձաւ ազգապահպանում հռչակել, գիւղացական ճարտասանութեան ձեւ առաւ բռունցք բարձրացնել մուրման վտանգին դէմ եւ ... լաւ մտիկ ըրէք այստեղ, — ժամանակին, կը բաւէր յանգ կազմել Մասիս լերան անուամբ՝ բանաստեղծ հռչակուելու համար համազգային չափանիշով, այսօր գիները ա՛յնքան ինկած են Հայոց մտքի անդաստանին մէջ, որ բաւական է էջմիածին պտտիլ... քունի մէջ՝ յայտարարուելու համար ազգասէր հարիւր տոկոսով :

Քիչ մը փիւտէօր, եղբայրք պատուականք : Մանաւանդ քիչ մը ցած խօսեցէք այդպիսի նիւթերու մասին՝ յանուն ամօթխածութեան : Վերջապէս ամէնքս նոյն տարիքը չունինք, եւ եօթանասունից պատուհեր չենք : Ի վերջոյ, կրօնական համայնք չէ՞ այս ժողովուրդը, որ ա՛զգ էր ժամանակին՝ իր պատմութեամբ եւ քաղաքակրթութեամբ, ու վճռած է ա՛զգ դառնալ նորէն՝ հաղորդակից մնալով օրուան մտաւորական յեղաշրջումներուն :

Հաւատացէք որ երբեմն կ'ամչնամ որ Հայ եմ՝ երբ կը լսեմ խելացնոր աղմուկը, որ կը բարձրանայ անիմաստ աղաղակներով, ժամանակավրէպ բացատրութիւններով եւ պատուական պահանջներով : Գիտեմ թէ ո՛վ կայ խամաճիկային այս թատերախաղին ետեւն եւ, — այնքան օտար՝ որքան չնական ստուերներ, — բայց դերակատարներուն մէջ ամէնէն զզուելիները այն կարգ մը նոր հարուստներն են, որոնք կ'ուզեն պատմութեան մէջ մտնել՝ միաժամանակ ջանալով իրենց մտաւորական աղքատութեան ստորագրութեան ցուր ծածկել նիւթական հարստութեամբ եւ ... էջմիածնասիրութեամբ :

Կ'ուզէի որ հայ գրագէտը, — կոչումով եւ պատրաստութեամբ արժանի այդ անունին, — ոտքի կանգնէր պահ մը եւ հարցնէր իբրեւ իրաւատէր .

— Հայրենակիցնե՛ր, որո՞ւն ապրանքը որո՛ւ կը ծախէք այսպէս : Հին Աթէնքն ալ ունէր իր լումայափոխները եւ բովճայքի վաճառականները տաճարներու վրայ, բայց փոխանակ Ելլադան մնաց եւ կը մնայ Արիստոտէլներու, Պղատոններու, Պինդարոսներու, Եսքիլէսներու, Եւրիպիդէսներու անկապուտ հարստութիւնը :

Երկա՜ր տեւեց այս առուծախը, — մին ծախեց Ազգ. Սահմանադրութիւնը յանուն ... էջմիածնասիրութեան, միւսը՝ ըՍփիւռքը՝ յանուն ... միասնականութեան, բայց ոչ այն որ կը ծախէր Սահմանադրութիւնը՝ գիտէր թէ ի՛նչ յիմարութիւն կը գործէր, ոչ ալ այն որ կը ծախէր Սփիւռքին ազատութիւնը : Արդ, Սահմանադրութեան ջնջումը պայմանաւորուած չէ երբեք Օսմ. Կայսրութեան փլուզումով, վասնզի Հայոց Ազգ. Սահմանադրութիւնը Ոգի է միայն : Գալով այն վէճին, որու մէջ շատ կը հոլովեն թեմ բառը, կը թուի թէ էջմիածնի մէջ գաղափա՞ր չունին թեմ բառին նշանակութեանց մասին, կամ պէտ կը շփոթեն տարբերութիւնը, զոր թեմ բառը կ'արտայայտէ « Շիրակի թեմ » (հայրենական հող) եւ « Հիւս. Ամերիկայի թեմ » (օտար երկիր) բացատրութիւններով :

Ցաւալի կէտը այս չէ, սակայն : Ոչ ալ այն թէ կաթողիկոսը մէկ է եղեր կամ չորս, — մեր ժողովուրդը, որ չորս կաթողիկոս ալ ունեցեր է միաժամանակ գահակալ, չարունակեր է «Հայր մեր»ը արտասանել ինչպէս եթէ մէկ ըլլար կաթողիկոսը կամ չորս, ու ծառացեր այն ատեն միայն՝ երբ արգիլեր են աղօթել « ազգիս Հայոց ազատութեան համար », հասկցա՞ր, Մարկո՛ս :

Ցաւալին այն է այս վէճերուն մէջ, որ եկեղեցասէր, էջմիածնասէր, Հայաստանասէր, միասնականասէր խումբ մը սէրսէրներ կը սպառեն ազգային ուժը, մեր գերագո՛յն իտէալներուն հասնելու կամքը, յիշեցնելով ինչ որ պատահած է, ժամանակին, Պոլսոյ մէջ, երբ մեր խեղճ պատրիարքները ու մի քանի շահախնդիր ամիրաներ դղուրդուք կը խաղային եկեղեցիին շուրջ, բեմին ետեւ ունենալով՝ օտար ստուերներ, այնքան չնական, որքան օտար :

Հարկ է որ ներկայացնեմ աղէտը, նկարագրելով հրապարակը եւ պարխաղները.. քանդելու հրաւէր կարդալէ առաջ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

«ԴԱՌՆ ՑԱՂԹԱՆԱԿ»

Նիքոլաս Րէյ, այս անունով ժապաւէնին բեմադիրը, կը պատկանի արուեստագէտներու այն դպրոցին, որ կը ձգտի յեղաշրջում մը կատարել շարժանկարի մինչ այդ չօշափած նիւթերուն ներկայացման մէջ : Այդ դպրոցին աչքառու դէմքերէն էլիա Գազան, Րապէր Ալտրիխ, Տէլպէր Ման, Տէլմէր Տէյվս եւ նոյն ինքն Նիքոլաս Րէյ, այս վերջին տարիներու ընթացքին, իրենց արտադրութիւններով նոր շունչ մը մտցուցին ամերիկեան շարժանկարին մէջ : Ընկերային հարցերը ինչպէս նաեւ հոգեկան կամ հոգեախտաբանական վերլուծումները կարեւոր դեր մը խաղացած են այս արուեստագէտներուն ստեղծագործութեանց մէջ :

Րընէ Հարտիի այս վէպը ժապաւէնի վերածելով, Նիքոլաս Րէյ յաջողած է առաջին պատկերէն մինչեւ վերջինը մագնիսացնել հանդիսատեսը :

Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ պատահած պատերազմական դրուագ մըն է, զոր կը պատկերացնէ այս ժապաւէնը : Անգլիական ջոկատ մը հրաման ստացած է յարձակելու գերման հրամանատարութեան կեդրոնատեղիին վրայ, կարեւոր փաստաթուղթեր ձեռք ձգելու համար : Այս վտանգաւոր ձեռնարկը կը յանձնուի հրամանատար Գրէնին : Անոր պիտի ընկերանան տասնեակ մը զինուորներ, ինչպէս նաեւ երիտասարդ տեղակալ Լէյթը :

Երբ ջոկատը տեղ կը հասնի, հրամանատար Գրէնն քաջութիւնը չունենար իր ձեռքի դաշոյնով, սպաննել գերման պահակ մը : Երիտասարդ տեղակալը տեսնելով հրամանատարին զօրահար ձեռքը, ինքը յանձն կ'առնէ պահակը մեռցնելու խիզախ գործը : Այս միջադէպէն վերջ ձեռնարկը յաջող կերպով կը գործադրուի եւ ջոկատը ճամբայ կ'ելլէ դէպի իր բանակատեղին :

Մինչեւ հոս Նիքոլաս Րէյ տարած է անուրանալի յաղթանակ մը : Ան գիտցած է յաջող կերպով պատկերացնել պատերազմական շրջանի մը մթնոլորտը : Մարդկային վախը, սարսափը, եւ հերոսութիւնը զանազան դրուագներու մէջ պատկերացուած են այնքան հարազատօրէն որ կարելի չէ բեմադրութեան մասին խօսիլ : Եւ շարժանկարի բեմադիրին համար կարեւոր առաքինութիւն մըն է իր բեմադրութիւնը ցայտուն չդարձնելը :

Բայց ժապաւէնին երկրորդ կէսին մէջ Նիքոլաս Րէյ կը սկսի փիլիսոփայել : Ան իբրեւ խորունկ մտածող արուեստագէտ շուզէր իրենց պարզութեանց մէջ ներկայացնել դէպքերը, առանց շօշափելի իմաստ մը տալու անոնց : Այս ժապաւէնով ալ Նիքոլաս Րէյ ուզած է ցոյց տալ մեզի, որ պատմութեան առջեւ ներկայացուող հերոս մը յաճախ չի տարբերիր հասարակ ոճրագործէն : Այս պարագային այդ հերոսը հրամանատար Գրէնն է : Թէ ի՞նչպէս : Հրամանատարը ամէն առիթին մէջ ի գործ կը դնէ անհետացնելու համար տեղակալ Լէյթը : Չէ՞ որ տեղակալը միակ վկան էր որ իր վախկոտութեան ականատես եղած էր : Անոր անհետացումով միայն կարելի է փրկել իր զինուորականի պատիւը : Այս ոճիրին գործադրութիւնէն վերջ Գրէնն կը պարգեւատրուի հերոսի շքանշանով : Ահա ինչու «Դառն Ցաղթանակ» :

Դէմ չեմ, կուռքեր տապալելու գաղա–

ՅՈՒՇԵՐ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

—o—

Կոմիտաս վարդապետը պարապմունքների ժամանակ շատ լուրջ եւ խստապահանջ էր : Բայց երբ նկատում էր յոգնածութիւն խմբի մէջ, մի հաճելի կատակով ծիծաղեցնում էր բոլորիս եւ կրկին թարմացնում խմբի տրամադրութիւնը :

Ամէնից զարմանալին նրա լսողութիւնն էր եւ չափ տալը երգի կատարման ժամանակ : Ութսուն հոգի միաժամանակ երգելիս մի փոքրիկ սխալն անգամ չէր վրիպում նրա լսողութիւնից. անմիջապէս դադարեցնում էր երգը եւ մատով ցոյց տալիս երգողին, որը կէս, նոյնիսկ մի քառորդ աստիճան ցածր կամ բարձր էր վերցրել նոտան : «Այ դու, զուռնաչի» ասելով, նորից կրկնել էր տալիս երգը : Չափ տալիս լարւում էր ամբողջ մարմնով եւ հոգով : Այնպիսի երգեր, ինչպիսիք են «Լօ լօ»ն, «Գութանի երգը» եւն., որ կան արագ եւ դանդաղ չափեր, միաժամանակ, բասերին, տենորներին, ալտերին, դիսկանտներին առանձին — առանձին նշան էր անում ձեռքերով, գլխի շարժումով եւ հայեացքով : Օրինակ՝ աջ ձեռքով տալիս էր կէս թախտում, ձախով մէկ ութերորդական, գլխի թեթեւ շարժումով մէկ ամբողջական եւ այլն, մանաւանդ այն դէպքերում, երբ երգը կատարւում էր ոչ թէ քառաձայն, այլ ութձայն, մինչեւ իսկ տասներկու ձայնով : Այդպիսի բարդ ներդաշնակութեան հասնելը ամենահմուտ խմբավարներին էլ դժուարութեամբ է յաջողւում :

Խումբը ելոյթներ էր ունենում բոլոր հանդիսաւոր տօնակատարութիւնների ժամանակ Ճեմարանի համերգների դահլիճում եւ մեծ տօների ժամանակ Մայր Տաճարում :

Առանձին շքով ու պէտորութեամբ էր կատարւում Ճեմարանում Վարդանանց Տօնը եւ Ճեմարանի տարեդարձը, որոնց ներկայ լինելու համար գալիս էին բազմաթիւ հիւրեր Թիֆլիսից, Երեւանից եւ այլ քաղաքներից :

Այդ տօնահանդէսների զարդն էր Կոմիտաս վարդապետը իր երգեցիկ խմբով :

×

Աշնան օրերն էին : Թիֆլիսի Համաանդրկովկասեան երգեցիկ խմբերի ստուգատեսին փառաւոր յաղթանակ տանելուց յետոյ Կոմիտաս վարդապետի խմբի անունը հռչակուել էր ամէնուրեք : Երեւանից եւ Բաքուից նա հրաւէր ստացաւ համերգ տալու :

Երեւանի այն ժամանակուայ լաւագոյն թատերասրահ այժմեան «Սպայի տան» թատրոնն էր, որը պատկանում էր Ջանփոլադեաններին : Համերգից երկու օր առաջ բոլոր տոմսերը վաճառուած էին : Թատրոնի դահլիճը, պատշգամբը, միջանցքները լիքն էին ունկնդիրներով : Համերգն սկսելուց երկու ժամ առաջ էջմիածնից մեր խումբը հասել էր Երեւան եւ Կոմիտաս վարդապետի խիստ կարգադրութեան համաձայն, մենք հանգստանում էինք բեմի յետեւի սենեակներում : Կարգադրուած էր սառը ջուր չխմել, հաց ու պանիր, մրգեղէն, քաղցրեղէն չուտել համերգից առաջ, այլ խմել մի մի բաժակ եփած, բայց գոլացած կաթ, մէջը լցրած մի քանի կաթիլ կոնեակ : Երեկոյեան ժամը ութին վարագոյրը բացուեց եւ Երեւանի հասարակութիւնը բեմի վրայ տեսաւ 90 հոգուց բաղկացած Ճեմարանի երգեցիկ խումբը՝ Կոմիտաս վարդապետի ղեկավարութեամբ :

Առաջին համարը երգեցինք «Գարուն ա ձուն ալ արել». Մնացածների հերթականութիւնը լաւ ձեմ յիշում, բայց միտս է, որ երգեցինք «Անա Եար», «Շողեր ջան», «Կալի երգը», «Ալագեազ սարն ամպել ա», «Թուժար պառկէ», «Գնա, գնա, գալիս եմ», «Կուժն առա, ելայ սարը», «Իմ չինարի եարը», իսկ վերջը՝ «Լօ լօ»ն :

Ամէն մի համարից յետոյ դահլիճը թնդում էր ծափահարութիւններից : Իսկ «Լօ լօ»յից յետոյ ծափերի այնպիսի փոթորիկ բարձրացաւ դահլիճում, որ ստիպուած եղանք երկրորդ, երրորդ անգամ կրկնել : Համերգից յետոյ Կոմիտաս վարդապետը կարգադրեց չցրուել եւ մի քանի րոպէ մնալ, որպէսզի կոկորդները, ձայնալարերը հանգստանան եւ դրսի սառը օդից չվտանգուեն :

Սակայն դահլիճը շարունակում էր թնդալ ու լսւում էին բացականչութիւններ : Մի երկու րոպէ չանցած, երեք հոգի, յանձնաժողովի նախագահի գլխաւորութեամբ, մտան բեմ եւ պատկառանքով մօտենալով Կոմիտասին, ասացին հետեւեալը .

— Ամբողջ հասարակութիւնը խնդրում է հայր Կոմիտաս վարդապետից երգել մի երգ :

Երկար թախանձանքից յետոյ, Կոմիտասը տուեց իր համաձայնութիւնը :

Վարագոյրը քաշեցին, բեմը բացուեց : Ամբողջ թատրոնը շնչապահ ուշադրութեամբ հետեւում էր Կոմիտասի շարժումներին : Նա մօտեցաւ դաշնամուրին, նստեց աթոռի վրայ եւ ձեռքերը դրեց ստեղների վրայ ու մի պահ տիրեց հանդիսաւոր լռութիւն... Այդ մի վայրկեան էր, երբ բոլորս էլ կախարդուել էինք այդ մեծ մարդու հմայքով :

Ս. ԲԱՂՐԻԲԵԱՆ

(5 Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԺԵՐԱՆԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տաք մթնոլորտ մը՝ ցուցահանդէսի սրահին մէջ: Առաջին ակնարկով կը հանդիպինք նարնջագոյն, դեղին եւ կարմիր գոյներուն, որոնք իրենց ջերմ արտայայտութեամբ կուգան ներկայացնել «Նախախնամութիւնը»: Լոյսը կ'իջնէ նկարներու մեծամասնութեան վրայ: Ժերանեան նկարած է ծովափները, կամ՝ կղմինարէ տուներ, ուր նկարիչը կը գործածէ իր սիրած կարմիր գոյնը:

Ժերանեան կը սիրէ լոյսն ու ստուերը. ատոր համար է որ նախընտրած է նկարել կէսօրուան տօթին, յաճախ՝ գլխու պըտոյտներ ունենալու գնով: Գոյներու առատութիւնը կը յիշեցնէ Ֆովիզմ դպրոցը, ուրկէ անցած են բոլոր նկարիչները:

Անոնց կողքին՝ ուշագրաւ են իր նաթիւր մորթերը, որոնց մէջ արուեստագէտը դրած է իր հաստատ համոզումը՝ կազմութեան թէ գոյներու մէջ:

Ժերանեան ոչ մէկ դպրոցի հետեւած է: Յաջող այս ցուցահանդէսը արդիւնքն է իր անհատական աշխատանքին: Յամառօրէն, տարիներ շարունակ յամած է աշխատանոցներու մէջ եւ հանրութեան կը ներկայանայ՝ իբրեւ իրական նկարիչ մը:

ԷԼՄԱՍԵԱՆ ԵՐԲԵԱԿԸ

Էլմասեան երբեակն է դարձեալ, որ Սալոն տը լ'Անֆանսի մէջ կը ներկայացնէ Լիբանանը՝ Փարիզին: Չորրորդ անգամ ըլլալով՝ Էլմասեանները կը մասնակցին այս ցուցահանդէսին, լիբանանեան գեղարուեստի գնահատանքին արժանանալով:

Տաղաւարը, — պատրաստուած իրենց կողմէ, — կը բաժնուի արեւելեան եւ արեւմտեան երկու մասերու:

Արեւելեան բաժնին մէջ կը հանդիպինք մանրանկարներու՝ որոնք կը ներկայացնեն Լիբանանի նկարագիրը: Գանան կըրող մարդը, իրապաշտ ձեւով մը ներկայացուած՝ իր յոգնութիւնը կը փոխանցէ դիտողին: Արաբական սրճարանը, ուր ներկայացուած են նարդի խաղացողներ, մէկը պարտուած եւ միւսը յաղթական արտայայտութեամբ, միշտ՝ տեղական տարազներով: Հայ պարող մը եւ պարուհի մը, երկուքն ալ հարազատօրէն ներկայացուած: Իշխանական պարտէզը, մարմարեայ աւազանով մը՝ ուրկէ ջուրը կը ցայտէ. շուրջը՝ ծաղիկներ: Մարգագետնին վրայ իշխանուհին եւ իշխանը՝ ամբողջացնելու համար հին արքայական պարտէզներու մթնոլորտը:

Ուշագրաւ է երգահանը, որ կոյտ պատերով հնամեայ իր սենեակին մէջ կը նուագէ իր ստեղծագործութիւններէն մէկը, մինչ իր բարեկամները կը ծխեն, միայյին մթնոլորտին մէջ վերացած: Հին գորգ մը եւ շինիկ մը, որ պառկած է վառարանին մօտ — այս է երգահանին հարստութիւնը:

Աւելի լաւ է ու խօսուն՝ այս բոլորը դիտել տեղւոյն վրայ: Ամբողջ կեանք մը, որ ստեղծուած է մանրանկարներով, պուպրիկներով:

ՏԻԿ. ԳՈՋԱՐԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տիկին Մելինէ Գոչար փորձած է նկարներուն տալ կերպարանափոխութիւն մը՝ որ յատուկ է միայն այն նկարիչներուն, որոնք կը տիրապետեն արդէն իրենց արուեստին: Աշխատելու նախնական իր եղանակը աւելի եւս կը շեշտէ իր անփորձութիւնը, ինչպէս նաեւ մաթեմական իր փորձերը: Գալով գոյներուն, նորութիւն մը չենք կրնար ըսել, եթէ ոչ՝ կրկնութիւն մը:

Խ. ՋԱՐԷՆ

ՖԵՄԻՆԱ – 57
(ՄԵՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌՈՒՂԻՆ)

Ինչպէս գրած էինք Ֆրանսայի 1957ի գրական մրցանակներուն շրջանը սկսած է: Ֆեմինա մրցանակը տրուեցաւ Քրիսթիան Մեկրէի «Մենութեան Քառուղին» վէպին:

Յաջորդաբար պիտի յայտարարուին նաեւ Կոնքուրի, Թէոփրաստ Ռընոտոյի դատական կազմերուն որոշումները:

Ֆեմինայի տիկիններուն 47րդ մրցանակն է, որ այս անգամ կը յատկացուի Քրիսթիան Մեկրէի «Մենութեան քառուղին» վէպին:

Քրիսթիան Մեկրէ ծնած է Փարիզ: Ներկայիս 56 տարեկան է եւ հրատարակած է 13 վէպ: Թատերական քրոնիկագիր եւ վիպասան ըլլալէ առաջ փորձած է բազմաթիւ արհեստներ: Երկար ճամբորդութիւններ ըրած է եւ գրած՝ իր տպաւորութիւնները:

«Մենութեան քառուղին» պատմութիւնն է զոյգի մը: Նորմանտիի գիւղակներէն մէկուն մէջ, Բրուքլինի (Նիւ Եորք) նախկին լրագրավաճառ սեւամորթ մը՝ Գրատի կը հանդիպի ռուս աղջկան մը. այն միջոցին՝ երբ Դաշնակիցները ցամաքահանում կը կատարէին:

Քրիսթիանա, ռուս աղջիկը, տակաւին շատ երիտասարդ՝ փախած էր Ռուսիոյ իր գիւղէն, հօրը բարկութենէն ազատելու համար: Կ'երթայ քաղաք եւ կ'ապաստանի հօրաքրոջը քով, որ մեծահարուստ տիկին մըն է: Տօսթոյեւսքիի վէպերէն առնուած հերոսներով լեցուն է այս տունը: Հետագային կը ձերբակալուի, կը բանտարկուի (պատերազմի ընթացքին) եւ կ'ուղարկուի «Ատլանտեանի պատ»ին շինութեան մէջ աշխատելու:

Միւս կողմէ, Գրատի, սեւամորթը, իր բախտը կը փորձէր Նիւ Եորքի փողոցներուն մէջ: Պատերազմը կուգայ զայն բաժնել այդ կեանքէն եւ զինուորագրելով զայն՝ կը նետէ Ֆրանսա:

Այս պայմաններուն մէջ, սպիտակամորթ ռուս աղջիկն ու սեւամորթ ամերիկացին կը հանդիպին իրարու, քանդուած կառքի մը առջեւ եւ կը սիրեն զիրար:

Քառուղին՝ ուր երկու հերոսները կը հանդիպին իրարու, ոչինչ կը փոխէ սակայն անոնց մենութեան մէջ. այս է գիրքին խորագիրը եւ եզրակացութիւնը:

Անշուշտ այս պատմութիւնը գրուած է յուզիչ ոճով: Ամերիկեան եւ ռուսական վէպի մը թարգմանութիւնը՝ ինչպէս կը գրեն քննադատները. այնքան որ հարազատ են երկու տիպարները: Միացուած են, երկու կտորներ, որոնցմէ մէկը պիտի գրէր Սթալինեան մրցանակաւոր մը եւ միւսը՝ ամերիկացի Գեօր. Սեյլըրի գրագէտ մը:

«Մենութեան քառուղին» մրցանակը շահեցաւ մէկ ձայնի տարբերութեամբ: Քլէր Սէնթ Սոլինի «Պենժամէնի մահը» վէպը ստացաւ չորս ձայն միայն, հակառակորդին հինգ ձայնին դէմ:

«Պենժամէնի մահը» բոլորովին տարբեր է նախորդին նիւթէն: Ֆրանսայի գաւառներէն մէկուն մէջ, ուր կը մեռնի յիսունոց մարդ մը: Հեղինակը իր հերոսներուն միջոցաւ ցոյց կուտայ հոգեբանական վիճակը անոր՝ որ պիտի մեկնի եւ անոնց՝ որ պիտի մնան:

Հիւանդը պառկած է իր անկողնին մէջ. կինը, զաւակները զինքը կը սիրեն եւ կը խնամեն, սակայն կը զգացուի թէ մարդուն բացակայութիւնը արդէն տեղ գտած է ընտանիքին մտքին մէջ, ինչպէս որ կը զգայ նաեւ մահամերձը: Ընթերցողը ժամը ժամին կը հետեւի պայքարի մը՝ որ կը կատարուի հիւանդին եւ մահուան միջեւ: Պենժամէն գիտէ թէ պիտի մեռնի, սակայն կը յիշէ իր արձակուրդները՝ լեռներուն վրայ, լիճը, կեանքը եւ կը յուսայ թէ պիտի բժշկուի, պիտի ապրի կրկին, մինչ մահը կուգայ՝ յամր քայլերով....:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԳԱՅԹԱԿՂՈՒԹԻՒՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Երկար ժամանակէ ի վեր եւ բազմաթիւ երկիրներու մէջ, կարգ մը գրագէտներ գործեր ստորագրեցին՝ որ գրուած էին իրենց «նեկրերուն» կողմէ: Լիթերատուրնայա Կազեթա կը յայտնէ, թէ Ռուսիոյ մէջ ալ գոյութիւն ունի նոյն բանը երաժշտանոցին մէջ:

Մինչ «Մոսկուայի Թերթը» կը հերքէ այս դայթակղութիւնը, որ կը վարկաբեկէ ծանօթ երաժշտագէտներ: Բազմաթիւ ուրիշներու կարգին՝ յիշատակուած են Մարք Ֆրատքին, Թապաշնիքով եւ Լուամիլա Լիատովա: «Նեկրերը», մասնագիտացած են յատկապէս երգերու եւ շարժանկարի եղանակներուն մէջ. «իրենց» մեղեդիներէն շատեր, կը գրէ Լիթերաթուրնայա Կազեթա բոլորին շրթներուն վրան են եւ յաճախ կը լսուին: Երաժշտագէտը նախնական գաղափար մը կուտայ եւ ուրիշներ (նեկրերը) մութի մէջ կը յօրինեն երգեր՝ առդ գլուխ վճարում ստանալով: Թերթը կը յիշէ Լենինկրատցի երաժշտագէտի մը պարագան, որ հրաւիրուած էր Մոսկուայի սթիւտիոներէն մէկուն համար նուագացոյց մը գրել. մարդը հեռաձայնած է իր «նեկրին», որ ստանձնած է գործին կարգադրութիւնը: Նոյնիսկ՝ բազմաթիւ երաժշտագէտներ նախնական ծանօթութիւն մը ունին միայն երաժշտութեան մասին: Այս երեւոյթները պէտք է վերջանան այլեւս, կ'եզրակացնէ «Լիթերաթուրնայա Կազեթա»: Ի՞նչ պիտի ըսէինք եթէ նկարիչ մը նախնական գծագրութիւն մը ընէր եւ ուրիշի մը ըսէր.— Գեղեցիկ գոյներով պատրաստէ այս գործը. քեզի պիտի վճարեմ՝ իւրաքանչիւր սանթիմեթր քառ.ի համար:

փարին, պայմանաւ որ չինի ըլլայ ան: Բայց չինիչ ըլլալու ամէնէն գլխաւոր ազդակը տարեկայական ըլլալն է: Նիքոլաս Բէյի ամբողջ տեսութիւնը հիմնուած է հրամանատարին փախկոտութեան վրայ: Առ նուազն թէական է այդ փախկոտ կեցուածքը հրամանատարի մը կողմէ, որ ո՛չ միայն կամաւոր կերպով ստանձնած էր ջոկատին ղեկավարութիւնը, այլ եւ գիտէր որ համաձայնականներու յաղթանակին համար իր ստանձնած առաքելութիւնը մեծ դեր կը խաղար: Արդ այդ գիտակցութիւնը ունեցող հրամանատարի մը դաշոյնը ձեռքին մէջ կը դողայ ամէնէն ճակատագրական րոպէին: Եթէ ընդունինք այս փախկոտութիւնը, կարելի է բնականաբար ընդունիլ նաեւ բոլոր այն վատութիւնները, զորս հրամանատարը կը գործէ քողարկելու համար իր այս տկարութիւնը: Բայց կը կարծենք թէ առողջ տեսութիւնները պէտք է հիմնուին յստակ տուեալներու վրայ: Նիքոլաս Բէյ նախընտրած է արուեստական տուեալներով խորունկ եւ վճռական տեսութիւն մը առաջադրել: Այդ իր իրաւունքն է, ինչպէս նաեւ մեր իրաւունքն է մտածել որ այդ արուեստական միջոցներով կրնար ան մեզի ներկայացնել նոյն այդ հրամանատարը աւելի նպաստաւոր լոյսի մը ներքեւ:

Օրինակի համար առնենք նոյն դէպքը: Հրամանատար մը, որ դաշոյնը ձեռքին մէջ բռնած կը դողայ ճակատագրական պահու մը: «Պէտք է մեռցնել պահակը, այս թէ ոչ ամբողջ ծրագիրները ջուրը կ'իյնան: Բայց ինչպէս մեռցնել պահակ մը որ ոչ իսկ կը կասկածի իր գլխուն գալիքէն: Եւ հրամանատարը կը խորհրդածէ ինքն իր մէջ: — Ան ալ մարդ է, մայր ունի, ընտանիք ունի, եւ կարելի է անուշիկ զաւակներ..., — ի՞նչպէս կարելի է պաղարիւնութեամբ դաշոյնը մխրճել անոր կոնակին մէջ: Ո՛չ. կը զգայ որ պիտի չկրնայ այդ բանը ընել. ձեռքը կը դողայ ... եւայլն»:

Եթէ Նիքոլաս Բէյ այս ձեւով մտածել տար իր հերոսին, հաւանաբար հրամանատար Գրէնոր եթէ ոչ լաւ զինուորական՝ գէթ ազնիւ մարդու մը տպաւորութիւնը կրնար ձգել մեր վրայ: Բայց ինչպէս ըսի, մարմաջ մը կայ կուռքեր տապալելու: Դարուս «մօտան» է:

Գալով դերակատարներուն՝ Ռիչարտ Պիւրթըն իր ցուրտ խաղարկութեամբը կը գերազանցէ Քուրթ Եիւրկընսը որ անապատներու մէջ մոլորուած ուրուականի մը կերպարանքը ունի: Ռութ Ռոման լաւ է իր աւելորդ դերին մէջ:

ԱՐԻԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ԿԱՅԾԵՐ

Ի.

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԵՒ ՀՈՂ

Բայց միթէ՞ իւրաքանչիւր մշակ կարող է որսորդ Ալոյի որդին լինել եւ զէնք բանեցնել... ի՞նչ կարող է լինել այն խեղճերի դրութիւնը, որոնք մի հասարակ դանակ եւս չունեն իրանց գրպանում:

Հասօն չլսեց իմ հարցմունքը եւ ես միւս անգամ կրկնեցի, թէ քանի՞ օրում նա կարող է վարել իր արտը:

— Եթէ Տէրը յաջողութիւն կը տայ, ի՞նչ մեծ բան է նրա վարելը: — Դէպի աջ, Մարալ, դու այսօր հէնց թէ խելքումըդ չես, այս ասելով նա բզեց կարմիր եզան կողքը: Տես «Գութանը» այնտեղ էր կանգնած, — նա իր վարոցով ցոյց տըւեց երկինքը, — խառակ այնտեղ, երբ ես լծեցի արօրը. հիմա Աստուծոյ օգնութիւնով, տեսնում ես որքան վարել եմ: Վաղուայ գործը օրհնած է, թէ չէ, երբ արեւը բարձրացաւ, այն ժամանակ ոչ մեզ նման մարդուն, այլ անբան անասուններին էլ մեղք է բանեցնելը, խարկում է արեւը, չես կարող շունչ քաշել: Դէպի կարգ, Ջէյրան, ինչ ես հոգիդ տանջում, այս անգամին նա բզեց մոխրագոյն եզան կողքը:

Կարծես նրա եզները — Մարալը եւ Ջէյրանը — հասկանում էին իրանց տիրոջ նկատողութիւնները եւ այնպէս խելօքի կերպով տանում էին գործը: Բայց Հասօն տեսնելով, ես երկար զբաղեցնում եմ նրան իմ հարցափորձով, ուզեց ինձ որպէս ասում են «իր գլխից ռադ անել», եւ այս մտքով ասաց.

— Դու սիրում ե՞ս, Ֆարհատ, աստուածեան խիար (վարունգ) ուտելը, դա սրտի համար լաւ է, գնա, այն խոտերի մէջ մի քանի հատ թաքցրել եմ, որ սառն մնան, կերէ ու կեր. թէ դանակ չունես, ես կը տամ:

Ես շնորհակալութիւն արեցի, յայտնելով, թէ ախորժութիւն չունեմ անօթի սրտիցս միրգ ուտել, եւ մնաք բարեաւ ասելով, հեռացայ աշխատաւոր մշակից:

Կրկին զարթեցան իմ մէջ նոր եւ նոր մտածմունքներ, երբ ես յիշեցի Հասօյի խօսքը՝ «լաւ է աշխատել առանց փառակի, քան թէ անգործ մնալ. անգործութիւնը մեռելներին է պատկանում»: Ես այն ժամանակ չկարողացայ հասկանալ, իսկ այժմ հասկանում եմ այս խօսքերի իմաստը: Աշխատութիւնը, որքան եւ անշահաւէտ լինէր գործողի համար, վաղ թէ ուշ կարող էր վարձատրութիւն գտնել, օգուտ բերել, նա ունէր իր փառաւոր ապագան: Իսկ անգործունէութիւնը, իբրեւ որ, մեռելութիւն է, նրա սկիզբը եւ վախճանը մահ է: Որքան եւ ի զուր թափուած լինէր մշակի քրտինքը, որքան եւ յուսահատական լինէր նրա դրութիւնը, դարձեալ նա կենդանի մարդ է, նա գործում է, նա պատերազմում է իր գոյութիւնը ոչնչացնող դժուարութիւնների հետ. նրա մէջ մեռած չէ ինքնապաշտպանութեան զօրութիւնը: Եւ այս՝ կեանքի եւ մահու կռուի մէջ՝ նա իրան պատրաստում է մի օրուան համար, երբ կը տիրեն իրաւունքը եւ արդարութիւնը, երբ կ'ազատուի ազգերի հարստահարութիւնից: Այն ժամանակ կը գայ մշակ մարդու արքայութիւնը, այն մարդու, որ գործ ունի արդար եւ հաւատարիմ բնութեան հետ, որ չէ մտածում իր նման մարդերի քրտինքից իր համար ապրուստ քամել....:

Այո, այս ճշմարտութիւնն անհասկանալի էր ինձ այն ժամանակ, ես, ես միայն էի անգործ արարածը այն ընդարձակ տարածութեան մէջ, ուր ամէն մարդ զբաղուած էր իր աշխատանքով: Ո՞վ գըցեց ինձ այն մոլութեան մէջ, ո՞վ սպանեց իմ մէջ աշխատասիրութեան եռանդը: Ես մտաբերեցի հայր Թօդիկի վարդապետութիւնը, որ նա մեկնում էր իր աշակերտներին իր բուն բառացի իմաստով, «մարդը պէտք է երկնքի թռչուններին նման ապրէ, որոնք ոչ վարում են, ոչ ցանում են եւ ոչ հնձում են, բայց միշտ կուշտ են, եւ Աստուած հասցնում է նրանց կերակուրը»: Այդ խօսքերը նա իր գլխից չէր դուրս տալիս, դրանք գրքից առած խօսքեր էին: Հիմնուելով յիշեալ բնաբանի վրայ, տէր–Հայրը ընդարձակում էր այն միտքը, «թէ պէտք չէ հոգ տանել այս աշխարհի կեանքի համար, նա ունայն եւ անցաւոր է, թէ իւրաքանչիւր մարդու համար Աստուած նըշանակել է նրա օրական պարէնը (ապրուստը) մէկին շատ, մէկին քիչ, նոյնը կը հասցնէ նա անընդհատ կերպով եւ չի թողնի արարածը քաղցած մնայ: Մարդից, իրանից, ոչինչ կախուած չէ, որքան եւ ջանք գործ դնէր, դարձեալ նա չէ կարող մի մազաչափ աւելացնել, կամ պակասեցնել ապրուստի այն չափից, որ նշանակել է նրա համար Աստուած:

Քահանայի վարդապետութիւնը եւ Հասօյի խօսքը ծնուցին իմ մէջ երկու միմեանց հակառակ գաղափարներ՝ մէկը՝ անհոգութիւն եւ յոյս դնել Աստուծոյ նախախնամութեան վրայ. միւսը՝ գործունէութիւն եւ յոյս դնել իր աշխատող ձեռքերի վրայ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՁԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ անտեսական կեան-քին մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ կը նախատեսուին, արդիւնաբերութեան նոր ծրագիրին պատճառով, որ գործադրու-թեան պիտի դրուի 1958ի սկիզբը: Բազ-մաթիւ նախարարութիւններ պիտի վեր-ջնան. պիտի պակսի նաեւ պաշտօնեա-ներուն թիւը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ երեք օր յաջորդաբար տեղի ունեցաւ համայնավար երկիրներու անտեսական հարցերու մասնագէտներու ժողով մը, կը հաղորդէ մամուլը, «Թաս» գործակալութիւնը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ յայտարարեց, թէ Ատլանտեան Ուխտին մէջ վերոյի ի-րաւունքով պետութիւն մը չի կրնար ըլ-լալ, քանի որ այս կազմակերպութիւնը պետութեանց դաշնակցութիւն մը չէ, այլ՝ ուխտ մը:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մօտերը ամերիկեան զին-ուորական քառաշարժակ օդանաւ մը ջախջախուեցաւ. ութ օդաչուներէն երե-քը սպաննուած է, երեքը՝ ծանրօրէն վի-րաւորուած ու երկուքը՝ անվնաս ազա-տած:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ պատերազմական նոր տի-պի օդանաւ մը փորձի ատեն ջախջախուե-ցաւ. օդաչուն սպաննուած է:

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆԻ մէջ (Ալժերիա) պատա-հած ողողումներուն հետեւանքով 16 հոգի խեղդամահ եղած է, որոնց տասնըմէկը՝ զինուորական: Կելմայի մէջ ութ խլած քաղաքացիներ, իսկ Ժեմափի մէջ ալ հինգ հոգի կորսուած են ջուրի հոսանքներուն մէջ. այս վերջիններուն մարմինները չեն գտնուած: Հինգ հազար հոգի անապաս-տան մնացած է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Էլիզ Գահվէճեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Գահվէճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մինաս Պօղոսեան եւ զա-ւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մեա-ղուճեան, իրենց խորին շնորհակալու-թիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, ո-րոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութեամբ յարգանք եւ ցաւակցութիւն յայտնե-ցին իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր՝ Պ. Ռուբէն Գահվէճեանի մահուան առ-թիւ, որ տեղի ունեցաւ 25 Նոյ., իր ըն-նակարանին մէջ, Մարսէյլ: Այս առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են փոխան ծաղկեպսակի:

Ա. ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Մ. Տէյիրմէնճեան եւ որ-դի երեք հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մ. Գահվէճեան երկու հազար, Այրի Տի-կին Զարուհի Պօյաճեան, Այրի Տիկին Զապէլ Պօյաճեան, եւ Օր. Մաօ Պօյա-ճեան երեք հազար ֆրանք:

Տէր եւ Տիկին Հ. Կուրտիկեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Մ. Պօղոսեան հինգ հազար, Այրի Տիկ. Ա. Պօղոսեան 2500, Տէր եւ Տիկ. Ա. Համալեան հազար, Տէր եւ Տիկին Ա. Սարաֆեան հազար ֆրանք:

Բ) ՊՈՄՈՆԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻՆ

Այրի Տիկին Է. Գահվէճեան տասը հա-զար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մ. Գահվէ-ճեան երեք հազար ֆրանք:

Գ) ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻՆ

Այրի Տիկին Է. Գահվէճեան տասը հա-զար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մ. Գահվէ-ճեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Պօղոսեան հինգ հազարական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գ. Մէշատուրեան տասը հազար, Այրի Տիկ. Ա. Պօղոսեան 2500, Տէր եւ Տիկին Զ. Պալապանեան երկու հազար, Պ. Մ. Պօ-ղոսեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Գուլումեան հազարական ֆրանք:

Գումար՝ Մշակոյթի Տան 19.500 Ֆր., Պոմոնի ժողովարանին՝ 13.000, Մար-սէյլի ժողովարանին 36.500 ֆրանք:

Վերոգրեալ նուիրատուութեան գու-մարները ստանալ 25 բիւ Պէնուար, Պ. Մինաս Պօղոսեանէ փոխան ընկալագրի:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը 28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը չորսէն մին-չեւ կէս գիշեր, Օթէլ Լիւթէսիայի սը-րահներուն մէջ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր-տէրեան իրենց աղջկան Հեղինէի Պ. Սե-պուհ Ճանիկեանի հետ ամուսնութեան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յա-ռաջ»ին:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԵՐԵԿՈՆ ՄԸ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Դեկտ. 7), ժամը 21էն մինչեւ լոյս, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ: Մասնակցութեամբ՝

ANDRÉ MALIAN ET SES RYTHMES

Պիւֆէ, պիւվեթ, քօթիյօն եւ խաղեր: ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ:

ՃՇԳՐՈՒՄ.— Սերաստիոյ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացի ընդհ. ժողովի թղթակցութեան մէջ (Ուրբաթ, 29 Նոյ., Գ. էջ) 4րդ սիւնակ.— «Ամերիկայի Սե-բաստացիներու Վերաշինաց Միութիւնը» պիտի ըլլայ «Ամերիկայի Սերաստիոյ Հայրենակցական Միութիւնը»: Նախա-վերջին պարբերութեան մէջ Տիկին Յա-րութիւնեան պիտի ըլլայ Տիկին Մինաս-եան:

ԴԻՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց Վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստա-ցած է. Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Իգիտ-պաշեանէ արժէքաւոր դաշնակ մը: Տէր եւ Տիկին Սանոյեանէ երկու հազար Ֆր. ողբացեալ Գոհար Վարդանեանի մահուան առիթով: Տիկին Նեկտար Գասպարեանէ հազար Ֆր. իր ամուսնոյն մահուան տա-րելիցին առիթով:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցա-նէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքը վեր-սկսած է, դասախօսութեամբ ձեռնհաս ուսուցիչի մը, Բարեգործականի սրահին մէջ, ինչպէս նախորդ տարիներ, 19ա, Րիւ Վանթիւր, ժամը 19–21, ամէն երեք-շաբթի եւ ուրբաթ: Ծնողները կը հրա-ւիրուին օգտուիլ առիթէն՝ արձանագրե-լով երկու սեռէ եւ ամէն տարիքէ իրենց զաւակները, գասերու պահերուն:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Օգնութեան Մարմնի Ֆետանվիլիէի օ-գափոխութեան կայանին կը նուիրեն.—

Պ. Ա. Մալաճեան երկու հազար Ֆր., Տէր եւ Տիկին Գ. Նաւասարդեան (Ֆօ) 1200, Տիկին Օտապաշեան հազար, Պ. Գիպալեան վեց հարիւր:

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Փա-րիզի դարմանատան կը նուիրեն.—

Տէր եւ Տիկին Տէր Գէորգեան հազար ֆրանք, Պ. Խաչատուրեան հազար, Պ. Զ. Զաքարեան հինգ հարիւր ֆրանք:

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վար-չութիւնը եւ Երիտ. Եկեղեցաչէն յանձ-նախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15-ին, Կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ նո-րակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրա-նիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկո-սական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջ-նորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱ-ՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10.30:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուր-դը: Յաւարտ Ս. պատարագի կազմա-կերպուած է ճաշ մը Վերսայլ Օթէլ տը Ֆրանսի շքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, բիւ Բոլվէր):

Այս ճաշին մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ մինչեւ Դեկ-տեմբեր վեց եւ ստանալ սեղանակիցի մասնաւոր քարթը, (ճաշագին 3000 Ֆր):

Վերոյիշեալ թուականէն վերջ ոչ մէկ արձանագրութիւն պիտի ընդունուի:

Արձանագրութեան համար դիմել Փա-րիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Պ. Հրաչ Զուլաքեանի՝

14, Rue Maréchal Foch Viroflay

Պ. Զաւէն Ցովհաննէսեանի

31. Rue de Général Léclerc, Versailles

կամ

ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMÉNIENS DE CHAVILLE

C. C. P. Paris 14827-18

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Յարութիւն Քհնյ. Ճարթոյեան եւ երե-ցուհին երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Տիկ. Մարիամ Թօփալեանի մահուան առ-թիւ:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Կը փնտռուի մէկ կամ երկու սենեակ, կահաւորուած վարձու, Փարիզի մէջ կամ արուարձանները:

Դիմել Թերթիս վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 3 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8058 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3859

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՆՊԱՍՏԸ

Հաւատարիմ իր երէցներու աւանդութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսիլիոյ շրջանի Նոր Սերունդը՝ հաստատակամութեամբ մը, որ գնահատանքի ու շնորհաւորութեան արժանի է, հրապարակ հանած է արդէն 1958ի Գոյամարտ Օրացոյցը :

Այս ձեռնարկը շուրջ երեսուն տարուան անցեալ մը ունի : Երբ տակաւին չէր կազմուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը — որուն հիմը դրուեցաւ 1945ին Փարիզի մէջ —, Մարսիլիոյ մեր հայրենակիցները ունէին իրենց Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութիւնը, որ տարիներով հայրենասիրական օգտակար աշխատանք կատարեց Ֆրանսայի հարաւային շրջանի հայ երիտասարդութեան մէջ :

Անիկա իր Ցար. Շահրիկեան Ակումբով եւ հարուստ գրադարանով մեծապէս օժանդակեց՝ հայրենասիրութեան կրակը վառ պահելու համար մեր պատանիներու հոգիին մէջ :

Ու 1929ին առաջին անգամ ըլլալով հրապարակ հանեց իր Օրացոյցը՝ Գոյամարտ անունով : Մարսիլիոյ պատանիները իրենց նախաձեռնութեան եւ զոհողութեան ոգիով արժանի հանդիսացան ո՛չ միայն կուսակցական վերին մարմիններու շնորհաւորութեան, այլ հայ ժողովուրդի գնահատանքին ու քաջալերութեան :

Գոյամարտը ամէնէն աւելի փնտռուած օրացոյցը եղաւ Ֆրանսայի շրջանին մէջ՝ Մարսէյլէն մինչեւ Փարիզ :

Այն տարիներուն պատանիները՝ շատոնց բոլորած հայր դարձած են եւ այժմ մեծ մասամբ անոնց զաւակներն են, որ կը շարունակեն իրենց հայրերու աւանդութիւնը՝ կազմակերպուելով իբրեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ եւ հրատարակելով ա՛յնքան սիրելի Գոյամարտ Օրացոյցը :

Այս անգամուան Օրացոյցը բացառիկ հանգամանք մը կը ներկայացնէ՝ կրկնակ տեսակէտներով : Նախ՝ իբրեւ յղացում եւ տպագրութիւն կը գերազանցէ իր նախորդները : Կողքի գունաւոր նկարը՝ գործ արուեստագէտ Ժիրայր Փայամունեանի՝ կը ներկայացնէ խորհրդանշանը Հայաստանի՝ իր ալեհատ գագաթ Մասիսներով եւ հնամենի տաճարներով, գեղարուեստական աչքանչելի համադրութեամբ մը :

Ներսի էջերը զարդարուած են մեծ յաւէտ բաժնուած մեծ մտաւորականներու, հանրային գործիչներու, զինուորականներու, անմոռանալի դէմքերու գունաւոր նկարներով եւ գեղեցիկ խօսքերով : Նախագահ Ուիլսընն ու Սէվրի դաշնագիրը, Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսները նոյնպէս իրենց տեղն ունին սպիտակ շքեղ թուղթի վրայ տպուած այս Օրացոյցին մէջ :

Երկրորդ բացառիկ հանգամանքն այն է, որ 1958ի Օրացոյցին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան, որուն նկարը եւս հրատարակուած է :

Յուզիչ է գաղափարը, զոր յղացած են մեր Նոր Սերնդականները՝ իրենց օժանդակութեան բաժինը բերելու համար այն մեծ ձեռնարկին, որ գեղեցիկ սկզբնաւորութիւն մը ունեցաւ արդէն իր տարտանով եւ որ շնորհիւ հայ ժողովուրդի բոլոր դասակարգերու լումաներուն, մօտիկ ապագային պիտի դառնայ Փարիզի հայութեան ժամադրավայրը :

Նոր Սերունդ եւ Մշակոյթի Տուն : Ի՜նչ արտառոց զուգորդութիւն : Մէկը լրացուցիչ միւսին : Հայ Մշակոյթը պէտք ունի նոր սերունդին : Իսկ նոր սերունդին համար անհրաժեշտ է Մշակոյթի Տունը :

Վ. Հերքնիկ կատա՜ր, երիտասարդ ընկերներ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՓԱՐԻԶ ՉԻ ԳԱՐ

ՖՈՆ ՊՐԵՆԹԱՆՕ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Նախագահ Այզընհաուըրէն ետք, Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետ Ատընաուըր երեք օրէ ի վեր հիւանդացած է եւ յետաձգած՝ Լոնտոն այցելութիւնը, որ պիտի կատարէր Դեկտեմբեր 5–7ին :

Թէեւ պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ Վարչապետին առողջական վիճակը բարելաւուած է, սակայն այս առողջութեամբ եկած լուրերը հակասական են : Բժիշկները խորհուրդ տուած են իր զաւակներուն որ այցելութիւն չտան իրենց հօր, առ այժմ : Միւս կողմէ յետաձգուած են Ատընաուըրի բոլոր ժամադրութիւնները՝ անորոշ ժամանակով, յատկապէս՝ Լոնտոն այցելութիւնը : Այս պարագան ցոյց կու տայ թէ ծերունի Վարչապետին առողջական վիճակը մտահոգիչ է :

Ատընաուըրի Լոնտոն այցելութեան յետաձգումը ցաւ պատճառած է Արեւմտեան Գերմանիոյ շրջանակներուն մէջ, որովհետեւ վերջերս հպարտութեամբ կը յայտնէին, թէ Պըքինկէմի պալատին մէջ ճաշի հրաւիրուած գերման առաջին ղեկավարն էր ան :

Արտաքին նախարար ՖոնՊրենթանօ պիտի փոխարինէ զայն ու երկու օրուան համար Լոնտոն երթալով պիտի խորհրդակցի Վարչապետ Մաքմիլլընի եւ Արտաքին նախարար Լոյտի հետ :

Այս լուրը հաճելի չթուեցաւ նաեւ անգլիական շրջանակներուն, որոնք կը մտածէին թէ Ատընաուըրի հետ Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն առաջ համաձայնութիւն մը պիտի կարենային գոյացնել՝ նոյն տեսակէտները պաշտպանելու համար : Գերմանիոյ որոշումները ընդունելի դարձնելու դժուարին պարտականութիւնը ներկայիս պիտի կատարէ Ֆոն Պրենթանօ, անգլիացի դիւանագէտներուն քով :

Գերմանիա եւ Անգլիա ունին նաեւ դժուարին այլ հարց մը՝ որ Ատընաուըրի Լոնտոն այցելութեան գլխաւոր պատճառն էր : Անգլիա կը մտածէ Գերմանիոյ մէջ հաստատուած իր ուժերը ետ քաշել. այս առթիւ բազմաթիւ անհամաձայնութիւններ ծագած են երկու երկիրներու միջեւ : Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ այս հարցը կրնայ արծարծուիլ :

Քաղաքական շրջանակները հարց կու տան, թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Փարիզի ժողովը՝ առանց Այզընհաուըրի եւ Ատընաուըրի : Պանի կարծիքը այն է, թէ Վարչապետ մինչեւ Փարիզ գալու ի վիճակի պիտի չըլլայ :

Պաշտօնական շրջանակները կ'ուզեն հաւատացնել թէ մինչեւ ժողովին թուականը Ատընաուըր կ'առողջանայ. միւս կողմէ սակայն կը յիշատակուի թէ ան 82 տարեկան է եւ թեթեւ հիւանդութիւն մը կրնայ լրջօրէն մտահոգիչ դառնալ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ արդէն նշանակուած է Ատընաուըրի փոխանորդ՝ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 16ին :

Փարիզի ժողովին մասնակցելիք երկու կարեւորագոյն անդամներուն՝ Նախագահ Այզընհաուըրի եւ վարչապետ Ատընաուըրի հաւանական բացակայութենէն ետք՝ ժողովին թուականը փոխելու մասին պաշտօնական ոչ մէկ զրոյց չկայ տակաւին :

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏ ԱՐԱԲՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

ՄԱԿԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ Է

Ինչպէս գրած էինք, ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Տակ Համըրշոլտ Պէյրութ գնաց, ուրկէ անցաւ Ամման : Պիտի հանդիպի նաեւ Իսրայէլ եւ Դամասկոս :

Համըրշոլտի այս ճամբորդութիւնը կը զուգադիպի ՄԱԿի որոշումով Պաղեստինի բաժանման տասներորդ տարեդարձին :

Այս առթիւ, կը կարծուի թէ կացութիւնը աւելի պիտի լարուի Միջին Արեւելքի մէջ եւ Արաբներու առելութիւնը նորոգուի Իսրայէլի դէմ : Հակառակ այս բոլորին, Համըրշոլտ նախընտրեց երթալ եւ այցելել հակառակորդ ճակատներու մայրաքաղաքները :

Յորդանանի կառավարութիւնը լաւ ընդունելութիւն մը կազմակերպած էր ՄԱԿի քարտուղարին համար : Ամմանի լաւագոյն պանդոկին գեղեցկագոյն սենեակները եւ Հիւսէյն Թագաւորի անձնական ինքնաշարժը դրուած են անոր տրամադրութեան տակ : Քաղաքավարական այս վերաբերումը սակայն՝ ոչինչ փոխած է Յորդանանի որդեգրած դիրքին մէջ :

Յորդանան արտաքին կարգ մը պետութեանց դէմ ըլլալով հանդերձ՝ միշտ կը մնայ Իսրայէլի թշնամի : Ու մինչ ամերիկացի դիւանագէտները կը կարծեն թէ Համըրշոլտ պիտի յաջողի Միջին Արեւելքի լարուածութիւնը մեղմացնել՝ Ամման կը կասկածի անոր յաջողութեան վրայ :

Հակառակ զինադադարի յանձնախումբին եւ ՄԱԿի ձեռք առած միջոցներուն, Իսրայէլի հետ սահմանային կռիւները կը շարունակուին միշտ եւ Արաբներն ու Հրեաները զիրար կ'ամբաստանեն՝ իրարու դէմ բողոքագիրներ ներկայացնելով : Յորդանանի կառավարութիւնը կը մերժէ գործակցիլ զինադադարի յանձնախումբին նախագահին հետ, առարկելով թէ ան

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

Հրապարակ ելած են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պատի օրացոյցները՝ «Գոյամարտ» : Ընդհանրական գոյամարտին պզտիկ մէկ փուլը, եթէ կ'ուզէք :

Պատկերազարդ, գունաւոր եւ շքեղ տպագրութեամբ՝ այս տարուան «Գոյամարտ»ները աննախընթաց են ամէն տեսակէտ : Խնամուած բովանդակութիւն : Այժմէական հարցերու եւ մտաւորական կուսակցութեան անցեալին հետ կապ ունեցող լուսանկարներ՝ մեծադիր էջերու վրայ : Պատգամներ՝ անհետացած դէմքերէ : Ծանօթութիւններ :

Մէկ խօսքով, կատարեալ գործ մը, որ կոչուած է տարի մը ամբողջ հոգեկան եւ ճաշակի գոհացում տալու՝ ամէն Հայու :

Լաւ գործ մը, մեր օրերուն, խանդավառութեան աղբիւր է բոլորիս համար : «Գոյամարտ»ը արդէն հիացումի առարկայ դարձած է տարեց թէ երիտասարդ սերունդին :

Կրնայ ըլլալ, որ շատեր տարօրինակ գտնեն այսքան խանդավառութիւն՝ օրացոյցի մը համար : Լա՛ւ օրացոյցի մը համար :

Տարօրինակ չէ սակայն :

Չէ՞ որ մեր կեանքին մէջ, գոյամարտի ամբողջ տեւողութեան, հո՛ս թէ այլուր՝ հայերէն գործ մը լոյսի նշոյլ մըն է Հայուն համար : Հայկականէն աւելի՝ հայերէնի՛ն է որ ուշադրութիւն կը դարձնենք այսօր, քանի որ վերջ ի վերջոյ մայրենիով կ'իմաստաւորուի մեր պայքարը :

Եւ «Գոյամարտ» օրացոյցները հայերէնո՛վ խմբագրուած են :

Հասոյթը՝ ամբողջութեամբ յատկացուած է Մշակոյթի Տան (Փարիզ) :

Յետոյ, հայերէն «Գոյամարտ»ներու ներկայութիւնը՝ հայ տուներէն ներս, «հրատարակութիւն՝ Նոր Սերունդի» մակագրութեամբ, ապացոյց մը չէ՞, թէ հայերէնը կ'ապրի նաեւ այս ափերուն վրայ, հինին թէ նորին համար, հաւասարապէս ···: ԱՐՄԵՆԱԿ

ՊՈՒՐԿԻՊԱՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թունուզի Տեղեկատուութեան նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, յայտնելով թէ ան «Ասօսիէյթըտ Փրես»ի թղթակիցին Պուրկիպայի հետ ունեցած տեսակցութեան արդիւնքն է :

Մամուլի այս գործակալութեան թղթակիցին կողմէ հարցաքննուելով, Կայեարի կողմէ թունուզեւմարոքեան միջամտութեան առաջարկին մասին Պուրկիպա ըսած է. — Կայեարի յայտարարութիւնները թիւրիմացութիւնները ցրուեցին եւ ճշդեցին պատասխանատուութիւնները՝ Ալժերիոյ պատերազմին շարունակութեան համար : Վարչապետ Կայեարի այն հաստատումը թէ «պիտի չընդունինք Ալժերիոյ անկախութիւնը », ցոյց կու տայ որ ընտրութեանց եւ զինադադարի առաջարկներով Ֆրանսա նպատակ չունի Ալժերիան ձգելու : Ալժերիացիները զէնքի դիմեցին՝ իրենց անկախութիւնը իրականացնելու համար : Չեմ հասկնար, թէ զինադադար մը ինչպէս կրնայ ըլլալ՝ այնքան ատեն որ Ալժերիոյ անկախութիւնը չէ իրականացած : Այս պայմաններուն մէջ պատերազմը պիտի շարունակուի՝ այնքան ատեն որ Ֆրանսա չէ հաւանած Ալժերիոյ անկախութիւն տալու համար : Այդ պարագային միայն կարելի է խորհրդակցիլ եւ ոչ թէ զինադադարի, այլ խաղաղութեան համար. արդա՜ր խաղաղութիւն մը՝ հիմնուած ալժերիացի ժողովուրդին հայրենիք մը ունենալու իրաւունքին վրայ :

Թունուզի Հանրապետութեան Նախագահը տեսակցութիւն մըն ալ շնորհած է «Ֆիկարօ»յի թղթակիցին եւ պատասխանած կարգ մը հրատապ հարցերու :

Թունուզի ֆրանսական գաղութին մասին խօսելով, Պուրկիպա ըսած է, թէ ինք համաձայն է, որ այդ գաղութը մնայ. — Կը տեսնէք, ըսած է ան, ամէն ինչ կ'ընենք որ մեր երկիրը գան ֆրանսացի արհեստագէտներ, բժիշկներ եւ դասատուներ : Ֆրանսերէնը, արաբերէնին հետ, պաշտօնական լեզուն է :

Ֆրանքօ-թունուզեան գործակցութեան մասին ըսած է — 26 տարուան մեր պայքարին մէջ միշտ համաձայն եղած ենք ֆրանքօ-թունուզեան գործակցութեան :

ՍՊԱՆԻԱՑԷՆ զինուորական կարեւոր ուժեր զրկուեցան Իֆնի, զսպելու համար մարոքցի ապստամբները : Երկու ֆրանսացի լրագրողներ, որոնց արտօնութիւն տրուած էր այցելել խռովութեանց վայրը՝ կը յայտնեն թէ սպանական օդանաւեր կը շարունակեն ռմբակոծել Թիլուին եւ Ապուտա գիւղերը, ուր կեդրոնացած են ըմբոստները : Ռմբակոծիչ նոր օդանաւեր զրկուած են Հարաւային Մարոք :

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ սկսած է հունգարական յեղափոխութեան հերոս՝ զօրավար Մալեթերի եւ բարձրաստիճան այլ զինուորականներու դատավարութիւնը :

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ "ԻՄ ՅՈՒՇԵՐԸ"

Երրորդ եւ վերջին հատորն է Վ. Փափազեանի «Յուշերս»ուն, ձօնուած Նորահաս սերունդին, որպէսզի իրազեկ ըլլան անցեալ սերունդին կատարած դերին եւ պարապ չթողուն մեկնողներուն տեղը :

Ապրուած կեանք մըն է որ կը ներկայացուի սոյն գործով կարելի անկողմնակալութեամբ, վաւերագրերու բովանդակութեամբ, որպէս տառացի ապացոյ պատմաբաններու խուզարկութեան : Պետական մարդիկ Եւրոպայի մէջ հրատարակեցին իրենց յուշերը նախորդ պատերազմէն յետոյ, ինչպէս անցեալ դարուն, մեծ դիւանագէտներ Թալէյրան, Մեթերնիխ, Կիզօ: Պատմաբանին կը մնայ քննել զանոնք, բաղդատել, դատաւորել եղելութիւնները, ճշդել անկողմնակալութիւնը, հասկնալ գործունէութեան շարժառիթները, յետոյ բացատրել: Դժուարին գործ մեր օրերուն համար, ժամանակը [illegible] է, սերունդներ գալու են անցեալը զատելու համար :

Թուրքիա խաղաղութիւնը կը պահէր Կովկասի մէջ, երեք ժողովուրդներու միջեւ: Երեք հանրապետութիւններն ալ հազիւ կազմուած, իրարմէ կ'ուզէին խլել սահմանակից հողամասեր : Վրաստանի ձգտումն էր տիրապետողի դիրքը գրաւել Անդրկովկասի մէջ: Հայաստան ստիպուած էր իր սահմանները պաշտպանել Վրաստանի դէմ, Ատրպէյճանի եւ Թուրքիոյ դէմ: Պայքարը միայն զէնքով չէր, այլ նաեւ տնտեսական եւ անգութ, առանց նկատի առնելու դրացի երկրին սովը, տնտեսական վատթարութիւնը:

Երկրին մէջ ալ Վրաստան կ'աշխատէր միատարր բնակչութիւն մը ունենալ, ուստի հալածել սկսաւ տարիներէ ի վեր հոն հաստատուած Հայերը :

Վրացիներու քաղաքական պատրաստութեան, ճարպիկութեան դէմ Հայերը կը մնային անզօր, որովհետեւ «վեց դարէ ի վեր կորսուած էին պետականութիւն օտարներու լուծը ծանր արժած էր թէ՛ բարոյապէս եւ թէ՛ քաղաքական հասունութեան տեսակէտէ»: Օտար քաղաքական դէմքեր Կովկաս այցելելով կը տեսնէին Հայուն եւ Վրացիին տարբերութիւնը: կենցաղավարութիւնը: Անոնց ամենամեծ ճարպիկութիւնը եղաւ առաջին առիթով գերմանական ուղղութիւն որդեգրել, որովհետեւ ունէին ազնուական սերունդ մը, պատրաստուած քաղաքական կեանքի :

Վ. Փափազեան այնուհետեւ կը ներկայացնէ Ատրպէյճանի դաւադրութիւնները Հայաստանի դէմ: Վրացիներ կը յափշտակէին ռուս բանակին զինամթերքը, Ատրպէյճանն ալ կ'իւրացնէ անգլիական կառավարութեան կողմէ Հայաստանի տրուած ռազմամթերքէն կարեւոր մաս մը իբրեւ [illegible] իրաւունք :

Վտանգը միայն դրացիներէն չէր սակայն, Հայաստանի Թաթարներէն եւ հայ համայնավարներէն կը կազմակերպուէր ներքին վտանգը: Ասով մէկտեղ յուսալից էին ամէնը, շատեր ալ կը մեկնէին երկիր, շէնցնելու համար մօտալուտ ապագայի մէջ կազմուելիք հայրենիքը :

Փարիզի մէջ կը գումարուէր Ազգային Համագումարը, բաղկացած կեդրոնախոյս անհատներէ, բժիշկ, գրագէտ, բանակերծ, ուսուցիչ: Նշան Տ. Սահակեանի համար գրուած է ամփոփ, ինչ որ սխալ է: Վկայեալ դիւանագէտ Պոլինեայի համալսարանէն, բնիկ Երզնկացի, ակնական Թղթակիցն էր «Աշխատաւոր»ի : Ունէին արեւելահայ եւ արեւմտահայ նախապաշարումներ, կուսակցական մտայնութիւններ, կը յիշէն անշուշտ Ազգ. Ժողովի մէջ տեղի ունեցած վէճերը: Ցաւով երեւան պիտի գան Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Ազգ. Պատուիրակութեան հակամարտութիւնները, երբ իրաւասութեանց սահմանները գծելու պիտի սկսին: Այլ խնդիր պիտի նկատուէր արեւելահայերու հարցը, այլ նաեւ Թրքահայ հարցը, լուծումն ալ տարբեր պիտի ըլլար :

Դուրեան Արրազեան կը պնդէ յամառօրէն, որ Կիլիկիան ալ Հայաստանի սահմաններուն մէջ առնուի, որպէսզի ելք ունենայ Միջերկրականի վրայ: Զոյգ պատուիրակութիւնները խաղաղութեան վեհաժողովին կը ներկայացնեն յիշատակագիր մը եւ «Ծովէ Ծով» Անկախ, Ազատ, Միացեալ Հայաստանի մը քարտէսը: Մինչդեռ Պօղոս փաշա համաձայնութիւն մը կնքած էր միայն Ֆրանսական կառավարութեան հետ, Կիլիկիոյ մէջ ինքնավար Հայաստան մը հաստատելու, Ֆրանսայի հովանաւորութեան տակ: Պատուիրակներու ոչ-դաշնակցական անդամները կը պահանջէին Կիլիկիան, հակառակ էին եւ ռուս սահմաններէն հեռու մնալ կ'ուզէին :

Օտար բազմաթիւ հայասէր կազմակերպութիւններ եւ անհատներ, պետական դէմքեր կ'աշխատէին ի նպաստ հայկական դատին: Բարեկամ է ծերունի Վենիզելոս, որ խորհուրդ տուած է «չափաւոր ըլլալ պահանջներու մէջ, բաւականանալ ոտքի տեղ մը ունենալով»:

Ֆերիտ եւ Իզզեթ փաշաներ համաձայն էն հողային զիջումներ ընելու Հայաստանի: Հրապարակ կուգան Պոնտոսի Յոյները, Քիւրտերը կը ներկայանան Շերիֆ փաշայով: Հարցը կը կնճռոտի ալ աւելի: Քեմալական շարժումը, պետութեանց անհամաձայնութիւնը վերջ կուտան ամէն բաղձանքի :

Ամերիկայի մէջ կ'աշխատին ամերիկեան հոգատարութիւնն ապահովել: Նախագահ Ուիլսըն համամիտ է, պիտի ըլլային ամերիկեան պատուիրակներ, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու կարելիութիւնները: Ամերիկեան ծերակոյտը կը մերժէ հոգատարութիւնը, Քեմալական շարժումը համակրութիւն կը գտնէ Խ. Միութենէն, Սեւրի դաշնագրէն դժգոհ պետութիւններէն: Քեմալական յաղթանակը Սեւրէն Լոզան փոխադրել կուտայ Թուրքիոյ հարցը: Ներքին անհամաձայնութիւններ պատուիրակներու միջեւ, հայասէրներու աշխատանք, ամէն դիմում ամէն կողմ ապարդիւն կը մնան:

Ֆրանսացիները կը պարպեն Կիլիկիան : Անգլիա քաղաքական տեսակէտով երկդիմի, անորոշ, մարդասիրական դետնի վրայ անմրցելի կը մնայ, գերման Թորպախի վկայութեամբ: Հարիւրաւոր Հայեր անգլիական շոգենաւերով կը փոխադրուին Պոլսէն դուրս :

Պատուիրակութեան անդամներ, հայասէրներ կը դիմեն Լոզան: Անկախութեան, Միացեալէն հրաժարելով դիմում պիտի կատարեն ինքնավար Ազգ. Օճախի մը համար: Հարիւրաւոր բողոքագրեր, անձնական դիմումներ կը կատարուին, կը յուսան թէ դիմումները ապարդիւն պիտի չըլլան :

Վիքթոր Պերար, հայ հարցին ի նպաստ աշխատող մը, կը թելադրէ Կիլիկիոյ կողմը դարձնել իրենց ուշը, որովհետեւ հոն աւելի ամուր հող կարելի է գտնել քան ռուս ազդեցութեան գօտին մէջ գտնուող նահանգներուն մէջ: Անգլիացիներ կ'ուզեն օճախը տեղաւորել Կիլիկիոյ մէջ, Ֆրանսացիներ արեւելեան նահանգներու մէջ: «Արեւմտեաններու մէջ ալ թունդ հակառուսեր կան, կը վախնան կուլ երթալ ռուս մոզքին: Ուաշինկթընէն ալ կը հաղորդուի, թէ ամերիկեան կառավարութիւնը հրահանգած է Չայլդին, զբաղելու հայկական հարցով, հայ օճախով: Ծովակալ Պրիսթոլ, Ամերիկայի Պոլսոյ դեսպանը բացասական դիրք կը բռնէ հայկական հարցի հանդէպ: Կրկին անգամ կը դիմեն սակայն ծովակալին : Կը յուսան ազդել Ամերիկացիին քար սիրտը: Ամերիկացի Պրիսթոլ կը յիշէ ծովակալին խօսքը. «Հայերը ոչ միայն անմիտ եղան, այլ նաեւ անհաւատարիմ, համակրեցան Յոյներուն, յոյնեւթուրք կռիւին մէջ, իրենց խռովարար ընթացքով իրենց վրայ հրաւիրեցին կոտորած եւ տարագրութիւն...»:

Ներքին ճակատի վրայ պայքար զոյգ պատուիրակութեանց միջեւ: Պօղոս Նուպար կը պնդէ, որ ազգային հարցը բաժնուի Հայ Հանրապետութեան Հայաստանի հարցէն: Օտարներ կը միջամտեն համաձայնութեան համար: Լոզանի ժողովին առջեւ պատուիրակութիւնները կը համերաշխին: Կ'երեւի, թէ նորէն անհամաձայն են, որովհետեւ ժողովէն ետք, 2 Սեպտեմբեր 1924ին, Ժընեւի մէջ համերաշխութեան կոչ կ'ուղղեն Հայերուն: Երկրին մէջ կարգապահութիւնը կը պակսի, բանակին մէջ [illegible] միջեւ անկեղծ, մտերմական յարաբերութիւն չըստեղծուեցաւ: Անկանոն ուժերը (նախկին կամաւորներ) դժուարութեամբ կ'ենթարկուէին զինուորական կարգապահութեան: Մեր բանակի ձախողանքներուն մէջ այս հանգամանքները աննշան դեր չկատարեցին »:

Պերլինի վեհաժողովին առեն՝ հայ պատուիրակութիւնը ցոյց տուաւ աններդաշնակ գործունէութիւն : Զօպանեան, հիացող մը Խրիմեանի եւ Նարպէյի, կը գրէ. «Պերլինի մէջ հայ պատուիրակները ցուցադրեցին հայկական նկարագրի բացասական գիծերը»: Խրիմեան մեկնեցաւ Պերլինէն բողոքելով, Լոզանէն կը հեռանան պատուիրակութեանց նախագահները, բողոքագիր մը յղելէ յետոյ :

Գործը կը վերջանայ վաւերագրերու շարքով մը (307էն 424), որոնցմէ ոմանք նորութիւն են եւ շահեկան: Պատմութեան տարրեր են, հայ պատմութեան ամենէն ողբերգական շրջանին վերաբերող, հայ քաղաքական ուղղութիւնը ցոյց տուող, արիւնոտ էջերէն մէկը ներկայացնող :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՊ ՊԱՀԱՆՋ ՄԸ

Կրեմլինի ներկայ մենատէրը՝ Ն. Խըրուշչեւ, նման իր հոգեհօր՝ Ստալինի, կը ստեղծէ նուաճողական ծրագիրներ : Կրեմլինի վարիչները բազմիցս յայտարարած են որ իրենց կէտ-նպատակը՝ ոչ համայնավար երկիրները խորհրդային իշխանութեան ներքեւ առնելն է, այլ խօսքով, նման խորհրդային երկիրներու բազմամիլիոն ժողովուրդներուն, ազատ մարդկութիւնը պիտի գերիվարուի «պարտիա»յի մը ահարկու եւ չարաշէտ բըռունցքին ներքեւ :

Այնքան ժամանակ որ ազատ աշխարհը ի նպաստ իրեն կը պահէր ուժերու գերակշռութիւնը, այս կէտ-նպատակը կը մնար պատրանքի սահմաններուն մէջ : Սակայն Սպուտնիկէն ետքը՝ ներկայ օրերուն, ուր ակնյայտնի կը դառնան Խորհրդային Ռուսաստանի զինական լայն նուաճումները, պատրանքը կարող է իրողութիւն դառնալ :

Դեռ եւս թարմ է բոլորին յիշողութեանը մէջ, Խրուշչեւի «Եւրոպան համատարած գերեզմանատան մը դարձնելու» եւ «յաջորդ պատերազմը ամերիկեան ցամաքամասին հասցնելու» սպառնական յախուռանքը :

Զինուորական հարցերու մէջ, մասնագէտներու հաստատումով, Եւրոպան ու Միացեալ Նահանգները պաշտպանելու համար ստեղծուած ռատարի ցանցը այլեւս անգործնական դարձած է, այն պարագային երբ Ռուսերը հրթիռներու միջոցաւ օդային յարձակում մը գործեն, յանկարծակի: Դեռ վերջերս, ամերիկեան ցամաքամասին օդային պաշտպանութիւնը ստանձնած, Զօր. Փարտրիճ կը յայտարարէր թէ իր տրամադրութեան ներքեւ գտնուած ռատարները ի վիճակի չեն ճըշդելու ռուս. հողէն արձակուած որեւէ

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

Ահա հնչեցին զմայլիչ ակորդները եւ Կոմիտաս վարդապետն սկսեց «Անտունի»ն: Ինչպիսի թաւշային փափկութիւն ձայնի ինչպիսի խորութիւն ապրումների, ինչպիսի դրսեւորում վշտի, կարօտի ու տենչանքի... Մինչեւ վերջին «Տօ լաճ, տնաւեր»ը ելեկտրականացրել էր բեմն ու դահլիճը ...

Վարագոյրն իջել, Կոմիտաս վարդապետըն ու խումբը գնացել էին արդէն բեմից, իսկ դահլիճում դեռ շարունակւում էր ծափերի որոտը :

Ճեմարանում, սովորաբար, հանդէսները կազմակերպւում էին տօների կապակցութեամբ: Բացի Վարդանանց եւ Ճեմարանի հիմնադրութեան տարեդարձի տօներից, հանդէսներ կազմակերպւում էին նաեւ Նոր տարուայ առթիւ, Բարեկենդանին, Ս. Մեսրոպի տօնին եւ Կաթողիկոսի (Խրիմեան Հայրիկն էր այն ժամանակ) անուանակոչութեան առթիւ եւն.:

Հանդէսները սովորաբար բացւում էին «Տէր, կեցո դու զհայս» մաղթերգով, [illegible] կատարմամբ եւ Կոմիտասի ղեկա[illegible]թեամբ: Յետոյ կատարւում էր գեկուցում ոեւէ դասատուի կողմից օրուան պատշաճ, ապա երգեր, արտասանութիւններ կամ ներկայացում, յետոյ խմբական պարեր եւ մենապարեր: Մեծ տօները վերջանում էին նաեւ հանդիսաւոր ճաշով վանքի մեծ սեղանատանը: Երբեմն, հանդէսների կամ ճաշի ժամանակ, ներկաների խնդրանօք, Կոմիտաս վարդապետը երգում էր որեւէ երգ, որը լսւում էր մեծ ուշադրութեամբ եւ գոհունակութեամբ :

Այդ հանդէսներին, բացի Ճեմարանի վարչութիւնից եւ բարձրաստիճան հոգեւորականներից, ներկայ էին լինում նաեւ պատուակալ հիւրեր ուրիշ քաղաքներից եւ արտասահմանից: Եթէ պատահէր, որ Խրիմեան Հայրիկն էլ ներկայ լինէր հանդիսաւոր ճաշի, մեծ սեղանատանը, Կոմիտաս վարդապետն անպայման երգում էր «Հայաստան, երկիր դրախտավայր»ը, Հայրիկի սիրած երգը: Հայրիկ սիրելագոյն անձն էր, որին խորին ակնածութեամբ ու անկեղծութեամբ յարգում էր Կոմիտաս վարդապետը:

×

1903 թուականի աշնան սկիզբն էր Կովկասեան փոխարքայ Գոլիցինի հրամանով Երեւանի նահանգապետը զօրքերով շըրջապատել էր Էջմիածնի Վեհարանը եւ պահանջում էր Խրիմեան Հայրիկից գանձարանի բանալիները և եկեղեցական կալուածների յանձնումը ցարական պետութեանը :

Դէպքը յուզել էր ամբողջ Հայութեանը եւ Կովկասի քաղաքներից, մանաւանդ Արարատեան դաշտի քաղաքներից եւ գիւղերից հազարաւոր Հայեր էին հաւաքուել Էջմիածնում՝ իրենց բողոքը յայտնելու Ցարին:

Խրիմեան Հայրիկը մերժում է յանձնել բանալիները եւ հրամանը կատարել: Կաթողիկոսի այդ անվեհերութիւնը յուզում է դուրսը ալեկոծուող բազմութեանը, որը բացականչում է. «Կեցցէ Հայրիկը, կեցցէ մեծ հայրենասէրը»: Ի վերջոյ նահանգապետը հրամայում է ջարդել գանձարանի դուռը եւ պարունակութիւնը շտապով տեղափոխել Երեւան :

Նահանգապետի հեռանալուց յետոյ Վեհարանից սկսեցին մէկ-մէկ դուրս գալ միաբանները եւ տխուր, գլխիկոր ցրուել դէպի իրենց բնակարանները :

Այդ օրը մենք, մի քանի Ճեմարանականներ, նորաշէն Թանգարանի պատըշգամբն էինք բարձրացել եւ դիտում էինք բոլորը, ինչ կատարւում էր վանքի բակում, Վեհարանի առաջ: Տեսանք, թէ ինչպէս Կոմիտաս վարդապետն էլ դուրս եկաւ Վեհարանից եւ գլխիկոր ու [illegible] քայլերով ուղղուեց դէպի իր բնակարանը: Երեւում էր, որ նա իր կեանքի թախծալից եւ յուզումնալից օրերից մէկն է ապրում :

Պատանի հասակից նրան որդեգրել, խընամել եւ մինչեւ տուեալ աստիճանի խընամատար էր եղել Խրիմեան Հայրիկը : Դրա համար էլ, բացի խորին երախտապարտութիւնից, Կոմիտաս վարդապետը վեհ ակնածութեամբ սիրում եւ յարգում էր ծերունի Կաթողիկոսին որպէս հարազատի, ուստի, բնականօրէն, Կաթողիկոսի այդ օրուան վիշտը խորապէս յուզել էր նաեւ Կոմիտաս վարդապետի զգայուն հայրենասէրի հոգին:

Մի քանի երգիչներ ցանկութիւն յայտնեցինք գնալ Կոմիտաս վարդապետին այցելութեան: Բայց խորհելով, որ այդ օրուայ դէպքերը չափազանց վատ ազդած կը լինեն նրա տրամադրութեան վրայ, յետաձգեցինք մեր այցը հետեւեալ օրուան :

Յաջորդ օրը չորս հոգով, Խորէն Փափշանեանը, Յակոբ Յարութիւնեանը, Սուրէն Տէր-Գրիգորեանը եւ ես գնացինք Կոմիտաս վարդապետի մօտ :

Երբ մտանք պարտէզ-բակը եւ սանդուղքներով բարձրացանք պատշգամբ, լսեցինք ներսից խօսակցութեան ձայներ: Անժամանակ համարելով, ուզում էինք յետ դառնալ, երբ լսեցինք Կոմիտաս վարդապետի ձայնը.

— Հը՛, գուռնաչինե՛ր, էդ ո՞ւր էք փախչում :

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(6 Շար.)

հրթիռ :

Պատկերը աւելի մռայլ կը դառնայ, երբ ամերիկեան քաղաքական շրջանակներու հաստատումով, կը տեղեկանանք թէ ամերիկացի ակնառու գիտնականներ վերջերս նախագահ Այզընհաուըրի ներկայացուցած են տեղեկագրութիւն մը — վիճակագրական եւ փաստական ճշգրիտ թիւերով — , բստ որուն Ամերիկա մինչեւ 1960 հնարաւորութիւն պիտի չունենայ հրթիռներու ուղղութեամբ հաւասարելու Ռուսաստանին. մինչ այդ տպառ աշխարհը զէմ յանդիման կը գտնուի ռուսական վտանգի մը :

Հարկ է նշել սակայն, որ ներկայիս Խորհրդ. Ռուսաստան հակառակ ստոյտ-նիկներու յաջողութեան՝ դեռ եւս ի վիճակի չէ հրթիռներով հիւլէական յարձակում մը կատարելու : Նման քայլ մը առնելէ առաջ, անհրաժեշտ է որ Ռուսերը իրենց տրամադրութեան տակ ունենան հինգ հազար մղոն թռչող հրթիռներու մեծաքանակ պահեստ մը, ինչ որ կը կարօտի տարիներու արտադրութեան :

Մինչ այդ, արեւմտեան աշխարհը անհրաժեշտօրէն պէտք ունի իր ձեռքին մէջ պահելու ուժերու գերակշռութիւնը :

Նաթոյի ուժերու ընդհանուր հրամանատար, Զօր. Նորսթատի հաստատումով, Ամերիկացիները իրենց տրամադրութեան տակ ունին 1500 մղոն թռչող հրթիռներ, որոնք կարող են պատերազմի մը պարագային, ամերիկեան հիւլէական ռումբերու ուժը թափել Ռուսաստանի գլխուն. պայմանով սակայն որ եւրոպական ցամաքամասին մէջ հաստատուած օդակայանները օգտագործուին որպէս արձակման կայաններ :

Ցարդ, ամերիկեան խորհրդարանը արգելք կը հանդիսանար յիշեալ գաղափարին, — հիւլէական ռումբերու եւ հրթիռներու յանձնումը Նաթոյի երկիրներուն, — այն մտահոգութեամբ որ յիշեալ երկիրները այլ նպատակներու կրնան ծառայեցնել իրենց տրամադրութեան ներքեւ պահեստի դրուած հիւլէական ուժը :

Կը թուի սակայն որ ռուսեւստական արբանեակի յաջողութենէն ետք ու պաշտպանողական այլ ելք չունենալով, ամերիկեան խորհրդարանը պիտի պարտաւորուի, տկամայ, հաշտուիլ Նաթոյի եւրոպական ուժերը հիւլէական ռումբերով եւ հրթիռներով օժտելու գաղափարին հետ :

Հակառակորդին վերջերս, Անգլիոյ արտաքին նախարար Մաքմիլլընի ինչպէս նաեւ Նաթոյի միացեալ ուժերուն ընդհանուր հրամանատար Զօր. Նորսթատի անցեալ շաբթու կատարած զոյգ այցելութիւնները Ուաշինկթըն, կը թուին պսակուած ըլլալ յաջողութեամբ, քանի որ Ուաշինկթընի զինուորական եւ քաղաքական շրջանակներուն մէջ արդէն իսկ կը խօսուի հրթիռներու եւ հիւլէական ռումբերու առաքման մանրամասնութիւններուն շուրջ :

Հրատապ հարց մըն է, որ կը կարօտի անյապաղ գործադրութեան :

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ» ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Ցառաջ) — «Շանթ» թատերախումբը շաբաթ, Նոյեմբեր 23ին, Գոմոնի «Սահակ – Մեսրոպ» սրահին մէջ ներկայացուց Գր. Վահանի «Բախտին անիւը», ղեկավարութեամբ ընկեր Գր. Բէնտէրեանի եւ հովանաւորութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի :

Սրահը լեցուած էր երէց թէ երիտասարդ սերունդի պատկանող ընկերներով ու հայրենակիցներով : Նոր Սերունդի երիտասարդ դերակատարները, որոնք լաւ սորված էին իրենց դերերը, բնական խաղարկութեամբ ընդհանուր խանդավառութիւն ստեղծեցին :

Օրինակելի կարգապահութիւն մը կը տիրէր : Ժամը 9·30ին բացուեցաւ վարագոյրը : Միջնարարներն ալ երկար չտեւեցին :

Սեդրակ Լֆէնտիի դերով, խումբին ղեկավարը՝ Գր. Բէնտէրեան լաւ խաղարկութիւն մը ունեցաւ, գնահատուելով ներկայ հասարակութենէն :

Մակի Իշխանեան, որ անգամ է միաժամանակ Նոր Սերունդի եւ «Շանթ»ի, յաջողութեամբ կատարեց իր դերը :

Մարի Սելոյեան, որ առաջին անգամ ըլլալով բեմ կը բարձրանար, գեղեցիկ խաղարկութեամբ բոլորին համակրանքը շահեցաւ :

Ընկեր Ժիրայր Միրիճեան այս անգամ ալ մեզի ներկայացաւ իբրեւ դերասան՝ խաղարկութեան իւրայատուկ եղանակով մը :

Գ. Թիւթէլեան յարմարած էր իր ներկայացուցած տիպարին. նպաստեց՝ ընդհանուր յաջողութեան :

Յովհ. Տէր Վարդանեան, որ առաջին անգամ ըլլալով գժուարու բեմ բարձրացաւ, գեղեցիկ խաղարկութիւն մը ունեցաւ, ինչպէս նաեւ «Շանթ»ի կրտսերագոյն դերակատարը՝ Աւետիս Եօթնեղբայրեան :

Շնորհաւորելի են թատերախումբին երիտասարդ անդամները եւ իրենց եռանդուն ղեկավարը :

Առաջին այս յաջողութենէն ետք, կը սպասենք որ «Շանթ» յաճախակի ներկայացումներ տայ : Խումբը արդէն հրաւէր ստացած է Էքսի եւ Սէնթ Էթիէնի մէջ « Բախտին անիւ»ը կրկնելու համար :

Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԾԻԾԱՂ

ՄԱՅՐԸ.— Օննիկ, ինչո՞ւ կեցեր ես . աջ ոտքիդ կօշիկն ալ չհագնի՞ս :

ՕՆՆԻԿ.— Աջ ոտքս չուզեր դպրոց երթալ ...:

ԽՕՍՔԵՐ ԵՒ ՎԷՐՔԵՐ

Նոր եւ անհաւոր վէրք մը :

Մեր տունը քանդեցին, մեր հայրենիքը մեր ձեռքէն յափշտակեցին ու քշեցին մեզ ազգովին դուրս :

Եւ հիմա դիմացէծ փոխած Հայեր կան, որոնք նոր եւ վտանգաւոր աշխատանքի մը լծուած են :

Հողիով ծախուածներ կան, որոնք տիւ եւ գիշեր կը հալածեն իսկական Հայերը, Արմէնները : Թշնամին լքած, մեր ցեղային զգացումները կը վիրաւորեն :

Անհաւոր ու վէրքերով լի նոր պատմութիւններ կան, տարագիր մեր ժողովուրդին սեմերէն ներս :

Սերունդ մը, անա, մեծցած եւ այս երկրին սովորութիւններուն տիրացած, կ'ուզէ իր ցեղին նուիրուիլ : Բայց այս անգամ, ընտանիքին մէջ, հին սերունդն է, որ կը ցցուի իր դաւկին դէմ :

Զաւակներ, վարդի պէս, խանդավառ եւ հաւատարիմ, կ'ուզեն բաներ մը ընել, սորվելու եւ անա իր դէմ կը ցցուի հին սերունդը :

— Ըսէ՛, մանչս, օրդ ի՞նչպէս կ'անցընես :

= Էհ, աշխատանքէս ետքը հայկական միութիւններու մէջ կ'աշխատիմ :

— «Վազ» անցի՛ր, տղաս դուն քու գործիդ նայէ :

— Ի՞նչ խօսք որ նոր սերունդը հին սերունդին գործերուն չի խառնուիր :

Նորահաս սերունդը կը շուարի, կը զարմանայ, թէ ինչու հայրիկներն ու մայրիկները, այսքան քէն եւ տաելութիւն ունին իրարու հանդէպ, հայութեան հանդէպ : Մինչդեռ, երէկ, այսպէս չէին, հաւատարիմ էին իրարու, հայասէր էին : Ի՞նչ չուտ փոխուեցան :

Երէկ, երիտասարդ նոր սերունդական մը՝ ըմբոստ հոգիով, կը պատմէր հետեւեալը :

Վերջերս, տեղական թերթի մը էջերէն, Փրանսացի գրագէտ մը — Թուրքին գովքը կը հիւսէր :

Տեսնել պէտք էր վրդովումը այս ըմբոստ հայորդիին, որ մեր ջարդը տեսած չէ, մեր աւերակները տեսած չէ, մեր հայրենիքին երեսը տեսած չէ, մեր լեզուին համը առած չէ, բայց հայրենիքին ու ցեղին հոգին իր մէջ լեցու կուտան որբացան վրդովումէն :

Ոչ, նոր սերունդը կորսուած չէ :

Ա. ՀՐԱՇԻՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ԵՐԳԵՐ, բանաստեղծութիւններ, հեղինակ Յ. Գույումճեան, Ֆիլատելֆիա տպուած :

ՆԱՒԱՍԱՐԴ Գ. Այրէս, Սեպտեմբերի թիւը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտօնաթերթ :

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, մանկական հանդէս, Թեհրան :

ՄԽ. ԸՆՏԱՆԻՔ.— Հոկտ. Նոյեմբերի թիւը, Վենետիկ :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ.— Պէյրութ :

ՀԱՅ ԾԵՐԱՆՈՑ.— Հալէպ :

ՍԻՈՆ, պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի վանքին :

ԷՋՄԻԱԾԻՆ.— Պաշտօնաթերթ Էջմիածնայ վանքին (Սեպտ.) :

ԲԺԻՇԿ.— Բժշ. – առողջապահական ամսաթերթ, Նոյեմբերի թիւը, Պէյրութ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԲԱՇԳԵԱՌՆԵՑԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է Թեհրանի մէջ : Մարմինը նախ փոխադրուած է « Ալիք »ի խմբագրատունը, ուր օր մը մնալէ ետք, տարուած է Ս. Աստուածածին Մայր Եկեղեցին. պատարագէն ետք, յուղարկաւորներու հոծ բազմութեամբ մը փոխադրուած է Դուլաբի Բուրաստան գերեզմանատունը եւ հողին յանձնուած : Դամբանականներ խօսած են Յ. Աւ. քահանայ Հաճեան, ընկեր Ե. Հայրապետեան՝ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմնի, եւ ընկեր Տ. Գույումճեան՝ ընկերներու կողմէ : Բազմաթիւ ծաղկեպսակներ կային :

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. Նիւ Եորքէն անցած է Ուաստր, ուր երկու օր մնացած է (Նոյ. 16 – 17) ժողովրդային խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ : Հինգ հարիւր հոգի օդակայան գացած էր, ողջունելու համար Զարեհ Ա.ի լիազօր պատուիրակը : Օդակայանէն Սրբազանը առաջնորդուած է Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին, ուր կիրակի առաւօտ պատարագած է ու կարդացած կաթողիկոսական Կոնդակը : Երեկոյեան՝ հացկերոյթ մը տրուած է ի պատիւ իրեն : Ներկայ եղած են քաղաքապետն ու պետական պաշտօնեաներ, կրօնական պետեր, հայ եւ օտար եկեղեցականներ եւ աւելի քան հինգ հարիւր անձեր : Առնուած են շարժանկարի եւ հեռատեսիլի (թէլէվիզիոն) ժապաւէններ : Ամերիկեան թերթերը լայն արձագանգ տուած են :

ԼՈՆՏՈՆԻ Համայնական Խորհուրդը հրաւիրած էր Սըր Սիտնէյ Քէնէյը եւ Գ. Ե. Իւթիւճեանը հրապարակային հաւաքոյթի մը, ուր Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան երկու ներկայացուցիչները արպաւորութիւններ յայտնեցին դէպի Էջմիածին իրենց ճամբորդութեան մասին :

Ս. Ի. ԱԼԻԽԱՆԵԱՆ խմբագիր նշանակուած է Մոսկուայի մէջ վերջերս հրատարակուիլ սկսած «Հիւլէական Ուժ» մասնագիտական կարեւոր ամսագրին, որ նախաձեռնութիւնն է Խ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիային :

ՏԻԿԻՆ ՋԵՓԻՒՌ ՇԱՆԹ Պաղտատի մէջ Նոյեմբեր 8ին երգահանդէս մը տուած է. դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ տիկին Սիլվա Գալստեանի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԿԱՑԾԵՐ

Ի.

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ԵՒ ՀՈՂ

Ո՞րն էր դրանցից ճշմարիտը. ես որոշել կարող չէի, միայն մտածում էի՝ թէ քահանայի ասածը պէտք է որ ուղիղ լինի, որովհետեւ տեսնում էի՝ մարդիկ այնքան աշխատում էին, կաշուց դուրս էին գալիս, դարձեալ մնում էին աղքատ : Երեւի, ասում էի ես, նրանց ապրուստը այնպէս քիչ է նշանակած, որ նրանք երբեք չեն կարող լինել ապահոված : Իսկ աղան կը մնայ միշտ աղայ, որովհետեւ նա ոչ վարում է, ոչ ցանում է, ոչ հնձում է, եւ նրա սեղանը միշտ լի է եւ ճոխ ...:

Հիմնուելով վերոյիշեալ մտախոհութիւնների վրայ, Կարոյի եւ իր ընկերների նպատակը ինձ երեւում էր բոլորովին երեւակայական, եւ ես խիստ ափսոսում էի, որ նրանք ընկած էին այնպիսի անելանելի մոլորութեանց մէջ ...:

Ես միայն չէի, որ այսպէս էի մտածում, բոլոր ժողովուրդը այսպէս էր մտածում, որովհետեւ նրանք նոյնպիսի աէր Թօղիկների աշակերտներ էին որպէս ես :

Եւ Կարօն աշխատում էր մի այդպիսի նախապաշարուած ժողովրդի բարօրութեան համար ...:

ԻԱ.

ՆԱԽԱԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արեգակն սկսել էր արդէն այրել. կէսօրուայ տօթից պժուարանում էր մարդի շնչառութիւնը : Բաժանուելով Հառոյից, ես գնում էի նեղ շաւիղով, որ տանում էր դէպի փոքրիկ վտակը ձորի մէջ. այնտեղ արծաթափայլ ջրի կանաչ ափերը հովանաւորում էին մի խումբ ծառեր, որոնք տարածել էին իրանց ստուերը մեղմաքաբի պէս փափուկ խոտերի վրայ : Ես շտապեցի այնտեղ փոքր ինչ ազատ շունչ քաշել : Ծառերը նուիրական էին մի փոքրիկ մատուռի, որի կիսաւեր փլատակներից վայելում էին իրանց սրբազնական յարգանքը բարեպաշտ ժողովրդից : Մատուռի մի քանի ողջ մնացած կամարները, որոնք ազատուել էին ժամանակի մաշող ձեռքերից, թաղնուել էին, միմեանց հետ խիտ փաթաթուած, թուփերի եւ մացառների մէջ. իսկ նուիրական ծառերը, բարձր տարածելով իրանց ազատ ճիւղերը, դրկել էին իրանց ծոցում այն հնձաւուրց սրբարանը :

Ծառերից մի քանիսի ճիւղերի վրայ փաթաթուած էին գոյնզգոյն թելեր եւ չորերի կտորտանքներ : Տատս վաղուց ծանօթացրել էր ինձ այդպիսի ծառերի նշանակութիւնը. նա ասում էր՝ «երբ սուրբ ծառի ճիւղին մարդ կապում է իր հագուստից մի կտոր, իր բոլոր ցաւերը անցնում են այն ծառի վրայ» :

Իմ սիրտն էլ լի էր ցաւերով... ես էլ տանջւում էի տխուր եւ հոգեմաշ զգացմունքներով... չթեթեւացնէ՞լ արդեօք այս անախորժ բեռը...: Ես դուրս քաշեցի իմ արխալուղի կարուածքից մի թել եւ դողդոջուն ձեռքերով կապեցի նուիրական ծառի ճիւղին :

— Այս բաւական չէ, լսելի եղաւ մի ձայն :

Ես սոսկացի. տեսնում եմ՝ նոյն ծառի բունի ետեւ կծկուել է մի կին : Սատանան իր բոլոր հրէշաւոր այլանդակութեամբ չէր կարող այնքան զարհուրելի լինել, որպէս այն մառայլոտ կերպարանքը :

— Թէ ուզում ես լաւը, Սուսանը կը տայ քեզ մի թիլիսման, այն ժամանակ ամէնը կ'երթայ ինչպէս եղն ու մեղր ...:

— Ախ, Սուսան, դո՞ւն ես, կրկնեցի ես ուրախանալով : — Այստեղ ի՞նչ ես շինում, որքան վախեցայ ես, Սուսան, ասա, տեսա՞ր «նրան», թէ չէ ...:

— Դուն Կարօն չես, պատասխանեց բոշան, ամենեւին չշարժուելով իր տեղից :

— Դուն Սուսանին էլ չես կարող խաբել ...:

Բոշան դեռ չէր մոռացել իմ խորամանկութիւնը, որ գործ դրի նրա հետ արաբական մենարէթի մօտ, բայց ես կամենալով փոքր ինչ մեղմել իմ նրա վրայ թողած վատ տպաւորութիւնը, պատասխանեցի.

— Դու խօ գիտես, որ ես Կարոյի ընկերն եմ, նրա լաւ ընկերը, Կարօն ինքն ասաց քեզ : — Մոռացել ես, Սուսան :

— Սուսանը չէ մոռացել, նա այդ գիտէ :

Ես խիստ մերձ նստեցի խորհրդական կնոջ մօտ, որ այն նուիրական ծառերի հովանոյ տակ ինձ երեւում էր որպէս գերբնական արարածներից մէկը, որոնք միշտ կերպարանափոխ են լինում : Եւ իրաւ, Սուսանը այսօր այն չէր, որ տեսել էի առաջին անգամ արաբական աւերակներում. նա ինձ այժմ չէր երեւում այն չոր ու ցամաք, այլանդակուած պառաւը, որի վրայ չէր կարելի նայել առանց զարհուրանքի : Այլ ընդհակառակն, այսօր նրա աղօտ կերպարանքի մէջ ես նշմարում էի հետքերը վաղօրով թառամած գեղեցկութեան :

Նրա մաշուած երեսը դեռ պահպանել էր իր ազգու, համակրական արտայայտութիւնը, եւ սեւորակ աչքերը նայում էին խորին տխրութեամբ, որպէս հայելիներ, որոնց մէջ արտափայլում էին կարած եւ վշտահար սրտի բոլոր տանջանքները :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Իսրայէլի մօտ մարդ է: Դժուարին կա֊ցութիւն մը Համըրշոլտի համար՝ մանաւանդ այս շրջանին, երբ սահմանային միջադէպեր յաճախակի դարձած են:

Յորդանանի եւ Իսրայէլի միջեւ Սկո֊բուս լեռը վէճի առարկայ դարձած է հիմա: Յորդանանցիք փակած են անոր ճամբան՝ զինուորական կարեւոր ուժեր կեդրոնացնելով այնտեղ: Զինադադարի յանձնախումբին համաձայնութեամբ՝ այդ լեռը կը պատկանէր Իսրայէլի: Այսօր, երբ Համըրշոլտ Երուսաղէմ հասնի՝ կառավարութիւնը թղթածրար մը պիտի ներկայացնէ իրեն, որուն առաջին կէտն է հրեայ զինուորական ուժեր Սկոբուս լեռը ղրկելու պարագան: Իսրայէլ կ'առարկէ նաեւ, որ Յորդանան արգիլեալ գօտի հռչակած է սուրբ վայրերը:

Եթէ անակնկալ մը չպատահի՝ Համըրշոլտ Եչ. օր պիտի երթայ Սուրիա, արաբ ղեկավարներու հետ խորհրդակցելու համար: Բազմաթիւ հարցեր կան, որ կրնան արծարծուիլ Դամասկոսի տեսակցու֊թեան ընթացքին. Իսրայէլ – Սուրիա սահմանային նոր կռիւները եւ Թուրքիա – սուրիական լարուածութիւնը, մանաւանդ՝ երբ Սուրիա կը մտածէ Սանճաքը պահանջել:

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին խորհրդակցութեանց ղլխաւոր կէտերէն մէկն ալ արաբ տարագիրներու խնդիրն է, որ բոլոր պետութեանց մտահոգութեան առարկան դարձած է:

Մինչ Համըրշոլտ արաբ-իսրայէլ լարուածութիւնը մեղմացնելու համար Միջին Արեւելք կը գտնուի, Թել Ավիվէն կը հաղորդեն թէ Յորդանանցիք կրակ բացած են Իսրայէլի հողամասին վրայ ու ետ մղուած: Զոհ ու վիրաւոր չկա֊ն...

Ձեռնարկները ալ արձակ֊ուած են:

× Գահիրէէն կը հաղորդեն, թէ Դեկտեմբեր հինգին Նախագահ Նասր կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի: Եգիպտական մամուլին համաձայն մանրամասնութիւններ պիտի տայ երկրին ճարտարարուեստականացման ծրագրին շուրջ եւ Մոսկուա-Գահիրէ տնտեսական գործակցութեան մասին:

Միւս կողմէ, Գահիրէի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Գչ. օրուան Ժընեւի ժողովը՝ Փրանքօ-եգիպտական խորհրդակցութեանց արդիւնքը պիտի ճշդէ: Ձայնասփիւռ աւելցուց նաեւ, թէ երկու պատուիրակութիւնները կատարեալ համաձայնութիւն մը գոյացուցած են բոլոր կէտերուն վրայ. չեն համաձայնած միայն Սուէզի դրամական առիթով եղած նիւթական վնասներու եգիպտական պահանջքին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ առողջու֊թիւնը վերագտած ըլլալով վերադարձած է Ուաշինկթըն եւ ներկայ եղած կառավարութեան ժողովին:

ՀԱՄԳՈՒՐԿԻ մէկ պարտէզին մէջ խորհրդաւոր առարկայ մը ինկած է, անաշին ազմուկ բարձրացնելով: Սպուտնիկի հրթիռին մնացո՞րդը արդեօք, հարց կուտան գիտական շրջանակները: Առարկան սկսած է ուսումնասիրուիլ գիտուններու կողմէ:

ՃԱՔԱՐԹԱՅԻ մէջ Ինտոնեզիոյ Հանրապետութեան Նախագահին դէմ մահափորձ մը կատարուեցաւ. եօթը հոգի սպաննուեցան, սակայն Նախագահը ազատեցաւ առանց վնասի:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ նախկին Առաջին նախարար Շեպիլով վերադարձած է Մոսկուա եւ կ'աշխատի Գիտութիւններու Ակադեմիային տնտեսական հաստատութեան մէջ:

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն, թէ Չըրչիլ տօնած է իր 83րդ տարեդարձը՝ մարաջախտ Մոնկոմըրիի հետ:

ՊԵՆԻԱՄԻՆՕ ՃԻԼԻ, իտալացի նշանաւոր երգիչը մեռաւ անցի օր, 67 տարեկան հասակին, Իտալիոյ մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ եւրոպայու դեսպանատան մէջ ընդունելութիւն մը տրուած է, որուն ներկայ եղած են Խրուշչեւ, Պուլկանին, Միկոյեան եւ մարաջախտ Մալինովսկի:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէն մօտերս ժողով մը պիտի գումարէ Փեշթայի մէջ, ուր Քատար պիտի հաղորդէ Մոսկուայի մէջ իր ունեցած խորհրդակցութեանց արդիւնքը: Այս ժողովէն ետք Հունգարիոյ քաղաքականութիւնը կրնայ փոփոխութեան ենթարկուիլ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Հ. Ե. Դ. Մ. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ԵՐԵԿՈՅ ՄԸՆ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Դեկտ. 7), ժամը 21էն մինչեւ լոյս, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Մասնակցութեամբ՝

ANDRÉ MALIAN ET SES RYTHMES

Պիւֆէ, պիւվեթ, թօմպօլա եւ խաղեր:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

22 Դեկտեմբեր, Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Ս. Սահակ եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Հայկական համադամ կերակուրներ, նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ ուրախ մթնոլորտ:

Ճաշագին 1000 փրանք:

Տեղերը ապահովել Համազգայինի անդամներուն մօտ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ — Եկեղեցաշէն յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան: Մարսէյլի մէջ ընտանեկան հաւաքոյթի մը ընթացքին հաւաքուած է շինութեան համար 26.000 Փրանք: Տէր եւ Տիկին Ադամեանէ հազար ֆրանք: Մարսէյլէն Տիկին Աղնաւորեան իր զաւակին Տիկին Արշալոյսի մահուան 8րդ տարելիցին առթիւ կը նուիրէ շինութեան 8000 Փրանք: Նիմէն Տիկին Սաթենիկ Վարդանեան հինգ հազար, Տէր եւ Տիկ. Միքայէլ Տէր Յակոբեան հանգուցեալ Սաղաթէլ Փափազեանի մահուան քառասունքին առթիւ երեք հազար Փրանք:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ — Տէր եւ Տիկին Սենեքերիմ Տէրտէրեան, իրենց աղջկան Հեղինէ Տէրտէրեանի եւ Գ. Սեդրաք Ճանիկեանի ամուսնութեան առթիւ կ'ընեն հետեւեալ նուէրները — Գույվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցիին հազար ֆրանք, Գույվար Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչին հազար, Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի Գույվար Օտտոյի մասնաճիւղին հազար, Սերաստիոյ Վերաշինաց Միութեան հազար:

Ֆ. Կ. Խաչի Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Սերաստիոյ Վերաշինացի նուիրուած գումարները ստանալ Գույվար Օտտոյի Թաղականութիւնէն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Գույվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցիի Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Գարեգին Գազանճեանի մահուան առթիւ: Տիկին Ս. Գաբրիէլեան հինգ հարիւր ֆրանք Արծիւ Մարզական միութեան եւ 500 ֆր. Ֆ. Կ. Խաչի Գույվար Օտտոյի մասնաճիւղին: Գ. Էքսիւզեան հազար ֆրանք Աղքատախնամին: Գ. Ս. Ղարիպեան հազար ֆրանք Արծիւ Մարզական միութեան եւ հազար ֆրանք տեղւոյս Ազգ. վարժարանին, Գ. Ս. Հայրապետեան 500 ֆր. եկեղեցիին պայծառութեան:

— Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Թումպուլեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Գ. Ա. Յակոբեան հազար ֆրանք Գույվար Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչին: Արծիւ Մարզական միութիւնը հազար ֆրանք տեղւոյս Ազգ. վարժարանին: Գույվար Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը հազար ֆրանք տեղւոյս Ազգ. վարժարանին:

Այս առթիւ Թաղականութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գազանճեան եւ Թոմպուլեան ընտանիքներուն:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

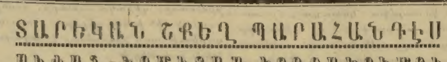

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Երիտ. Եկեղեցաշէն յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15ին, Կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրանիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջնորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10.30:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը: Յաւարտ Ս. պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը Վերսայլ Օրէլ տը Ֆրանսի շքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, րիւ Ռոյյէր):

Այս ճաշին մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ մինչեւ Դեկտեմբեր վեց եւ ստանալ անդամակցի մասնաւոր քարթը, (ճաշագին 3000 Ֆր):

Վերոյիշեալ թուականէն վերջ ոչ մէկ արձանագրութիւն պիտի ընդունուի:

Արձանագրութեան համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Գ. Հրաչ Զուլաքեանի՝

14, Rue Maréhal Foch Viroflay

Գ. Զաւէն Յովհաննէսեանի

31, Rue de Général Léclerc, Versailles

կամ

ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMÉNIENS DE CHAVILLE

C. C. P. Paris 14827-18

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

× Երեւանէն Ստեփան Գույումճեան կը փնտռէ իր հայրը Յակոբ Գույումճեան, Գ. Ստեփան Գույումճեան իր կնոջ եւ զաւակներուն հետ կը բնակի Երեւան ուր ներգաղթած է 1948ին:

× Հայաստանէն Տիկին Վիքթորիա Ծրօյեան կը փնտռէ իր զարմիկը Յովհաննէս Աղատեան:

× Հայաստանէն Տիկին Արուէմ Հովեան կը փնտռէ իր եղբայրը Վարդան Ենովքի Հովեանը, ծնած Նոր Գայազիտ 1925ին:

× Շնորհիկ Յակոբեան կը փնտռէ իր եղբօր որդին (Գլճեան), Սարգիս Կարապետեան, Կ. Պոլսեցի որ 1921էն ի վեր կը գտնուի Ֆրանսա:

× Հայաստանէն Անահիտ Գեւորգի Գէորգեան կը փնտռէ իր զաւակը Համլէտ Բագրատի Գէորգեանին, ուսանող եղած է Երեւանի նկարչական վարժարանը: 1942ին զացած է ռազմաճակատ եւ այդ օրուանէն ոչ մէկ լուր ունի:

× Հայաստանէն Մարիամիկ Գարտիգեանեան կը փնտռէ իր եղբայրը Գուրգէնցի Հաճի Յակոբ Գարտիգպանեանի, կնոջը Լուսիային Սեպուհ փարմացեար աղջիկը եւ զաւակները:

Այս փնտռուող հետեւեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր Քառէի սրահին մէջ, ժամը 21ին: Կը խօսի՝ Գ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: Նիւթ՝ «Խրիմեան Հայրիկը մեր քաղաքական պատմութեան մէջ»: Իր մահուան յիսնամեակին առթիւ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքը վերսկսած է, դասախօսութեամբ ձեռնհաս ուսուցիչի մը, Բարեգործականի սրահին մէջ, ինչպէս նախորդ տարիներ, 19ա, Րիւ Վանթիւր, ժամը 19-21, ամէն երեքշաբթի եւ ուրբաթ: Ծնողները կը հրաւիրուին օգտուիլ առիթէն՝ արձանագրելով երկու սեռէ եւ ամէն տարիքէ իրենց զաւակները, դասերու պահերուն:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

Կը փնտռուի մէկ կամ երկու սենեակ, խոհանոցով վարձու, Փարիզի մէջ կամ արուարձաններ:

Դիմել Թերթիս վարչութեան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise, Paris 9e

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. PARIS 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 4 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8059 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3860

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՎԻՒ, ՀՕՏ ԵՒ ՈՉԽԱՐ

Հովիւր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ն է: Հօտը՝ Միացեալ Նահանգներու թեմը: Իսկ ոչխարը (անշուշտ «մոլորեալ» կամ «կորուսեալ» իմաստով) Ամերիկայի Ազգային Թեմն է, որ անցեալ Հոկտեմբերի սկիզբը կապուեցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան:

Այս «հովուապետութեան» հեղինակի իրաւունքը կը պատկանի, — հետեւողութեամբ Աւետարանի — Էջմիածինի *խմբագրութեան: Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը իր* 1957 *Փետր. — Մարտ միացեալ թիւին մէջ պատասխանելով Յակոբ Յուշմանեանի ծանօթ* սրտի խօսքերուն*, ի մէջ այլոց կը գրէր.*

«Նախ ասում էք թէ «այս հաստատուածը կը սպասէ, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը փնտռէ զինքը»: *Ուրեմն ընդունում էք, թէ այդ հաստատուածը «կորուսեալ ոչխարն» է նման, եւ հովիւն է, որ պէտք է նրան փնտռի: Բայց դրանից յետոյ աւելացնում էք.* «Մայր Աթոռը այդ կէսերէն մէկում միացած, միւս կէսին դէմ դիրք բռնած է»: *Դրանով ի՞նչ էք ուզում ասել, ո՞վ ո՞ւմ պէտք է փնտռի: Երկուսից մէկն է ճիշդ: Կա՛մ այն է, որ բաժանուած հատուածն է, որ պէտք է փնտռուի, դառնալ եւ վերադառնալ ամբողջին՝ հօտին, եւ կամ հօտն է, որ իր հովիւով մէկտեղ պէտք է գնայ, միանայ «կորած ոչխար»ին:*

Համեմատութիւնը է Աւետարանի «կորուսեալ ոչխար»ի առակը «Եթէ լինիցի մարդոյ հարիւր ոչխար»... (*Մատթէոս, ԺԸ.* 12):

Այսինքն հարիւր ոչխար ունեցող մարդ մը եթէ մէկ ոչխարը կորսնցնէ, միթէ իննսունեւինը լերան վրայ կամ անապատին մէջ ձգելով մոլորեալը փնտռելու չերթար: (Նոյնը տես՝ Ղուկաս, *ԺԵ. 4):*

Հակառակ այս շատ բնորոշ առակին, «Էջմիածին»ի խմբագիրը կ'ուզէ արդարացնել Վազգէն Ա.ը, ըսելով, որ ո՛չ թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը իբրեւ հովուապետ պէտք է երթար փնտռէր իր կորուսեալ ոչխարը (ինչ որ համաձայն պիտի ըլլար Աւետարանի առակին), այլ այս վերջինն է, որ պէտք է փնտռէր հովիւը:

«Կորուսեալ» որակուած «ոչխար»ը քանիցս փնտռած է հովիւը, բայց անիկա միշտ ալ մերժած է իր փարախին մէջ ընդունիլ զայն: «Կորուսեալ»ը գրեթէ քառորդ դար համառօրէն փարած է այդ փարախին եւ ուրիշ տէր չէ փնտռած: Բայց իրարու յաջորդող հովիւները երբեք չեն ուզած ընդունիլ զայն իրենց փարախին մէջ: Ի վերջոյ անտէր մնացած ոչխարը «գայլերու ճարակ չըլլալու համար» գտած է ուրիշ բարի հովիւ մը:

Փաստերը պերճախօս են եւ աւելորդ է կրկին յիշեցնել զանոնք:

Աւետարանը կ'ըսէ. «Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց»: (Յովհ. *Ժ.* 11):

Վազգէն Ա. իբրեւ քրիստոնեայ հովուապետ պէտք է հետեւէր Յիսուսի խօսքերուն:

Անցած տարի երբ արտասահման եկաւ, առաջին անգամ պէտք է երթար Ամերիկա՝ փնտռելու իր «կորուսեալ ոչխար»ը: Չէ՞ որ դարձեալ Աւետարանին մէջ գրուած է. «Ոչ ուրեք առաքեցայ՝ եթէ ոչ առ ոչխարս կորուսեալս տանն Իսրայէլի (Մատթէոս *ԺԵ.* 24): *Որպէսզի յետոյ հպարտութեամբ յայտարարէր «Ուրախ եղերուք ընդ իս, զի* գտի զոչխարն իմ զկորուսեալ» (Ղուկաս, *ԺԵ.* 4):

Սպասելով, որ յատուկ կոնդակով իր դիրքը ճշդէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հանդէպ, ինչպէս կը խոստանայ Վազգէն Ա. կարգ մը յայտարարութիւններ ըրեր է Նիւ Եորք Թայմզի *թղթակցին:*

Ըսել է «Անթիլիասի այս քայլը ոտնձգութիւն է մեր եկեղեցական կանոններուն դէմ, որոնք կը գործադրուին մեր եկեղեցւոյ թշնամիներուն կողմէ», աւելցուցած է թէ Միացեալ Նահանգներու երկու հարիւր հազար Հայերուն հարիւրէն տասնըհինգ տոկոսը միայն *կը կազմեն այն եկեղեցիները, որոնք անջատուեցան Էջմիածինէն* (Մարմարա, 25 *Նոյեմբեր):*

Այս թիւն ու տոկոսը ցոյց կուտան թէ Մայր Աթոռի դահակալը որքան սխալ տեղեկութիւններ ունի Ամերիկայի Ազգային Թեմի եկեղեցիներու եւ հաւատացեալներու քանակին մասին: Ալ չենք խօսիր որակին մասին, որուն ո՛րքան բարձր ըլլալուն ապացոյցը տեսանք վերջերս զանազան շրջաններու մէջ (Պոսթըն, Տիթրոյթ, Ֆիլատելֆիա), ուր «մոլորեալ» կոչուածները իրարու հետ մրցումի եկած էին՝ նոր կառուցանելիք եկեղեցիներուն առատ նուէրներ տալու համար:

Ամբողջ քառորդ դար արհամարհուած «ոչխար»ը [illegible] է հիմա «հովիւ»ին, որուն «հօտ»ը ո՛չ թէ 15 այլ 50 տոկոսով պակսած է:

Ո՞վ է յանցաւորը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԵՒ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻ՞Ն

Ինչպէս գրած էինք Դեկտեմբեր 16ին պիտի սկսի Ատլանտեան Ուխտին ժողովը, Փարիզի մէջ: Նախագահ Այզընհաուըրի հիւանդութիւնը եւ Վարչապետ Ատընաուըրի «մտահոգիչ վիճակը» մեծ յուզում պատճառած էին քաղաքական շրջանակներուն մէջ, նկատելով որ երկուքն ալ պիտի մասնակցէին ժողովին եւ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուէր անոնց Փարիզ ներկայութեան:

Մինչ Ուաշինկթընէն հաղորդեցին թէ Այզընհաուըրի առողջական վիճակը բարելաւուած է եւ Նախագահը բժիշկներու արտօնութիւնը ուզած է Փարիզ գալու համար, Պոնէն կը հաղորդեն թէ Վարչապետ Ատընաուըր անկողինը լքած է եւ ոչ մէկ անպատեհութիւն կայ որ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին չմասնակցի:

Այզընհաուըր Կեթիզպըրկի իր ագարակէն Սպիտակ Տուն վերադարձած է արդէն եւ մասնակցած կառավարութեան նիստին, ուր կը քննուէր Ատլանտեան Ուխտի ամերիկեան պատուիրակութեան ներկայացնելիք ծրագիրը: Արտաքին նախարար Տըլլըս բացատրութիւններ տուած է:

Երէկ Նախագահը մասնակցեցաւ նաեւ ժողովի մը, ուր կառավարութեան ծրագիրը պաշտօնապէս ներկայացուեցաւ Խորհրդարանի ղեկավարներուն:

Այզընհաուըր յաջողելու համար Դեմոկրատներու օժանդակութեան պէտք ունի: Ներկայիս գումարուող ժողովները նպատակ ունին Խորհրդարանի դեմոկրատ ղեկավարներու գործակցութիւնը ապահովելու: Խ. Միութեան դէմ պայքարը զօրացնելու համար՝ Ամերիկայի ծրագիրն է համագործակցութիւն ստեղծել բոլոր ճակատներու վրայ, արտաքին թէ ներքին: Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ ամերիկեան պատուիրակութիւնը պիտի աշխատի այս ուղղութեամբ, անկէ առաջ սակայն պիտի ապահովէ Միացեալ Նահանգներու դեմոկրատ կուսակցութեան լայն աջակցութիւնը՝ կառավարութեան:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԱԶԳԻՆ «ԴԱՍԱՏՈՒՆԵՐԸ»

— Եղբա՛յր, մեր ազգը մարդ ըլլալիք չունի... Խելք բանած քանը չունինք... Դիւանագէտ չենք, քաղաքագէտ չենք, իրարու խօսք չենք հասկնար... Ատոր համար ալ մեր ազգային գործերը տակնուվրայ վիճակի մէջ են... Ասոր վերջը ո՞ւր պիտի երթայ... Ե՞րբ պիտի արթըննանք: ...

Լուսացնցող դահլիճներու թաւշապատ բազմոցներուն վրայ փռուած «ազգասէր»ներուն շրթունքին վրայ է այս՝ ճառը, տարին տասներկու ամիս:

Այս «ազգասէր»ներն են որ ազգին սըխալներն ու սայթաքումները խոշորացոյցին տակ կը դնեն եւ կը մոռնան անոր «ճիշդ»երը:

Դժբախտաբար, այս «ազգասէր»ներն են որ կը տեսնեն միայն մե՛ր յանցանքները, բայց «վրայէն կ'անցնին» Մեծ ազգերու գործած պարտապանաց սխալներուն, ոճրանքներուն, կարծեմ, մենք ալ տուժեցինք, երէկ:

Այս «ազգասէր»ներուն կարծիքով, յանցաւորը մե՛նք ենք, եթէ այսօր, տունտեղ չունինք եւ Անդրատան կը կորղնինք աշխարհի չորս ծագերուն վրայ:

Մե՛նք ենք յանցաւորը, եթէ, այսօր, մեր հայրենիքը մեր ձեռքէն ելեր գացեր է եւ խլեր է օտար պետութեան մը ձեռքը...

Մե՛նք ենք յանցաւորը, եթէ եկեր ու մեզ ջարդեր են կամ առեր տարեր են մեր ունեցածն ու չունեցածը...

Ուրիշներու մեզ չունին... Քա՛ւ լիցի: Եւ մենք, եւրոպիկ մը, մեր տեղը նըստած ըլլայինք ու «Դաշնակցական խումբ» երգած չըլլայինք, այս փորձանքը բացուած չէր ըլլար մեր գլխուն:

Այս «ազգասէր»ները ամէն տեղ են: Ընդհանրապէս, հարուստ թեամբ յղփացած ու շփացած մարդիկ, որոնք միայն դաս տալ գիտեն, բայց դաս առնել չեն գիտեր: Ամբաստանել գիտեն, բայց չեն լսած «մեղմացուցիչ դէպք յանցանաց» բացատրութիւնը:

Այս «իմաստո՛ւն»ները, ի հարկէ, իմացան թէ ինչ սխալներ գործուեցան վերջերս, Ուաշինկթընի մէջ: Մէկ օրուան մէջ չորս սխալ:

Երեքշաբթի առտու արտաքին պաշտօնատան ներկայացուցիչներէն մէկը յայտարարեց թէ ռնկավարեալ ռումբերը եւ «արբանեակ»ները հակակշիռի տակ առնելու Խ. Ռուսական «առաջարկ»ը ընդունելի չէր:

Երեքշաբթի իրիկուան դէմ, արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ այդ առաջարկը ընդունելի էր:

Չորեքշաբթի, նախարարը, յաւելուածական յայտարարութիւն մը ըրաւ — «ընդունելի է, պայմանաւ որ մաս կազմէ Զինաթափութեան Ծրագրին»: Այլապէս...

Այս երեք հակասական յայտարարութեանց կողքին, ուրիշ սխալ մըն ալ — այս անգամ դիւանագիտական:

Արտաքին նախարարը կ'արտայայտուէր առաջարկի մը մասին, որ տակաւին, պաշտօնապէս ներկայացուած չէ: Խրուշչեւ, լրագրողի մը հետ զրոյց մը ունեցաւ: Հակակշիռ բառը բերնէն փախցուց: Բայց, Խրուշչեւ Մոսկուայի կառավարութեան անդամ չէ, այլ կուսակցութեան քարտուղարն է: Իր խօսածն ալ քաղաքական ճառ մը չէր:

×

Նմոյշ մըն էր որ տուի: Գիտեմ, ազգին «իմաստո՛ւն»ները պիտի ըսեն.

— Ատիկա ի՞նչ կապ ունի մեր անհատականութեան հետ...

Ոչինչ կապ չունի: Բայց ըսել կ'ենայ տալ մեզի.

— Եթէ Մեծերը, այնքա՛ն փորձառու, այս տեսակ վրիպումներ կ'ունենան, մե՞նք ինչպէս չունենայինք մեր սայթաքումները:

Մեր երէկուան սխալները կ'արդարանան մեր անփորձութեամբ եւ մեր միամտութեամբ: Մեզի սիրահարա՛ծ ազգերուն մեզի հանդէպ գործած «սխալ»նե՞րը ինչով կ'արդարանան:

Այսմասին ալ կը մտածե՞ն, ազգին «դասատու»ները...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

Ինչպէս ծանօթ է, Ազգ. Ժողովը վըստահութիւն յայտնեց Կայյառի կառավարութեան, որ գործադրէ Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքը:

Թունուզ եւ Մարոք հակառակ էին արդէն այս ծրագրին:

Այս ուղղութեամբ Ազատագրական Ճակատի Գահիրէի գրասենեակը ժամուլին յանձնեց յայտարարութիւն մը, ուր կ'ըսուի թէ Հիմնական Օրէնքը ոչ մէկ նորութիւն կը բերէ եւ Ալժերիացիները պիտի շարունակեն իրենց պայքարը՝ մինչեւ որ իրականանայ յեղափոխութեան նպատակը: Ալժերիացի ժողովուրդը, կ'աւելցնէ ան, չի կրնար հետեւիլ այդ օրէնքին, որովհետեւ ինք կ'ուզէ որոշել իր ճակատագիրը: Մենք զէնքի դիմեցինք՝ մի եւ անբաժանելի Ալժերիոյ անկախութիւնը ձեռք ձգելու համար, սակայն Հիմնական Օրէնքը համապատասխան չէ այս նպատակին:

Միւս կողմէ, Ալժերիոյ Ազգ. Ճակատը Լոնտոնի մէջ գեկոյց մը հրատարակեց, ուր կ'ըսուի թէ Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքը չի կրնար գործադրուիլ, նոյնիսկ եթէ զէնքի ուժով պարտադրուի: Ալժերիացի ժողովուրդը եւ պիտի մղէ զայն եւ պիտի շարունակէ իր պայքարը՝ այնքան ատեն, որ իր ինքնավարութիւնը չէ ճանչցուած տակաւին:

Միւս կողմէ, կը յայտնուի թէ ՄԱԿի մէջ Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը հաւանաբար յետաձգուի յառաջիկայ տարուան:

ՄԱՐՈՔԻ ՍՊԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ

Իֆնիի մէջ, սպանական Մարոք, խառնակութիւնները կը շարունակուին: Սպանիոյ Արտաքին նախարարութիւնը յայտնեց թէ կռիւը կը շարունակուի մարոքցի անկարգներուն հետ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն ապստամբները Իֆնիէն 160 քիլոմեթր անդին քըշուած են 16 դոհ տալով եւ աւելի քան՝ 50 վիրաւոր: Վերջին օրերուն անկարգներու յարձակումները մեղմացած են ու երեք հազար սպանացի փայլաչուներ ղրկուած են Իֆնի:

Միւս կողմէ, երէկ առտուան Փարիզի ձայնասփիւռը, լուրը առնելով անգլիական աղբիւրներէ, հաղորդեց թէ Մարոքցիները ամէն միջոցի կը դիմեն, որպէս զի սպանական օժանդակ ուժերը ցամաք չկարենան ելլել՝ Մարոքի մէջ: Եթէ այսպէս շարունակուի, Իֆնիի սպանական ուժերը պիտի բնաջնջուին ապստամբներու կողմէ:

ՓԱՐԻԶԻ Օփերային եւ Քոմէտի Ֆրանսէզի աշխատաւորները Բշ. օր գործադուլի մէջ էին: Տասը առ հարիւր աշխատավարձի յաւելում կը պահանջեն:

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.Ի ՀԵՏ

ԽՄԲ.— Պոսթընի մեր պաշտօնակիցը՝ «Հայրենիք» օրաթերթով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթ. Պատուիրակ Խորէն Արք.ի ներկայութենէն տեսակցութիւն մը ունեցած է շահեկան հարցերու շուրջ։

ՀԱՐՑ.— Սրբազան Հայր, ծանօթ ենք ձեր առաքելութեան, որ պատմական մնալու սահմանուած է։ Կը հաճի՞ք բացատրել, թէ ի՞նչու Ամերիկահայ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան դիմումին այսքան ուշ, մօտ ութ ամիս ետք պատասխանեց Վեհ. Կաթողիկոսը։

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Դիմումը եղած էր 1957 Փետրուար 24ին։ Ուշացումը հետեւանք էր այն պարզ իրողութեան, որ Վեհափառը ուզեց խնդիրը ուսումնասիրել իր ամբողջութեանը մէջ եւ օգտակար որոշում մը տալ։ Այս ուսումնասիրութիւնը, շատ բնական է, կարօտ էր երկար ժամանակի։

Հ.— Ի՞նչ տպաւորութիւն թողուց ամերիկահայութեան այս դիմումը հոն՝ Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ։

Պ.— Տպաւորութիւնը եղաւ շատ լաւ ու տրամադրիչ անոնց վրայ, որոնք Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին հաւատարիմ կը մնան։ Կան անշուշտ քիչ թիւով դժգոհ տարրեր ալ, որոնցմէ շատերը կրնան լուսաբանուիլ հետզհետէ։

Հ.— Ի՞նչ է վերջին կացութիւնը հոն՝ մասնաւորաբար Սուրիոյ մէջ։ Ազգային ներքին ճակատին վրայ կը շարունակուի՞ն դեռ այսպէս կոչուած՝ «համախմբականներու» խռովութիւնները։

Պ.— Այդ խռովութիւնները գոյութիւն չունին. մէկ քանի թերթեր միայն կ'աղմկեն, հասկնալի պատճառներով։ Ժողովուրդը արդէն խնդիր չունի եւ շատ գոհ է. չնչին խմբակ մը միայն կայ, որ նախապէս ալ արդէն «ընդդիմադիր» էր։ Իսկ այն քանի մը հանրային դէմքերը, որոնք առաջին օրերուն թիւրիմացութեան մատնուած էին, լուսաբանուելով ձեռնթափ եղած են. ոմանք ալ, իրականութիւնը ճանչնալէ ետք, եկան Վեհափառին մօտ եւ այժմ լաւ յարաբերութեան մէջ են։

Հ.— Ի՞նչ է դիրքը այն չէզոքներուն, որոնք պահ մը միացած էին «Համախմբական» ճակատին։

Պ.— Չէզոքները անդրադարձան դէպքերու բնոյթին, զգացին որ համայնավարութեան զոհ կ'ըլլան, ու քաշուեցան խռովարարներու ճակատէն։ Մէկ քանին ալ եկան ու շնորհաւորեցին Վեհափառին ընտրութիւնը։

Հ.— Ի՞նչ է վիճակը Դամասկոս ապաստանած եկեղեցականներուն, որոնք վտարուեցան Անթիլիասի Միաբանութենէն։

Պ. Ողբալի։ Խադ եպիսկոպոսը՝ տարին եւ առանց խղճելու յայտարարեցին, թէ Կիլիկիոյ Աթոռը Դամասկոս փոխադրած են, մինչ ծերունի ու քայքայուած մարմին մըն էր միայն փոխադրուածը։ Վտարուած միաբանները, զոհ՝ կիրքերու եւ դրդռութեանց, ցրուած են, Փառէն Եպիսկ. վախճանած է, Երուսաղէմի մէջ. Դերենիկը դարձած է Թափառական, եւ ձայնը կուգայ Հնդկաստանէն կամ Աւստրալիայէն, ուրիշներ, անտէր մնացած, ցիրուցան եղած են. չորս հոգի ալ հովանաւորուած են Բարեգործականի կողմէ, որ, դժբախտաբար, միշտ հովանաւորած է այդ հակաեկեղեցական շարժումը եւ միշտ քաջալերած. Հիմա ալ այդ չորս ըմբոստ նախկին միաբանները կերպով մը ապրեցնելու համար պաշտօնի կոչած է իր դպրոցներուն մէջ։

Հ.— Բարեգործականի կեդրոնը (Նիւ Եորք) արդեօք լուր ունի՞ իր Մասնաճիւղերուն գործունէութենէն։

Պ.— Կը կասկածիմ, բայց միեւնոյն ատեն կը զարմանամ, որ տեղեկութիւն չունի։

Հ.— Կը հաճի՞ք քանի մը խօսքով ըսել, թէ Բարեգործականի Մասնաճիւղերը ինչ դեր կը կատարեն, ինչ «բարի» գործեր կ'ընեն ազգին ու Եկեղեցիին։

Պ.— Բարեգործականի մասնաճիւղերը շատ գէշ դեր կը կատարեն Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Կիպրոսի մէջ. իրենց տխուր գործունէութեամբ առաջին գծի վրայ կուգան, որովհետեւ ռամկավարներուն եւ նման տարրերուն ձեռքը գործիք դարձած են

Շատ կը ցաւիմ, որ այս Մեծ Միութիւնը, որ «Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն» անունը կը կրէ եւ պէտք է համազգային ըլլայ, իր դերը չի կատարեր արժանաւորապէս կամ շատ գէշ կերպով կը կատարէ։ Ոչ թէ «ընդհանուր», այլ մասնաւոր Միութիւն մը դարձած է, իրեն յատուկ նպատակներով։

Ահա թէ ինչու կը զարմանամ Բարեգործականի Կեդրոնի անգիտութեան մասին։ Չեմ կրնար ըսել, թէ կեդրոնը ծանօթ է իր Մասնաճիւղերուն գործունէութեան, բայց միեւնոյն ատեն կը խորհիմ, թէ անկարելի է որ Կեդրոն մը տեղեակ չըլլայ իր մասնաճիւղերու գործունէութեան եւ հակակշիռ չգործադրէ։

Հ.— Բարեգործականի կեդրոնը կը կատարէ՞ իր նիւթական յանձնառութիւնները Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին հանդէպ։

Պ.— Դժբախտաբար՝ ոչ։ Կաթողիկոսական ընտրութեան թուականէն սկսեալ Բարեգործականը մերժեց վճարել Անթիլիասի դպրեվանքին իր բաժին յատկացումը, ինչպէս նաեւ մերժեց կատարել Մելքոնեանի կտակը։

Առաջինը՝ հինգ հազար տոլար եւ երկրորդը՝ հազար անգլ. սթերլին։

Ասիկա շատ տխուր արարք մըն է։ Դպրեվանքի աշակերտութիւնը կարելի՞ է զրկել տարիներու ընթացքին եղած յատկացումէն, պարզ այն պատճառով, որ ընտրեալ Կաթողիկոսը իրեն՝ Բարեգործականի ուզած անձնաւորութիւնը չէ. եւ յետոյ՝ ի՞նչ իրաւունքով կտակի մը յատուկ տրամադրութիւնը չի գործադրուիր։ Կը նշանակէ, թէ Բարեգործականի կտակները նոյն ձեւով կը գործադրուի՞ն. ո՞ւր կը մնայ այն ատեն կտակարար բարերարներու կամքը։

Աւելցնենք նաեւ, որ Բարեգործականը դադրեցուց իր նպաստը՝ Լիբանանի ազգային աղքատիկ վարժարաններուն։

Չեմ ուզեր աւելին ըսել, բայց խորապէս կը ցաւիմ, որ, ինչպէս կը տեսնէք, Բարեգործականը իր ընդդիմութիւնը Կաթողիկոսարանէն զատ տարածած է նոյնիսկ ազգային վարժարաններուն եւ աղքատիկ ուսանողներուն վրայ։ Վայե՞լ է տակաւին «Ազգային» անունով մկրտուած Միութեան մը համար։

Հ.— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, եթէ Բարեգործականը շարունակէ իր այս ցաւալի ընդդիմութիւնը եւ չվճարէ, առանց կտակի սրբութեան իսկ կարեւորութիւն տալու։

Պ.— Եթէ Բարեգործականը շարունակէ չվճարել, ողջ ըլլայ հայ ժողովուրդը։ Անցնող երկու տարիներուն հայ ժողովուրդը վճարեց, հոգալով թէ դպրեվանքի եւ թէ Լիբանանի ազգային աղքատիկ վարժարաններու ծախքերը։ Օրհնեալ ժողովուրդ է Հայը, եւ իր զոհաբերութեամբ գիտէ տէր կենալ իր կարօտ զաւակներուն։ Իսկ հիմա որ ամերիկահայ գաղութը Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանին կողքին է, աւելի ապահով կրնանք ըլլալ։

Մենք պէտք չունինք սակարկելու մարդոց հետ, որոնք զուրկ են ազգային ոգիէ եւ մասնաւոր նպատակներ կը հետապնդեն, քինախնդրութեան զոհ դարձնելով նաեւ հարիւրաւոր աղքատիկ մանուկներ եւ ուսումնատենչ պատանիներ։

Հ.— Ի դէպ, որո՞ւ հաշուին կը պտտի Դերենիկ եպիսկ. Փոլատեան։ Ինչ եղած են իր բրած հանգանակութիւնները՝ Ամերիկայէն ու Կիպրոսէն։

Պ.— Դերենիկ եպիսկ.ի կատարած հանգանակութիւնը ամբողջութեամբ կը մնայ Դպրեվանքի Օժանդակ Մարմնին մօտ (որուն ատենապետն է Պ. Սարգիս Գալուստեան, գանձապահը՝ Արթին Հայրապետեան եւ ատենադպիրը՝ Տոքթ. Սիմոնեան)։ Այդ գումարը 35.000 տոլարի կը հասնի եւ հակառակ Թ. եւ Վեհ. Կաթողիկոսի դիմումներուն, մերժեցին վճարել Անթիլիասի Դպրեվանքի անունով հաւաքուած գումարը։ Աս ալ ուրիշ տխուր եւ աններելի մեղք մը։

Իսկ թէ Դերենիկ եպիսկ. որո՞ւ հաշուին կը պտտի գաղութէ գաղութ, հարցուցէք իր բարեկամներուն, այս անպատասխանատու հոգեւորականին ճամբին պատասխան մը տալու համար, եթէ կրնաք... Մեր Միաբանութենէն արտաքսուած է ան։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ԿԵՆԱՑԴ...

Քսենոփոնի օրէն իսկ, ոգելից ըմպելին չէր պակսեր Հայոց Աշխարհէն։

Այսօր ալ, Կիլիկիայէն մինչեւ Պոնտոս, Բիւզանդիոնէն մինչեւ Այրարատեան դաշտ, գրեթէ ամէն հայ դուռ ունի իր յատուկ խմիչքը, ունի նաեւ իր խմելու եղանակը, եւ ունի մանաւանդ իր խմելու նպատակը։

Խարբերդցին չի խմեր։ Պոլսեցին կը խմէ ուտելու համար։ Մշեցին կը խմէ երգելու համար։ Տիգրանակերտցին կը խմէ խմելու համար։ Իսկ ռուսահայը կը խմէ պարզապէս բաժակաճառ խօսելու համար։

Ամէն ռուսահայ ի ծնէ սեղանապետ է, կամ արեւելահայ բարբառով, թամատա։ Գողթան երգիչներուն այս արժանիքը յաջորդներուն հետ ոչ ոք կրնայ մերժել թամատայութեան մարզին մէջ որ այնքան զարգացած է իրենց մենաշնորհը։

Կրնամ երեւակայել Թիֆլիսի ոսկեշրջանը երբ թամատայութեան այդ օրրանին մէջ ամէն Հալաբաբեան կինծօ սեղանապետ էր եւ պարտաճանաչութեամբ, խղճմտօրէն եւ համապատասխանութեամբ կը նուիրուէր իր կոչումին։

Ծանօթ ցաւոտ իրողութիւն մըն է որ սեղանապետութեան ասպարէզը իր գագաթնակէտին հասաւ Յովհաննէս Թումանեանով։ Այսօր՝ Հայոց մշակութային եւ գեղարուեստական մակարդակը այն չէ ինչ որ էր յիսուն տարի առաջ, ուստի՝ բնականաբար, ընդհանուր մեր մտաւորականութիւնը տուժելով, տուժած է նաեւ թամատայութեան արուեստը։

Ճիշդ է, այսօր հին թամատաները չեն մնացած, բայց եւ այնպէս, դեռ կը գտնուին բազմաթիւ տաղանդաւոր թամատաներ։

×

Վերջերս գացած էի Թեհրան։ Այս հայաշատ կեդրոնին գլխաւոր տարրերն են Պարսկահայեր, Թաւրիզահայեր եւ Պարսկա-ռուսահայեր։ Պիտի ջանամ գրչի քանի մը հարուածով նկարագրել ընդհանուր մթնոլորտը ճաշի մը, որուն ներկայ էի դեռ քանի մը օր առաջ։

Փառաւոր եւ անթերի սեղան մը սարքուած էր, որուն շուրջ հաւաքուած էին մէկ երկու Շատախցիներ, քանի մը Թաւրիզցիներ եւ Թեհրանցիներ ու բազմաթիւ Ռուսահայեր։ Միաձայնութեամբ՝ սեղանապետ նշանակուեցաւ աքեթար փրաֆէսէօր Սահակեան։ Տարիներ առաջ Պուխարայի էմիրին բժիշկը եղած էր։ Ցաղթանդամ, պարթեւահասակ, վեհաշուք անձնաւորութիւն մըն էր։ Նախարարական վայելչութեան հով մը կար վրան։ Տպաւորիչ դիմագիծ ունէր։ Բազէի աչքեր, արծուաքիթ եւ Նափոլէոն երրոր-

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

— Վայ, հայր սուրբը նկատեց, — փսփսացինք մենք եւ մնացինք շուարած անդուղջների վրայ։ Մինչ մենք մտածում էինք, թէ ինչ անենք, Կոմիտաս վարդապետը պատուհանից մեզ կանչեց եւ ներս հրաւիրեց։

Բարեբախտաբար ներսում օտար մարդիկ չէին, այլ մեր մեծ ընկերները՝ նուագարա եւ Կոմիտաս վարդապետի սիրելի աշակերտ Սպիրիդոն Մելիքեանը, Ալտարանցիներ Վ. Տէր Առաքելեանը, Արշալիր Տէր Մկրտիչեանը, բարձր դասարանցի Սիմոն Տէր Մինասեանը եւ Միհրան Թեղլեմէզեանը՝ առաջին դասարանից։ Բոլորն էլ սեղանի շուրջը նստած, մի-մի բաժակ թէյ առաջները դրած, զրոյց էին անում։

Մենք, որպէս կրտսերներ, ամաչում էինք մասնակցել խօսակցութեան, միայն լսում էինք եւ կում-կում խմում մեր թէյը։

Խօսակցութեան նիւթը այդ օրերի դէպքերն էին։ Այդ խօսակցութիւնից մինչեւ ... էլ չեմ մոռացել Կոմիտաս վարդա-... հետեւեալ խօսքերը.

«...Մեր երկիրը շատ զուլումներ է տեսել. եղել են զարկեր, երբ լռել են եկեղեցիներն ու դպրոցները, աշխարհական իշխանութիւնները, բայց հնչել են Հայ շինականի աշխատանքի «լէ — լէ»ները, որոնց մէջ պահուել են մեր ժողովրդի կենսունակութեան անմեռ սաղմերը...»։

Եւ պատահական չէ, որ Կոմիտաս վարդապետը եղաւ այդ «լէ — լէ»ների հանճարեղ թարգմանիչն ու իմաստի մեկնաբանը։

Մի ժամից չափ մնալուց յետոյ չորս հոգով ներողութիւն խնդրեցինք եւ դուրս եկանք։ Սանդուղքներից իջնելիս նկատեցինք, որ պարտէզի բազմամեայ ծառերը չունէին իրենց ամէն օրուայ տեսքն ու թարմութիւնը. կարծես թէ նրանք էլ էին մի վիշտ զգացել ու գլուխները կախել... Պատճառը պարզ էր. երեք չորս օր էր ինչ ծառերը չէին ջրուել եւ խնամուել։ Մենք որոշեցինք առանց Կոմիտաս վարդապետից հարցնելու ջրել ամբողջ պարտէզը, մաքրել մարգերը, եւ այնպէս հեռանալ, որ ինքը չիմանայ։ Մէկը ցնցուղը վերցրեց, միւսը՝ աւելը, երրորդը՝ ջուրը բաց արեց, չորրորդը՝ փեղկած, թոռոմած տերեւները սկսեց հաւաքել։ Յանկարծ, աշխատանքի լարուած պահին, լսեցինք Կոմիտաս վարդապետի ձայնը.

— Ապրէք, տղաներ, շատ ապրէք. քանի օր է ես մոռացել եմ պարտէզը։

Պատուհանի առաջ կանգնած, մեր սիրելի ուսուցիչը շնորհակալական տոնով խրախուսում էր մեր աշխատանքը։

Էջմիածնից դէպի հիւսիս — արեւելք, Ս. Հռիփսիմէի վանքից ոչ հեռու, կար մի մեծ վանքապատկան այգի։ Վանքապատկան այգիների մէջ ամենամեծ եւ լաւ մշակուած այգին էր այդ։ Ամէն տեսակի պտղատու ծառերից բացի, հսկայական տարածութիւն էին բռնում լուսդոյն տեսակի որթատունկերը։ Ղուի այգու խաղողներից էին պատրաստւում վանքի ընտիր գինիները։ Այդ տարիներին այգու մշակումը եւ խնամքը գտնւում էր յայտնի գիւղատնտես Կոստանդին Մելիք — Շահնազարեանի (գրական մականունը՝ Տմբլաչի Խաչան) հսկողութեան տակ։

Ամէն տարի, պտուղների ամենալաւ ժամանակը, սովորութիւն կար ճեմարանցիներին տանելու Ղուի զբօսանքի։

Մի օր էլ, Կոմիտաս վարդապետի ղեկավարութեամբ, միայն երգեցիկ խմբի անդամներս գնացինք Ղուի այգին։ Որոշուած էր ամբողջ օրը, մինչեւ արեւամուտը, անցկացնել այգում. դրա համար էլ կարգադրուած էր երգիչների ճաշը տեղափոխել այգին։

Ճեմարանում արեցինք նախաճաշը եւ առաւօտեան ժամը տասնին, խմբովին, Կոմիտաս վարդապետի հետ միասին, ոտքով գնացինք Ղուի այգին։

Խաղողի, դեղձի, տանձի եւ խնձորի ամենալաւ ժամանակն էր։ Այգու գիւղատնտեսի կարգադրութեամբ մեզ հիւրասիրեցին ամենաընտիր պտուղներով՝ սեղան բաց անելով հինաւուրց հոյակապ բարդիների ստուերի տակ։

Պտուղները անուշ անելուց յետոյ, մի քանի ժամ զբօսանք կատարեցինք այգում Տմբլաչի Խաչանի առաջնորդութեամբ, որը հումորով եւ կատակաբանութեամբ բացատրում էր խաղողի տեսակները, պատմում նրանց մշակման մասին։

Պտոյտից յետոյ կրկին հաւաքուեցինք բարդիների տակ եւ կանաչ խոտերի վրայ քիչ հանգստանալուց յետոյ, Կոմիտաս վարդապետի հրամանով սկսեցինք խաղերն ու երգ ու պարը։

Ճեմարանում, ընդհանրապէս, ուրեմն եւ երգեցիկ խմբի մէջ, կային տղաներ զանազան հեռաւոր ու մօտաւոր գաւառներից — Կոտայքից, Շիրակից, Ապարանից, Արարատեան դաշտից, Ղարաբաղից, Զանգեզուրից, Արեւմտեան Հայաստանից եւ այլ վայրերից։

Կոմիտաս վարդապետի առաջարկութեամբ մեզանից իւրաքանչիւրը երգեց իր ծննդավայրի երգերից մի որեւէ երգ, առանց փոխելու բարբառը եւ ժանրը, լինի հօրաներգ, աշխատանքի, տխրութեան, ուրախութեան կամ այլ բնոյթի։

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(7 Շար.)

գին պէտ՝ մօրուքը: Առանց ծպտուելու կրնար Սփենկալլի դերը խաղալ ։ Իսկ ձայնը... ձայնը կարծես անդունդներէն կու գար, այնքան բամբ էր, թանձր եւ թրթռուն: Անմրցելի կ՚ըլլար միջազգային բեմին վրայ որպէս Համլէթի հօր ուրուականին ձայնը:

Ինչ եւ իցէ՝ ճաշը սկսաւ, կամ աւելի ճիշդը, հանդէսը բացաւ Թամատան հակիրճ եւ նպատակայարմար ուղերձով մը:

Ցետոյ Թամատան առաջարկեց որ նախ խմուի իր կենացը ։

Օրուան հիւրը անարժանաբար ես էի, ուստի՝ անմիջապէս յաջորդը իմ կենացս պիտի խմուէր: Համեստութեան դէմ պիտի ըլլայ եթէ նկարագրեմ այն փաղաքշական խօսքերը, որ ինծի ուղղուած էին ։ Չափազանցութիւն պիտի չըլլայ ըսել որ խանձարուրէս սկսաւ Թամատան եւ մանրամասնութեամբ ներկայացուց իմ կեանքս, գործս, գլխաւոր առաւելութիւններս եւ թերութիւններս ։ Իրաւ նոր ծանօթացած էինք: Քանի մը բառով անդրադարձաւ նաեւ ապագայիս մասին ։

Այդ միջոցին, դեռ ճաշը հազիւ սկսուած, իմ ողխութիւնս ցոյց տուի: Մինչ Թամատան իմ անձիս շուրջ արձակ բանաստեղծութիւն կը հիւսէր, ես սրտաբուխ զղջացումէ մը մղուած՝ միջնակէտ բացագանչեցի — «բացականերուն ականջը խօսի »:

Երանի բերանս բացած չըլլայի: Հաճոյքին վրայ կարծես պաղ ջուր թափած ըլլայի: Ապշած՝ ներկաները իրենց նայուածքը ինծի դարձուցին: Դժուարաւ Թամատան ինքզինքը զսպեց: Սրտնեղած իր ուշադրութիւնը իմ վրաս կեդրոնացուց եւ ծուռ նայելով ըսաւ — «Սպասի՛ր. բացականերին կենացը զատ խմելու ենք »:

Անգիտակցաբար մեղանչած էի երկու անգիր օրէնքներու դէմ: Նախ՝ անհրաւէր խառնուած էի Թամատային գործին: Երկրորդ՝ եւ ինչ որ նոյնքան աններելի էր, առաջարկած էի մէկ բաժակով խմել բազմաթիւ անձերու կենացը: Հիմնական օրէնք է Ռուսահայոց մէջ, որ մէկ բաժակով մէկէ աւելի բանի կենաց կարելի չէ խմել: Կարելի է խմել կենացը նաւակի մը, վայրի մը, շէնքի մը, անձի մը, յիշատակի մը, կամ որեւէ բանի, բաւ է, որ մէկ գաւաթով մէկէ աւելի բանի կենաց չխմուի ։

Ուրեմն: Գահ մը լարուած դրութիւն տիրեց, բայց եւ այնպէս՝ չարունակուեցաւ ճաշը, կամ աւելի ճիշդ՝ գինարբուքը :

Ցետոյ Թամատան առաջարկեց հատ մը խմել տանտիրոջ արեւշատութեան: Ցետոյ՝ զատ զատ խմեցինք տանտիրոջ հօրը, մօրը, մեծ հօրը, եւ մեծ մօրը կենացը: Խմեցինք նաեւ տանտիրուհիին մօրը, հօրը, մեծ մօրը եւ մեծ հօրը կենացը: Ցետոյ անցանք տանտիրոջ ազգականներուն, կնքահօր, կնքամօր, եւ խնամիներուն կենացը ։

Մինչ մենք կենաց կը խմէինք, զակուսկին եւ միւս կերակուրները թռմեցան ։ Հարեւանցի նայուածքով մը ուշադրութիւնս դարձուցի դէպի փրլաւը: Աչքս անյագ՝ կը պտտէր սպիտակ փըլաւին կարմիր խըլաւը ու անցնելով շիլափըլաւին վրայէն վերստին կը դառնար ու կը կեդրոնանար սպիտակ փըլաւին վրայ ։ Մէկ կողմէն բաժակաճառ կ՚ունկնդրէի եւ միւս կողմէն անօթի աչքով փըլաւին կը դիտէի: Դեռ հազիւ ժամ մը առաջ հանդիսաւոր արարողութեամբ բերած էին սառրի բրինձի սպիտակ գոլանները, խորոված ճուտիկներով զարդարուած ։ Հիմա փըլաւին հրապուրիչ շոգիները այլեւս չէին բարձրանար դէպի առաստաղ ։ Փըլաւը պաղած էր :

Ուրեմն, շարունակեցինք ։

Ծայրայեղ անքաղաքավարութիւն է բաժակաճառի առեն որեւէ բան ուտել: Եւ որովհետեւ անվերջ բաժակաճառ կը խօսուէր, անհնարին եղաւ կերակուրներուն համին աչել: Ամէն անգամ որ պատառ մը պիտի տանէի բերանս, կենաց մը կը խմուէր եւ ի հարկէ այդ միջոցին անկարելի էր որեւէ բան ուտել, այնպէս որ իմ կամքէս անկախ՝ տեղական քաղաքավարութիւնը կը պահանջէր որ հրաժարիմ ինքզինքս անուշանելու ծրագրէս ։

Թասեցան ու խմեցին: Խմեցին ու խօսեցան: Իսկ ես՝ առատութեան մէջ քաղցած էի: Այլեւս թեւս յոգնեցաւ բաժակ վերցնելէ ։

Գինիով սկսանք: Գինիին յաջորդեց գարեջուրը, գարեջուրին յաջորդեց վոտկան, վոտկային յաջորդեց ուիսկին եւ ուիսկիին յաջորդեց քանեակը:

Առաւօտեան երկուքը եղաւ: Ոգիին թմրեցուցիչ կոյրութիւնը պատած էր ուղեղս :

Բնականաբար՝ խմեցինք նաեւ Հայաստանին եւ Արարատին կենացը: Խմեցինք Մայր Աթոռին կենացը ։

Դժբախտաբար՝ Թամատան սկսաւ քիչ մը իր հեղինակութիւնը կորսնցնել ։ Անիշխանութեան պզտիկ ձգտում մը նշմարելի եղաւ ։ Առանց Թամատային արտօնութիւն առնելու՝ Գրիշան սկսաւ խմել Սաշօ ջանին կենացը: Սաշօ ջանը առանց Թամատային հարցնելու համարձակեցաւ խմել Բագրատ ջանին կենացը ։ Բագրատ ջանը, ինքնագլուխ, ելաւ խմեց Վարդուշ ջանին կենացը: Վարդուշ ջանը խմեց Արտուշ ջանին կենացը: Արտուշ ջանը խմեց Մարդուշ ջանին կենացը: Մարդուշ ջանը խմեց Հայկուշ ջանին կենացը, եւ այսպէս, ամէն մարդ՝ անհաշիւ, անկանոն եւ աննպատակ, սեղանին մէկ ծայրէն միւսը, աջ ու ձախ, սկսաւ խմել իր ուզածին կենացը:

Այլեւս բան չմնաց որուն կենացը չխմուեցաւ ։ Խմեցինք նոյնիսկ անապատին մէջ շուք տուող ծառին կենացը: Այդ միջոցին՝ ոգիի ազդեցութեան տակ, համարձակութիւնն ունեցայ գործնական առաջարկ մը ընելու եւ շահախնդրութեամբ թելադրեցի որ հատ մըն ալ խմենք կենացը այն սատանային որ գիս ողջ առողջ տեղս պիտի հասցնէր ։

X

Տեղս ողջ հասայ բայց ոչ այնքան առողջ: Վիճակս վիճակ չէր: Կենաց խմելով՝ արիւնս յիսուն առ հարիւր խարդախուած էր օղիով: Տուն վերադարձիս, տեղւոյն լաւագոյն հիւանդանոցին հիւրասիրութիւնը տեսայ եւ հինգ օր վայելեցի ։

Թեհրանի երբեմնի սեղանակիցներս իմացեր են որ անկողնոյ կը ծառայեմ եւ զգայուն երկտողով մը արագ ապաքինում կը մաղթէին: Ցիշած էին նաեւ որ իրենց վերջին նիստին հատ մըն ալ փափկանկատութեամբ խմեր են գիս դարմանող բժիշկին կենացը ։

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԹՈՒՂԹԻ ԱՌՈՒԾԱԽԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ

Առեւտրական նախարարութիւնը սեղմումներու ենթարկած է թուղթի առեւտուրը: Թերթերը ստիպուած են յայտարարել իրենց պէտք եղած թուղթին քանակութիւնը ։ Թուղթի վաճառականները եւ բոլոր անոնք որ թուղթ են ներածած, նոյնիսկ եթէ առեւտրական չեն՝ պարտաւոր են երկու օրուան ընթացքին նախարարութեան տեղեկացնել իրենց մօտ գտնուող թուղթին քանակը ։ Արգիլուած է այս թուղթերուն առուծախն ու փոխանակութիւնը: Նախարարութիւնը ուսումնասիրութենէ մը վերջ պիտի ճշդէ անոնց գինը: Արգիլուած է նաեւ թուղթի ներածումը, բացի՝ Իզմիթի գործարանէն, որ թրքական հաստատութիւն մըն է եւ լայն իրաւասութիւններ ունի՝ այս մարզին մէջ:

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ...;

Պոլսոյ թրքական թերթերը արձագանգ կը հանդիսանան լուրի մը, որուն համաձայն, Ամերիկա կը ծրագրէ Կիպրոսի եւ Արեւմտեան Թրակիոյ Թուրքերը փոխանակել Պոլսոյ Ցոյներուն հետ: Այս լուրը նախապէս հրատարակուած էր յունական թերթերուն մէջ: Թրքական մամուլը «Կիպրոսի Թուրքերուն կղզիէն որեւէ կերպով Թուրքիա գաղթը եւ մանաւանդ Պոլսոյ Ցոյներուն հետ փոխանակութիւնը ցնորք մըն կը նկատէ: «Հիւրիէթ» Պոլսոյ Ցոյներուն գոյութիւնը կ՚ապահովէ Արեւմտեան Թրակիոյ իր ցեղակիցներուն գոյութեան պայմանով ...։

ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՅ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Թիֆլիսի «Արեւելքի Այգ» թերթը կը գրէ, թէ Թիֆլիսի մէջ կառքերու վաճառումը հետզհետէ կը զարգանայ սեւ շուկայի վրայ: Շուկային հրապարակը, կը գրէ թերթը, կիրակի օրերը կը նմանի կառքերու տօնավաճառի մը: Սովորաբար հարիւրաւոր ծախու կառքեր կարելի է գտնել այնտեղ, սկսած պերճազեղ «Զիմ»երէն մինչեւ սովորական «Մոսկովիչ»ները :

Թերթին համաձայն, այդ կառքերը գնուած են Մոսկուայի սեւ շուկայէն, քանի մը հազար՝ բոլորովին նոր եւ Վրաստան փոխադրուելով կը ծախուին 15.000էն երեսուն հազար ռուբլիի շահով ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 67ամեակի շքեղ տօնակատարութիւնը Նոյեմբեր 24ին տեղի ունեցած է Գահիրէի «Ցուսաբեր»ի ընդարձակ թատերասրահին մէջ, որ լեցուած էր ընկերներու եւ մեծ թիւով չէզոք հայրենակիցներու բազմութեամբ : Հանդէսը բացուած է «Մեր հայրենիք»ով, զոր նուագած է Ալեքսանեան նուագախումբը: Նախագահած է ընկեր Մինաս Տէր Սարգիսեան, խօսած է ընկեր Ե. Խաթանասեան ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ Գահիրէի մասնաճիւղը Նոյեմբեր 16ին «Ցուսաբեր»ի թատերասրահին մէջ ընդունելութիւն մը կազմակերպած է ի պատիւ հայ ուսուցիչներուն. Ներկայ եղած են հայ եւ օտար վարժարաններու հայ ուսուցիչները: Հանդէսին բացումը կատարած է տոքթ. Վ. Օհանջանեան: Խօսք առած են ուսուցիչներ եւ գնահատած «Համազգային»ի գործունէութիւնը ։

Հ. Յ. Դ. 67րդ տարեդարձը մեծ շուքով տօնուած է Պուէնոս Այրէսի մէջ ։ Նախագահած է ընկ. Ցովհ. Տէմէճեան, օրուան բանախօսը եղած է ընկեր Տիգրան Աւագեան ։

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ մահուան եօթներորդ տարելիցին առթիւ, Դեկտ. մէկին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Պէյրութի Ազգ. գերեզմանատան մէջ, իր շիրիմին վրայ, նախաձեռնութեամբ Փալանճեան Ճեմարանի շրջանաւարտներու միութեան: Նոյն օրը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Ն. Աղբալեանին շիրիմին վրայ ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պատարագ կատարուած է Նոյեմբեր 28ին, Ներսէս արք. Վարժապետեանի մահուան 73րդ տարելիցին առթիւ: Արարողութեանց նախագահած է Պոլսոյ Պատրիարքը, որ քարոզ մըն ալ խօսելով ոգեկոչած է հանգուցեալ պատրիարքին յիշատակը: Նոյն օրը ոգեկոչուած է նաեւ Մկրտիչ Սանասարեանի եւ Կ. Եղեանցի յիշատակը ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեռած է Ցակոբ Աղասեան, մանկավարժ ջութակահար: Ողբացեալը աշխատակիցն էր նաեւ «Այգ» օրաթերթին ։

ՄԻԼԱՆՕՅԻ «Հայ Տուն» մէջ Նոյեմբեր 23ին դասախօսած է Հ. Ներսէս Վ. Տէր Ներսէսեան, նիւթ ունենալով՝ «Հայ լեզուն Զ եւ Է դարերուն»: Նոյեմբեր 30ին դասախօսած է Բժ. Արամայիս Սրապեան՝ «Աւետիք Իսահակեանի կեանքն ու գործը» նիւթին շուրջ: Ցաջորդով մանրամասն թղթակցութիւն մը:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԱ.

ՆԱԽԱԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆ

— Դու այն օրից յետոյ տեսե՞լ ես Կարոյին, Սուսան, հարցրի ես. մտերմաբար նրա երեսին նայելով ։

— Այսօր դեռ մարդիկը ճաշ չէին կերած, Սուսանը տեսաւ Կարոյին ։

— Բայց «նրա», այն աղջկայ մասին, որ ամրացումն է... ի՞նչ խաբար տուիր Կարոյին:

— Այդ մի հարցրու. Սուսանը չի ասի քեզ ։

— Դու գիտես, որ Կարոն ինձանից ծածուկ ոչինչ չունի:

— Թող նա ասէ քեզ ։

Ես տեսայ, անկարելի էր այդ գաղտնիքը դուրս քաշել ծածկամիտ կնոջից, թողեցի հարցուփորձը: Նոյն ժամին Սուսանը իր նուրբ, շագանակի կեղեւի գոյն ունեցող, շրթունքներից դուրս հնչեց մի օտարոտի ձայն, որ աւելի նման էր թռչունների ծլվլոցին, եւ իսկոյն ոչ այնքան հեռու գտնուած թուփերի միջից լսելի եղաւ նոյնպիսի ձայն Բոպէ չէր անցել, երբ այնտեղից դուրս վազեց մի փոքրիկ երեխայ, որ գալով Սուսանի մօտ, կպաւ նրա կուրծքին, եւ իր արեւից այրուած մերկ թեւքերով գրկելով նրա պարանոցը, սկսաւ համբուրել նրան:

Այս տեսարանը խիստ հոգեչարժ էր եւ իմ անհաւատութեան վրայ ազդեց մի գիւթական զօրութեամբ. ես մոռացել էի՝ փոքրիկ երեխան չէ՞ արդեօք այն ոգիներից մինը, որի միջնորդութեամբ Սուսանը կատարում է իր կախարդական արարողութիւնները: Իմ կարծիքին աւելի ուժ էր տալիս այն գիւթական հագուստը, որ խիստ սազ էր գալիս նրա վայելուչ կազմուածքին որի իւրաքանչիւր գծերից երեւում էր վայրենի գեղեցկութիւնը իր պարզ եւ անկեղծ հրապուրանքով: Դա նոյն երեխան էր, որ մի անգամ եւս երեւցել էր ինձ արաբական աւերակներում, երբ առաջին անգամ տեսայ Սուսանին ։

Երբ նա տեսաւ ինձ, թողեց Սուսանին եւ ժպտելով վազեց իմ մօտ, կարծես, ես նրա վաղեմի ծանօթը լինէի ։

— Գնիր, պարոն, այս թիլիսմանը, Հիւրրին իր ձեռքովն է շինել, ասաց ինձ:

Նա կրկին ժպտեց եւ սեւ փայլուն աչքերով սկսեց նայել իմ երեսին, տալով ինձ սաթից շինած մի տափակ – քառանկիւնի բան: Այն մի հմայեակ էր նախշած զանազան նշանագրերով, որի նմանը շատ անգամ տեսել էի կանանց պարանոցից քարշ ընկած: Ես տուեցի իմ մօտ գտնուած միակ արծաթի դրամը եւ գնեցի փոքրիկ կախարդից թիլիսմանը: Նա գլուխ տուեց եւ կրկին վազեց Սուսանի մօտ :

— Հիւրրի երգիր մի բան պարոնի համար, նա քեզ աւելի փող տուեց, քան թէ կ՚արժէր քո թիլիսմանը, ասաց նրան պառաւը :

Փոքրիկ աղջիկը, առանց քաշուելու, խիստ համարձակ կերպով եղանակեց մի թեթեւ երգ ինձ բոլորովին անհասկանալի լեզուով. միայն նրա ձայնը իր թարմ եւ քնքոյշ հնչիւններով, բաւականին ախորժ տպաւորութիւն գործեց իմ վրայ: Վերջացնելով իր երգը, նա կրկին վազեց իմ մօտ :

— Տուր ձեռքդ, թող Հիւրրին գուշակէ քեզ համար, ասաց նա իմ աջը բռնելով իր փոքրիկ ձեռքերով ։

Ես թոյլ տուեցի: Նա նստեց ինձ մօտ ։ Ես մինչեւ այսօր չեմ կարող մոռանալ, թէ որպիսի խորհրդական ծանրութեամբ փոքրիկ մարգարէուհին սկսեց իր գուշակութիւնները, իմ աջ ափի գծերի մէջ կարդալով իմ ճակատագիրը: Նրա խօսքերը թէեւ անկապ էին, որպէս քրմուհու առեղծուածներ, բայց զուրկ չէին իմաստից. ես կարող եմ կազմակերպել այսպէս ։

«Քո կեանքի ճանապարհը փուշերով է ծածկուած. ամէն մի քայլում դրած են քո առջեւ որոգայթներ. դու կ՚ընկնես նրանց մէջ, դարձեալ դուրս կը գաս, մինչ յաջողութեամբ յաղթելով բոլոր դժուարութիւններին: Այդ կռիւը քո կեանքի մէջ կը տեւէ երկար, մինչեւ քո գլխի սեւ մազերը ճերմակ գոյն կը ստանան. այն ժամանակ կը դառնայ քեզ համար խաղաղութեան ժամը, եւ քո բախտի արեւը, որ այժմ ծածկուած է սեւ ամպերով, կրկին կը ծագէ իր բոլոր պայծառութեամբ »:

Նա կանգ առեց եւ բոպէական լռութիւնից յետոյ շարունակեց. «դու սիրում ես երկուսին, երկուսն էլ գեղեցիկ են, որպէս դրախտի անմահ աղջիկներ. Նրանք խիստ սաստ սրտով կապուած են քեզ հետ. բայց նրանցից եւ ոչ մէկը ...»:

— Բաւական է, կտրեցի ես նրա խօսքը. — գիտեմ ինչ պէտք է ասես... ։

Նա տխուր կերպով նայեց իմ երեսին եւ թողեց ձեռքս, երեւի վիրաւորուեցաւ, որ ես արհամարհեցի նրա արհեստը, սառնով.

— Հիւրրի, դու խօ ամէնի համար այսպէս ես գուշակում ։

Նա բաւականին հպարտ անձնաւորութեամբ պատասխանեց ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ամերիկեան ծրագիրը, որ պիտի ներկայացուի Ատլանտեան Ուխտին, պատրաստուած է արդէն:

Զինուորական.— Համագործակցութիւնը աւելի հաստատուն գետնի վրայ դնելու համար, Միացեալ Նահանգներ պիտի առաջարկեն իրենց դաշնակիցներուն տալ հիւլէական զէնքեր, հրթիռներ՝ որոնց համար մասնաւոր կայաններ պիտի հաստատուին եւ ռազմանիւթ՝ յատկապէս հրթիռներուն համար: Անգլիա այս առաջարկը ընդունած է արդէն. Ֆրանսա փափաքը յայտնած է, հիւլէական ռազմանիւթերու պատրաստութիւնն ալ ինք ստանձնելով:

Ճարտարարուեստական.— Կարեւոր առաջարկներ՝ եւրոպական ճարտարարուեստին համար, դաշնակիցներու գործակցութեամբ զարկ տալու համար անոր յառաջդիմութեան:

Գիտական.— Դաշնակից երկիրներու մէջ գիտական փնտռտուքներու կեդրոններ պիտի հաստատուին տարբեր ճիւղերու համար: Զարկ պիտի տրուի գիտութեան եւ թուաբանութեան ուսուցման:

Քաղաքական. Այս ճակատին վրայ գործակցութիւնը աւելի կանոնաւորելու համար «դեսպաններու ժողով»ներ պիտի ըլլան Ուաշինկթընի եւ այլ մայրաքաղաքներու մէջ:

Սպիտակ Տան խորհրդակցական ժողովներուն մասնակցած է նաեւ Դեմոկրատ պարագլուխ Սթիվընսըն: Յարգ կը կարծուէր թէ ան ալ պիտի մասնակցէր Դեկտեմբեր 16ի ժողովին, սակայն երէկ յայտարարած է թէ իր տեսակէտը պիտի յայտնէ Տալըսի. միաժամանակ փափաք յայտնած է, որ Ատլանտեան Ուխտի ժողովը յաջողի փոխադարձ վստահութիւն ստեղծել դաշնակիցներուն միջեւ: Սթիվընսըն ներկայիս Տալըսի քաղաքական խորհրդատուն է:

Միւս կողմէ, Արեւմտեան Գերմանիոյ պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն, թէ Ատենաուըր պիտի մասնակցի Փարիզի ժողովին: Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրենթանօ այսօր Լոնտոն կ'երթայ, Գերմանիոյ մէջ հաստատուած բրիտանական ուժերուն շուրջ ծագած տարակարծութեանց մասին Մաքմիլլընի հետ խորհրդակցելու համար: Երկու երկիրներու միջեւ անհամաձայնութիւն ծագեցաւ, երբ Արեւմտեան Գերմանիա Լոնտոնի իմացուց, թէ իր հողամասին վրայ հաստատուած անգլիական բանակին ծախսերուն պիտի մասնակցի մինչեւ 1958 Մարտ: Մինչդեռ, Անգլիա կը պատրաստուէր Պոննէն յիսուն միլիոն սթերլին աւելի պահանջել՝ նկատելով որ տրուած գումարը անբաւարար էր:

Կրնայ ըլլալ, որ հարցը դրուի նաեւ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին առջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՆՔՈՒՐԻ գրական մրցանակին արժանացաւ Ռոժէ Վայան «Օրէնքը» վէպին համար: Նոյն օրը Թէօֆրասդ – Ռընոտօ մրցանակը տրուեցաւ Միշէլ Պիւթորի « Փոփոխում » վէպին համար: Առանձին կը խօսինք այս գործերուն մասին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 2).— Ձոյլ ոսկի՝ 573·000, Նափոլէոն 4150, զուից. 3940, անգլ. 4980, քսան տոլարնոց 20·120, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1280, տոլար 489, զուից. 116·25, պելժ. 9·75, լիր 0·77, մարք 117:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ — ՓԱՐԻԶ

« Ահարոնեան » խումբի դասընթացքները փոխուած են ամէն չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 20·30ին, Ազգ. Տան մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր Քաւէի սրահին մէջ, ժամը 21ին: Կը խօսի՝ Գ. Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ: Նիւթ՝ «Խրիմեան Հայրիկը մեր քաղաքական պատմութեան մէջ»: Իր մահուան յիսնամեակին առթիւ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

Այրի Տիկին Նիկողոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հայկ Սերենկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սերենկիւլեան եւ ընտանեկան պարագաները, խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՆԻԿՈՂԱՅՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 2ին, Առլի մէջ, 67 տարեկանին:

ԽՄԲ.— Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Հայկ Սերենկիւլեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ

ԿՐԸՆՈԲԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ԵՐԵԿՈՅԹ ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Դեկտ. 7), ժամը 21էն մինչեւ լոյս, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ:
Մասնակցութեամբ՝

ANDRÉ MALIAN ET SES RYTHMES

Պիւֆէ, պիւվէթ, քօթիյօն եւ խաղեր:
ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ:

ՏՕՆԱԾԱՌ
ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապ. Խաչի Տէսինի Ազգ. դպրոցի Կրթ. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէսինէն Տէր եւ Տիկին Կարօ Փօղոսեանէ դպրոցին հազար ֆրանք: Լիոնի եկեղեցին՝ հազար, Գ. Սարգիս Փափազեանի մահուան քառասունքին առթիւ եկեղեցւոյ գումարը ստանալ գանձապահէն:

×

Մարսէյլի Ազգ. – Որբ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները: Գ. Յովհ. Խօջաօղլեանէ, փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Գարեգին Գազանճեանի մահուան առթիւ հազար ֆրանք.

Տիկին Նոյեմզար Ազատեանէ հազար, Գ. Արտաշէս Նազարեանէ հազար, Գ. Յակոբ Փափազեանէ հազար, Գ. Միքայէլ Քէշիշեանէ հինգ հարիւր, Գ. Մինաս Փապուճեանէ հինգ հարիւր, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին Իսկուհի Պանտէզեանի մահուան առթիւ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

«Շանթ» Գրական – Գեղարուեստական ընկերակցութիւնս, համաձայնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Ջաւարեան» Ենթակոմիտէին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ նախաձեռնած է գրադարան – ընթերցարանի մը հաստատման: Իր տրամադրութեան տակ ունի արդէն որոշ քանակութեամբ գիրք եւ նիւթական պիւտճէ:

Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ հայ հեղինակներուն, օրաթերթերու խմբագրութեանց, Վենետիկի եւ Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան, Փարիզի «Հայ Գրագէտներու Բարեկամ» Ընկերութեան, Գահիրէի «Յուսաբեր» հրատարակչականին, Պէյրութի Համազգայինի հրատարակչականին, Ամերիկայի « Հայրենիք »ի ամսագիրի խմբագրութեան եւ հայ հրատարակչականներուն որոնք իրենց տրամադրելի գիրքերով օժանդակեն ընկերակցութեանս այս նուիրական ձեռնարկին:

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել: Գրադարանի ընթերցարանի բացումը եւ օրերը պիտի յայտարարուին «Յառաջ»ի մէջ:

Ընկերակցութեանս հասցէն,

Վաղարշակ Տէր Վարդանեան, 20 բիւ Տիգօար, Մարսէյլ,

Սերժ Սարգիսեան 340 Շըմէն տը Սէն Ժիւլիէն, Մարսէյլ:

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Առաքինազարդ Քոյրերը կը տօնեն Անարատ Յղութեան Օրը, կիրակի, 8 Դեկտեմբերին:

Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ տեղւոյն Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, առաւօտեան ժամը 11ին:

Ետօ պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը նախկին հաւատարիմ սանուհիներուն եւ իրենց փոքրիկներուն համար:

Փարիզի եւ արուարձաններու հին աշակերտուհիներէն անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ այս հանդիսութեան, բարեհաճին երկտողով մը իմաց տալ կամ հեռաձայնել՝ Սէօր Արմէնիէն, 73 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ լէ Կոնէս: Հեռաձայն 179 Առնուվիլ:

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՆ
SOCIÉTÉ ANONYME

Դրամագլուխ՝ 8·000·000

Siège Social : 32, Rue de Trévise, Paris

Avis de Convocation

Բաժնեկալները կը հրաւիրուին վարչական խորհուրդին կողմէ հերթական ընդհանուր ժողովի, ուրբաթ, Դեկտեմբեր 13, 1957, ժամը 18ին, կեդրոնատեղին՝ Փարիզ, 32 բիւ տը Թրէվիզ, զբաղելու համար օրակարգի հետեւեալ նիւթերով. — Վարչական խորհուրդին եւ հաշուեքննիչին զեկոյցը 1952ի տարեշրջանին համար:

— Հաշիւներու վաւերացում:

— Հրաժարում եւ ի հարկին նշանակում վարչութեան անդամներու:

— Հաշուեքննիչի նշանակում:

— Զանազան հարցեր:

Ի դիմաց
Վարչական խորհրդի՝
ՍԱՐԱՖԵԱՆ

[illegible]

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր հիմնած հայերէն լեզուի եւ հայրենագիտութեան դասընթացքը վերսկսած է, դասախօսութեամբ ձեռնհաս ուսուցիչի մը, Բարեգործականի սրահին մէջ, ինչպէս նախորդ տարիներ, 19ա, Րիւ Վանթիւր, ժամը 19–21, ամէն երեքշաբթի եւ ուրբաթ: Ծնողները կը հրաւիրուին օգտուիլ առիթէն՝ արձանագրելով երկու սեռէ եւ ամէն տարիքէ իրենց զաւակները, դասերու սկիզբէն:

ՇԱՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շավիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Երէց. Եկեղեցական յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15ին, կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրանիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջնորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Եկեղ. ժամերգութեան ժամը 9, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10·30:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը: Ցաւարտ Ս. պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը Վերսայլ Օթէլ տը Ֆրանսի շքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, բիւ Քոլպէր):

Այս ճաշին մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ մինչեւ Դեկտեմբեր վեց եւ ստանալ սեղանակիցի մասնաւոր քարթը, (ճաշագին 3000 ֆր):

Վերոյիշեալ թուականէն վերջ ոչ մէկ արձանագրութիւն պիտի ընդունուի:

Արձանագրութեան համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Գ. Հրաչ Չուլաքեանի՝
14, Rue Maréchal Foch Viroflay

Գ. Զաւէն Յովհաննէսեանի
31, Rue de Général Léclerc, Versailles

կամ
ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMÉNIENS DE CHAVILLE
C. C. P. Paris 14827-18

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք։ Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 5 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8060 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3861

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏԻ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ընդհանուր քարտուղարին պտոյտները Միջին Արեւելքի մայրաքաղաքներուն մէջ, ցոյց կուտան թէ խաղաղութեան սպառնացող վտանգները բոլորովին չեն անհետացած դեռ :

Տակ Համըրշոլտի յանկարծակի ճամբորդութեան բուն պատճառը Յորդանանի խռովայոյզ վիճակն էր։ Դամասկոսի ձայնասփիւռը չէ դադրեցուցած իր յարձակումները երիտասարդ Հիւսէյն Թագաւորին դէմ, որ անցեալ Ապրիլին մեծ վտանգէ մը ազատեցաւ :

Յորդանան արուեստական երկիր մըն է։ Անգլիա ստեղծեց զայն համաշխարհային առաջին պատերազմի վաղորդայնին՝ իշխանական գահ մը ապահովելու համար էմիր Ապտուլլահի, Շէրիֆ Հիւսէյնի անդրանիկ զաւկին, որ 1916 – 18 իր եղբօր էմիր Ֆէյսալի հետ բրիտանական բանակի կողքին կռուած էր Թուրքիոյ դէմ :

Ֆէյսալ էմիրի խալիֆաներու մայրաքաղաքին՝ Դամասկոսի մէջ բազմած՝ փորձած էր իր մականին տակ կազմել արաբական մեծ թագաւորութիւն մը։ Զօրավար Կուրոյի զօրագունդերը Սուրիոյ մէջ պարտութեան մատնեցին զինք։ Անգլիա իր հովանաւորեալը պաշտպանելու համար Ֆէյսալը նստեցուց Աբբասեան խալիֆաներու մայրաքաղաք Պաղտատի գահին վրայ :

Էմիր Ապտուլլահի տրուած հողամասը կը կոչուէր Անդրյորդանան եւ կը մնար Անգլիոյ նիւթական եւ զինուորական օժանդակութեան։ 1948 Մայիս 15ին երբ Անգլիա լքեց Պաղեստինի հոգատարութիւնը, այս վերջինի հողերէն կարեւոր մաս մը կցուեցաւ Անդրյորդանանի, որ դարձաւ պարզապէս Յորդանան, տիրանալով [illegible] գետին արեւմտեան ափերուն՝ Այսրյորդանանի ալ հողերուն, մինչեւ Երուսաղէմի հին քաղաքամաս։ Էմիր Ապտուլլահն ալ դարձաւ թագաւոր։ Բայց քանի մը տարի վերջ սպաննուեցաւ Երուսաղէմի պատմական մզկիթին՝ Մէսճիտի Աքսայի առջեւ :

Յորդանան քանի մը տարի առաջ թօթափեց անգլիական հովանաւորութիւնը՝ արաբ ազգայնականներու գրգռումով։ Ճամբեց Կլըպ փաշան՝ որ Արաբական Լեգէոնին հոգին էր եւ մերժեց ընդունիլ Անգլիոյ դրամական աջակցութիւնը։ Եգիպտոս, Սուրիա եւ Սէուտի Արաբիա խոստացան իրենք ստանձնել Յորդանանի ելմտացոյցին բացը գոցելու հոգը։ Սակայն բացի վերջինէն, միւսները ո՛չ մէկ օժանդակութիւն բերին։ Ընդհակառակն թշնամական դիրք բռնեցին Թագաւորին դէմ :

Յորդանան իր անկախութիւնը կը պահէ՝ շնորհիւ իր բնակիչներու եւ բանակի կարգապահութեան։ Պէտէվինները, որոնք բնակչութեան ռազմունակ տարրը կը կազմեն, կանգնած են Թագաւորին կողքին։ Պաղեստինի եկուոր բնակիչներն են, որ խռովայոյզ վիճակի մէջ կը պահեն երկիրը :

Մեծ բան կախուած է նաեւ Յորդանանի անմիջական դրացիներէն — Սուրիա, Իսրայէլ, Սէուտի Արաբիա եւ Իրաք։ Վերջին երկուքը բարեկամական կապեր կը պահեն Հիւսէյն Թագաւորին հետ եւ վերջին անգամ պաշտօնապէս յայտնեցին, որ վտանգի մը պարագային իրենք անմիջապէս իրենց բանակով պիտի պաշտպանեն զայն։ Այս ապահովութիւնը ուղղուած է այն երկիրներուն, որոնք յարձակողական ծրագիրներ կը սնուցանեն Յորդանանի դէմ :

Պաղեստինի արաբ գաղթականներու հարցը ամէնէն աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէ ո՛չ միայն Իսրայէլի, Յորդանանի եւ արաբական միւս երկիրներուն, այլ նաեւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, որ գրեթէ տասը տարիէ ի վեր նիւթական ահագին օժանդակութիւն կ'ընէ անոնց :

Համըրշոլտի առաքելութեան նպատակն է լուծման եղանակ մը գտնել այն ցաւոտ հարցերուն, որոնք Միջին Արեւելքը մշտապէս խռովայոյզ վիճակի մէջ կը պահեն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԱՊՐՈՒՍՏԸ ԿԸ ՍՂԷ

ՀԱՑԻ, ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՇԱՔԱՐԻ ԵՒ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԳԻՆԸ ՊԻՏԻ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ

Առջի օր Ազգ.-Ժողովին մէջ սկսաւ քննուիլ երկրին տնտեսութիւնն ու ելեւմուտքը հաւասարակշռելու կոչուած ծրագիրը։ Այս ուղղութեամբ միայն մէկ յօդուած կայ ծրագրին մէջ, որուն համար Վարչապետ Կայեառ վստահութեան քուէ պահանջեց :

Յօդուածին մէջ երկու բարեփոխումներ եկած են Պուատէի եւ Կուսիւի (անկախ) կողմէ։ Երկու երեսփոխաններն ալ մտահոգուած են ճարտարարուեստով :

Քուէարկութիւնը պիտի ըլլայ այս առտու, ժամը 9.30ին (հինգշաբթի) :

Առջի օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, երբ երկրին պիւտճէն բարելաւելու հարցը կը քննուէր, անկախ երեսփոխան Փրթի առաջարկեց որ ազգայնացուած հաստատութիւններընկերութիւններու միջոցաւ ծախուին, որմէ պիտի գոյանար 3ուկէս միլիառ ֆրանք :

Վարչապետը համաձայն չէր այս տեսակէտին եւ յայտնեց թէ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ կ'ուզէ միայն ծրագրին համար :

Ազգ. Ժողովին մէջ քննուած է նաեւ դռնապաններու պարագան։ Ցարդ դռնապաններու համար սահմանուած օրէնքը, իր ամբողջութեան մէջ անբաւարար նկատուեցաւ։ Միայն առեւտրական տուներու դռնապանները շաբաթական հանգիստի ժամեր ունէին, մինչդեռ բնակարաններու մէջ աշխատողները զրկուած էին անկէ։ Հակառակ անոր որ անարդարութիւնը նկատուեցաւ հարցին այս ձեւի բանաձեւումով, մասնաւորապէս Աշխատանքի եւ Առողջապահութեան յանձնախումբերին տեղեկագիրով, այսուհանդերձ օրէնքը բարեփոխուեցաւ։ Ասկէ ետք դռնապանները կը նկատուին իբրեւ վճարովի գործաւորներ եւ շաբաթական հանգիստի իրաւունք ունին :

ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՍՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս ծանօթ է, կառավարութիւնը 90 միլիառ ֆրանք պիտի խնայէ զանազան նախարարութեանց տալիք իր օժանդակութիւնը զեղչելով։ Հետեւաբար, այս 90 միլիառը պիտի գոյանայ նոր յաւելումներով :

Պիտի սղին հետեւեալ ապրանքները. Շաքար՝ ութ առ հարիւր (եօթը ֆրանք քիլոյի գլուխ)։ Շոքոլա՝ աւելի քան 15 առ հարիւր յաւելում, անուշեղէն՝ 15 առ հարիւր, խմորեղէն՝ 15 առ հարիւր, խոզի միս՝ երեսուն ֆրանք յաւելում (քիլոն), շարժանկարի տոմսերը՝ 10 առ հարիւր յաւելում, կազ՝ 2 – 8 առ հարիւր, ելեկտրականութիւն՝ չորս առ հարիւր, սափրիչներու գիները՝ 10 – 15 առ հարիւր :

Քանի մը օրէն, հացին գինը պիտի բարձրանայ չորս առ հարիւր. փոխանակ 57ի՝ պիտի ծախուի 61 ֆրանքի (քիլօն) :

Տեղական բոլոր օրաթերթերը պիտի ծախուին քսան ֆրանքի. հինգ ֆրանք յաւելում՝ իւրաքանչիւր թիւի վրայ :

1938 Յունուար մէկին. — Երկաթուղիի Բ. կարգի տոմսերուն վրայ աւելի քան 9 առ հարիւր յաւելում պիտի ըլլայ, իսկ Ա. կարգի տոմսերուն վրայ՝ աւելի քան 15 առ հարիւր։ Ապրանքներու փոխադրութեան համար (երկաթուղիով) տասը առ հարիւր յաւելում :

Մեթրոյի եւ հանրակառքի տոմսերուն վրայ՝ քսան առ հարիւր։ Հանրակառքի տետրը (քառնէ) պիտի արժէ 240 Ֆր.։ Մեթրօ, Ա. կարգ՝ 360։ Բ. կարգ՝ 240 ֆրանք :

Պիտի աւելնան նաեւ կառքերու (չորս առ հարիւր), ելեկտրական սարքերու (4–6 առ հարիւր), խմիչքներու եւ այլ պիտոյքներու գիները :

Երկաթուղիի, մեթրոյի եւ հանրակառքի շաբաթական տոմսերուն վրայ յաւելում պիտի չըլլայ :

Օրէ Օրին

ՊԷՏՔ Է ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Յառաջի անցեալ շաբթուան թիւերէն մէկուն մէջ հրատարակուած էր կոչ մը՝ ուղղուած մեր ընթերցողներուն, խնդրելով անոնցմէ իրենց բողոքի խօսքը ըսել ֆրանս. ձայնասփիւռէն չընծայելու համար հայկական պատարագներու պարբերական ձայնասփռումները։ Թերթին եկած պատասխանները դրկուած են արդէն «պատկան» իշխանութեան :

Կիրակի օր ալ խմբագրականով մը անդրադարձած էինք այս նիւթին :

Այսքանը լաւ։ Սակայն «շքանշանին» միւս կողմն ալ կայ։ Ընթերցող մը — Ս. Վ. — արդար գտնելով, արտայայտուած փափաքը եւ միանալով հանդերձ բողոքի ձայն բարձրացնողներուն, նոյնքան արդար մտահոգութիւն մը կը յայտնէ :

– Քանիցս մտիկ ըրած եմ, մեծ ուշադրութեամբ եւ խոր յուզումով մեր անձնական երգեցողութիւնները, սակայն ամէն անգամ սրտաբեկ տպաւորութեամբ մը հեռացած եմ ձայնասփիւռ մեքենայէն։ Երբեք կատարեալ, ներդաշնակ պատարագի մը երգեցողութեան ունկնդիր չեմ եղած, միշտ անխնամ, անհարազատ եւ պակասաւոր բան մը եղած է ներկայացուածը, ըլլայ կաթողիկէ, ըլլայ լուսաւորչական։ Երբեմն չենք հասկնար նոյնիսկ թէ ո՛ր պատարագն է, Եկմա՞լեան, Կոմիտա՞ս, որովհետեւ միշտ խառն է նոյնիսկ եկեղեցիներու մէջ երգուածները :

Ուրիշ նոյնքան կարեւոր խնդիր մըն է երգեհոնի ընկերակցութիւնը։ Մեր եկեղեցին վերջերս որդեգրած է նուագարանի ընկերակցութիւնը, որով պատարագը ձայնագրող վարպետները իրենք չէ որ նուագարանին ընկերակցութիւնը դաշնաւորած են։ Որո՞նք ըրած են այդ աշխատանքները եւ ի՞նչ աստիճանի հարազատ եղած են այդ դաշնաւորումները եւ մեր անձնական շարականներուն ո՞րքան համարժէք :

Ասոնք նկատի առնուելիք պարագաներ են, եւն. եւն. :

Մեր նամակագիր ընթերցողը մեծ մասամբ իրաւունք ունի :

Միշտ հապճեպով, վերջին վայրկեանին կ'ըլլան նման կարգադրութիւններ մեր մէջ :

Հասկնալի են յայտնուած մտահոգութիւնները. եթէ կ'ուզենք որ ֆրանսական ձայնասփիւռը «պահ» յատկացնէ մեզի, մեր եկեղեցական կամ աշխարհիկ երգեցողութեան, գիտնանք անոնց արժէքով ներկայանալ օտարին։ Բծախնդիր ընտրութեամբ, պատրաստուած ու մանաւանդ պահենք անոնց հարազատութիւնը :

Անոնք դարերու խորէն կ'արձագանգեն մեր սրտերուն մէջ. պէտք է որ նոյնքան ախորժով զգուեն օտարին ալ ականջը :

ՆՈՃԻ

ԼԱՐՈՒԱԾ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ԵՒ ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐ ԱՄՍԹԵՐՏԱՄ ԿԸ ԵՐԹԱՆ

Հոլանտայի եւ Ինտոնեզիոյ միջեւ տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները լուրջ ընոյթ ստացան։ Երկու երկիրներու միջեւ կացութիւնը լարուած է ներկայիս՝ Հոլանտական Նոր-Կինէ գաղութին առիթով։ Հարիւրաւոր հոլանտացի ընտանիքներ ճամբայ ելած են արդէն դէպի Ամսթերտամ։ Ինտոնեզիոյ մէջ գտնուող 55.000 Հոլանտացիներն ալ կը մտածեն հեռանալ անկէ ու վերադառնալ իրենց հայրենիքը :

Ինտոնեզիոյ մէջ ընդհանուր գործադուլ մը յայտարարուեցաւ՝ ընդդէմ Հոլանտայի. Հոլանտացիներուն 24 ժամ արգիլուած էր դուրս ելլել երկրէն. միաժամանակ արգիլուած էր անոնց մուտքը։ Երկրին մէջ արգիլուեցան նաեւ հոլանտական նաւային եւ օդանաւային ընկերութիւնները :

Խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են նաեւ հոլանտերէն հրատարակութիւններուն դէմ. նոյնիսկ՝ արգելք դրուած է շարժանկարի ժապաւէններուն տակ գոյութիւն ունեցող հոլանտերէն բացատրութիւններուն վրայ :

Հոլանտական հաստատութիւններու մէջ աշխատող բանուորները մերժած են աշխատիլ. արգիլուած է գնել հոլանտական որեւէ ապրանք։ Աւելին՝ այն հաստատութիւններուն մէջ ուր հոլանտացի աշխատաւորներ կային, ինտոնեզիացի գնորդները մերժեցին առեւտուր ընել :

Ամսթերտամի թերթերը ծանր յարձակումներ կը գործեն Ինտոնեզիոյ կառավարութեան վրայ եւ կը մեղադրեն Միացեալ Նահանգները որ ոչ մէկ միջոցի դիմեց այս բոլորին առաջքն առնելու համար։ Կառավարութիւնը պաշտօնական ոչ մէկ յայտարարութիւն ըրած է տակաւին, բայց Ինտոնեզիա հաստատուած 55.000 Հոլանտացիներու պարագան մտահոգիչ է։ Զանգուածային տեղափոխութեան որոշում մը չէ տրուած. այս հարցը պիտի քննուի այն ատեն՝ երբ կացութիւնը ծանրանայ։ Այսուհանդերձ տեղւոյն հոլանտական գաղութը սկսած է արդէն պատրաստութիւններ տեսնել, պետական կամ անհատական միջոցներով Հոլանտա վերադառնալու համար :

Ինտոնեզիոյ մէջ Հոլանտա ունի երեքէն հինգ միլիառ ֆլորին արժողութեամբ հաստատութիւններ։ Անկախ անկէ, այս ձեւով մեծ վնաս մը կը հասնի Հոլանտայի առեւտուրին։ Ցարդ, Ինտոնեզիոյ մէջ գրեթէ միայն հոլանտական ապրանքներ կը ծախուէին :

Քաղաքական շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ հոլանտական Ինտոնեզիան այլեւս պատմութեան անցած է :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Վարչապետ Ռաապ պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ յառաջիկայ գարնան Մոսկուա պիտի երթայ։ Միւս կողմէ կը յայտնեն, թէ աւստրիական կառավարութիւնը որոշեց երրորդ կայան մը հաստատել եուկոսլաւ տարագիրներու համար, որոնք կը շարունակեն սահմանը անցնիլ եւ ապաստան խնդրել Վիէննայի կառավարութենէն։ Նոյեմբերի ընթացքին միայն 451 հոգի փախած է Եուկօսլաւիայէն :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԼԵԶՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԽՄԲ. — Հրաչեայ Կոստանեան, «Բանասիրական գիտութիւնների թեկնածու», համայնապատկերի ձեւով կը ներկայացնէ լեզուաբանական աշխատանքները, որոնք կատարուած են կամ ծրագրուած՝ Հայաստանի մէջ։ Այդ աշխատանքներէն մէկ քանին ծանօթ են արդէն արտասահմանի Հայութեան, բայց լրիւ պատկեր մը տալու համար՝ կուտանք ամբողջութեամբ.—

Տարէց տարի ծաւալւում են լեզուաբանական գիտահետազօտական աշխատանքները Հայաստանում։ Լայն հնարաւորութիւններ են ստեղծւում հայագիտութեան զարգացման համար, որի հիմքում ընկած է հայ ժողովրդի հնագոյն եւ հարուստ լեզուն։

Հայագիտութեան առաջնակարգ խնդիրներից մէկն է ժամանակակից հայերէնի գիտական քերականութեան բազմակողմանի եւ խոր մշակումը։ Այս կարեւոր գործին ձեռնամուխ են եղել Գիտութիւնների Ակադեմիայի լեզուի բաժանմունքի աշխատակիցները, որոնք տուել են ... Արդէն տպագրուել են ձեւաբանութեան եւ շարահիւսութեան վերաբերեալ ուսումնասիրութիւնները։ [Line partly illegible]

Հայերէնի գիտական քերականութեան մշակման եւ ամբողջացման մեծ չափով նպաստում են լեզուի ուսումնարանի հրատարակած մենագրութիւնները։ Լոյս են ընծայուել Ա. Մուրվալեանի Հայերէնի բառապաշարը, Վ. Առաքելեանի Հայերէնի հնչիւնաբանութիւնը, Ս. Աբրահամեանի ժամանակակից հայերէնի դերանունների մենագրութիւնները։ Պատրաստ են տպագրութեան Զբեքուռի խօսքի մասերը, Բայերի ձեւաբանական եւ շարահիւսական կիրառութիւնները եւ այլ աշխատութիւններ։ Շարունակւելու է արդի հայերէնի շարահիւսութեան հարցերի ուսումնասիրութիւնը։

Հայոց լեզուի քերականութեան ուսումնասիրութեան բնագաւառում նշանակալից երեւոյթ հանդիսացաւ բազմամեայ հայագէտ հանգուցեալ Հրաչեայ Աճառեանի Լիակատար Քերականութիւն Հայոց լեզուի՝ համեմատութեամբ 562 լեզուների՝ մեծածաւալ աշխատութեան նախաբանութեան, առաջին, երկրորդ եւ երրորդ հատորների հրատարակութիւնը։ Մնացած հատորները լոյս կը տեսնեն մինչեւ 1960։

Պէտք է նշել որ մեզ մօտ դեռ եւս չեն ստեղծուել հայերէնի համեմատական եւ պատմական քերականութեան վերաբերեալ աշխատութիւններ։ Հայերէնի պատմական քերականութիւնը կազմելու աշխատանքին ձեռնամուխ են եղել համալսարանի Հայոց լեզուի եւ ընդհանուր լեզուաբանութեան ամպիոնները, իսկ պատմական քերականութեան մշակման հարցերով զբաղած է Պրոֆ. Ա. Ս. Ղարիբեանը։

Մօտ յիսունի հասնող բարբառների եւ տեղական բազմաթիւ խօսուածքների գոյութիւնը իրաւամբ հիմք են տալիս հայերէնը համարելու աշխարհի՝ բարբառներով ամենահարուստ լեզուներից մէկը։ Հայ բարբառների հաւաքման եւ գիտական ուսումնասիրութեան աշխատանքները սկսուել են դեռ եւս անցեալ դարի 50ական թուականների վերջերից, սակայն մինչեւ այժմ բոլոր հայ բարբառներն ու տեղական խօսուածքները չեն յայտնաբերուած եւ ուսումնասիրուած։ Այնինչ դրանք օրէց օր ձուլւում են համաժողովրդական գրական լեզուի մէջ եւ մեր աչքի առաջ անհետանում։ Հասկանալի է որ բարբառների ուսումնասիրութիւնը գիտական հրատապ, անյետաձգելի խնդիր է հանդիսանում։ Յառաջիկայում կազմուելու է հայ բարբառների քարտէսը։ Հրատարակուելու է հայ բարբառների այն բառամթերքը, որ տեղ չի գտել մինչեւ այժմ լոյս տեսած բառարաններում ու բարբառագիտական աշխատութիւններում։ Այս բառամթերքի ուսումնասիրութիւնը նոր լոյս կը սփռէ մի շարք բառերի ստուգաբանութեան, ձեւափոխութեան եւ իմաստափոխութեան վրայ։

Պատրաստւում են հրատարակման Կիլիկիայի, Սվեդիայի, Արաբկիրի, Խարբերդի, Մշոյ, Կարճեւանի, Հաւարիկի բարբառների ուսումնասիրութեանը նուիրուած մենագրական աշխատութիւններ։ «Հայ բարբառներ» մատենաշարով ամէն տարի լոյս կը տեսնի 2–3 բարբառագիտական աշխատութիւն։ Պատրաստ է տպագրութեան Հր. Աճառեանի Հայ բարբառների դասակարգումը ստուարածաւալ աշխատութիւնը, որի մէջ հանգամանօրէն քննուած են հայ բարբառների պատմութիւնը, բառապաշարը եւ քերականական կառուցուածքը։ Ուսումնասիրւում է Արարատեան բարբառը, որ ընկած է հայ ազգային լեզուի կազմաւորման հիմքում։

Ուշագրաւ երեւոյթ հանդիսացաւ Ա. Ղարիբեանի Հայ բարբառագիտութիւն արժէքաւոր աշխատութեան հրատարակութիւնը։

Յառաջիկայում մեծ թափ են՝ ստանալու նաեւ բառարանա – գրական աշխատանքները. Լրիւ կազմուած է Ռուս – հայերէն բառարանը, որ բաղկացած է չորս ստուար հատորներից եւ իր մէջ ամփոփում է 100.000 բառ, արտայայտութիւն եւ դարձուածք։ Արդէն լոյս են տեսել բառարանի առաջին եւ երկրորդ հատորները։ Վերջնական խմբագրւում են երրորդ եւ չորրորդ հատորները, որոնք համեմատւում են Լենինգրադում կազմուող «Արդի ռուսերէնի բացատրական բառարանի» հետ։ Արդէն սկսուած են Հայ – ռուսերէն բառարան (երկու հատորանոց) կազմելու աշխատանքները։ Պատրաստ են տպագրութեան Իրանից հայրենադարձ արեւելագէտ հանգուցեալ Ա. Աբրահամեանի Պարսկերէն – հայերէն – ռուսերէն բառարանը եւ Պահլաւերէն – պարսկերէն – հայերէն – ռուսերէն – անգլերէն մեծարժէք բառարանը։ Սկսուել են ժամանակակից հայերէնի բացատրական բառարան կազմելու աշխատանքները։ Արդէն հաւաքուած են շուրջ 80 հազար բառ, արտայայտութիւն։ Այդ բառարանը կ'ունենայ տեսական ու գործնական մեծ նշանակութիւն։

Գիտահետազօտական աշխատանքներին զուգընթաց մեծ տեղ է յատկացուելու լեզուաբանական եւ հայագիտական արժէքաւոր աշխատութիւնների վերահրատարակութեան։ Նախատեսւում է չորս հատորով լոյս ընծայել ակադեմիկոս Գ. Ղափանցեանի աշխատութիւնները, որոնք նուիրուած են Փոքր Ասիայի եւ Հայաստանի պատմութեան, մշակոյթին, ինչպէս եւ ընդհանուր լեզուաբանութեան ու հայագիտութեան հարցերին։ Հեղինակը պատմական, լեզուաբանական եւ ազգագրական հարուստ փաստերի հիման վրայ հիմնաւորում է հայ ժողովրդի եւ հայերէնի ծագման ու յետագայ զարգացման հարցերը, պարզում է Հայոց, փոքրասիական, հնդեւրոպական, կովկասեան եւ սեմական լեզուների լեզուական փոխադարձութիւնների հարցը։ Պր. Ղափանցեանի գիտական աշխատութիւնների առաջին հատորը, որ իր մէջ ամփոփում է հեղինակի պատմա – լեզուաբանական ուսումնասիրութիւնները, վերջերս լոյս տեսաւ ռուսերէն լեզուով։

Մի գրքով լոյս են ընծայուելու Մ. Աբեղեանի Աշխարհաբարի շարահիւսութիւնը եւ Հայոց լեզուի տաղաչափութիւնը աշխատութիւնները, որոնք վաղուց սպառած են եւ որոնց կարիքը խիստ զգացւում է։ Հայերէն թարգմանուելու եւ հրատարակուելու են նշանաւոր հայագէտներ Հիւբշմանի Հայերէնի քերականութիւնը եւ Ա. Մէյէի Ակնարկներ հին հայերէնի պատմութեան արժէքաւոր ուսումնասիրութիւնները։

ՀՐԱՉԵԱՅ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.Ի ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հ.— Սորագան Հայր, լսեցինք, որ Սուրիոյ խորհրդարանը գրաւեր է «համախմբականներու պահանջած «անկախ համայնքի» մը կազմութեան հարցով։ Գիտենք թէ մէկէ աւելի անդամներ մերժուեցաւ այդ անմիտ ու ազգավնաս դիմումը։ Կրնա՞ք լուսաբանել այդ կէտը. կրնա՞ն «անկախ համայնք» կազմել, ինչպէս յայտարարեցին իրենց թերթերը։

Պ.— Այդ խռովարարներու դիմումները մերժուեցան, բառ ի բառ եղող օրէնքներու։ Պետութեան հիմնական, Սահմանադրական օրէնքը թոյլ չի տար նման պահանջի մը իրականացումը։

Հ.— Բայց չէ՞ որ Սուրիոյ վարչապետը արգելք մը չէ գտած առանձին համայնք կազմելու։

Պ. Այո, արգելք չկայ. բայց յիշեցէք նաեւ որ Վարչապետը ուզած էր նախ այդ «համայնքին» կանոնադրը։ Ըստ եղած օրէնքի մը, կարելի է որեւէ ատեն նոր համայնք մը կազմել, պայմանաւ սակայն, որ ան որեւէ կապ չունենայ արդէն գոյութիւն ունեցող համայնքի մը հետ։ Այսպէս, մեր պարագային, եթէ նոր համայնք մը կազմուի, ան չի կրնար հայ համայնքին դաւանանքը ունենալ, չի կրնար Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ անունը ունենալ. չի կրնար մեր կրօնականներու սքեմն իսկ գործածել. չի կրնար մեր կաթողիկոսին անունը գործածել, մեր ծէսերն ու սովորութիւնները որդեգրել։

Այն ատեն կրնան բոլորովին տարբեր, ոչ – հայ համայնք մը կազմել, այսպէս՝ օրինակ, Մորմոններու նման համայնք մը, առանց որեւէ կապ ունենալու հայ համայնքին, եկեղեցիին եւ Կաթողիկոսութեան հետ։

Հ.— Ուրեմն, պիտի դադրի՞ն հայ ըլլալէ։

Պ.— Ճիշդ այդպէս։ Կրնան նոր դաւանանք մը որդեգրել, իբրեւ նոր համայնք։

Հ.— Համախմբական կոչուածները եկեղեցի ունի՞ն։

Պ.— Ոչ մէկ եկեղեցի ունին կամ կրնան ունենալ։ Բոլոր եկեղեցիներն ալ ենթակայ են Ազգ. Առաջնորդարանին։ Ժողովուրդն ու քահանաները կը դիմեն Առաջնորդարան, իրենց կարիքներուն համար։ Ամէնէն թթու հակառակորդն իսկ ստիպուած է Առաջնորդարան դիմելու իր գործերուն կարգադրութեան համար — ծնունդ, կնունք, պսակ, թաղում եւայլն, Առաջնորդարանի հրամանով տեղի կ'ունենան։

Հ.— Ի՞նչ վիճակի մէջ է Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի ներքին կեանքը։

Պ.— Կաթողիկոսարանի ներքին կեանքը որեւէ ժամանակէ աւելի լաւ վիճակի մէջ է։ Կազմակերպուած է. գոյութիւն ունի իսկական Միաբանութիւն մը, Վեհ. Հայրապետի իմաստուն ղեկավարութեան տակ։ Խաղաղութիւն կը տիրէ, փոխադարձ յարգանքի մթնոլորտի մը մէջ։

Հ.— Դպրեվա՞նքը...

Պ. Դպրեվանքը 50 աշակերտ ունի. կան հինգ սարկաւագներ, եւ Ցունիսին ձեռնադրուեցան ութ արեգաներ։ Տպարանը լաւ վիճակի մէջ է. «ՀԱՍԿ»ը կանոնաւոր, կերպով եւ հարուստ բովանդակութեամբ լոյս կը տեսնէ։ Անոր կողքին կայ «Գլաձորը», որ Դպրեվանքի Սանեբուն հրատարակութիւնն է։

Հ.— Կը քաջալերուի՞ն այս հրատարա –

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

Շատերը քաշւում էին մեններգելուց եւ Կոմիտաս վարդապետը չստիպեց նրանց, իսկ մօտ 25–30 հոգի երգեցին իրենց միջավայրի երգերից, ոմանք էլ արտասանեցին երգիծական ոտանաւորներ իրենց բարբառով։ Բոլոր երգերը լսում էինք լուրջ ուշադրութեամբ, իսկ Կոմիտաս վարդապետը լսում եւ մատիտով ծոցատետրի մէջ արագօրէն հայկական ձայնանիշներով նշումներ էր անում։ Ես իմ հերթին երգեցի Զանգեզուրի Խնձորեսկ գիւղի, իմ ծննդավայրի հոտվելը՝ դաշտերը, որը լսել էի մեր գիւղի դաշտերում վար ու ցանքի ժամանակ։ Կոմիտաս վարդապետին որ երգը որ դուր էր գալիս, այն կրկնել էր տալիս եւ անմիջապէս ձայնագրում։ Իմ երգածն էլ կրկնել տուեց եւ ձայնագրեց։

Մեններգներից յետոյ սկսեցինք ժողովրդական կլոր պարերը երգերով, եւ ապա շարժական խաղերը։

Այս բոլորի ժամանակ Կոմիտաս վարդապետը բարձր տրամադրութեամբ մէկ ... մասնակցում, միւսին կատակով պախարակում, երբորդին մեղմ կշտամբում էր եւ առհասարակ մասնակցում մեր ուրախ ժամանցին։

Երբ մեր բոլորի տրամադրութիւնը բարձրացաւ համարձակութեան աստիճանին, շրջապատեցինք մեր սիրելի ղեկավարին եւ յամառօրէն խնդրեցինք, որ մի բան էլ ինքը երգի մեզ համար։

— «Մոկաց Միրզէ», — ձայնեցին մի քանի հոգի։

— «Միրանի ծառը», — գոչեցին ուրիշներ։

— Հայր սուրբ, որը դուք կը կամենաք, առաց մեծամասնութիւնը։

Հէնց այդ րոպէին ճեմարանի տեսուչ Մեսրոպ Արովեանը, որը մեզ հետ եկել էր, յայտարարեց, որ ճաշի սեղանը պատրաստ է։

— Ոչ, ոչ, չենք ուզում։ Մինչեւ Հայր Կոմիտասը չերգի, մենք ճաշի չենք նստելու, բացագանչեցինք բոլորս։

Կոմիտաս վարդապետը տեսնելով, որ մենք յամառ կերպով խնդրում ենք, բոլորս երգել «Հով արէք, սարեր ջան, հով արէք»ը, Նրա հարուստ ձայնի ալիքները տարածուելով Ղափ այգու բուրաստանում, յուզմունքով արձագանգում էին նաեւ բոլորիս սրտում…

Ճաշի ժամանակ, ուրախ եւ աշխոյժ սեղանի շուրջը մեր զուարճախօսութիւններին մասնակցում էր նաեւ Հայր Կոմիտասը։

Ճաշից յետոյ, մի ժամ էլ հանգստացանք կանաչաւէտ այգում, ապա ճանապարհ ընկանք դէպի Ճեմարան։

Ճանապարհին, Կոմիտաս վարդապետի թոյլտուութեամբ եւ նրա տաղանդաւոր աշակերտ Մեսրոպ Փափազեանի ղեկավարութեամբ, քայլելիս երգում էինք «Լօ – լօ»ն։ Շրջակայ այգիներից եւ տներից դուրս էին եկել լսելու եւ դիտելու ճեմարանցիների ուրախ շքերթը։

Այդ օրը անմոռանալի մի օր էր մեծ Կոմիտասի հետ միասին ...։

×

Ինչպէս ամէն մի ժողովուրդ, այնպէս էլ հայ ժողովուրդը ունեցել է, եւ մինչեւ այսօր էլ ունի զանազան տօնական օրեր, որոնց ընթացքում կատարւում են համապատասխան հանդէսներ, ուխտագնացութիւն, ճաշեր, խնջոյքներ, ծիսակատարութիւններ եւ խաղեր։ Բոլոր դէպքերում էլ տօնակատարման հանդէսի էական մասը կազմում են խօսքը, երգը, նուագը եւ պարը, որոնց միջոցով ժողովուրդն արտայայտում, դրսեւորում է իր վշտի կամ ցնծութեան, սիրոյ եւ այլ ապրումները։ Սակայն արտայայտման այդ միջոցները չեն մնում քարացած իրենց ձեւով ու բովանդակութեամբ, այլ ժամանակի ընթացքում ժողովուրդը նորանոր ստեղծագործութիւններով յաւելումներ է անում հնի վրայ, ձեւափոխում, նոր իմաստ մտցնում, համապատասխան իր զարգացման ոգուն, կենցաղին եւ պահանջներին։

Նման աւանդական սովորութիւնների շարքին են պատկանում Բարեկենդանը, Նաւասարդը, Վարդանանց եւ Թարգմանչաց տօները, Աստուածածնի, Համբարձման եւ Վարդավառի տօները, որոնցից ոմանք իրենց ծագմամբ գալիս են մեր ժողովրդի դեռ եւս հեթանոսական դարերից։

Բացի կրօնական բնոյթ կրող այդ տօնակատարութիւններից, յայտնի են բոլորին նաեւ կենցաղային բնոյթ կրող տօնակատարումներ, ինչպէս օրինակ, հարսանիքի, բերքահաւաքի, սար գնալու, խոտհարի, վար ու ցանքի, յաղթանակի եւ այլ տօները։ Ահա այդ ժողովրդական տօնակատարումները եւ կենցաղային դէպքերն էին այն աղբիւրները, որոնցից յագեցնում էր իր ստեղծագործական ծարաւը Կոմիտաս վարդապետը։

×

Աստուածածնի տօնն էր, Էջմիածնից տասներկու կիլոմեթր. դէպի հարաւ, Խաթունարխ գիւղի մօտ գտնուող հինաւուրց վանքի շուրջ բոլորը բռնուած էր հազարաւոր ուխտաւորների բազմութեամբ։

Ս. ՔԱՂԻՐԵԱՆ

(Ձ Շար.)

կութիւնները։

Գ.— Տեղւոյն վրայ կը քաջալերուին, զանազան երկիրներու մէջ ալ ունինք բաժանորդներ։ Բայց կը կարծեմ թէ Ամերիկայի մեր պատուական ժողովուրդը կրնայ աւելի լայն չափով հետաքրքրուիլ եւ տարածել թէ «Հասկ»ը եւ թէ «Գլաձոր»ը, որոնք եկեղեցական, գրական ու բանասիրական հետաքրքրական բովանդակութիւն ունին։

Ունինք նաեւ հոխ մատենադարան եւ յաճախ ժողովուրդը կուգայ եւ կ'օգտուի։

Հ.— Ինչպէ՞ս է ուսուցչական կազմը. ունի՞ք որակեալ ուսուցիչներ

Գ.— Ուսուցչ. կազմը լաւ եւ ընտրեալ տարրերէ բաղկացած է. համերաշխ է ինքն իր մէջ եւ լծուած է կանոնաւոր աշխատանքի։ Վերատեսուչը Ս. Հայրապետն է, իսկ տեսուչը Արտաւազդ վրդ. Թրթռեան, ձեռնհաս եւ աշխատասէր։ Նախկին տեսուչը՝ Գարեգին վրդ. Սարգիսեան Լոնտոն, Օքսֆորտի համալսարանը ղրկուեցաւ, երկու – երեք տարի մնալու, իր վերադարձին սաներներու համար ուսուցչութեան պաշտօնը։

Հ.— Ունի՞ք հրատարակութիւններ.

Գ.— Այո, հրատարակութիւններ ալ ունինք, կրօնական, պատմական եւ այլ կարգի, ժամագիրք, օրացոյց եւն.։ Հրատարակած ենք արդէն Օրմանեան Սրբազանի Ծիսական Բառարանը, որ կարեւոր գործ մըն է։

Հ.— Վանքը ձեռագիրներ ունի՞։

Գ.— Ունինք 38 հատ հին ձեռագրեր, եւ հրատարակելի նոր ձեռագիր գործեր։

Մտադիր ենք հրատարակելու նաեւ Ճաշու Գիրքը, որ ալպատած է։

Հ.— Կը հաճի՞ք ըսել, թէ ինչ է ձեր յարաբերութիւնը Էջմիածնայ հետ։

Գ.— Դժբախտաբար, ոչ մէկ յարաբերութիւն ունինք։ Էջմիածինը մեզի հետ յարաբերութիւն չի պահեր, բայց գիտենք թէ շատ սերտ յարաբերութիւն կը պահէ Վատիկանի եւ ընդհանուր մեր նախկին միաբաններուն հետ։

Հ.— Վազգէն Կաթողիկոս դեռ կը շարունակէ՞ իր մխտական գիրքը՝ Անթիլիասի հանդէպ։ Կը կարծէ՞ք թէ մինչեւ յաւէտ իր այդ դիրքին մէջ։

Գ. Իրականութիւնը այն է, որ Վազգէն Կաթողիկոս ազատ չէ իր դիրքը ճշդելու՝ այս հարցին մէջ։ Եւ արդէն, Էջմիածինը այլեւս կենդանիներով եւ հայրապետական պաշտօնակիցներով չի կրնար տրամադրաման հայութիւնը կառավարել, աչ ալ ռուսական հետաքննութեամբ կրնայ որեւէ դեր կատարել եւ իր փարձերը միայն խառնութիւն պատճառ բերելու կը ծառայեն, ուրիշ ոչինչ։

Հ.— Արդեօք որեւէ) դժգոհանք արտայայտա՞ծ է Ամերիկահայ թեմին միացման առթիւ։

Գ.— Ջենք գիտեր, բայց գիտենք, թէ ռուսերէնով դժգոհութիւն յայտնած է («Հ.» Տեսակցութեան օրը, դեռ ծանօթ չէր Վազգէն Կաթողիկոսի հեռագիրը)։ Բայց եթէ մեր եկեղեցւոյ գոյութեան մասին անկեղծօրէն մտահոգուած ըլլար եւ կարենար ազատ մտածել, զոհ ըլլալու էր Վազգէն Կաթողիկոս։

Հ.— Ամերիկահայ թեմի միացումը ինչպէս կը պատկերացնէք Սրբազան Հայր։ Ձէ՞ք կարծեր, որ ան կրնայ համազգային նշանակութիւն ունենալ։

Գ.— Միացման ակթը պատմական նշանակութիւն ունի թէ մեր եկեղեցւոյ զօրացման եւ թէ մեր ժողովուրդի պահպանման համար։ Մեծ նշանակութիւն կրնայ ունենալ ալ բարոյական հայութեան համար, առհասարակ։ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը կոչուած է փրկարար դեր կատարելու։ Այս պարագան կարեւոր է նոյնիսկ Էջմիածնայ գոյութեան ու գործունէութեան համար։ Ահա թէ ինչու հարկ է ամէն ջանք թափել եւ ամէն օժանդակութիւն տալ, որպէսզի Կիլիկիոյ Աթոռը դառնայ հայ մշակոյթի կեդրոն։

Հ.— Ի՞նչ են ձեր տպաւորութիւնները Ամերիկայէն եւ ձեզի եղած ընդունելութիւններէն։

Գ.— Տպաւորութիւններս շատ լաւ են. հեռուէն տարբեր կարծիք կազմած էի, բայց երբ եկայ ու տեսայ մօտէն, հիացայ։ Հոս գտայ հայրենասէր, հաւատաւոր եւ իր եկեղեցիին ու մշակոյթին կապուած հայութիւն մը. ունիք նաեւ պատուական երիտասարդութիւն մը, որ հայ է սրտով։ Եկեղեցասիրական շարժումը շատ գնահատելի է, ինչպէս նաեւ մայրենի լեզուն տարածելու բաղձանքը։

Այցելեցի Լիբանանի եւ Սուրիոյ հիւպատոսներուն Նիւ Եորքի մէջ, ինչպէս նաեւ դեսպանատուները, Ուաշինկթընի մէջ։ Իմ տեսակցութիւններուս ընթացքին, անոնք շատ գոհունակութիւն արտայայտեցին Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ ժողովուրդին եւ Զարեհ Կաթողիկոսի մասին։

Այցելեցի նաեւ, ինչպէս գիտէք, փոխ-նախագահ Գ. Րիչըրտ Նիքսընի, որ առաջին անգամն ըլլալով հայ եկեղեցականի մը այցելութիւնը կ'ընդունէր։ Շատ սիրալիր եղաւ Գ. Նիքսըն եւ սրտաբուղխ խօսքեր ըսաւ, խորապէս տպաւորելով մեզ։

Առիթը ունեցայ հանդիպելու նաեւ արտաքին նախարար Գ. Ճոն Ֆոսթըր Տըլըսի, ի պատիւ Գ. Շարլ Մալէքի տրուած երեկոյթին, ինչպէս նաեւ ծերակուտականներու։ (Ծերակուտ. Տըվորշաք եւ Ծեր. Սթիւրրտ Սայմինկթըն)։

Բոլորը գնահատութիւն յայտնեցին, ծանօթանալով վերջին մեր գործերուն։ Իսկ Տքթ. Շարլ Լիբանանի դեսպանը, ճաշի ընթացքին, յայտարարեց.— Երանի թէ Լիբանանի մէջ մենք ոչ թէ հարիւր հազար հայ, այլ մէկ միլիոն հայութիւն ունենայինք։

Հ.— Օտար թղթակիցներու հետ ալ տեսնուեցա՞ք։

Գ.— Այո, շատեր եկան, տեսակցութիւններ ունեցան եւ լուսանկարներ առին ու հրատարակեցին։

Հ.— Ինչպէ՞ս է մեր Վեհափառը։

Գ.— Հայ եկեղեցին արտասահմանի մէջ՝ ինքզինք պէտք է հպարտ զգայ, որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ պատմական Աթոռին վրայ ունի իմաստուն, շրջահայեաց, արդարակորով ու երիտասարդ հովուապետ մը։

Հ.— Արդեօք կը փափաքի՞ հոս ալ գալ, օր մը։

Գ.— Վերադարձիս ետք, երբ տեղեկագիրս ներկայացնեմ, շատ հաւանական է որ պիտի փափաքի իր այս նոր թեմն ալ այցելել ու ճանչնալ իր ժողովուրդը։

Հ. Վերջին հարցում մը. Ի՞նչպէս, սիրեցի՞ք մեր Ամերիկան, Սրբազան ...

Գ.— Այդ անխուսափելի հարցո՞ւմ մը։ Հեռուէն տպաւորութիւնս տարբեր էր. բայց երբ եկայ հոս, բոլորովին յեղաշրջուեցաւ։ Հիանալի երկիր մըն է, իր ազատութեամբ, բարգաւաճութեամբ ու գաղափարականութեամբ։ Գիտի թելադրէի որ մեր ժողովուրդը գիտնար յարգել եւ հաւատարիմ գործակից ըլլար Ամերիկացի այս մեծ ժողովուրդին։

Ուրեմն, ձեր հարցումին պատասխանելով, արտանց կրնամ ըսել, թէ շատ սիրեցի ձեր Ամերիկան։

Ուրախութեամբ կը ծծադինք եւ շնորհակալութիւն յայտնելով, վերջ կուտանք մեր տեսակցութեան։

ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ ԵՒ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Նոյեմբեր 30ին երեկոյեան Բարեգործականի Մատենադարանի սրահին մէջ, մասնաւոր հրաւիրեալներու բազմութեան մը ներկայութեան, ճարտարապետ Գ. Ե. Իւթիւճեան, հարիւրաւոր ընտիր նկարներու ցուցադրութեամբ ներկայացուց Ս. Հայաստան կատարած իր ճամբորդութիւնը։

Ինչպէս կ'երեւի, ճարտարապետ Գ. Ե. Իւթիւճեանը անգամ է Էջմիածնի Մայր Տաճարի վերանորոգման համար Կիւլպէնկեան Հաստատութեան առաքելութեան։

Գործնականացնելու համար Մայր Տաճարի վերանորոգման կատարարի կողմէ սահմանուած օժանդակութիւնը, Կիւլպէնկեան Հաստատութիւնը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի հետ համաձայնաբար, Հոկտեմբերին Էջմիածին ուղարկեց ճարտարապետ Գ. Ե. Իւթիւճեան եւ Լոնտոնի Բազմարուեստեան վարժարանի անօրէն Սիտնէ Քէնէի։

Պատուիրակութեան պարտականութիւն տրուած էր տեղին վրայ քննել եւ ստուգել Մայրտաճարին փոփոխուածմասերը ,զարդ կատարուած եւ կատարուելիք վերանորոգման աշխատանքներն ու ծրագիրները։

Պատուիրակութիւնը, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ իր անմիջական աշխատակիցներու ու մասնագէտ հայ ճարտարապետներու հետ սերտ գործակցութեամբ յաջողութեամբ կատարած է իր վրայ դրուած պարտականութիւնը։ Կը թուի թէ, անկարելի պիտի չըլլայ այլեւս իրականացնելու այս բոլոր օգտակար ծրագիրները, որոնք սահմանած են ժամանակի ընական աւերներու դէմ աւելի երկար ժամանակով ապահովելու մեր ազգային ճարտարապետական սրբազան կոթողները։

Այս երեկոյթի ամենակարեւոր մասը կը կազմէր Գ. Ե. Իւթիւճեանի նկարներու ցուցադրութիւնն ու բացատրութիւնը։ Օգտուելով խորհրդային իշխանութիւններու կողմէ Կիւլպէնկեան Հաստատութեան պատուիրակութեան տրուած բացառիկ դիւրութիւններէն, մեր հայրենակից արուեստագէտը պատրաստած էր նկարներու արժէքաւոր հաւաքածոյ մը։

Ցուցադրուած նկարներու մէջ խիստ արժէքաւոր եւ հետաքրքրական էին Հայաստանի եւ Մոսկուայի պատմական եւ արդիական մասերը։ Անկայայանի նախանձախնդրութեամբ նկատած է մեր ազգային ճարտարապետական հրաշալի կոթողները՝ կարելի բոլոր մանրամասնութիւններով եւ նրբութիւններով։

Ճարտարապետ Գ. Ե. Իւթիւճեանի մեկնութիւնները զուտ էին եւ միշտ առարկայական։ Ան՝ մասնաւոր ջերմութեամբ գնահատեց Հայաստանի մեր արուեստագէտներու արժանիքներն ու նուիրումը հանդէպ մեր ազգային ճարտարապետութեան եւ երկրի վերաշինութեան գործին մէջ։

Առանց ստորագնահատելու շինարարական զանազան ձեռնարկները, որոնք բացառիկ փայլ մը կուտան Երեւանին, Գ. Իւթիւճեանը իբրեւ մասնագէտ, ունի նաեւ իր վերապահումները։ Յոյսելի կը նկատէ մասնաւորապէս Սեւանի ջրերը օգտագործելու ձեռնարկը։ Եթէ նոր եւ արմատական միջոցներ գործ չդրուին, դժբախտաբար, Սեւանայ լիճը շատ չանցած կրնայ կորսնցնել իր գեղեցկութիւնն ու բոլոր առաւելութիւնները։

Դուրս չգալու համար պարզ թղթակցութեան մը սահմաններէն, վերջացնենք այս երեկոյեան նուիրուած մեր քանի մը տողերը, անգամ մը եւս շնորհաւորելով ճարտարապետ Գ. Իւթիւճեանը, իր ամէն տեսակով յաջող ձեռնարկին համար։

ԾԻՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԺԱԳԼԻՆ ՏՈՄԵՐԿ Ֆրանսացի վայլաչուհիներու ախոյեանը, որ1953ին բանակին մէջ մտնելով մասնակցեցաւ Հնդկաչինի, Սուէզի կռիւներուն, Ալժերիոյ մէջ սպաննուեցաւ՝ երբ հիւանդ մը կը խնամէր։ Բանակին ամէնէն ծանօթ հիւանդապահուհին էր։

ԹՐԻԷՍԹԷԻ նաւաշինարաններուն եւ գինագործարաններուն բանուորները գործադուլ մը շղթայազերծեցին իրենց խոստացուած աշխատավարձքի յաւելումը չէր տրուած։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց՝ հաւանական խռովութիւններուն առաջքն առնելու համար եւ նոյն օրը խոստացուած յաւելումը տրուեցաւ բանուորներուն։

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ» (68)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԱ.

ՆԱԽԱԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆ

— Հիւրրին սուտ չի սար. Հիւրրին խօսում է այն, ինչ որ յայտնում է նրան «գիրադոյն ոգին»։

Մեր խօսակցութիւնը բոլոր ժամանակ, թէ Սուսանի եւ թէ մանուկ պուչակողի հետ պարսկերէն էր։ Բայց նրանց կանոնաւոր արտասանութիւնից երեւում էր, որ նրանք չէին պատկանում բօշաների այն ցեղերին, որոնց շատ անգամ հանդիպել էի ես Պարսկաստանում։ Նրանց երեսների թէ գծագրութեան նրբութիւնը, թէ կաշու գոյնը, որ աւելի սեւ չէր, թէ բնաւորութեան մեղմութիւնը որ զուրկ էր նոյն ցեղին յատուկ կրքոտ աշխուժութիւնից, — բոլորը ցոյց էին տալիս նրանց բօշաների մի աւելի ազնիւ եւ առանձին ցեղին պատկանելը։ Բայց ինձ զարմացնում էր փոքրիկ աղջիկը։ Սուսանը նրա մայրը լինելու համար բաւական նոր հասակաւոր էր. ուրեմն ո՞վ պէտք է լինէր նա։ Ես հարցրի պառաւից. մինչեւ նա իր բերանը բացելը, Հիւրրին պատասխանեց զարմանալի արագախօսութեամբ.

— Հիւրրին Սուսանի թոռն է, Հիւրրին անբախտ աղջիկ է. Նրա մայրը կորած է. Հիւրրին պտռում է իր մօրը. եւ նրա հայրը ....։

Պառաւը չթողեց նրան վերջացնել իր խօսքը եւ ինձ անծանօթ մի լեզուով սաստիկ բարկացաւ նրա վրայ. խեղճ աղջիկը խոկոյն սուս կեցաւ։ Ես չհասկացայ թէ ինչ ասաց Սուսանը, միայն նրա խօսքերից որոշեցի պարսկերէնին շատ մօտ բառը «լռէ»։

Երեւում էր, Հիւրրի անզգուշութիւնը սաստիկ խռովութիւն պատճառեց պառաւի մէջ. նա վեր կացաւ, եւ նոյն լեզուով մրմնջաց աղջկան մի քանի խօսքեր. երկուսը միասին հանդարտ ընկան։ Սուսանը ամենեւին չնայեց ինձ եւ ոչինչ չասաց, միայն Հիւրրին մի քանի քայլ հեռանալով կրկին դարձաւ, եւ փայլուն աչքերը իմ երեսին ձգելով, ժպտաց եւ գլուխը թափտալով, շարունակեց իր թեթեւ քայլերը խորհրդական պառաւի հետ։ Քանի րոպէից յետոյ նրանք աներեւոյթացան մերձակայ լեռների մէջ։

«Հիւրրին անբախտ աղջիկ է... Նրա մայրը կորած է... Հիւրրին պտռում է իր մօրը, եւ նրա հայրը...»։ Ո՞վ էր նրա հայրը, — այդ խօսքը խորամանկ պառաւը չթողեց զեղեցիկ երեխային վերջացնել։ Երեւի, մի աղօտ գաղտնիքով վարագուրուած էր փոքրիկ գուշակողի ծագումը, որը նա անզգուշութեամբ պէտք է էր երեւան հանէր. եթէ ոչ, ի՞նչու պէտք է Սուսանը այնպէս վրդովուէր, ի՞նչու խոկոյն պէտք է հեռանար ինձանից։ Նա վախեցաւ՝ չլինի թէ երեխան մի նոր անզգոյշ խօսք դուրս թողնէ իր բերնից, եւ հեռացրեց նրան։ Անպատճառ այստեղ մի գաղտնիք կար, որ պէտք էր գիտենալ, բայց ո՞րպէս գիտենալ։ Թորամանկ պառաւը գնաց, կորաւ անյայտ ուրուականի պէս։ Ո՛րտեղ կարելի էր տեսնել նրան միւս անգամ։ Բայց ի՞նչ է նշանակում նրա սաէկ տեսակցութիւնները Կարոյի հետ։ Կարօն ի՞նչ գործ ունի այն մոլորաշրջիկ թափառականի հետ. եւ նրանց յարաբերութիւնների հետ կապ ունի մի երրորդ անձնաւորութիւն՝ — «ամրոցի աղջիկը» — ահա գաղտնիքի գլխաւոր մասը, որ ծածկուած էր խաւարի մէջ ...։

Բայց իմ մտքից չէր դուրս գալիս փոքրիկ գուշակողի պատկերը, ես առաջին անգամ տեսնում էի այնպիսի սիրուն երեխայ, որի մէջ կար այնքան համարձակ անմեղութիւն, որի սիրտը այնքան տաք եւ զգայուն էր։ Ես հաւատում էի նրա խօսքերին, որոնցմով նա կարդաց իմ անբախտ ապագան. ես հաւատում էի, որովհետեւ «գերադոյն ոգին» այնպիսի անկեղծ արարածներին միայն կը յայտնէ մարդկանց ճակատագրի գաղտնիքները։ Ահա, ասում էի ես, հաւատարիմ դատերք ընութեան, որոնք ապրում են երկնքի թռչունների նման. «ոչ վարում են, ոչ ցանում են եւ ոչ հնձում են», բայց նրանք էլ աղքատ են եւ ապրում են եւ ապրում են ողորմութիւնով ....։

Կրկին տիրեցին ինձ սեւ մտածութիւնները, կրկին իմ սիրտը ընկաւ անհանգիստ խռովութեան մէջ։ Ես պառկած էի սրբազան ծառերի հովանու ներքոյ, բայց չուշացաւ քունը, նա վերջ տուեց իմ անհանգստութեանը։

ԻԲ.

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

Երբ զարթեցայ, գիշեր էր։ Ո՞րքան ժամանակ անցել էր օրից, քանի՞ ժամ քնել էի, ես չկարողացայ գիտենալ։ Փափուկ եւ տաք գիշեր էր։ Որքան գեղեցիկ վառւում էր ամառնային երկինքը իր փայլուն գոհարներով. որքան մեղմ եւ մաախոհ կերպով սահում էր կիսալուսինը պարզ եթերքի միջով։

Ես պառկած էի դալար խոտերի վրայ, եւ խիստ ախորժ ծուլութեամբ թաւալւում էի մի կողքից դէպի միւսը։ Ականջ էի դնում։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ պատժական ատեանը մէկէն երեք տարուան բանտարկութեան դատապարտեց վեց ուսանողներ ու երիտասարդ գործաւոր մը: Դատապարտեալները ձերբակալուած էին անցեալ Հոկտեմբերին, երբ բողոքի ցոյց մը կ'ընէին ուսանողական շաբաթաթերթի մը արգիլման դէմ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին Նախարար Տըլըս Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն առաջ պիտի գայ Փարիզ, նախապատրաստական աշխատանքներուն ներկայ ըլլալու համար:

ՇՈՒԷՏԻ զինուորական հրամանատար զօրավար Աքերման յայտարարեց թէ իր երկիրը հիւլէական զէնքերու կարիք ունի եւ նկատելով որ զանոնք դուրսէն չի կրնար ստանալ՝ պիտի պատրաստէ իր գիտնականներուն միջոցաւ:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ մամուլին համաձայն Խ. Միութեան Պաշտպանութեան նոր Նախարար մարաջախտ Մալինովսքի 1958 Յունիսին Եգիպտոս պիտի այցելէ, ներկայ ըլլալու համար Եգիպտոսի անկախութեան տարեդարձին տօնակատարութեանց:

ՄԱՐՈՔԻ Թագաւոր Մուհամէտ Ե. անցեալ երկուշաբթի այցելած է Հոլիվուտ ու ներկայ եղած շարժանկարի ժապաւէնի մը պատրաստութեան: Խօսակցած է նաեւ կարգ մը դերասաններու հետ:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ եւ Ատենաուրրի առողջական վիճակը հետզհետէ կը բարելաւի: Կը կարծուի թէ պետական երկու դէմքերը պիտի կարենան ներկայ ըլլալ Փարիզի ժողովին:

ՖԼՈՐԻՏԱՅԷՆ հասած լուրերուն համաձայն, Միացեալ Նահանգներ առջի օր արձակած պէտք է ըլլան իրենց արուեստական առաջին արբանեակը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ դրամատէրներու խումբ մը երկու միլիոն մարքի փոխատուութիւն մը ըրաւ Պելճիոյ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրուի ստիպողաբար ա՛յն բարեկամէն որ 10.000 ֆրանքի մանդա մը ղրկած է ՌՈԱՆԷՆ (Լուառ) անմիջապէս իր անունը եւ հասցէն հաղորդէ թերթիս վարչութեան: Անուշադրութեամբ ղրկողին վերապահուած բաժնին վրան ալ դրուած է «Յառաջ»ի անունը եւ հասցէն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 14ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Արիկէլ Աճէմեան եւ զաւակները (Պրուքլին, Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աճէմեան եւ զաւակները (Վիքէն, Իզէր), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԱՆՆԻԿ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

(Ծն. Գալփաքճեան, Եօնենցի, Պուրսա) մահը որ տեղի ունեցաւ 76 տարեկանին, 30 Նոյեմբեր, Շաբաթ օր, Լիոնի Կրանժ-Պլանշի հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 2 Դեկտեմբեր, Երկուշաբթի օր, առաւօտեան ժամը 9ին, յետ հայկական Ս. Պատարագի, հիւանդանոցի մատրան մէջ:

Մարմինը փոխադրուեցաւ Կէյոթիէրի նոր գերեզմանը:

Կը խնդրուի ներկայիս իբրեւ մահազդ ընդունիլ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի բոլոր ընկերները, Նոր Սերունդի կազմը, Ֆ. Կ. Խաչի ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Աւետիս, Աստուր, ընկերուհի Արշալոյս Մաղաքեաններին եւ պարագաներուն, իրենց մօր, մեծ մօր Այրի Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՄԱՂԱՔԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուայ տօնական հանդէսը մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 19ին, Րիւ Ժէբ սրահին մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Բաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Փափազեանէ երկու հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի իրենց մօրաքրոջ Տիկին Նեկտար Գալուստարեանի մահուան առթիւ, նոյն առթիւ Տէր եւ Տիկին Թօրանեանէ երկու հազար (իրենց մեծ մօրաքրոջ):

×

Այրի Տիկին Փերուզ Այվազեան, Այրի Տիկին Մարի Գզտիկեան, ինչպէս նաեւ Տիրատուրեան, Գզտիկեան, Այանեան, Գալուստարեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Լիոնի քահանայ հայրերուն, Ազգ. Միութեան, Հ. Յ. Դ. Կեդր. եւ Շրջ. Կոմիտէներուն, Լիոնի Վարանդեան եւ Տէսինի իր ընկերներուն, Ֆ. Կ. Խաչին եւ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով և նուիրատուութիւններով սգակից եղան իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ ազգականին ԹԱԳՒՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ մահուան:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան
Շաբաթ, 7 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս,
Ալհամպրայի չքեղ սրահներուն մէջ
340 Պուլվ. Շավ,

avec Robert Gonzalez et son Orchestre

Հաճելի անակնկալներ եւ լաւագոյն մթնոլորտ:

Մուտք 500 ֆրանք:

Ապահովել սեղանները կանխաւ. Տիկին Արփինէ Շէ Վէբէր, 34 րիւ Թափի Վէր, Գ. Յար. Զէքէմեան, հեռաձայնել Փրատօ 78.61, Գ. Տիգրան Զօրիքեան. 5 Ավընիւ Քամիլ Փէլըթան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍԻ Ազգ. Միութիւնը եւ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հայ Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ՝

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

մահուան յիսնամեակին առթիւ:

Ժողովուրդը կը հրաւիրուի իր ներկայութեամբ յարգել երջանկայիշատակ Կաթողիկոսին յիշատակը:

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Առաքինազարդ Քոյրերը կը տօնեն Անարատ Յղութեան Օրը, կիրակի, 8 Դեկտեմբերին:

Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ, տեղւոյս Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, առաւօտեան ժամը 11ին:

Յետ պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը նախկին հաւատարիմ սաներուն եւ իրենց փոքրիկներուն համար:

Փարիզի եւ արուարձաններու հին աշակերտուհիներէն անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ այս հանդիսութեան, բարեհաճին երկտողով մը իմաց տալ կամ հեռաձայնել՝ Սէօր Արմէնիէն, 73 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ լէ Կոնէս: Հեռաձայն 179 Առնուվիլ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ԵՐԵԿՈՅ ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Դեկտ. 7), ժամը 21էն մինչեւ լոյս, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Մասնակցութեամբ՝

ANDRÉ MALIAN ET SES RYTHMES

Պիւֆէ, պիւվեթ, թօմպոլա եւ խաղեր:

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ բարեպաշտ ժողովուրդին թէ, այս կիրակի, կաթողիկոսական պատուիրակ՝ ՍԷՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ հրաւիրուած է Ս. Պատարագի մատուցման եւ քարոզով մխիթարելու հաւատացեալները:

Ս. Պատարագէն ետք, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Թաղիս բոլոր ննջեցեալներու յիշատակին:

Այս առթիւ Ս. Պատարագը պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, առաջնորդութեամբ Տօքթ. Լ. Համբարձումեանի, որ պիտի վարէ նաեւ երգեհոնը:

Սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ժամը 9ին, Ս. Պատարագ՝ ժամը 10ին:

ԴԻՒԱՆ

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Երետ. Եկեղեցաշէն յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15ին, կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ Նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրանիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջնորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10.30:

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը: Յաւարտ Ս. պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը Վերսայլ Օթէլ տը Ֆրանսի չքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, րիւ Քոլպէր):

Այս ճաշին մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ մինչեւ Դեկտեմբեր վեց եւ ստանալ սեղանակիցի մասնաւոր քարթը, (ճաշագին 3000 ֆր):

Վերոյիշեալ թուականէն վերջ ոչ մէկ արձանագրութիւն պիտի ընդունուի:

Արձանագրութեան համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Գ. Հրաչ Զուլաքեանի՝
14, Rue Maréchal Foch Viroflay

Գ. Ջաւէն Յովհաննէսեանի
31, Rue de Général Léclerc, Versailles

կամ

ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMÉNIENS DE CHAVILLE
C. C. P. Paris 14827-18

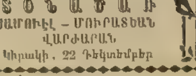

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

× Երեւանէն Կիւլիզար Նալպանտեան, ծնեալ Գափլանեան կը փնտռէ իր մօրաքրոջը Հռիփսիմէ Ժամկոչեանին, Աֆիոն Գարահիսարցի եւ զաւակները Յարութիւն, Հռիփսիմէ եւ Նուարդ Ժամկոչեանները, կը կարծուին որ Փարիզ կը գտնուին:

× Հայաստանէն Անթառամ Մելիքեան կը փնտռէ իր մօրաքրոջ տղաները Վազգէն եւ Յարէթ Մոքոյի Ամիրեան, որոնք 1914ին կը գտնուէին եղեր Պալատաքի որբանոցը, իրենց մօր անունն է Եւգինէ, հօր անունը Մուքօ, իսկ հօրեղբօր անունը Ամիրխանօ:

Այս փնտռուող հետեւեալ անձերու հասցէները գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանատունը, 15 Րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ (8):

Նոր կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 6 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8061 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3862

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ անկարելի է տեւական խաղաղութիւն հաստատել, մինչեւ որ չկարգադրուի Պաղեստինի ա – րաբ գաղթականներուն խնդիրը :

Այս կնճռոտ խնդիրը որոշ չափով կը յիշեցնէ Հայկական ցաւոտ Հարցը :

Օսմանեան կայսրութեան փլատակնե – րէն ծնան վեց արաբական պետութիւն – ներ, որոնցմէ Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Պաղեստին եւ Յորդանան Ազգերու Դաշ – նակցութեան Ուխտին համաձայն ժամա – նակ մը մնացին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հոգատարութեան տակ, վերջնական ան – կախութիւն ստանալէ առաջ :

Առկախ մնացած էր Պաղեստինի հարցը : Անգլիա որոշած ըլլալով լքել հոգատա – րութիւնը, Միացեալ Ազգերու Կազմա – կերպութիւնը 1947ի աշնան որոշեց եր – կուքի բաժնել Պաղեստինը, մէկ մասը Ա – րաբներուն, միւսը՝ Հրեաներուն :

Արգիլելու համար Իսրայէլի անկախ պետութեան ստեղծումը, Արաբները շատ աշխատեցան, որ բաժանման ծրագիրը չգործադրուի, սակայն · խորհրդային պատուիրակին քուէն վճռական դեր խա – ղած : Այդ պատճառով ալ ճիշդ տասը տա – րի առաջ արաբական բոլոր երկիրներուն մէջ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Խոր – հրդային Միութեան դէմ :

Միեւնոյն ատեն Արաբները ... ժամերներ արձանագրել Պաղեստինի պաշտպանութեան համար :

Կիրքերը ա՛յնքան լարուած էին, որ երբ 1948 Մայիս 15ին անգլիացի վերջին զին – ուորը հրաժեշտ տուաւ Սուրբ Վայրե – րուն, կռիւը պայթեցաւ Արաբներուն եւ Իսրայէլացիներուն միջեւ :

Պատերազմի ամէնէն տաք օրերուն Ե – րուսաղէմի նշանաւոր մուֆթին էլ Հաճ Ամին — որ ժամանակ մը շատ խօսեցնել կուտար իր վրայ — թելադրեց Արաբնե – րուն, որ հեռանան իրենց տուներէն եւ երթան ապաստանին դրացի արաբ եղբայ – րական երկիրները :

Ինչպէս տարագրութիւն մը սկսաւ : Կրակին մէջէն խուճապահար կը փախչէին անզէն մարդիկ, կիներ ու երախաներ՝ կեանքերնին ազատելու համար : Բազմա – թիւ հայ ընտանիքներ ալ միացան փա – խստականներու կարաւանին :

Կռիւները վերջացան ի նպաստ Իսրա – յէլի : Կնքուեցաւ զինադադար մը, որ ա – հա՛ տասը տարիէ ի վեր կը շարունակուի եւ դեռ հաշտութիւն չէ կայացած : Գաղ – թականները ապաստանեցան Յորդանան, Կազա, Լիբանան եւ Սուրիա :

Յորդանան, որ մեծագոյն ժառանգորդն եղաւ Պաղեստինի, 511.000 գաղթական – ներ ունի իր հողին վրայ, Կազայի շրջա – նին մէջ 220.000 է անոնց թիւը :

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ստանձնած է շուրջ մէկ միլիոնի հասնող այս գաղթականներուն հոգատարութեան գործը տասը տարիէ ի վեր : Մասնաւոր կազմակերպութիւն մը (ՄԱԿի պատերազ – մական գաղթականներու Գործակալու – թիւն) տարեկան 65 միլիոն տոլար կը ծախսէ այս գաղթականներու բնակարա – նին, ապրուստին եւ կրթութեան համար :

ՄԱԿի 84 անդամներէն 23ը միայն խոս – տացած էին օգնել արաբ գաղթականնե – րուն, սակայն իրականին մէջ տասնեակ մը պետութիւններ են որ նիւթապէս կ՚օ – ժանդակեն : Մեծագոյն նպաստը կուտան Միացեալ Նահանգները, Անգլիա, Ֆրան – սա եւ Քանատա :

Գործակալութեան կեդրոնը կը գտնուի Պէյրութ՝ Իւնէսքօյի շէնքին մէջ եւ ունի 155 պաշտօնեաներ :

Այս գաղթականները փուշի վրայ նըս – տած են : Շատ քիչեր միայն վերջնական կերպով տեղաւորուած են հիւրընկալ եր – կիրներու մէջ : Ստուար մեծամասնութիւ – նը կը սպասէ այն երջանիկ օրուան, երբ հնարաւոր պիտի ըլլայ վերադառնալ եւ տէր դառնալ հայրենի, սեփական օջա – խին : Ու այդ օրը կ՚ուշանայ : Ճիշդ ինչ – պէս մեզի համար :

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Տակ Համըր – շոլտ պիտի կրնա՞յ երկու կողմին համար ալ ընդունելի ու տոկուն լուծում մը գտնել :

Կասկածելի է :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ՞Ն

Նախարարները ներկայիս զբաղած են երկրին ներքին հոգերով : Անշուշտ ան – համաձայնութիւններ կան կուսակցու – թեանց միջեւ, սակայն նախարարներու միջեւ համաձայնութիւն գոյացած է որ – դէն եւ Ֆլիմլէնի պարտականութիւն տր – ուած է, որ մինչեւ չարթու վերջ 1958ի պիւտճէին ծրագիրը ներկայացնէ Ազգ. ժողովի դիւանին : Եթէ պիւտճէն պատրաստ չըլլայ մինչեւ այն ա – տեն՝ տուեալագոյնը մինչեւ յառաջիկայ չարթու սկիզբը պիտի պատրաստուի եւ ներկայացուի :

Տնտեսական հարցին շուրջ համաձայ – նութիւն գոյացած է ուրեմն. այսուհան – դերձ, կարգ մը կէտեր կան, որոնց հա – մար նախարարաց ժողով մը պիտի գու – մարուի : Պիւտճէի ընդհանուր ծրագրին մէջ տակաւին կը պակսի մօտ քսան մի – լիառ ֆրանք. Նախարարաց նոյն ժողովը պիտի զբաղի նաեւ պաշտօնեաներու աշ – խատավարձքի յաւելման հարցով :

Մինչ տեղական կարգ մը թերթեր յա – ւատեա էին առջի օր, Ընկերվարականնե – րու պաշտօնաթերթն ու Փարիզի հայ – նաափիւռը կը յայտնէին թէ լուրջ տագ – նապ մը ծագած է կառավարութեան մէջ եւ այնուհետեւ գումարուած նախա – րարաց խորհուրդը լուծում մը չէր կրցած գտնել :

Տագնապը ծագը տուած է ապրուստի սղութեան հետեւանքով. Ընկերվարական նախարարները ընդդիմացած են գիներու յաւելման որոշումին, յատկապէս ու – տեստեղէններու մարզին մէջ :

Ընկերվարական կուսակցութիւնն ու նախարարները չեն ընդունիր տրուած ո – րոշումը. յայտարարուած էր, թէ նոր տուրքեր պիտի չդրուին, սակայն 90 մի – լիառի նոր տուրք մըն է դրուած՝ բան – ուորներուն վրայ. եթէ գործաւորներուն աշխատավարձքը չաւելնար եւ կը սղէ ապրուստը՝ կը նշանակէ թէ նոր ձեւի տուրքին զոհերը բանուորներն են :

Այս տեսակէտէն, Ընկերվարականները պղուշացուցին կառավարութիւնն ու նա – խարարները :

Ըստ երեւոյթին, Վարչապետ Կայեառ ընթացք չէ տուած Ընկերվարականներու բողոքին :

Երէկ, հինգշարթի ընկերվարական պե – կավարներն ու խորհրդարանական խմբ – րակցութիւնը ժողով մը գումարեց : Միւս կողմէ, ձայնասփիւռն ու կարգ մը թեր – թեր կը հաղորդէին, թէ ընկերվարական նախարարները իրենց հրաժարականը ներկայացուցած են Վարչապետ Ֆելիքս Կայեառի :

Այս լուրը եթէ իրականութիւն դառ – նայ՝ ծանր տագնապ մը կրնայ ծագիլ կա – ռավարութեան մէջ :

Օրէ Օրին

«ՎԵՀԸ ԵՒ ԵՍ...»

Վերջապէս Պոլսոյ Հայոց պատրիար – քարանն ալ հրատարակութեան տուաւ իր վաւերաթուղթերը, որոնք կը լուսաբանեն Անթիլիասի տագնապին ծագումը : Ցա – րական եւ հիւլերական կառավարու – թեանց գաղտնի վաւերաթուղթերուն հր – րատարակութենէն ետք, գնահատելի է Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքարանին փութ – կոտութիւնը :

Հիմա հասկցանք թէ ո՛վ է աղէտին պա – տասխանատուն :

Պատերազմին սկիզբը, ամեն մարդ այն համոզումն ունէր թէ Ռուզվէ՛լթը միայն կրնայ արգիլել պատերազմին ծաւալու – մը : Ցետոյ, սակայն, յայտնի եղաւ թէ Ռուզվէլթ շահագրգռուած է պատերազ – մով եւ ոչ թէ խաղաղութեամբ :

Նմանօրէն, Անթիլիասի տագնապին ըս – կըզբնական օրերուն, շատեր կը կարծէին թէ Պոլսոյ պատրիարքը կրնայ հաշտա – րար դեր կատարել եւ ձեւ մը գտնել տագնապին լուծման համար :

Բայց ահա կը հաստատուի բոլորովին տարբեր իրողութիւն մը :

Մեր պատրիարքը, որ շատ կը սիրէ նա – մակ գրել աջ ու ձախ, կը տեսնուի թէ «յայտնաւորքեան» նամակներով մեծ ջանք է թափեր հաշտեցնելու այն՝ որու գլխուն կը թափէ ամէն վիրաւորանք, նոյնիսկ ... սպառնալիք : Հաշտեցնելու փորձը այսպէս կ՚ըլլայ հարկաւ, բոլորո – վին նորօրինակ : Միտքդ ի՞նչ է, մա՛րդ Աստուծոյ,— չե՞ս հարցներ, կարդալով իր նամակները :

Ըսին թէ ցաւ մը ունի մեր պատրիար – քը, — կ՚ուզէր փոխել իր աթոռը : Կըր – նայ ըլլալ, հետեւցնելով այն պտոյտնե – րէն, որոնց նկարագրութեամբ կը գրուի իր կենսագրութիւնը կամ կը հաստատուի տեղ մը տիտիկ չըռող մարդու իր նկարա – գիրը : Տարբեր է իմ կարծիքս,— էջմիա – ծնի կաթողիկոս *նշանակուելու* կամ Ան – թիլիասի կաթողիկոս *ընտրուելու* պարա – գան կը ներկայացնէ այնպիսի դժուարու – թիւններ, որոնց պիտի չկարենայ յաղ – թահարել իր անհատական միջոցներով : Ահա թէ ինչո՛ւ հետեւեցաւ դիւրին նամ – բուն .—

Աթոռակից ըլլալ եւ, իբրեւ գեր – կա – թողիկոս, յայտարարել, անարգել, ըս – պառնալ Միջնադարը յիշեցնելու ձեւով եւ գրել .

« Վեհը եւ ես...»:

Մնացածը կարդացէք հրատարակուած իր նամակներուն մէջ :

ԱՐԱՋ

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ

Մարոքի գահաժառանգը՝ Մուլայ Հա – սան, յայտարարեց թէ իր միջամտութիւ – նը առաջարկած է Ֆրանքոյի, Իֆնիի ա – պստամբներուն հարցը կարգադրելու համար : Յորդանանի Հիւսէյն թագաւորէն ետք, Արաբներու կողմէ եղած միջամտու – թեան երկրորդ առաջարկն է ասիկա, ո – րուն աւելի մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայ – ուի, գահաժառանգ Հասան Մարոքի ա – պստամբներէն կը խնդրէ, որ վստահու – թիւն ունենան Մուհամէտ Ե. թագաւորին վրայ, իրենց հարցը դիւանագիտական ճամբով կարգադրելու համար, պայմա – նաւ որ Սպանիա հրաժարի Մարոքի Թէք – նա շրջանէն :

Թէքնա 26.000 քառ. քիլոմեթր տարա – ծութեամբ անապատային շրջան մըն է, որ կը գտնուի Մարոքի եւ սպանական Ռիօ տէ Օրօ գաղութին միջեւ. բնակչու – թիւնը՝ մօտ հինգ հազար հոգի : Այս շըր – ջանը Սպանիոյ կողմէ գրաւուած է 1916 – ին եւ միացուած սպանական Մարոքին :

1956ին Սպանիոյ եւ Մարոքի միջեւ հա – մաձայնութիւն մը կնքուեցաւ, որ Թէքնա պիտի վերադարձուէր Ռապաթի կառա – վարութեան : Այնուհետեւ, Սպանացիք անընդունելի պայմաններ՝ դրած են, ո – րուն պատճառով հարցը մնացած է ա – կախ վիճակի մէջ. աւելի դառ, տակաւին կար Մարոքի պատկանող երկու փոքր շրջաններու պարագան, որոնց հարցը, նմանապէս, չէ կարգադրուած տակաւին : Արդ, եթէ Սպանիա զոհացում տայ Մա – րոքի առաջարկներուն, Ռապաթի իշխա – նութիւնները կը խոստանան Իֆնիի ա – պստամբները հանդարտեցնել : Մուհա – մէտ Ե. այս առթիւ յայտարարած է — Կը ցաւինք Իֆնիի միջադէպերուն համար եւ կը յուսանք թէ խաղաղ լուծում մը պիտի գտնենք :

Մինչ այս մինչ այն, Մատրիտի Պատե – րազմական Նախարարութիւնը կը հաղոր – դէ թէ Իֆնիի ապստամբները անդամա – հատուած են եւ կարգ մը շրջաններուն մի – ջեւ զինուորները հաղորդակցութիւնը վե – րահաստատած են : Թիուրզայի շրջանին մէջ բախում մը պատահած է, ուրկէ ետք ըմբոստները յանձնուած են : Սպանական բանակը տուած է 9 զոհ եւ 21 վիրաւոր : Միւս կողմէ, օժանդակ նոր ուժեր ղըր – կուած են Իֆնի : Ներկայիս այդ շրջանին մէջ կան 12.000 սպանացի զինուորներ, մեծ մասը՝ վայրաշէու :

ՀՈԼԱՆՏԱ ԵՒ ԻՆՏՈՆԵԶԻԱ

Հոլանտա մեծապէս մտահոգուած է Ին – տոնեզիոյ իր գաղութով : Լա Հէյի կառա – վարութիւնը նաւային օտար ընկերու – թիւններու հետ համաձայնութիւններ կը կնքէ արդէն, պէտք եղած պարագային Ինտոնեզիայէն Հոլանտա գանգուածային տեղափոխութիւն կատարելու համար : Բանբեր մը յայտարարեց, թէ ծաքար – թայի մէջ խորհրդակցութիւններ եղած են՝ տեղափոխութեանց մասին :

Վաթսուն հազարի մօտ Հոլանտացիներ կան Ինտոնեզիոյ մէջ, որոնք պիտի փո – խադրուին իրենց հայրենիքը :

Մինչ հոլանտական իշխանութիւնները լրջօրէն մտահոգուած են իրենց հայրե – նակիցներուն ճակատագրով, Ինտոնեզիոյ Վարչապետը յայտարարեց, թէ այդ ուղ – ղութեամբ մտահոգուելու հարկ չկայ եւ Ինտոնեզիոյ ժողովուրդին յայտնեց՝ թէ պէտք է յարգել մարդոց ազատութիւնը. ոչ ոքի ապահովութիւնն ու ինչքերը վը – տանգի պէտք է ենթարկուին : Իր կարգին Ինտոնեզիոյ Տեղեկատուութեան նախա – րարը յայտարարեց, թէ Նոր – Կինէի ա – զատագրման համար ձեռք առնուած մի – ջոցները հոլանտական կառավարութեան դէմ են միայն եւ ոչ թէ այդ հողերուն վրայ գտնուող Հոլանտացիներու դէմ, որոնց ոչ մէկ վտանգ կը սպառնայ.«Մենք արկածախնդրութիւն չենք փորձեր» ա – ւելցուց ան :

ԵՌՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ պիտի ճչդէ իր քաղա – քական դիրքը. այս առթիւ Թիթօ պիտի խորհրդակցի Միացեալ Նահանգներու դեսպանին հետ :

ԳԱՀԻՐԷԻ մամուլը Անգլիոյ մէջ չըլող ջրածին ռումբեր կրող ամերիկեան օդա – նաւներուն մասին խօսելով, կը յայտնէ թէ այդպիսի օդանաւներ Միջին Արեւելքի մէջ ալ կը շրջին : Մոսկուայի «Կարմիր Աստղ» թերթն ալ գանոնք կը նկատէ նոր պատերազմի հրձիգներ :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ երկաթուղիի ծանր ար – կածի մը զոհ գնաց 63 հոգի : 198 ծանր վիրաւորներ կան :

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ Եուկո – սլաւիա պիտի գործադրէ հնգամեայ ծրա – գիր մը՝ երկրին տնտեսութեան համար :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՐԵԿԵՑՈՒԹԻՒՆ ԱՄԷՆՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Արեւմտեան Գերմանիոյ Տնտեսութեան Նախարար, Լուտվիկ Էրհարտ, հրատարակեց գործ մը վերոգրեալ վերնագրով: Նախարարը քաղաքական ամկավարու-թիւնը կը փոխարինէ ընկերային ամկա-վարութեամբ, դասակարգերու տարբերու-թիւնը մեղմացնելով: «Իրական ամկա-վար ընկերութեան մը մէջ, կը գրէ Էր-հարտ, առեւտրական ընկերութիւն մը միայն կրնայ ապահովել բարեկեցութիւ-նը, ուստի պետութեան միջամտութիւնն անհրաժեշտ է արգիլելու համար մենա-շնորհեալ կազմակերպութիւնները, ջնջ-ջելու համար առանձնաշնորհները: Ըն-կերային ազատ կարգի մը վրայ հաս-տատուած պետութիւն մը պարտաւոր է ապահովելու ազատ մրցակցութիւնը, տնտեսական հիմնական օրէնք ըլլալու է ճարտարարուեստական մեծ ընկերու-թեանց կազմութեան արգելքը »:

Ռամկավար ընկերութեան նպատակն ըլլալու է մրցումը, ազատ մրցումը, եր-կու անբաժանելի ըմբռնումներ: Պետու-թիւնը միջամտելու չէ գիներու շուրջ: Պետութիւնը ոստիկանական պաշտօն բա-տանձնելու չէ գիներու հակակշիռ հաս-տատելով: Մրցակցութիւնն ալ կատար-ուելու է ազգային արտադրութեան յա-ւելման համար եւ ոչ թէ պայքարելու է հարստութեան բաշխումի համար: «Ազա-տութիւն սպառումի եւ ազատութիւն տնտեսական գործունէութեան իւրաքան-չիւր քաղաքացիի գիտակցութեան մէջ անհերքելի իրաւունքներ ըլլալու են»: Ինչ-պէս որ իշխանապետութիւն եւ պետական տնտեսութիւն միացած են, այնպէս ալ ամկավարութիւն եւ ազատ տնտեսու-թիւն փոխադարձաբար իրար լրացնելու են:

Էրհարտի գործը փորձառութեան վրայ հիմնուած գործ մըն է: Գրուման շրջա-նին ամերիկեան եւ անգլիական հակա-կշիռներ հաստատուած էին ամէն տեղ: Երկիրը զրկուած արտադրական միջոց-ներէ, խճողուած արեւելեան սահմաննե-րէն գաղթողներէ, տնտեսական ծանր տագնապ մը կ'անցրնէր: Լուտվիկ Էր-հարտ այդ պայմաններու տակ Նախարա-րութեան կոչուեցաւ: Ծիգախ քայլով մը ջնջեց հակակշռի դրութիւնը, նուազեցուց քննիչներու թիւը, 2500 հոգիէն 1647ի ի-ջեցնելով, առանց մէկը անգործ ձգելու: Երկու կողմէն գործեր, բրաթու լրացու-ցիչ, որոնց շնորհիւ արեւմտեան Գերմա-նիա տնտեսական անօրինակ վերելք մը ունեցաւ:

Տարիներու լուրջ ուսումնասիրութենէ ետք 1957 Յունուար 22ին երեսփ. ժողովը քուէարկեց ընկերային հատուցումներու օրէնքը, նախապէս «կայուն» յետոյ «ու-ժական» հատուցումներ որոշուեցան, այ-սինքն նախապէս հանգստեան թոշակ պի-տի տրուէր որոշ գումար մը 65 տարեկան բանուորներուն, վերջին որոշումով գու-մարը համեմատական պիտի ըլլայ ազգա-յին եկամուտին: «Ազգային եկամուտը կարելի չէ նկատել լճացած ջուր մը, այլ նկատելու է միջտ հոսուն, որուն նպաս-տած են աշխատաւորներ, հետեւաբար օգտուելու են եկամուտի աւելցութիւն-ներէն: Իւրաքանչիւր աշխատաւոր իրա-ւունք ունի հանգստեան թոշակի, եթէ 65ը թեւակոխած է, իսկ իւրաքանչիւր աշ-խատաւորուհի վաթսուն տարիքին:

Ընկերային համերաշխութեան ապա-ցոյց տալու համար տասն եւ ութ միլիոն գործօն աշխատաւորներ, գործարանա-տէրերու հետ իրենց եկամուտին մէկ եօ-թերորդը ձգեցին ի նպաստ վեց միլիոն աշխատելէ դադրած աշխատաւորներու.

Գերմանիա աւելի նուազ պետականա-ցած տնտեսութիւն ունի քան Իտալիա եւ Ֆրանսա: Գերմանիոյ պետական խնամա-տարութիւնն ալ իր բացասական կողմերն ունի: Վարչապետ Ատենաուըր կը յայ-տարարէր, թէ պետական այսքան հոգա-ծութիւնը վնասակար պիտի ըլլայ նոյն-իսկ նպաստընկալներուն:

Ազատական այս ըմբռնումը կը զօրա-ցրնէ աշխատաւորական այն ըմբռնումը, թէ բանուոր դասակարգն է միակ արտա-դրողը, ընկերութեան տնտեսութեան նր-պաստողը: Ազատական ապարէզներու հետեւողներ ալ կան, որոնք կը նպաստեն հանրային բարգաւաճման, ազգային եկա-մուտի յաւելման, վերջապէս ընկերային ծառայութիւն մը ունին:

Տնտեսութեան նախարարը այժմ դըժ-ուարին կացութեան մը առջեւ կը գըտ-նուի: Գերմանիոյ տնտեսութեան հիմն է քարածուխը: Արտադրութենէն կախում ունի ճարտարարուեստի արտադրութիւնն ու արտածումը: Հանքատէրեր կ'որոշեն ածուխին գինը բարձրացնել, որովհետեւ հանքերու մէջ աշխատողներու օրավարձ-քերը շատ բարձր են, աշխատութեան ժա-մերը նուազ, հարկերը ծանր: Արտադրու-թիւնն ալ համեմատական չէ: Լուտվիկ Էրհարտ կը ջանայ համոզել հանքատէրե-րը որպէսզի գիները պահուին: Հանքա-ծուխի գինին յաւելումը պիտի անդրա-դառնայ գործաւորներու օրավարձքերուն վրայ, պիտի ազէ կաղն ալ:

Թերթերու վարչութիւններն ալ որոշած են բաժանորդագրութիւններն աւելցնել. Գինի բարձրանան նաեւ երկաթուղիներու սակերը, որովհետեւ կարելի բաց մը գոյացած է անցեալ տարի: Մետաղագոր-ծական գործաւորական միութիւնը կը պահանջէ թոշակներու վրայ 10 առ հա-րիւր յաւելում եւ քառասուն ժամուան աշխատանք շաբաթական: Հիւսուածեղէ-նի աշխատաւորներն ալ իրենց կարգին կը պահանջեն շաբաթական քառասուն երկու ժամ աշխատանք, առանց թոշակի զեղչի: Պահանջողներու հիմ կը նկատուի հանքա-ծուխի գինին յաւելումը:

Էրհարտի աշխատանքը արդիւնաւոր պիտի ըլլայ, եթէ ազատական քաղաքա-կանութիւնը յարգուի եւ կուսակցութիւն-ներ եւ ընկերակցութիւններ հաւաքական շահերու գիտակցութիւնն ունենան: Ներ-կան ու ապագան ապահոված անհատը խնայասիրութեան չի մղուիր, պետու-թեան հայրական հոգածութիւնը հետ-զհետէ կը ջլատէ ամէն ձեռներէց ոգի եւ նուազեցնէ աշխատելու եռանդը, Շուէտի օրինակը հրահանգիչ է:

Գարտուած Գերմանիա ընկերային յա-ռաջդիմութեան մէջ ալ կը գրաւէ առա-ջին տեղը, ինչպէս թիւով եւ տնտեսա-պէս: Յառաջիկային պիտի դառնայ զին-ուորական առաջին պետութիւնը Արեւ-մուտքի մէջ, զինուորները չեն պակսիր, միջոցներն ալ տրամադրելի են: Ասիկա շնորհիւ եղբայրութեան մը, վարչապե-տին, Ծրտաքին նախարարին եւ ելեւմը-տական, ազատական նախարարին: Արե-ւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ «բանալի դիրք» մը ունի, իրմէ կախում ունի դար-ձեալ Եւրոպայի ճակատագիրը: Ի՞նչ ըն-թացք պիտի ունենար պատմութիւնը, ե-թէ Հիթլէր այս միտքական մարդը, հաւատարիմ մնացած ըլլար 23 Օգոստոս 1939ի գերմանեւսովետ համաձայնութեան կամ աւելին, եթէ Ստալինի հետ զինակ-ցաբար յարձակէր արեւմտեան ռամկա-վարութեանց վրայ:

« Ամէնուն բարեկեցութիւնը » Գերմա-նիոյ մէջ եւ եւրոպական միացեալ շուկա-յէն կախում պիտի ունենայ «ամէնուն բարեկեցութիւնը» Եւրոպայի մէջ, երբ ձերբազատուի պատերազմի մղձաւանջէն:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՈՎ Է ՆԻՔՍԸՆ

« Ժամանակին, ամերիկացի երկու եղ-բայրներ կային: Առաջինը հեռաւոր եր-կիր մը գնաց ու երկրորդը՝ Միացեալնա-հանգներու փոխ – Նախագահ եղաւ: Անկէ ի վեր ոչ մէկէն եւ ոչ միւսէն լուր կայ»:

Այս պզտիկ պատմութիւնը զուարճալիք մըն է՝ Ամերիկայի մէջ: Ցոյց կուտայ այն պարագան՝ որ Ամերիկացիք կարե-ւորութիւն չեն տար փոխ – Նախագահնե-րուն: Նոյնիսկ Թրումըն, երբ Ռուզվելթի փոխանորդ կարգուեցաւ, ըսաւ.— Փոխ – Նախագահ մը մօտաւորապէս այնքան օգ-տակար է, որքան կովու մը հինգերորդ ծիծը ....:

Հանրային կարծիքը յանկարծ փոխուե-ցաւ սակայն, ճիշդ այն օրը՝ երբ Նիքսըն ընտրուեցաւ, Այզընհաուըրի կողքին: Այնուհետեւ, ամէն անգամ որ Նախագա-հը հիւանդացաւ, միջազգային մամուլը հարց կուտար, թէ Նիքսըն պիտի չնստի՞ արդեօք «աշխարհի ամէնէն տաք աթոռին վրայ»:

Քանի մը տարուան ընթացքին Նիքսըն յաղթահարեց իր հակառակորդները եւ ա-մերիկեան քաղաքականութեան ամէնէն ապահով յոյսերէն մէկը եղաւ:

Վաղը, եթէ պաշտօնապէս փոխարինէ Նախագահը, ինչպէս կը գրէ «Փարի – Փրէս», տասնըմէկ տարի դրած պիտի ըլ-լայ միայն՝ բարձրագոյն պաշտօնին հաս-նելու համար:

Այդ պարագային, 44 տարեկանին՝ Մ. Նահանգներու երկրորդ ամէնէն երիտա-սարդ Նախագահը պիտի ըլլայ, նկատե-լով որ Ռուզվէլթ 42 տարեկան էր երբ Սպիտակ Տունէն ներս մտաւ:

Նիքսընի համար ամէն ինչ սկսաւ փոք-րիկ յայտարարութեամբ մը, որ տպուած էր Քալիֆորնիոյ թերթերէն մէկուն վեր-ջին էջին վրայ:

Նոր վերջացուցած էր զինուորական ծառայութիւնը եւ փաստաբանի իր գրա-սենեակը հաստատած՝ Ուօշինկթընի ար-ուարձաններէն մէկուն մէջ: Ցաճախորդ չունէր: Նոյնիսկ դրօշմաթուղթ գնելու դրամ չունէր՝ իր նամակներուն համար: Ամուսնացած էր ուսուցչուհիի մը հետ եւ ունէր երկու աղջնակներ:

Ամէն առաւօտ կինը կը գրաւէր խո-հանոցի գործերով ու ինք հանրակառք կը նետուէր՝ երթալու համար իր պարապ գրասենեակը:

Առտու մը, սովորականին պէս երբ գր-րասենեակ կ'երթար, բարեկամ մը իր ուշադրութեան յանձնեց թերթի մը յայ-տարարութիւնը, ուր կ'ըսուէր.— Հան-րապետական քաղաքացիներ կը փնտռեն քաղաքական փորձառութիւն չունեցող ե-րիտասարդ թեկնածու մը, որ ի վիճակի ըլլայ ճակատելու՝ Ծերակոյտում մէջ տասը տարիէ ի վեր Քալիֆորնիան ներ-կայացնող մարդուն հետ:

Նիքսըն կը պատասխանէ: Փաստաբան էր: Ներկայանալի թեկնածու մը: Ցար-մար անձ մը: Բայց, Հանրապետակա՞ն էր:

— Կարծեմ՝ այո՛,— կը պատասխանէ ան:

Մնացեալն ալ ամբողջացուց իր վայել-չութիւնը: Հասակը՝ մէկ մեթր 77 : 90 քիլօ: Թուխ եւ գանգուր մազեր, ու փայ-լուն ատամներ: Կինը գեղեցիկ էր: Երկու զաւակ ունէր եւ հարիւր տոկոսով՝ Քա-լիֆորնիացի:

Ծնած է 1913ին, Քալիֆորնիա: Հայրը հանրակառքի վարիչ էր: Ցեղազայինն՝ նպարավաճառ: Նիքսըն մեծ զոհողու-թիւններով կատարելագործած է իր ու-սումը եւ ստացած փաստաբանի վկայա-կան: Ամէն առտու կանուխ կ'արթննար, դպրոց երթալէ առաջ հօրը խանութին գնումները ընելու համար ....:

Թեկնածու նշանակուելէն ետք իր պայ-քարը տարաւ յատկապէս հակահամայ-նավար յայտարարութիւններով: Ցրուել տուաւ 25.000 մատուցներ, որոնց վրայ արձանագրուած էր. — Նիքսընին քուէ – արկեցէք եւ համայնավարութեան ասեղի հարուած մը տուած կ'ըլլաք:

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

Ամէնուրեք մատաղների օջախների շուրջը լսւում էին բացագանչութիւններ, երգ ու պարեր, նուագ, խմբական եայլի-ներ: Մի տեղ երգում եւ պարում էին ե-րիտասարդ հարսներն ու աղջիկները, մի տեղ տղամարդիկ, մի ուրիշ տեղ՝ տղայ եւ աղջիկ խառն խմբերով: Նուագում էին զուռնաչիները, թառիստներն ու քաման-չիստներ, դուդուկիստները, մինչեւ իսկ կային պարկապզուկ նուագողներ: Մի այլ տեղ էլ կոյր աշուղին շրջապատած, լը-սում էին նրա երգն ու հեքեաթը:

Այդ ուխտագնացութեան մասին մենք գիտէինք նախօրօք եւ իմացել էինք, որ Կոմիտաս վարդապետն ու Սպիրիդոն Մե-լիքեանը պէտք է գնային այդ տօնակա-տարմանը ներկայ լինելու: Հինգ ճեմա-րանականներ՝ Փախչանեան Խօսրովը, Տէր Գրիգորեան Սուրէնը, Ցարութիւն-եան Ցակոբը, Ալաւերդեան Նշանը եւ ես գնացինք Կոմիտաս վարդապետի մօտ եւ խնդրեցինք մեզ էլ միասին տանել: Նա ...ոժեց եւ մենք եօթ հոգով երկու ձիա-... նստած, երեկոյեան ժամը ութին հասանք Խաթունարխի ուխտատեղին, երգի ու պարի եւ եայլիների ամենաեռուն ժամին:

Կոմիտաս վարդապետի կարգադրու-թեամբ մենք բաժանուեցինք երկու խըմ-բակի: Նա մեզ պատուիրեց մտնել ուխ-տաւորների հոծ շարքերի մէջ, լսել, դի-տել եւ մինչեւ իսկ մասնակցել նրանց երգ ու պարին, ուրախութեանը: Ամբողջ գի-շերը, մինչեւ լոյս, մենք անցկացրինք ուխտաւորների մէջ. դիտում էինք, լը-սում երգն ու պարը եւ մասնակցում, ուր յարմար էինք գտնում:

Կոմիտաս վարդապետն իր խմբի հետ անցնում էր օջախից օջախ, խմբից խումբ, լարուած ուշադրութեամբ լսում երգերն ու նուագները, դիտում պարերն ու խաղերը եւ քարի վրայ նստած, գրի էր առնում լամծները: Մի այլ տեղ նա զրու-ցում էր ուխտաւորների հետ, կատակա-խօսում, երբեմն էլ ընդունում մատաղի հիւրասիրութիւնը, որպէսզի վիրաւորած չլինի ուխտաւորների զգացմունքը:

Գիշերուայ ժամը մէկին մեր խումբը հանդիպեց Կոմիտաս վարդապետի խըմ-բին: Ցոգնել էինք, նստեցինք վանքի բակի գերեզմանաքարերի վրայ, մի ամ-բողջ ժամ հանգստացանք:

Կոմիտաս վարդապետի միտքն զբաղ-ուած էր իր տեսածներով ու լսածներովը եւ մեզ բազմաթիւ հարցեր էր տալիս.

— Հը՛, պարեցի՞ք այն խառը խմբի հետ... Լսեցի՞ք այն երիտասարդ աղջկայ երգն ու պարը. ինքն էր յօրինում տեղն ու տեղը եւ պատասխանում երիտասար-դին... Հաւանեցի՞ք ծերունիների խմբին: Տեսա՞ք ինչպէս էին ռիթմով կլոր պարը պարում:

Եւ իրօք, ամէնից աշխոյժն ու հետա-քրքիրը քսան – երեսուն տարեկանների երկսեռ խմբերն էին: Այս խմբերի մէջ ե-րիտասարդ տղայ ու աղջիկ, հարս ու փե-սայ երգում, պարում, զուարճանում էին անընդհատ եւ որ գլխաւորն է, հէնց տե-ղում ստեղծագործելով, մանաւանդ երբ մրցում էին հարսնացու աղջիկները փե-սացու տղաների հետ: Այս խմբերի մէջ երգելիս եւ պարելիս յօրինում էին միա-ժամանակ եւ զանազան վարկածներով կատարում քառեակներ ու երկեակներ սիրոյ, գովքի, աշխատանքի, հեգնանքի կամ երգիծանքի թեմաներով, իսկ աւելի ուշադրութիւնները՝ բանաստեղծական խաղերի, անցած հերոսական դէպքերի շուրջը եւն. Մի տեղ մատաղի օջախի շուրջը, գետնին փռած սփռոցի չորս կողմը, մատաղի խաշն առաջները, նստոտած ուխտաւոր-ներն ուտում – խմում էին ու լսում երի-տասարդ տղայի ու աղջկայ մեներգները: Մի այլ տեղ, զուռնայի ու դհոլի նուագի տակ, հասակաւորները պարում էին յայտնի «քոչարին», մի երրորդ տեղ, աղջիկ-ներով ու հարսներով շրջապատուած, ե-րիտասարդների մի խումբ փորձում էր իր ֆիզիքական ուժը՝ ծանր քարեր վերցնե-լով կամ գօտեմարտելով:

Ահա այսպէս անցաւ Աստուածածնի ուխտի գիշերը մինչեւ առաւօտեան ժամը 9 – 10ը, երբ ուխտաւորներն սկսեցին կա-մաց – կամաց ցրուել, իսկ մենք էլ ճա-նապարհ ընկանք դէպի Էջմիածին՝ լի տպաւորութիւններով:

Ճանապարհին, Սեւ – Ջուր գետի կա-նաչ ափին կառքերը կանգ առան: Մինչ կառապանները կը ջրէին եւ կը խնամէին ձիերին, մենք մի կէս ժամի չափ նստե-ցինք Սեւ – Ջրի ղալար ափին եւ սկսե-ցինք իրար հետ փոխանակել մեր ստացած տպաւորութիւնները:

Ամէնից շատ լսում էինք, ի հարկէ, Կոմիտաս վարդապետի ասածները: Նրա կարծիքներն այս կամ այն երգի եւ պարի մասին մի – մի հոգեբանական կամ ազ-գագրական վերլուծութիւն էին: Նրա ու-շադրութեան կենտրոնումն են եղել նոյն-պէս 18 – 30 տարեկան ուխտաւորների երգերն ու պարերը սիրոյ, աշխատանքի, գովքի, երգիծանքի եւ այլ թեմաներով:

Կոմիտաս վարդապետը ցոյց տուեց մեզ իր հաստ ծոցատետրում նշուած քառա-սունից աւելի երգերի ու պարերի անուն-ներ, որոնց համարեա կէսից աւելին ձայ-նագրել էր հայկական նոտաներով:

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(9 Շար.)

Երկու ամիս առաջ, 15.592 ձայնի առաւելութեամբ երեսփոխան ընտրուած էր ։

Հակահամայնավար՝ բայց ոչ Մաքարթիի կառավարութեամբ, Նիքսըն լաւ հակառոր է ։ Այլընհաուըր երբ փոխ նախագահ մը պիտի ընտրէր, առաջին առիթով մը տածեց Նիքսընի մասին ։

Պայքարը սուր էր՝ Դեմոկրատներուն հետ ։

Հակառակորդ թերթերը անմիջապէս հրատարակեցին լուր մը, որուն համաձայն Նիքսըն 16.000 (7 միլիոն ֆրանք) տոլար ստացած էր կարգ մը գործատէրերէ՝ իր ընտրութեան քարոզչութիւնը ընելու համար ։

Արդարեւ, Ամերիկայի մէջ օրէնքի դէմ է՞, որ թեկնածու մը անձնապէս դրամ ստանայ ։

Նախագահ Այլընհաուըրի խորհուրդ կուտան որ հրաժարի Նիքսընէն ։ Թերթերը կը շարունակեն իրենց յարձակումները ։

1952 Սեպտեմբեր 24ին Նիքսըն կ'որոշէ հակայարձակման անցնիլ ։ 70.000 տոլար կը վճարէ, հինգ վայրկեան հեռատեսիլէն (թէլէվիզիօն) բացատրելու համար թէ ինչո՛ւ ընդունած է 16.000 տոլարը ։

Նիքսըն կը յայտարարէ, թէ ինք ստացած էր 16.000 տոլար, որովհետեւ ինք խեղճ Ամերիկացի մըն էր. տունը կ'արժէր 40.000 տոլար, որուն հազիւ կէսը տուած էր տակաւին. 4.500 տոլար պարտական է իր դրամատան... կնոջը համար երբեք վերարկու չէր գնած ...

Կը բացատրէ, թէ ինչպէս կատարելագործած է իր ուսումը, հօրը նպարավաճառի խանութին եւ իրիկունները ալ մօրը օգնելով, յետոյ՝ կինը հագուստ կարել չէր տար երբեք եւ ինք կը ձեւէր զանոնք ...

Յաջորդ օրը, երկու միլիոն համախոհներու նամակները կը ստանայ ։ Նախագահ Այլընհաուըր կը յայտարարէ, այս առիթով — Միացեալ Նահանգները Նիքսընի նման փոխ-նախագահ մը չեն ճանչցած երբեք ։

Այնուհետեւ, Նիքսընի վստահեցաւ Ամերիկայի ղեկավարութիւնը, ամէն անգամ որ Նախագահը հիւանդացաւ ։

Նախագահ Այլընհաուըրի ունեցած կարծիքը չփոխուեցաւ, սակայն Նիքսըն բարեփոխուեցաւ հետզհետէ. հակահամայնավար կը մնայ, բայց Եւրոպա, Ասիա եւ Ափրիկէ կատարած իր ճամբորդութիւններէն ետք՝ ազգամոլութենէն հասաւ միջազգայնականութեան, ամերիկեան ըմբռնումով ։ Շահեցաւ նաեւ Սեւամորթներուն համակրանքը ։

Ներկայիս, Նիքսըն կը համարուի Միացեալ Նահանգներու ամէնէն վարպետ քաղաքագէտներէն մին ։ Ծանօթ է Այլընհաուըրի տեսակէտներուն ու մինչեւ Դեկտեմբեր 16 եթէ Նախագահը առողջանալով չկարենայ Փարիզ գալ՝ Նիքսըն պիտի փոխարինէ զայն Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ ։

Թ. Ա. Թ.

ԹԱԳՒՈՐ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ) —Տերեւաթափ ։ Ցամօրէն, բայց տարուէ տարի, հին եռանդին համեմատ թէ մտաւորական ներկայացուցիչները կ'անհետանան ։

Փարիզ մեկնելէ առաջ իրեն վիճակուած էր «Դաշնակցութեան Օրուան» նախագահութիւնը ։ Աւա՜ղ, մեր սիրելի Թագւորը վերջին խօսքը պիտի ըսէր իր պաշտելի ժողովուրդին. իր կարապի երգը եղաւ ան ։

Դէպքերու բերումով առիթը չունեցանք իրեն ողջերթ մաղթելու՝ երբ Փարիզ կը մեկնէր ։

Մեզմէ հեռու մեռաւ ան ու չկրցանք ներկայ ըլլալ իր թաղման արարողութեան ։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէն ու իր բոլոր ընկերները, խորապէս յուզուած այս կորուստէն, կազմակերպած էին յարգանքի երեկոյթ մը, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 23ին, «Յոյներու սրահ»ին մէջ.

Զուգադիպութեամբ մը մեր մէջ կը գտնուէր նաեւ ընկեր Վ. Իշխանեան ։

Յանուն Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի, ընկեր Ս. Փողհարեան երեկոյթը բացուած յայտարարելով, ներկաները հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս լռութիւն պահել ։ Այնուհետեւ, հակիրճ գիծերու մէջ ներկայացուց ընկեր Թագւորի կենսագրականը, շեշտը դնելով երեսուն տարիէ ի վեր Լիոնի մէջ կատարած անոր կուսակցական եւ հասարակական գործունէութեան վրայ, եզրակացնելով, — Թագւորի անձին մէջ կարելի էր գտնել համեստութեան եւ մարդասիրութեան մարմնացումը ։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Միսաք-Միրզէ, որ ըսաւ.— Ընկեր Թագւորը ճանչցայ իր ուսուցչութեան շրջանին, Յունաստանի մէջ. իր աշակերտը եղած եմ ։ Փոքր հասակիս՝ անոր անձին մէջ գտայ անձնուիրութեան ու մարդասիրական ոգին. մաղթենք, որ Նոր Սերունդականները իրենց ազգային գիտակցութեամբ անդարձ մեկնող ընկերներու օրինակին հետեւին, անոնց ձգած պարապ տեղերը գրաւելով ։

Պարոն Վարժապետեան մեր սուգը Թագւորի մտաւորական արժանիքը եւ հեղահամբոյր նկարագիրը ։

Իբրեւ նախկին պաշտօնակից՝ Գ. Աղեքսանդր Կիւլպէնկեան ներկայացուց ողբացեալ Թագւորի ազգասիրական աշխատանքը, յայտնելով՝ թէ անոր նշանաբանը եղած էր. — ծառայել իր պատկանած ժողովուրդին ։

Խօսք առաւ ընկեր Վ. Իշխանեան եւ շուրջ երեք քառորդ ժամ խօսեցաւ Թագւոր Այվազեանի Պոլսէն մինչեւ Ֆրանսա տարած կուսակցական աշխատանքին մասին, դրուագներ ալ պատմելով անոր կեանքէն ։ Կուսակցական խոր հաւատք ունէր եւ կարգապահական ոգի ։ Ողբացեալին ընկերային ըմբռնումներուն մասին խօսելով, ընկեր Վ. Իշխանեան յայտնեց, թէ կուսակցական ժողովներէն ներս Թագւորի անձին մէջ եսը գոյութիւն չունեցաւ — քիչ առաջ «ոչ եւս է» խօսքը արտասանուեցաւ. ես հակառակ եմ այդ խօսքին. Թագւորները կը մահանան, բայց անոնց գործն ու յիշատակը կը մնան միշտ անթառամ ։

Վերջին խօսքը տրուեցաւ Վռամշապուհ քահանային, որուն ցաւակցական քանի մը կարճ խօսքերէ ու պահպանիչէն ետք երեկոյթը փակուեցաւ ։

Ներկաներու փափաքին վրայ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ եղան՝ ի նպաստ Փարիզի Մշակոյթի Տան «Շ. Միսաքեան» սրահին. գոյացաւ՝ քանի հազար ֆր. ։ Նուիրատուներուն ցանկը պիտի հրատարակուի թերթին մէջ ։

Ս. Փ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Բազմաթիւ մարզասէրներու ընկերակցութեամբ ու մեծ յոյսով ճամբայ ելանք դէպի Սէն Քանթէնի մարզադաշտը (170 քիլոմեթր) ։

Դժուար էր յաղթանակել, սակայն շնորհիւ մեր մարզիկներուն եռանդին՝ պարտութեան մատնեցինք մեր հուժկու հակառակորդը ։

Խաղին սկիզբին, Թաւշանճեան գլուխի գեղեցիկ հարուածով կը վառնգէ Սէն Քանթէնի բերդը ։ Թորիսի ղեկավարութեամբ, հակառակորդը կը կազմակերպուի ։ Քիչ ետք ուժգին հարուածով մը Սէն Քանթէնի յառաջապահը կը վառնգէ Ալֆորվիլի բերդը ։ Բարեբախտաբար մեր երիտասարդ բերդապահը վարպետօրէնկը տիրանայ գնդակին ։

Խաղին քսաներորդ վայրկեանին, մեր տղաքը սխալ մը կը գործեն ու դատաւորը «քու ֆրան» կը սուլէ ։ Ուժգին էր հարուածը եւ հակառակ մեր տղոց կանգնած պատնէշին, Սէն Քանթէն կը նշանակէ առաջին կէտը ։

Շուտով կը տիրապետենք խաղին եւ մեր աջ ծայրը կը նշանակէ շատ գեղեցիկ կէտ մը ։

Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը յարձակողականի կ'անցնին ։ Յաջորդաբար, Թոթոյեան, Սրապ եւ ուրիշներ, ուժգին հարուածներով գնդակը կը ղրկեն բերդին շրջանակին վրայ ։

Ի վերջոյ Սրապի մէկ յարձակողականին շնորհիւ, Փեթրիս կը նշանակէ Ալֆորվիլի Բ. կէտը ։ Հակառակորդը, քաջալերուած իր 1500է աւելի մարզասէրներէն, կը նետուի բուռն յարձակողականի ։ Կը պաշտպանուինք, բայց խաղը լրանալէ տասը վայրկեան առաջ, երբ մեր բերդը վտանգուած անգամ չէր, դատաւորը չափազանց խիստ փէնալթի մը կը սուլէ մեր դէմ, հակառակորդը իր Բ. կէտը կը նշանակէ ։ Խաղը կը վերջանայ հաւասար արդիւնքով (2–2) ։ Տեղի կ'ունենայ կէս ժամուան յաւելեալ խաղ մը ։

Այս անգամ մեր տղաքը կ'օգտագործեն իրենց գերազանցութիւնը եւ կը նշանակենք մեր երրորդ կէտը ։ Հակառակորդը իր վերջին ճիգը կը թափէ. յառաջապահ թէ յետսապահ կը նետուին մոլեգին յարձակողականի ։ Սրապ կ'անցնի մեր պաշտպանողական գծին մէջ եւ Սէն Քանթէնի ջանքերը ապարդիւն կ'ըլլան ։

Այսպէս Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը պարտութեան մատնեց Սէն Քանթէնի խումբը եւ իրաւունքը շահեցաւ մրցելու Քուփ տը Ֆրանսի Զ. մրցումներու շարքին մէջ, ընդդէմ Միւլհուզի հռչակաւոր խումբին (64րդ տը ֆինալ) ։

Այս Կիրակի Ալֆորվիլի մարզադաշտին վրայ ախոյենական մրցում՝ ընդդէմ Անկէնի ։ Բազմութեամբ եկէք քաջալերել ու ծափահարել մեր մարզիկները ։

Ք. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ – ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Կիրովականի մէջ տեղի ունեցած են Երեւանի, Լենինականի եւ Կիրովականի թեթեւ ծանրութեամբ մարզիկներու հանդիպումները ։ Երեք քաղաքներու տարեկան այս մրցումներուն մէջ խմբական առաջնութիւնը շահած են Երեւանի մարզիկները ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ըմբշամարտի հաւաքական խումբը մեկնած է Լենինկրատ, միջ-միութենական մրցումներու մասնակցելու համար ։ Ազատ ըմբշամարտի հայկական հաւաքական խումբն ալ մօտ ատենէն պիտի երթայ Քիեւ ։

ԵՐԵՒԱՆԻ եւ Գրոզնի հեծանուորդները ընկերական հանդիպումներ ունեցած են Երեւանի «Սպարտակ»ի արշաւարանին մէջ ։ Երկօրեայ այս մրցումներուն մէջ խմբական առաջնութիւնը շահած են Երեւանցիները ։

ԵՐԵՒԱՆԻ «Սպարտակ» ակումբին մէջ երեք օր յաջորդաբար տեղի ունեցած են Հայաստանի զանազան շրջաններու մրցումները, որոնց մէջ Երեւանցիները պարտուած են ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ֆութպոլի ախոյենական մրցումներուն մէջ առաջնութիւնը շահած է Լենինականի «Կարմիր դրօշ» խումբը ։ Այս ձեւով Հայաստանի 1957ի ֆութպոլի ախոյեան հռչակուած է Լենինականի խումբը ։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Նոյեմբեր 15 – 19 տեղի ունեցած են Հայաստանի Վոլեպոլի ախոյենական մրցումները ։ Առաջնութիւնը շահած է Երեւանի խումբը ։

ԵՐԵՒԱՆ քաղաքի 1957ի պասկէթի ախոյենութիւնը շահած է «Աշխատանքային» տղամարդկանց խումբը ։ Կիներու մէջ՝ «Բուրեւեստնիկ» խումբը ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԲ.

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

Ամէն տեղ տիրում էր խորին լռութիւն, բոլորը հանգստանում էին ։ Արթուն էր միայն վառակը, որի ափի մօտ պառկած էի. ես լսում էի նրա խուլ — միալամաղձական խոխոջմունքը, նա անդադար վազում էր եւ վազում, նա քուն եւ հանգստութիւն չունէր ։ Ահա, հովասուն գիշերուայ վարդագոյն թեւքը քսեց իմ երեսին, եւ շուացնելով անցաւ. կարծես, ուզում էր ասել «տես, ես էլ արթուն եմ» ։

Աչքս դարձրի դէպի աստղազարդ երկինքը ։ Նայում եմ ։ Այո, գեղեցիկ են Աստուծոյ լուսաւորները ։ Որոնում եմ նրանց մէջ իմ աստղը, երկար որոնում եմ, բայց չեմ գտնում ։ Ահա երկու աստղեր. նրանք ծանօթ են ինձ. ես շատ անգամ տեսել եմ նրանց, համբուրել եմ... շատ անգամ նրանք նայել են ինձ վրայ ջերմ քնքշութեամբ.... Ես ճանաչում եմ ձեզ, սիրուն աստղեր, դուք նմանում էք Սոնայի տխուր եւ արտասուալի աչքերին, որպէս այն վերջին գիշերը, երբ նա բաց արաւ իմ բանտի դուռը եւ ասաց՝ «փախիր, Ֆարհատ» ։ Ահա, երկու աստղեր եւս. ինչպէս հպարտ եւ ինքնահաւան կերպով փայլում են նրանք. նմանում են նրանց Մարոյի լի կրակով աչքերին, երբ նա հրացանը ձեռին կանգնած, ժպտում էր այն սարսափելի բոպէում, երբ ես շրջապատուած էի զարանի արիւնով ։

Սիրում եմ ձեզ գեղեցիկ աստղեր ։ Ահա անցաւ մի սեւ ամպ եւ ծածկեց իմ տեսութիւնից նազելի աչիկները ...

— Ախ, Սոնա.. ախ, Մարօ ....

— Ի՞նչ է, լսելի եղաւ մի ձայն եւ իմ առջեւ նկարուեցաւ մի պատկեր, որպէս կերպարանքը գիշերային ուրուականի ։

Մի սարսուռ վազեց բոլոր մարմնիս մէջ ։

— Ես եմ, Ֆարհատ ։

— Ախ, Մարօ ...։

Երեւակայեցէք իմ ուրախութիւնը, ուրախութիւնը լի վառուած կրքերով մի պատանիի, որ գիշերային լռութեան մէջ, հեռու մարդկային բնակութիւնից, գտնում է նրան, որին սիրում է ։

Մարօն նստեց իմ մօտ, իմ ձեռքը առեց իր երկու ափերի մէջ, եւ դրեց իր ծնկի վրայ ։ Նա ուրախ, որպէս միշտ, սկսեց պատմել՝ թէ առաւօտեան իր հօրից իմացաւ, որ իմ առողջութիւնը վատ էր. նա վազեց դէպի եղբօր ագարակը, տեսաւ, ես այնտեղ չկայի ։ Այնտեղից շտապեց դէպի արտը Հասոյի մօտ. եղբօրից այսքանը իմացաւ, թէ նա տեսել էր ինձ կէսօրից առաջ, բայց չգիտէր՝ ուր կամ որ կողմը գնացի ։ Նա երկար որոնեց ինձ, մինչեւ արեւը մտաւ եւ օրը մթնեց. յետոյ նրան հանդիպեց մի բօշայ կին, որն ասաց, թէ տեսել էր ինձ «քանդուած մատուռի մօտ» ։

— Դու ճանաչում ե՞ս այն կնկան, հարցրի ես ։

— Երկրորդ անգամն է, որ տեսնում եմ նրան պատասխանեց Մարօն ։

— Առաջին անգամն ե՞րբ էր ։

— Երկու տարի առաջ ։ Ես տեսայ նրան միեւնոյն հագուստով, որպէս այսօր, էլի այն փոքրիկ երեխան իր հետն էր, որին այսօր տեսայ ։ Ինչ լաւ երեխայ է, Ֆարհատ, այնքան սիրուն սիրեց նրան, որ բռնեցի երեսը պաչ արի ։ Ախար մեղք է անօրէնի երեսը պաչ անելը. նրա ճակատին մեռոն չէ քսած. բայց ես նրան պաչ արի— նա այնպէս լաւ երեխայ էր ։

— Ո՞րտեղ դու տեսար նրան երկու տարի առաջ ։

Մարօն նկատելով, իր պատմութիւնը հետաքրքրում էր ինձ, շարունակեց .

— Ես տեսայ նրան այս ձորի մէջ, այս մատուռի մօտ, նա խօսում էր Կարոյի հետ, ի՞նչ էր խօսում, ես չիմացայ, նրա համար որ, նրանց լեզուն չէի հասկանում ։ Քանի օրից յետոյ Կարօն անյայտացաւ մեր տանից. մենք չիմացանք թէ ուր գնաց ։ Քանի տարի էր նրանից ոչինչ լուր չունէինք ։ Կարոյի գնալուց յետոյ, այն կինն էլ չերեւաց ։ Այս անգամին, երբ Կարօն կրկին լուս ընկաւ, բօշան էլի մօտ է գալիս, մեր կողմերում ։

— Այն ժամանակ Ասլանը եւ Սաղօն Կարոյի հետ է՞ին ։

— Ոչ, նրանք չկային ։ Այս անգամ յետ դարձան միասին ։ Երկու շաբաթ է, ինչ որ եկել են ։

— Դու այսօր Կարոյին չե՞ս տեսել ։

— Ես քեզ ասեցի, որ տանից դուրս եմ եկել առաւօտեան, մինչեւ հիմա էլ սար, ձոր չեմ թողել, քո ետեւէն ման եմ եկել ։ Հիմա ի՞նչպէս է քէփդ, դու ողջ օրը հաց չես կերել. ինչ դժի տղայ ես, Ֆարհատ ։

— Կարօն լաւ տղայ է, այնպէս չէ՞ ։

— Լաւ տղայ է, բայց ....

Նա կտրեց իր խօսքը, եւ բոպէական լռութիւնից յետոյ շարունակեց .

— Գիտե՞ս, Ֆարհատ, քանի օրից յետոյ Կարօն իր ընկերների հետ գնալու են մի տեղ, դու նրանց հետ չգնաս ։

— Ի՞նչու չպէտք է գնամ ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ պաշտօնապէս կը հաղորդեն, թէ առաջին Սպուտնիկին հրթիռը տարանջատուած է։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Անգլիոյ Արտաքին նախարարներուն խորհրդակցութիւնը դրական արդիւնքի մը չէ հասած։ Բոններ մը յայտարարեց, թէ Գերմանիոյ մէջ հաստատուած անգլիացի զինուորներու պարագան եւ Բոնի կառավարութեան նիւթական վճարումին հարցը պիտի դրուին Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ։

ՓՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Ատրնաուըրի առողջական վիճակը բարելաւուած է եւ վարչապետը ձեռնարկած է իր աշխատանքներուն։

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ համայնավար երեսփոխան Նովելլա համայնավար եւ ձախ-ընկերվարական չարժումին ընդհանուր քարտուղար ընտրուած է։ Նովելլա համայնավար պարագլուխ մըն է եւ ցարդ կը վարէր իտալական բանուորական դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղարի պաշտօնը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ արտաքսուած Հրեաները, որ Իսրայէլ հաստատուած էին, սկըսած են վերադառնալ իրենց ծննդավայրը։ Մէկ տարիէ ի վեր, ամէն ամիս մօտ երկու հազար Հրեաներ Հարաւ. Ամերիկայէն եւ Իսրայէլէն կ'երթան Արեւմտեան Գերմանիա։ Բոնի կառավարութիւնը վերնատուց հատուցումներ կ'ընէ Հրեաներուն

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Խորհրդարանը միաձայնութեամբ որոշեց, որ Ամմանի ձայնասփիւռէն Եգիպտոսի դէմ կատարուող յարձակումները վերջ գտնեն։ Յորդանանի Պաշտպանողական Նախարարը այս ուղղութեամբ յայտարարեց, թէ Ամմանի ձայնասփիւռը իր յարձակումները պիտի դադրեցնէ, երբ Սուրիա եւ Եգիպտոս տան առաջին օրինակը։

ԹՈՔԻՈՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Ճափոն եւ Խ. Միութիւն առեւտրական խորհրդակցութիւնները, որ երկու ամիսէ ի վեր տեղի կ'ունենային, վերջացած են։ Երբ կառավարութիւնը վաւերացնէ համաձայնութիւնը պիտի ստորագրուի, որմէ ետք Ճափոն երեսուն միլիոն տոլար արժողութեամբ ապրանք պիտի արտածէ դէպի Խ. Միութիւն, ուրկէ 15 միլիոն տոլարի ներածում պիտի ընէ միայն։

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը հաղորդեն, թէ Խ. Միութեան տնտեսական օժանդակութեան շնորհիւ, շուտով պիտի սկսին գործադրել եռամեայ ծրագիր մը, փոխանակ հնգամեակի։ Այս ձեւով Եգիպտոսի ճարտարարուեստը աւելի պիտի յառաջդիմէ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 4) — Ձոյլ ոսկի՝ 575.000, նափոլէոն 4180, զուից. 4000, անգլ. 5030, քսան տոլարնոց 20.320, Թղթադրամ (դրամահատական շուկայ) ստեռլին 1310, տոլար 493, զուից. 118, պելժ. 9.45, լիր 0.80, փեսեթա 8.40։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԳԻՆԸ

Կառավարութեան եւ մամուլի սենտիքայի որոշումով, բոլոր տեղական օրաթերթերու գինը պիտի բարձրանայ 20 ֆրանքի։

ՅԱՌԱՋ եւս պարտաւոր է հետեւիլ այս կարգադրութեան, մանաւանդ որ թուղթի, ելեկտրականութեան եւ այլ գիներու բարձրացումը մեծ դժուարութեանց առջեւ կը դնեն թերթիս վարչութիւնը։

ՅԱՌԱՋի նոր գիները պիտի ըլլան. — Հատավաճառ՝ 15 ֆրանք, տարեկան բաժնեգին (Ֆրանսա եւ գաղութներ) 3500 ֆրանք, վեցամսեայ 1900 ֆրանք, արտասահման 4000 ֆրանք։

ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31 մեր բաժանորդները կրնան օգտուիլ հին սակէն։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէն եւ բոլոր ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Յակոբ Աճէմեանին, Տիկին Աճէմեանին, զաւակներուն եւ պարագաներուն իրենց մօր, եւ մեծ մօր՝ Այրի Տիկին Աննա Աճէմեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21-ին, ծանօթ հասցէին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովը, այս ուրբաթ, ժամը 9ին, դպրոցի սրահին մէջ։

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, այս շաբաթ, ժամը 20.30-ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

ԵՐԵԿՈՅ ՄԸ — ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Դեկտ. 7), ժամը 21էն մինչեւ լոյս, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ։ Մասնակցութեամբ՝

ANDRÉ MALIAN ET SES RYTHMES

Պիւֆէ, պիւվեթ, թոմպոլա եւ խաղեր։ ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԷՅԼ

"ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ"Ի

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Նիւթ՝ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

(Ծննդեան 60ամեակին առթիւ)

Այս երկուշաբթի իրիկուն Գոմոնի եկեղեցւոյ սրահը, ժամը 21ին։

Կը նախագահէ՝

Գ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Մ. Իշխանեան եւ Գ. Յովհ. Տէր Վարդանեան։

Ջութակ՝ Յ. Իշխանեան եւ Հ. Գըլըճեան։

Ունկնդրութիւն Հայաստանէն եկած նոր երգապնակներու (Չարենցի «Գովք Հայաստանին» եւ ուրիշներ)։

×

Նոյն երեկոն Չորեքշաբթի իրիկուն, Սէն Լուի մէջ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

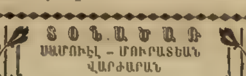

ՏՕՆԱԽԱՂ

ՍԱՄՈՒԷԼ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր

Ժամը 16 — 22։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, պատրաստուած աշակերտներու կողմէ։

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

Կատակերգութիւն մէկ արար

Երգ, պար, արտասանութիւններ։

Հայկական համեղաճաշակ չքասեղան։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ բարեպաշտ ժողովուրդին թէ, այս կիրակի, կաթողիկոսական պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ հրաւիրուած է Ս. Պատարագի մատուցման եւ քարոզով մխիթարելու հաւատացեալները։

Ս. Պատարագէն ետք, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Թաղիս բոլոր ննջեցեալներու յիշատակին։

Այս առթիւ Ս. Պատարագը պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, առաջնորդութեամբ Տօքթ. Լ. Համբարձումեանի, որ պիտի վարէ նաեւ երգեհոնը։

Սկզբնաւորութիւն Ժամերգութեան ժամը ութին, Ս. Պատարագ՝ ժամը 10ին։

ԴԻՒԱՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍԻ Ազգ. Միութիւնը եւ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հայ Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ՝

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

մահուան յիսնամեակին առթիւ։

Ժողովուրդը կը հրաւիրուի իր ներկայութեամբ յարգել երջանկայիշատակ Կաթողիկոսին յիշատակը։

ՀՐԱՒԷՐ ՎԻԷՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Յարգելի հայրենակիցներ, նկատելով որ Հայ Ազգ. առժամեայ վարչութեան մեց ամսեայ շրջանը լրացած է, Վիէնի հայութիւնը կրկին կը հրաւիրենք այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին «Ալբրըյ Կաթ.»ի սրահը։

Տեղւոյն վրայ տեղեկութիւններ պիտի տրուին եղած աշխատանքներու մասին վարչութեան կողմէ։ Տեղի պիտի ունենայ քուէարկութեամբ նոր վարչութեան ընտրութիւնը։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Առաքինազարդ Քոյրերը կը տօնեն Անարատ Յղութեան Օրը, կիրակի, 8 Դեկտեմբերին։

Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ տեղւոյս Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, առաւօտեան ժամը 11ին։

Յետ պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը նախկին հաւատարիմ սանուհիներուն եւ իրենց փոքրիկներուն համար։

Փարիզի եւ արուարձաններու հին աշակերտուհիներէն անոնք որ կը փափաքին ներկայ ըլլալ այս հանդիսութեան, բարեհաճին երկտողով մը իմաց տալ կամ հեռաձայնել՝ Սէօր Արմէնիէն, 73 Ավընիւ Հանրի Պարպիւս, Առնուվիլ լէ Կոնէս։ Հեռաձայն 179 Առնուվիլ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գրիգոր Կոտեկեան, որ պատերազմէն առաջ Քրէօզօ (Սոն է Լուար) էր, պատերազմի ընթացքին Մարսէյլի շրջակաները տեղափոխուած է։ Տեղեկացնել իր ազգական Արմենակ Կոստանեանի տղուն՝ Աբրահամ Կոստանեանի, որ Կիպրոսէն վերջերս Ֆրանսա եկած է։ Հասցէն Ձաքիկեանի օրճարանը, 20 պիս, Րիւ տը լա Տէֆանս, Իսի լէ Մուլինօ։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Երկու. Եկեղեցական յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15-ին, կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրանիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջնորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10.30։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։ Յաւարտ Ս. պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը Վերսայլ Օթէլ տը Ֆրանսի շքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, րիւ Քոլպէր)։

Այս ճաշին մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի արձանագրուիլ մինչեւ Դեկտեմբեր վեց եւ ստանալ սեղանակիցի մասնաւոր քարթը, (ճաշագին 3000 Ֆր)։

Վերոյիշեալ թուականէն վերջ ոչ մէկ արձանագրութիւն պիտի ընդունուի։

Արձանագրութեան համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Գ. Հրաչ Զուլաքեանի՝

14, Rue Maréhal Foch Viroflay

Գ. Զաւէն Յովհաննէսեանի

31, Rue de Général Léclerc, Versailles

կամ

ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMENIENS DE CHAVILLE

C. C. P. Paris 14827-18

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH

— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R C Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — SAMEDI 7 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8062 — 33ᵉ ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3863

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺԻԳԵՐ

Ֆելիքս Կայեարի կառավարութիւնը մէկ շաբթուան ընթացքին յաջողեցաւ երկու անգամ վստահութեան քուէ ստանալ Ազգային Ժողովէն, երկու ամէնէն կարեւոր խնդիրներու՝ Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին եւ ելմտական ծրագրին առթիւ, որոնք պատճառ դարձած էին Կի Մոլէի եւ Պուրժէս–Մոնուրիի դահլիճներու անկումին :

Եւ սակայն հակառակ խորհրդարանի վաւերացումին, այս երկու հարցերուն մասին ալ կատարեալ համերաշխութիւն չկայ ո՛չ միայն հանրային կարծիքին մէջ, այլ նաեւ կարգ մը պաշտօնական շրջանակներու մօտ :

Ելմտական ծրագիրը Ֆրանսայի ամէնէն այժմէական ներքին խնդիրն է :

Տարեգլուխը կը մօտենայ եւ կառավարութիւնը տակաւին Ազգային Ժողովի սեղանին վրայ չէ դրած 1958ի ելմտացոյցը, որ բստ օրինի պէտք է վաւերացուի Դեկտեմբեր 31էն առաջ :

Մինչ այդ, եկող–գացող կառավարութիւնները ամբանեքէ ի վեր նախապատրաստական աշխատանքներ կը տանին՝ կարելի եղածին չափ քիչ բացով ելմտացոյց մը կազմելու համար :

Պուրժէս–Մոնուրիի կառավարութեան օրով՝ Ֆելիքս Կայեար իբրեւ ելմտական նախարար յաջողած էր սկզբունքով 540 միլիառ ֆրանքի գեղչ մը քուէարկել տալ 1958ի ելմտացոյցին համար :

Ֆելիքս Կայեար իր նախարարական յայտարարութեան մէջ կը խոստանար հարիւր միլիառի նոր գեղչ մը եւս ընել :

Վերջացող շաբթուան ընթացքին քանիցս միջնախարարական ժողովներ գումարուեցան՝ ելմտացոյցի ծախքերու բաժինը պակսեցնելու եւ հասոյթի աղբիւրները աւելցնելու համար :

Հինգշաբթի օր խորհրդարանը քուէարկեց 101 միլիառի նոր տուրքեր : Իսկ կառավարութիւնը կը յուսայ 250 միլիառի խնայողութիւն մը եւս ընել : Ասկէ զատ կը ծրագրէ Միացեալ Նահանգներէն եւ Միջազգային Հիմնադրամէն 450–500 միլիոն տոլարի (շուրջ 210 միլիառ ֆր.) փոխառութիւն մը կնքել :

Ելմտացոյցի վերջնական օրինագիծին մէջ ծախքերու բաժինը որոշուեցաւ 5300 միլիառ ֆրանք, իսկ բացը 600 միլիառը պիտի չանցնի :

Ելմտական նախարարին ամէնէն կարեւոր որոշումն էր «ճշմարտութեան գոյծառութիւն» *բանաձեւը, որուն հետեւանքով գիներու բարձրացում առաջ եկաւ :*

Կառավարութիւնը 1952 Օգոստոս 31էն ի վեր տարեկան 90 միլիառ ֆրանքի զանազան նպաստներ կուտար եւ կարգ մը ձեռնարկներ ալ տուրքէ ազատ կը կացուցանէր, պարզապէս թոյլ չտալու համար, որ գիները բարձրանան եւ պատճառ դառնան երաշխաւորեալ նուազագոյն աշխատավարձքի յաւելման :

Ջնջելով այդ յատկացումները, ճիշդ է որ կառավարութիւնը 90 միլիառի խնայողութիւն մը կ'ընէ, սակայն ամբողջ անհրաժեշտ զանազան նիւթերու սղելը մեծապէս կ'ազդէ աշխատաւորներու քսակին վրայ :

Ընկերվարական նախարարները հակառակ են գիներու յաւելման եւ կը սպառնան դահլիճէն քաշուիլ : Միւս կողմէ բաւարար չեն գտներ պաշտօնեաներու ամսականին վրայ ըլլալիք յաւելումը, որուն համար ելմտական նախարար Ֆլիմլէն 45 միլիառ կը նախատեսէ : Ու կը պահանջեն նոր տուրքեր դնել մեծ շահեր ապահովող ձեռնարկներու վրայ :

Նոր տուրքեր հաստատելու դէմ են Վարչապետն ու նախարարներու մեծամասնութիւնը :

Գիներու նախատեսուած յաւելումէն վերջ, կառավարութիւնը թոյլ պիտի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՀՐԱԺԱՐԻԼ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԻՐՔԸ ԼՈՒՐՋ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ՍՏԵՂԾԵՑ

Ազգ. Ժողովին մէջ Արտակարգ Իրաւասութեանց հարցի շուրջ 187ի դէմ 233 ձայնով վստահութեան քուէ տրուեցաւ կառավարութեան, մինչ լուրջ տագնապ մը ծայր տուած էր արդէն՝ Ընկերվարականներու որդեգրած դիրքին պատճառով :

Կացութիւնը յարուած վիճակ մը ստացաւ. Ընկերվարական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը խիստ յօդուածներ հրատարակեց, մինչ նախարարները կը բացայայտէին խմբով մեկնիլ. կառավարութեան հետ համաձայն չեն տօրնաւ պիտոյքներու սղութեան համար եւ կ'առաջարկեն, որ փոխանակ ապրանքներու գինները բարձրացնելու՝ տուրքերը աւելցնեն, այդ ձեւով, կարելի պիտի ըլլար նաեւ պետական պաշտօնեաներու ամսականները աւելցնել :

Ընկերվարականներու պաշտօնաթերթը վճռապէս դէմ կը որեւէ խորհրդակցութեան՝ այնքան ատեն որ կառավարութիւնը չէր հրաժարած այս որոշումէն :

Կի Մոլէ եւ Կայեար տեսակցութիւն մը ունեցան այս ուղղութեամբ, որ արդիւնք չտուաւ : Վարչապետը մեծամասնութեան ղեկավարներու ժողով մը գումարեց Մաթինեոնի մէջ : Գլխաւոր օրակարգն էր ամբողջ հարցին զանազան կէտերը, որոնք պատճառ դարձան նոր տագնապին : Երկարօրէն ընդունեցաւ նաեւ պետական պաշտօնեաներու պարագան :

Առաջին նիստը բաւական չեղաւ՝ որ հարցը լուծուէր : Ժողովէն ետք, Ելմտական յանձնախումբին ընկերվարական Լենար, յայտարարեց թէ համաձայնութիւն մը գոյացած էր ընկերութիւններու տարուեկք կառավարական նպաստին վրայ :

Պաշտօնեաներու ամսականի յաւելման հարցը յետաձգուած էր յաջորդ նիստին :

Կուսակցութեանց բոլոր ներկայացուցիչներն ալ այն տեսակէտը ունին՝ թէ ներկայ պայմաններու մէջ ծայր տուող տագնապի մը լուծումը շատ դժուար պիտի ըլլար :

Միւս կողմէ, Ելմտական նախարար Ֆլիմլէն յայտարարեց թէ առաջին նիստին մէջ հիմնական համաձայնութիւն մը չէր գոյացած :

Կացութիւնը բարդացաւ այն ատեն երբ Անկախներն ալ պայման դրին : Մինչ Ընկերվարականները սղութեան դէմ բոլորով կ'առաջարկեն որ տուրքերը աւելնան, Անկախները ո՛չ մէկ յաւելում կ'ընդունին՝ տուրքերու վրայ :

Այս պայմաններու մէջ, Վարչապետ Կայեար յայտարարեց, թէ նպատակ չունի նախագահելու դահլիճի մը՝ ուր մեծամասնութիւն չկայ : Եթէ ընկերվարական կամ չափաւորական նախարարները հրաժարին՝ առանց այլեւայլի Վարչապետը պիտի ներկայացնէ իր հրաժարականը, որ նոր յաւելումներ կատարուին : Այս առթիւ կազմուած է երեք հոգինոց «Փրկութեան կոմիտէ» մը, որուն տրամադրութեան տակ դրուած է քանի մը միլիոն տոլար : Այս հաստատութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ ի հարկին արտասահմանէն ներածումներ կատարելու, որպէսզի ապրուստի համար կենսական՝ անհրաժեշտ նիւթերը նոր յաւելումներ չկրեն ներքին հրապարակին վրայ :

Կառավարութիւնը գինուած խորհրդարանին լիազօրութիւնով՝ արտակարգ ճիգեր պիտի փորձէ, կացութիւնը աւելի եւս չծանրացնելու, ժամանակով Ֆրանքը փրկելու համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Սէր Սրին

ՁԿԱՆ ՈՒ... ՁԿԱՆ . 1

Վերջին թղթաբերով ստացուած «Սով. Հայաստան»ի մէջ հրատարակուած է ուշագրաւ նամակ մը՝ խմբագրութեան ուղղուած :

Նամակը գրողն է Ս. Յարութիւնեան «Նոյեմբերեան շրջանի Ղոշղոթան գիւղի դպրոցի աշխարհագրութեան դասատու» :

Ի՞նչ կ'ուզէք որ ըլլայ այս նամակը :

Առաջին անգամ ըլլալով այս դասատուն լորձնաշուրթն փառաբանութիւնը չի հիւսեր խորհրդային «դրախտ»ին, կոլխոզին ու սովխոզին : Այլ, կը մատնանշէ տխուր իրողութիւն մը, որմէ լուր չունէինք :

Նոյնութեամբ կ'ընդօրինակենք նամակին առաջին հատուածը. անշուշտ՝ մեր ուղղագրութեան վերածելով. — «Երրորդ ամիսն է, ինչ սկսուել է ուսումնական տարին, բայց մինչեւ այժմ շրջանում չեն ստացուել երկրորդ, ութերորդ եւ իններորդ դասարանների աշխարհագրութեան դասագրքերը» :

Եւ, կը բացատրէ թէ ի՛նչ դժուարին կացութեան մատնուած են ուսուցիչները՝ դասաւանդութիւնները չընդհատելու համար : Նախ՝ բերանացի բացատրութիւններ տուած են, յետոյ ծանօթութիւններ՝ ն. Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին, քիչ մը պատմութիւն եւ հէքեաթ, բայց գրքերը չկան ու չկան...

Ի՞նչ ընել աշակերտներուն :

Կը փորձեն ուրուագծային քարտէսներ եւ աշխարհագրական գործնական աշխատանքներու յարմար պիտոյքներ գտնել՝ աշակերտութիւնը զբաղեցնելու համար : Սակայն, այդպիսի բաներ ալ չկան երկրին մէջ :

Խեղճ ուսուցիչը կոչ կ'ուղղէ Լուսաւորութեան նախարարութեան եւ հրատարակչական տան՝ որ ամէն տարի հրատարակուած ու հրատարակելի գիրքերու երկար–բարակ ցանկեր կը հրատարակէ, Էականը... մոռնալով :

Արդէօք աշխարհագրութեան դասագիրքերն ու գործնական աշխատանքներու յարմար առարկաները Մոսկուա՞ ղրկուած են, իբրեւ տուրք հոկտեմբերեան յեղափոխութեան քառասնամեակին...

Բայց, գիտենք նաեւ, թէ քանի մը ամիս առաջ, Հայաստանի նախարարները, հրատարակիչներն ու ուսուցիչները յաջորդական ժողովներ կը գումարէին՝ ռուսերէն լեզուի յարմար դասագիրքերու պատրաստութեան համար :

Ռուսապաշտութեան իրենց արկածախնդրութեան մէջ, կ'երեւի թէ մոռցած են հայերէնն ու Հայաստանի ... աշխարհագրութիւնը :

ԱՐՄԵՆԱԿ

նը :

Հակառակ այս բոլորին կացութիւնը միշտ լարուած կը մնայ : Մխիթարականը այն է, որ կուսակցական բոլոր ղեկավարներն ալ կ'անդրադառնան նոր տագնապի մը ծանր հետեւանքներուն եւ կը ջանան ըլլալ որ ատոր համար միայն համաձայնութեան եզր մը գտնեն : Վարչապետը ամէն ճիգ կը թափէ, որպէսզի կառավարութիւնը չտապալի :

Իր կարգին, Հանրապետութեան նախագահ Ռընէ Քոթի կոչ մը ըրաւ նախարարներուն, յայտնելով թէ դահլիճի անկում մը, ներկայիս, անհաշուելի հետեւանքներ կրնայ ունենալ :

Այսուհանդերձ, բոլորին ակնարկները ուղղուած են Ընկերվարականներուն : Իրենց համագումարէն քանի մը օր առաջ, Ալժերիոյ հարցին շուրջ բաժնուած Ընկերվարականները միասնականութիւն մը ցոյց կուտան տնտեսական մարզին մէջ : Եթէ նախարարները հրաժարին, ընդդիմութիւնը պիտի զօրանայ եւ կառավարութիւնը պիտի տապալի :

Մարսէյլի քաղաքապետ ու երեսփոխան Կաստոն Տեֆէր եւ իր համախոհները Դեկտեմբեր 14–15ի ընկերվարական համագումարին անդրադառնալով յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, ուր կ'ըսուի թէ ներկայ կառավարութիւնը դէմ է ընկերվարականներու որոշումներուն՝ որ տրուած էին Թուլուզի համագումարին մէջ :

Ընկերվարական այս խմբակցութիւնը խստօրէն կը քննադատէ կառավարութիւնը եւ ցաւ կը յայտնէ, որ ընկերվարականներ ալ կը մասնակցին դահլիճի մը՝ որ կուսակցութեան որդեգրած ուղղութեան դէմ որոշումներ կուտայ :

× Ազգ. Ժողովի ընկերվարական խմբակցութիւնը կ'առաջարկէ որ Սահարայի մէջ բնակութիւն հաստատած երիտասարդները ազատ ըլլան զինուորական ծառայութենէ : Այս որոշումը չեղեալ կրնայ համարուիլ բոլոր անոնց համար՝ որոնք երեսուն տարեկանէ առաջ կը փոխեն իրենց բնակատեղին :

1937 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1–20ին ծնած երիտասարդները զէնքի տակ պիտի կանչուին, 1958 Յունուար չորսէն սկսեալ : Հանքերու մէջ աշխատողներու զինուորագրութիւնը պիտի յետաձգուի :

Այն տղաքը, որ զէնքի տակ եղբայր մը ունին արդէն, իրենց առաջարկին վրայ կրնան յետաձգում մը ձեռք ձգել :

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ՄԷՋ

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄԸ ՈՐՈՇՈՒԵՑԱՒ

Կացութիւնը հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ Ինտոնեզիոյ մէջ : Ինտոնեզիոյ Արտաքին նախարարը Հոլանտայի դիւանագիտական ներկայացուցիչին յայտնեց, թէ այլեւս հարկ էր փակել երկրին մէջ գտնուող դեսպանատուները : Միւս կողմէ, Արդարութեան նախարարը յայտարարեց, թէ անզործ Հոլանտացիները անմիջապէս պէտք է հեռանան երկրէն : Հրամանը ի զօրու է՝ յայտարարուած վայրկեանէն սկսեալ : Կը քննուի նաեւ հոլանտացի պաշտօնեաները Ինտոնեզիացիներով փոխարինելու պարագան :

Պաշտօնական յուշագիրը Հոլանտացիներուն կ'որդիէ դիւանագիտական որեւէ գործունէութիւն :

Որոշուած է նաեւ, որ բոլոր Հոլանտացիները հեռանան Ինտոնեզիայէն : Այս ուղղութեամբ Լա Հէյի կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցները սկսած է ձեռք առնել :

Առաջին առիթով հոլանտական Ք. Լ. Մ. օդանաւային ընկերութիւնը Ինտոնեզիոյ իր ութ հարիւր պաշտօնեաները, իրենց ընտանիքներով միասին պիտի փոխադրէ Հոլանտա : Այս որոշումը տրուեցաւ ընկերութեան տնօրէնութեան եւ Ճաքարթայի կայմին միջեւ տեղի ունեցած հեռաձայնային խօսակցութենէ մը ետք :

Ինտոնեզիոյ Արդարութեան նախարարը մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց, թէ երկրին մէջ գտնուող 50.000 Հոլանտացիները եթէ անմիջապէս չմեկնին՝ պիտի արտաքսուին. այս որոշումը ի զօրու չէ՝ Հոլանտացի մասնագէտներուն համար :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ պատահած երկաթուղիի արկածին մեռեալներուն թիւը հետզհետէ կը բարձրանայ : Բոլոր վիրաւորներուն ալ վիճակը ծանր կը նկատուի : Երէկ առաւօտ մեռեալներու թիւը հարիւրէն աւելի էր :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՑԵԱԼԸ

Կը խորհիմ թէ, որոշ տարիքէ մը ետք, մարդ աւելի լաւ կ'ապրի անցեալով քան ներկայով։ Միամտութիւն չէ՞ ապագայի ծրագիրներ մշակել, երբ այնքան մօտ է «Ամենայն Սրբոց»ը իր նորաբաց գերեզմաններով։

Անցեալը անշունչ, անկենդան իրականութիւն մը չէ երբեք, ոչ ալ պատկեր մը, խմբանկար մը՝ որուն կերպարանքները աժգունած, սրբուած ըլլան ժամանակի մոխիրներուն տակ։ Անիկա այնքան կ'ապրի, որքան մենք կեանքի բաբախումները կը զգանք մեր արիւնին մէջ։ Անոր ձայնը կը դրդէ մեզ մշտարթուն մնալու եւ աղօթամրմունջ ողջունելու առաւօտեան արդար արեգակը։ Անոր հրապոյրը, մինչեւ իսկ արտմաթախիծ ու ցաւալին, խորունկ եւ թափանցող է կախարդանքի մը չափ։ Անոր գիծը կանխահասօրէն գիտակից պատասխանկութենէ մը մեկնելով՝ կը հասցնէ մեզ երիտասարդութեան հրեղէն սահմանը՝ ուր մեր կեանքին ամենադեղեցիկ օրերը ապրեցանք։ Կը բաւէ յիշել ինչ որ առենօք մեր էութեան անհաշիւ ընծայումն եղաւ տենչանքի եւ սիրոյ աստուածներուն, օրհներգելու համար երջանկութեան մինչեւ իսկ մեղմօրէն պլպլուն շողիկը անդոհալից գիշերին մէջ։ Կը բաւէ ծաղիկ մը այն շքեղ ու փառահեղ պսակէն՝ զոր մենք օր մը հիւսեցինք հրաշէկ մատներով՝ զարդարելու համար մերկութիւնը սիրոյ, որպէսզի չկորսնցնենք մեր հաւատքը յաւիտենական գարունի մը հանդէպ։

Օղակ առ օղակ շղթան մեզ բերաւ մինչեւ հոս՝ ուր դեռ կապուած կը մնանք անցեալին։ Ո՞վ կրնայ խզել այդ կապը։ Մինչեւ իսկ, եթէ մեր հոգիին բոլոր ուժովը փորձենք ներկայով ապրիլ միայն եւ ապագային սեւեռակիր մնալ՝ անոր տարտամ տեսիլքին մէջ փնտռելով երջանկութեան յուսատու ժպիտ մը, կարելի չէ երբեք խզել անցեալին կանչը որ մեզ խռովայոյզ ափսոսանքի մատնելով իսկ՝ կը պատկերէ տակաւին սիրած ու վայելած, տառապած եւ լացած ըլլալու արդար հպարտութեամբ։

Անոր գաղտնի հրապոյրը տարբեր բանէ մը չի բխիր արդէն։ Պատմութիւն մըն է կեանքը՝ որուն վախճանը առաջին իսկ էջէն յայտնի է ընթերցողին։ Պատմութիւն մը՝ որուն բոլոր դրուագները, իրենց ընդհանուր գիծերով կը պարզուին մեր աչքերուն առջեւ, — մանկութիւն, չափահասութիւն, ալեւոյթ եւ գերեզման, — մինչեւ իր վերջին երգը անթափանցելի ներդաշնակութեան մը լուսահեւ կշռոյթը կը հասցնէ մեր էութեան մէջ։

Անցեալը ամբողջապէս կը գրաւէ մեր ապրած կեանքը։ Ներկան նոր գծուած ուղին է՝ որուն ծայրը կը տեսնենք արդէն։ Անակնկալներ, տպաւորութիւններ՝ չեն խռովեր մեր հոգին։ Գիտենք թէ զայն եզերող մթամած ծառերուն վրայ կ'իջնէ գիշերը՝ որ թերեւս անաւարտ ըլլայ։ Բայց ինչ փոյթ. վախ չունինք մեր կմախային առաջնորդէն՝ որուն ցրտասարսուռ շունչը կը զգանք մեր ոսկորներուն մէջ։

Ինչ հրապոյր կրնային ունենալ մեր օրերը, եթէ չյիշենք որ առենօք լուսավառ երկինք մը կը կամարուէր հայրենի լեռներուն վերեւ։ Պարտէզները խունկ կը բուրէին առաւօտներու պէս եւ աղբիւրները կը կարկաչէին ոսկեծիծաղ։

Կեանքը ամբողջութիւն մըն է առաւելապէս իր անցեալով։ Մեռելները՝ որ անոր բնակիչներն են, աստեղաթեւ հողագնացները որ կը շնչեն, անոնք՝ որ ժայռերու ադամանդին մէջ իրենց հոգիին դրոշմը դրին անջնջելի գիծերով, մեզ աւելի եղբայրօրէն կը շրջապատեն՝ քան ողջերը։

Ինչ կարելի է ըսել ապագայէն։ Բաց գիրք մըն է անիկա։ Էջ մը դարձնելով թերեւս «վախճանը» գտնենք մեր դողահար մատներուն տակ։ Բայց կրնանք վերըստին ընթեռնուլ ամբողջ մատեանը, յամենալ անոր գեղեցիկ և անմոռանալի դրուագներուն վրայ. հոն՝ ուր երջանկութեան վարդերը կը ծաղկին. հոն՝ ուր արեւային ջերմութիւն ունին տենչավառ մարմինները եւ սիրատոչոր շրթները կը մրմնջեն անդրժելի երդումին գաղտնիքը։

Սուտ, հազար անգամ սուտ իսկ ըլլան այս երգերը, անոնք շատ աւելի քաղցրահնչուն են հիմա, անցեալին յաւիտենական գրոյցին մէջ հիւսուած։

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՆ Զ. ԵՒ Է. ԴԱՐԵՐՈՒՆ

Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան հրաւէրով, «Բազմավէպ»ի երիտասարդ խմբագիր Հ. Ներսէս վրդ. Տէր Ներսէսեան բանախօսեց «Հայերէն լեզուն Զ. եւ Է. դարերուն» նիւթին շուրջ, Նոյեմբեր 23ի գիշերը, Հայկ. Տան մէջ։

Նախ՝ ակնարկ մը հինգերորդ դարու մեր գրականութեան, որով ցոյց կուտար Ոսկեդար յորջորջումին էական եւ գլխաւոր շարժառիթը, լեզուն, իր կատարելագոյն ձեւով։ Թարգմանական գրականութեան արժէքը կը ներկայացուէր համեմատական եզրաբանութիւններով, որոնք հսկայական արժէքներ կը դառնան մեր աչքին։ Գործնական օրինակ մը. առնենք չորս Աւետարանները. փոքրադիր տպագրութեամբ, գրպանի չափով, 400 էջ։ Նոյնը փոխադրեցէք մագաղաթի վրայ. կ'ունենաք շուրջ հազար էջ, իւրաքանչիւրը 30 × 40 հարիւրորդամեդր մեծութեամբ։ Ու խորհիլ որ այս չորս Աւետարանները ամբողջ Աստուածաշունչին հազիւ մէկ տասներորդ մասը կը կազմեն։ Իսկ ամբողջ Աստուածաշունչն ալ Ոսկեդարու թարգմանութեանց քառասունէն մէկն է։

Հինգերորդ դարու երկրորդ կէսը, արդէն մեզի կը ներկայացնէ հայերէն մը, որ տակաւ կը հեռանայ Մեսրոպեան լեզուէն եւ անոր գլխաւոր յատկանիշներէն։ Ցայտուն եւ խօսուն օրինակներ, ներկայացուած ժողովրդական եւ ամէնուն հասկանալի ու մերձենալի ձեւերով, կազմեցին անցքի կամուրջը դէպի Զ. եւ Է. դարեր։

Եւ ահա լեզուի մեր պատմութեան մէջ նոր յայտնութիւն մը, յունարէն լեզուի բառամթերքին ու քերականութեան վրայ չափուած ու ձեւուած հայերէն մը, զոր սովոր ենք կոչել յունաբանութիւն. հայերէն մը զոր հասկնալու համար հարկ է քաջ յունարէն գիտնալ. եւ նոյնիսկ որոշ չափով տեղեակ ըլլալ իմաստասիրական գիտութեանց։

Լեզուի այս նորօրինակ ընթացքը կը ծագի իմաստասիրական եւ քերականական նիւթերու մերձեցումէն ու մշակումէն։ Ե. դարուն հազիւ այդ բարձրութեան կը հասնէինք Եզնիկով, երբ արդէն քաղաքական վերիվայրումներ կը կասեցնէին այդ ընթացքը։ Յաջորդ սերունդը չունեցաւ այն վարպետութիւնը թարգմանական արուեստին, ինչպէս ոսկեդարուն, եւ ահա նմանողական, ծառայական, ստրկամիտ նմանողութեան դպրոցը։

Ցայտուն օրինակներ անոր բառամթերքէն, ածանցումներէն, բառակազմութենէն եւ գլխաւորապէս քերականական տարրերէն՝ եկան ժողովրդականացնելու այս գիտելիքները։

Բայի մասին խօսելով, Հայր Ներսէս ըսաւ թէ ոսկեդարեան բային քառասուն ձեւերը, այս շրջանին վերածուած էին 160ի, ուրեմն բայ մը կ'ունենար 160 ներգործական եւ նոյնքան ալ կրաւորական ձեւ։ Հրամայական եղանակն անգամ կ'ունենայ իր անկատարը, կատարեալը, ապառնին ու յարակատարը։

Ներկայացուց այդ շրջանի լեզուին անցուցած կազմաւորման զանազան փուլերը, որոնք կը յայտնուին յաջորդական թարգմանութիւններով։

Ծագման մասին խօսելով մանրամասն բացատրեց թէ ինչպէս շատ մը տարբեր ծնունդ կ'առնեն նոյնինքն ոսկեդարու հայերէնէն, ընդհանրացումով կամ ալ յաջորդական յեղաշրջումով։

Նիւթը աւելի եւս հետաքրքրական դարձնելու նպատակով, մասնայատուկ ծանրացումով անդրադարձաւ եւ շեշտեց այս լեզուին զատ ընդունելութիւնը հայերէնի մէջ. ու զատորոշեց բառեր, որոնց համազօրը չկար Ոսկեդարուն, կամ կար, բայց պահանջուած ուժը չունէր. հետեւաբար անհետացան, ու մնացին մինչեւ այսօր մեր աշխարհաբարի մէջ անոնց յունաբան ձեւերը. եւ նոյնիսկ այնքան շատցան՝ որ կը կազմեն աշխարհաբարի մէկ հարստութիւնը, գիտական մարզին մէջ։

Այսպէս բազմաթիւ քերականական բառեր. ենթակայ, ապաթարց, մակբայ, շաղկապ, տրամաբանել, բաղադրել, ապացոյց, ներկայ, մականուն, եզակի, յոգնակի, ներածութիւն, արտածում, ներշնչում եւն.։

Իսկ հակառակ, բազմաթիւ յունաբան բարդութիւններ ու ձեւեր, հետզհետէ անհետացան ու յաջորդեցին ոսկեդարեան ձեւերը։ Այսպէս անհետացան յարահիտ–

ՅՈՒՇԵՐ ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՄԱՍԻՆ

(1902 — 1906 Թ. Թ.)

Մինչեւ այսօր էլ յիշում եմ այդ ծոցատետրում նշած մի քանի երգերի ու պարերի անունները, նոյնիսկ քառեակների խօսքերը, որովհետեւ յաճախ դրանք երգել ենք Ճեմարանում տօների ժամանակ։

×

Ամրան սկիզբներին, երբ տրւում էին արձակուրդները, Ճեմարանի ուսանողներից շատեր, իրենց ծննդավայրի հեռաւորութեան պատճառով, մնում էին Էջմիածնում։ Բայց շոգերի պատճառով շատերին ուղարկում էին ամարանոց՝ Սեւան, Գեղարդ, Ղըշլաղ, Բիւրական եւ այլ վանապատկան վայրեր։ Պատահում էր, որ բարձր դասարաններից լսարաններից մի քանի հոգի խումբ էին կազմում եւ ճանապարհորդում դէպի Հայաստանի պատմական վայրերը, մինչեւ անգամ Արեւմտեան Հայաստանի գաւառները։

1904 Թուականի ամառը մի խումբ ուսանողներով այդպիսի մի արշաւ կազմակերպեցինք դէպի Ալագեազի ու Ապարանի կողմերը։ Անցանք Օշական, Աշտարակ, Մուղնի, Օհաննավանք, Ալիքուչակ, բարձրացանք Արայի լերան կատարը հիւսիսային կողմից, այդ տեղից դիտելու Արարատեան դաշտը։

Էջմիածնից դուրս էինք եկել Երեքշաբթի օրը ոտքով, իսկ Շաբաթ օրը ցերեկուայ ժամը 2ին գտնւում էինք Արայի լերան կատարին։

Հովիւներից լսեցինք, որ յաջորդ օրը, Կիրակի, Ծաղկավանքի տօնն է եւ բազմաթիւ ուխտաւորներ պէտք է գան։ Այդ մասին բոլորովին մոռացել էինք մենք եւ …եցինք գիշերել հովիւների մօտ ու ա…տեան լուսաբացին իջնել Ծաղկավանք, որը գտնւում էր Արայի լերան հարաւային ստորոտում։

Մեր խումբը Արայի սարից Ծաղկավանք իջաւ առաւօտեան ժամը 10ին, երբ ուխտաւորների բազմութիւնը փռուել էր արդէն Ծաղկավանքի դալարապատ հովտում։ Մատաղի կրակների ծուխը կապտագոյն շղարշով հովանի էր կապել հովտի ու բլուրների վրայ։ Մատաղացու զառների ու ոչխարների մայիւնները, ձիերի խրխնջիւնը, դհոլի ու զուռնայի, երգի ու պարի հնչիւնները լսւում էին շատ հեռուից։

Որքա՜ն մեծ եղաւ մեր ուրախութիւնը, երբ Մուղնի վանքի վանահօրից իմացանք, որ Բիւրականից այդտեղ գալու էր նաեւ Կոմիտաս վարդապետը։

Այդ տարիներին, ամառուայ շոգ ամիսներին, Բիւրականում հանգստանում էր Խրիմեան Հայրիկը, որին այցելութեան էր գնում նաեւ Կոմիտաս վարդապետը։ Այս ամառն էլ գտնուելով Բիւրականում, Ծաղկավանքի տօնը առիթ էր դառնում Կոմիտաս վարդապետին՝ այդտեղ գալու։

Չանցած երկու ժամ, Կոմիտաս վարդապետը եկաւ ոտքով իր չորս ուղեկիցների հետ։ Մենք ընդառաջ գնացինք։ Մեզ տեսնելով եւ իմանալով մեր պտոյտի նպատակը, Կոմիտաս վարդապետը շատ ուրախացաւ եւ ասաց.

— Ապրէք, տղաներ, լաւ միտք էք յղացել շրջագայելու մեր պատմական վայրերում, ծանօթանալու մեր ժողովրդի նիստ ու կացին. գովում եմ ձեր եռանդը։ Այսօրուայ տօնախմբութեան հետաքրքրական կողմը մեզ համար ոչ թէ կերուխումն է, այլ այն երգերն ու պարերը, նուագներն ու խաղերը, որոնց միջոցով հայ գեղջուկն արտայայտում է իր կենսական ապրումները։ Ահա տեսէք, ինչպէս են խմբեր կազմել ահել, ջահել, հարս ու աղջիկներ, երիտասարդ տղաներ, երգում են ու պարում, սրտերը բաց անում։ Եթէ բոլորս միասին խմբովին սկսենք շրջել դիտելու համար, շատերը նկատելով մեզ, գիւղական ամօթխածութիւնից պէտք է կամ դադարեցնեն երգն ու պարը, կամ այնպէս ազատ չըզգան իրենց, ինչպէս կարող են զգալ առանց մեր ներկայութեան։ Իսկ մեզ համար հետաքրքիր է տեսնել եւ լսել նրանց առանց կաշկանդումների, ազատ, համարձակ ու սրտաբաց։ Ուստի, հարկաւոր է, որ մենք բաժանուենք երկեակների ու աննկատելիօրէն մօտենանք ուխտաւորների խմբերին, նրանց ուրախ ժամանցը դիտելու, լսելու համար։ Իսկ ժամը հինգի մօտ կը հաւաքուենք այ, էն խաչքարի մօտ, որտեղ աշտարակցի Օհաննէսի մատաղի օջախն է. այնտեղ կը հանգստանանք եւ ապա կը ճանապարհուենք դէպի տուն։

Այդպէս էլ արինք։ Կոմիտաս վարդապետը, Տաճատ սարկաւագի եւ լսարանցի Վ. Տէր Առաքելեանի հետ միասին, իսկ մնացածներս երկեակներով ցրուեցինք ուխտաւորների ծով բազմութեան մէջ։

Այստեղ էլ այնպէս էր, ինչպէս Աստուածածնի տօնին. ամէն կողմ օջախների շուրջը երգ ու պար, նուագ ու խաղ, մրցումներ եւ այլն։ Երկու ժամից աւելի մենք եռանդագին, ամենայն հետաքրքրութեամբ դիտեցինք, լսեցինք ու մասնակցեցինք ուխտաւորների ժամանցին։ Երբեմն – երբեմն էլ դիտում էինք Կոմիտաս վարդապետին, թէ ինչպէս նա լարուած ուշադրութեամբ (նման առիթներում վեղար չէր գնում, որ աչքի չընկնի), մատիտն ու տետրակը ձեռին, մօտենում էր այս կամ այն խմբին եւ նշումներ էր անում լսածի ու տեսածի մասին։

Ժամը 5ին բոլորս հաւաքուեցինք աշտարակցի Օհաննէսի օջախի մօտ։ Օհաննէսը պատրաստել էր ճոխ, առատ մատաղասեղան։

Արեւն արդէն թեքուել էր դէպի մայրամուտ, երբ մենք թողինք Ծաղկավանքի հովիտը եւ Կոմիտաս վարդապետի գլխաւորութեամբ հասանք մինչեւ Մուղնի, որտեղից բաժանուեցինք. նա իր ուղեկիցներով գնաց դէպի Բիւրական, իսկ մենք, Օշականի ու Աշտարակի միջով, ուղղուեցինք դէպի Էջմիածին։

×

Կոմիտաս վարդապետը միայն տօնակատարութիւնների ժամանակ չէր, որ հաւաքում, ուսումնասիրում եւ մշակում էր ժողովրդական երգերն ու պարերը։ Նա շատ շրջագայութիւններ է կատարել Հայաստանի զանազան գաւառներում։ Նրան ծանօթ էին ոչ միայն հայ շինականի կենցաղը, նիստ ու կացը, սովորութիւնների աւանդութիւնները, այլեւ հարեւան եղբայրակից ազգերի՝ Քրդերի, Եզիդիների, Տաճիկների, Ասորիների երգերն ու պարերը, սովորութիւնները։ Նշանդրէքի, հարսանիքի, տօներների, դաշտային աշխատանքների եւ ուրիշ դէպքերը չէին վրիպում նրա ուշադրութիւնից։ Ամէն դէպքումն էլ նա նիւթ էր գտնում իր ստեղծագործական աշխատանքի համար։

Ճեմարանում եւ վանքում ծառայում էին շատ տաճկահայեր, որոնք 1896 թուականի Թիւրքական ջարդերից փախչելով ապաստան էին գտել Հայաստանում։ Նրանցից շատերը տարիքաւոր մարդիկ էին, գաղթած Մոկաց աշխարհից, Սասունի, Շատախի, Վանի, Մշոյ գաւառներից, եւ որոնք գիտէին շատ հեքիաթներ աւանդութիւններ, առածներ, պատմութիւններ, ու երգեր։

Ես շատ լաւ եմ յիշում քեռի Նաւոյին, քեռի Մանուկին եւ ուրիշներին, որոնց արած պատմութիւնները հետաքրքրութեամբ էինք լսում Ճեմարանի ուսանողներս։

Կոմիտաս վարդապետն ու Մանուկ Աբեղեանը (այն ժամանակ մեր դասատուն) շատ անգամ հրաւիրում էին այդ ծերունիներին եւ լսում նրանց պատմածները։ «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպի մի վարիանտը Մանուկ Աբեղեանը դրանց պատմածից է գրի առել ու մշակել։

Ս. ԲԱՂԻՐԵԱՆ

(10)

ՕՆՆԻԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Միջազգային Կարմիր Խաչի կեդրոնէն Տիկին Առեւյայիտ Միխիթարեանի ուղղուած գրութիւն մը պաշտօնապէս կը հաստատէ Սոֆիայի Ազատ խօսք թերթի խմբագիր Օննիկ Միխիթարեանի մահը, որ տեղի ունեցած է յանկարծական կերպով՝ 1951 փետրուարին Ղազաքստանի մէջ :

Մեր ողբացեալ ընկերը ծնած էր 1895ին Վանի մէջ (Այգեստան) եւ փայլուն կերպով աւարտած տեղւոյն Երամեան միջնակարգ վարժարանը :

Քսան տարեկան էր, երբ տեղի ունեցաւ Վանի հերոսամարտը, որուն բերաւ իր մասնակցութիւնը՝ նախ իբրեւ քարտուղար Զինուորական Խորհուրդի, ապա՝ անձնական քարտուղար նահանգապետ Արամին, Վանի հայ կառավարութեան օրով։ (Ցետագային Սոֆիայի մէջ հրատարակեց Վանի հերոսամարտը անուն գիրքը, որուն մէջ իբրեւ ականատես կը նկարագրէ Վասպուրականի մեր հայրենակիցներուն օրհասական կռիւները) :

1915ի մեծ նահանջին անցած էր Երեւան, ուր առեն մը հրատարակեց Աշխատանք եռօրեայ թերթը, «օրգան արեւմտահայ գաղթականութեան», դաշնակցական ուղղութեամբ : 1917ին ժամանակ մը Թիֆլիսի մէջ եղած է խմբագրութեան անդամ Ազատամարտ օրաթերթին, որուն խմբագրապետն էր Նիկոլ Աղբալեան :

Հայաստանի Հանրապետութեան օրով պաշտօնավարած է խնամատարական նախարարութեան մէջ։

1921ի Փետրուարեան ապստամբութենէն վերջ անցած է Թեհրան, ուր շուրջ երկու տարի խմբագրած է Նոր Կեանք թերթը :

Անկէ վերջ գացած է Չեխոսլովաքիա՝ իբրեւ ուսանող Փրակայի «Կարլով» համալսարանին։ Այդ շրջանին գրած է շարք մը բանաստեղծութիւններ, որոնք հրատարակուած են «Հայրենիք» ամսագրին մէջ՝ Ֆէնիքս ծածկանունով :

Աւարտելով համալսարանը «Փիլիսոփայական» կոչուած բաժնի գրականութեան ճիւղը, 1929ին ընտանիքով անցած է Սոֆիա, ուր շուրջ 15 տարի աշխատած է իբրեւ կուսակցական գործիչ եւ թերթի խմբագիր։ Պուլկարիոյ մայրաքաղաքին մէջ հիմնած է «Ազատ Խօսք» թերթը, որուն հրատարակիչն էր եւ խմբագիրը միանգամայն :

1944 Հոկտեմբերին երբ ռուս բոլշեւիկները գրաւեցին Պուլկարիան, ընկեր Միխիթարեան եւս ուրիշ դաշնակցական վարիչներուն հետ ձերբակալուելով աքսորուած էր Սիպերիա :

Տարիներով աքսորավայրերու մէջ տաժանելի կեանք մը ապրելէ վերջ՝ 1951 Փետրուարին սրտի կաթուածի հետեւանքով յանկարծամահ եղած է։ Իր մահուան մասին տարիներ առաջ շրջած զրոյցները այժմ պաշտօնապէս կը հաստատուին Կարմիր Խաչին կողմէ :

Դեռ առիթ կ'ունենանք անդրադառնալու իր կեանքին ու գործունէութեան :

Մեր խորին ցաւակցութիւնները իր այրիին՝ Տիկին Ա. Միխիթարեանի եւ իր միամօր զաւկին՝ Նայիրիի :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը 1957 Նոյեմբեր 16ի հրամանագրով չէզոքացուցած է Հայաստանի Համայնական տնտեսութեան նախարարութիւնը. Նոյն օրուան հրամանագրով կազմած է Հայաստանի Տեղական տնտեսութեան նախարարութիւն մը, որ միաժամանակ ստանձնած է համայնական տնտեսութեան ձեռնարկներուն եւ տեղական արդիւնաբերութեան ղեկավարութիւնը։ Կազմակերպութեան նախարար նշանակուած է Նունիկ Մ. Թուխիկեան :

ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԻՏԻ մէջ 11 քիլոմեթր երկայնութեամբ ելեկտրական նոր գիծ հաստատուած է. այս ձեւով ամբողջ շրջանը ունեցած է ելեկտրական հոսանք, որ կ'օգտագործուի նաեւ արդիւնաբերական արտադրութեանց մէջ :

ՁՈՐԱԳԵՏԻ ջրաելեկտրակայանի 25ամեակը տօնուած է Նոյեմբեր 12ին :

ԵՂՎԱՐԴ գիւղին մէջ շահագործման յանձնուած է բժշկական նորակառոյց շէնք մը։ Վաչական եւ Ագարակ գիւղերու մէջ բացուած են մանկաբարձական տուներ, իսկ Շարաղին գիւղին մէջ՝ ծննդատուն :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ երիտասարդ եւ ինքնուս վարպետ Ա. Աղաւնեան փայտէ ամբողջական կտորէ մը պատրաստած է «Դաւիթը դառնարած» սափորը, 15 սանթիմեթր բարձրութեամբ, որուն վրայ փորագրուած են հայկական ոճով նրբաքանդակներ, եւ մէջտեղը՝ պատանի Դաւիթը : Վարպետը չորս ամիս աշխատած է այս գործին վրայ :

ԵՐԵՒԱՆԻ արուեստագէտներու տան մէջ տեղի ունեցած է երեկոյ մը՝ նուիրուած Յակոբ Յակոբեանի մահուան քսանամեակին։ Բանաստեղծին կեանքին ու գործին մասին խօսած է Գ. Գրիգորեան :

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ ռուսերէն լեզուով հրատարակուած է Րաֆֆիի «Խենթը» 15 հազար տպաքանակ։ Թարգմանութիւնը կատարած է Կարա – Մուրզա :

ԵՐԵՒԱՆԻ «Հայֆիլմ» ստուտիոն պատրաստած է գունաւոր նոր ժապաւէն մը՝ «Հայաստանն այսօր», որ կը պատկերացնէ հայրենիքին մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւնները, արդիւնաբերական, գիւղատնտեսական, գիտական եւ մշակութային աշխատանքները :

ԵՐԵՒԱՆԻ «Ալ. Սպենդիարեան» օփերայի հրապարակին վրայ Նոյեմբեր 17ին կատարուած է բացումը՝ Յ. Թումանեանի եւ Ա. Սպենդիարեանի պղնձեայ արձաններուն։ Արձաններու բարձրութիւնն է՝ չորս մեթր, պատուանդանին հետ՝ 8.5 մեթր։ Գործ՝ Արա Սարգսեանի, բացման հանդիսութեան ներկայ եղած են գրողներ եւ պետական դէմքեր։ Գրողներու Միութեան կողմէ խօսած է բանաստեղծ Գ. Սարեան :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ աւարտած է ձայնասփիւռի կարճ ալիքի կայանին շինութիւնը։

«ՍՈՎ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ» օրաթերթին գրուած նամակէ մը ի յայտ կու գայ թէ Ծլոզ գիւղին մօտ Դեբեդ գետին վրայի կամուրջին փայտէ մասերն ու տախտակները փտած են եւ լայն ճեղքեր բացուած, երթեւեկը վտանգաւոր դարձնելով։ Ի. Փարստանեան կը բողոքէ թէ քանի մը գիւղերու հաղորդակցութեան միջոցը եղող այդ կամուրջով պետութիւնը զբաղած չունի։ Իսկ երկու ծնողքներ կը բողոքեն թէ մանուկներուն համար դպրոցական յարմար պայուսակներ չկան ...։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ու Երեւանի մէջ Վրաստանի պետական նուագախումբը տուած է շարք մը նուագահանդէսներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ արուեստագէտներու պետական խումբը գացած է Զանգեզուր եւ համերգներ տուած՝ լեռնագործներու համար :

ՄԱՐՏԻՆԻ շրջանին մէջ Ծակքար գիւղի երկու բնակիչները դաշտին մէջ գտած են քար մը որուն վրայ սեպագիր նշաններ նկատած են։ Քննութենէ վերջ պարզուած է որ քարը պատմական մեծ արժէք կը ներկայացնէ :

Պատմական գիտութիւններու թեկնածու՝ Գէորգ Տիգրանեան քարը ուսումնասիրելով կրցած է ճշդել թէ գիւղին հիւսարեւմտեան շրջանը Բախտակ գետակի ափին Քրիստոսէ երկու դար առաջ գոյութիւն ունեցած է հայկական գիւղ մը։ Փորագրուած հինգ տող արամէական արձանագրութիւնը կը վերաբերի Արտաշէս Ա.ի։ Այդ սահմանաքարը մէկն է անոնցմէ որոնց մասին յիշատակութիւն ըրած է Մ. Խորենացին «Հայոց Պատմութեան» մէջ :

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ տեղի ունեցած է ծաղիկներու ցուցահանդէս մը։ Այդ առթիւ քաղաքային խորհուրդը նշանակած էր ծաղիկներու տեսակի մրցանակաբաշխութիւն :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՇԱՀՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ երգապնակները (ընկերակցութեամբ Կոմիտաս վարդապետի) Ֆրանսահայ գրօսաշրջիկ մը վերջերս նուիրած է Երեւանի ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի պետական կոմիտէին։ Այս նուէրը շատ արժէքաւոր կը նկատուի որովհետեւ այդ երգերու ձայնագրութիւնը ցարդ գոյութիւն չունէր Հայաստանի երաժշտական դիւանին մէջ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ ծանօթ վարպետ է Վահան Հայգործեան, որ նուրբ արուեստով բազմաթիւ գործեր արտադրած է։ Վերջերս շինած է արծաթեայ սափոր մը՝ «Կուժ Վասպուրականի», որ պատրաստուած է տասնեակ հազարաւոր արծաթեայ նուրբ թելերով։ Այս սափորին վրայ վարպետը աշխատած է երկու տարի, բարձրութիւնն է յիսուն սանթիմեթր, ծանրութիւնը՝ երեք քիլօ։ Կուժը պատուած է ութ փոքր եւ ութ մեծ վահաններով, իսկ անոր վրայ գործուած ուշագրաւ բազմաթիւ նախշերը ընդօրինակուած են հնագիտական պեղումներու ժամանակ յայտնաբերուած ուրարտական շրջանի զարդերէն :

ՄԵՂՐԻԻ տեսարժան վայրերէն մէկն է Կապոյտ լիճը, որ կը ծփայ երկնասոյզ լեռներու գրկին մէջ։ Ծովու մակերեսէն 3000 մեթր բարձր է, իսկ տարածութիւնը՝ 2300 քառակուսի մեթր։ Լիճէն ոչ մէկ գետ դուրս կ'ելլէ եւ ոչ մէկ գետ կը թափի անոր մէջ։ Լիճը գոյացած է լեռներու գոգին մէջ առաջացած ստորերկրեայ ջուրերէն։ Մեղրիի երիտասարդները խմբական արշաւներ կը կատարեն դէպի Կապոյտ լիճ։ Վերջերս յիսուն երիտասարդներ արշաւ մը կազմակերպած են դէպի այնտեղ :

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ռոդ եւ արտակացութիւն բառերը, եւ անոնց տեղը գրաւեցին նախկին աշակերտ եւ զարմանք բառերը։

Հուսկ անցաւ նկատելու Զ. եւ Է. դարու ընթացքին յայտնուող գլխաւոր հեղինակները եւ անոնց գործերը, համառօտ այլ լիակատար եւ յստակ համադրութեան մը ձեւով։ Այդ առթիւ էր որ երեւան եկան, բանախօսին բառերով, մեր աշխարհին մէջ փայլող շատ մը խելացի Դաւիթները ....։

Բանախօսութեան ընթացքին յաճախ ներկայացուեցան այս նիւթին շուրջ ուրիշ ուսումնասէրներու կարծիքները, ինչպէս Մանանդեանի, Աճառեանի եւ Ակինեանի. դատումներ անոնց շուրջ եւ երբեմն նաեւ հպանցիկ քննադատութիւններ, յեցած պատճառաբանութեան, միշտ մերձեցումներու եւ հակադրութիւններու ուժով :

Բանախօսութենէն վերջ, զանազան հարցումներ ուղղուեցան, մանաւանդ իտալերէնով, հայերէնի հնդեւրոպական ծագման մասին եւ այլ յարակից նիւթերու շուրջ :

Հակառակ նիւթին մասնագիտական հանգամանքին՝ ներկաները ուշի ուշով հետեւեցան բանախօսութեան, որովհետեւ Հայր Ներսէս լեզուականին պատշաճօրէն միախառնեց Գողթան երգերու, հեթանոս մատենագիրներու նախամաշտոցեան շրջանը, ապա գրոց գիւտը, թարգմանիչները, մեծ մատենագիրները, գրաւոր գրականութեան փառք՝ Ոսկեդարը :

Ա. Ս.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԲ.

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

— Այնպէս... մի գնա... ես չեմ կարող տանել... հայրս ինձ կը սպաննէ թէ ասեմ...։ Աղաչում եմ, Ֆարհատ, մի գնա նրանց հետ :

Այդ խօսքերի միջոցին բարեսիրտ օրիորդի աչքերը լցուեցան արտասուքով. նա պինդ կպած իմ կուրծքին, գրկել էր ինձ, երկար եւ երկար աղաչում էր, որ ես չմասնակցեմ Կարոյի եւ նրա ընկերների արշաւանքին։ Բայց ի՞նչ արշաւանք էր այդ, դէպի ո՞ր կողմը եւ ի՞նչ նպատակով, — դրանց մասին ծածկամիտ Մարօն ոչինչ չյայտնեց :

— Ախ, Կարօն... նա սիրտ չունի ... նա գազան է, մարդ չէ... նրա համար մի աղամորդուն սպաննելը այնպէս է, ինչպէս խեղճ հաւի վիզը կտրելը...։ Ես սուտ չեմ ասում, Ֆարհատ, ես իմ աչքով եմ տեսել...։ Ախ, հեռու կաց այս մարդից, Ֆարհատ, չյարկացնես նրան ... նա Աստուած չունի...։ Նա բարեկամ, ընկեր, — այս բաները չէ իմանում ...

Այսպէս խօսում էր Մարօն արտասուախառն հեկեկանքով, բայց ինձ բոլորովին անհաւատալի էր երեւում, մտածել Կարոյի մէջ մի այնպիսի վայրենութիւն, ինչպէս նկարագրեց նրան Մարօն։ Մի այնպիսի աղամարդ, որ բոլոր սրտով նուիրել էր իրան մարդասիրութեան գործին, չէր կարող գազան լինել։ Ես Կարոյին լաւ էի ճանաչում, ճանաչում էի նրան երեխայութիւնից, բայց միթէ փոխուել էր նա :

— Ես չեմ հաւատում, Մարօ, Կարօն այդպէս չէ, կրկնեցի ես օրիորդի խօսքը :

— Ես նրանից չեմ բաժանուի, ուր որ գնայ, ես էլ կը գնամ նրա հետ :

Մարօն յայտնեց, թէ որպէս նա մի գիշեր սպաննեց իր ամենալաւ ընկերներից մէկին, մի հնդկացի հայ երիտասարդի, որի վրայ փոքր ինչ կասկած ունէր, թէ կը յայտնէ իր գաղտնիքը. եւ աւելացրեց, թէ կարող էր մինչեւ անգամ նրա դիակը ցոյց տալ ինձ, որովհետեւ այս անցքը պատահել էր մի քանի օր առաջ։ Միայն ինքը, Մարօն, չէր կարող ամէն ինչ համարձակ ասել ինձ, որովհետեւ վախում էր իր հօրից :

— Ես միշտ հաւատարիմ կը մնամ Կարոյին, ես դաւաճանութիւն չեմ գործի նրա դէմ, ասեցի ես :

— Հա, սիրելիս, նրա հետ պէտք է այդպէս լինել, պատասխանեց Մարօն, փոքր ինչ հանգստանալով։ — Ես չեմ ասում նա վատ տղայ է. նա վատ է միայն վատերի հետ, ով որ նրան հակառակ է։ Բայց նրա քարէ սիրտը յանկարծ փափկանում է, երբ մի խեղճ մարդ է տեսնում. քանի անգամ ես տեսել եմ նրան, որ մտել է աղքատ գիւղացիների խրճիթը եւ նրանց փող է բաշխել, նա իր բերանի պատառը ուրիշին է տալիս, երբ տեսնում է, որ նա քաղցած է։

— Բայց Ասլանը եւ Սագօն ի՞նչպէս են։

— Ասլանը լաւ տղայ է, բայց Սագոյին չեմ սիրում, նա լաւ տղայ չէ։ Գիտե՞ս, Ֆարհատ, մի օր նա ի՞նչ ասաց ինձ. մեր բակումը նրա հետ մենակ կանգնած էինք. խօսում էինք մեր գիւղի աղջիկների վրայ. մէկ էլ տեսնեմ, այն, աղուէսը — ախար նրա երեսը աղուէսի նման է, հա, Սագօն ձեռքը դցեց իմ վզովն ու ասաց. «Թող, Մարօ պաչ անեմ քեզ»։ Ես յետ քաշուեցայ, մի լաւ ապտակ՝ շրխկ նրա երեսին, քիչ էր մնացել խեղճի չիլ աչքերը քոռանային ։ —

— Իսկ եթէ ես ասեմ՝ ինձ մի պաչ տուր, ինձ էլ ապտակ կը տաս ։

Նա սկսեց ծիծաղել եւ ոչինչ չպատասխանեց :

Ես գլուխս խոնարհեցրի նրա կուրծքի վրայ, երկար մեր շրթունքները չէին հեռանում միմեանցից։ Մենք ոչինչ չուխտեցինք մէկ մէկու հետ. մենք չխոստացանք միմեանց մշտական սէր, հաւատարմութիւն. — այսպիսի բացատրութիւններ չկային մեր մէջ։ Միայն սրտի խուլ լեզուն խօսացաւ շատ եւ շատ, այն որ ամենաարդարն է եւ աստուածային, այն որ միայն սիրտը կարող է հասկանալ :

— Գնանք, ձայն տուեց օրիորդը, որպէս թէ զարթնելով խորին հոգեզմայլութիւնից :

— Գիշերի ո՞ր ժամանակն է, հարցրի ես :

Նա նայեց դէպի երկինքը եւ պատասխանեց.

— Տես, «Բազումքը» երբ այն աստղի մօտ է հասնում գիշերը կէս է լինում ։

— Ուղիղ կէս գիշեր է։ Մենք վեր կացանք :

Մենք գնում էինք զանազան ոլո՜ր – մոլոր ճանապարհներով. թէ ի՞նչպէս էի անցել ես այդ լաբիրինթոսը ամենեւին չէի յիշում ։ Ի՞նչ կը լինէր իմ վախճանը, մտածում էի ես, եթէ Մարօն ինձ չլինէր. ես ոչ միայն գիշերով, այլ լոյս ցերեկով եւս չէի կարող գտնել Հասոյի ագարակը :

Մարօն կպած էր իմ կողքին եւ մանկահասակ աղջկայ դալար եւ թեթեւ հասակի ամէն մի շարժումը ելեկտրականի պէս ազդում էր իմ վրայ ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԹՆԻԻ մէջ կացութիւնը միշտ լարուած կը մնայ ։ Սպանացի 12.000 զինուորները պատրաստ են մարոքցի անկարգները սահմանէն դուրս վտարել, եթէ անոնք չարունակեն յարձակումներ գործել ։ Միւս կողմէ, Ռապաթի ազգայնական տարրերը կը յայտարարեն, թէ Իֆնիի ապստամբ-ները յաղթանակեցին ։ Այս հարցին շուրջ, տեղական թերթերն ալ յստակ բացատրութիւն մը չեն կրնար տալ, նկատելով որ լուրերը հակասական են ։ Ռապաթի պաշտօնական շրջանը, որ ցարդ լռութիւն կը պահէր, յայտարարեց թէ Մատրիտի կառավարութիւնը տրամադիր էր Իֆնիի հարցին շուրջ մարոքցի ղեկավարներու հետ խորհրդակցելու ։ Ինչպէս ծանօթ է, գահաժառանգ Մուլայ Հասան իր միջամտութիւնը առաջարկած էր Սպանիոյ կառավարութեան ։

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ Սպանիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն միջեւ ... ռազմական համաձայնութիւն մը կրնքուեցաւ. քանի միլիոնի փոխանակութիւն մը պիտի ըլլայ երկու երկիրներու միջեւ ։

ԻՏԱԼԻՈՅ մէջ ընկերային դժուարութիւններ ծագեցան ։ Առջի օր թղթատարները մերժեցին նամակները ցրուել. երէկ՝ պետական պաշտօնեաները չաշխատեցան. այսօր՝ հողամշակները գործադուլի մէջ են ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ 2200 Աւստրիացիներ գերմանական հպատակութիւն ուզեցին ։ Ցարդ 8085 հոգի գերմանական հպատակութիւն խնդրած է, որոնց 247ը՝ Ֆրանսացի ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Նախագահ Նասըր հրաւէրին ընդառաջելով Ֆրանսայի յառաջդիմական կուսակցութեան նախագահ Փիէր ... Գահիրէ գնաց ։

ԼԵՀԱԿԱՆ Խորհրդարանի հինգ անդամներէն բաղկացած պատուիրակութիւն մը որ քանի մը օրէ ի վեր Լոնտոն կը գտնուի, Վարշաւա երթալէ առաջ Փարիզ պիտի հանդիպի ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ խորհրդարանը 133ի դէմ 403 ձայնով վաւերացուց կառավարութեան ծրագիրը ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երկու նաւաստիներ ազատութիւն ընտրած են ու ներկայիս կը գտնուին Ուաշինկթըն ։

ՓԵՇՏԱՅԻ ֆրանսական հաստատութեան քարտուղարուհին՝ Տիկին Հալբօ ձերբակալուած է հունգարական կառավարութեան որոշումով ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ պիտի հաւնի չուաով, ամերիկեան նոր օդանաւներ՝ ժամական 1600 քիլոմեթր արագութեամբ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 5). — Ձոյլ ոսկի 577 հազար, Նափոլէոն 4220, դուից. 4020, անգլ. 5020, քսան տոլարնոց 20.320, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) լա թերլին 1320, տոլար 495, զուից. 118.50 պելժ. 9.85, լիր 0.77, մառք 118.50, քրուզերօ 5.25 ։

ՆՈՒԷՐ

Գ. Յովհ. Թոսուալեան «Յառաջ»ի միջոցով հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի կարօտեալներուն ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԱԼԱՆՍԻ Ազգ. Միութիւնը եւ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի առաւօտ հանգուցեալ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հայ Առաք. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ՝

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ

մահուան յիսնամեակին առթիւ ։

Ժողովուրդը կը հրաւիրուի իր ներկայութեամբ յարգել երջանկայիշատակ Կաթողիկոսին յիշատակը ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 14ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԳԻՆԸ

Կառավարութեան եւ մամուլի սենտիքայի որոշումով, բոլոր տեղական օրաթերթերու գինը պիտի բարձրանայ 20 ֆրանքի ։

ՅԱՌԱՋ եւս պարտաւոր է հետեւիլ այս կարգադրութեան, մանաւանդ որ թուղթի, ելեկտրականութեան եւ այլ գիներու բարձրացումը մեծ դժուարութեանց առջեւ կը դնեն թերթիս վարչութիւնը ։

ՅԱՌԱՋի նոր գիները պիտի ըլլան. — Հատավաճառ՝ 15 ֆրանք, տարեկան բաժնեգին (Ֆրանսա եւ գաղութներ) 3500 ֆրանք, վեցամսեայ 1900 ֆրանք, արտասահման 4000 ֆրանք ։

ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31 մեր բաժանորդները կրնան օգտուիլ հին սակէն ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

"ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ"Ի
ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Նիւթ՝ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ
(Ծննդեան 60ամեակին առթիւ)

Այս երկուշաբթի իրիկուն Գոմոնի եկեղեցւոյ սրահը, ժամը 21ին ։

Կը նախագահէ՝
Գ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ
Կը խօսի՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Մ. Իշխանեան եւ Պ. Յովհ. Տէր Վարդանեան ։

Ջութակ՝ Յ. Իշխանեան եւ Հ. Գըլըճեան ։

Ունկնդրութիւն Հայաստանէն եկած նոր երգապնակներու (Չարենցի «Գովք Հայաստանին» եւ ուրիշներ) ։

×

Նոյն երեկոն Չորեքշաբթի իրիկուն, Սէն Լուի մէջ ։

ՀՐԱՒԷՐ ՎԻԵՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Յարգելի հայրենակիցներ, Նկատելով որ Հայ Ազգ. առժամեայ վարչութեան վեց ամսուայ շրջանը լրացած է, Վիէնի հայութիւնը կրկին կը հրաւիրենք այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին «Աէբբըլ Կաթ.»ի սրահը ։

Տեղւոյն վրայ տեղեկութիւններ պիտի տրուին եղած աշխատանքներու մասին վարչութեան կողմէ ։ Տեղի պիտի ունենայ քուէարկութեամբ նոր վարչութեան ընտրութիւնը ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի ։

ԱՌԺԱՄԵԱՅ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ՄԵՐՈՆԴԻ
ԵՐԵԿՈՆ ՍԷՆ – ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ (Դեկտ. 7), ժամը 21էն մինչեւ լոյս, տեղւոյն Սալ տէ Ֆէթի մէջ ։ Մասնակցութեամբ՝

ANDRÉ MALIAN ET SES RYTHMES

Պիւֆէ, պիւվեթ, թօթիյօն եւ խաղեր ։ ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ։

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար երեքին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Սէրփանթ, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան Շաբաթ, 7 Դեկտ. ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ 340 Պուլվ. Շավ.

avec Robert Gonzalez et son Orchestre

Հաճելի անակնկալներ եւ լաւագոյն մթնոլորտ ։

Մուտք 500 ֆրանք ։

Ապահովել սեղանները կանխաւ. Տիկին Արփինէ Շէ Վէբէր, 34 րիւ Թափի Վէր, Պ. Յար. Չէքէմեան, հեռաձայնել Փրատօ 78 61, Պ. Տիգրան Զօրիքեան, 5 Ավրնիւ Քամիլ Փէլըթան ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Առնուվիլի Առաջնորդարան Քոյրերը կը տօնեն Անարատ Յղութեան Օրը, կիրակի, 8 Դեկտեմբերին ։

Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր պատարագ տեղւոյս Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, առաւօտեան ժամը 11ին ։

Յետ պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը նախկին հաւատարիմ սանուհիներուն եւ իրենց փոքրիկներուն համար ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գրիգոր Կասըլեքեան, որ պատերազմէն առաջ Քրէօզօ (Սոն է Լուար) իսկ պատերազմի ընթացքին Մարսէյլի շրջակաները տեղափոխուած է ։ Տեղեկացնել իր սանահօր Արմենակ Կոստանեանի տղուն՝ Աբրահամ Կոստանեանի, որ Կիպրոսէն վերջերս Ֆրանսա եկած է ։ Հասցէն Զաւիէնի որճարանը, 20 պիս, Րիւ տը լա Տէֆանս, Իսի լէ Մուլինօ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 8 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8063 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3864

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՈՒԺԸ

Փոխանցման շրջան մը կ'ապրի Հայութիւնը Սփիւռքի մէջ: Շրջան մը միապաղաղ, որ ոչինչ ունի ոգեւորիչ ու խանդավառող: Շրջան մը, որուն երկարաձգումը նոյն պայմաններուն տակ, կրնայ ճակատագրական դեր խաղալ Նոր սերունդի ապագային համար:

Սերունդ մը փոխուած է արդէն երեսունեւհինգ տարիէ ի վեր տարագրութեան մէջ եւ հիմա ուրիշ նորագոյն սերունդ մը սկսած է հասակ նետել օտար, հիւրընկալ աստղերու տակ:

Առաջին սերունդը կը կազմեն անոնք, որ ծնած են 1922ի եւ 1945ի միջեւ եւ այսօր 12 - 35 տարեկան են:

Անոնց գրեթէ բոլորին ալ ծնողները եկած են Երկրէն, տեսած են իրենց ծննդավայրին չարն ու բարին, շատեր նոյնիսկ ճաշակած են տարագրութեան ահռելի տառապանքները եւ Մեծ Եղեռնին զոհ տուած իրենց սիրելիները:

Կը սիրենք հաւատալ, որ այդ ծնողները, որոնք իրենց երակներուն մէջ հարազատ Հայու մաքուր արիւն կը կրեն, յաջողած են իրենց հայրենասիրական ոգին փոխանցել իրենց զաւակներուն, կրցած են անոնց սորվեցնել մեր մայրենի ոսկեղենիկ լեզուն եւ մեր անցեալի փառապանծ պատմութիւնը:

Մեր այս հաւատքը բացարձակ է Միջին Արեւելքի երկիրներուն համար, ուր մզկիթները վահանի դեր կը կատարեն ձուլման դէմ: Մեր նոր ու նորագոյն սերունդները այնտեղ կը մեծնան իբրեւ Հայ՝ ազգային դպրոցով, բարքերով, աւանդութեամբ եւ ամէն ինչով: Կ'ապրին իբրեւ պարկեշտ ու հաւատարիմ քաղաքացիներ, իրենց ճակտի քրտինքը խառնելով հիւրընկալ երկիրներու շինարարական աշխատանքներուն եւ կ'օժանդակեն անոնց վերելքին: Հազուադէպ են խառն ամուսնութիւնները: Կեանքը այնտեղ կը շարունակուի այնպէս՝ ինչպէս Երէկ երկրին մէջ:

Թերահաւատ ենք սակայն արեւմտեան երկիրներուն համար, ուր քրիստոնէական կրօնք, բարձրագոյն մշակոյթ, ժողովրդականի սովորականութիւն, նիւթական նկատում, խառն ամուսնութիւն դամոկլեան սուրի պէս կախուած են մեր երկսեռ երիտասարդներու գլխուն վերեւ:

Այս պայմաններուն տակ գիտակից ծնողներուն պարտականութիւնը կրկնապէս կը ծանրանայ: Գերմարդկային ճիգերու կը կարօտին անոնք հայութեան ծոցին մէջ պահելու համար իրենց զաւակները: Ցաճախ կը յաջողին:

Սակայն կան երիտասարդներ, որ կը սայթաքին ու կը բռնեն օտարացման ճամբան՝ զանազան նիւթական շահերու կամ ֆիզիքական հրապոյրներու խայծէն շլացած:

Ո՛չ մէկ պետական կամ զինուորական ուժ ունինք այդպիսիները սխալ ճամբէն ետ դարձնելու համար:

Ազգապահպանման համար մեր միակ ուժը բարոյական է:

Այդ բարոյական ուժը մեր ազգութիւնն է, մեր լեզուն, մեր եկեղեցին, մեր կազմակերպութիւնները: Մանաւանդ մեր երիտասարդական կազմակերպութիւնները, որոնց առաջին շարքին վրայ կուգայ Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդը, որ 12 տարիէ ի վեր հայրենասիրական ազնիւ պարտականութիւն ստանձնած է ազգային ոգին վառ պահելու համար մեր մատղաշ աղջիկներու, մեր պատանիներու եւ երիտասարդներու հոգիին մէջ:

Վերջին ամիսներու ընթացքին Նոր Սերունդը ցոյց տուաւ թէ ի՛նչ լաւ արդիւնքներ կրնայ ձեռք բերել՝ համերաշխ գործունէութեամբ:

Մարսիլիոյ համագումարը, ամառուան ճամբարը Ալզանտանի աֆերուն վրայ երկու հարիւր հոգիով, Գոյամարտ Օրացոյցը, Տէօրնի, Սէն Շամոնի եւ վերջին անգամ Կրընոպլի հաւաքական հանդէսները ու հանդիպումները ո՛րքան ոգեւորութիւն ու խանդավառութիւն առթեցին շարքերէն ներս ու դուրս:

Կարեւոր դեր մը վերապահուած է նաեւ իրենց պաշտօնաթերթ Հայաստանին, որ կանոնաւորաբար լոյս կը տեսնէ՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով:

Տարագրութեան մէջ, փոխանցման այս տխուր շրջանին, քիչ մը ազգային շունչ, հայրենասիրական խանդ ու եռանդ ներշնչելու եւ զանոնք այլասերումէ փրկելու համար, Նոր Սերունդի շարքերուն մէջ մտցուցէք ձեր զաւակները, գիտակից ու հայրենապաշտ ծնողներ: Եթէ կ'ուզէք, որ անոնք արժանաւոր ժառանգորդներ ըլլան ձեզի, հաւատարիմ աւանդապահներ հայկական ոգին:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿԻՆ ՁԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՀՐԹԻՌԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ

Ինչպէս ծանօթ է, քանի մը օրէ ի վեր, ամէն ժամ կը սպասուէր որ ամերիկեան արուեստական արբանեակը արձակուի: Ուրբաթ օր, արբանեակը կրող հրթիռը պայթեցաւ, ու կրակ առաւ: Ոչ մէկ զոհ կայ:

Պայթիւնը պատահեցաւ հրթիռին արձակման սահմանուած կռճակին վրայ ճնշուելէ մէկ վայրկեան ետք: Նախ բոցեր բարձրացան. յետոյ ծուխ: Հրթիռը ճամբայ ելլելու վրայ էր արդէն, նոյնիսկ՝ շարժած էր արեւմուտքի ուղղութեամբ, սակայն ետ նստած է իր տեղը: Հրդեհը կարելի եղած է շուտով զսպել:

Փորձերու ղեկավար Համէնի բանբերը յայտնեց, թէ արկածը պատահած էր, որովհետեւ հրթիռին առաջին յարկին մէջ ճնշումը սկսած էր պակսիլ:

Ինչպէս ծանօթ է, առաջին արբանեակը կրելու սահմանուած «Վանկար» տիպի այս հրթիռը երեք յարկ ունէր եւ ամերիկեան զօրաւոր հրթիռներէն մէկը կը նկատուի:

Նոր արբանեակի մը արձակումը կը պահանջէ բազմաթիւ շաբաթներ, ըստ լաւատեղեակ շրջանակներու:

«Վանկար» հրթիռին տանիքը մնասուած է՝ արկածին հետեւանքով: Գիտական եւ մասնագիտական շրջանակներուն կարծիքով հրթիռին այս մասը չակած է՝ արձակման համար եւ նորի մը շինութիւնը երկար ժամանակ կ'ուզէ: Թէեւ՝ տակաւին պահեստի «տանիք» մը կայ:

Եթէ նկատի առնուի թէ ինչ ուժգնութեամբ պայթեցաւ հրթիռը, այն ատեն կարելի է գաղափար մը կազմել թէ որքան մնասուած է վերնամասը:

Ամէն պարագայի մէջ, «Վանկար» հրթիռի ծրագրին տնօրէն մարմինը կը յայտնէ, թէ բնական պայմաններու մէջ չորսէն վեց շաբաթ պէտք է, մինչեւ որ արուեստական արբանեակի արձակման նոր փորձ մը կատարուի:

Ինչ որ ալ ըլլան արկածին պատճառները՝ իրողութիւնը այն է, թէ ամերիկեան արբանեակին արձակումը ձախողեցաւ: Այս պարագան մեծ յուզում պատճառեց յատկապէս Ամերիկայի մէջ: Հանրապետական կառավարութիւնը պարտութիւն մը կրեց՝ ազգային թէ միջազգային ճակատի վրայ:

Նախագահ Այզընհաուըր, որ յուսախաբ եղած էր այս ձախողութենէն, Պաշտպանական նախարարութենէն ամբողջական տեղեկագիր մը ուզած է միջադէպին մասին:

Նման տեղեկագրի մը պատրաստութեան համար՝ առնուազն շաբաթ մը պէտք է, յայտարարեց Սպիտակ Տան բանբերը:

× Մոսկուայի մէջ Խրուշչեւ յայտարարեց թէ Սպուտնիկ Ա.ը կրող հրթիռը ինկած է Միացեալ Նահանգներու հողամասին վրայ՝ Դեկտեմբեր մէկին: Լրագրողները հարց տուին, թէ արդեօք հրթիռը ամբողջութեա՞մբ ինկած է, մէ՞կ մասը, թէ այրած է ամերիկեան երկնակամարին վրայ: Խրուշչեւ պատասխանած է.— Հրթիռին կտորները ինկան ամերիկեան հողամասին վրայ: Ամերիկացիները չեն ուզեր մեզի վերադարձնել մեր հրթիռը, կամ անոր մնացորդները, մինչդեռ հաւատք ունէինք իրենց պարկեշտութեան վրայ: Եթէ հակառակը պատահէր, այսինքն ամերիկեան հրթիռ մը եթէ ինկնար Խորհրդային հողամասին վրայ, մենք իրենց պիտի վերադարձնէինք զայն:

Ուաշինկթընէն, ամերիկեան կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ լուր չունէր Սպուտնիկի հրթիռէն եւ չէր գիտեր թէ անիկա իր հողամասին վրայ ինկա՞ծ է թէ ոչ, ինչպէս յայտարարած էր Խրուշչեւ:

ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԳԻՆԸ

Փարիզեան Մամուլի Ընկերակցութիւնը, ինչպէս նաեւ ֆրանսական օրաթերթերու բոլոր ընկերակցութիւնները կը հաղորդեն թէ այս երկուշաբթի օրուընէ սկսեալ օրաթերթերու գինը պիտի ըլլայ 20 ֆրանք: Այս յաւելումը կը պարտադրուի թուղթի նոր գիներու պատճառով:

Մեր գործակալներուն դժուարութիւններ չստեղծելու համար, «Յառաջ»ի նոր գինը՝ 15 ֆրանք պիտի գործադրուի Յունուար 1էն:

Սրբ Սիրն

ՊԱՏԵՐԱ՞ԶՄ ԹԷ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Հետաքրքրութիւն արթնցուցած են Պոլսոյ Հայոց պատրիարքին «անձնական» նամակները, ուղղուած՝ Անթիլիասի կաթողիկոսին: Նոյնիսկ ընթերցող մը կը գրէ թէ հետաքրքրութեամբ կը սպասէ որ, պաշտօնական նոյն ձեւով, հրատարակուին նաեւ այն նամակները, որոնք ուղղուած են Էջմիածնի կաթողիկոսին:

Շիտակն ըսե՞մ ձեզի:

Բոլոր այդ նամակներուն մէջ, որոնք ուղղուած են Հայոց կեդրոնական աթոռէն դէպի արեւելք ու դէպի հարաւ, մտահոգութիւնը նոյն՝ բայց ատոնք տարբեր, պիտի հաստատէք տխուր իրողութիւն մը. — Արեւելեան կողմին՝ խըրատ.— այսպէ՛ս ըրէ, — եւ հարաւային կողմին՝ սպառնալիք, — կը յիշե՞ս կաթողիկոսն որ աքսորուեցաւ Արմաշ:

Մի՛. մի՛, մի՛ զարմանաք, ուրեմն, երբ վաղը հասնի կոնդակը, որ, ինչպէս կը յայտարարուէր, «եկեղեցաքանդ» դէպքի մը առթիւ՝ պիտի ուղղուի Հայոց դըժբա՛խտ ժողովուրդին, եթէ խմբագրուած ըլլայ ոչ միայն ներածեալ եւ արտածեալ բառամթերքով մը, այլ եւ արեւելաթեք ներշնչումով, ալեզարդ եկեղեցպանի հմտութեամբ, վերջապէս նման գործերու յատուկ «պատկառելի» փորձառութեամբ:

Կուգայ օրը, կը հաստատեմ այս իրողութիւնը:

Բայց՝ չեմ գիտեր թէ ի՛նչ մեղք ունի այս ժողովուրդը, որ կը տառապի պարբերաբար՝ երբ Քրիստոսի մէկ ծառան կը բարկանայ միւս ծառային դէմ. քէն կ'ունենայ. ոխ կ'ունենայ այնքան որ մաղձը քար կը կապէ ներսիդին: Վերջապէս պէտք է յայտարարել միանգամընդմիշտ թէ այս ժողովուրդը շատ աւելին տըրուած է քրիստոնէութեան, քան քրիստոնէութիւնը տուած է իրեն, ու կը բաւէ՛, կը բաւէ՛ զրադեցնել զինք այնքան որ սպառի իր ուժերը եւ սարսի իր գոյութեան հիմերը: Չմոռնալ որ այս ժողովուրդը աւելի հին է քան քրիստոնէութիւնը, ու ներելի չէ՛ որ նոյն քրիստոնէութեամբ երդուընցող մը ըլլէ եկեղեցապաշտպանութեան դրօշակ մը շինէ իր մաղձին գոյնով, նիզակ նետէ «եկեղեցաքանդ» նորապիտակ *միթի* մը դէմ՝ վիպական նոյն երեւակայութեամբ որով գրեց կուտար հողմաղացներուն դէմ երանելի՛ն Տոն Քիխոտ:

Մենք կշտացած ենք, սակայն, Սերվանթէս կարդալով ու սիրտ չունինք խնդալու: Եկեղեցաքանդ կամ այլանուն հողմաղացներ մի՛ տնկէք մեր գլխուն: Եւ եթէ որեւէ՛ գործ կարդացած էք կրօնական զգացման պատմութեան մասին՝ ներշնչելու համար նոյն զգացման ելեւէջը դարերդար, պիտի հաստատէք թէ ի՛նչ ուժ ունէր այդ զգացումը հարիւր տարի առաջ եւ ի՛նչ ուժ ունի հիմա, — իմաստունը կրնայ նախատեսել նաեւ ուժը որ պիտի ունենայ հարիւր տարի ետքը:

Մի՛ փորձէք վախցնել ժողովուրդը միջնադարեան սպառնալիքներով կամ խաբել *ուլիա – խուլիա*ներով: Մէկ բան միայն գիտցէք, — իմաստունը այն է որ կարն կը կապէ նման աժաննոց վէճեր: Ու ձգեցէք որ ժողովուրդը, որ ուրի՛շ իտէալներ ունի, ուրի՛շ առաքելութիւն, իր մոմը վառէ իր ուզած սուրբին առջեւ, այն հաւատքով թէ սուրբը կը շարունակուի սուրբին մէջ, կամ ինչպէս ժողովուրդը ինք կ'ըսէ՝ ամէն սուրբի տրուած մէկ տեղ միայն կ'երթայ: Այլապէս առիթ կը տրուի անոր որ իր ժողովուրդը կը սիրէ թոյլ սուրբերէն աւելի՝ քրքրելու.. Հայոց եկեղեցական պատմութիւնը, .. դուք ալ գիտէք թէ հոն բաներ կան զոր պէտք չէ... գիտնալ կամ երեւան հանել: Եւ կամ վերլուծելու հին ու նոր պատրիարքներու, եպիսկոպոսներու, կաթողիկոսներու նկարագիրը: Վերջապէս հաւցնելու թէ Աւետարանին մէջ կա՞յ Աթոռի կռիւ կամ անձնապաշտութիւն:

Կա՛րճ:

Պատերա՞զմ կ'ուզէք թէ խաղաղութիւն:

Լա՛ւ: Եթէ դուք Զօյիլներ ունիք, մենք ունինք Զոլաներ:

ԱՐԱԶ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՉԷ ԼՈՒԾՈՒԱԾ

ԱԼԺԵՐԻԱ՝ ՄԱԿԻ ՄԷՋ

Վարչապետ Կայեառ մէկ օրուան պայմանաժամ տուաւ նախարարներուն, որ լաւ մտածեն եւ իրենց որոշումը տան՝ արտակարգ ժողով մը գումարելէ առաջ:

Մեծամասնական ներկայացուցիչներու երկրորդ ժողովն ալ վերջացուց իր աշխատանքը: Թէեւ կողմերը որոշ չափով մեղմացած են, ինչպէս ըսաւ Կի Մոլէ, սակայն համաձայնութիւն մը կարելի չէր եղած գոյացնել՝ պիւտճէին շուրջ:

Այս տեսակէտէն, քաղաքական կազմակերպութեանց ղեկավարները յայտնեցին, թէ իրենց դերը խորհրդակցութիւն մըն էր միայն եւ կառավարութեան կը պատկանէր պիւտճէի մասին որոշում մը տալ:

Մինչ Ընկերվարականները դէմ էին առօրեայ պիտոյքներու եւ յատկապէս ուտեստեղէնի սղութեան եւ կ'ուզէին որ տուրքերը աւելնան՝ Ջափաւորականները հաստատ մնացին իրենց տեսակէտին վրայ, նոր տուրքերու դէմ արտայայտուելով:

Ժողովէն ետք ընկերվարական պարագլուխ Կի Մոլէ յայտարարեց. — «Կլոր սեղանի ժողովը գումարուած էր, որպէսզի մեծամասնութեան զանազան խմբակցութիւնները ծանօթանային իրարու տեսակէտին: Մենք կառավարութենէն աւելի վեր չենք եւ որոշում չենք կրնար տալ: Կարելի է ըսել միայն, թէ այս ժողովին մէջ կողմերու միջեւ որոշ մերձե-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ. — «Խորհրդային Միութեան տընտեսական աշխարհագրութիւնը» խորա-գրին տակ, Օտար լեզուներով Հրատա-րակութեանց՝ Մարմինը, Մոսկուայի մէջ, անցեալ տարի լոյս ընծայեց Տնտե-սական Աշխարհագրութեան ֆրանսերէն պատկերազարդ հատոր մը, որուն հեղի-նակն է Ն. Բարանսկի: Այս գիրքէն կը թարգմանենք Հայաստանի նուիրուած գլուխը: Այդ գլուխին մէջ կ'երեւին նաեւ չորս պատկերներ, — մին ցոյց կուտայ Հայաստանի մշակութիւնները, երկրոր-դը՝ ճարտարարուեստական եւ հողա-գործական կեդրոնները, երրորդը՝ Շա-հումեան հրապարակը, չորրորդը՝ փողոց մը որ կը յիշեցնէ... Արեւելեան օրերը:

Հայաստան կը հանգչի բարձրաւանդա-կի մը վրայ, որ շրջապատուած է լեռնե-րով: Ամէնէն ցած շրջաններն իսկ, որոնք կը գտնուին Արաքսի հովիտին մէջ, 900 մեթրէն աւելի բարձր կը մնան ծովէն: Սարահարթեր ալ կան, 2500 մեթր եւ ա-ւելի բարձր: Ահա թէ ինչո՛ւ Հայաստանի կլիման լեռնային է, չոր, — անոր հա-մար որ բարձրանիստ լեռնաշղթաներու դիրքը արգելք կը հանդիսանայ խոնաւ հովերու մուտքին, — եւ զով, մանաւա-բարար բարձրանիստ գագաթներու վրայ: Օրինակ, Լենինականի մէջ, որ ծովէն բարձր է աւելի քան 1500 մեթր, ձմրան եղանակին՝ այնքան ցուրտ կ'ընէ, որքան Մոսկուայի մէջ, հակառակ դէպի հարաւ իր հեռաւորութեան:

Հողը, որ հրաբխային կազմութիւն ու-նի, արգաւանդ է առաւելապէս, բայց անձրեւային տեղումներու նուազութեան պատճառով՝ հողամշակութիւնը կը պա-հանջէ արուեստական ոռոգումի միջոց-ներ:

Սեւանայ լիճը, ջրային ուժի իր անսպառ պաշարով, կը գտնուի 1900 մեթր բարձրութեան մը վրայ, այսինքն հազար մեթր բարձր Արաքսի հովիտէն, ուր կը թափին իր ջուրերը Հրազդան կամ Զանգու գետն ի վար:

Ջրային ուժը, որքան առանձնայատուկ նոյնքան բախտորոշ դեր մը կը կատարէ Հայաստանի մէջ, որ զրկուած է վառելա-նիւթէ, գետնածուխ, հողածուխ կամ փայտ, — անտառներ քիչ կան՝ կլիմային չորութեան պատճառով:

Ենթահողային հարստութեանց կար-գին՝ պէտք է յիշել պղինձը (Ալլահվեր-տի, Զանգեզուր) եւ զանազան շինանիւ-թեր (տուֆ քարը, որ փխրուն է պէմզան՝ որ չեչքարն է, ու կրաքարը):

Հայաստանի բնակչութիւնը, մէկ մի-լիոն 600 հազար, իր ազգային կազմու-թեամբ, աւելի համասեռ է (օմոժէն) քան Վրաստանի կամ Ազրպէյճանի բնակչութիւ-նը: Այսպէս, բնակչութեան աւելի քան 85 առ հարիւր կը բաղկանայ Հայերէ, որոնք ծանօթ են իբրեւ հնագոյն մշակոյթով ժո-ղովուրդ մը: Հայեր կ'ապրին նաեւ Թըր-քական սահմաններէն ներս: Աւելի քան մէկ միլիոն Հայեր կ'ապրին դարձեալ Հա-յաստանէն դուրս՝ Խորհ. Միութեան մէջ, մանաւանդ Վրաստանի, Ազրպէյճանի եւ Հիւս. Կովկասի քաղաքներուն մէջ: Հայեր կան վերջապէս արտասահման, ուրկէ անընդհատ կուգան հայրենիք, — այս հայրենադարձը քաղաքական մեծ նշանակութիւն ունի:

Հայաստանի մէջ կ'ապրին նաեւ Ազէրի-ներ, Վրացիներ, Ռուսեր, Քիւրտեր, Ա-սորիներ:

Յեղափոխութենէն ետքը, վերածնաւ հայկական հնագոյն մշակոյթը ու զար-գացաւ. Եթէ 1913ին բնակչութեան 15 առ հարիւրը միայն գիտէր կարդալ ու գրել, այժմ գրեթէ չկայ մէկը որ չգիտնայ կարդալ ու գրել:

Անդրկովկասեան Դաշնակցային Հան-րապետութեանց մէջ՝ Հայաստան ամէնէն փոքրն է, այնպէս որ իր բնական եւ տըն-տեսական պայմանները շատ քիչ զանա-զանութիւն մը կը ներկայացնեն: Երկրին մեծագոյն մասը գրաւած է հայկական բարձրաւանդակը, որու երեսը կը նմանի քարեղէն ծովի մը: Այս երկրամասը տեղ կայ որ կը ներկայացնէ հարթ ու տափա-րակ հողերու պատկեր, ծածկուած լաւա-յով եւ սակաւախոտ մարգագետիններով, տեղ կայ որ կը կազմէ սպառածներու եւ քարակոյտերու հարթութիւն մը: Հոն ուր գետեր կը նպաստէ, մարգագետին-ներ կան որ կը ծառայեն խոտհունձի կամ ամառնային արօտավայրի: Անտառապա-տութիւնը երկրին տնտեսութեան գլխաւոր ճիւղն է եւ պէտք է ըսել թէ պանրագոր-ծութեան մէջ մասնագէտ են Հայերը: Ա-նոնց պատրաստած պանիրները, որոնք ի-րենց համով կը յիշեցնեն Զուիցերիոյ պանիրները, մեծաքանակ կ'արտածուին երկրէն դուրս, ինչպէս բուրդ, միս եւ մորթ: Հայաստանի մէջ բազմաթիւ այս-եան մարգագետիններ կան, ուր կուգան արածելու, ամրան եղանակին, դրացի Հանրապետութեանց կենդանիները, մանա-ւանդ Ազրպէյճանէն, որ Կուր գետին հովիտէն կը բարձրացնէ զանոնք դէպի հայկական լեռնային արօտավայրերը:

Հայկական բարձրաւանդակին ցած շըր-ջաններուն մէջ, ծովէն հազար մեթր բար-ձրը, կը տարածուին բազմաթիւ ընդար-ձակ տափաստաններ, արգաւանդ սեւահո-ղով: Օրինակ Լենինականի տափաստանը՝ Հայաստանի արեւմտեան մասին մէջ, Լո-ռիի տափաստանը՝ հիւս. մասին մէջ, վրացական սահմանին մօտիկ: Այստեղ բնակչութիւնը կը զբաղի ցորենի եւ գա-րիի մշակութեամբ: Հոն ուր կարելի է ոռոգել հողը, կը մշակեն պտղատու ծա-ռեր: Իսկ Լենինականի տափաստանին մէջ, ուր մեծ ջրանցք մը բացուեցաւ՝ ո-ռոգման համար, վերջերս սկսան ճակըն-դեղ մշակել շաքար հանելու նպատակով եւ Լենինականի մէջ հիմնեցին շաքարի գործարան մը:

Վարդագոյն տուֆ քարը, որ շինարա-րական սքանչելի առարկայ մըն է, եւ չեչ-քարը, որոնց արտադրութիւնը կը զար-գանայ հետզհետէ, ազգային ճարտարապ-ետութեան նկարագիր կուտան երկրին:

Երեւանի դաշտավայրը եւ Միջին Ա-րաքսի հովիտը կը կազմեն Հայաստանի տնտեսական գլխաւոր շրջանը: Այստեղ բնակչութիւնը շատ խիտ է: Այս շրջանը եռանկիւն մը կը ներկայացնէ լեռներով եզերուած: Հողը, որ հրաբխային կամ գետաբերային (ալլիւվիալ) կազմութիւն ունի, արգաւանդ է: Ամառը, արեւին ջեր-մութիւնը շատ բարձր է, եւ անձրեւային տեղումներու նուազութեան պատճառով՝ ոչ մէկ բուսականութիւն կ'աճի, եթէ ո-ռոգում չկատարուի: Բայց երբ կը հասնի ջուրը, անմիջապէս կեանքը կը ծաղկի: Ոռոգեալ հողամասերու վրայ զուարթա-ցին կը փթթին մրգաստանները, այգե-տանները եւ բամպակի արտերը: Բազմա-թիւ են գիւղերը եւ բնակչութեան խտու-թիւնը բարձր է: Այսու հանդերձ, այս հողամասերուն մօտիկ կը տարածուին անջրդի անապատներ:

Այս պայմաններուն մէջ բնական էր, որ Հայոց ուշադրութիւնը դառնար Սեւա-նայ մեծ լիճին, ծովէն 1900 մեթր բար-ձրը: Սեւանի աւազանը կը թափին 28 գետակներ, ընդհակառակն Հրազդանը լիճին ջուրը կը պարպէ... Հինգ առ հա-րիւր համեմատութեամբ մը, շատ փոքր մաս մը միայն, դէպի միջին Արաքսի հո-վիտը, այնպէս որ լիճին ջուրը կը շոգիա-նայ մեծ մասամբ: Այս շոգիացումը սահ-մանափակելու նպատակով, որոշեցին ա-ւելցնել Հրազդանի հոսանքը եւ պակսեցը-նել Սեւանի ջուրը, որպէսզի փոքրանայ լիճին մակերեսը: Այս աշխատանքով՝ Հը-րազդանի անկողինը կը լայննայ հոն ուր սկիզբ կ'առնէ, եւ լիճին ջուրը առատօրէն կը հոսի դէպի հովիտ, դարձնելով հո-սանքին վրայ կառուցուած ութ ջրաելեկ-տրակայանները: Այս վիթխարի ծրագիրը, զոր վաւերացուց կառավարութիւնը ժա-մանակին, իրագործման ճամբու մէջ է եւ այդ ջրաելեկտրակայանները մեծ մասամբ սկսած են աշխատիլ արդէն:

Ջրաելեկտրակայաններու այս շինու-թիւնը, որ երկրին կը պարգեւէ աժան եւ առատ ելեկտրական հոսանք, պատճառ դարձաւ որ հիմնուին ճարտարարուեստա-կան զանազան ճիւղեր, ելեկտրական ու-ժով միայն աշխատող, ինչպէս ալիւմի-նիումի գործարանը, — այս ճարտարար-ուեստական հիմնարկութիւններով Հա-յաստան կը ստեղծէ մասնայատուկ ար-դիւնաբերութիւն մը եւ երկրորդական գետնի վրայ կը դնէ արդիւնաբերա-կան հին ձեռնարկները, ինչ-պէս Ալլահվերդիի պղինձի արտադրու-թիւնը, Երեւանի քոնեակի եւ պահածոյ ուտելեղէնի պատրաստութիւնը, տուֆ ու պէմզա քարերու հանքագործութիւնը:

Այսպէս արդէն կառուցուած են ճար-տարարուեստական նոր ճիւղեր, — մեքե-նաշինութիւն, քիմիական արդիւնաբերու-թիւն, կերպասագործութիւն, եւայլն:

Ցեղապատերազմեան գլխաւոր նուա-ճումները ասոնք են. — Ջրաելեկտրակա-յաններու շինութիւն Հրազդանի վրայ, բազմաթիւ գործարաններ նոյն ելեկտրա-կայաններուն հոսանքով աշխատող եւ յա-ւելում ջրանցքներով ոռոգուած հողամա-սերու:

Հայաստանի հայթայթած գլխաւոր վա-ճառքները ասոնք են. — Պղինձ, ալիւմի-նիոմ, շինանիւթ, բամպակ, քոնեակ, բուրդ, կաշի, պանիր:

ԱՆՏԱՆՈՔ ԱՂՋԻԿԸ

Ամէն անգամ, երբ անցնում էի լուսա-նկարչի ցուցափեղկի մօտով, նայում էի նրա նկարին: Գեղեցիկ էր այդ աղջիկը: Նա վերեւ էր նայում եւ մազերն ալիք-ալիք թափւում էին նրա ուսերի վրայ: Աղջկայ դէմքն ունէր անթերի գծանկար, ճակատը, քիթն ու կզակը իրենց կատա-րելութեամբ յիշեցնում էին յունական դիցուհիների քանդակների գլուխները: Բարեձեւ շրթունքները սովորականից ա-ւելի լիքն էին, բայց ամենից աւելի ինձ հրապուրում էին աչքերը: Ցանքերի սեւ աղեղների տակից, թարթիչների հով-հարաձեւ ստուերների միջով այդ աչքերը նայում էին փաղաքուշ ու ցաւակից:

Սիրահարուե՞լ էի, թէ ոչ, չգիտեմ: Բայց ամէն անգամ ցուցափեղկի մօտով անցնելիս՝ չէի կարող նրան չնայել: Եւ միշտ էլ զմայլւում էի այդ աչքերով, ո-րոնք վերեւ էին նայում այնպէս փաղա-քուշ ու ցաւակից: Գոնէ մի անգամ ինձ վրայ սեւեռէր այդպիսի մի հայեացք:

Ասում են, թէ ես ֆանտազիստ եմ: Եւ իմ ընկերների բարեհոգի ծաղրին չեն-ճարկուելու համար ոչ ոքի յայտնեցի իմ զգացմունքը: Դա կարծես թէ ինձ աւելի սերտօրէն կապեց այդ անծանօթ աղջկան: Եւ ամէն անգամ, երբ քայլում էի քաղա-քի փողոցներով, կամ երբ թատրոն էի գնում, նրան հանդիպելու տենչալի յո ան ինձ հանգիստ չէր տալիս: Երբեմն փոր-ձում էի ինքս ինձ վրայ ծիծաղել. դա ի՞նչ է նշանակում, միթէ՞ կարելի է սի-րահարուել մի աղջկայ, որի նկարն ես միայն տեսել:

Իսկ այդ աչքերը. միթէ՞ ստում էին այդ գեղեցիկ աչքերը:

Հակասական խորհրդածութիւններ էին ծաղում իմ գլխում հոգեկանի եւ արտա-քինի մասին: Բայց ես ուզում էի նրա մէջ տեսնել գեղեցիկն ու մարդկայինը: Չկար-ծէք, թէ նա ինձ հրապուրել էր, եւ մի-այն դրանից էր բխում իմ ցանկութիւնը: Ոչ, պարզապէս ես ուզում էի, որ նա

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Երեւանի մէջ, այս վերջին ամիսնե-րուն, ամէնէն աւելի յեղյեղուող անունը չի պատկանիր վարչածեւին մաս կազմող սովորական բառացանկին:

Այդ անունը ոչ մէկն է այն նշանախօս-քերէն, — եւ Աստուած գիտէ թէ որքա՛ն բազմազան ու զարմանազան են անոնք, — որոնք կը մրճահարեն անդադար խեղճ ուղեղները, տարին տասներկու ամիս:

Օրուան «մոզական» բառը ոչ կոլխոզն է, ոչ «խամ հողերը»: ոչ իսկ, ո՛վ զայ-թակղութիւն, ամենազօր պարտիան:

Կայ աւելի ապշեցուցիչը՝

Ամէնէն աւելի փառաբանուող այդ ա-նունը, ոչ իսկ, համայն մարդկութեան ա-պագայ կեանքը յեղաշրջելու սահման-ուած, մարդկային մտքին ամէնէն խի-զախ մէկ խոյանքը հանդիսացող՝ ար-ուեստական արբանեակներն են: Ա՛յնքան աւելի տարօրինակ, երբ գիտենք թէ տիեզերքին տիրանալու այդ վիթխարի ոստումէն բացակայ չէ մեր ժողովուրդը, իր Վ. Համբարձումեանով, ու հաւանա-...նաեւ, իր Ալիխանեան եղբայրներով:

Սպուտնիկներէն աւելի շողշողուն այդ անունը՝ Եղիշէ Չարենցն է:

Պաշտօնապէս, եւ ժողովրդային միա-համուռ խանդավառութեան մէջ կը տօն-ուի էպիքական լուսարացի հեղինակին ծննդեան վաթսունամեակը:

Եղերաբախտ մեծ քերթողին մահուան քսանամեակն ալ է նաեւ, մօտաւորապէս: Վերջնականապէս ճշդուած չեն որոշ-տեւ, անոր մահուան պարագաները, ոչ ալ ճիշդ թուականը:

Մեղի մասամբ հասկնալի է, որ չեն ու-զեր այսօր խօսիլ անոր մահուան մասին: Բոլոր յօդուածագիրները, խօսք մէկ ը-րած, կը զգուշանան կենսագրական վեր-լուծումներէ, կարծէք ստիպուած չըլլա-լու համար խօսիլ անոր մահուան պարա-գաներուն վրայ:

Բաւականանանք սակայն մեղի տըր-ուածով: Եւ մեր անկեղծ ուրախութիւնը յայտնենք այսքանին համար, որ շա՛տ է արդէն, եւ անհամբօրէն սպասողին:

Երկու ամբողջ տասնամեակներ գրեթէ՝ այս լուսաշող անունը նախատինքի նշա-ւակ դառնալէ յետոյ, մեծ բարեբախտու-թիւն պէտք է նկատենք այսօր, անոր փայլակնային վերեւումը Խորհրդահայ գրականութեան երկնակամարին վրայ, անոր վարկին վերահաստատումը (րէհա-պիլիթասիոն) հայ վաւերական արժէքնե-րու կարգին:

Բարեբախտութիւն՝ զուտ գրական տե-սակէտով, բարեբախտութիւն նաեւ ու մանաւանդ, ազգային տեսակէտով:

Եղիշէ Չարենցի անունը օրովհետեւ խորհրդանշան մըն է, նախ եւ առաջ: Եւ համայն հայութեան համար, Երեւա-նէն մինչեւ Սփիւռք: Քաղաքական եւ ըն-կերային տարակարծութիւններէ վեր, գրական ճաշակներէ ալ վեր, Չարենցը ա՛յն հայ քերթողն է, որ հիւսած է, ամ-բողջական հայութեան հասարակաց սի-րոյն, կարօտին, ներկայ ու ապագայ ա-մենավառ յոյսերուն միակ տարրական կազմող՝ Հայ հայրենիքին, ամենազեղե-ցիկ եւ ամենավսեմ գոյքը, որ կը սկսի « Ես իմ անուշ Հայաստանի ...»ով:

Ու կը վերջանայ, ալ մեզի համար սըր-բազան աղօթք ու հաւատամք դարձած՝ հետեւեալ չորս ամփոփարինելի տող-րով՝ «իմ կարօտած սրտի համար ոչ մի ուրիշ հէքեաթ չկայ:

Նարեկացու Քուչակի պէս լուսապսակ ճակատ չկայ.

Աշխարհ անցիր, Արարատի նման ճեր-մակ գագաթ չկայ,

Ինչպէս անհաս փառքի ճամբայ՝ ես իմ Մասիս Սարն եմ սիրում »:

Շատ բան կայ ըսելիք Եղիշէ Չարենցին մասին, անոր կեանքին, նկարագրին, ա-նոր ընկերային, քաղաքական, ազգային ու գրական ըմբռնումներուն, անոր հա-րուստ քերթողական խառնուածքին, ա-նոր ձգած նոյնքան ճոխ գրական վաս-տակին մասին մանաւանդ:

Ո՛չ մտադրութիւնը ունիմ, եւ ո՛չ ալ յաւակնութիւնը մանաւանդ, մօտենալու վերոյիշեալ բոլոր հարցերուն, նոյնիսկ հարեւանցի կերպով:

Ոգեկոչումն է մըն է ըրածս, ծննդեան ու մահուան այս զոյգ տարեդարձներուն առիթով: Ընդհանուր ակնարկ մը՝ հայ բանաստեղծին վրայ, որուն կեանքն ու գործը լայնօրէն կը դլեն կ'անցնին գրա-կանութեան շրջագիծը մեզ դէմ յանդիման դնելու համար ազգային ու մարդկային կենսական մեծ խնդիրներու առջեւ:

Անմիջապէս չըսենք թէ յատկանիշ-ներէն մէկն է այս, մեծագո՛յնը թերեւս, տրուեստագէտի մը մեծութեան:

Կ'ուզեմ քիչ մը երկար կանգ առնել ո-րոշ կէտերու վրայ, եղերաբախտ քերթո-ղին նուիրուած նոր հրատարակութիւն-ներու լոյսին տակ: Հրատարակութիւն-ներ, որոնք լոյս տեսան այս տարուան ընթացքին, Երեւանի թէ արտասահմանի մէջ:

Ո՞վ է Չարենցը, եւ ո՞ւր է իր տեղը մեր գրականութեան մէջ:

Մեր դարու հայ մեծագոյն քերթողն է ան:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(1 Շար.)

լաւր լինի :

Եւ այդպէս, ամէն անգամ համալսարան գնալիս եւ այնտեղից վերադառնալիս, ցուցափեղկի մօտով անցնելու ժամանակ ես այդ անծանօթ աղջկան յղում էի իմ սիրակարօտ ու անտարբեր ողջոյնը :

Մի կիրակի օր մայրս ինձ շուկայ ուղարկեց։ Աշնան արեւը տօնականօրէն լուսաւորում էր շրջապատը։ Այնքան շատ մարդ կար շուկայում, որ առաջ շարժուելը խիստ անյարմար էր ու դժուար։ Աշխատում էի մի կերպ հասնել վաճառասեղաններին ու վերջացնել իմ գնումները։ Այդպէս առաջ էի շարժւում, երբ շուկայական աղմուկի միջից մանկան սրտաճմլիկ լաց լսեցի։ Արտասուող երեխայի շուրջը հաւաքուել էր հետաքրքրասէրների մի խումբ։ Ես էլ հետաքրքրուեցի ու միացայ նրանց :

— Ի՞նչ է պատահել, — հարցրի կողքս կանգնած մի պառաւի :

— Երեխան մօրն է կորցրել, վա՜յ, ինչ ինչ մեղք է։

Ես մի քիչ ջանք թափեցի էլ աւելի մօտենալու։ Եւ ի՞նչ տեսնեմ, իմ անծանօթ ու սիրելի աղջիկը գրկել է 3 – 4 տարեկան մի երեխայի, որն անեկտուր լաց է լինում՝ երեսը թաքցնելով նրա գրկի մէջ։ Դա նա էր, իմ անծանօթ գեղեցկուհին, նոյն ճակատը, քիթն ու կզակը եւ փոքրիկ լիքը, վարդագոյն շրթունքները : Եւ ճշմարիտ եմ ասում. նոյնն էին փայլաքուշ ու ցաւակից աչքերը։ Միայն թէ այժմ դրանք հազիւ նկատելիօրէն արտասուակալել էին։ Աղջիկն ամուր գրկել էր երեխային ու շոյում էր նրա գանգուրները : Քիչ անց նա բարձրացրեց երեխայի գլուխը, սպիտակ նախշագործուած թաշկինակով սրբեց նրա արցունքները եւ մեղմ, շոյող ձայնով հարցրեց .

— Բալիկ ջան, անունդ ի՞նչ է :

— Թուրիկ :

— Թուրիկ ջան, ինչպիսի՞ն է քո մաման :

— Իմ մաման լաւն է, — արտասուախառն ձայնով ու քիթը վեր քաշելով պատասխանեց երեխան :

Աղջիկը ժպտաց։ Ժպտացին եւ ուրիշները։ Ես նոյնպէս զգացուեցի մանկական այդ բացատրութիւնից, որը ոչինչ ու ամէն ինչ էր նշանակում :

Երեխային մօտիկ կանգնողները յուսադրում ու շոյում էին նրան :

— Ես մամային եմ ուզում, — երեխայի կզակն սկսեց դողալ, եւ նա պատրաստւում էր նորից լաց լինելու, բայց իմ անծանօթ գեղեցկուհին նրա թուշը շոյեց ու հարցրեց .

— Իսկ քո պապայի, մամայի անուն–ազգանունը գիտե՞ս :

Այդ պահին հաւաքուածներին հրմշտելով, երեխայի վրայ նետուեց ամբողջովին այլայլուած մի կին .

— Բալիկ ջան, Թուրիկ ջան :

Աղջիկը երեխային տուեց մօրը։ Մայրը՝ մանր կնճիռներով տարեց մի կին, մոռացաւ նոյնիսկ շնորհակալութիւն յայտնել իմ անծանօթ աղջկան։ Շատերի դէմքերը պայծառացել էին ուրախութիւնից։ Եւ իմ անծանօթ գեղեցուհու աչքերը փայլփլում էին։ Մի պահ մեր հայեացքները պատահաբար հանդիպեցին իրար։ Ես ժպտացի, աղջիկն էլ ժպտաց՝ անձնական եւ ընդհանուր հրճուանքից ոգեւորուած։ Յետոյ սթափելով՝ գլխի շարժումով ցնցեց իր առատ մազերը, եւ դեռ ուշքի չէի եկել, որ նա արդէն անյայտացաւ հոծ բազմութեան մէջ։ Ըստ երեւոյթին, իմ աչքերի մէջ աւելի շատ բան կար, քան սովորական հրճուանքը :

Այդ հանդիպումից մի քանի օր յետոյ անծանօթ աղջկայ լուսանկարն անյայտացաւ ցուցափեղկից։ Նրան փոխարինեց ժպտուն ու խորամանկ աչքերով մի քեռի։ Ես իզուր մեկնաբանեցի նրա հեգնող ժպիտը եւ այնուհետեւ, ցուցափեղկի մօտից չանցնելու համար, քայլում էի միայն միւս մայթով :

Տարիներն անցան, եւ աղօտացաւ աղջկայ պատկերն իմ յիշողութեան մէջ : Ես նրան այլեւս չհանդիպեցի։ Գուցէ եւ հանդիպեցի, չգիտեմ։ Երբ կանգնեցի մի գեղեցիկ դէմք եմ տեսնում, մտածում եմ. «արդեօք նա՞ է»։ Երբ ուեւէ կնոջ աչքերի մէջ հոգատար ու սիրատուն արտայայտութիւն եմ նկատում, խորհում եմ. «գուցէ նա է»։ Տարօրինակ է, բայց այդպէս է։ Թւում է, թէ իմ անծանօթ աղջիկն իր հմայքն ու մարդկայնութիւնը բաժանել է բոլորին :

Երբ պատանեկութեան կրակոտ հասակն անցաւ եւ մի օր, սեղանի շուրջը, ընկերներիս պատմեցի իմ անծանօթ աղջկայ մասին, լաւ եմ յիշում, թէ ինչպէս նրանցից մէկն ասաց .

— Քո գեղեցկուհին, ոչ մի արտակարգ առաքինութիւն դրսեւորեց։ Դէ, ամէն մարդ էլ այդպէս կը վերաբերուէր երեխայի նկատմամբ :

Ես ոչինչ պատասխանեցի։ Ես մտորում էի այն մասին, թէ արդեօք միայն արտաքի՞նն է հմայիչ։ Առօրեական երեւոյթների մէջ, մանրուքների տաղտկալի գորշութեան տակ չկա՞յ արդեօք այն սքանչելին, որը հիացմունքով է լցնում մարդու սիրտը :

Տարիներն անցան, եւ ինչեր ասես չտեսայ ես կեանքում։ Մարդուն տեսայ եւ գազազած, եւ բարի։ Վշտացայ նրա վայրագութիւններից, սիրեցի նրա մարդկայնութիւնը։ Տարիներն անցան, եւ իմ երազների ծաղկած արահետները դարձան պողոտաներ։ Ես կերտեցի իմ ճակատագիրը ու գնացի նրա ետեւից : Եւ ահա կեանքի բարձունքից՝ յոգնած ու գոհ նայում եմ ներքեւ։ Այն ամէն լաւը, որ յիշում եմ մարդու մասին, ինձ յուշում է, ինչպէս անծանօթ աղջկայ պատկերը։ Նրա փայլաքուշ ու ցաւակից հայեացքը դեռ շոյում ու ջերմացնում է ծերունական իմ հոգին :

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՆԱԼԲԱՆՏԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՌՈԺԷ ՎԱՅԱՆ՝ ԿՈՆԳՈՒՌ՝ 57

Ինչպէս գրած էինք, այս տարուան Կոնքուրի գրական մրցանակը տրուեցաւ Ռոժէ Վայանի, «Օրէնքը» վէպին։ Վայան ստացաւ հինգ ձայն, իր գլխաւոր հակառակորդն էր Միշէլ Պիւթոր, որ ստացաւ չորս ձայն, իր «Փոփոխումը» վէպին համար :

Կոնքուրի մրցանակին որոշումէն քիչ ետք սակայն, Միշէլ Պիւթորի այս գործը կ՚արժանանար Թէոֆրաստ Ռընոտոյի մրցանակին :

Ռոժէ Վայան, լրագրող եւ գրագէտ, զաւակն է գիւղացի ընտանիքի մը։ Ներկայիս՝ յիսուն տարեկան է։ Կոնքուրի մրցանակին արժանացած իր «Օրէնքը» վէպին նիւթը առած է իտալական կեանքէ :

Ապրիականի ափին գտնուող Փորթօ Մանաքորէ փոքրիկ քաղաքին մէջ, ուր հասարակութիւնը «կարծրացած է՝ աղքատութեան ու գործազրկութեան հետեւանքով եւ դարձած թեթեւաբարոյ՝ արեւին պատճառով, մարդոց ճակատագիրը կ՚որոշուի իրենց մէջ գտնուող ամէնէն զօրաւոր անձին կողմէ : Վէպին գլխաւոր հերոսներէն մէկն է պատրիարք Տոն Սեզարէ, որ ծեր բռնակալ մըն է եւ հողատէր, միաժամանակ՝ գեղեցիկ աղջիկներու եւ հնութեանց հաւաքածոներ պահող կղերական մը։ Մաթէօ Պրիկանթէ, գաղտնիքներ կը հաւաքէ եւ սուղ գինով կը ծախէ իր լռութիւնը եւ ազդեցութիւնը։ Իր տղան կը մոլորեցնէ դատաւորին կինը՝ որուն գեղեցկութիւնը հաչակաւոր դարձած է. երկուքը միասին կը մտածեն փախչիլ, սակայն տղուն հայրը արգելք կը հանդիսանայ :

Կայ նաեւ Մարիեթան, 17ամեայ գեղուհի մը, որուն վրայ կեդրոնացած է բոլորին ուշադրութիւնը։ Այս մանկամարդուհին սակայն՝ կը հետեւի իր օրէնքին միայն։ Մաթէօ Պրիկանթէ ամէն ճիգ կը թափէ տիրանալու համար անոր, բայց մանկամարդուհին կը նախընտրէ 16 տարու լակոտ մը յանձնուիլ :

Պատմութիւնը կը դառնայ կէս միլիոն լիր պարունակող դրամապանակի մը շուրջ, գողցուած՝ զուիցերիացի զբօսաշրջիկէ մը։ Տոն Սեզարէ, իր մահուան նախօրեակին կ՚իմանայ թէ Մարիեթան գողցած է այդ գումարը եւ ուրախութենէն՝ իր ամբողջ հարստութիւնը կը նուիրէ մանկամարդուհիին. այս ժառանգութենէն օգտուելով՝ Մաթէօ Պրիկանթէի հետ Մարիեթան պիտի բանայ քաղաքին ամէնէն գեղեցիկ հանրատունը :

Ռընոտոյի մրցանակին արժանացած Պիւթոր 31 տարեկան է ներկայիս եւ «Փոփոխումը» իր երրորդ վէպն է։ Նիւթը՝ շատ պարզ. կը սկսի ժամը 8-10ին, երբ Կառ տը Լիոնէն շոգեկառք մը ճամբայ կ՚ելլէ եւ կը վերջանայ Հռոմի կայարանին մէջ։ Շոգեկառքին մէջ, մարդ մը՝ որ ամուսնացած է եւ Փարիզի մէջ իտալական գրամեքենաներու հաստատութեան մը տնօրէնը, Փարիզ – Հռոմ ճամբան յաճախ կ՚ընէ՝ իր գործին բերումով։ Լքած է իր կինը՝ Հանրիէթ, զաւակները եւ Փլաս տիւ Փանթէոնի վրայ գտնուող յարկաբաժինը, Հռոմի մէջ՝ զինքը կը սպասէ իր սիրուհին, Սեսիլ :

Բազմաթիւ առիթներով Սեսիլ ուզած է որ մարդը ամուսնալուծուի իր կնոջմէն. այսօր՝ որոշած էր այլեւս։ Եւ, նոր կեանքին սկսելու համար, առանց լուր տալու շոգեկառք ելած էր՝ Սեսիլին անակնկալ մը ընելու համար։ Ճամբու ամբողջ տեւողութեան՝ մարդը կը մտածէ երկու կիներուն մասին, որոնք իրարմէ բաժնուած են 22 ժամուան երկաթուղիով :

Հռոմի կայարանը հասնելով՝ փոփոխում մը կ՚առաջանայ մարդուն մտքին մէջ. կը մտածէ, թէ զինքը Սեսիլին կապողը Հռոմի լոյսերն են միայն եւ իր գտած ազատութիւնը ...

ԳՈՎՔ ԽՆԴՈՒԹԵԱՆ

Որպէս մի բաժակ
Հուրհուրան գինի, 16
Քո սրտից բող ես
Անբաժա՛ն լինի։

Որ բնդվզումի,
Պայծառի ժամին
Խինդով չընդունի
Քեզ զոռ բշնամին։

Երգս թող ես մէջ
Խնդութիւն վառի,
Որ արթուն լինես
Ու մնաս արի :

×

Որքան դաշտեր որ կան,
Որքան որ կան լեռներ,
Որքան գիւղե՛ր, հիւղե՛ր
Ու քաղաքներ եսկայ —
Կ՚ուզեմ ողջոյն այնքան
Հոգուս խորքից թեւէր.
Կ՚ուզեմ ամէ՛ն ժխոր
Հոգիս ապրի, զգայ :
Կ՚ուզեմ երգում իմ այս
Հոգիս երթի՛ռ դառնայ,
Թռչի հեռուն՝ երկէ՛զ.
Ամէն անցորդ ապրի,
Ամէն անցորդ զգայ
Խնդութիւնը երգիս ...
Կ՚ուզեմ շնչում երգիս
Ամէն անցորդ զգայ
Խնդութի՛ւնս երկէզ .
Խնդութի՛ւնս եսկայ ...

Ե. ՉԱՐԵՆՑ

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԲ.

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր ժամանակը նա առանց լռելու խօսում էր, թռչելով մէկ մտքից դէպի միւսը. երբեմն նա ասում էր՝ թէ որքան լաւ կը լինէր, եթէ ինձ չտանէր, թէ նա բոլոր գիշերը կը պտտէր ինձ, մինչ կը պտտէր։ Ցայտնում էր՝ թէ իմ պահած տեղը շատ վատ տեղ է, եւ նա ուրախ է, որ վտանգ չէ պատահել ինձ. ասում էր՝ թէ այն ձորը կոչւում է ղանլի – դարա (արիւնոտ ձոր), որովհետեւ քիչ չէ պատահում, այնտեղ գտնում են սպանուած մարդերի դիակներ։ Բացի դրանից, աւելացնում էր նա, այնտեղ գազանները շատ անգամ պատառոտում են մարդկանց, երբ նրանք պաշտպանուելու զէնք չունէին իրանց հետ։ Ցանդիմանում էր իմ անհոգութիւնը, թէ ի՞նչու ես զէնք չէի կրում, թէ գոնեա պէտք էր ունենալ իր մօտ մի ջուխտ ատրճանակ եւ խէնջար։

— Ապա դու ի՞նչպէս առանց զէնքի չվախեցար այն ձորը մտնել, հարցրի ես։

— Միթէ գիշերն առանց զէնքի մարդ են գալիս, պատասխանեց նա ծիծաղելով իմ պարզմտութեան վրայ, եւ ցոյց տուեց մի ջուխտ ատրճանակներ, որ թաղցրած ունէր իր գօտիի մէջ :

Եթէ ցերեկ լինէր, Մարօն կը նկատէր, թէ որպէս կարմրեցայ ես ամօթից ...։

ԻԳ.

ՆԵՐՔԻՆ ԿՌԻՒ

Հասնելով ծերունի որսորդի տունը, մենք գտանք բոլորին քնած։ Մրտէն, որ բաց արեց դուռը, յայտնեց՝ թէ իր աղան տանը չէր եւ ոչ նրա հիւրերը դարձել էին իրանց «գնացած տեղից»։ Ես մտածեցի, անպատճառ մէկ արգելք պէտք է պատահած լինի, որովհետեւ Կարօն եւ նրա ընկերները խոստացան, թէ մինչեւ երեկոյ կը վերադառնան։ Հասօն իր ագարակումն էր. նա տուն երեկ չէր տեսնում, քանի իր մշակութեան գործերը վերջացած չէին դաշտերից. ձմեռուայ ձիւները միայն մի քանի ամիս նրան քշում էին դէպի տուն :

Մարոյի առաջին հոգսը եղաւ պատրաստել ինձ համար մի բան ուտելու։ Ընթրիքից յետոյ նա գցեց իմ քնելու շորերը, եւ ցանկանալով ինձ բարի գիշեր, ինքն եւս գնաց հանգստանալու :

Առաւօտեան ես զարթեցայ խիստ ուշ. երկար քունը բաւականին կազդուրել էր իմ առողջութիւնը. ես զգում չէի ինձ զուարթ եւ նորոգուած ուժերով։ Սիրտս էլ սովորականից աւելի ուրախ եւ հանգիստ էր, որպէս թէ, ես գտնւում էի մի անսահման բաւականութեան մէջ, լոյս աշխարհում ոչինչ պակաս չէր մնացել ինձ, բոլորը, բոլորը լրացրել էր այն արարածը, որին սիրում էի ես, որը սիրում էր ինձ :

« Գեղեցիկ Մարօն կը բժշկէ քեզ ... » ասաց Սաղօն. Նրա խօսքը ճշմարիտ էր, թէեւ նա արտասանեց այնպիսի զուռն, հեգնական ժպիտով :

Ես կրկին գլուխս դրեցի բարձի վրայ եւ նայում էի պատուհանից ներս ծաղած շողին, որի մէջ խաղում էին միլիոնաւոր մանրիկ փոշիներ ոսկեգոյն փայլումներով։ Ահա ինչ է նշանակում լոյսը, մտածում էի ես, չէ՞ որ այս սենեակի ամբողջ բովանդակութիւնը պարունակում է իր մէջ այսպիսի փոշիների մի ծովակ, բայց նրանք չեն երեւում օդի աղօտութեան մէջ, իսկ լոյսի այս նեղ ճառագայթի մէջ բոլորը երեւում են։ Բայց եթէ խաւար լինէր, — ես ոչինչ չէի տեսնելու, մինչեւ անգամ ամենախոշոր առարկաները։ Ախ, ինչ լաւ բան է լոյսը, որպէս բաց է անում նա մարդի աչքերը եւ զօրութիւն է տալիս նրա տեսութեանը : Չէ՞ որ մի եւ նոյն է լինում եւ կեանքի մէջ, — մի ժողովրդի, մի ազգի եւ ամբողջ աշխարհի կեանքի մէջ։ Երբ որ տիրում է մտաւոր խաւարը, մարդիկ չեն տեսնում իրանց ամենախոշոր թերութիւնները. նրանք չեն նշմարում այն ճանապարհի ուղղութիւնը կամ ծռութիւնը, որով գընում են. նրանք չեն նկատում այն խոչընդոտները, որ ամէն անգամ նրանց ոտքին է դիպչում եւ ճակատի վրայ վայր է գցում — նրանք ոչինչ չեն տեսնում, միայն խարխափում են մոլորութեան մէջ ...։

Ցիշեալ մտախոհութիւնները ինձ հասցրնում էին այն եզրակացութեանը, թէ բոլորովին անյաջող կ՚անցնէր Կարոյի ձեռնարկութիւնը. նա չէր կարող մի ժողովուրդ, որ ապրում էր խաւար մթնոլորտի մէջ, կանգնեցնել շիտակ ճանապարհի վրայ եւ նրա ընթացքին անմոլոր ուղղութիւն տալ։ Պէտք էր նախ եւ առաջ փարատել խաւարը ... եւ ժողովուրդն ինքն իրան կը գտնէր իր ճանապարհը ...։

Արդեօք այսպէ՞ս էի մտածում ես. միթէ՞ այս ճշմարտութիւններն էի կարդում արեւի այն լուսաւոր ճառագայթի մէջ, որ ներս էր շողացել իմ ննջարանի պատուհանից :

— Ոչ, ես ոչինչ չէի տեսնում նրա մէջ բացի փոքրիկ փոշիներից. Նրանք եւս շուտով ձանձրացրին ինձ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ցում մը եղաւ։ Այսուհանդերձ, հարցը չէ լուծուած ։

54 միլիառ գտնելու հարց մը կայ ։ Այս ուղղութեամբ Խոխար Ֆօր յայտարարեց, թէ 54 միլիառը նոր տագնապի մը դուռը պիտի չբա՞յ արդեօք ։

Գալով պետական պաշտօնեաններու հարցին, որուն վրայ կը պնդեն Ընկեր – վարականները, յայտարարուեցաւ թէ ա – նոնց ալ գոհացում պիտի տրուի՝ ամսա – կանի յաւելումով ։ Ֆլիմլէն, 72 միլիառի բարձրացուց պաշտօնեաններուն ընդհա – նուր աշխատավարձքը՝ 1958ի համար, մինչ Ընկերվարականները կը պահանջեն որ 108 միլիառի բարձրանայ ան ։

Հակառակ անոր, որ կացութիւնը այս է, տեղական թերթերը կը նկատեն որ կացութիւնը մեղմացած է, թէեւ տագնա – պը չէ լուծուած։ Անշուշտ՝ ՄԱԿի ժողո – վին առջեւ դրուած Ալժերիոյ հարցը եւ Փարիզի մէջ գումարուելիք Ատլանտեան Ուխտի յառաջիկայ ժողովը իրենց դերը ունեցան կողմերու մերձեցման մէջ։

Մինչ այս մինչ այն, Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն թէ ՄԱԿի քաղաքական յանձ – նախումբը Ալժերիոյ հարցին համար ա – ռաջարկած ափրիկեւասիական լուծումը մերժած է։ Այս առաջարկը բարեփոխ – ուած էր Քանատայի կողմէ։

37 երկիրներ թեր քուէարկած են ափ – րիկեւասիական առաջարկին ու 37 երկիր – ներ՝ դէմ։ Վեց երկիրներ ձեռնպահ մնա – ցին։ ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին ներքին կանոնագիրը, այս պայմաններուն մէջ, առաջարկը մերժուած կը նկատէ ։ Ֆրանսա չէ մասնակցած քուէարկու – թեան։Ափրիկեւամերիկեան Երկիրներն ալ դէմ քուէարկած են, նկատելով որ փո – փոխութեան ենթարկուած էր իրենց ա – ռաջարկը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ոստիկանատուն մը, որ կը գտնուի սուրիական սահմանագլուխին մօտ, առջի իրիկուն յարձակումի են – թարկուեցաւ Սուրիայէն եկած յիսնեակ մը անձերու կողմէ։ Յարձակողները զի – նաթափ ըրած են վեց ոստիկանները, զէն – քերն ու ռազմանիւթը գրաւած ու վերա – դարձած են Սուրիա։

ԳՐԻՈՆԻԻ մէջ (Եուկոսլաւիա) Մառեշալ Թիթօ ընդունեցաւ Միացեալ Նահանգնե – րու դեսպանը եւ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ. դիւանագիտական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ըն – ծայեն այս տեսակցութեան ։

ԻՏԱԼԻՈՅ կեդրոնական եւ հարաւային շրջաններուն մէջ անտանելի ցուրտ մը կ'ընէ. փոթորիկ կայ եւ կը ձիւնէ։ Սո – վալլուկ գայլերու վոհմակներ յարձակում կը գործեն հասարակութեան վրայ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ, այսուհետեւ կիներն ալ պիտի մասնակցին Լորտերու Ժողովին ։

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ Զինաստանի պատե – րազմական կոմիտէին փոխ – նախագահ Մառեշալ Լիոն – Փոչենկ, որ միաժա – նակ ժողովրդական հերոս է, չէզոքաց – ուած է կառավարութեան կողմէ ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ նոր միջադէպեր կը պատահին ոստիկաններու եւ հասարա – կութեան միջեւ։ Բազմաթիւ ձերբակալու – թիւններ եղած են ։

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Տակ Համըրշոլտ, որ Միջին Արեւելք գացած էր արաբեւիսրայէլ տարակարծութիւն – ները հարթելու համար, Պէյրութէն օ – դանաւ առնելով Նիւ Եորք վերադարձաւ։ Վեց օրուան ընթացքին տեսակցութիւն ունեցած է հրեայ, յորդանանցի, սու – րիացի եւ լիբանանցի ղեկավարներու հետ։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ ձիւնամրրիկը անդամա – լուծած է քաղաքին կեանքը։ Փոթորիկին ընթացքին պատահած են նաեւ թեթեւ շարժեր ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փարիզէն Տիկին Արաքսի եւ Մաքս Ա – ւետիսեան հինգ հազարական Փր. կը նը – ւիրեն Շավիլի եկեղեցիին, երկու հազար ֆրանք Հայ Մշակոյթի Տան, հազար Փր. Ծերանոցին ։

Նիսէն ընկեր Առաքել Առաքելեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան իր աղջկան Ալիսի ամուսնութեան առթիւ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

"ՅԱՌԱՋ"Ի ԳԻՆԸ

Կառավարութեան եւ մամուլի սենտի – քայի որոշումով, բոլոր տեղական օրա – թերթերու գինը պիտի բարձրանայ 20 ֆրանքի ։

ՅԱՌԱՋ եւս պարտաւոր է հետեւիլ այս կարգադրութեան, մանաւանդ որ թուղ – թի, ելեկտրականութեան եւ այլ գիներու բարձրացումը մեծ դժուարութեանց առ – ջեւ կը դնեն թերթիս վարչութիւնը ։

ՅԱՌԱՋի նոր գիները պիտի ըլլան. — Հատավաճառ՝ 15 ֆրանք, տարեկան բաժնեգին (Ֆրանսա եւ գաղութներ) 3500 ֆրանք, վեցամսեայ 1900 ֆրանք, ար – տասահման 4000 ֆրանք։

ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31 մեր բաժա – նորդները կրնան օգտուիլ հին սակէն ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Զատրըճեան, Տէր եւ Տի – կին Ժամկոչեան եւ զաւակները սրտի ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ քրոջ

ՄԱՐԻԱՄ ԵԱԶԸՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ժամկոչեան (Սեբաստացի)

մահը, որ տեղի ունեցած է Հոկտեմբեր 18ին Երեւանի մէջ ։

× Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Զատրը – ճեան իրենց մօր յիշատակին կը նուիրեն հազար Փր. Մշակոյթի տան եւ հազար ֆրանք Մոնմորանսիի ծերանոցին։ Ստա – նալ «Յառաջ»էն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Զարուհի Պահրի, 11 Նոյեմբերին Սալ Տօֆինի մէջ իրեն ի պատիւ սար – քուած հանդէսին առթիւ, իր ջերմագին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ, կազմա – կերպող յանձնախումբի անդամուհինե – րուն, Հայ Գրողներու Միութեան, Եկե – ղեցական հայրերուն, Հ. Բ. Ը. Մ.ին եւ անխտիր ամէն անոնց որոնք իրենց ներ – կայութեամբ կամ գրով, հեռագրով ու ծաղկեփունջերով իրենց մասնակցութիւ – նը բերին ու փայլ տուին այս հանդէսին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն եւ «Շաւարշ Միսաքեան» խումբը ցաւակ – ցութիւն կը յայտնեն ընկերներ Հայկ եւ Վարդգէն Սերէնկիւլեանի, եւ ընտանիքին, տղբարցեալ Նիկողոս Նիկողոսեանի մահ – ուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի եր – կու հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

× Նոյն առթիւ Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղի վարչու – թիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Սէրէն – կիւլեան ընտանիքին եւ փոխան ծաղկե – պսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշա – կոյթի Տան։ (Ստանալ «Յառաջ»էն) ։

× Անիէռէն Տէր եւ Տիկին Արամ Աւե – տիսեան իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտ – նեն Տէր եւ Տիկին Հայկ Սէրէնկիւլեանի եւ Սէրէնկիւլեան ընտանիքին Նիկողոս Նիկողոսեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Փր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը շը – նորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Դերձակեանէ հազար Փր. փոխան ծաղկեպսակի Թադէոս Այվազեա – նի մահուան առթիւ ։

Surprise - Party

Նախաձեռնութեամբ Իսիի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին, այսօր Կի – րակի (Դեկտեմբեր 8), ժամը 15էն 22. Ծրիմեան ակումբը, 2 Րիւ տը լա Տե – փանս ։ Մեթրօ Մեռի տ'Իսի ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

"ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ"Ի ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Նիւթ՝ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ
(Ծննդեան 60ամեակին առթիւ)

Այս երկուշաբթի իրիկուն Գոմոնի ե – կեղեցւոյ սրահը, ժամը 21ին։

Կը նախագահէ՝
Գ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ
Կը խօսի՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Մ. Իշխանեան եւ Պ. Յովհ. Տէր Վարդանեան ։

Ջութակ՝ Յ. Իշխանեան եւ Հ. Դուրըն – եան ։

Ունկնդրութիւն Հայաստանէն եկած նոր երգապնակներու (Չարենցի «Գովք Հա – յաստանին» եւ ուրիշներ)։

×

Նոյն երեկոն Չորեքշաբթի իրիկուն, Սէն Լուի մէջ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ են – թակոմիտէի եւ Շ. Միսաքեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, (149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ)։

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկա – յացուցիչը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Թուրէն» Ուս. Միութեան հերթական ժողովը այս չո – րեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Րիւ Պլէօյի հաւաքավայրը։ Պարտաւորիչ ներկայու – թիւն ։

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղե – րով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յուն – ուար երեքին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Սէր – փանթ, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՇԱՎԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Տիկին Աղնիւ Գագագեան երեք հազար ֆրանք կը նուիրէ՝ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլ – եանի եղբօր Ն. Նիկողոսեանի մահուան առթիւ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 10 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8964 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ: 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3865

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՆԱՉ ԵՒ ԿԼՈՐ ՍԵՂԱՆՆԵՐԸ

Քաղաքական աշխարհը տենդոտ գործունէութեան է լծուած կրկին Ֆրանսայէն մինչեւ Ամերիկա, Մոսկուայէն մինչեւ Դամասկոս ու Գահիրէ, Հոլանտայէն մինչեւ Ինտոնեզիա, Հիւսիսային Ափրիկէէն մինչեւ Սպանիա։

Բազմաթիւ կնճռոտ հարցեր դրուած են միջազգային դիւանագիտութեան կանաչ սեղաններուն վրայ։ Խաղաղ բանակցութիւններու եւ պերճախօս ու հոգեշահ ճառերու կողքին կը լսուին նաեւ ռումբերու եւ գնդակներու որոտումները։ Իսկ պաղ պատերազմը կը շարունակէ Թունդ հանել մարդոց ակար ջիղերը։

Խօսելով միայն Ֆրանսայի մասին, կը տեսնենք որ մեր հիւրընկալ երկիրը բուռն պայքար կը մղէ երկու ճակատի վրայ, — ներքին եւ արտաքին։ Կլոր եւ կանաչ սեղաններու շուրջ։

Ներքին ճակատին վրայ ելմտական՝ - տնտեսական տագնապը, Ֆրանքի գնման կարողութեան նուազումը, առօր հետեւանքով ապրուստի անհրաժեշտ կենսական նիւթերու աստիճանական սղութիւնը, գործաւորներու եւ պաշտօնեաներու ամսականներուն անխուսափելի յաւելումը, պարբերական գործադուլները եւ այլ հոգեր մեծ տագնապ կը պատճառեն օրուան կառավարութեան։

Արտաքին ճակատին վրայ Հիւսիսային Ափրիկէի խնդիրները կը շարունակեն գրագլել զայն։ Թունուզի զէնքի հարցը գոհացուցիչ լուծում չստացաւ, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առջեւ օրերով քննուեցաւ Ալժերիոյ հարցը եւ քաղաքական յանձնաժողովը ծայրէն ծայր քուէարկութեամբ մը վերջապէս ի նպաստ արտայայտուեցաւ Ֆրանսական տեսակէտին։ Սակայն ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը իր խօսքը չէ ըսած եւ համարաքական ճակատը խորհրդային պատուիրակներու աջակցութեամբ կը ջանայ պաշտպանել Ալժերիոյ ազգայնականներուն տեսակէտը։

Ֆրանսական պատուիրակութիւնը, որուն ձեռնհասօրէն կը նախագահէ Քրիստիան Փինօ, գոհ է ձեռք բերուած յաջողութենէն։ Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսայի մեծ ու պզտիկ բարեկամ պետութիւնները համոզուած են ի վերջոյ թէ Ալժերիան անբաժանելի մասը կը կազմէ այս երկրին։ Ալժերիոյ բնիկներն ալ իրենց կարգին որոշ գոհացում պիտի ստանան՝ ըստ հիմնական օրէնքին։ Պիտի օժտուին ներքին ինքնավարութեամբ՝ վայելելով Ֆրանսայի դիւանագիտական եւ զինուորական պաշտպանութիւնը, ամէն կերպ պիտի օգտուին նիւթական եւ մշակութային մարզերու մէջ, նուիրուելու համար խաղաղ աշխատանքի ու ստեղծագործական վերելքի։

Ճիշդ է, որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան 82 անդամներէն 37ը միայն Ֆրանսայի ի նպաստ քուէարկեցին, սակայն ասիկա կը նկատուի մեծ յաջողութիւն մը, երբ մանաւանդ նկատի ունենանք, որ անցեալ փետրուարին նոյն արխազացող հակառակ որոշում առած էր, պատճառ դառնալով Ֆրանսական պատուիրակութեան ժողովասրահէն հեռանալուն։

Արտաքին ճակատին վրայ — կանաչ սեղաններու շուրջ — իր դիրքը որոշ չափով ամրապնդելէ վերջ, Ֆրանսական կառավարութիւնը այժմ լծուած է ներքին դժուարութիւնները հարթելու եւ երկրին տնտեսութիւնը վերականգնելու դժնդակ գործին։

Կառավարական կուսակցութեանց ներկայացուցիչները կլոր սեղանի մը շուրջ բոլորուելով յաջողեցան համաձայնութեան գոյացնել կարգ մը հարցերու մասին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

" ՎԱՐՉԱԿԱՐԳՆ ՈՒ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ ԵՆ "

ԸՍԱՒ ԿԻ ՄՈԼԷ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԺՈՂՈՎ՝ ԱՅՍՕՐ

Այսօր, Երեքշաբթի, Նախարարաց Ժողով մը պիտի գումարուի, մեծամասնական ղեկավարներու վերջին հանդիպումէն ետք առկախ մնացած հարցերը լուծելու համար։ Վարչապետ Կայեար պիտի բացատրէ, առանց ծայրայեղութեանց դիմելու՝ առեղծուած անելէն դուրս գալու համար։ Ցաջորդաբար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ ընկերվարական նախարարներու եւ Ելմտական նախարար Փը-լիմլէնի հետ։

Ազգ. Ժողովի մեծամասնութեան ներկայացուցիչներուն հանդիպումը որոշ կէտերու շուրջ համաձայնութիւն գոյացուցած էր արդէն։

1.— Ընկերային վերաբերեալ արտադրութեանց համար օժանդակութիւնը շարունակել, ի բացառեալ հացէն (20 միլիառ)։

2.— Հինգ առ հարիւր յաւելում՝ ընտանիքներու տրուած գումարին վրայ. (ութ միլիառ)։

3.— Ազգ. Կրթութեան համար՝ 14 միլիառ եւ Սահարայի համար՝ 10 միլիառ։

Մինչ կառավարութիւնը ձեւ կը թափէ [illegible] Ընկերվարականները կը [illegible] պաշտօնեաներու աշխատավարձը պէտք է աւելնայ։ Մեծամասնութեան կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն « կլոր սեղանի » հանդիպումը սկզբունքով ընդունեցաւ յաւելումի առաջարկը։ Սակայն, ներկայիս ալ անհամաձայնութիւն կայ գումարին շուրջ։ Կառավարութիւնը կ'ընդունի 210.000 ֆրանք որոշել՝ Յունուար 1էն սկսեալ։ Ընկերվարականները կը պահանջեն որ 220.000ի բարձրանայ գումարը՝ Յուլիս մէկէն գործադրելի, մինչ սենատորները 340.000 կ'ուզեն՝ Յունուար մէկէն սկսեալ։

Այս ձեւով, նոր ծախքերուն համագումարը նախորդին վրայ կ'աւելցնէ 106 միլիառ։ Ընկերվարական նախարարները հաշուով 36 միլիառի յաւելեալ ծախք մը պիտի ըլլայ միայն, նկատելով որ պետէճին մէջ չնախատեսուած դժուարութեանց յատկացուած է 30 – 35 միլիառ, առոր վրայ կարելի է 20 – 25 միլիառ խնայել ընդհ. ծախքէն։ Կը մնայ լրուն միլիառ, որուն մօտ քան միլիառը կարելի է գոյացնել արգիլանքերութեանց համար գործածուած ելեկտրականութեան եւ շոգեկառքի Ա. կարգի գիներուն յաւելումով։

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

Կլոր սեղանը վճռական դեր պիտի կատարէ՝ վերջնապէս պայծառացնելու համար մթնոլորտը այս շաբթուան ընթացքին։

Իսկ գալիք շաբաթը պատմական պիտի ըլլայ Փարիզի համար, ուր Ատլանտեան Ուխտի 15 երկիրներու պետերը կանաչ սեղաններու շուրջ նստած աշխարհի ճակատագիրը պիտի վճռեն։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան խմբագրականին մէջ, Ա. սիւնակ 6րդ պարբերութեան մէջ «իրենց ճակտի քրտինքը խառնելով հիւրընկալ երկիրներու զինուորական աշխատանքներուն» պիտի ըլլայ «շինարարական աշխատանքներուն»։ Բ. սիւնակին վերջին տողը՝ «հայկական ոգին» պիտի ըլլայ «հայկական ոգիին»։

Օրը Օրին

ԵՐԿՈՒ ՄԱՆՉՈՒԿՆԵՐ

Այս կողմերը ...

— Տարին քանի՞ օր դպրոց կ'երթաս, ծիմի ...

— Չեմ գիտեր ...

— Ես գիտեմ... 178 օր... Մնացած օրերն ալ կը խաղաս ...

- Շատ լաւ կարգադրութիւն է :

— Քանի՞ տարեկան ես ...

— Տասներչորս ...

— Կրնա՞ս, կէս վայրկեանէն, պատասխանել — եօթն անգամ 463 ի՞նչ կ'ընէ...

— Խիղճ չունի՞ս... Կէս վայրկեանէն, ի՞նչպէս կրնամ ընել այդ բազմապատկութիւնը ...

— Լա՛ւ... Արե՞ւը երկրին շուրջ կը դառնայ թէ երկիրը արեւուն շուրջ ...

— Չեմ գիտեր... Բայց, կարծեմ, երկիրը իր տեղէն չի շարժիր, որովհետեւ եթէ շարժի, այս տուները կը փլչին ...

— Անցնի՛նք... Վարժուհիդ ըսա՞ծ է քեզի որ երբ երկաթը տաքնայ, կը մեծնայ...

— Վարժուհիս երկաթագործ չէ ...

— Լա՛ւ, ատոր վրայէն ալ անցնինք... Քառակուսի պարտէզ մը ունիս... Անոր մակերեսին տարածութիւնը չափելու համար ի՞նչ կ'ընես ...

— Չեմ գիտեր...

— Երբ, բերնէ բերան ջուրով լեցուած ամանի մը մէջ քար մը նետես, ի՞նչ կը պատահի...

— [illegible] ջուրին ծանրութիւնը ինչի՞ հաւասար է ...

— Չեմ գիտեր ...

— Լա՛ւ... Գէյսպոլի տարեկան մրցումը ո՞վ շահեցաւ, այս տարի :

— Միլուոքին ..

— Անցեալ տարի՞ ով շահած էր:

— Նիւ Եորքի Եանքի խումբը:

— Կոփամարտի միջին ծանրութեան ախոյեանը ո՞վ է ...

— Ատիկա ո՞վ չի գիտեր... Քարմեն Պիլիօ...

— Անցեալ Ապրիլին, նաւարշաւ մը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ Քէյմպրիճ եւ Աքսֆորտ համալսարաններուն միջեւ... Ո՞վ շահեցաւ ...

— Աքսֆորտը...

— Թենիսի մեծ մրցում մը տեղի կ'ունենայ Լոնտոնի մէջ, ամէն տարի... Ո՞ր դաշտին մէջ տեղի կ'ունենայ այդ խաղը..

— Ուիմպլտընի մէջ...

×

Այն կողմերը ...

— Ըսէ՛ նայիմ, Իվան Իվանովիչ, եօթն անգամ 463 ի՞նչ կ'ընէ:

— Եօթն անգամ երեք՝ 21, ձեռք կայ երկու ... Եօթն անգամ վեց՝ 42, ձեռք կայ չորս, եօթն անգամ չորս՝ 28, չորս ալ 32... 3241...

— Ապրիս... Արե՞ւը երկրին շուրջ կը դառնայ թէ երկիրը արեւուն շուրջ ....

— Երկիրը՝ 365 օրէն... Եւ ատոր համար է որ չորս եղանակներ կ'ունենանք .. Երկիրը ինքն իր վրայ կը բոլորի 24 ժամէն ... Եւ ատոր համար ալ կ'ունենանք գիշերը եւ ցերեկը ...

— Երբ երկաթը տաքնայ, կը մեծնա՞յ թէ կը պզտիկնայ ...

— Ի հարկէ կը մեծնայ ...

— Կա՞յ մարմին մը ձր երբ սառի կը մեծնայ ու երբ տաքնայ կը պզտիկնայ...

— Այո՛, ջուրը ...

— Քառակուսիի մը տարածութիւնը ի՞նչպէս կը չափես ...

— Բարձրութիւնը եւ լայնքը իրարու հետ կը բազմապատկեմ ...

×

Այս կողմերը՝ 14 տարեկան մանչուկ մը մասնագէտ է պէյսպոլի, ֆութպոլի, [illegible] :

Այն կողմերը. 14 տարեկան մանչուկ մը գոց գիտէ իր թուաբանութիւնը, բնագիտութիւնը, երկրաչափութիւնը եւ շատ մը ուրիշ — ութիւններ :

Այս կողմերը դպրոցականը կը խաղայ, այն կողմերը՝ դպրոցականը կը սորվի...

Սպուտնիկը — եւ շատ մը ուրիշ բաներ — ձեզի փաստ: Նրախտապարտ պէտք է ըլլանք այս «սատանու մեքենան» արձակողներուն որ արթնցուցին Արեւմուտքցիները, իրենց մրափէն ...

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

ՄԱՐՈՔ ԵՒ ՍՊԱՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

[illegible]պանական Մարոքի մէջ՝ Իֆնի, կռիւ[illegible] կը շարունակուին տակաւին։ Մատ[illegible]էն, կը հաղորդուի, թէ սպանական [illegible]որ Թիլուինն ու Յելաթան լքած էին՝ [illegible]րու համախմբման մը համար ու եր[illegible]օր առաջ վերստին գրաւեցին։

[illegible]րջին պահուն Մատրիտէն հասած լուր[illegible]ին համաձայն, այդ երկու շրջանները [illegible]ձեալ լքուած են։ Այնպէս կը թուի, [illegible]Իֆնիի մէջ կացութիւնը այսպէս պիտի [illegible]մնայ՝ մինչեւ որ նոր ուժեր երթան [illegible]նիւայէն։

[illegible]տրիտի մէջ այս հարցին քննութեան [illegible]ր առաջին անգամ ըլլալով գումար[illegible]ու Նախարարաց Խորհուրդը։ Տըր[illegible] որոշումները գաղտնի կը պահուին։

[illegible]աթի եւ Մատրիտի կառավարու[illegible]ց յարաբերութիւնները յանկարծ [illegible]ած բնոյթ մը առացան, երբ սպա[illegible]ն մարտանաւեր տեսնուեցան Մա[illegible]ն ջուրերուն մէջ։ Առջի օր սպա[illegible] նաւատորմիղ մը, իր ամբողջ [illegible]ով մարոքեան ջուրերէն անցնելէ [illegible]արախեց Ակատիր նաւահանգիստը։

[illegible] պատճառով Ռապաթի կառավարու[illegible] բողոքագիր մը ներկայացուց ըՍ[illegible]եայ։

[illegible]տրիտի մարոքեան դեսպանը տե[illegible]ութիւն մը ունեցաւ Սպանիոյ Ար[illegible]ն նախարարին հետ, որմէ ետք հր[illegible]րակուած պաշտօնական զեկոյցի մը [illegible]ս կը գրուի Մարոքի կառավա[illegible]ան վրայ, որ հարկ եղած միջոց[illegible]

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Լիոնի ընկերներէն՝ Թ. Այվազեանի մահուան առթիւ (ցանկը տեսնել Դ. էջ) քսան հազար ֆրանք։

Ներր ձեռք առնէ, առեղծուած ծանր կացութեան լուծում մը գտնելու համար։

Այսուհանդերձ, տեղական մամուլը զեկոյցէն զատելով կը հետեւցնէ թէ կացութիւնը լարուած վիճակ մը ստացած է Մարոքի եւ Սպանիոյ միջեւ, մինչդեռ երկու երկիրներու յարաբերութիւնը բարեկամական էր ցարդ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ յունական էօքա կազմակերպութիւնը ընդհանուր գործադուլ հռչակեց՝ ՄԱԿի մէջ Կիպրոսի հարցին քննութեան առիթով։ Բազմաթիւ կռիւներ եղան Նիկոսիոյ մէջ ուր երեք Թուրքեր սպաննուեցան։ Ծանր միջադէպեր կրնան պատահիլ։

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՅԻ եւ Անգլիոյ միջեւ տարակարծութիւններ ծագեցան Հոնտուրասի պատճառով։ Կուաթեմալա իր հողամասին կ'ուզէ միացնել իրեն սահմանակից անգլիական այս պզտիկ գաղութը։

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ՑԻՆԱՍՏԱՆԻ փոխ նախագահը յայտարարեց, թէ 15 տարիէն իրենց երկրին արդիւնաբերութիւնը անգլիականէն աւելի պիտի ըլլայ։

ԽՕՍԵՑԷՔ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մեր հակառակորդներու հետ մենք եւս կրնանք հաստատել, որ վերջերս երկու տարուան ընթացքին, Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, զանազան առիթներով հողեշահ պատգամներ ուղղած է Անթիլիասի Կաթողիկոսութեան։

Չենք ժխտեր նոյնպէս, որ այդ ընդհարտայայտութիւններու հետ զուգընթացաբար կատարուած այն բոլոր ձեռնարկները, որոնք սահմանուած էին լուծելու վիճելի խնդիրները։

Մեր հակառակորդ կողմը, տեւաբար յիշեցնելով այս իրողութիւնները միայն, կ'ուզէ այն տպաւորութիւնը ստեղծել, որ էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան կողմէ կատարուած փորձերը հանդիպած են միշտ Անթիլիասի տեւական ընդդիմութեան։

Ուրիշ խօսքով, ներկայ կացութեան պատասխանատուն Անթիլիասի կաթողիկոսութիւնն է, եւ ոչ էջմիածինը։

Հաստատելու համար սակայն, այս ծանր մեղադրանքը, չի բաւեր միշտ յիշել Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի խաղաղասիրական, քրիստոնէական եւ հայրական արտայայտութիւնները։

Անհրաժեշտ է յստակութեամբ հիմնաւորել եւ պարզել այն սկզբունքները, որոնք հիմք պէտք էր ծառայէին առաջադրուած համաձայնութեան։

Անտեսել այս կարեւոր պարագան, կը նշանակէ տեղափոխել վէճի ծանրութիւնը. նսեմացնել՝ հարցի կարեւորութիւնը եւ վերջին հաշուով ծիծաղելի դարձնել մեր ազգային – կրօնական երկու մեծ կեդրոններու անհամաձայնութեան պատճառները։

Անթիլիասի անուղղելի հակառակորդները, դժուար է ենթադրել, որ չեն ըմբռներ այս ճշմարտութիւնները՝։ Անոնք, ամէնքէն առաջ ծանօթ են էջմիածնի կողմէ առաջարկուած նախապայմաններուն, բայց ինչպէս միշտ՝ գիտակցաբար մոռացութեան կուտան։

Փորձենք թարմացնել ուրեմն, իրենց յոգնած եւ ծերացած յիշողութիւնները.—

Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, 31 Յունուար 1956 թուակիր հեռագրով, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական Տեղապահ Խորէն Եպիսկոպոսին կը տեղեկացնէր.— «...Որոշած ենք անձամբ մասնակցիլ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրութեան եւ օծման»։

Վեհափառ Հայրապետի այս անակնկալ հեռագիրը խանդավառութեամբ ընդունուեցաւ Անթիլիասի Միաբանութեան եւ գաղթաշխարհի բովանդակ հայութեան կողմէ։ Իր ժամանումը ողջունուեցաւ աննախընթաց ցոյցերով։

Պահ մը ենթադրուեցաւ, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայութիւնը, պիտի նպաստէր համերաշխութեան մթնոլորտ մը ստեղծել կաթողիկոսական ընտրութեան շուրջ։

Արդարեւ, ան էր, որ իբրեւ Հայոց Եկեղեցւոյ Հոգեւոր Գերագոյն Պետ, կոչուած էր այս պարագային ըլլալ միակ իրաւարարը։

Այս արդար ակնկալութիւնները չիրականացան դժբախտաբար։

Անթիլիասի մէջ կատարուած նախնական խորհրդակցութիւններու ընթացքին, Վեհափառ Հայրապետը առաջարկեց կախակայել մեր ազգային – եկեղեցական օրէնքները։ Իբրեւ գործնական արտայայտութիւն՝ պահանջեց յետաձգել կաթողիկոսական ընտրութեան համար օրինաւորապէս նշանակուած թուականը (14 փետրուար)։

Ամենածանրակշիռ պարագան այն էր, որ էջմիածնի Գահակալութիւնը, իր այդ հակաօրինական առաջարկութիւններով, փաստօրէն չեղեալ կը նկատէր ազգային սահմանադրութիւնը՝ միակ ամուր պատուանդանը, մեր ազգային – եկեղեցական կազմակերպութիւններուն։

Պարզուեցաւ միաժամանակ, որ էջմիածինը ծրագրած էր սահմանափակել Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան նուիրագործուած դերն ու իրաւունքները՝ հոգեւոր թէ վարչական մարզերուն մէջ։

Անթիլիասի Միաբանութիւնը եւ իր հետ թեմի օրինական մարմինները, այս պայմաններու մէջ էր, որ ցաւով եւ տառապանքով, հարկադրուած եղան մերժել Վեհափառ Հայրապետի այն բոլոր թելադրանքները, որոնք խոտոր կը համեմատէին մեր ազգային – եկեղեցական հիմնական օրէնքներու տրամադրութիւններուն եւ շահերուն։

Հնարաւոր է՞ր անհետացնել առեղծուած այս նոր դժուարութիւնները։

Եթէ դժուար է վճռականապէս պատասխանել այս հարցումին, կարելի է մտածել, որ անկարելի չէր առնուազն զանոնք մեղմացնել կարեւոր չափով մը, եթէ Անթիլիաս հաւաքուած մեր բարձրաստիճան եկեղեցականները, կանգնած ըլլային մեր հիմնական օրէնքներու պաշտպանութեան անսակարկ դիրքին վրայ։

Դժբախտաբար... հակառակը տեղի ունեցաւ։

Գարեգին Պատրիարքը, ամենաերեց եւ հեղինակաւոր բարձրաստիճան եկեղեցական իշխանաւորը, առանց այլ եւ այլի ջատագովը եղաւ մեր օրէնքներու ջնջումին։ Յատկանշական են Անթիլիասի Վեհարանին մէջ, 19 Փետրուար 1956ին գումարուած Եպիսկոպոսական խորհրդակցական ժողովին իր ճառի հետեւեալ արտայայտութիւնները.—

« Այս սեղանին գլուխն ունինք մէկը, որ իբրեւ անհատ Տ. Վազգէնը չէ, այլ ամբողջ հայութեան ծայնը ունի իր վրայ, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բարձրագոյն հեղինակութիւնն է։ Անշուշտ եկեղեցին ունի իր օրէնքները եւ կանոնները, անոնք սլոտոժին մասն են. բայց կայ նաեւ ներքինը, որ շատ էական է, ոգին է ան, որ սէրն իսկ է։ Մեր եկեղեցին ունի մէկ գլուխ որն է Ամենայն Հայոց Հայրապետը։ Երբ ան ճամբայ կը ցուցնէ մեզի, օրէնքի տառին պէտք չէ ոչ կառչինք».

Մեկնութեան պէտք չկայ։

Այս մտայնութիւնը իր աւերը կատարեց։

Մեր բարձր եկեղեցականութեան մէկ մասի այս մտայնութիւնը իր դրոշմը դրաւ՝ Գահիրէի Եպիսկոպոսական ժողովի կողմէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան շուրջ հանուած դատապարտելի որոշումներուն վրայ։

Եւ եթէ կը կարծուի, որ յանուն խաղաղութեան եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ միասնականութեան պահպանումին, անհրաժեշտ էր ամէնքին պարտադրել Գարեգին Պատրիարքի քարոզած անպայման հնազանդութիւնն ու վստահութիւնը Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին, ընդունինք, որ այս գնով ապահովուած համաձայնութիւն մը, աւելի վատ է, կործանարար եւ վնասակար, մեր ներկայ պառակտուած վիճակին։

Ոչ ոք պիտի ուզէր, խնդրոյ առարկայ դարձնել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի [illegible]. Բայց մեր օրերուն եւ ներկայ պայմաններուն մէջ, պարտադրել ենթարկուիլ անոր բոլոր թելադրանքներուն, կը նշանակէ անձնատուր ըլլալ այն իշխանութեան, որու անմիջական ազդեցութեան ենթակայ է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Եւ որու տեւական երազն է պառակտել հայ ժողովուրդն ու իր եկեղեցին, սկսելով Անթիլիասէն։

Այս վտանգին դէմ է, որ կը պայքարի ազատ աշխարհի հայութիւնը եւ ոչ թէ էջմիածնի եւ իր Գահակալին դէմ։

Հապճեպով մատնանշուած այս իրողութիւնները բաւական են, աւելի պարզօրէն տեսնելու մեր ներքին անհամաձայնութիւններու պատճառները։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԱՇՆԱՆ ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Աշունը, ձմրան նախադուռը, տերեւաթափով իր յստակ դրոշմը կը բերէ բնութեան։ Մառլ ու գորշ երկնքի մը տակ, տհաճ տերեւներ՝ դեղնաւուն, նարնջագոյն, ոսկեզօծ կամ կարմրագոյն, սփռուած գետին անկենդան, խաղալիկ՝ հովին քմահաճոյքներուն ու ոտքի կոխան անուշադիր անցորդներու։ Կան տակաւին տերեւներ, որոնք կը յամառին կառչած մնալ իրենց ճիւղերուն, ճգնաժամային ճիգով մը։ Սակայն վաղ թէ ուշ անոնք ալ պիտի արժանանան նոյն դժբախտ պայմաններուն։ Դեռ երէկ էր, անոնք զարդը կը կազմէին ծառերուն թէ թուփերուն, իրենց կանանչ սաւանով։ Իրօք տխուր է բնութիւնը աշնան։ Ամէն ապրող էակ, բոյս թէ կենդանի յարմարելով կերպով կը պատրաստուի ձմրան խիստ եղանակը դիմաւորելու բնախօսական ներքին երեւոյթներու եւ կազմական տարրերու փոփոխութեամբ։

Մարդկային միտքը միշտ ալ հետամուտ եղած է կորզելու բնութեան գաղտնիքները։ Տերեւաթափն ալ բնութեան չլուծուած գաղտնիքներէն մին է։ Ինչո՞ւ կը թափին տերեւները։ Ահա հարցում մը, պարզ թերեւս, սակայն ատոր պատասխանը կը դժուարանայ տալ գիտութիւնը։ Մինչդեռ որեւէ մէկը պիտի ըսէր թէ ցուրտն է պատճառը։

Ու մենք բոլորս, իբրեւ հասարակ երեւոյթ, անտարբերութեամբ կը դիտենք բնութեան այս ակամայ մերկացումը։ Մինչ բանաստեղծներ՝ կ'երգեն զայն իրենց ըմբռնած ու զգացած եղանակով։

Տերեւները, որոնք կը նկատուին բոյսերու թոքերը, ու մանաւանդ կանանչանիւթի (քլորոֆիլ) աշխատանոցներ, աշնան յանկարծ կը դադրեցնեն իրենց կենսական գործունէութիւնը ու կը թափին՝ խոր ոուցի ու քունի մտնելով ծառ ու թուփ։ Այս երեւոյթին չենք հանդիպիր տաք կլիմաներու տակ, ուր բուսականութիւնը կը մնայ մշտադալար։ Կան սակայն թուփեր ու ծառեր, օրինակ՝ կոնաբերներու ընտանիքը, (եղեւին, շոճի, նոճի եւն.), որոնք մշտադալար են ու կը դիմանան ձմրան խստութիւններուն։ Կաղամախիները եւս Յունաստանի բարեխառն կլիմային տակ ամբողջ տարին կը պահեն իրենց կանանչութիւնը։

Տերեւներու դեղնութեան պատճառը բնախօսական երեւոյթ մըն է։ Ցուրտերը սկսելէ առաջ տերեւներուն բուրականային նիւթերու (փրոթէին) մասնիկները կը փոքրանան, աւելի յարաշարժ կը դառնան ու կը ճամբորդեն դէպի ճիւղերն ու արմատները։ Այն փոփոխութեան զուգընթաց կանանչանիւթն ալ կը կազմալուծուի եւ չաքարային նիւթերու (կլիւսիտ) քանակը կ'աւելնայ աւելի խտացեալ նիւթերու տարրալուծումով։ Այդ բուրականային եւ չաքարային նիւթերու բաղադրութեամբ յառաջ կուգայ անթոսիանին կոչուած քիմիական գունանիւթը, որուն շնորհիւ աշնան տերեւները կը զարդարուին հրապուրիչ երանգներով։

Աւելորդ է այստեղ նկարագրել տերեւին կազմախօսութիւնը։ Եթէ մանրադէտով դիտուի տերեւը, մանր խողովակներու ցանց մը կը պարզուի, կարծէք սարդի ոստայն մը ըլլար։ Բուսաբանները նկատած են որ, աշնան, տերեւին կոթունը ճիւղին միացնող մասին մէջ եւ տեղի կ'ունենան անսովոր փոփոխութիւններ, որոնք նախանշաններն են տերեւաթափին։ Բջիջներու համախմբում մը կը յայտնուի եւ միայն կենսական խողովակները անփոփոխ կը մնան։ Այդ բջիջներուն կեանքը շատ կարճ է։ Կոթունին

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ժառանգորդը մեծ սերունդի մը, որուն ամէնէն տաղանդաւորները զոհ գացին թրքական բարբարոսութեան, արեւմտեան Հայաստանի մէջ, — Սիամանթօ, Վարուժան։ Արեւելեան թեւին ներկայացուցիչները, Թումանեան, Տէրեան, կը փակէին իրենց աչքերը, երբ Չարենցը դեռ նոր սկսած էր բարձրանալ։

Եթէ այս չորս անուններուն վրայ աւելցընենք նաեւ Մեծարենցը, քիչ մը աւելի հեռաւոր Սայաթ Նովան, բնորոշած կ'ըլլանք այն ակերը, որոնցմէ կը բխի Չարենցը։ Այս տարբեր տարբերէ կազմուած ջուրերը կը թափին, առաւել կամ նուազ քանակութեամբ, Չարենցի մէջ, կը հարստացնեն, կ'ուռեցնեն, արդէն իսկ բնականօրէն յախուռն հոսանքը, զայն կը վերածեն յաճախ ջրվէժի, հեղեղի։

Հեղեղային բանաստեղծ մըն է Չարենցը։

Առաւելութիւններով ու ակարութիւններով, որ այսպիսի խառնուածք մը կ'ենթադրէ։

Ոսկեփուլին հոն խառնուած է յաճախ ... [illegible]ին, տիղմին։

Նարեկացիէն իվեր, մեր ամէնէն հզօր խրոխտ քերթողն է Չարենցը։

Քրիստոնէութեան կնճիռները, հազարամեակի խաւարանին մէջ նետեցին Նարեկայ Մենաստանին ճգնաւորը, մեզի տալու համար մեր կրօնաշունչ մեծագոյն քերթողը։

Չարենցի ճակատագրիր դինք նետեց քաներորդ դարու ընկերային կնճիռներու հրեղէն աւազանին մէջ,— համայնահարցային պատերազմ, ռուսական յեղափոխութիւն, — հայ քերթողութեան ընծայելով իր ամէնէն տարօրինակ դէմքերէն մէկը։

Մարմնեղէնին ու հոգեկանին ահաւոր պայքարէն ծնած Նարեկեան անմահ երգերը։

Չարենցի մէջ պայքարը քաղաքական էր։ Ազգային եթէ կ'ուզէք։ Հայ մարդն էր որ հոն հակադրուած էր կուսակցականին։ Երբ այդ կուսակցութիւնը կը հոչուի համայնավարութիւն, աւելի հասկնալի կը դառնայ այդ ներքին բախումին ուժգնութիւնը։

Սխալ չմեկնինք սակայն։ Անոնց մէջ ապրող հակադիր ուժերը հաւասարապէս զօրաւոր են։ Նարեկացիին մէջ մարմնեղէնին տենչերը նոյնքան հրաբորբ են, որքան հոգեկանին։ Չարենցի մօտ, հայութեան իր սէրը նոյնքան հզօր է, որքան համայնավարութեան հանդէպ իր սիրած հաւատքը։

Ասկէ արդէն՝ տռամը։

Երկու տռամները։

Երկուքին ալ բանաստեղծութիւնը այդ ներքին անողոք պայքարին պատմութիւնն է։

Ուժերէն մէկն ու միւսը սակայն, վերջ ի վերջոյ պէտք է տանի յաղթանակը։

Երկուքն ալ կը յաղթեն, ի գին իրենց կեանքին։ Յաղթանակ նախ՝ իբրեւ բանաստեղծութիւն։ Յաղթանակ նաեւ բարոյական մարզին մէջ։ Նարեկացիի մէջ յաղթական կ'ելլէ հոգեպաշտը, Չարենցի մէջ՝ հայապաշտը։

Ու որքա՜ն ալ տարբեր ըլլան կնճիռներն ու դժխմորը, որոնցմով չաղախուած են երկու քերթողները, որքան ալ տարբե՛ր իրենց գործը, բառ խորքի եւ բառ ձեւի, «Գիրք հառաչանաց»ը սակայն, ... դարերը թռչելով տասը մթին դարեր կուգայ ողջունել «Գիրք ճանապարհի»ի յաղթանակը։

Այս յախուռն, բազմաթիւ հակադիր ուժերէ ղեկավարուած, ու բացառիկ քերթողական խառնուածքի տէր բանաստեղծը ապրեցաւ այդ տռամը ամբողջ ... եւ երկու տարի, իր տասնեւութ ... մինչեւ քառասունը, երբ մեռաւ ... անարգուած, բանտի մը մէջ։

Ապրեցաւ անկեղծօրէն, գիտակից իր ...ումին, ապրեցաւ խորապէս, քաջաբար, յաճախ խենթութեան հասնող քաջութեամբ մը։

Արուեստագէտներ կան, որոնք ամբողջովին ծածկուած են իրենց գործին ետեւ։ Ուրիշներ ամբողջովին ներկայ՝ իրենց ամէն մէկ էջին մէջ։ Չարենց այս վերջիններէն է։

Ինչ որ ըրած է, զգացած, մտածած, յանձնած է թուղթին։ Ասկէ՝ իր գործին այլազանութիւնը, խառնակութիւնը, անհաւասարութիւնը։ Չարենց չէ գրած, ինչպէս Տէրեան է ըրած, Մեծարենցը։ Ինչպէս Գողէր մըն է ըրած, Վալէրի մը։ Գրած է Վիքթոր Հիւկոյի նման ամէն բանի մասին։ Խառնուածքի խնդիր։

Այո, պարզօրէն ըսելու համար թէ իր քերթուածներուն մէջ հաւատարմօրէն արձանագրուած են բոլոր դէպքերը, թուականներով եւ անուններով։

Հոն կը տեսնենք այն ամէնը ինչ որ ինք ըրած է, իր տեղափոխութիւնները, — Կարս, Երեւան, Մոսկուա, Լենինկրատ, — Կախները, որոնց մասնակցած է, ճամբորդութիւնները,— Պոլիս, Փարիզ, Վենետիկ, Պերլին, կիները, զորս սիրած է, անուններով, թուականներով։ Կը տեսնենք նաեւ այն ամէնը ի՛նչ որ տեղի ունեցած է իր շուրջը։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(2 Շար.)

եւ ճիւղին միայն այդ կէտին վրայ կը կազմուի սունկի խաւ մը, որ խցանի դերը կը կատարէ ճիւղին, արգիլելով կենսական հիւթի որեւէ կորուստ: Այդ պահէն սկսեալ կոթունը դիւրաբեկ կը դառնայ: Տերեւաթափին գաղտնիքը լուծելու առաջադրութեամբ զանազան փորձեր կատարուած են կոլէիւս կոչուած տունկին վրայ: Հաւանաբար այս բոլորը ծանօթ է շատերու: Կը պատկանի շրթնաւորներու սեռին, որուն թաւշային տերեւները կարմիր, վարդագոյնի, մանիշակագոյնի, դեղինի, նարնջագոյնի թէ չէչտուած կանանչի երփներանգ բանուածք մը կը ներկայացնեն: Տուներու եւ պարտէզներու զարդը կը կազմէ կոլէիւսը եւ բուսաբաններու փորձարկութեանց ամէնէն յարմար բոյսն է, իր մշակութեան ու աճումին դիւրութեանց համար: Արդարեւ կոլէիւսը նպաստաւոր պայմաններու տակ կ՚աճի արագօրէն: Անոր տերեւները կը բուսնին զոյգ առ զոյգ: Մէկ ճիւղին վրայ 6 – 7 զոյգ տերեւներ: Երբ ճիւղին ստորին մասի զոյգ տերեւները թափին, գագաթին վրայ կը յայտնուի նորաբոյս զոյգ մը: Այս գործողութիւնը կը կատարուի 7 – 10 օրուան ընթացքին, որով այդ տերեւներուն կեանքը մօտաւորապէս քառասուն օր պէտք է հաշուել:

Եթէ բոյսին տերեւը կտրենք, միայն կոթունը ձգելով, անիկա քանի մը ժամէն կը փրթի կ՚իյնայ: Իսկ եթէ տերեւին միայն մէկ մասը կտրուի, անոր կեանքը կ՚երկարի առնուազն 1 շաբաթ այս պարզ փորձէն կը հետեւի թէ կոթունին կեանքը կախում ունի յատուկ նիւթէ մը, որմէ եթէ զրկուի՝ կը փճանայ ան: Այդ նիւթը բուսական հորմոն մը միայն կարող էր ըլլալ: Արդ, բուսաբանները ծանօթ էին օքսին կոչուած հորմոններուն, որոնց բնախօսական գործունէութիւնը կենսական է բոյսերու աճումին համար:

Գերմանացի մը կը փորձէ օքսին ներարկել տերեւը պոկուած կոթունի մը մէջ: Այս գործողութեամբ կոթունը որ քանի մը ժամուան կեանք ունէր, կը պահէ իր կենսունակութիւնը օրերով:

Բոլոր փորձերը հաստատեցին թէ օքսինը կ՚արտադրուի տերեւին մէջ եւ տերեւը իր ներքին աշխատանքով առաւելապէս անկախ է բոյսին մնացեալ [illegible] Մանրագին ուսումնասիրութիւն մը երեւան հանեց նաեւ կապակցութիւնը նոյն ճիւղին տերեւներուն միջեւ: Օրինակ՝ ճիւղին վերին (գագաթին) եւ միջին մասերուն վրայ գտնուած տերեւներուն անջատումը կ՚երկարաձգէր ստորին մասին ծերացած տերեւներուն կեանքի տեւողութիւնը: Սակայն միջին մասի տերեւներուն անջատումով ծեր տերեւները եւս կը թափին՝ եթէ գագաթի տերեւները հասած են չափահաս տարիքին եւ առատօրէն կ՚արտադրեն օքսինը: Նոյն երեւոյթին ականատես կ՚ըլլանք՝ եթէ վերին տերեւներուն կոթունին մէջ ներարկենք բաւականաչափ օքսին: Երկար ատեն գաղտնիք մնաց այս պարագան եւ բուսաբանները տարբեր հորմոնի մը գործունէութեան կը վերագրէին ստորին տերեւները թափելու պատճառը: Սակայն դարձեալ փորձերով երեւան հանեցին օքսինի կրկնակ դերը:

Արդարեւ օքսինը մէկ կողմէ կ՚ապահովէ տերեւներուն կեանքի տեւողութիւնը եւ միւս կողմէ պատճառ կը դառնայ որ ծերացած տերեւները թափին: Այնքան ատեն որ տերեւները բաւարար չափով օքսին կ՚արտադրեն, ներքին հաւասարակշռութիւնը կը պահուի եւ աւելորդ օքսինը կ՚անցնի ճիւղին մէջ: Իսկ եթէ որեւէ ներքին թէ արտաքին պատճառներով (ժառանգային հիւանդութիւններ, եղանակի խստութիւն, երաշտ, տարիքի հասունութիւն կամ լոյսի պակաս) օքսինի արտադրութիւնը իջնէ որոշ սահմանէ մը վար, ահա այդ պարագային ճիւղէն դէպի տերեւները կը խուժէ օքսինի հոսանք մը, որ պատճառ կը դառնայ տերեւաթափին: Աշխատանոցային այս փորձերը թէեւ չկրցան տրամաբանական լուծում մը բերել աշնան տերեւաթափի հարցին, սակայն ապարդիւն չանցան եւ կարգ մը տեսական ծանօթութիւններէ աւելի գործնական օգտակարութիւն ունեցան: Գոնէ բամպակաքաղին համար: Իրօք, բամպակաքաղ մեքենաներ նախապէս չէին յաջողէր բամպակը զատել բամպակենիին տերեւներէն: Բուսաբանները որ տակաւին վստահ չէին օքսինի կրկնակի գործունէութեան, փորձեցին բամպակենիին օքսին ներարկել, անոր տերեւները ամրացնելու մտքով, որպէսզի մեքենան չկարենայ զանոնք պոկել: Սակայն՝ իրենց ակընկալութեան հակառակը պատահեցաւ եւ օքսինի ներարկումէն ետք բամպակենիին բոլոր տերեւները թափեցան... եւ հարցը ինքնաբերաբար ու նպաստաւոր եղանակով լուծուեցաւ:

Այս հակիրճ տեսութենէն կարելի է եզրակացնել թէ եղանակի խստութիւնը բոյսերու բնախօսական գործունէութեան մէջ հաւասարակշռութեան խախտում մը յառաջ կը բերէ: Օքսինի արտադրութեան նուազումը տերեւներուն մէջ պատճառ կը դառնայ որ նոյն հորմոնը ճիւղերէն խուժէ դէպի տերեւները ու մահուան դատապարտէ զանոնք:

Անշուշտ այս աժան եզրակացութիւնը մակերեսային է եւ գիտութիւնը տակաւին իր վերջին խօսքը չէ արտասանած:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՈՅԱՃԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ՊՐԻՏԱՆԻԿՈՍ"

Ֆրանսական թատրոնի դասական ողբերգութեանց զոյգ մը հսկաներն են Ռասինն ու Քորնէյը:

Ասոնցմէ առաջինին գրչին կը պատկանի «Պրիտանիկոս»ը, որ հռովմէական քաղաքական կեանքէն առնուած ողբերգութիւն մըն է, որուն գլխաւոր անձինքը կը կազմեն պատմութեան մէջ սեւ անուն մը ձգած դաժան Ներոնն ու իր մայրը՝ Ագրիպինան:

1667ին երբ Ռասին հրապարակ կը նետէ «Անդրոմաք»ը, իր հակառակորդները կը յայտարարեն թէ անիկա երբեք ալ պիտի չկրնար տալ այնպիսի գործ մը որ հաւասարէր Քորնէյլի գործին բարձրութեան:

Երկու տարի ետք, 1669ին Ռասին լոյս աշխարհ կը բերէ իր «Պրիտանիկոս»ը եւ անոր առաջին ներկայացումը տեղի կ՚ունենայ նոյն տարուոյն 13 Դեկտեմբերին Պուրկոնեըներու ապարանքին մէջ:

Այս առաջին ներկայացումը դժբախտաբար մեծ յաջողութիւն չի գտներ, ո՛չ արքունիքէն եւ ո՛չ ալ հասկցող շրջանակներուն մէջ: Պարզ այն պատճառով որ արդէն հակամարտութիւն մը գոյութիւն ունէր երկու գրողներուն միջեւ եւ Քորնէյլի համախոհները, եւ նոյնինքն Քորնէյ, առիթը չէին փախցներ Ռասինի գործը նսեմացնելու համար:

Սակայն, կարճ ժամանակէ մը ետք, բոլոր հակառակութիւններն ու բամբասանքները կը չքանան, եւ արքունական շրջանակներէն սկսած մինչեւ ժողովրդական խաւերը կը գնահատեն Ռասինի գործը, կը դիտեն զայն իր իսկական արժանիքին հայեցակէտէն:

Ու այդ օրէն սկսեալ Ռասինի այս հոյակապ ողբերգութիւնը կը մտնէ Ֆրանսական Ազգային Թատրոնի (Քոմէտի Ֆրանսէզ) խաղացանկին մէջ ու հոն կը մնայ մինչեւ այսօր ալ:

1680 Թուականէն մինչեւ 1955 թուականը «Պրիտանիկոս»ը Քոմէտի Ֆրանսէզի բեմին վրայ ներկայացուած է հազար եօթանասուն անգամ ... Համառօտ գիծերու մէջ տանք նիւթը.—

Հռոմի կայսրուհին՝ Ագրիպինա, ի նպաստ իր որդւոյն՝ Ներոնին, գահուն արդար ժառանգութենէն զրկած է Պրիտանիկոսը, խորհելով որ Ներոնի գահակալութեան շրջանին կրնայ լայնօրէն յագուրդ տալ իր տիրակալական տենչերուն եւ կառավարել կայսրութիւնը ըստ իր կամաց:

Սակայն կայսրուհիին հաշիւները բոլորովին սխալ հետեւանքի մը կը հասնին: Արիւնկզակ կեսարը՝ Ներոն, իր բռնակալ թաթին տակ կ՚առնէ ամէնքը, իր մայրը կը չէզոքացնէ, կը խլէ անոր ձեռքէն ամէն առանձնաշնորհումներ, եւ նոյնիսկ իր անմարդկային կիրքերուն գոհացում տալու համար Պրիտանիկոսի ձեռքէն կը խլէ գեղանի Ժիւնիան՝ այն պարմանուհին որ սահմանուած էր կինը ըլլալու Պրիտանիկոսին:

Ի վերջոյ, իր ծրագիրներուն դէմ զանազան խոչընդոտներ տեսնելով, Ներոն չի վարանիր ձերբակալել ու ապա թունաւորել Պրիտանիկոսը: Գեղանի Ժիւնիան կ՚ապաստանի Վեստալեան կոյսերուն մօտ, իսկ Ագրիպինան կ՚անիծէ իր որդին՝ Ներոնը:

×

Աշխարհածանօթ Սառա – Պեռնարէն եւ մեծանուն ողբերգակ դերասան Տը Մաքսէն ետք, որոնք երկուքն ալ անզուգական մեկնարկողներ եղած են Ագրիպինայի եւ Ներոնի դերերուն, բազմաթիւ եղած են այն դերասաններն ու դերասանուհիները որոնք մարմնաւորած են Ռասինի այս զոյգ մը տիպարները:

Այս վերջերս, սակայն, Փարիզի Վիէօ-Քոլոմպիէ թատրոնին մէջ, ողբերգակ-դերասանուհի Մարկըրիթ Ժամուա կը խաղայ «Պրիտանիկոս»ի մէջ Ագրիպինայի դերը:

Մարկըրիթ Ժամուա նոր դէմք մը չէ: Ողբացեալ Գասթոն Պաթիյի քուրային մէջ թրծուած այս դերասանուհին բազմաթիւ մեծ դերեր է մարմնաւորած Թէաթրը Մոնփարնասի մէջ: Իր Մայան, Մարի Սթիւարթը եւ Կիւսթավ Ֆլօպէրի «Մատամ Պովարի»ի էմման անջնջելի տպաւորութիւն գործած են ֆրանսական հասարակութեան մէջ:

Այս անգամ, Ագրիպինայի դերով Մարկըրիթ Ժամուա կ՚ապացուցանէ թէ ներկայիս Ֆրանսական թատրոնի լաւագոյն ողբերգակ – դերասանուհին է ինք:

Ֆրանսացի ծանօթ թատերական քննադատ Ժորժ Լէրմինիէ հետեւեալը կը գրէ Մարկըրիթ Ժամուայի Ագրիպինային մասին. —

«Մարկըրիթ Ժամուա պիտի մնայ անմոռանալի Ագրիպինայ մը: Ագրիպինա՝ ուժեղ կին մը, երկու անգամ այրիացած, Հռոմի մայրը, նախանձախնդիր իր տիրակալական ձգտումներուն, զորս չուզեր լքել որեւէ գնով: Այն ոճը, որով Մարկըրիթ Ժամուա կ՚արտասանէ ռասինեան ալէքսանտրէնը, անոր տալով իր անձնական կշռոյթը եւ զուգորդելով զանոնք իր զգացումներուն, պիտի մնայ անմոռանալի եւ օրինակելի»:

Դարձեալ Ժորժ Լէրմինիէ, խօսելով նոյն խաղին մէջ Ներոնի դերակատար Տանիէլ Իվէրնէլի մասին, կը գրէ. —

«Տանիէլ Իվէրնէլ անկախութիւնը կը սիրէ: Իրեն համար ալէքսանտրէններու ճշգրիտ արտասանութենէն աւելի, կայ հոգեբանական ճշմարտութիւնը: Հոյակապ է, երբ կը ներկայացնէ Ներոնի կեղծաւորութեան եւ ծածկամիտ խարդախութեանց տեսարանները: Բարկութեան տեսարաններուն, սակայն, կը տարուի վտանգաւոր իրապաշտութենէ մը, որուն դէմ պարտք կը սեպեմ իրեն թելադրել աւելի խոհեմութիւն ...»:

Ֆրանսական բովանդակ մամուլը դրուատալից տողեր ունի նաեւ «Պրիտանիկոս»ի բեմադրին՝ Ռէյմոն Ժերոմի մասին, որ առանց աւելորդ պաճուճանքի, արուեստի ճշմարիտ գործ մը կուտայ հանրութեան, հինաւուրց Վիէօ – Քոլոմպիէի բեմին վրայ:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԴ.

ՆԵՐՔԻՆ ԿՌԻՒ

Երեսս շուռ տուի, իմ ուշադրութիւնը գրաւեց ախտաբորբոք ճնճղուկը, որ իր զոյգի հետ պատուհանից ներս թռան սենեակի մէջ: Նրանք մի քանի շրջաններ գծեցին իմ դատարկ քնարանում, յետոյ նստեցին միմեանց մօտ սկսեցին քաղցր սիրախօսութիւններ անել: Մինչ այն զուարճութեան մէջ էին, ներս թռաւ մի այլ ճնճղուկ — արու, նա մօտեցաւ նախկին հերոսի սիրուհուն. Նորեկի կողմից մի այսպիսի լրբութիւն, շարժեց սիրահարի նախանձը: Կռիւը սկսուեց: Մի փոքր խեղդեցին մէկմէկու, մի փոքր քաշեցին միմեանց փետուրները: Մինչ նրանք այս պատերազմի մէջ էին, էգը օգտուեց քաղցր խառնակութիւնից եւ դուրս փախաւ: Կռուողները թողեցին մենամարտութիւնը, վազեցին իրանց երկպառակութեան առարկայի ետեւից:

Մի՞թէ միեւնոյնը չպատահեց իմ եւ Սալոյի մէջ: Չէ, մտածում էի ես, նրա փոքրիկ գլուխը կը ջարդեմ, եթէ միւս անգամ նա կը համարձակուի Մարօյի անունը յիշել. ես աւելի թոյլ պէտք չէ լինեմ, քան այն ճնճղուկը, որ իր կեանքով պաշտպանում էր սիրոյ գաղափարը:

Նոյն բոպէին, կարծես, ես լսում էի մի հեկեկանք, կարծես, մի դառն լացելու ձայն զարկում էր իմ ականջներին: Ինձ թւում էր, թէ ես զղջացումն էի, տէր Թօդիկը չոքեցրել էր ինձ մանրած աղիւսի կտորտանքի վրայ. ես տեսնում էի Սօնային (դասատան պատուհանից երեւում էր նա) միեւնոյն ծառի ստուերի ներքոյ, ուր միշտ նստում էր, եւ այժմ նստած էր: Նա գլուխը քարշ էր գցել իր ծնկների վրայ եւ ձեռքով բռնել էր իր աչքերը, լաց էր լինում, եւ ես լսում էի նրա ցաւալի հեկեկանքը: Ի՞նչու էր լաց լինում նա, ո՞ւմ համար էր լաց լինում, ի՞նչու միշտ լաց էր լինում նա այն ժամանակ, երբ նրա հայրն ինձ ծեծում էր, կամ գետնի վրայ չոքեցնում էր, իսկ միւս ժամանակներում միշտ ուրախ էր: Խեղճ աղջիկ, որքան լաց կը լինես դու, եթէ հիմա, հիմա տեսնես ինձ ...

Այս կիսաքուն կիսարթուն երազների մէջ էի ես, յանկարծ լսելի եղաւ մի սաստիկ դղրդոց. որպէս թէ մի ծանր բան վայր ընկաւ գետին: Աչքս բաց արի, տեսնեմ՝ իմ մահճի մօտ կանգնած էր վիթխարի Մըհէն եւ ինքն իրան մրթմրթում էր.

—Հազար անգամ ասել եմ, չափից յիմար բաներ մի տուէք իմ ձեռքը. ինքը սատանան կը մոլորուի. էնքան թեթեւ է, հէնց ինչ ես քաշում, թռչում է ձեռքիցս:

Վերը ընկած բանը փոքրիկ փայտեայ մատուցարանն էր, որի վրայ Մըհէն ինձ համար նախաճաշիկ էր բերում. Նրա կարծիքով, իր կոպիտ ձեռքերի համար անպատճառ մէկ ծանր բան պէտք է լինէր որ կարողանար տանել: Նա թողեց թափած ամանները առանց հաւաքելու եւ ուզում էր դուրս գնալ, երբ Մարօն ներս մտաւ:

—Ուֆ, քոռանամ ես, այդ ի՞նչ արեցիր [illegible], դարձաւ նա դէպի ապշած սպասուհուն, եւ սկսեց հաւաքել թափուած ամանները: — Ե՞րբ պէտք է դու մի բան սովորես:

—Ես ոչ մի ժամանակ չեմ սովորի այսպիսի սատանայական բաները, թող կնիկներն անեն, պատասխանեց նա կոպտ կերպով. — Դիր իմ չալակին մէկ եզան բեռ բրեն, ասա, Մըհէ, տար ջաղացը, կը տանեմ, մի հատ էլ չթափուի: Երբ սայլը թաղւում է ցեխի մէջ, գոմէշները կաչ դուրս են գալիս, չեն կարող տեղից շարժել, ասա Մըհէ, դուրս քաշէ սայլը ցեխից, — Մըհէն կ՚անէ այդ, սայլ... սատանայական բաների նա գլուխ չունի:

—Լաւ, լաւ, Մըհէ, քո հոգուն մատաղ, ես այս գիտեմ, ես չէի ուզում քեզ բարկացնել, ասաց Մարօն, [illegible] կատաղած ծառայի գլուխը: — Դու գիտես, որ Թաթունը տանը չէր, դրա համար քեզ նեղութիւն տուի:

— Էդ ուրիշ բան է ... ասաց նա եւ դուրս գնաց:

Մարօն երկար ծիծաղում էր նրա գնալուց յետոյ. նա պատմեց ինձ մի քանի յատկութիւններ Մըհէի բնաւորութիւնից.

— Զարմանալի բնաւորութիւններ ունի այդ անասունը. նրան ասա՝ «Մըհէ, դու գիտես, որ այն ինչ մարդուն պէտք է սպաննել», նա իսկոյն կը սպաննէ. նրան ասա՝ «Մըհէ, դու գիտես, որ այն ինչ մարդու երեսին մի ապտակ պէտք է տալ», նա իսկոյն կը կատարէ քո կամքը. մի խօսքով, ամէն գործ պատրաստ է նա կատարել, երբ ասես «դու գիտես»: Միայն գործը պէտք է բաւականին ծանր լինի եւ խոշոր, թեթեւ բանի համար գլուխ չունի Մըհէն:

Մարօն աւելացրուց, թէ Մըհէն իր ամսականը ստանալու միջոցին երբեք չէ կարող ընդունել արծաթի կամ ոսկի դրամներ, ասելով, թէ նրանք շատ մանր են, եւ նա չէ սիրում թեթեւ դրամներ, այլ միշտ պահանջում է պղնձէ մեծ դրամներ, թէեւ իւրաքանչիւր ոսկու փոխարէն կը տային նրան մի մի հատ պղինձ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Այս բոլորին արդիւնքը յայտնի պիտի ըլլայ այսօր, Նախարարած ժողովին մէջ:

Գալով ընկերվարական նախարարներու դահլիճէն հրաժարման հարցին, Պէթիւնի մէջ Կի Մոլէի արտասանած ճառէն ի յայտ կուգայ, թէ այլեւս նման խնդիր գոյութիւն չունի: Ընկերվարական պաշտօնէութիւնը Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին համար իր կառավարութեան տարած աշխատանքն ու եւմտական քաղաքականութիւնը յիշելէ ետք, աւելցուց .— Կառավարութեան մէջ կը պայքարինք, որպէսզի գիներու բարձրացումով գնողչէքը չսահմանափակուի, որովհետեւ բանուոր դասակարգն է որ պիտի վնասուի անկէ: Սակայն Ֆրանսայի աջակողմեանները աշխարհի ամէնէն յիմարներն են, ահա՛ թէ ուր կը գտնուի Ֆրանսական Ներկայ քաղաքականութեան մեծագոյն ողբերգութիւններէն մէկը: Ազգ. Ժողովին մէջ, անոնք պէտք է ունենան գործատէրի եւ բանուորի պաշտպաններ, ինչպէս՝ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ մէջ: Սակայն մեր աջակողմեաններուն մէջ գործատէրներ չկան, այլ՝ իրենց ներկայացուցիչները:

Նախկին վարչապետը իր խօսքը վերջացուց, եզրակացնելով թէ Ընկերվարականներու մասնակցութիւնը՝ կառավարութեան, էական էր, որովհետեւ վարչակարգն ու Հանրապետութիւնը վտանգի մէջ են:

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ՄԵՐԺԵՑ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պելկրատի լաւատեղեակ շրջանակներուն համաձայն, Եուկոսլաւիա մերժած է ամերիկեան զինուորական օժանդակութիւնը:

Ինչպէս գրած էինք, Միացեալ Նահանգներու դեսպանը Պրիոնիի մէջ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած էր մարէշալ Թիթոյի հետ: Երկու երկիրներու միջեւ տարակարծութիւններ կան եւ կրնայ ըլլալ որ բանակցութիւնները շարունակուին Պելկրատի եւ Ուաշինկթընի մէջ:

Եուկոսլաւիա պաշտօնապէս չէ յայտնած Ամերիկայի, թէ կը մերժէ զինուորական օժանդակութիւնը, սակայն այնպէս կը թուի, թէ այդ որոշումը տրուած է արդէն:

Ծանօթ է, որ անցեալ տարի Եուկոսլաւիա մերժած էր իրեն եղած զինուորական օժանդակութեան համար դրուած պայմանները, մինչ Ամերիկա կը սպասէր որ անոնք ընդունէին Պելկրատի կառավարութեան կողմէ:

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարարութենէն կը յայտնեն, թէ ծանօթ չեն ամերիկեան զինուորական օժանդակութեան մը համար Եուկոսլաւիոյ տուած որոշումին: Իսկ քանիներ մը հերքեց այն լուրը՝ որուն համաձայն մարէշալ Թիթօ մերժած էր ամերիկեան օժանդակութիւնը:

Երկու երկիրներու միջեւ ծագած տարակարծութեան պատճառը եղած է Արեւմտեան Գերմանիա. Միացեալ Նահանգներ կը պահանջէին որ Թիթօ ճանչնայ Պոնի կառավարութիւնը եւ ըստ այնմ ճշդէ իր քաղաքականութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն, թէ հաւանականութիւն չկայ որ Նախագահ Այզընհաուըր Փարիզ գայ, Դեկտեմբեր 16ի ժողովին մասնակցելու համար:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ճամբորդատար օդանաւ մը ջախջախուելով 61 հոգիին մահուան պատճառ եղաւ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ առեւտրական խորհրդակցութիւններուն մէջ սկզբունքային համաձայնութիւն մը գոյացաւ՝ առեւտրական գործակցութեան համար:

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ, որ Պէյրութէն Նիւ Եորք վերադարձաւ, յայտարարեց թէ Միջին Արեւելքի մէջ յաջողութիւն ձեռք ձգած էր եւ արաբեւիսրայէլ զինադադարը հաստատուն հիմերու վրայ կը գտնուի:

ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ մէջ գերմանական Ազատ Որմնադիրներու միութիւնը տօնեց իր հիմնարկութեան 200րդ տարեդարձը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հիւլէական պետոյլներ՝ 112 միլիոն տոլար արժէքով, առջի օր հասան Սպանիա:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հանրային կարծիքը դէմ է հեռաւոր (Թէլէկիտէ) հրթիռներու արձակարաններու կառուցման. դիւանագիտական շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ Ատենաուէր Ուխտի յառաջիկայ ժողովին մէջ Պոնի ներկայացուցիչները դէմ պիտի արտայայտեն ամերիկեան այս առաջարկին:

ՄԱՐՈՔՑԻ չորս իշխանուհիներ Միացեալ Նահանգներ գացին, պաշտօնական այցելութիւններ տալու համար:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ եւ Հոլանտայի միջեւ ծագած տարակարծութիւնը հետզհետէ կը խորանայ, ծանր բնոյթ մը առնելով: Ինտոնեզիոյ կառավարութիւնը մտահոգ է Նոր Կինէի իր գաղութին 60.000 դամներով: Հոլանտական մարտանաւեր կը ղրկուին Նոր Կինէ, տեղւոյն Հոլանտացիներուն պաշտպանութեան համար:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ողբ. ընկեր Թադէոս Այվազեանի «Ցիշատակի երեկոյթին առթիւ Լիոնի ընկերները փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները ըրած են.—

Կ. Խրիմեան, Ն. Պոտուրեան, Տ. Չէքեան, Ս. Փողհարեան, Տ. Տօնապետեան, Մ. Միրզէ, Ս. Տէրմանեան, Կ. Ցովակիմեան, Ա. Կիւլպէնկեան, Ե. Պէրպէրեան, Վ. Գամպէրեան, Մ. Գէորգեան, Ե. Վարժապետեան, Գ. Աճէմեան, Ս. Առաքելեան, Ե. Հարէլեան հազարական ֆրանք: Վարդանեան եղբայրներ երկու հազար, Կէնճեան եղբայրներ երկու հազար: Ընդհ. գումար 20.000 ֆրանք:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութեան

Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութիւնս, այսու արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Միութեանս բոլոր անդամները որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական պարտականութիւնները կատարած են մինչեւ 31 Դեկտ. 1956:

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Դեկտ. 22ին, Կիրակի օր առաւօտեան ժամը 9ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 րիւ Թրէվիզ, Փարիզ:

Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան Վարչութիւն (ԿՆԻՓ)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

22 Դեկտեմբեր, Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Ս. Սահակ եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Հայկական համադամ կերակուրներ, նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ ուրախ մթնոլորտ:

Ճաշագին 1000 ֆրանք:

Տեղերը ապահովել Համազգայինի անդամներուն մօտ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Համախմբատեղի Հայր. Միութեան մասնաճիւղի բնտանեկան խնջոյքը Ցունուար հինգին, Ցոյներուն սրահը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Հինգշաբթի գիշեր ժամը 21ին, Քաղէի սրահը: Շարունակութիւնը Նախոր դասախօսութեան, այսինքն վիճաբանութիւններ Խրիմեան Հայրիկի քաղաքական ուղեգիծի մասին: Հաւաքոյթը պիտի իկլոսի ճիշդ ժամը 9ին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄՍԱԹԵՐԹ

(Օրգան՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

Լոյս տեսած է 11րդ Թիւը:

Ճոխ բովանդակութեամբ, պատկերազարդ:

Հայերէն եւ Ֆրանսերէն:

Ջեռքէ՝ հատը 50 ֆրանք:

Տարեկան բաժնեգին՝ 450 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել՝

M. K. PAPAZIAN

25, Rue Martial-Boudet, Chaville - S. et O

ՄԱՐՍԷՅԼ

"ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ"Ի ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Նիւթ՝ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

(Ծննդեան 60ամեակին առթիւ)

Չորեքշաբթի իրիկուն, Սէն Լուի մէջ:

Կը նախագահէ՝

Գ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Մ. Իշխանեան եւ Պ. Ցովհ. Տէր Վարդանեան:

Ջութակ՝ Յ. Իշխանեան եւ Հ. Գըլըճեան:

Ունկնդրութիւն Հայաստանէն եկած նոր երգապնակներու (Չարենցի «Գամք Հայաստանին» եւ ուրիշներ):

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՑ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ 1958Ի ՀԱՅՐԵՆԱՒԱՆԴ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Աւետարանի դրուագներուն գունաւոր պատկերներով ներկայացուած, կրօնական խորհրդածութիւններով եւ ոտանաւորներով զարդարուած ու տօնացոյցի օրուան պատշաճ սուրբերով ճոխացած՝ գեղատիպ գեղարուեստական գործ, որ կ'արժէ ունենալ կամ նուիրել իբրեւ օգտակար կաղանդչէք: Գինը 500 ֆրանք:

Ստանալու համար դիմել Միքայէլ Վ. Մոմճեանի, 78, Ռապլէ փողոց, Լիոն, (Ռոն):

ՑՈՒՑԱՏԵՍԸ

ԱՆԻԷՌ – ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Արամ Են – Թակոմեանէի եւ Ծ. Միսաքեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, (149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ):

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Թուրքէն» Ուս. Միութեան հերթական ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Րիւ Պլէոյի հաւաքավայրը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՆԻԷՌ– ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 15ին, Տիկին Ինճէեանի բնակարանը, 57 րիւ Հօշ Քոլոմպ:

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օրը», Ցունուար երեքին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Սէրփանթ, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Մարտ 30ին, Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

1958Ի "ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՅՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻ

ԸՆՏԻՐ ԹՈՒՂԹՈՎ 14 ՄԵԾԱԴԻՐ ԷՋԵՐ

Շքեղ նկարներ, մեծ մասը անտիպ: Գրական եւ պատմական նիւթերով ճոխ բովանդակութիւն

— ԳԵՂԱԶԱՐԴ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ —

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստուած այս օրացոյց-ալպոմը պիտի կազմէ զարդը՝ ամէն հայ տան:

ԳԻՆ 500 ՖՐԱՆՔ — Այժմէն ապահովեցէք ձեր օրինակը

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN, 51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e

---

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

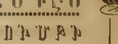

ՏԻՔԱՆ-ԴՈՄԻՏԱՅ ԵՐԻՋԱՍԴՈՒՄԲԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16էն 23

SALONS DES AMBASSADEURS (Champs - Elysées)

ORCHESTRE BACHICHA

Սեղանները ապահովել՝ հեռաձայնելով Պ. Արմանի Սանթրալ 36.23:

ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ԵՒ ՆՈՒԱԳԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅ

12, Դեկտեմբեր, Հինգշաբթի ժամը 8.45ին

THEATRE DE PARIS, 15, Rue Blanche, Métro : Trinité ou Blanche

ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը պարէ ու կը ղեկավարէ իր պատրաստած երկսեռ պարախումբը

Մասնակցութեամբ նուագախումբի զոր կը ղեկավարէ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

Տոմսերու գիներն են 800, 600, 500, 400 եւ 300 ֆրանք

Ստանալու համար դիմել՝

Etabl. O. B. 83, Rue d'Aboukir, Paris - Tél. CEN. 48-69 եւ ներկայացման օրը թատրոնին կիշէն:

ԾՆՈՂՆԵՐ ԵՒ ՍԱՂԱՆԴՆԵՐ Ձեր սեղաններր զարդարեցէ՛ք

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ՊՈՄՊՈՆ

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԼՈՔՈՒՄԸ

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔՈՎ ԱՆՈՆՔ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՉԱՓՈՎ ԳՈԼ (ճարպ)

Անհրաժեշտ մանուկներու համար եւ օգտակար չափահասներուն ու ծերերուն

— որոնց կը պարգեւէ աշխոյժ եւ եռանդ —

ՊՈՄՊՈՆԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԳԵՐԱԶԱՆՑԷ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ԻՍԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

2, Rue Louis Astoin - Marseille

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ .

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 11 DECEMBRE

1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8065 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3866

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Յառաջիկայ երկուշաբթի Փարիզի մէջ կը բացուի Հիւսիսային Ատլանտեանի Կազմակերպութեան (Օթան կամ Նաթօ) խորհուրդի ժողովը: Պիտի մասնակցին տասնեւհինգ անդամ պետութեանց վարչապետներն ու երեքական նախարարները: Փարիզ պիտի գայ նաեւ Նախագահ Այզընհաուըր, եթէ առողջական վիճակը թոյլատրէ:

Օրակարգի վրայ դրուած են բազմաթիւ հարցեր, որոնք երկար ատենէ ի վեր կը զբաղեցնեն դաշնակիցները եւ որոնք կենսական նշանակութիւն ունին ազատ աշխարհի պաշտպանութեան եւ խաղաղութեան պահպանման համար:

Տարակոյս չկայ, որ վերջին ամիսներու ընթացքին գիտութեան մէջ առաջ եկած աննախընթաց յեղաշրջումը, խորհրդային «Սպուտնիկ»ներու յաղթական թաւալումը երկրի շուրջ, մանաւանդ ամերիկեան «Հնդկահաւ»ին անփառունակ վախճանը մեծապէս պիտի ազդեն Փարիզի խորհրդաժողովին վրայ, որ պատմական նշանակութիւն պիտի ունենայ:

Հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը երկրորդական գիծի վրայ մնացին յորմէ հետէ «արբանեակ»ները սկսան ճեղքել անջրպետը եւ պտտորէն ճախրել անհունին մէջ:

Ցեղապատերազմեան այս նոր զէնքերը բոլորովին տակնուվրայ ըրին ռազմագիտական դասական մեթոտները: Օդանաւերու զարգացումէն ի վեր երկիրները իրարմէ բաժնող սահմանները ջնջուած էին արդէն: Այժմ երբ միջերկրային հրթիռներու հնարումով մէկուկէս ժամուան մէջ կարելի կ'ըլլայ աշխարհի շրջանը կատարել, ո՛չ մէկ երկիր կրնայ զերծ մնալ յանկարծական յարձակումներէ, որոնք պիտի գան անջրպետի ոլորտներէն կամ ծովերու եւ ովկէանոսներու ընդերքէն:

Այլեւս թանգարան պիտի դրուին հին զէնքերը: Հրթիռներն ու հիւլէական եւ ջրածին ռումբերն են որ շարժման մէջ պիտի դրուին նոր պատերազմի մը պարագային: Ո՛չ մէկ ճիւղի մէջ մարդկային ստեղծագործ միտքը այնքան յառաջդիմութիւն արձանագրած է տասը տարիէ ի վեր, որքան կարճ ատենէն մեծ թիւով մարդիկ սպաննելու եւ տասնեակ հազարաւոր քիլոմեթր տարածութեան վրայ անդարմանելի աւերներ գործելու ճարտարարուեստին մէջ:

Փարիզի ժողովը կը բացուի արեւմըտեան աշխարհին համար շատ աննպաստ պայմաններու մէջ: Խորհրդային գիտութեան գերակայութիւնը մեծապէս կը մտահոգէ Ատլանտեանի ուխտակիցները, որոնք պիտի պահանջեն Ամերիկայէն, որ ջնջէն Մաք Մահոնի օրէնքը եւ դաշնակիցներուն հաղորդեն հիւլէական եւ այլ գիտական նորութեանց գաղտնիքները:

Արեւմուտքը խորհրդային վտանգին դէմ պաշտպանելու համար պարտաւոր է սերտացնել յարաբերութիւնները դաշնակիցներու միջեւ եւ մոռնալ մանր մունր վէճերը:

Սուէզի դէպքը 1956ի աշնան կարեւոր ճեղք մը բացած էր Ատլանտեանի ուխտակիցներուն միջեւ: Մ. Նահանգները ծառացած էին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ: Թունուզին զէնք հայթայթելու համար Ամերիկա եւ Անգլիա միացած էին՝ ընդդէմ Ֆրանսայի: Բարեբախտաբար Ալժերիոյ հարցին մէջ սրբագրելով իրենց սխալը՝ անոնք կանգնեցան իրենց վաղեմի ու հաւատարիմ դաշնակցի կողքին:

Վտանգուած է նաեւ Պալքանեան Ուխտը: Կիպրոսի վէճը որ կրկին ՄԱԿի սեղանին վրայ է, կը շարունակէ թունաւորել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները: Իսկ երրորդ ուխտակիցը՝ Եուկոսլաւիա որ շատ մօտեցած էր արեւմուտքի, հետզհետէ կը հեռանայ անկէ եւ կը սիրաբանի Մոսկուայի հետ: Մարէշալ Թիթօ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ կը հրաժարի ամերիկեան օժանդակութենէն՝ նուաստացուցիչ պայմաններու չենթարկուելու համար:

Մեծ յոյսեր դրուած են Փարիզի խորհրդաժողովին վրայ՝ ամրապնդելու համար արեւմտեան դաշնակիցներու ճակատը:

Առանց այդ ամրապնդումին, միշտ վտանգուած պիտի մնայ աշխարհի խաղաղութիւնը:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ՏԵՍՆՈՒԵՑԱՒ ՄԱՐԵՇԱԼ ԺԻՒԷՆԻ ՀԵՏ

Ինչպէս գրած էինք, առջի օր Նախարարաց ժողով մը պիտի գումարուէր, քննելու համար օրակարգի հրատապ հարցեր: Ժողովը օր մը յետաձգուեցաւ: Երէկ, յաջորդական երկու նիստեր պիտի գումարէին նախարարները, զբաղելու համար պիւտճէի եւ Հիւս. Ափրիկեան հարցերով: Ժողովը կրնայ շարունակուիլ նաեւ այսօր՝ չորեքշաբթի:

Հակառակ անոր որ Ընկերվարականները որեւէ տաղնապի առջեւ կը մերժեն հրաժարիլ՝ պետական պաշտօնեաներու ամսականներուն վրայ իրենց պահանջած յաւելումէն, կառավարութիւնը կը մտածէ նախ 54 միլիառի բացը գոցել: Այս ձեւով, դժուար թէ կարելի ըլլայ լուծել պետական պաշտօնեաներու աշխատավարձքի յաւելման խնդիրը: Մանաւանդ՝ երբ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին թուականն ալ կը մօտենայ (Դեկտ. 16): Փարիզի մէջ տեղի ունենալիք «գագաթ»ներու այս հանդիպումը, պատահմամբ պատճառ մը ըլլայ, որ պիւտճէի հարցին քննութիւնը յետաձգուի. Հետեւաբար՝ կարելի պիտի չըլլայ նաեւ յստակ որոշում մը տալ պաշտօնեաներու աշխատավարձքին մասին:

Նախարարները մտահոգող միւս հարցն է Ֆրանքօ-Թունուզեան եւ Ֆրանքօ-Մարոքեան տարակարծութիւնները: Մինչ ՄԱԿի առջեւ կը քննուի Ալժերիոյ պարագան, Ֆրանքօ-Թունուզեան խորհրդակցութիւն մը անխուսափելի կը նկատուի: Կառավարութիւնը կ'աշխատի, որ Հիւս. Ափրիկէի երկիրներուն հետ դժուարութիւնները հարթուին:

Վարչապետ Կայեարի դժուարին գործերէն մէկն ալ Ատլանտեան Ուխտին ներկայացուելիք Ֆրանսական թղթածրարին պատրաստութիւնն է:

Նախարարաց յառաջիկայ ժողովն ալ պիտի զբաղի այս հարցով: Ծանօթ է, որ Ատլանտեան Ուխտի երկիրներուն պետական ղեկավարներու հանդիպումին պիտի քննուին մասնաւորապէս զինուորական հարցեր — հիւլէական զէնքերու պատրաստութիւն, Ուխտին անդամ երկիրներու կողմէ միջերկրային հրթիռներու գործածութիւն, եւրոպական երկիրներու մէջ հեռավար (թէլէկիտէ) հրթիռներու արձակարաններու կառուցում, եւն.:

Մինչ Վարչապետ Կայեար այս ուղղութեամբ կառավարութեան տեսակէտին պատրաստութեան վրայ կ'աշխատի, անդին զօրավար Տը Կոլ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մարէշալ Ժիւէնի հետ, պատահմամբ, զինուորական երկու ղեկավարները խօսակցած են Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ քննուելիք ռազմական հարցերուն շուրջ:

Օրէ Օր

ԱՋՆՈՒԱԿԱՆ ՄԱՐԴԻԿ ...

— Ո՞ւր ես, Տիկին Շօֆօլա, մէջտեղուանքը չկաս... Իմացայ որ ամառը Քալիֆորնիա գացեր էք, հանդերձ ընտանեօք ...

— Այո՛... Երկու ամիս չափ այնտեղ էինք... Յետոյ, Ֆրանսա անցանք ... Նիս, Քան, Փիռէնէ... Սքանչելի ժամանակ անցուցինք: Մոնթէ Քարլոյի քազինօն ալ տեսանք ... Ան ի՛նչ փառաւոր տեղ է... Բայց, մարդու բան չըսես, հազար տոլար կորսնցուցինք մէկ, երկու վայրկեանէն ...

— Ամա՛ն դուն ալ, հոգիդ ողջ ըլլայ .. Աղադ ջուրի պէս դրամ կը վաստկի եղեր ...

— Այո՛, շիտակ է ... Է՞հ, դո՞ւն ինտոր ես... Այս տարի ալ Ֆլորիտա պիտի երթա՞ք ...

— Կարծեմ պիտի երթանք ... Ա՛լ երկուքս ալ անանկ տարիքի մը հասեր ենք որ ձմեռները ցուրտ տեղեր չենք կրնար մնալ... Բայց, Կաղանդէն ետք պիտի երթանք...

— Կաղանդ ըսիր միտքս ինկաւ: Այս տարի, մերինը միտքը դրեր է որ աղջըկանս *վիզօն* մը առնէ, տղուս ալ *Քրայսլըր* մը...

— Քեզի՞ ինչ պիտի առնէ ...

— Մատանիի մը պէտք ունիմ: Սանկ ուր, աչքը կարառնող բան մը...

— Ըսէ՛ թող առնէ... Մերինն ալ ինծի *քաւիյարը* նուիրելու միտք ունի եղեր.. Հարսիս բան մը տալ կ'ուզեմ՝ *Քրիսմըսի* նուէրի... Ի՛նչ առնեմ, չեմ գիտեր... Ամէն բան ունի ...

— Ջէք մը տուր, լմննայ երթայ... Ամէնէն դիւրին գործն է:

— Ես ալ այդպէս կը կարծեմ:

— Շատ լաւ աղջիկ է... Տղո՞ւս ինչ առնեմ... Ի՞նչ կ'ըսես անոր ալ չէք մը տա՞մ ...

— Տօ՛ւր, անշուշտ... Ես ալ նուէրներ առնելու եմ ասոր անոր: Անցեալները վերվար հաշիւ մը ըրի, երկու հազար տոլարի մը պէտք ունիմ ...

— Եթէ այդքանով կ'ազատիս, բախտաւոր ես...

×

— Սօնա, այս շաբթու ժողով մը ընե՞նք ...

— Այո՛, շատ ատեն չունինք ... Աչքդ բանաս գոցես՝ Կաղանդ, Ծնունդ ... Անցեալ տարի ուշ շարժեցանք ... Գիտե՞ս ինչ ...

— Ի՞նչ...

— Այս տարի խումբ խումբ տուները պտտելու ենք որ քիչ մը աւելի ժողվենք.. Սանկ երեքական հոգի ...

— Ես պատրաստ եմ... Տունէ տուն պտտելով առիթը կ'ունենանք մեր ընկերութեան նպատակները երկարօրէն բացատրելու ...

— Առաջ հարուստներո՞ւն դուռը պիտի զարնենք թէ ո՛չ – հարուստներուն:

— Հարուստները, աս մէկ, երկու ամիսը շատ զբաղած կ'ըլլան... Մենք ոչ-հարուստներուն կը դիմենք ...

— Շատ ճիշդ ըսիր... Հարուստին խիղճը մինչեւ արթննայ, որբը անօթի կը մեռնի.. [illegible] ազգին ո՛չ – հարուստները, ազնուական մարդիկ, ամէնքն ալ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՄԱԿԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթներէ ի վեր Ալժերիոյ հարցը կը քննուէր ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին կողմէ: Ծանօթ է, որ այս յանձնախումբին մէջ կարելի չեղաւ հարցին լուծում մը գտնել: Այսուհանդերձ մեքսիկեան եւ այլ պատուիրակութիւններ կ'աշխատին ընդունելի առաջարկ մը պատրաստել:

Ալժերիոյ խնդիրը ներկայացուեցաւ ՄԱԿի համագումարին, ուր Մարոքի թագաւորը խօսք առաւ — խորապէս յուզուած ենք, տեսնելով որ մեր դրացի Ալժերիոյ մէջ կը շարունակուի պայքար մը, որ հետզհետէ աւելի մտահոգիչ կը դառնայ: Մուհամէտ Ե. մաղթեց, որ խորհրդակցութիւններ սկսին երկու կողմերու միջեւ, ՄԱԿի սկզբունքներուն համաձայն հարցը լուծելու համար: Մարոքի թագաւորը իր ճառին մէջ նպաստաւոր կարծիք յայտնեց ժողովուրդներու ինքնավարութեան իրաւունքին, յուսալով որ իմաստութեամբ լուծուի Ալժերիոյ ցաւալի հարցը, արեան հեղեղին վերջ մը դնելու համար:

Բաց աստի Մուհամէտ Ե. փափաք յայտնեց, որ ՄԱԿը ըլլայ բոլոր ժողովուրդներուն համար հանդիպումի վայր մը: Մարոքի թագաւորը իր ճառին մէջ երբեք չանդրադարձաւ Իֆնիի դէպքերուն, որոնք հետզհետէ մտահոգիչ դառնալ սկսան, սպանական մարտանաւերու Մարոք երթալէն ի վեր:

ԱԼՊԷՐ ՔԱՄԻՒ որ ներկայիս Սթոկհոլմ կը գտնուի, Նոպէլեան մրցանակը ստանալու համար, մամուլի ասուլիս մը տուաւ եւ Ալժերիոյ մասին խօսելով, ըսաւ թէ հարցը լուծելու համար արաբ եւ ֆրանսացի անձնաւորութիւններու դաշնակցութիւն մը պէտք էր կազմել: Զուիցերիոյ նման դաշնակցութիւն մը կարելի չէ, ըսաւ ֆրանսացի գրագէտը:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ վերջին երկու օրերու ընթացքին 270 ապստամբ սպաննուեցաւ ու 70 հոգի ձերբակալուեցաւ:

"ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՐՁԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ ԿՐՆԱՆՔ ՔԱՆԴԵԼ"

Կ'ԸՍԷ Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ

ԶՕՐ. ՆՈՐՍԹԱՏ — ԱՆԿԱՐԵԼԻ Է

Ցունաստանի յառաջդիմական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը ութ սիւնակի վրայ դրուած խորագիրով հրատարակած է Խ. Միութեան փոխ-վարչապետ Ա. Միկոյեանի յայտարարութիւնները՝ իր թղթակիցին:

Նախ՝ Միկոյեան ըսած է, թէ Ցունաստան ոչ մէկ վտանգի ենթակայ է, Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ կողմէ. — Այս երկիրները, ըսած է ան, ինչպէս ընկերվարական որեւէ երկիր, խաղաղութեան կողմնակից են եւ չեն սպառնար որեւէ այլ երկրի... Ցունաստան եթէ չէզոք քաղաքականութեան մը հետեւի, պիտի ստանայ Խ. Միութեան օժանդակութիւնը, որ աւելի նուազ պիտի չըլլայ Սուրիոյ ու Եգիպտոսի տրուած օգնութենէն: Այս օժանդակութիւնները կ'ըլլան, որպէսզի որեւէ վտանգի մը պարագային՝ իւրաքանչիւր երկիր պաշտպանէ իր անկախութիւնն ու հողային ամբողջականութիւնը: Խ. Միութիւն չանդիտանար, որ կրնայ յարձակում մը կրել իր սահմանագլուխներուն շուրջ հաստատուած ամերիկեան հրթիռներու արձակարաններուն կողմէ: Այսուհանդերձ, մենք գիտենք թէ ո՛ր կէտերուն վրայ հաստատուած են այդ արձակարանները եւ այն պարագային՝ երբ Միացեալ Նահանգներ յարձակում մը գործեն Ռուսիոյ վրայ, հեռավար հրթիռներու այդ բոլոր խարիսխները պիտի քանդենք, ո՛ւր որ ալ գտնուին անոնք:

Միւս կողմէ, Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր հրամանատար զօրավար Նորսթատ յայտարարեց, թէ պատերազմի մը պարագային անկարելի է որ Խ. Միութիւն կարենայ փճացնել ամերիկեան հաղորդա-

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԻՐԱԿՆԵՐ

(1936 ԱՊՐԻԼ 8 ԵՒ 1957 ՀՈԿՏ. 17)

Աւելի քան քսան տարի առաջ էր, Ամերիկայի մեր եկեղեցական տաղնապի փոթորկայոյզ օրերուն, 1936 Ապրիլ 8ին, երբ Ամերիկա ժամանեց Կաթողիկոսական Նուիրակ Գարեգին Արքեպիսկ. Յովսէփեան :

Իր երկար ճամբորդութեան ընթացքին, Նուիրակը ուր որ կանգ առաւ, Պուլկարիա, Ռումանիա, Ֆրանսա, Եգիպտոս, Պաղեստին, Իրաք եւ Յունաստան, հաշտութեան, համերաշխութեան եւ միասնականութեան մասին խօսեցաւ : Ու երբ, պառակտումէն աւելի քան երեք տարի ետք, Ամերիկա ժամանեց, սիրոյ ու խաղաղութեան ձիթենին ձեռքը, խանդավառութեամբ ողջունեցինք իր մուտքը մեր մէջ, այն հաստատ ակընկալութեամբ, որ պառակտում, վէճեր ու պայքարներ, քէն ու ատելութիւն, իբր տխուր փակագիծ մը մեր կեանքին մէջ, պիտի դառնան այլեւս անցեալի սեփականութիւն, եւ մենք նորէն ձեռք պիտի մեկնենք իրարու :

Այս հաւատքն ու համոզումը՝ նաեւ այն պատճառով, որ այդ օրերուն Լուսաւորչի գահին վրայ բազմած էր մաքուր, անկաշառ, արի ու մեծ հայրենասէր Վեհափառ Խորէն Ա., որ յետոյ խեղդամահ եղաւ պոլշեւիկներու ձեռքով, դառնալով Հայ. Եկեղեցիին Մեծ Նահատակը : Իսկ իր Նուիրակը՝ Գարեգին Արքեպիսկ., պատկերն էր Ե. դարու Ղեւոնդ Երէցներու, թէեւ գրքի ու գրչի մեծարժէք մշակ, բայց 1918 Թուի Մայիսեան օրերուն, եղաւ նաեւ զինուոր մը, վազեց ռազմադաշտ՝ դէպի Սարդարապատ, ապա՝ տարիներ ետք՝ դէպի Կարս, մեր հայրենիքի ու հաւատքի մեծ թշնամի Թուրքերուն դէմ կռուելու համար :

Դժբախտաբար, չարդարացան մեր յոյսերը : Եւ ասոր պատճառը ոչ Խորէն Առաջինն էր, ոչ ալ իր Սրբազան Նուիրակը, այլ այն խայտաբղէտ բազմութիւնը — ռամկավար, հնչակ ու յառաջդիմական, որոնք, իբրեւ վարձկանները պոլշեւիկ իշխանութեան, ոչխարային համակերպութեամբ կը կատարէին Մոսկուայի իրենց տէրերուն կամքը : Իսկ այդ կամքն էր՝ մշտապէս բաժան ու պառակտուած պահել գաղութներն ու Հայ. Եկեղեցին :

Նուիրակ Գարեգին Արքեպս. Յովսէփեան, հազիւ նաւէն դուրս եկած, շրջապատուեցաւ «Հայաստանասէր» կոչուած հոսանքին կողմէ : Անոր թոյլ չտրուեցաւ, որ տեսակցութիւններ ունենայ ուրիշ հոսանքի կամ օրինաւոր Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Ներկայացուցիչներուն հետ, որոնք ուզեցին անոր այցի երթալ եւ Ամերիկա ժամանման առթիւ բարի գալուստ մաղթել : Մինչ «Բանուոր»ի ու «Պայքար»ի թղթակիցները ամէն օր տեսակցութիւններ կ'ունենային Նուիրակին հետ, «Հայրենիք»ի թղթակիցը հազիւ յաջողեցաւ Ապրիլ 20ին միայն տեսնել զայն եւ մեզ չահագրգռող կարգ մը հարցերու մասին պատասխաններ առնել իրմէ :

Նուիրակի ժամանումէն առաջ ու մանաւանդ յետոյ, հակառակորդ մամուլի օրկանները՝ «Պայքար», «Երիտ. Հայաստան», «Բանուոր»ն ամէն օր անէծք կը կարդային անոնց գլխուն, որոնք միասնականութեան մասին կը խօսէին ու կը գրէին : Զափազանց բնորոշ էր այն տեսակցութիւնը, զոր ունեցաւ Նուիրակին հետ «Պայքար»ի թղթակիցներէն մէկը, Բողոքական Եկեղեցիի զաւակ «պատուելի» Տիքիճեան, որուն թղթակցութիւնը, վերէն վար ատելութիւն ու թոյն, լոյս տեսաւ նոյն թերթի Ապրիլ 17ի թիւին մէջ :

Մինչ Նուիրակը խոր ցաւով ու յուզումով մատնանշած էր Հայ Եկեղեցիի անբաղձալի վիճակը եւ շեշտած, որ միահամուռ ջանքերով իրերհասկացողութիւն պէտք է ստեղծուի, բողոքական Տիքիճեան դիտել տուած էր, թէ «դեռ տաք են Մեծ Նահատակին մարմնին վէրքերը» եւ թէ «Հայաստանեայց Առաքել. Ս. Եկեղեցիի բարձրաստիճան պաշտօնեաները չեն կրնար այնքան թեթեւօրէն դարձնել մեր պատմութեան սեւագոյն էջը եւ ընել արուեստական կարգադրութիւններ» :

Եւ բողոքական Տիքիճեանն ու իր պոլշեւիկ գործակիցները յաջողեցան, որ Սրբազան Նուիրակը չկարենայ «արուեստական» կարգադրութիւններ ընել, այլ պահէր «վէրքը բաց ու տաք», որպէսզի պայթէր վերջապէս : Այդ օրերուն Տիքիճեանները եւ այս օրուան Գալֆայեանները չէին մոռնար «իրենց նահատակն ու անոր վէրքերը» բայց դիւրութեամբ մոռցած էին ռամկավար ծանօթ ոճրագործի մը՝ Ճան Նազարեանի Փրովիտենսի մէջ օրը ցերեկով բացած վէրքերը, որոնց զոհ գնաց տարաբախտ Ղեւոնդ Վրդ. Մարտուկէսեան :

×

Հոկտ. 17ին, Ամերիկա ժամանեց ուրիշ բարձրաստիճան հոգեւորական մը, յանձին Բարեշնորհ Խորէն Արք. Բարոյեանի, որ Նուիրակն է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետ Վեհ. Զարեհ Ա. Փայասլեանի :

Պոսթընի մէջ ան ընդունուեցաւ խուռն ու խանդավառ բազմութեան մը կողմէ : Ան արդէն իր առաջին Պատարագը մատոյց Հոկտեմբեր քսանին եւ կատարեց առաջին Օծումը Մեծագոյն Պոսթընի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցիի : Նորակառոյց եկեղեցիի կամարներուն ներքեւ հաւատացեալներու մեծ բազմութիւն մը խոր գոհունակութեամբ ու ցնծութեամբ լսեց Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետ Զարեհ Ա.ի անունը : Լսեց նաեւ անոր առաջին կոնդակը, որ ի լուր աշխարհի կը յայտարարէր, թէ Ամերիկայի մեծ թեմը կ'անցնէր իր կաթողիկոսական իշխանութեան ներքեւ :

Լուսաւորչէն մինչեւ այսօր մենք ունեցած ենք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս : Բայց մեր Ամենայն Հայոցը երբեք մէկ վայրի հետ կապուած չէ եղեր : Մեր քաղաքական իշխանութեան կեդրոնը եղած է նաեւ կեդրոնը քրիստոնէական Հայրապետութեան : Եւ այսպէս, մէկ օր ան եղած է Էջմիածինը, ապա՝ Դուինը, Աղթամարը, Անին, Սիսը, եւայլն : Եւ լաւ է, որ այդպէս եղած է : Այլապէս, թշնամին մեր երկրին տիրելէ, մեր քաղաքական իշխանութիւնը խորտակելէ ետք, խորտակած պիտի ըլլար նաեւ մեր Եկեղեցիի անկախութիւնը : Մինչ մենք, դարերու ընթացքին, հայրապետանիստ նոր Աթոռներ ունենալով, պահեր ենք մեր Եկեղեցիի անկախութիւնը :

Ցաւալին այն է, որ լման 25 տարի մենք մնացինք օդին մէջ կախուած ; միամտօրէն հաւատալով, որ Էջմիածնի մէջ Լուսաւորչի Գահին վրայ բազմած մեր բարձրաստիճանները պիտի գիտնան պահել իրենց անկախութիւնը : Զանդրադարձանք, որ Չէօրէքճեանները եւ Պալճեանները չեն կրնար Խորէն Առաջին ըլլալ... :

Զարեհ Ա. Հայրապետի կոնդակը լսելու առեն, ակամայ յիշեցի Էջմիածնէն 1948 Թ.ին Նոր Տարուան առթիւ Ամերիկա ղրկուած մէկ ուրիշ կոնդակ, ուր մեզի՝ Հայ. Եկեղեցիի «խորթ ու անհարազատ» զաւակներուս մասին գրուած էր հետեւեալը .

— «Հայ Ազգային Եկեղեցու դարաւոր անցեալը ճշմարտապատում վկայարանում է, որ վաղ թէ ուշ, անջատեալներին սպասում է դաւանափոխութեան եւ ազգային դիմազրկման անփառունակ վախճանը : Իսկ Հայաստանեայց Ազգային Եկեղեցին, ազատագրուելով հոգւով անհարազատ տարրերից, Է՛լ առաւել հաստատուն եւ վստահ շարունակել է իր բազմադարեան փառապանծ ուղին» :

Միայն 17րդ դարու սկիզբը, Լեհաստանի մէջ, հայ գաղութը պառակտած եւ զայն դէպի քայքայում ու կործանում առաջնորդած ամբարտաւան ու ամբարիշտ Նիկոլ Թորոսովիչները կրնային ստորագրել այսպիսի կոնդակ մը : Նիկոլները թաղեցին Լեհաստանի շէն ու բարգաւաճ հայ գաղութը : Բայց մեր օրերու Նիկոլները չհասան ու պիտի չհասնին երբեք իրենց չար նպատակին :

Հակառակ դաւերու եւ ահաւոր սադրանքներու, ամերիկահայ գաղութը մնաց արի, զգաստ եւ, յանուն Հայ. Եկեղեցւոյ շահերուն, պայքարի առաջին գիծերուն վրայ : Ան ոչ միայն չդիմեց դէպի «դաւանափոխութիւն ու ազգային դիմազրկում», այլ, ընդհակառակն, իբրեւ արթուն պահակ, միշտ ալ իր խարազանը շաչեցուց երեսին անոնց, որոնք շարունակ Ազգ ու Եկեղեցի կը հոլովեն, բայց իրապէս կը փորեն հիմերը Ազգի ու Եկեղեցիի :

Վեհ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոս եւ իր արժանաւոր Նուիրակը՝ Բարեշն. Խորէն Արք. Բարոյեան, մեր առջեւ կը բանան նոր ու լուսաւոր հորիզոն մը : Կը մնայ որ գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար, Ամերիկայի մէջ եւ դուրսը, Նիկոլ Թորոսովիչներու ճանկը ինկած ուրիշ հատուած մը օր առաջ իր դիրքը ճշդէ :

Մ. ՕԶԱՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՆՏՈՆԵԶԻԱ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՃԱԿԱՏՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, կացութիւնը սկըսած է ծանրանալ Ինտոնեզիոյ մէջ, ուրկէ պիտի արտաքսուին վաթսուն հազար Հոլանտացիներ : Երբ ամբողջ այս Հանրապետութեան վրայ ուշադրութիւն կեդրոնացաւ, երբ Նոյեմբեր 30ին մահափորձ մը սարքուեցաւ Նախագահ Սուքարնոյի դէմ : Հանրապետութեան Նախագահը ազատեցաւ ստոյգ մահէ, սակայն 9 հոգի սպաննուեցաւ եւ աւելի քան 150 հոգի վիրաւորուեցաւ : Այս պարագան ցոյց կու տայ, թէ երկրին մէջ հակամարտ ուժեր կան :

Քաղաքական խմբակցութեանց միջեւ տարակարծութիւններ գոյութիւն ունէին, արդէն, երբ անցեալ Մարտ 14ին կառավարութիւնը իր հրաժարականը կը ներկայացնէր : Տնտեսական անհամաձայնութիւններ կային, որոնք ստացան քաղաքական նկարագիր, պատճառ դառնալով որ 1955 Սեպտեմբերին կատարած առաջին ընտրութիւններէն ետք կազմուած առաջին կառավարութիւնը տապալի :

Նոր կառավարութեան կազմութիւնը դժուարութեանց բախեցաւ. համայնավարներու մասնակցութեան դէմ զօրաւոր շարժում մը կար, որուն հետեւանքով համայնավարները սպառնացին ընդհանուր գործադուլ մը շղթայազերծել :

Խորհրդակցութիւնները ի դերեւ ելան, որմէ ետք Հանրապետութեան Նախագահը հակասահմանադրական միջոցներու դիմելով՝ ինք կազմեց կառավարութիւնը : Նախագահին որոշումով, դահլիճին կողքին կազմուեցաւ նաեւ Ազգ. Խորհուրդ մը՝ զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներով : Քննադատութիւններուն պատասխանելով՝ Սուքարնօ ըսաւ թէ չէր կրնար անտեսել վեց միլիոն համայնավար քուէները ... :

Ազգ. Խորհուրդին կազմութիւնը ընդդիմադրութիւնը զօրացուց : Մահմետականները եւ յատկապէս նախկին փոխ-Նախագահ Հաթթա համայնավարներու որեւէ ձեւի մասնակցութեան դէմ էին : Այս

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ունի մէկէ աւելի քերթուածներ, որոնք ինքնակենսագրութիւններ են, բանաստեղծօրէն տրուած :

Մեր այդ գիտցածներուն վրայ կուզան աւելնալ նոր ծանօթութիւններ, նոր վկայութիւններ :

Չէ՞ք կարծեր թէ Չարենցի տարօրինակ ճակատագրին մաս կը կազմէ նաեւ սա տարօրինակ պարագան, որ նոյն այս տարուան ընթացքին, իր ծննդեան վաթսունամեակին, զանազան վայրերու մէջ, առանց կանխամտածումի, լոյս կը տեսնեն ուսումնասիրութիւններ :

Այնպէս կը պատահի որ այս տարուան ընթացքին լոյս կը տեսնէ ողբացեալ Վահան Նաւասարդեանի հրաշալի մէկ գործը, Չարենցի մասին : Դարձեալ այնպէս կը պատահի որ այս տարուան կը զուգադիպին «Լէ Քայիէ տիւ Սիւտ»ի թարգմանութիւններն ու ուսումնասիրութիւնը :

Ու նաեւ կը բացուին լեզուները Հայաստանի մէջ : Ի՛նչ որ պահած էին շատեր քսան տարիէ ի վեր իրենց սրտերուն մէջ, կը պարպեն այսօր : Ինչե՛ր, ինչե՛ր կը պատմեն : Իր գրչի առաջին ընկերներէն մինչեւ աշակերտները : Կուսակցականը, գերասանը, նկարիչը ու մանաւանդ գրագէտներն ու բանաստեղծները : Սփիւռքայէն վերադարձած՝ Գուրգէն Մահարին, Վաղարշակ Նորենցը, Հմայեակ Սիրասը, Գեղամ Սարեանը, Արազին, Հ. Դըրիգորեանը, Զարեանը (Ռուբէն Զարեանը, եւ ոչ թէ Նայիրի Զարեանը, միակ համըը, այն որուն վրայ կը ծանրանան մեծագոյն մեղքերը, ոչ միայն Չարենցի դժբախտութեան, այլ եւ միւս անհետացողներուն) :

Այդ բոլոր յուշերը, վկայութիւններն ու վերլուծումները կը լուսաւորեն Չարենցի տարօրինակ անձը, կը բացատրեն նաեւ հարցեր, զորս կը գուշակէինք, բայց ճշդիւ չէինք գիտեր : Ամէն պարագայի մէջ «Տանթէական Առասպել»ի հեղինակը այդ վկայութիւններու լոյսին տակ, մեզի կը ներկայանայ, աւելի մեծցած, անհունօրէն աւելի համակրելի :

Կ'ուզեմ այստեղ արձանագրել անոնցմէ քանի մը հատը :

Բոլոր վկաներն ալ համաձայն են կէտի մը շուրջ : Այն թէ ոչ միայն ամէնէն օժտուածն էր Չարենցը, այլ նաեւ ամէնէն պատրաստուածը : Լաւատեղեակ էր հայ հին թէ նոր գրականութեան, ռուսականին նոյնպէս : Թարգմանութիւններով ծանօթ՝ նաեւ եւրոպական բոլոր գլուխ-գործոցներուն : Չարենցը եղած է խորհրդահայ գրականութեան իրական առաջնորդը, մղիչ ուժը :

Գրականութեան բոլոր մարզերուն, գործօն մասնակցութիւն բերած, փորձառած, սահմանած, բացատրած բանաստեղծութեան եւ առ հասարակ արուեստի նոր ըմբռնումները : Նորերուն ուղեցոյց տուած, պաշտպանած տաղանդ ունեցողները : Իր քերթուածներուն մէջ մեծամիտ, ինքնահաւան կարծուող այս բանաստեղծը, եղած է եղբայրական, անկեղծ, անաչառ ընկեր մը : Ամբողջ հոգիով նուիրուած հայ գրականութեան, տղու մը պէս ուրախանալով ուրիշներու յաջողութիւններով, նոյնիսկ իր հակառակորդներուն : Ապրած է, պայքարած, մի միայն լաւ գրականութեան յաղթանակին ի խնդիր :

Ունեցած է բանաստեղծութեան խոր ըմբռնումը ու միշտ փնտռած նոր ուղիներ, արտայայտութեան նոր ձեւեր :

Առանց թերագնահատելու աւանդական հին արժէքները : Կը վկայեն թէ 1924ին Չարենցը կը պահանջէր վերհրատարակել Վարուժանը, Սիամանթօն, Մեծարենցը :

Գիտենք թէ որքա՛ն բարձր կը դասէր Նարեկացին, Քուչակը : Ծէր՝ կը գնահատէր Թումանեանը, Տէրեանը :

Ահա Թումանեանի մասին.

«Նա մեծ էր աւելի , քան եղաւ : — Երկրի նման ընդարձակ ,
Ովկեանի նման՝ իր ոգին ընդգրկել էր կեանքը անեզր :—
Եւ ոգու ափերին Աստուած՝ նա նայում էր հայեացքով պայծառ
Եւ որոնում էր երգեր ու խօսեր, եւ տեսնում էր չծնա՛ծ երազներ..» :

Ահա ուրիշ քառեակ մը.

Նա մեծ էր հողո՛վ, արի՛ւնով : — Արմատներ ունէր նա հողում :
Իր երգերը — գեղջուկ Նայիրցու բրտինքով էր նա ողողում :
Հանճարեղ երգերում նրա — իր երկրի արի՛ւն էր շողում :
Նա մեծ էր հողո՛վ, արիւնո՛վ. — Արմատներ ունէր հողում :

Իսկ Տէրեանի մասին, հոս կ'ուզեմ արտագրել Ռուբէն Զարեանի վկայութիւնը : Յատկանշական է ան շատ մը տեսակէտներով :

«Սեղանի վրայ մի տետր կար, որից Չարենցը Պետհրատի փոքրիկ բլանկների վրայ ստանաւորներ էր արտագրում : Հարցրի, թէ ինչ է անում եւ չե՞մ կարող օգնել իրեն :

— Չէ՛ :

Քիչ յետոյ գլուխը բարձրացրեց :

— Տէրեան սիրո՞ւմ ես :

Զգաստեց պատասխանեց :

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(3 Շար.)

էր պատճառը, որ Հաթթայի ազդեցու– թիւնը զօրացաւ երկրին մէջ։ Ներկայիս Ինտոնեզիա ունի երկու դէմքեր. Սոքար– նօ եւ Հաթթա ։

Հանրապետութեան Նախագահ Սոքար– նօ սիրուած է ազգայնականներէն եւ հա– մայնավարներու մէջ թշնամի չունի։ Հա– թթա՝ հակահամայնավար եւ մահմետա– կան. երկուքն ալ ժողովրդական դէմ– քեր ։

Ինտոնեզիոյ այս երկու ղեկավարները իրարմէ տարբեր քաղաքական տեսակէտ– ներ ունին։ Սոքարնօ կը հաւատայ կառա– վարութեան մը, որուն մաս կը կազմեն երկրին բոլոր կուսակցութիւնները։ Հա– թթա դէմ է համայնավարներուն, նկատե– լով որ անոնք ազգային կազմակերպու– թիւն մը չեն ներկայացներ։

Դիւանագիտական շրջանակները հարց կուտան, թէ Սոքարնոյի դէմ կատար– ուած մահափորձը ազդարարութիւն մը չէ՞ արդեօք ։

Միւս կողմէ, պէտք է ըսել, որ Ինտո– նեզիոյ մահմետական ժողովուրդը դէմ է պաղթատիրութեան։ Այս ձղտումին գըլ– խաւոր փաստերէն մէկն ալ Հոլանտացի– ներու հետ իրենց ունեցած տարակար– ծութիւնն է։

1947 Մարտի եւ 1948 Յունուարի ժո– ղովներով, որոշուած էր որ 1949 Դեկ– տեմբեր երեսունէն առաջ Ինտոնեզիա, իբրեւ ինքնիշխան պետութիւն, ենթակայ պիտի չըլլար որեւէ երկրի ։ Այդ թուա– կանէն սկսեալ, Ինտոնեզիա անկախ պե– տութիւն մըն է. այսուհանդերձ, Հոլան– տացիները կը մերժէին հեռանալ Նոր– Կինէէն։ Ծագեցան վէճեր, տեղի ունե– ցան խորհրդակցութիւններ, սակայն կա– րելի չեղաւ համաձայնութիւն մը գոյա– ցնել ։

Նոր Կինէի հարցը աւելի բարդ բնոյթ մը առացաւ, երբ 1953 Սեպտեմբերին Լա Հէյի կառավարութիւնը իր Սահմանա– դրութեան մէջ փոփոխութիւններ կատա– րելով, այդ հողամասը Հոլանտայի ան– բաժանելի մէկ մասնիկը հռչակեց ։

Ինտոնեզիա՝ ՄԱԿին դիմեց 1954ին։ Ցարդ լուծում մը չէ գտնուած սակայն ։ Այս պայմաններուն մէջ, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը, Ինտոնեզիա դիմեց խիստ միջոցներու, երկրին մէջ չէզոքա– ցնելով հոլանտական ընկերութիւններն ու հաստատութիւնները։ Երկրին մէջ գըտ– նուող Հոլանտացիներուն արտաքսումն ալ որոշուած է արդէն, կը մնայ գործա– դրութիւնը ։

Թ. Ա. Թ.

ՄԷԹԷՐԼԻՆԿ ՄԱՀՈՒԱՆ ՄԱՍԻՆ

× Աստուած մահ կը ծախէ ։

× Մահը կը ծնի մեզի հետ միաժա– մանակ ։

× Ապրիլ կը նշանակէ կարծել թէ մե– ռած չէ ։

× Եթէ մեր ականջները աւելի զգա– յուն ըլլային, պիտի լսէինք մեռելներուն երգը ։

× Մտածել մեռելներու մասին, կը նշանակէ անմահ դարձնել զանոնք։

× Առողջութիւնը հիւանդութեան եւ ճակատագրին սպասման սրահն է։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Երաժշտասէր հայրենակիցներու մեծ թիւ մը, փութացած էր, անցեալ շաբաթ, Նոյեմբեր 30ին, երեկոյեան ժամը 9ին, Գամոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ սրահը, իր ներկայութեամբ քաջալերելու համար ե– րիտասարդ ջութակահարներ՝ Յարութիւն Իշխանեանի եւ Հրայր Գլըճեանի անդրա– նիկ նուագահանդէսը ։

Երաժշտական երեկոն կազմակերպուած էր, Մարսէյլի երաժշտանոցի ջութակի բաժնին վարիչ – ուսուցիչ եւ նախկին «Բնար» երգչախումբի խմբավար՝ Գ. Յակոբ Քիւրքճեանի նախաձեռնութեամբ։

Յայտագրին մաս կը կազմէին դասական անուանի երաժիշտներու հեղինակութիւն– ներ եւ ծանօթ հայ երգահաններու գոր– ծերէն ափոխուած ու ներդաշնակուած երաժշ– տական կտորներ ։

Առաջին անգամն էր որ Նոր Սերունդա– կան մեր երկու ընկերները հանդէս կու գային յատուկ երաժշտական յայտագրով մը։ Հակառակ իրենց թարմ տարիքին, երկու արուեստագէտները յաջողեցան ունկնդիրներուն փոխանցել իրական յու– զում։ Ըմբոշխնեցինք դասական ու հայ երաժշտութեան գեղեցկութիւնները ։

Երկու երիտասարդ արուեստագէտներն ալ ունին կենսականը. տրուեստագէտի խառնուածք։ Առաջ կուգէին ի յայտ բերին մատներու ճկունութիւն եւ աջեղի ու ձախ ձեռքի համաչափ խաղարկութիւն ։

Նուագուած յաջողագոյն կտորը կարելի է նկատել Վիվալտիի քոնչերթօն ։

Հրայր Գլըճեան գեղեցկօրէն նուագեց Սպենդիարեանի «Ղայթարմայ» ու Կոմի– տասի «Կռունկ»ը ։

Իր կարգին, Յարութիւն Իշխանեան, վարպետօրէն նուագեց Սպենդիարեանի «Երեւանի էթիւտները», Ա. Խաչատուր– եանի « Օրօր»ը եւ Միլոյի քոնչերթօն ։

Օր. Լիլի Գազանճեան, դեռ վերջերս Մարսէյլի երաժշտանոցէն պսակուած ա– ռաջին կարգի մրցանակով, դաշնակի յա– ջող ընկերակցութիւն մը ապահովեց ու ներկաներու փափաքին վրայ իր նուագած Ա. Խաչատուրեանի Թօքաթան գտաւ մեծ ընդունելութիւն ։

Երաժշտական հաճելի երեկոյ մը ան– ցուցինք ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԸ

Ցեշտատի ոգեկոչումները կը շարու– նակուին Դպրոցասէրի Աղջկանց վարժա– րանին մէջ։ Քանի մը շաբաթ առաջուան Աւ. Իսահակեանի գրականութեան մասին դասախօսութիւններէն ետք, հայերէնի եւ գրականութեան ուսուցիչ՝ Մ. Գարամա– եան ներկայացուց Եղիշէ Չարենցի կեան– քը եւ գրականութիւնը, նկատի ունենալով բանաստեղծին ծննդեան (1897) վաթսու– նամեակը։

Դասախօսը երեք շրջաններու բաժնեց բանաստեղծին կեանքն ու գործը, աւել– ցնելով թէ բոլորին ծանօթ է Եղիշէ Չա– րենցի ամէնէն զգայուն, ամէնէն հայկա– կան եւ ազգայնական քերթուածը, որ բո– լոր Հայերուն սիրտին կը խօսի։ « Ես իմ անուշ Հայաստանին արեւահամ բառն եմ սիրում»։

Ե. դասարանի աշակերտուհի Աղաւնի Մարանկոզեան արտասանեց այս քեր– թուածը ։

Մ. Գարամեան այս քերթուածին ամէն մէկ տողը բացատրեց, աշակերտներուն ցոյց տալով անոր խորքն ու գեղեցկու– թիւնը ։

Դ. դասարանի աշակերտուհի Աղաւնի Կարապետեան արտասանեց «Մօրս համար կարօտ» քերթուածը, որուն մասին, նոյն– պէս բացատրութիւններ տրուեցան ։

Ցեշտատի այս երեկոն փակուեցաւ տեսչուհի Օր. Հ. Գարագաշեանի խան– դավառ խօսքերով եւ Դպրոցասէրի քայ– լերգով ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ ԻՍՐԱՅԵԼԻ ՄԷՋ

Երկար ժամանակէ ի վեր, Իսրայէլի մէջ կրօնական վէճեր չկային։Հարցը սկը– սաւ բարդանալ այնատեն՝ երբ արեւել– եան Եւրոպայէն տարագիրներ սկսան եր– թալ այնտեղ։ Առաջին առիթով՝ զանա– զան շրջանակներու մէջ հաշտ աչքով չնայուեցաւ արդէն անոնց՝ որոնք խառն ամուսնութիւններ կնքած էին։ Տեղացի քրիստոնեաները կ՚այպանէին այն տարա– գիրները՝ որ ամուսնացած էին Հրեաներ– րուն հետ, եւ, փոխադարձաբար ։

Այս բոլորը այնքան ալ ծանր չէին սա– կայն եւ կը մնային զգացումներու սահ– մանին մէջ, երբ մեռաւ Արոն Սթէյն– պերկ, հինգ տարեկան մանչուկ մը, ո– րուն հայրը Հրեայ էր, մայրը՝ քրիստոն– եայ։ Իսրայէլի մէջ քաղաքացիական գե– րեզմանատուներ չկան. հարկ էր ճշդել՝ թէ դժբախտ տղեկը քրիստոնեա՞յ է, թէ հրեայ։ Կրօնական օրէնսդրութիւնով տղան կը պատկանի հօրը կրօնին, մինչ– դեռ հրէական օրէնսդրութեան մէջ՝ մայ– րը նկատի կ՚առնուի։ Ծնողքը նախ դիմած է Հայֆայի քրիստոնեաներու գերեզմա– նատան վարչութեան եւ մերժուած. Հըր– եաներն ալ, իրենց կարգին, արգիլուած են քրիստոնեայ մօրմէ ծնած երախայ մը առնել իրենց գամբարանին մէջ։ Վերջա– պէս, պզտիկ փոս մը փորած են, գերեզ– մաններու սահմանէն դուրս ....։

Այս դէպքը պատճառ դարձաւ որ բո– վանդակ երկրին մէջ մեծ յուզում առաջ գայ ։

Մամուլէն ետք, խորհրդարանն ալ ըզ– բաղեցաւ այս հարցով եւ կարգ մը ձա– խակողմեան երեսփոխաններ յուզիչ ճա– ռեր խօսեցան։ Դէպքերու այս ընթացքը պատճառ դարձաւ նաեւ որ կառավարու– թիւնը որոշէ իր օրակարգին վրայ դնել այս հարցը, յաջորդ նիստին համար։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԻՆԲԵՐԴԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Երեւանի Նոր Արեշ եւ Վարդաշէն ա– ւաններու մօտ կը գտնուի Արինբերդը (Ղանլի – Թափան) որուն պեղումները սկսան 1951ին, Հայաստանի Գիտութեան Ակադեմիայի պատմութեան հաստատու– թեան նախաձեռնութեամբ ։

Ուրարտական այդ կարեւոր բերդաքա– ղաքը, — ինչպէս յայտնուեցաւ 1950ին այնտեղէն գտնուած սեպագիր արձանա– գրութենէ մը, — կառուցուած է Արգիշ– տի Ա.ի օրով եւ կոչուած՝ Է–Բ (Ե)բունի։

1956ի ամրան Պատմութեան հաստա– տութիւնը շարունակեց հնագիտական իր աշխատանքը՝ Արինբերդի մէջ ։

Այդ պեղումներուն շնորհիւ Երեւան ե– կած է ուրարտական ճարտարապետու– թեան նոր կոթող մը՝ Սուսի անունով։

Մուտքին աջի ու ձախին զետեղուած են միեւնոյն բովանդակութեամբ մէկական սեպագիր արձանագրութիւններ, յիշա– տակելով ուրարտական Արգիշտի Ա. թա– գաւորը, որմէ պարզօրէն կը տեսնուի թէ տաճարն կառուցուած է ութերորդ դարուն (Ք. Ա.)։

Գլինձէ ու երկաթէ սլաքներու, տար– բեր նիւթերով պատրաստուած ուլունք– ներու եւ գրահի կոճակներու կողքին՝ հնագէտները երեւան հանած են երկու դրամ ։

Նախնական այս հետազօտութիւններէն կը պարզուի, թէ Արինբերդի արծաթի այդ երկու դրամները կը պատկանին յու– նական – փոքրասիական հնագոյն դրամ– ներու շարքին։ Կը յիշեցնեն միլեթեան դրամները (Ե. դար Ք. Ա.)։ Հաւանաբար միլեթեան դրամները Հայաստան հասած են յունա– պարսկական փոխյարաբերու– թիւններու պատճառով։

Այս ձեւով, դրամներու գիւտը, բացի դրամագիտական արժէքէ, ունի նաեւ պատմագիտական կարեւոր նշանակու– թիւն։ Օգտակար է յատկապէս ուրարտա– կան եւ հայկական մշակոյթին միջեւ գո– յութիւն ունեցող կապերուն պարզաբան– ման տեսակէտէն ։

(Սով. Հայաստան) Մ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԳ.

ՆԵՐՔԻՆ ԿՌԻՒ

Այսուամենայնիւ, կիսախելագար Մը– հէն շատ հաւատարիմ էր եւ ունէր օտա– րոտի բարեսրտութիւններ։ Նա ծեծում էր իր կնոջը, երբ նա իր երեխային զարկել կամ լացացրել էր, ծեծում էր եւ երե– խային, երբ մօրը բարկացնում էր։ Բայց նա միակ մարդն էր, որ սիրում էր Հա– սոյի եղները, այնպէս, որպէս նրանց տէ– րը։ Այդ պատճառով Հասօն միշտ գոհ էր նրանից եւ փարախի լիակատար իշխանու– թիւնը տուել էր նրան, ուր նա, անա– սունների հետ միասին, բնակւում էր իր ընտանիքով ։

Բացի Մըհէից Ծերունի որսորդի տան սպասաւորների թւում էր պառաւ Խա– թունը. դեռ նրա մանկութեան ժամա– նակ, երբ նա տասն եւ հինգ տարեկան էր, Ավօն գնեց նրան ղաջարի սարվազ– ներից, երբ շատ հայ կանանց հետ Խա– թունին գերի էին բերում Վասպուրականի կողմերից։ Այնուհետեւ թէեւ Որսորդը ազատութիւն շնորհեց նրան եւ շատ ան– գամ առաջարկեց դառնալ իր հայրենիքը, բայց Խաթունը չուզեց հեռանալ այն տը– նից, ուր այնքան սիրում եւ պատւում էին նրան։ Բացի դրանից, վերջին ժա– մանակները նա իմացաւ, որ հայրենիքում իր ազգականներից եւ ոչ մէկը չէր մնա– ցել. մեծ մասը նոյն գերութեան դարում սպաննուել էին Պարսիկներից, մնացած– ները ուծացրել էր խոլերան ։

Մարօն դեռ երեխայութեան ժամանակ երբ մնալով մօրից, փոխարինեց նրան բարեսիրտ Խաթունը, որ խնամք էր տա– նում փոքրիկ աղջկան մայրական բոլոր գթասրտութեամբ։ Բայց գտնուելով ա– ւելի հօր ազդեցութեան տակ, Խաթունի աշակերտուհին չընդունեց նրա դաստիա– րակութեան այն հոգին, որ ունէր աւելի ջերմեռանդ եւ կրօնական բնաւորութիւն։ «Ես որսորդ եմ, ասում էր Ավօն, իմ աղջիկը եթէ որսորդ եւս չլինի, գոնեա պէտք է սիրէ արիւն եւ հրացան»։ Այդ պատճառով Մարոյի խիստ վաղ մանկու– թիւնից սկսուեցաւ նրա եւ Խաթունի մէջ մի խուլ հակառակութիւն։ Մարօն շատ անգամ ծիծաղում էր, երբ մոլեռանդ Խաթունը իր ձեռն ընկած բոլոր փողերը հաւաքում էր եւ ավետարաններին էր տալիս, եւ բացի պարտադիր պասերը աւելորդ պասեր էր պահում, եւ Սուրբ Սարգսի շաբաթում երեք օր ոչ ուտում էր եւ ոչ խմում։ Իր դերութիւնից յետոյ, կարծես, մի ծանր ապաշաւանք էր նստած նրա խղճմտանքի վրայ, որը միշտ աշխատում էր քաւել կրօնքի եւ քահանայի միջնոր– դութեամբ ...։

Հասոյի կնոջը ես մի քանի անգամ մի– այն տեսայ, այն եւս ծածկուած երեսով. իր երկրի սովորութեանը հետեւելով, նա չխօսեց ինձ հետ եւ ոչ մի բառ. առհասա– րակ նա խիստ հազիւ էր երեւում, աւելի զբաղուած էր իր երեխաներով, որոնց թիւը, ընտանիքի միւս անդամների հա– մեմատութեամբ բազմութիւն էր կազ– մում։ Մի բարի բախտով, աղջիկները, դեռ հարս չդարձած, վայելում էին այն արտօնութիւնը, որ կարող էին երեւնները առանց ծածկոցի ման գալ եւ տղամար– դերի հետ խօսել, եթէ ոչ, մի եւ նոյնը կը պատահէր իմ եւ Մարոյի հետ, ինչ որ պատահեց Հասոյի կնոջ վերաբերու– թեամբ։

Ինչ որ աւելի աչքի էր ընկնում ծերունի որսորդի դրութեան մէջ, այն էր, որ նա այժմ չէր երեւում այնպէս աղքատ, որ– պէս էր Սալմաստում բնակուած ժամա– նակ։ Արօտների մէջ արածում էին աւելի քան հարիւր ոչխար, տասը հատ ընտիր կովեր ամէն օր քշում էին դէպի նախիրը, արօրը իր ամբողջ պարագայքով գործում էր սեփական արտերի մէջ, տունը լի էր Աստուծոյ ամէն բարութիւնով ։ Հասոյի խորշոմած ձեռքերը վաստակեցին այս բո– լորը։ «Այն ժամանակ միայն մշակը կա– րող է կուշտ փորով հաց ուտել, երբ նրա քրտինքը թափւում է իր սեփական հողի վրայ»․ այսպէս էր խօսում ծերունի որ– սորդը ։

Որսորդ Ավօն, որպէս նկատեցի ես, Հաղբակայ ժողովրդի կողմից վայելում էր մեծ յարգանք. նա էր միանգամայն այն երկրի խաղաղութեան ոգին, նրա մի խօսքը փարատում էր շատ վիճելի երկ– պառակութիւնները գիւղացիների մէջ ։ Նրա վրայ նայում էին գիւղացիները, որ– պէս իրանց նահապետի կամ պատրիարքի վրայ ։ Թէեւ Ավօն այժմ պաշտօնապէս ստացել էր «միր» տիտղոսը եւ համար– ւում էր տեղային Հայերի գլուխ կամ ներկայացուցիչ, եւ չէյխերի մէջլիսում ծնկի տեղ ունէր, այսուամենայնիւ, նա չէր թողել իր պարզ, անփառասէր յարա– բերութեան ձեւը՝ հասարակ ժողովրդի հետ։ Նա իր վարուեցողութեան մէջ ոչ մի բանով չէր ցոյց տալիս, թէ ինքը պաշտօնական մարդ է, թէ նա մի բանով բարձր է քան հասարակ ամբոխը, այլ նա– յում էր ժողովրդին, որպէս զերդաստանի հայրը իր ընտանիքին ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ւոր արձակարաններ, որոնցմով շրջապատուած է իր-հողամասը։ — Խորհրդային յարձակում մը, բսաւ ան, ըլլայ հրթիռներով թէ այլ ձեւով, պատճառ պիտի ըլլայ որ վայրկենապէս քանդուի Ռուսիոյ մեծ մասը։ Ցարձակողը, աւելցուց Նորսթատ, կրնայ քանդել ամերիկեան արձակարաններ, սակայն այնքան շատ են անոնք՝ որ մէկ հարուածով կարելի չէ փճացնել զանոնք ...

Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր հրամանատարին յայտարարութիւնը, որ անուղղակի պատասխան մըն է Ա. Միկոյեանի, ցոյց կուտայ նաեւ թէ ժամանակին հետ արձակարանները պիտի աւելնան, եւ մինչեւ որ Ռուսերը անոնցմէ քանի մը հատ փճացնեն՝ հիմնայատակ կործանած պիտի ըլլան իրենք։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ֆրանքօ-խորհրդային առեւտրական գործակցութեան խորհրդակցութիւնները սկսան։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհանուր քարտուղար Սփաք առաջարկեց, որ յառաջիկայ Մարտին զինուորական համագումար մը ըլլայ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ նոր խռովութիւններ եղան, որոնց ընթացքին ութսուն հոգի վիրաւորուեցաւ եւ 125 հոգի ձերբակալուեցաւ։ Միւս կողմէ, Անգլիա ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին յայտարարեց, թէ պատրաստ է կղզիին մասին Թուրքիոյ եւ Յունաստանի հետ խորհրդակցելու համար։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Վարչապետ Մենտերէս յայտարարեց, թէ Միացեալ Նահանգներ ընդունած են Անգարայի խնդրանքը։ եւ Թուրքիոյ պիտի տան հեռաւոր (թէլէ-կիտէ) հրթիռներ։ Թուրք սպաներ պիտի երթան Ամերիկա՝ հրթիռներու գործածութեան վարժուելու համար։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատենաուըր Դեկտեմբեր 14ին Փարիզ պիտի գայ, Ատլանտեան Ուխտի ժողովին նախապատրաստական աշխատանքներուն ալ մասնակցելու համար։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն, թէ Նիւկոսլաւիոյ կառավարութեան առաջարկին վրայ Ամերիկա պիտի դադրեցնէ զինուորական օժանդակութիւնը։

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ, Մեծն Բրիտանիոյ մէջ հեռաւոր հրթիռներու արձակարաններ հաստատելու համար, այս լուրը անակնկալ մը պատճառեց Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Կուսակցական կեանք» թերթը կը գրէ թէ համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարէն ի վեր բազմաթիւ «ընկեր»ներ արտաքսուած են շարքերէն։ Կրնան ուրիշներ ալ արտաքսուիլ։

ՃԱՓՈՆԻ եւ Արաբիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ՝ քարիւղի փնտռտուքներու շուրջ։ Ճափոնական ընկերութիւն մը Արաբիոյ մէջ 7·400 քառ. քիլոմեթր տարածութեան վրայ պիտի կատարէ իր փնտռտուքները։

Ի. ՄԻՈՒԹԻՒՆ երկուքուկէս միլիոն սթերլին արժէքով ոսկի ղրկեց Անգլիա։

ՓԱՐԻԶ — ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Ահարոնեան խումբի դասընթացքը այսօր չորեքշաբթի ժամը 20·30ին, Ազգ. Տան մէջ։

Հայերէնի դասընթացքները կուտայ՝ ընկերուհի Մառլէն Մկրտիչեան։

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Յ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթոն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր ժամը 21ին, Քաւէի սրահը։ Շարունակութիւնը նախորդ դասախօսութեան, այսինքն վիճաբանութիւններ Խրիմեան Հայրիկի քաղաքական ուղեգիծի մասին։ Հաւաքոյթը պիտի կավերջ ժամը 9ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ
"ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ"Ի
ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Նիւթ՝ ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ
(Ծննդեան 60ամեակին առթիւ)

Չորեքշաբթի իրիկուն, Սէն Լուի մէջ։

Կը նախագահէ՝
Գ. ՄԻՀՐԱՆ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կ'արտասանեն՝ Օր. Մ. Իշխանեան եւ Գ. Յովի. Տէր Վարդանեան։

Ջութակ՝ Յ. Իշխանեան եւ Հ. Գըլըճեան։

Ունկնդրութիւն Հայաստանէն եկած նոր երգապնակներու (Չարենցի «Գովք Հայաստանին» եւ ուրիշներ)։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ
ՄԱՐՍԷՅԼ

22 Դեկտեմբեր, կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Ս. Սահակ եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Հայկական համադամ կերակուրներ, նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ ուրախ մթնոլորտ։

Ճաշագին 1000 ֆրանք։

Տեղերը ապահովել Համազգայինի անդամներուն մօտ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Տիրուհի Սէրէնկիւլեանի եւ իր պարագաներուն, իր եղբօր Նիկողոս Նիկողոսեանի մահուան տխուր առթիւ։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Երիտ. Եկեղեցաշէն յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15ին, կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրանիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջնորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10·30։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։ Ցաւարտ Ս. պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը Վերսայլ Օթէլ տը Ֆրանսի շքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, րիւ Ռոյալէր)։

Օրուան եւ օծման արարողութիւնները եւ հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ երգուելիք բազմաձայն պատարագի երգեցողութիւնը պիտի ղեկավարէ երաժշտապետ Գ. Նշան Սերգոյեան։

Արձանագրութեան համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Գ. Հրաչ Զուլալեանի՝
14, Rue Maréchal Foch, Viroflay

Գ. Զաւէն Յովհաննէսեանի
31, Rue de Général Leclerc, Versailles

կամ

ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMÉNIENS DE CHAVILLE
C. C. P Paris 14827-18

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՆ
SOCIÉTÉ ANONYME

Դրամագլուխ՝ 8·000·000
Siège Social : 32, Rue de Trévise, Paris

Avis de Convocation

Բաժնետէրերը կը հրաւիրուին վարչական խորհուրդին կողմէ հերթական ընդհանուր ժողովի, ուրբաթ, Դեկտեմբեր 13, 1957, ժամը 18ին, կեդրոնատեղին՝ Փարիզ, 32 րիւ տը Թրէվիզ, զբաղելու համար օրակարգի հետեւեալ նիւթերով. — Վարչական խորհուրդին եւ հաշուեքննիչին զեկոյցը 1952ի տարեշրջանին համար։

— Հաշիւներու վաւերացում։

— Հրաժարում եւ ի հարկին նշանակում վարչութեան անդամներու։

— Հաշուեքննիչի նշանակում։

— Զանազան հարցեր։

Ի դիմաց
Վարչական խորհուրդի՝
ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Article paru aux affiches parisiennes les 23-24-25 Novembre

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ Արամ Երեւթակոմիտէի եւ Շ. Միսաքեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին, (149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ)։

Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Թուրքէն» Ուս. Միութեան հերթական ժողովը այս չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Բիւ Պլէօյի հաւաքավայրը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին – Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան Ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ընկեր Սիմոնեանի բնակարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՆԻԷՌ– ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 15ին, Տիկին Ինճէեանի բնակարանը, 57 րիւ Հօշ Քոլոմպ։

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան մեծ պարահանդէսը Մարտ 30ին, Սէրքլը Միլիթէռի մէջ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ

Հայկական ծերանոցներուն համար վկայեալ հիւանդապահուհի մը կը փնտռուի (պետական վկայականով)։ Բնակարան եւ սնունդ ապահովուած են։ Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը։ 32, Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր․ վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք։ Հատը 12 ֆր․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 12 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1957

JEUDI 12 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8066 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3867

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ

Ատլանտեան խորհրդաժողովի նախապատրաստական աշխատանքները տենդագին առաջ կը տարուին։

Դեկտեմբեր 16 – 18՝ երեք օր տեւելիք ժողովներու ընթացքին՝ Փալէ տըՇայոյի մէջ քննութեան առարկայ պիտի դառնան չորս գլխաւոր խնդիրներ․

Ա) Գործնականացում Ատլանտեան դաշնակցութեան․

Բ) Անդամ պետերու իրարմէ կախում ունենալու հարց․

Գ) Բաշխում Ատլանտեան Կազմակերպութեան զինեալ ուժերու։

Դ) Գիտական եւ փորձառական հետազօտութիւններ եւ զանոնք հաւաքական սեփականութիւն դարձնելու խնդիր։

Ատլանտեան Ուխտը քաղաքականէ աւելի զինուորական նպատակներ կը հետապնդէ։ Տասնեւհինգ պետութիւններ զինակցած են՝ պարզապէս բոլշեւիկեան թափանցումին առջեւ թումբ կանգնելու համար, Եւրոպայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։

Եւրոպայի զանազան երկիրները պիտի օժտուին ամէնէն արդիական զէնքերով։ Ամերիկան մեծ քանակութեամբ արտադրած է այս զէնքերը — հրթիռներ, հիւլէական եւ ջրածնի ռումբեր։ Միւս ուխտակիցները ետ մնացած են այդ մարզին մէջ։

Միացեալ Նահանգներու պատերազմական նախարար Մրք Էլրոյ շրջապտոյտի ելած է դէպի Եւրոպայի գլխաւոր մայրաքաղաքները՝ խորհրդաժողովի բացումէն առաջ զինուորական որոշ համաձայնութիւններ կնքելու համար մեծ դաշնակիցներու հետ։

Առաջին հանգրուանը եղաւ Լոնտոն, ուսկից անցաւ Գերմանիա եւ շուտով պիտի գայ Փարիզ։

Լոնտոնի մէջ համաձայնութիւն կնքած է անգլ․ կառավարութեան հետ՝ հրթիռ արձակելու յատուկ չորս կեդրոններ հաստատելու համար բրիտանական հողին վրայ, երեքը Անգլիոյ, մէկը Ամերիկայի հակակշռին ենթակայ։ Ասոնց շինութիւնը պիտի արժէ երեսուն միլիառ ֆրանք։

Ատլանտեան խորհրդաժողովի նախօրեակին կնքուած այս համաձայնութիւնը մեծ զարմանք պատճառեց Ֆրանսայի մէջ, ուր պաշտօն. շրջանակները վերապահ դիրք բռնած են եւ իրենց տեսակէտը պիտի պարզեն ժողովի ընթացքին։

Վրդովում առաջ եկած է նաեւ զանազան խմբակցութեանց մէջ, որոնք «բռնացարձակապէս կը դատապարտեն» անգլիական կառավարութիւնը։

Ամերիկա կը ծրագրէ նաեւ նման խարիսխներ հաստատել Եւրոպայի ուրիշ կէտերուն վրայ։

Խորհրդային Միութեան փոխ – վարչապետ Անաստաս Միկոյեան այս պատրաստութեանց ակնարկելով, յայտարարած է յունարէն թերթի մը թղթակցին՝ թէ «Խ․ Միութեան սպայակոյտը գիտէ այդ խարիսխներուն ուր գտնուիլը։ Ու աւելցուցած է թէ Ռուսիոյ դէմ ամերիկեան յարձակումի մը պարագային, անոնք բոլորն ալ քարուքանդ պիտի ըլլան ամենավերջին դրութեամբ հրթիռներու միջոցաւ։ Պիտի քանդուին նաեւ անոնց շուրջ գտնուող ընդարձակ տարածութիւններ»։

Ամերիկեան մանրանկար արբանեակի ձախողութենէն վերջ Կրեմլինի վարիչները աւելի յանձնապաստան եւ սպառնական դարձած են։

Ու մինչ բոլշեւիկեան ճակատը միաձոյլ զանգուած մը կը ներկայացնէ՝ ենթակայ միակ կեդրոնի մը հրամանին՝ զինուորական խիստ կարգապահութեամբ, արեւմտեան ճակատը շատ հեռու է միացեալ ճակատ ներկայացնելէ։ Տեղական, ազգային, մասնաւոր շահեր յաճախ կը գերադասուին ընդհանուր, հասարակաց շահէն։

Փալէ Շայոյի արիապագոսը պիտի կրնա՞յ իրականացնել միացեալ ճակատը։

Ա՛յդ իսկ է խնդիրը։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱԶԳ․ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Անցկութեամբ կը սպասուէր Գշ. օրուան Նախարարաց ժողովի արդիւնքին։ Արդարեւ, Վարչապետ Կայեառ յաջողեցաւ քանի մը օրէ ի վեր իր կառավարութեան սպառնացող տագնապը լուծել։ Ընկերվարական նախարարներուն եւ Ելմտական նախարարին տարակարծութիւնները հարթուած են արդէն եւ համաձայնութիւն մը գոյացած՝ պետական պաշտօնեաներու ամսականի յաւելման շուրջ։

1958 Յունուար մէկէն սկսեալ, պաշտօնեաները տարեկան տասը հազար ֆր․ի պարգեւ մը պիտի ստանան։ Մայիս մէկէն սկսեալ այդ տասը հազարը պիտի աւելնայ պաշտօնական իրենց աշխատավարձքին վրայ․ այս ձեւով պետական պաշտօնեաներու տարեկան նուազագոյն աշխատավարձքը պիտի բարձրանայ 210 հազար ֆրանքի։ Այս թուականէն սկսեալ հանգստեան թոշակներն ալ պիտի աւելնան։

1958 Օգոստոս մէկին դարձեալ տասը հազարի պարգեւ մը պիտի տրուի պաշտօնեաներուն եւ Նոյեմբեր մէկին տարեկան նուազագոյն աշխատավարձքը պիտի բարձրանայ 220․000ի։

Թոշակաւորները դարձեալ պիտի օգտուին երկրորդ այս յաւելումէն։

Որոշումը տրուած է արդէն եւ այս ձեւով 1958ի պիւտճէին բացը 74 միլիառի կը բարձրանայ։

Ելմտական նախարարը յայտարարեց, թէ 54 միլիառը տակաւին չէր գտնուած եւ համաձայնեցաւ անոր վրայ 18 միլիառ եւս աւելցնել։

Ընդհանուր պիւտճէին վրայ սակայն՝ ոչ մէկ փոփոխութիւն։ Բացը վեց հարիւր միլիառէն աւելի պիտի չըլլայ եւ ծախսերը՝ 5․300 միլիառը պիտի չանցնին։

Ճիշդ է, որ ընկերվարական նախարարները որոշ յաղթանակ մը տարին կառավարութեան մէջ, ի գին հրաժարման սպառնալիքներու։ Տեղական մամուլը հարց կուտայ ներկայիս, թէ այս յաջողութենէն ետք Ընկերվարականներու մէջ գոյութիւն ունեցող ընդդիմադիր շարժումը զինաթափ պիտի չըլլա՞յ արդեօք։

Արդարեւ, յառաջիկայ շաբաթ եւ կիրակի Փիւթոյի մէջ տեղի պիտի ունենայ ընկերվարական Ազգ. Խորհուրդին ժողովը։ Այժմէն յայտնի է արդէն, որ քննադատութիւններ պիտի ըլլան։ Կաստոն Տեֆէռ եւ իր համախոհները կը մեղադրեն կուսակցութեան վարիչ մարմինը որ չէ յարգած համագումարին եւ Ազգ. Խորհուրդի յաջորդական նիստերուն մէջ տրուած որոշումները, յատկապէս՝ ընկերային եւ տնտեսական մարզերու մէջ։ Ալժերիոյ հարցին մէջ կուսակցութեան ղեկավար մարմնին քաղաքականութիւնը քննադատեց նաեւ Տէփրէօ, քանի որ Վարչապետ Կայեառի Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքի չի համապատասխաներ իրենց համագումարին որոշումներուն։

Այնպէս կ'երեւի, թէ Փիւթոյի ժողովը փոթորկոտ պիտի ըլլայ․ ընդդիմադիրները բազմաթիւ կէտերու մէջ պիտի բազմապատկեն իրենց յարձակումները՝ վարիչ մարմնին վրայ։

Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Կի Մոլէ չանդրադառնար այս պարագան։

Մամուլի ասուլիս մը տալով նախկին վարչապետ Կի Մոլէ խստօրէն շեշտադատեց մամուլը, հետապնդելէն ու ձայնափիւռը, որ իրենց հաղորդումներով ընկերվարական կուսակցութիւնը կը ներկայացնեն իբրեւ աւուրքի մոլի, ունենալով մէկ մտահոգութիւն միայն՝ պետական պաշտօնեաներու աշխատավարձքը։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԺՈՂՈՎԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ՝

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՇԱԲԱԹ ՕՐ ՓԱՐԻԶ ԿՈՒԳԱՅ

Ատլանտեան Ուխտի «Մեծերուն հանդիպումին» աշխատանքները մեծ թափով յառաջ կը տարուին։ Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետ Ատընաուըրին հետ՝ շաբաթ օր Փարիզ կը հասնի նաեւ Միացեալ Նահանգներու Նախագահ՝ Այզընհաուըր, ժողովին մէջ ամերիկեան պատուիրակութիւնը ղեկավարելու համար։ Արտաքին նախարար Տըլըս պիտի ներկայացնէ ամերիկեան թէզը։

Տըլըս Փարիզ պիտի հասնի ուրբաթ օր եւ տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Վարչապետ Կայեառի հետ։ Ժողովէն առաջ հանդիպում մը պիտի ունենան նաեւ Արտաքին նախարար Փինօ, զօրավար Նորսթատ, ամերիկեան պատուիրակութեան ղեկավարները եւ Վարչապետ Կայեառ։

Մամուլի ասուլիսի մը մէջ, Արտաքին Նախարար Տըլըս ճշդեց կարգ մը կէտեր՝ որոնք պիտի քննուին ժողովին մէջ։

1․— Դաշնակիցներու միջեւ քաղաքական յաճախակի խորհրդակցութիւնները սովորութիւն մը պէտք է ըլլան։

2․— Ամերիկա պատրաստ է իր դաշնակիցներուն ներկայացնելու իր արտաքին քաղաքականութիւնը՝ բոլոր ճակատներու վրայ։

3․— Թունուզի հարցին շուրջ խորհրդակցութիւններ եղած են ու այնպէս կը թուի թէ համաձայնութիւն գոյացած է արդէն։

4․— Օժանդակութիւն՝ Միջ. Արեւելեան ու միջերկրականեան երկիրներուն։

5․— Պիտի լուծուին նաեւ Ալժերիոյ ու Կիպրոսի հարցերը, որոնք կրնան մեծ վնաս մը հասցնել՝ այս պայմաններուն մէջ։

6․— Արդիական զէնքերու պատրաստութիւնը եւ Արեւմտեան Գերմանիա։

Մինչ այս մինչ այն, Խ․ Միութիւն նամակներ ղրկեց Արեւմտեան Գերմանիա, Հնդկաստան եւ Ամերիկա։

Պոնի խորհրդային դեսպանը Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրենթանոյի յանձնած է մառեշալ Բուլգանինի 12 էջերէ բաղկացած նամակը։

Խորհրդային քաղաքական շրջանակներէն այս ուղղութեամբ քաղուած տեղեկութեանց համաձայն, Բուլգանին ազդարարութիւն մըն է որ կ'ընէ Ատընաուըրի, որպէսզի Գերմանիոյ մէջ հաստատուելիք ամերիկեան արձակարանները չընդունի։ Ռուսերը, այս առիթով Գերմանիոյ վերամիացման հարցն ալ կ'արծարծեն։

Հնդկաստանի Վարչապետ Նեհրուի յանձնած նամակին մէջ, Բուլգանին պատրաստակամութիւն կը յայտնէ՝ 1958 Յունուար մէկէն սկսեալ հիւլէական փորձերը դադրեցնելու համար։

Մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուի մառեշալ Բուլգանինի Նախագահ Այզընհաուըրի գրկած նամակին։ 15 էջերէ բաղկացած այս նամակին մէջ, Բուլգանին Խ․ Միութիւն — Ամերիկա բարեկամութիւն կ'առաջարկէ, հիւլէական եւ ջրածնի փորձերը կ'ուզէ դադրեցնել անմիջապէս եւ Արեւելք – Արեւմուտք բարեկամութեան մը համար՝ ռուսամերիկեան ղեկավարներու անմիջական հանդիպում մը։

Այս ուղղութեամբ Միացեալ Նահանգներ տակաւին պաշտօնական բացատրութիւն մը չտուին։

Ատլանտեան Ուխտի ժողովի նախօրեակին, կը կարծուի թէ Խ․ Միութիւն նամակներ պիտի ղրկէ նաեւ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ուխտի կարեւոր անդամներուն։

Նամակներու ձգած առաջին տպաւորութիւնը այն է, թէ Ռուսերը կը մտածեն ձախողութեան մատնել Փարիզի ժողովը։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ամերիկեան Պատերազմական նախարարութեան քարտուղարը յայտարարեց, —Գերմանիա պիտի պաշտպանենք՝ համայնավարական որեւէ յարձակումի մը պարագային։

(Լուրերու շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

Մահուան տասնամեակին ի յիշատակ՝ հոգեհանգստեան Պատարագ պիտի մատուցուի Ս․ Ղազարի մէջ, Ցառաջիկայ կիրակի, Դեկտեմբեր 15, ժամը 10ին։

Կը հաղորդուի վասն ազօթակցութեան։

Դեկտեմբեր 14ին տասներորդ տարին կը փակենք իր անողոք ճակատագրովը կնքուած դամբարանին առջեւ։

Հոգեհանգիստ մը Ս․ Ղազարի Մենաստանին մէջ, ուր ինքը յաւէտ կը հանգչի, անշուշտ կը թարմացնէ իր կորուստին ցաւը։ Բայց մեր անզօր վրդովումը բաւական պիտի չըլլար իր արժէքը յաւերժացնելու, եթէ մեր ամէն մէկ հաւաքոյթին ներկայ չըլլար ան՝ իր թարմագեղ երգերով։

Ճիշդ է որ կանուխ բաժնուեցաւ ինք, մեր աշխարհէն, այն կեանքէն որ համադրութիւնը ըլլալով լաւին ու վատին, տառապանքին ու երջանկութեան, փառքին ու զրկանքին, Գուրգէնին պիտի սահմանէր, վստահ ենք, լաւագոյն բաժինը։

Ան պիտի կրնար ունենալ այդ բոլորը իր երաժշտագէտի տաղանդով, արուեստագէտի ճաշակով, իր ընկերական բնաւորութեամբ եւ հաճելի հաղորդականութեամբ, մարդկային զգացումներով։ Լաւը վատէն աւելի, յարաբերական երջանկութիւնը՝ տառապանքէն աւելի, փառքը՝ զրկանքէն աւելի [illegible] ապրելու անտանելի զոհողութիւնը այն մարդկային ընկերութեան մէջ, զոր կը սիրէր ինք։

Գուրգէն Ալէմշահը կ'ողբանք ոչ միայն անոր համար որ կորսնցուցինք երիտասարդ տարիքին, ոչ միայն որովհետեւ կը սպասէինք նոր վկայութիւններ իր երաժշտի տաղանդէն, այլ եւ որովհետեւ արդէն իսկ արժէք էր ան՝ մեր հայկական երգին համար․ արժէք մը որուն գովքը կը հիւսեն *Նազերով* եւ *Իմ Երգով* մեր բոլոր երգիչները, ամէն օր։

Կիրակի, Ս․ Ղազարի մէջ կատարուելիք հոգեհանգիստը ծխացող պտղունց մը խունկ է անուշաբոյր, բոլորին սրտէն բարձրացող։

ՆՈՃԻ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՍՐԱՀ

Համակիր մը՝ Ս․ Տ․ 50․000

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀՈՂԱՄՇԱԿՈՒԹԵԱՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՍՈՎԽՈԶՆԵՐԸ՝ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՒԵԼՄԱՆ ԱԶԴԱԿ

«Լը Մոնտ»ի խորհրդային հարցերու մասնագէտ աշխատակից Անտրէ Փիէրի մէկ յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալը :

Երկրորդ աշխարհամարտի վերջաւորութենէն ի վեր խորհրդային հողամշակութեան ընկերվարականացումը մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրեց։ Գիւղացիական մասսաներու վրայ հսկողութիւնը աւելցնելու համար Կրեմլին հետեւեալ քաղաքականութիւնը կիրարկեց.— կոլխոզներու թիւը զեղչեց, գիւղացիներու անձնական ու անհատական գործունէութիւնը հետզհետէ նուազեցուց եւ ասոնց փոխարէն զարկ տուաւ սովխոզներուն։

1956ին լոյս տեսած պաշտօնական հրատարակութիւն մը, Նարոտնոյէ խոզիատվօ. ՍՍՍը (Խ. Միութեան Ժողովրդային տնտեսութիւնը) յատկանշական թիւեր կուտայ այս մասին։ Կոլխոզներու թիւը, որ 1940ին 235.500 էր, 1956ին իջած է 85.700ի. հետեւանքը այն եղած է, որ իւրաքանչիւր կոլխոզ միջին հաշուով 229 ընտանիք կը հաշուէ 1956ին, փոխանակ 81ի (1940ին)։ Միեւնոյն տարիներուն, կոլխոզական գիւղացիներու անհատական հողերը 18.6 միլիոն հեքթարէն իջած են 7.8 միլիոն հեքթարի (1950ին), եւ 5.8 միլիոն հեքթարի՝ 1955ին։ Մինչդեռ սովխոզներու ընդհանուր թիւը, որ 4159 էր 1940ին, հինգ հազարը անցած է 1956ին։

1954 թուականէն ի վեր է մասնաւորապէս, (Սիպերիոյ կոյս հողերը մշակելու մասին Խրուշչեւի բանաձեւած ծրագրէն ի վեր), որ համայնավար կուսակցութիւնը որոշեց զարկ տալ սովխոզներու զարգացման՝ երկրամշակութեան մէջ ծագած տագնապին առաջքն առնելու համար։ Ապրիլ ութին, «Փրաւտա» կը գրէր.

«Ղազախստանի, Սիպերիոյ, Վոլկայի եւ Ուրալի անծայրածիր տափաստաններուն մէջ, համեմատաբար կարճ ժամանակի մը մէջ 425 նոր սովխոզներ ստեղծուեցան։ Կոյս հողերու վրայ ստեղծուած սովխոզները եղան արտածման յատկացուած ցորենին մեծագոյն հայթայթիչները։ Առնենք, օրինակ, Կուսթանայի շրջանը, որ կը հաշուէ աւելի քան 130 սովխոզներ։ Այս վերջինները պետական ամբարներուն հայթայթեցին այս շրջանի արտադրած ցորենի քանակին երկու երրորդէն աւելին։ Տրուած ըլլալով որ մշակութեան յանձնուած 35.5 միլիոն հեքթար կոյս հողերէն միայն 15 միլիոն հեքթարը սովխոզներու կողմէ կ՚օգտագործուի, կարելի է եզրակացնել որ այս վերջիններու արտադրութեան քանակը շատ աւելի է քան կոլխոզներունը, պատճառն այն է, որ սովխոզներու մէջ աշխատող անձնակազմին թէքնիք պատրաստութիւնն ու թէքնիք հնարաւորութիւնները շատ աւելի են»։

Պէտք չէ մոռնալ սակայն միւս կողմէ, որ 1954ին գոյութիւն ունեցող 92.000 կոլխոզներէն միայն 35.600ը օժտուած էր ելեկտրական ուժով։

Սովխոզներու հսկայաքայլ յառաջդիմութիւնը Խ. Միութեան արեւելեան հողամասերուն վրայ միայն չէ որ կը կատարուի. կացութիւնը նոյնն է եւրոպական հողամասերուն վրայ եւս։ Բելոռուսիոյ մէջ, զոր օրինակ, տեղական Գերագոյն Խորհուրդը հետեւեալ հաստատումը հրատարակեց վերջերս.— «1956 տարուան ընթացքին նոր սովխոզներու ստեղծումը եւ անտեսապէս տկար կոլխոզներու փոխարէն փոքր սովխոզներու ընդլայնումը տեղի տուաւ նոր յառաջդիմութիւններու, որովհետեւ սովխոզներու նախարարութեան կապուած հողերու ընդհանուր տարածութիւնը նախկինին երեք անգամն է այժմ»։

Ուրեմն, 1956ի առաջ հունձքէն ի վեր, Կրեմլին որոշած է Խ. Միութեան հողամշակութեան մէջ նախընտրութիւնը տալ սովխոզներուն։ Մարտ 27ին հրատարակուած կոչի մը մէջ, համայնավար կուսակցութեան կեդրոնը եւ Խ. Միութեան նախարարներու խորհուրդը իրենց գոհունակութիւնը կը յայտնէին սովխոզներու ընդլայնման համար տրուած որոշման մասին.— «Վերջին տարիներուն, եւ մասնաւորաբար 1956ին, փաստուեցաւ թէ սովխոզներու արտադրած ցորենը շատ աւելի աժանի կը նստի պետութեան վրայ, քան կոլխոզներուն արտադրածը։ Սովխոզները ուրիշ շահաբեր արտադրութիւններ ալ ունին, ինչպէս՝ բամպակ, ճակնդեղ, գետնախնձոր, բանջարեղէններ, պտուղներ եւ խաղող»։

Կրասնոտարի մէջ, երկրագործական հարցերու նուիրուած հաւաքոյթի մը ընթացքին Խրուշչեւ կարգ մը բացատրութիւններ տուած էր այս մասին. «Կոլխոզներու արտադրած բամպակին մէկ քէնթալը 316 րուբլիի կը նստի պետութեան, մինչդեռ սովխոզներու մէջ 177 րուբլիի ապրանք կ՚ըլլայ։ Մէկ քէնթալ ճակնդեղը կոլխոզներուն մէջ 26.9 րուբլիի կը նստի՝ սովխոզներուն 14.30 րուբլիին դէմ»։

Սակայն, բոլոր սովխոզները, եւ մասնաւորաբար այն սովխոզները, որոնք անասնաբուծութեան մէջ մասնագիտացած են, նոյնքան փայլուն արտադրութիւններ չեն արձանագրեր։ Ուրիշ յատկանշական պարագայ մըն ալ այն է, որ նոյն շրջանին մէջ գտնուող երկու սովխոզներու արտադրութեանց քանակը մեծապէս տարբեր է։ Մարտ 27ի իր կոչով, Կեդրոնը կը պահանջէր որ այս անբնական վիճակին վերջ մը տրուի եւ Յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ սովխոզները ճակատագր. յաջողութիւններ արձանագրեն, ու միաժամանակ լաւ օրինակ հանդիսանան գիրենք շրջապատող կոլխոզներուն, որպէսզի շատ մը շրջաններու մէջ տակաւին գոյութիւն ունեցող գրեթէ սովահարութեան վիճակը վերնայ։

Սովխոզներու տրուած այս առաւելութիւններուն միջոցաւ, կառավարութիւնը շատ աւելի մօտէն հսկողութիւն կրնայ բանեցնել երկրագործական արտադրութիւններուն վրայ։

Իսկ ընդհանուր ծրագրին նպատակն է գիւղերը արդիւնաբերական կեդրոններու վերածելով վերջ տալ գիւղացիութեան եւ քաղաքներու բանուորութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող անհաւասարութեանց, եւ պարտադրել որ կոլխոզներու աշխատաւորները շատ աւելի աշխատին ի շահ համայնքին։

Վերջացնելէ առաջ, «Յառաջ»ի ընթերցողներուն համար յիշեցնենք թէ ի՛նչ է կոլխոզի ու սովխոզի գլխաւոր տարբերութիւնը։ Երբ գիւղացիները իրենց ուժերն ու աշխատանքը կը միացնեն, միացեալ ճիգով մշակելու համար իրենց, կամ պետութեան կողմէ իրենց տրամադրութեան տակ դրուած հողերը, կազմած կ՚ըլլան կոլխոզ մը (համայնքային տնտեսութիւն)։ Իսկ երբ պետութիւնն է որ կը կազմակերպէ ու կը հովանաւորէ հողամշակութեան ձեռնարկ մը, որուն շահը ուղղակի կ՚երթայ պետութեան, այդ ձեռնարկը կը կոչուի սովխոզ (խորհուրդներու. խորհրդային տնտեսութիւն)։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցչական ժողովը գումարուեցաւ Դեկտեմբեր մէկին, Կրընոպլի մէջ. Նոյն առթիւ Կեդր. վարչութիւնը, կազմակերպած էր հանդէս, պար ու ընկերական խրախճանք։

Մեր գաղութէն բոլոր անոնք, որոնք ներկայ եղան, վայելեցին բացառիկ ուրախութեան օր մը։ Բացառիկ՝ որպէս երեւոյթ, բացառիկ՝ որպէս երիտասարդական հոծ բազմութիւն, բացառիկ մանաւանդ՝ օտար ափերու վրայ հասակ նետած, երիտասարդութեան մը կողմէ արտայայտուած ջերմ հայրենասիրութեամբ։

Տեղական Դաշնակցական կոմիտէի կողմէ, զանազան շրջաններէ հոն հաւաքուած երիտասարդութեան, Գ. Սիմոնեանի բարեդալուստի խօսքերէն վերջ, օրուան նախագահը, Նոր Սերունդի եռանդուն ղեկավարներէն, Գ. Գ. Փափազեան, իր բացման խօսքին մէջ շեշտեց, որ «Թէ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը, նիւթական ու բարոյական զոհողութիւններու առաջ կանգ չառնելով, հեռաւոր Փարիզէն (34 հոգի) Մարսէյլէն (10 հոգի) ու Կեդր. Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն, թուով եօթանասուն երիտասարդ – երիտասարդուհիներ համախմբած է այսօր այստեղ, որովհետեւ իր նպատակն է այս վերջին տարիները, յոգնութեան, թուլութեան նշաններ ցոյց տուող այս գաղութին մէջ, նոր թափ, ու երիտասարդական նոր շարժում ստեղծել»։

Ջերմ խօսքերով ողջունելէ վերջ, շրջաններէն եկած, խումբերու ներկայացուցիչները, իր խօսքը վերջացուց կոչ ընելով Կրընոպլի երիտասարդութեան, որ հետեւելով միւս շրջաններու գեղեցիկ օրինակին, կազմակերպուելով ինքն իր մէջ, գայ եւ խառնուէ գաղթահայ երիտասարդական կազմակերպութեան՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շարքերը։

Օրուան բանախօսը Գ. Ժ. Միրիճեան, ամբողջ կէս ժամ, իր կրակոտ խօսքին հմայքին տակ պահեց բոլոր ունկնդիրներն անխտիր։ Կը խօսի հաւատքով, համոզումով, հայրենասիրական զգացումներով, բուռն թափով, եւ հայու ցեղային արժանիքներով հմայուած հոգիով։ Իր խօսքը՝ զօրութիւնն ունի, հայրենասիրական իր ներքին կրակէն ու Հայու ցեղային արժանիքներով խայտացող իր հոգիի կապերէն կամուրջ նետելու, իր եւ իր ունկնդիրներուն միջեւ, ու վարակել զանոնք հոգիով ու սրտով։

Երիտասարդներու օրն է, եւ իր խօսքը՝ յատկապէս կ՚ըլլայ երիտասարդութեան։ Գիտէ թէ կարեկցութեան, լացի եւ տառապանքի պատմութիւններով չէ կարելի երիտասարդ խանդավառել։ Երիտասարդ հոգիներէն ներս, ազգային հպարտութեան խոյանք ստեղծելու, ներշնչելու նպատակով, օրինակներ կը բերէ մեր պատմութեան փառքի էջերէն։ Դրուագներ նաեւ ուրիշ ազգերու պատմութիւնէն։

Մենք փորձեցինք, Գ. Միրիճեանի, իմաստալից ճառին մէջ արտայայտուած մտքերու վերլուծը միայն ընել։ Այլապէս ափսոս պիտի ըլլար, զանազան մէջբերումներով, գեղեցիկ մտքերու ամբողջութիւն մ՚աղաւաղել։

Մէջ ընդ մէջ Նոր Սերունդականներու կողմէ եղած, խնամուած գեղարուեստական բաժինը, ստեղծեց խանդավառ տրամադրութիւն եւ իւրաքանչիւր մասնակցող ողջունուեցաւ բուռն ծափերով։ Կրընոպլի ունկնդիրներուն համար, հաճելի անակնկալ էր, Փարիզէն շնորհալի երգիչ Գ. Գ. Գօզոսեանի հայերէն ու ֆրանսերէն երգերը, եւ Գ. Վ. Թորոսեանի եւ Օր. Ա. Քէսեանի ճկուն եւ գեղեցիկ պարերը։ Առնուվիլի խումբին ներկայացուցած զաւեշտը, լաւ մը զուարճացուց ներկաները։ Յաջող արտասանութիւններ ըրին նաեւ Գ. Վ. Թորոսեան, եւ Օր. Ժ. Խաչիկեան

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

— Ի՞նչպէս կարելի է չսիրել. — Ապա մտանանշեց իր արտադրութիւնը։— Տէրեան։ Ուզում եմ մի լաւ հատոր պատրաստել։ Սրանք նրա անտիպ ոտանաւորներից են, չմշակուած, մի մասամբ սեւագրութիւն։ Բայց տես, թէ ինչպէս է գրել։

Կարդաց հօրը նուիրուած ոտանաւորը։

Վեր կացաւ, պահարանից հանեց Մաքինցեանի հրատարակած Տէրեանը։

— Այս է իսկական Տէրեանը։

Ձեռքին երրորդ հատորն էր։

— Տէրեանը սա է, որ չգիտեն, դժբախտաբար։

Այստեղ է նրա իսկական հմայքը։

Ու թէեւ հատորը ձեռքին, նա անգիր կարդաց «Տեսայ երազ մի վառ»ը։

— Սա գիտե՞ս ինչ է. մինիաթիւր, իսկական մինիաթիւր։ Հաղուագիւտ խըտացում։ Մաքի, երեւակայութեան այս աներեւակայելի թռիչքը միշտ էլ ինձ հիացրել է։

Մի՛ փոքրիկ լռութիւնից յետոյ երկու ոտանաւոր էլ կարդաց, «Կզբում «Դու հպարտ չես, իմ հայրենիք», իսկ յետոյ՝ «Մշուշի միջից տեսնել դիւթական»։

— Ո՞վ է իր երկրի մասին այսպէս գրել։ Ոչ ոք։ Հա, գուցէ մէկ էլ Թումանեանը։ Մնացածը փրիմիթիվ է, հապարակ, ամէն ինչ ուղղակի ասուած, առեւ քարոզ լինի, միթինգում ասուած ճառ։ Սէր՝ զգում ես, որ կայ, բայց արտայայտութիւն չկայ, վառուած սիրտ, այո, կայ, բայց պատկերը գտնուած չի։ Ա՛յ, Տէրեանն ուրիշ է։ Լսիր.

«Չշլացայ խնդում փառքիդ
Անցեալ ու նին փառքով երբեք,
Սիրեցի հեզ, անքէն հոգիդ
Եւ երգերդ մեղմ ու բեկ – բեկ,
Խեղճութիւնդ՝ խաւար ու լուռ,
Աղօթքներդ դառն ու ցաւոտ,
Զանգակներիդ զանգը տխուր՝
Եւ խուղերիդ լոյսերն աղօտ»։

Լռեց ու ինձ նայեց։ Ես ասացի.

«Սիրում եմ մեր երկինքը մուգ, ջրերը ջինջ, լիճը լուռ,
Արեւն ամռան ու ձմեռուայ վիշապաձայն բուքը վսեմ,
Մթում կորած խրճիթների անհիւրընկալ պատերը սեւ
Ու հնամեայ քաղաքների հազարամեայ քարն եմ սիրում»։

Ծիծաղեց։

— Այո, այո, այդպէս է։ Արմատները այդտեղ են, Տէրեանի մէջ։ Եւ միայն ի՞մը արդեօք։ Շատերն են նրանից գալիս։ Եւ ուրիշ ի՞նչպէս։ Տէրեանը բարձր տեսակ է, իսկական փղոսկր։ Կրկնել չի կարելի։ Ելակէտ է, բայց ճանապարհը ինքդ պիտի անցնես, սեփական ոտքերովդ»։

Ամէն ինչ ճիշդ է այստեղ։ Նաեւ այն, որ Չարենցը իր սեփական ոտքերով կտրեց ճանապարհը, եւ գնաց շատ աւելի հեռուները ...։

Սկզբնական շրջանի քերթուածները, ինչպէս ինքը, Չարենցն ալ կը խոստովանի, կուգան Տէրեանէն։ Բայց բուն Չարենցը «Դանթէական Առասպել»ի, «Ամբոխները խելագարուած»ի եւ «Գիրք ճանապարհի»ի մէջ է։ Ու նաեւ, այն բոլոր պոէմներուն, ռապսոդիաներուն, պալլատներուն մէջ, ուր կ՚ուզէ վերանորոգել հայ բանաստեղծութիւնը, դարձնել զայն աւելի կենդանի, աւելի ժողովրդային, տալ նոր բան, նոր արտայայտութեան ձեւերով։

Այստեղ հարկ է նշել թէ. արդի սովետահայ բանաստեղծները, գրեթէ առանց բացառութեան կը ներշնչուին Չարենցէն։ Չարենցը տուած է. 20 – 30 տարի առաջ այն բոլոր մօթիֆները, որոնք կ՚անցնին նորերու տողերուն ընդմէջէն։

Նախ՝ «Ես իմ անուշ...»ը, յետոյ շարքը բոլոր կարգէլ – տաղերուն, ուր հայրենիքն է, հայրենի բերքը, դաշտերը, Հայոց լեզուն, քերթուածին տուն տուող տեղիքները։

«Մեր լեզուն ճկուն է ու բարբարոս,
Առնական է, կոպիտ, բայց միեւնոյն պահին
Պայծառ է նա, որպէս մշտաբորբոք փարոս,
Վառուած հրով անշէջ դարերում հին»։

. . . .

«Հազար ու մի վէրք ես տեսել, էլի՛ կը տեսնես»։

. . . .

Կարգէլ մօրս համար, գովք խաղողի, գինու եւ գեղեցիկ դպրութեան, տաղ ձօնուած մանրանկարիչներին, մեր հանճարեղ վարպետներին եւն., եւն.։

Այն բոլորը որ կ՚ըսուին այսօր, լաւագոյն ձեւով ըսած է արդէն Չարենցը։

Ըսած է ու անցած։ Միշտ փնտռած նորը։ Շարունակական յեղաշրջումի մէջ է իր արուեստը, նաեւ իր բանաստեղծութեան ըմբռնումը ...

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(4 Շար.)

(Վալանս), Կրընոպլէն Մարտիրոսեան քոյրերը, այս անգամ եւս, Հայերէն եւ Ֆրանսերէն ներդաշնակ զուգերգներով բերին իրենց մասնակցութիւնը :

Ցերեկոյթի պաշտօնական մասէն վերջ, կը սկսի պար ու ընկերական խրախճանք: Երիտասարդները, իրենց վառ տարիքին յատուկ խանդավառութեամբ կը զուարճանան :

Արդեօք նկատեցի՞ն անոնք, թէ զիրենք դիտող տարէցներու նայուածքներուն մէջ, ինչքան խանդաղատանք, ու գուրգուրանք կար: Որովհետեւ զանազան շրջաններէ, ազնիւ նպատակի մը համար այդ սրահին մէջ հաւաքուած երիտասարդութիւնը՝ անոնք կը նկատեն, Ֆրանսահայ երիտասարդութեան գաղափարական, լաւագոյն տարրի ներկայացուցիչները :

Երիտասարդութիւն մը՝ որ ծնած ու մեծցած ըլլալով հանդերձ, այս ափերուն վրայ, չէ վարակուած օտարամոլութիւնէ, հոգիով ու սրտով կապուած կը մնայ իրեն ծնունդ տուող ժողովուրդին : Երիտասարդութիւն մը՝ որ ունի որոշ իտէալ, ունի մանաւանդ գիտակցութիւնը, մեր ազգային կեանքին մէջ իրեն վերապահուած վաղուան դերին ու կոչումին :

Ներկայ հանդիսականներուն, հաճելի էր մանաւանդ տեսնել, թէ Նոր Սերունդի տարեկան մեծ ձեռնարկին՝ ամառնային բանակումի ընկերական մթնոլորտին մէջ, գաղափարականօրէն եղբայրացած այս երկսեռ երիտասարդութիւնը, իրարու հետ կը մտնեն որպէս հին ծանօթներ: Իրարու հետ կը կատակեն ազատօրէն, կ'երգեն ու կը պարեն, սակայն միշտ վայելուչ երիտասարդի կիրթ շարժուձեւերով :

Ամէնէն յուզիչ, սրտապնդիչ երեւոյթը՝ այս երիտասարդներու կազմակերպութեան, նոյնքան երիտասարդ ղեկավարներու ցոյց տուած ձեռներէցութեան, ու զոհաբերութեան ոգին է, եւ կազմակերպութեան անդամներուն մօտ՝ իրենց եղբայրական փոխյարաբերութիւնը :

Զանազան շրջաններէ, հօթանասուն ուսանող ու աշխատաւոր երիտասարդներ իրարու մօտ բերել. նոյն օրուան մէջ առաւօտուն ներկայացուցչական ժողով, մէկ ժամ միայն ճաշի: Հանդէսը հազիւ վերջացած, պար ու խրախճանք, մինչ անդին յարակից սենեակներուն մէջ կըրկին ժողով: Եւ այս ամէնը՝ առանց իրար անցումի, առանց խանդավառ մթնոլորտի թափը կոտրելու :

Գոհ եւ ուրախ են երիտասարդ ղեկավարները, որովհետեւ իրենց հետապնդած նպատակն ու այդ օր տարած աշխատանքը, յաջողութեամբ է պսակուած, երեկոյթը չվերջացած՝ արդէն կազմուած է Կրընոպլի Նոր Սերունդի 28 հոգիէ բաղկացած երկսեռ խումբը, որ դառնալով, տեղական Դաշնակցական կազմին եւ դիտակից ծնողքներուն գուրգուրանքի առարկան, կրնայ դիւրութեամբ իր թիւը բարձրացնել: Որովհետեւ տասնեակ տարիներ, Կապոյտ Խաչի դպրոցին միջոցաւ տարուած աշխատանքով, այս գաղութին մէջ հայերէն գրել – կարդալ գիտցող երիտասարդներու ստուար թիւ մը պատրաստուած է, որ ոչ միայն կրնայ խտացնել նորակազմ միութեան շարքերը այլ նաեւ մեծապէս օգտակար ըլլալ իր յետագայ գործունէութեան :

Երիտասարդներու կողմէ կազմակերպուած այս բացառիկ եւ ամէն տեսակէտով կազդուրիչ ձեռնարկին առիթով, շատ ափսոս որ կրկին բացակայ էին, բոլոր անոնք որոնք վարակուած ձեւանք – կորանքէ հոգեբանութեամբ, ոչ միայն իրենք որեւէ ճիգ չեն ըներ, այլ նաեւ ազգապահպանման մասին խօսող ու գործող անձերու բարոյական ուժերը կը ջլատեն, իրենց թերահաւատ քմծիծաղով եւ հեգնանքի արտայայտութիւններով :

Մենք վստահ ենք սակայն, որ այդ օրը, բոլոր ներկաներուն համար, ազգային տեսակէտով յուսադրիչ – ոգեւորութեան եւ խանդավառութեան շօշափելի, իրական գրաւական մըն էր տեսնել, մեծ կուսակցութեան մը շունչին տակ, գաղափարականօրէն հասակ նետած երիտասարդութիւն մը՝ որ հպարտ է իր հայ անունով ու ծագումով, որովհետեւ, հայու տեսականութեան եւ ցեղային արժանիքներու անխախտելի հաւատքն ունի :

Ապրի. շատ ապրի պատմութեան առջեւ հայ անունը բարձր եւ հայ օճախը կանգուն պահելու կոչումն ու գիտակցութիւնն ունեցող հայ երիտասարդութիւնը: Ապրի, բայց թող այնպէս մը ապրի որ հայ հայրենիքն ու հայ ազգը իրմով դեռ երկար, շատ երկար, յաւիտեան ապրի:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ սկսած են Ժողովրդական դատաւորներու ընտրութեանց աշխատանքները: Այս ուղղութեամբ բոլոր շրջաններուն մէջ դասախօսութիւններ եւ բացատրութիւններ կը տրուին :

ԵՐԵՒԱՆԻ Արուեստագէտներու տան մէջ տեղի ունեցած է երիտասարդ բանաստեղծներու ստեղծագործութեանց նուիրուած երեկոյ մը, նախաձեռնութեամբ՝ երիտասարդական «Աւանգարդ» թերթին :

Ա. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ ծննդեան 75ամեակը կը վերջանայ Դեկտեմբեր 15ին: Այս առիթով իր արձանը պիտի կանգնի Երեւան քաղաքին մէջ. նախագիծին պատրաստութիւնը մրցումի դրուած է :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Բասարգեչար շրջանի Զոդ գիւղին մօտերը ոսկիի հանքեր երեւան ելած են, շնորհիւ՝ երկրաբան Տ. Ստեփանեանի աշխատանքին: Ցայտնաբերուած են նաեւ շարք մը հնութիւններ, որոնք ցոյց կուտան, թէ մեր նախնիքները զբաղած են ոսկիով եւ օգտագործած զայն: Սեւանա լիճի ափերուն կատարուած պեղումներու ընթացքին ալ երեւան ելած են ոսկիէ առարկաներ :

ԹՐՔԱԳԱՅՈՒՄ

ԳԻ՞ՏՔ Է ՀԱՒԱՏԱԼ

«6 – 7 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ ԳՐԱՒՈՒԱԾ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԿԸ ՄՆԱՆ ԱՊԱՀՈՎ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ՄՕՏ»

«Նոր Սաբահ» կը գրէ թէ 6-7 Սեպտեմբերի դէպքերուն ընթացքին Ապահովութեան Տնօրէնութեան կողմէ հաւաքուած ապրանքները կը մնան այդ հաստատութեան մթերանոցները եւ փտելու վրայ են :

Կարգ մը ապրանքներու տէրերը ներկայանալով առած են իրենց պատկանող ապրանքները, սակայն մեծ քանակով մեքենայի կտորներ, պատրաստ հագուստներ, կերպասներ դեռ կը մնան մթերանոցները :

Այդ ապրանքներուն այն ատենուան գինը մէկ միլիոնէն աւելի էր: Իրաւաբաններու կարծիքով այս ապրանքները կը պատկանին պետական գանձին, քանի որ 6 – 7 Սեպտեմբերի դէպքերէն վնասուողներուն հատուցում կատարուած է: Շահագրգռուող շրջանակներու կարծիքով, լաւագոյն պիտի ըլլայ այս ապրանքները աճուրդով մեծաքանակ ծախել: Այդ պարագային թէ պետական գանձը մէկ միլիոնէն աւելի շահ մը պիտի ապահովէ եւ թէ այս ապրանքներուն փտումին առաջքը պիտի առնուի :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ Պէյրութի «Գ. Իփէկեան» թատերախումբը Պաղտատի մէջ յաջողապար ներկայացուցած է «Ոսկի Աքաղաղը», «Փառքի վաշխառուները» եւ «Տուն – փեսան»: Արաբական մամուլը լայն արձագանգ տուած է թատերգութեանց նիւթին եւ խաղարկութեան մասին :

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ՀԱՊՈԶԵԱՆ Վիէննական Մխիթարեան Միաբանութեան աբբահայրը, Գահիրէի մէջ այցելած է Ցուսաբերի խմբագրատունը: Գերպ. Հապոզեան նպատակ ունի Գահիրէի մէջ կառուցանել տալու վարժարանի շէնք մը, որուն հողը գնուած է արդէն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՐՄԻՐ ՓՈԹՈՐԻԿԸ Ծատուր Պէրպէրեանի Բ. հատորը, վէպ երկունքի օրերէն, 164 էջ, խնամուած բովանդակութեամբ եւ մաքուր տպագրութեամբ: Գին 500 Ֆրանք: Տպարան Տէր – Ցակոբեան : Հեղինակին հասցէն՝ 104 Ավրնիւ տ'Իթալի, Փարիզ (13):

ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ 1958, կազմեց Կարօ Գէորգեան: Ծոխ, պատկերազարդ եւ բազմապիսի բովանդակութեամբ: Գին 1200 Ֆր. Ֆրանք, Տարեգրքի խմբագրութեան հասցէն՝ Կարօ Գէորգեան B. P. 2453, Պէյրութ, Լիբանան :

Կը ծախուի Հրանտ – Սամուէլ եւ Գարսամեան գրատուները :

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Խորհրդային առեւտրական դրամանենակին իրաւարար յանձնախումբը, Մոսկուայի մէջ սկսաւ քննել խորհրդային քարիւղի արտածման ընկերութեան ու նեցած դատը՝ Հրէական քարիւղի երկու ընկերութիւններուն հետ :

Իսրայէլացի երկու փաստաբանները պաշտպանեցին իրենց թէզը՝ խորհրդային երեք դատաւորներու եւ օտար բազմաթիւ լրագրողներու առջեւ :

Ցիշենք, որ 1956 Նոյեմբեր վերջին Սինայի մէջ կատարուած Իսրայէլեան միջամտութենէն ետք, խորհրդային քարիւղի ընկերութիւնը դադրեցուց իր արտածումը՝ դէպի «յարձակում գործող երկիրները»: Ասոր հետեւանքով, խորհրդային ընկերութիւնը «ստիպուած» էր յետաձգել իր պայմանագրութեան գործադրութիւնը, երբ տակաւին մէկ միլիոն թոն քարիւղ պէտք էր տալ Իսրայէլեան ընկերութեան: Արդ, նկատելով որ պայմանագրութեան տրամադրութիւնները չեն յարգուած, Հրէական երկու ընկերութիւնները երկուքուկէս միլիոն տոլարի վնասուց հատուցում կը պահանջեն :

Հարցը աւելի լուրջ բնոյթ մը կը ստանայ՝ տարբեր պատճառներով: Առաջին անգամ ըլլալով առեւտրական ընկերութիւն մը կը յետաձգէ իր պայմանագրութեան գործադրութիւնը՝ քաղաքական նըկատումներով: Այս ձեւով, ինչպէս կը գրէ «Լը Մոնտ» Խ. Միութեան միջազգային առեւտուրը կասկածի կ'ենթարկուի եւ վտանգաւոր կացութիւն մը կը ստեղծէ :

Առաւելապէս այս կէտին վրայ կը շեշտեն Հրէական ընկերութիւններու երկու փաստաբանները, նկատելով որ քաղաքական անցուդարձերը միջազգային օրէնքով չեն կրնար ազդել ընկերութիւններու միջեւ կնքուած պայմանագրութեանց գործադրութեան վրայ :

Աւելին ըլլալով՝ խորհրդային ընկերութիւնը նոյնիսկ չէր տեղեկացուցած ատենին, թէ համաձայնագիրով նախատեսուած քարիւղը պիտի չարտածէ դէպի Իսրայէլ :

Հարցին քննութիւնը կրնայ տեւել շաբաթներ եւ նոյնիսկ՝ ամիսներ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (74)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԳ.

ՆԵՐՔԻՆ ԿՌԻՒ

Նա մինչեւ անգամ չէր թողել իր հին սովորութիւնները, իր հին պարապմունքը. շաբաթը մի քանի անգամ, հրացանը ուսից քարշ գցած, նա կ'երթար որսորդութեան. եւ այդ անում էր նա ոչ թէ զուարճութեան համար, այլ իր սիրելի արհեստը պահպանելու համար :

Ափսոս այս երկրում եղս գաղթական էր, որպէս Սալմաստում, ինչո՞ւ էր թողել իր բնիկ հայրենիքը, կամ ո՞րտեղացի էր նա, — այդ մի գաղտնիք էր, որ սաստիկ կերպով պահւում էր նրա ընտանիքի մէջ: Բայց շատ անգամ ծերունի որսորդի թաւամազ յօնքերը խոժոռւում էին, շատ անգամ նրա բարի դէմքը պատում էր տխրութեան մռայլը, երբ հարցնում էին նրա անցեալից, երբ խօսք էր բացւում նրա հայրենիքի մասին: Երեւում էր, նրա անցեալը թողել էր խիստ տխուր յիշողութիւններ, որոնց մտաբերելը ոչ միայն անախորժ էր թւում, այլ մինչեւ անգամ սարսափ էր ազդում այդ անբախտ մարդու վշտահար սրտին ....:

ԻԴ.

ՄԻ ՓՈՔՐԻԿ ՅՈՅՍ

Ծերունի որսորդը դարձաւ տուն միեւնոյն երեկոյեան պահուն: Կարօն եւ իր ընկերները չյայտնուեցան: Նա ասաց, թէ մի անակնկալ դէպք առիթ տուեց տղերքին մի օրով յետ ընկնել այն գործից, որի պատճառով պէտք է գնային մի տեղ: Ի՞նչ գործ, ո՞րտեղ, — այդ մասին նա ոչինչ չխօսեց: Ես խնդրեցի նրանից պատմել դէպքը: Նա ասաց, որ շատ յոգնած է, պահանջեց մի բան ուտելու եւ խոստացաւ ընթրիքից յետոյ պատմել բոլորը: Մարօն մի քանի րոպէում կատարեց հօր պատուէրը. Ես չմօտեցայ սեղանին, որովհետեւ ամենեւին ախորժակ չունէի: Ես միայն նայում էի Մարօյին, որ նըստած հօր մօտ, մատների աննշմարելի արագութեամբ գործում էր գուլպաներ, եւ առանց լսելու խօսում էր, թէ ինչ դրութեան մէջ նա գտաւ ինձ «քանդուած մատուռի» մօտ, թէ մտածում էր նա «իմ գլխին մի օյին խաղալ», ամենեւին չցոյց տալ, թէ ինքը Մարօն է, եւ կողոպտել ինձ, որովհետեւ ես քնած էի, շատ անզգայ կերպով քնած էի. այն դրութեան մէջ նա կարող էր իմ ձեռքերը, ոտքերը կապել եւ միանգամայն «պլոկել» ինձ: Ցետոյ նա իր ճարպիկութիւնը կը յայտնէր Կարօյին եւ ինձ կ'ամաչացնէր նրա ընկերների մօտ, եւ այլն: Ինձ թէեւ շատ անախորժ չէր լսել այս բոլորը, որով վիրաւորում էր նա իմ հպարտութիւնը, բայց դարձեալ ես չէի կարողանում զըսպել իմ ծիծաղը, երբ նա խիստ հեգնական սրախօսութիւններ էր անում իր պատմութեան մէջ: Հայրը նոյնպէս ժպտում էր, եւ շոյելով դստեր մազերը, ասում էր՝ «փոքրիկ աւազակս»: Բայց Մարօն ծըռուեց դէպի իմ ականջը, կամաց ասաց.

— Դու խօ չես բարկանայ իմ հանաքներով, Ֆարհատ :

Ընթրիքից յետոյ որսորդը գտնւում էր հոգու լաւ տրամադրութեան մէջ, նա սովորականից աւելի ուրախ էր, եւ ծխելով իր չիբուխը, անդադար խօսում էր այն անցքի վրայ, որ այն օր պատահել էր: Ահա նրա պարունակութիւնը .

Կարօյի խումբը ծերունի որսորդի առաջնորդութեամբ գնում էին Բարթուղիմէոս առաքեալի վանքը, ուր վանահօր հետ պէտք էր մի քանի կարեւոր իրերի մասին խորհրդակցել: Նրանք անցնում են Զապատաների սարերով, ուր արածում էին հօտերը մի հայաբնակ գիւղի, որ շատ հեռու չէր արօտատեղից :

Ցանկարծ լսում են աղմուկ, աղաղակ, եւ հովիւները կտրած գլուխներով, արիւնաշաղախ, վազում են նրանց մօտ, յայտնում են՝ թէ Քրդերը թալնեցին հօտերը, եւ խնդրում են օգնութեան հասնել: Կարօն իր ընկերների հետ շտապում են դէպի այն կողմը, որ ցոյց են տալիս հովիւները: Բայց դեռ հօտերին չհասած, տեսնում են՝ գիւղացիք յետ են դառնում, բոլորովին յուսահատած եւ իրանց կայքը կորցրած: Նրանք յայտնում են՝ թէ ամենայն ջանք ի զուր էր, որովհետեւ աւազակներն իրանց աւարով արդէն անցել էին այս եւ այն սարը, որոնցից միւս կողմը հետամուտ լինել անկարելի էր, որովհետեւ նրանք արդէն գտնւում էին իրանց սահմանի մէջ, որ բոլորովին անմատչելի էր: Կարօն հովիւներից տեղեկացած լինելով, թէ որ ժամին սկսուեց թալանը, յայտնում է ոչխարների տէրերին, թէ դեռ եւս յոյս կայ աւարը յետ դարձնելու, որովհետեւ աւազակները ոչխարների դանդաղ քայլերով չէին կարող անցնել այնքան ճանապարհ, մի այնպիսի կարճ միջոցում: Եւ աւելացնում է, թէ իրան, Կարօյին լաւ ծանօթ էր այն սարերի դիրքը, նա գիտէր մինչեւ անգամ ամենաաննշան շաւիղները, եւ խոստանում էր տանել նրանց կարճ ու կտրուկ ճանապարհով, համոզում էր գիւղացիներին իր հետ գալ ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ առջի օր ներքնընթացի (մեթրօ) վարիչները գործադուլ ըրին։

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ Դեկտեմբեր 26ին Արաբ միասնականութեան կոմիտէն ժողով մը պիտի գումարէ, ասիական հարցեր քննելու համար։

ՀՌՈՄԻ մէջ յառաջիկայ շաբաթ Խ. Միութիւն եւ Իտալիա առեւտրական համաձայնագիր մը պիտի ստորագրեն։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ բախումները կը շարունակուին։ Թուրք ոստիկան մը մահափորձի ենթարկուեցաւ, ծանրօրէն վիրաւորուելով։ Յունական հաստատութիւնները յարձակում կրեցին Թուրքերու կողմէ։ Յոյն ուսանողները դասադուլ հռչակեցին եւ բողոքի ցոյց մը կազմակերպեցին Նիկոսիոյ մէջ. ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ արտասուաբեր ռումբեր գործածել՝ զանոնք ցրուելու համար։

ԻՖՆԻԻ մէջ սպանական ուժերը ցարդ տուած են 62 մեռեալ եւ 124 վիրաւոր, կը հաղորդէ Մադրիտի ձայնասփիւռը։

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ եգիպտական զէնքեր հասած են Թունուզ։

ԱՄՄԱՆԷՆ սուրիացի երկու դիւանագէտներ արտաքսուեցան։

ԼՈՆՏՈՆԻ խորայէլեան դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցող Արտաքին Նախարար Լոյտի հետ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախկին Վարչապետ Փինէ, որ անձնական պտոյտ մը կը կատարէ, առջի օր Սպանիա գնաց։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ Լեհաստանի Արտաքին Նախարարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Միացեալ Նահանգներու հիւպատոսին եւ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի դեսպաններուն հետ։

ՍՊՈՒՏՆԻԿ առաջինը հազար անգամ աշխարհի շրջանը ըրաւ. Յունուարի ընթացքին պիտի տարրանջատուի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք Գ. Կ. Ճանիկեանի որդւոյն ամուսնութեանը առթիւ եւ կը յայտնէ իր սրտագին բարեմաղթութիւնները նորապսակ ամոլին։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայկական ծերանոցներուն համար վկայեալ հիւանդապահուհի մը կը փնտռուի (պետական վկայականով)։ Բնակարան եւ սնունդ ապահովուած են։ Դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 32, Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9)։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Երիտ. Եկեղեցաշէն յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15ին, Կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրանիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջնորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10.30։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։ Յաւարտ Ս. պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը Վերսայլ Օթէլ տը Ֆրանսի շքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, րիւ Ֆոլպէր)։

Օրուան եւ օծման արարողութիւնները եւ հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ երգուելիք բազմաձայն պատարագի երգեցողութիւնը պիտի ղեկավարէ երաժշտապետ Գ. Նշան Սերգոյեան։

Արձանագրութեան համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Գ. Հրաչ Զուլաքեանի՝
14. Rue Maréchal Foch, Viroflay

Գ. Զաւէն Յովհաննէսեանի
31, Rue de Général Leclerc, Versailles

կամ

ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMÉNIENS DE CHAVILLE
C. C. P. Paris 14827-18

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

— Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթոն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կրընոպլի Ֆ. Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար հինգին, Րիւ Ժէլի սրահը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Սէրէնկիւլեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց եղբօր ողբացեալ Նիկողոս Նիկողոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան։

× Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Զէօրէքճեանէ հինգ հազար ֆրանք, իրենց դուստրին ապաքինման վերադարձին առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Սաթենիկ Տէր Դաւթեան իր արկածէն ապաքինման առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընէ —

«Յառաջ»ի բարգաւաճման	10.000
Կապ. Խաչի կայանին	10.000
«Հայ – Բոյժ»ին	5.000
«Դպրոցասէր»ին	5.000

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտարարէ Մարսէյլի յարգոյ հասարակութեան թէ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին Պոմոնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն հայ մեծ բանաստեղծ Ա. Իսահակեանի հոգւոյն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Խրիմեան Հայրիկի մահուան յիսնամեակի հոգեհանգիստին առիթով Վասպուրականի Հայր. Միութեան Մարսէյլի Կեդր. վարչութեան կողմէ շնորհակալութեամբ ստացած է երեք հազար ֆրանք եկեղեցիին բարեզարդութեան համար։

Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ հիմնադիր բարերարներու, ինչպէս նաեւ բազմարդիւն առաջնորդ՝

ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ

եւ համայն թաղիս հին եւ նոր ննջեցելոց հոգւոյն համար։

Տեղի պիտի ունենայ աւանդական մատաղօրհնութիւնը ու բաշխումն, մասնակցութեամբ բոլոր բարեպաշտ թաղեցիներու։

Այս առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թաղիս հոգեւոր հովիւ Տէր Պսակ քահանան։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Փոթարիկ» խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին – Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ընկեր Սիմոնեանի բնակարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի, ժամը 15ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ԱՆԻԷԹ– ՍՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի անդամուհիները այս Հինգշաբթի, ժամը 15ին, Տիկին Ինճէեանի բնակարանը, 57 րիւ Հօշ Քոլոմպ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը։

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Պաքրճեանի աշխատանոցը, 58 Րիւ տ'Ապուքիր, մեթրօ Սանթիէ։ Ոչ ոքի հրաւէր չի ղրկուիր։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

Դեկտեմբեր 22ին, ժամը 16էն 21, Խըրիմեան սրահը (Իսի)։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 13 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8067 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3868

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՊԱՅԾԱՌԱՆԱՅ

« Կլոր սեղանի» խորհրդակցութիւններէն՝ ըստ երեւոյթին, ընկերվարական-ները ու անկախները, որոնք ամուր կեցած էին իրենց տեսակէտներուն վրայ : Ելմտական նախարար Գայյարի որոշ ճկունութիւն մը ցոյց տուաւ գոհացնելու համար ընկերվարական նախարարները : Իսկ վարչապետ Ֆելիքս Կայյար յաջողեցաւ իրաւարարի դեր կատարել՝ նախարարական նոր տագնապի մը առաջքն առնելու համար :

Աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր Խորհրդարանի ելմտական յանձնախումբը, դահլիճը, ազգային ժողովը, կառավարական կուսակցութեանց վարիչները հազարումէկ ձեւեր կը փորձեն՝ քիչ բացով ելմտացոյց մը կազմելու համար : Ցոյց կար, որ չարթու սկիզբը ելմտական ծրագիրը դրուէր Ազգ. Ժողովի օրակարգին վրայ, սակայն պաշտօնեաներու ամսականի յաւելման խնդիրին յապաղումը արգելք եղաւ ատոր :

Ինչպէս գրեցինք արդէն, ընկերվարականները կը պահանջէին, որ պետական պաշտօնեաներու ամսականները Յունուար մէկէն սկսեալ տասը հազար ֆրանքի յաւելում կրեն : Այսինքն 200.000էն բարձրանան 210.000ի : Իսկ Յունիս մէկէն սկսեալ տասը հազարի յաւելում մը եւս ըլլայ :

Ելմտական նախարարը սկիզբը կ'ընդունէր միայն առաջին յաւելումը, որ պետութեան պիտի արժէ 18 միլիառ ֆր. : Այս գումարը կարելի պիտի ըլլայ հայթայթել գեղչելով կարգ մը հանրօգուտ ձեռնարկներ եւ 15ի փոխարէն քսան առ հարիւր յաւելում մը ընելով երկաթուղիի առաջին կարգի գիներուն վրայ : Կը մերժէր սակայն Յուլիսի յաւելումը, որ պիտի արժէ 36 միլիառ ֆրանք եւ զոր ճարելու համար պիտի ստիպուի նոր տուրքեր հաստատել : Իսկ անկախները հակառակ են նոր տուրքերու : Բայց հոս ալ ի վերջոյ տեղի տուաւ :

Պաշտօնեաներու ընդհանուր դաշնակցութիւնը իր կողմէ անբաւարար կը գտնէ 210.000ը եւ կը պնդէ անմիջական 220000ի վրայ, վերջնական պահանջն ըլլալով 240 հազար ֆրանք :

Ընկերվարական կուսակցութեան Ազգային Խորհուրդը արտակարգ ժողով պիտի գումարէ կիրակի օր՝ այս հարցին եւ յարակից խնդիրներու շուրջ վիճելու համար :

Մինչ այդ ելմտացոյցը դեռ չէ ներկայացուած Խորհրդարանին եւ դժուար թէ անիկա վաւերացուի տարեգլուխէն առաջ, ինչպէս կը պահանջէ օրէնքը :

Միւս կողմէ օրերը շուտ կը սահին եւ պետական պարտքերը վճարելու պայմանաժամը կը հասնի :

Առանց արտաքին փոխառութեան դիմելու, անկարելի է, որ կառավարութիւնը կարենայ յարգել իր բոլոր յանձնառութիւնները : Միացեալ Նահանգներն ու Գերմանիա տրամադիր են փոխ դրամ տալու Ֆրանսայի :

Ասկէ զատ, ելմտական նախարարն ու Պանք տը Ֆրանսի տնօրէնը Փարիզի մէջ բանակցութիւններ կը վարեն Միջազգային Հիմնադրամի նախագահ Փէր Ճաքոպսոնի հետ՝ 262 միլիոն տոլարի նոր կանխավճար մը ստանալու համար :

Սակայն Ճաքոպսոն խիստ պայմաններ կ'առաջարկէ : Նախ կը պահանջէ որ ելմտացոյցի բացը վեց հարիւր միլիառէն աւելի պակաս ըլլայ : Ո՛չ մէկ վճարում պիտի կատարուի՝ մինչեւ որ 1958ի ելմտացոյցը չվաւերացուի : Վճարումները մաս մաս պիտի ըլլան՝ պէտքին համաձայն : Ցետոյ պիտի քննուի նաեւ թէ «հարիւրին քսանի գործողութիւնը» ինչ հետեւանք ունեցաւ Ֆրանսայի արտաքին առեւտուրին վրայ : Կառավարութիւնը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ ՆՈՐ ՆԱՄԱԿԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

ԱԵԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ԾԱՆՁՆՈՒԱԾ ՆԱՄԱԿԸ

Ատլանտեան Ուխտի «Մեծերու համագումարին» քանի մը օր մնացած, Խ. Միութիւնը կը փորձէ ի նպաստ իրեն կարծիք մը պատրաստել Արեւմուտքի մէջ :

Հազիւ թէ Նախագահ Այզընհաուըրի Փարիզ գալու որոշումը յայտնի եղած էր, Բուլգանինի մէկ նամակը հասաւ Սպիտակ Տուն :

Այնուհետեւ, յաջորդաբար նամակ բաշխեց Արեւմտեան Գերմանիոյ, Հնդկաստանի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետները :

Փարիզի խորհրդային դեսպանը անձնապէս յանձնեց Բուլգանինի նամակը՝ Վարչապետ Կայյարի : Երկու դիւանագէտներու խօսակցութիւնը տեւեց մօտ քառորդ ժամ :

Լրագրողներու կողմէ հարցապնդուելով, խորհրդային դեսպանը յայտարարեց, թէ Վարչապետ Կայյարի ուղղուած նամակին պարունակութիւնը բոլորովին տարբեր էր Այզընհաուըրի եւ Ատենաուըրի ղրկուած նամակներու պարունակութենէն. — Այս նամակը մասնաւորապէս Ֆրանսայի ուղղուած է, ըսաւ ան, եւ կը պարունակէ խաղաղութեան ու բարեկամութեան վերաբերեալ խօսքեր :

Դեսպանը աւելցուց, թէ կրնայ ըլլալ որ չուտով հրատարակուի նամակը :

Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլընի ղրկուած նամակն ալ մօտաւորապէս նոյն իմաստը ունի :

Ուշագրաւ են Այզընհաուըրի ղրկուած բարեկամական նամակն ու Ատենաուըրի յանձնուած ողջանագիրը : Դիւանագէտներու կարծիքը այն է, թէ Խրուշչեւ կ'ուզէ ձախողութեան մատնել Ատլանտեան Ուխտի ժողովը :

Բուլգանին Միացեալ Նահանգներու կ'առաջարկէ Արեւելք – Արեւմուտք համագումար մը : Ժամանակը չէ, կ'ըսեն Ամերիկացիք : Բուլգանինի նամակին պատասխանը պիտի տրուի՝ Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն ետք :

Ինչպէս կը տեսնուի, ժողովին աշխատանքները ձախողութեան մատնելու խորհրդային ծրագիրը հազիւ թէ ուշադրութեան գրաւած է Արեւմուտքի կողմէ, քանի որ նամակին պատասխանն անգամ կը յետաձգուի : Ամերիկեան թերթերն ալ մեծ արձագանգ չտուին այս նամակին : Ուոշինկթըն Փոսթ թերթը, թէեւ երեք սիւնակի վրայ, սակայն շատ կարճ ձեւով տուած է լուրը, մինչ «Նիւ Եորք Թայմզ», որ մեծ խորագիրներով կը հաղորդէր Ներքնընթացի (մեթրօ) վարիչներուն գործադուլը, հազիւ թէ պզտիկ անկիւն մը գտած է, էջին տակը, լուրը տալու

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. Էջ)

ծրագրած է նոր սեղմումներու ենթարկել ներածումները, որոնց գումարը ամսական 120 միլիառի կը հասնի ներկայիս, ինչ որ շատ կը նկատուի :

Պանք տը Ֆրանսը կարգադրած է վճարումը 54 միլիոն արտաքին պարտքին, որուն պայմանաժամը կը լրանայ Դեկտ. 31ին : Սակայն Յունուար 15ինը կարելի պիտի չըլլայ հատուցանել՝ առանց դրսէն կատարուելիք փոխառութեան :

Ներքին ճակատին վրայ կառավարութիւնը կարեւոր որոշումներ առաւ սղութեան դէմ պայքարելու եւ պարտաւորիչ անհրաժեշտ կարգ մը նիւթերու գիները պակսեցնելու համար :

Կացութիւնը կը պայծառանայ հետզհետէ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրը Օրին

ՄԻ ՁԱԽ, ՄԻ ԱՋ ..

Լսեցիք անշուշտ :

Միացեալ Նահանգները հեռավար (թէլէկիտէ) հրթիռները ղրկեց տան Թուրքիոյ : Լուրը պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ նաեւ Անգարայի մէջ, Վարչապետ Մենտերէսի բերանով :

Խեղճե՜ր... երկրին տնտեսական քայքայման առջեւ կուրացած, մինչ նարինջն ու բուդը, շաքարն ու իւղը անգտանելի դարձած են, այլ ուտեստեղէններու եւ առօրեայ պիտոյքներու կարգին, բան գործ ձգած, հրթիռ կը փնտռեն : Հեռավա՜ր հրթիռներ :

Թուրք սպաներ ալ Ամերիկա պիտի երթան այդ հրթիռներու գործածութեան վարժուելու համար :

Տարօրինակ է, որ Թուրքիա մեծ դաշնակից մը գտած է միշտ, իրեն բան մը սորվեցնելու համար :

Սորվեցնողներ գտած է, բայց... սորվողներ չէ գտած :

Ատենին, երբ Գերմանիոյ դաշնակիցն էր, գերմանացի զինուորներ ռազմագիտական դասեր պիտի տային թուրք սպաներուն : Դասատուներուն առաջին գործը եղած է կարգի շարել *մէհմէտճիկ*ները եւ քալել սորվեցնել անոնց : Դժուարութիւնը ծագած է հոն՝ երբ Թուրքերու մանկլուխան գանկին մէջ չէ տեղաւորուած, թէ ո՞ր կողմը աջ է եւ ո՞ր կողմը՝ ձախ :

Վերջապէս, Թուրքերը, իրենք միջոցը գտած են՝ աջին սոխ եւ ձախին սխտոր կապելով :

Եւ, ձախ – աջին տեղ, սկսած են կրկնել .

— Սո՛խ, սխտո՛ր... սո՛խ, սխտո՛ր... մինչ բանա՛կը քրքջալով, սկսած է երթալ յառաջ՝ մի՛ ձախ, մի՛ աջ ...

Ըստ երեւոյթին, նոյն կացութեան պիտի մատնուին նաեւ Ամերիկացիք, մանկլխան այդ գանկերուն մէջ հրթիռներու գործածութեան եղանակը տեղաւորելու համար :

Այս անգամ, «սոխ – սխտորի» տեղ ուրիշ բացատրութիւն մը պէտք է գտնել սակայն, քանի որ այդ ... գիտութեան վկայականը տուած ըլլալ կը թուին՝ քառասուն տարուան ընթացքին :

Ներկայիս, թուրք սպաներու մտքին մէջ լաւ տեղաւորուած պէտք է ըլլայ երկու անուն. — Իսմէթ եւ Մենտերէս :

Հետեւաբար, Ամերիկացիք կրնան օգտագործել զանոնք, ձախին Իսմէթ, աջին՝ Մենտերէս ըսելով բանակը յառաջ տանելու համար ....

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

ՖՐԱՆՍԱ՝ ԱՆԳԼԻՈՅ ԿՈՂՔԻՆ

Կիպրոսի մէջ խռովութիւնները կը շարունակուին : Ուսանողները բողոքի յաջորդական ցոյցեր կը կազմակերպեն եւ ոստիկանութիւնը գաւազաններու եւ արցունքաբեր ռումբերու կը դիմէ, զանոնք ցրուելու համար :

Կիպրոսի խռովութիւնները սկսան՝ ՄԱԿի մէջ այս հարցին քննութիւնը սեղան դրուելէն ետք եւ կը շարունակուին : Վերջին երեք օրերու ընթացքին 183 հոգի վիրաւորուած եւ 218 հոգի ձերբակալուած է :

Անգլիացի զինուորները կը հրջին յունական եւ թրքական թաղերուն մէջ, կարգը պահելու համար : Մինչ ժողովուրդը կը քարկոծէ զինուորական կառքերը :

Առջի գիշեր, Թուրքերը յարձակում գործած են Նիկոսիոյ յունական մէկ գիւղին վրայ : Թուրքերը զինուած էին բահերով ու բիրերով : Երկու Յոյներ ծանրօրէն վիրաւորուած են :

Կիպրոսի ոստիկանութեան տարեկան տեղեկագիրէն ի յայտ կուգայ, թէ կղզիին մէջ 1956ին 194 հոգի սպաննուած էր, 59 բանակային, քսան ոստիկան եւ 115 քաղաքացի : Իսկ խռովութիւններու նիւթական վնասը եղած է երկուքուկէս միլիոն սթերլին :

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին մէջ Կիպրոսի հարցին քննութիւնը կը շարունակուի : Ֆրանսա թիկունք կը կանգնի Անգլիոյ : Առջի օր յանձնախումբին Ֆրանսայի ներկայացուցիչը դէմ արտայայտուեցաւ Կիպրոսի հարցին լուծման համար Յունաստանի բերած առաջարկին եւ աւելցուց, թէ վստահութիւն պէտք էր ունենալ անգլիական կառավարութեան վրայ, որ այս հարցին միակ դատաւորը կրնայ ըլլալ :

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ (Արժանթին) *մօտ քսան հազար հոգի ցոյց մը կազմակերպեց, «կեցցէ Փերոն» աղաղակելով : Ոստիկանութիւնը միջամտած է եւ կռիւի բռնուած՝ ցուցարարներուն հետ :*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ Պատժական Ատեանը ցկեանս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտեց Ալի Շէքայի սպանիչը՝ Պէն Սատոք :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ Վարչապետը իր հրաժարականը ներկայացուց : Հանրապետութեան Նախագահը Շնտրիկարի առաջարկեց, որ կառավարութիւնը կազմէ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ ապստամբութեան ընթացքին կարտինալ Մինծէնթին ազատող հրամանատարը գնդակահարուեցաւ, զինուորական ատեանին վճիռով :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Կրթական նախարար Քամալ Էտտին Հիւսէյն իր հրաժարականը ներկայացուց Նասրի : Եգիպտական Ազգ. Ժողովին մէջ նախարարին եւ կառավարութեան միւս անդամներուն միջեւ տարակարծութիւն մը ծագած էր :

ԻՐԱՔԻ նախկին վարչապետ Նուրի Սաիտ, որ ներկայիս Ուաշինկթըն կը գտնուի, տեսակցութիւն մը ունեցած է Նախագահ Այզընհաուըր եւ Տըլըսի հետ : Նախկին վարչապետը խօսած է արաբեւ-իսրայէլ հարցին կարգադրութեան մասին :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէին մէջ, Թոլյիաթի, որ «խրուշչեւեան» մըն է, Մոսկուա իր ճամբորդութեան տեղեկագիրը ներկայացուցած է եւ յաղթանակ տարած՝ «սթալինեան»ներու վրայ : Կեդր. Կոմիտէի ժողովին պաշտօնական արդիւնքը տակաւին չէ հաղորդուած :

ՍԷՐՎԱՆԹԷՍԻ «Տոն Քիշոթ»ին մէկ տպագրութիւնը, նկարազարդուած՝ Սալվատոր Տալիի կողմէ, կը նկատուի աշխարհի ամէնէն սուղ գիրքը, ծախուած՝ տասը միլիոն ֆրանքի : Գիրքին ցուցադրութիւնը սկսած է Ժաքմար – Անտրէ թանգարանին մէջ, 158, Պուլվար Հոսման :

ՀԻՐՈՇԻՄԱՅԻ վրայ 1945 Օգոստոս վեցին հիւլէական ռումբ նետած դնդապետը՝ Էթըրլի, գողութեան համար դատարան կանչուած է : Բժիշկները բազմաթիւ առիթներով հաստատած են, թէ Էթըրլի հիւլէական ռումբը նետելէն ի վեր, հաւասարակշռութիւնը կորսնցուցած է եւ հոգեբուժներու խնամքին յանձնուած : Էթըրլի հերոսի չքանշան ստացած անուանի զինուորական եւ մեծահարուստի զաւակ է : Իր ստացած ամսականներուն ձեռք չի զարներ եւ կը նախընտրէ գողութեամբ ապրիլ :

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Եւրոպական երկիրներու մէջ քաղաքական մտահոգութեանց վրայ կ'աւելնայ կրթական մտահոգութիւնը։ Աշակերտներու թիւը հետզհետէ կ'աւելնայ, դասախօսներու թիւը քիչ է, իւրաքանչիւր դասարան խճողուած է։ Ուսուցիչներու թիւը համեմատական չէ դասարաններու թիւին, ծանրաբեռնուած են ուսուցիչները եւ մանաւանդ բաւարար վճարում չեն ստանար։ Այս ամէնը պիւտճէի հարց է Անգլիոյ մէջ, Ֆրանսայի մէջ, Իտալիոյ մէջ։

Այս տարուան պետական քննութեանց մէջ ձախողած են հազարաւոր աշակերտներ թէ Ֆրանսայի մէջ եւ թէ Իտալիոյ մէջ։ Թիւերը մտահոգիչ են։ Հոգեբաններ կ'ուսումնասիրեն հոգեբանական պատճառները, մանկավարժներ՝ մեթոտներ եւ ծրագիր։ Որակեալ ուսուցիչներու թիւը կը պակսի, կը մեղադրուին ուսուցիչներ։

Ամէն կողմէ կ'առաջարկուի բարեփոխել ծրագիրները, մեղմացնել կրթական դրութիւնը, չափաւորել պաքալորէայի քննութիւնները, որոնք մղձաւանջն են թեկնածուներուն եւ ընտանիքներուն։ Կը կրկնուի թէ միշտ աղուն միտքը զարգաբելէ աւելի կազմելու է դատողութիւնը, զարթնելու է նկարագիրը։ Կը վերադառնան Մոնթենեի, որ կը կրկնէր Պլուտարքոսի խօսքը. «Միտքը վառարան մըն է՝ տաքցնելու է զայն, անօթ մը չէ լեցնելու համար»։ Դպրոցը մաղաղաթի համար պատրաստելու չէ, մարդ եւ քաղաքացի պատրաստելու է։

Իւրաքանչիւր վարչաձեւի առաջին մըտահոգութիւնն է փոխել ծրագիր եւ մեթոտ բաղձացուած անհատը պատրաստելու համար։ Իշխանապետական վարչաձեւերու տապալումով նոր ծրագիրներ կը մշակուին, նոր ժամանակի իրաւակարգին եւ ըմբռնումներու համաձայն։

Նափոլէոն 1808ին ստեղծեց դպրոցական միակ դրութիւն մը, այնուհետեւ ուսուցման բազմաթիւ ճիւղեր ներմուծուեցան դրութեան, կեդրոնացման տեղ ապակեդրոնացումն սկսաւ։ Լիսէն կը մնար ազնուապետական, նախակրթարանը ձրի եւ պարտաւորիչ համեստ դասակարգի համար էր։ Լանժըւէն յանձնախումբը պատրաստեց ծրագիր մը, որուն ոգին էր «դպրոցին ռամկավարացումը»։ Բոլոր տղաքը պիտի ուսանին պետական կեդրոնացումով, որովհետեւ բոլոր տաղանդները, ընդունակութիւնները, բոլոր նկարագիրները դրուելու են ընկերութեան ծառայութեան մէջ։ Պետութիւնը պիտի կատարէ ընտրութիւններ եւ պիտի ուղղէ իւրաքանչիւր տղայ որոշ ասպարէզի մը իր ընդունակութեան համաձայն։ Նախկին դրութիւնը, դասակարգային էր, կը թոյլատրէր դասակարգի մը պետական բարձր դպրոցներ յաճախելը, մինչդեռ համեստ դասակարգի պատկանող տղան, նիւթական միջոցներէ զուրկ, եւ սակայն ընդունակ, անկարող էր արժեւորելու իր կարողութիւններն ու բարձրանալու ընկերային աստիճաններէն վեր։ Միջակ կարողութեան տէր երիտասարդներ լաւագոյն պաշտօններ կը ստանային, որովհետեւ նիւթապէս լաւագոյն պայմաններու մէջ գտնուելով՝ կրցած էին աւելի ուսանիլ՝ մինչդեռ ուրիշներ աւելի օգտակար պիտի ըլլային ընկերութեան՝ աւելի օժտուած ըլլալով, բայց չէին կրցած անհրաժեշտ ուսումն ստանալ։

Ֆրանսայի մէջ 1944էն ի վեր եօթերորդ անգամն է, որ կրթական բարեփոխման նոր ծրագիր մը կը ներկայացուի Երեսփ. Ժողովին։ Կրթական նախարարին ծրագիրը կ'առաջարկէ հիմնական փոփոխութիւն ուսուցման ծրագրի, որովհետեւ երկիրը պէտք ունի մասնագէտներու։ Առաջին տեղը պիտի գրաւէ գիտութեան ուսուցումը, որովհետեւ գիտական մրցակցութեան շրջանի մը մէջ կ'ապրինք։ Կրթութիւնը պարտաւորիչ պիտի ըլլայ մինչեւ 16 տարեկան։ 11 – 13 տարեկան աշակերտներու քննութեամբ պիտի որոշուին ուսանողներու հետեւելիք ճիւղերը՝ ճշդելով այսպէս ընդունակութիւնները։ Պետութիւնը պիտի առանձնէ աղքատիկ ուսանողներու ծախսերը։ Դաստիարակութիւնը պիտի շարունակուի միշտ, «պիտի կատարուի ազգին մնայուն դաստիարակութեան ճիգ մը»։

Ազգ. դաստիարակութեան յանձնախումբին ատենակալը Իբբոլիդ Տիւքոս կը շեշտէ մասնագիտական եւ ընդհանուր ուսուցման պէտքը։ «Տեքարդի, Փասթէօրի, Հանրի Փուանքարէի երկրին մէջ պատրաստելու է գիտուններու բանակ մը, ուր կարելի ըլլայ գտնել հազարաւոր ճարտարագէտներ, ուսուցչապետներ, բայց միանգամայն ամէն Ֆրանսացի մշակուած մարդ մը ըլլալու է։ Տեղեկաբերը կը յիշէ չափազէտ Լանժըւէնի խօսքը — «Մշակոյթը անհատին համար միջոց մըն է մարդկային մնալու, հակառակ արհեստին մեքենականութեան եւ ընկերային պարտադրանքներուն»։

Նախորդ պատերազմէն յետոյ արմատական – ընկերվարական Էրիոյ կը կրկնէր Ռընանէն ետք, թէ ուսուցումը գիտական ըլլալու է այլեւս եւ ոչ թէ զուտ դասական։ «Դաստիարակութեան արդիւնքն ըլլալու է այնպէս մը, որ երիտասարդը կարելի չափով գիտնայ, ինչ որ մարդկային միտքը գտած է տիեզերքի իրականութեան մասին»։ Ռընան «Գիտութեան Ապագան» գործով, գրուած երիտասարդութեան ատեն, եւ հրատարակուած կէս դար յետոյ, կը նախատեսէր գիտութեան յառաջդիմութիւնները եւ գիտական ուսումներու աւագ կարեւորութիւնը։ Կը հրաւիրէր երիտասարդութիւնը ճիգի, լուրջ աշխատանքի։ Լուի՛ լը Կրան, Լիսէի մրցանակաբաշխութեան հանդէսին, 1883ին, կ'արտասանէր չահեկան հաւաք բանք մը. «Կեանքը որ ձեր առջեւն է պատանիներ, կ'երեւի անսահման երկիր մը, եւ զայն կարեցի։ Միակ պատրանքը զոր դուք կ'ունենաք, ունենալ զայն երկար ենթադրելն է։ Ոչ, շատ կարճ է։ Վարժուեցէք, դուք ձեզ պարտաւորեցէք ձեր մէջ զարգացնելու անձնական ճիգը։ Մշակեցէք ձեր բանականութիւնը գիտութեամբ եւ գրականութեամբ։ Գիտութիւնը կը հեռացնէ բարբարոսութիւնը, գրականութիւնը կը պահէ քաղաքակրթութիւնը»։

Այնուհետեւ երկրորդական տեղ մը պիտի առնէ դպրութեան եւ իր աշակերտներէն մէկը, գրագէտ Ժիւլ լը Մեթր, Սորպոնի մէջ շնորհալից ճառով մը պիտի առաջարկէր դասական լեզուներու, յունարէնի, եւ լատիներէնի ջնջումը երկրորդական վարժարաններու ծրագրէն։

Աւելի ծայրայեղ էր Պրիւքըր երբ կը գրէր. «Կամ բազմաթիւ աշակերտներ պատրաստելու ենք գիտական զարգացումով, որովհետեւ գիտութեամբ երկիր մը կրնայ արժէք ստանալ, իր միջազգային դիրքը պահել եւ պաշտպանուիլ եւ կամ պիտի մեռնինք»։

Կրթական նախարարութիւնը քանի մը շրջաբերականներով ուսուցիչներուն կը յանձնարարէ տղան պատրաստել ընկերային կեանքի արդի պայմաններուն։ Ցոյց տալու է օգտակար ծանօթութիւններ, բայց աւելի կազմել տալու է իմացական լաւագոյն սովորութիւններ։ Ուսուցումը ըլլալու է թանձրացեալ եւ կենդանի։ Ծրագրի մէջ ներմուծուած են խմբովին աշխատանքը, ժամանակացոյցին մէջ տեղ տուած ենք աշակերտներու աշխատանքին ղեկավարութիւնը ուսուցչին կողմէ։

Մանկապարտէզներու մէջ հաստատուած են հանգստեան սրահներ, խաղասրահներ։

Նոր դպրոցներու մէջ ուսուցումը հետզհետէ անհատական կը դառնայ, ուսուցիչը կը զբաղի իւրաքանչիւր աշակերտով։ Պետական նոր ծրագիրը կ'առաջադրէ խմբական ուսուցումը։ Իւրաքանչիւր դասարան պիտի ունենայ 25 աշակերտ, ոչ աւելի, որպէսզի ուսուցիչը կարենայ հետեւիլ իւրաքանչիւրին աշխատանքին, վարմունքին եւ զարգացնել իւրաքանչիւրին կարելիութիւնները։ Ուսուցիչները խմբովին պիտի աշխատին, համակարգելով իրենց ճիգերը, դաստիարակութեան նպատակին իրագործելու, ծրագիրը կիրարկելու, վաղուան մարդն ու քաղաքացին պատրաստելու։

Կ'առաջարկուի բարեփոխել վարժապետանոցներու ծրագիրն ու մեթոտները։ Ջանազան աստիճանի ուսուցման համար յատուկ պատրաստութեամբ ուսուցիչներ պէտք են նոր նպատակին իրագործելու համար։

Գիտութեան առաջդիմութեան կը բարդուի ծրագիրը, աշակերտին աշխատանքը կը ծանրանայ։ Միլանի մէջ գումարուած բժշկական համագումարն ալ աշակերտական աշխատանքը յոգնեցուցիչ կը գտնէ, պատճառ անքնութեան, ջղային տկարութեան։

Բարդ է հարցը հոգեբանական, մանկավարժական եւ մանաւանդ ելեւմտական կողմերով։ Վիճաբանութեան պիտի դըրուի ծրագիրը Երեսփ. Ժողովին մէջ։ Բազմաթիւ երեսփոխաններ խօսք պիտի առնեն, կուսակցութեանց ներկայացուցիչներ կուսակցական տեսակէտով պիտի մօտենան հարցին, որուն լուծումը գերազանցօրէն ազգային խնդիր մըն է, արժանի ընտանիքներու եւ պետութեան հետաքրքրութեան։

ՆՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այսպէս ուրեմն, ընկեր Թաթուլ Այվազեանն ալ թաղեցինք։ Թէեւ շաբաթներ անցան իր մահուան բօթէն յետոյ, բայց մենք, իր ծանօթներն ու մօտիկները տակաւին չենք հաշտուած, չենք կրնար հաշտուիլ իր կորուստին հետ... Իր առողջական վիճակը շատ լաւ չէր։ Մեր ծանօթ շրջապատին մէջ ոչ ոք այնքան հոգածու էր իր անձին ու առողջութեանը՝ որքան ինքը, եւ որովհետեւ անսպասելի մահն ալ պատահեցաւ մեզ հեռու՝ ահա թէ ինչու դժուար է հաւատալ, կամ հաշտուիլ անոր կորուստին հետ ...

Բայց եւ այնպէս, չկայ այլեւս ամէնուս ծանօթ եւ սիրելի ընկեր Այվազեանը։ Ծնած էր 1892 թուականին, Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղը։ Իր նախնական կրթութիւնը կը ստանայ գիւղին նախակրթարանին մէջ. յետոյ ծնողքը զինքը կը ղրկեն Պոլիս՝ լման կրթութիւն ստանալու համար։ «... Գնա տղաս, — կ'ըսէ ուսումնատենչ հայրը — գնա մարդ եղիր, եթէ պէտք ըլլայ ես հաց ու «չէթուկով» ալ կ'ապրիմ ...»։

Ընկեր Այվազեան լիովին կ'արդարացնէ իր ծնողքին երազը։ Փայլուն յաջողութեամբ կ'աւարտէ Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանը ու կը վերադառնայ գիւղ, ուսուցչական ասպարէզին նուիրուելու համար. նախ՝ իր հայրենի գիւղին, ապա երկար ատեն Սէօլէօզի մէջ կը պաշտօնավարէ իբր ուսուցիչ, հանգուցեալ Յ. Օշականի եւ ուրիշներու հետ։

Ընկեր Այվազեան, Պոլսէն միմիայն բարձր կրթութեան մը վկայականը չի տանիր իր հետ, այլ նաեւ ուրիշ բան մը որ յատկապէս այն օրերուն աւելի մօտ էր աշակերտութեան, երիտասարդներու սըրտին ու հոգիին։ Զաւարեանի, Ակնունիներու, Շահրիկեաններու, Զարդարեաններու, Խաժակներու եւ այլոց շուքին ու շունչին տակ մեծցած, պարարտացած, կոփուած։ Թրծուած, ապա անոնցմէ ժառանգած առաքինութիւններն ու իտէյաները, իր երիտասարդ խանդավառութեամբը կը փոխանցէ շրջապատին ու իր աշակերտներուն։

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

«Ամենապոէմ»ի մէջ լենինեան տեսակէտն է.

Եւ միթէ՞ դուք չգիտէք
Որ ամէն մի անյայտ բանուոր,
Որ ձեռքով իր երկաթ է կռում,
Հազար պոէմներ ունի
Իր հուժկու, երկաթ թոքերում:

. . . .

Այո՛:
Ի՞նչու միայն ես:
Թող բոլո՛րը, նրանք երգեն:
Բոլորի՛ն, բոլորի՛ն, բոլորի՛ն,
Երգեն:

Իր երգերուն մէջ բազմաթիւ «Արուեստ քերթողականներ» կան։

Ահա հատ մը.

Թէ ուզում ես երգդ լսեն
Ժամանակից շունչը դարձիր:
Կապուիր նեարդով իւրաքանչիւր
Քո օրերին եւ քո դարին.
Կեանքը սիրիր լիահնչիւն
Ու մի՛ դաւիր քո քնարին:

Ահա ուրիշ մը.

Երբ այնքան ճանաչես դու յոյզերը մեր,
Որքան մժեղի մկանը ծանօթ էր Ֆաբրին,
Այնժամ դու բաց կ'անես պոէմների փակրիք
Եւ եթէ խփուես էփոքում, կը դառնաս Տա՛նթ, Հոմեր:

Ահա նաեւ երրորդ մը, բոլորովին տարբեր ...

Ամէն տեսակ երգ երգեցի, ամէնից լաւ տաղն է էլի.
Սայաթ – Նովի դրախտային, անմահական խա՛ղն է էլի:
. . . .
Բախչի միջի ծաղիկները ինչքան էլ լաւ ջրով անես՝
Ծաղիկների ջուրը ուզած – առաւօտեայ շաղն է էլի:
Գնա կ'ուզես՝ Ֆրանգստան, ամենամեծ քուչեքը տես՝
Սրտիդ ուզած տեղը միակ — սիրեկանի թաղն է էլի:
Վա՛յ քեզ, Չարենց, լաւ իմացի. ականջ արա սիրեկանին՝
Ամէն բանից լաւ ու անուշ սիրեկանի դաղն է էլի:

Այստեղ կ'ուզեմ մէջ բերել դրուագ մը Չարենցի կեանքէն։ Հմայեակ Սիրասն է պատմողը։

Քանի մը օր առաջ միասին գացեր էին Քանաքեռ։ Մինչ իր ընկերները կը զբօսնուն, Չարենցը մեկուսացեր է եւ երկու ժամ լման նստած առուակի մը ափին, կը դիտէ հոսող ջուրը։

Որոշ ժամանակ յետոյ Սիրասը կը հանդիպի կրկին Չարենցին։ Ահա անոնց զրոյցը։

«Զրոյցն աշխուժացաւ, երբ Չարենցը ասաց, որ մտադիր է «Ֆաուստը» թարգմանել եւ արդէն սկսել է։

Ես ժպիտով յիշեցի.
«Կայէն»,
«Լիր Արքայ»,
«Ֆաուստ» մի յիմար ...»

— Դու «Ֆաուստի» ո՞ր թարգմանութիւնն ես կարդացել, — հետաքրքրուեց նա։

— Առաջին մասը — Բարխուդարեանի թարգմանութեամբ, հայերէն, յետոյ ամբողջը Խոլոդկովսկու՝ ռուսերէն։ Իսկ յիշո՞ւմ ես, — իմ հերթին ես դիմեցի նրան հարցով, — թէ ի՞նչ է ասուած Խոլոդկովսկու ներածութեան մէջ։

— Հապա, հապա։

— Բառացի չեմ կարող ասել, բայց միտքն այս է, եթէ միւս մոլորակներում լինէին բանական արարածներ եւ ցանկանային երկրայնի բնակիչների մասին գաղափար կազմել, ապա ոչ այլ ինչ կարելի էր նրանց յանձնարարել քան կէօթէի «Ֆաուստը»։

— Այ, հէնց դրա համար էլ — բոցավառուեցին Չարենցի աչքերը, — ուզում եմ թարգմանել «Ֆաուստը», միայն թէ առողջութիւնս ների գործը մինչեւ վերջ հասցնել։

Մի քանի րոպէ լուռ էինք երկուսս էլ։ Ապա դիմեց ինձ.

— Լաւ էր, չէ՞, Քանաքեռի մեր զբօսանքը, շա՜տ լաւ ...

— Հաճելի էր, հաստատեցի ես։

— Պատահե՞լ է քեզ, որ նստես առուակի կողքը, երբ նա պղտոր է, եւ այնքան նայես, որ զուլալուի։

— Շատ է պատահել։

— Ո՞րտեղ։

— Մեր Ղարաքիլիսայում, գիտես ի՛նչ գետեր, առուներ, աղբիւրներ կան ...

— Հա, սատանան տանի, գրողի ստեղծագործութիւնն էլ առուի նման է. ինչպէս պղտոր առուն, նա էլ ժամանակի ընթացքում մաքրւում, պարզւում, զուլալւում է... ա՛յ Թումանեանը, ինչքա՜ն զուլալ է, դրանով էլ մեծ է...։ Մենք պիտի հասնենք նրա զուլալութեանը։ Մեր գրականութիւնը նոր է, նա շատ ոլորապտոյտներ է անցել ու քանի կնայ աւելի կը զուլալուի... ա՛յ, առողջութիւն է պէտք, որ մարդ ինչ մտածել է, բոլորը գրի ...»։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(5 Շար.)

Բովանդակ հայ աշխարհը այդ օրերուն, վերադարթօնքի սրբազան բոցէն բռնուած էր, ու ընկեր Այվազեանը, բազմահարիւր ուրիշներու հետ «Սուրբ գործ»ին լծուած էր կամաւոր, անշահախնդիր նուիրումով, մեր պատմութեան ու քաղաքական ըմբռնումին մէջ նոր դարագլուխ մը բանալու համար :

Աւաղ... մեծ փոթորիկը կը հասնի աւելի շուտ, աւելի սրընթաց ու տակն ու վրայ կ՚ընէ ամէն բան : Այն օրերուն ընկ. Այվազեան կը զինուորագրուի իբր սպայ ու կը դրկուի Պալքանները : Ատեն մը հոն մնալէ ետք, Զինադադարին, ուրիշ բազմաթիւ հրաշքով վերապրողներու հետ կը վերադառնայ Պոլիս : Հոն՝ ընկեր Այվազեանը կրկին տենդագին աշխատանքի . կը լծուի որբերու հոգ, ազգային խնամատարութիւն, հանգանակութիւն Հայաստանի համար, կուսակցական եւ հանրային աշխատանք. ամէն տեղ է ընկեր Այվազեանը ու բոլորին ալ իր աշխատանքի լայն եւ օգտաշատ բաժինը կը բերէ :

Ժամանակ մը յետոյ դարձեալ կը սկսի Հայուն արեւը խաւարիլ : Քեմալական արշաւանք՝ եւ կրկին արտագաղթ : Ընկեր Այվազեան կը հաստատուի Կորնթոս (Յունաստան) իբր ուսուցիչ որբերու : Որբանոցները ցրուելէ ետք 1926ին կուգայ այս երկիրը ու կը հաստատուի Լիոն :

Անկէ ասդին մինչեւ այսօր, մինչեւ իր մահը, Լիոնի մէջ չկայ կուսակցական, հանրային ազգային գործ մը որուն մէջ գործ չունենար ան : Լման 31 տարի հակառակ այլազան եւ բազմազան վերիվայրումներու՝ մնաց միշտ հաստատ, պատնէշին վրայ, միշտ արի քաղաքացի, արի մարդ, եւ արի Դաշնակցական :

Ու համարձակօրէն կարելի է ըսել որ, այն քիչերէն էր ինք, որ այս գաղութին մէջ այնքան օգտաշատ գործեր ըրած ու աշխատանք կատարած են : Հայանոց էր բոլորին :

Արդարեւ, վազող, հասնող էր բոլորին անխտիր, ով որ ալ ըլլար իրեն դիմողը, եւ ինչ որ ալ ըլլար իրեն տրուելիք գործը, կուսակցական պատասխանատու գործերուն մէջ ընկեր Այվազեան միշտ իր լայն բաժինը ունեցած է : Գրեթէ տեւապէս եղած է շրջանային կամ կոմիտէի անդամ, բազմաթիւ անգամներ իբր պատգամաւոր մասնակցած է մեր կուսակցական շրջանային եւ այլ ժողովներու : Տասնեակ տարիներով եղած էր ոչ-միայն մեր քաղաքին, այլ եւ Միջին Ֆրանսայի մեր կազմերուն բանախօսը :

Իր վերջին գործը եղաւ նախագահել «Դաշնակցութեան Օրուան» տօնակատարութեան : Իր ճա՞ռը... տրտունջներով լեցուն խրատական մըն էր յատկապէս երիտասարդութեան ուղղուած : Ու ատիկա, ափսոս իր «Հուսկ – Բանքը» եղաւ...

Լման կենսագրութիւն մը չէ որ գրի առի : Ատիկա կը կատարուի իր ատենին, աւելի պատշաճ մանրամասնութիւններով : Այլ՝ այս քանի մը տողերը իր թարմ շիրիմին առջեւ յարգանքի, սիրոյ եւ ինչո՞ւ չէ երախտագիտութեան տուրք մը՝ իր մէկ գաղափարակից ընկերոջը կողմէ : Ընկեր մը որ, նախ ճանչցաւ զինքը իբր ուսուցիչ, ապա՝ տասնեակ տարիներու բարի, փնտռուած դրացի ... Յարգանք իր յիշատակին ...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԻ

ԴՈՒԴԻՆՑԵՒԻ ՆՈՐ ՎԷՊԸ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «ԻՆՏԷԼԻԿԷՆՑԻԱ»ՅԻՆ

Մեր ընթերցողները կը յիշեն թէ անցեալ տարի որքան աղմուկ բարձրացուց եւ ինչ խիստ քննադատութեանց արժանացաւ Վլատիմիր Դուտինցեւի «Ոչ միայն հացիւ» վէպը : Հակառակ պաշտօնական քննադատութիւններուն, սակայն, Ռ. Միութեան ժողովուրդը ձեռքէ ձեռք խլած էր այդ վէպը, որ նախ հրատարակուեցաւ գրական պարբերաթերթի մը մէջ «Նովի Միր», ապա թարգմանուեցաւ աշխարհի բոլոր լեզուներուն :

Արդ, ըստ Մոսկուայի թերթերէն մէկուն, Դուտինցեւ այժմ կ՚աշխատի նոր վէպի մը վրայ, որուն մասին արդէն իսկ զեկուցում տուած է Գրողներու Միութեան Մոսկուայի բաժանմունքի արձակ գրութիւններու յանձնախումբի վարչութեան : Այս անգամ ալ Դուտինցեւ կը յարձակի խորհրդային «Ինտելիկենցիա»յին վրայ, եւ որպէսզի քննադատներուն սիրտը շահի, «դրական հերոսներ» ալ ստեղծած է :

Ինչպէս սովորութիւն է Ռ. Միութեան մէջ, Դուտինցեւ ընդունած էր թէ իր «Ոչ միայն հացիւ» վէպին մասին եղած քննադատութիւնները իրաւացի էին «ընդհանուր առմամբ» : Կը պատրաստէ նաեւ իր երկերուն մէկ հաւաքածոն, որուն մէջ տեղ պիտի գտնեն «Նովի Միր» գրական հանդէսին մէջ լոյս տեսած իր վիպակները ու պատմուածքները :

Այս լուրը որոշ զարմանք պատճառած է Մոսկուայի մէջ, ուր կը կարծէին թէ «Ոչ միայն հացիւ»ի գայթակղութենէն վերջ Դուտինցեւ գոնէ որոշ ատեն մը պիտի աշխատի ինքզինքը մոռցնել տալ : Արդարեւ, անցեալ տարուան գարունէն ի վեր, Դուտինցեւ հրապարակային որեւէ ելոյթ ունեցած չէր գրական հաւաքոյթներու մէջ, իսկ իր լռութիւնը բոլորովին կատարեալ դարձած էր Մայիսէն ի վեր, երբ Խրուշչեւ խօսեցաւ «գրական» ճառ մը՝ «Գրականութեան ու արուեստի կապերը աւելի սերտացնելու համար ժողովուրդին կեանքին հետ» նիւթին շուրջ, ուր կուսակցութեան առաջին քարտուղարը առաջին հերթին կը յիշէր Դուտինցեւի անունը այն հեղինակներու կարգին, որոնք «կ՚ուզեն տեսնել միայն խորհրդային իրականութեան գէշ կողմերը» : Աւելցնենք, որ Խրուշչեւ յոյս կը յայտնէր թէ Դուտինցեւ իր սխալները պիտի ընդունի եւ բարեփոխուած՝ պիտի շարունակէ գրական իր գործունէութիւնը :

Շատեր սակայն չէին թափանցած Խրուշչեւի խօսքերուն իմաստին եւ շարունակած էին «Ոչ միայն հացիւ»ը խստօրէն քննադատել : Տակաւին քանի մը օր առաջ, Դեկտեմբեր մէկին, Գրողներու Միութեան քարտուղարը, Սուրկով, «Փրաւտա»յի մէջ մասնաւոր խստութեամբ կը ձաղկէր Դուտինցեւն ու բոլոր այն գրողները «որոնք տակաւին չեն կրցած տեսնել ժողովուրդին իսկական իրագործումները՝ կապիտալիստական անցեալի մնացորդները հանդիսացող տասատակներուն եւ անպէտք խոտերուն ետեւէն» : Կ՚աւելցնէր թէ «Սպուտնիկ»ը կը փաստէ որ խորհրդային իրականութեան մասին Դուտինցեւի ըրած նկարագրութիւնները սխալ են :

«Անառակ որդի»ի ուրիշ դարձ մը՝ «Գրական Մոսկուա» թերթը : Այս պարբերաթերթին խմբագրութիւնը խիստ քննադատութեանց արժանացած էր իր երկրորդ թիւին պարունակութեանը համար : Արդ, Գրողներու Միութեան Մոսկուայի բաժանմունքի վերոյիշեալ նիստին մէջ յայտարարուած է թէ այժմ պատրաստութեան մէջ է «Գրական Մոսկուա»յի երրորդ թիւը :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Շաբաթ օր, Դեկտեմբեր 6ին, կէսօրէ վերջ մամուլի ասուլիս մը տրուած էր Շաւիլի եկեղեցաշէն յանձնախումբին կողմէ : Ներկայ էին հայ եւ օտար բազմաթիւ լրագրողներ, որոնց կարգին՝ «Ֆիկարօ»յի թղթակիցը, որ հարցումներ ալ ըրաւ Ֆրանսահայ գաղութին մասին :

Ինչպէս գրած ենք առենին, խումբ մը երիտասարդներ ձեռնարկած էին մատրան շինութեան : Հանգանակութիւններով եւ տքնաջան աշխատանքով՝ կարելի եղած է վերջապէս գլուխ հանել այս գործը եւ նախկին տախտակաշէն աղօթավայրին տեղ՝ ներկայիս բարձրացած է հայկական ոճով գեղեցիկ մատուռ մը, իր յարակից մասերով :

Հակառակ անոր որ անխտիր բոլոր շրջանակները նիւթական թէ բարոյական իրենց օժանդակութիւնը չեն զլացած այս գործին՝ տակաւին ծախքեր կան : Երիտասարդները կը հաւատան, որ շուտով կարելի պիտի ըլլայ նաեւ իրենց պէտք եղած փոքր գումարն ալ ապահովել :

Եկեղեցիին օծումը պիտի կատարուի յառաջիկայ Դեկտեմբեր 15ի առաւօտուն :

Մամուլի այս ասուլիսը կազմակերպուած էր տեղեկութիւններ տալու համար մատրան կառուցման աշխատանքներուն շուրջ, որուն մասին առենին գրուած է արդէն «Յառաջ»ի մէջ :

Լրագրողները հիւրասիրուեցան շամպանեայով ու կարկանդակներով :

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ծանր պարտութիւն մըն է որ կրեց Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը, անցեալ կիրակի օր՝ ընդդէմ Անկէնի խումբին :

Քուփ տը Ֆրանսի երկու մրցումները, իրենց յաւելեալ խաղարկութիւններով (4 ժամուան մրցում) իրենց ծանրակշիռ դերը ունեցան մեր տղոց մկաններուն վրայ :

Առաջին խաղաբաժնին, Անկէնի խումբը, կռնակը տուած հովուն, շատ վտանգաւոր յարձակումներ գործեց : Մեր պաշտպանողական գիծը լաւ դիմադրեց : Կը վախնայինք սակայն որ ուժասպառ չկարողանայ իր սովորական պաղարիւնութեամբ դիմադրել Անկէնի անվերջ յարձակումներուն : Խաղին 35րդ վայրկեանին, հակառակորդը նշանակեց իր առաջին կէտը :

Բ. կիսախաղին, մեր տղաքը քաջալերուած մարզասէրներէն, սկսան յարձակիլ : Սրապ շատ պաղարիւնութեամբ գնդակը դրկեց Անկէնի բերդին մէջ : Կը յուսայինք որ այս յաջողութիւնը մեր տղաքը պիտի քաջալերէր : Սակայն ուժասպառ էին անոնք եւ հակառակ իրենց կամքին չկրցան սովորական խաղարկութիւնը ընել :

Անշուշտ Անկէնի խումբը, տեսաւ մեր տղոց վիճակը ու վերջին քառորդ ժամուան մէջ իրարու վրայ նշանակեց չորս կէտ եւս : Չենք դատապարտեր մեր տղաքը : Կ՚ակնկալէինք պարտութիւն մը՝ սակայն ոչ այնքան ծանր :

Կը յուսանք որ այս կիրակի մեր մարզիկները, վերագտնելով իրենց ուժերը լաւ խաղարկութիւն մը ցոյց պիտի տան Ալֆորվիլի մարզադաշտին վրայ՝ Քուփ տը Ֆրանսի Զ.րդ շրջանի մրցումին (64րդ տը ֆինալ) ընդդէմ Միւլհուզի հռչակաւոր խումբին, խաղարկութիւնը կը սկսի ժամը ճիշդ 2.30ին : Մի ուշանաք եւ բազմութեամբ եկէք քաջալերել մեր տղաքը, որոնք անկարելին պիտի ընեն յաղթելու եւ այս ձեւով շահելու Քուփ տը Ֆրանսի 32րդ տը ֆինալը :

Ք. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ՖԻԼՄԻ ՄԸ ԴԷՄ ԲՈՂՈՔ՝ ՃԱՓՈՆԻ ՄԷՋ

Ճափոնական «Երկիրը կը դղրդայ» ֆիլմը, որ կը ներկայացնէ Հիրոշիմայէն վերապրող երախաներու պատահած արկածները, կատաղի բողոքներու տեղի տուած է Ճափոնի մէջ :

Հիւլէական ռումբերու զոհերուն Դաշնակցութիւնը, այդ ֆիլմի ներկայացման դէմ ցցուած է.

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԴ.

ՄԻ ՓՈՔՐԻԿ ՑՈՅՑ

Իսկ այդպիսի դէպքեր խեղճ գիւղացիների կեանքում առաջին անգամը չլինելով, նրանք չեն համոզւում եւ արտասուալի աչքերով դիմում են դէպի իրանց տները :

— Ես չեմ մեղադրում աւազակներին, որոնք կողոպտել են ձեզ, նրանք հաւատարիմ են մնում իրանց արհեստին, ասում է Կարօն վրդովուելով :— Ես մեղադրում եմ ձեզ, որ դուք չգիտէք պահպանել ձեր կայքը : Շատ ուղիղ է ասում քուրդը, թէ «Հայը մի կոյր հաւի սիրտ չունի ...» :

— Տղերք, դառնում է դէպի իր ընկերները, — գնանք մենք եւ ցոյց տանք քրդերին, թէ ամէն հայ այնպէս չէ, որպէս նրանք կարծում են :

Կարօն յայտնում է իր ընկերներին, թէ աւազակները մինչեւ իրանց տեղը հասնելը, անպատճառ պէտք է անցնէին այն ինչ կիրճը. թէ նրանք ոչխարների յամրաշարժ ընթացքով հազիւ թէ մինչեւ կէսօր կը հասնէին այնտեղ, ուրեմն ժամանակ դեռ շատ կար : Իրանք կարող էին մի ուրիշ, աւելի կարճ ճանապարհով, կէսօրից կէս ժամ առաջ հասնել յիշեալ կիրճի մօտ եւ փակել անցքը. այդ կը լինէր մի եւ նոյնը, որպէս փակել որսը որսայթի մէջ :

Եւ իրաւ, Կարօյի տարած ճանապարհը լինում է եւ աւելի կարճ, թէեւ նա անցնում էր ամենադժուարանցաւոր սարաւանդների եւ դժուարին քարաժայռերի միջով : Այն ճանապարհով անհնար էր ձիաւոր մարդուն անցնել, ուր մնաց աւազակներին իրանց աւարով, այդ պատճառով նրանք զանց էին արել մօտաւոր ուղին :

Ճիշդ Կարօյի նշանակած ժամին տղերքը հասնում են յիշեալ կիրճի մօտ. Նա լինում է մի նեղ փապար, որի միջով հազիւ կարող էր անցկենալ մի ձիաւոր : Փապարի մի կողմում բարձրանում էր ապառաժեայ ահագին պատ, միւս կողմում ընկած էր խորին անդունդ, մի սխալ քայլ բաւական էր գլորելու ճանապարհորդին դէպի այն վիհը : Աւազակները թուով աւելի քան քսան ձիաւոր հասնում են այնտեղ :

Կարօն իր խումբը բաժանում է երկու մաս, ինքը Ասլանի հետ կապում են կիրճի մուտքը, իսկ Ծերունի որսորդը Սագոյի հետ բռնում են նրա ելքը : Կարօն պատուիրում է իր ընկերներին սպանութիւն չգործել : միայն երկիւղ տալ աւազակներին, որ նրանք թողնեն աւարը : Որովհետեւ սպանութիւնը կարող էր ենթարկել խեղճ գիւղացիներին աւազակների վրէժխնդրութեանը :

Եւ այնպէս էլ լինում է :

Կարօն իր դարանից ձայն է տալիս աւազակների գլխաւորին, որ թողնեն աւարը, եթէ ցանկանում էին կենդանի անցկենալ կիրճից : Նա պատասխանում է արհամարհանքով եւ հրամայում է քշել հօտերը :

Կարօն կրկին ձայն է տալիս՝ թէ նա դեռ եւս խնայում է պարոն աւազակապետի զառոզ գլխին եւ փորձում է իր գնդակի զօրութիւնը նրա գդակի վրայ : Այդ խօսքերի հետ Կարօյի հրացանը որոտում է եւ աւազակապետի գդակը թռչում է գլխից :

Նա դարձեալ մնում է իր յամառութեան մէջ :

Կարօն միւս անգամ ձայն է տալիս երեւի պարոն աւազակապետի գդակը մեծ կորուստ չէր իր համար, բայց նա դարձեալ խնայում է նրա անձին, եւ այս անգամին իր գնդակը դիպցնում է նրա ձիու ականջին : Հրացանը երկրորդ անգամ որոտում է եւ աւազակապետի ձին գլորւում է գետին, իր տիրոջն եւս իր տակովն առնելով :

Կարօյի օրինակին հետեւում են նրա եւ միւս ընկերները. Ասլանը իր հրացանի գնդակին նպատակ է ընտրում մէկի մտրակը, որ վայր է գցում առանց տիրոջ ձեռքը վնասելու : Սագօն փշում է մէկի ձիու թամքի գաշին : Ծերունի որսորդը խիստ ճարպիկ կերպով թռցնում է մէկի նիզակի ծայրը :

Աւազակների կողմից ամենայն ջանք անցնում է իզուր, որովհետեւ Կարօն իր ընկերների հետ պատսպարուած են լինում ժայռերի ետեւում, որոնք բարձր կանգնած էին կիրճի վրայ : Կռիւը տեւում է կէս ժամ : Աւազակները դեռ չեն կամենում անձնատուր լինել :

— Տղերք, ասում է Կարօն, պէտք է մի փոքր ճանկռտել դրանց ... :

Եւ սկսում են այնուհետեւ իրանց գնդակները դիպցնել մէկի ձեռքին, միւսի ոտին, երրորդի ականջին, մի խօսքով, մարմնի այն մասներին, որոնց վէրքը մահացուցիչ չէր կարող լինել :

Աւազակները ստիպւում են թողնել աւարը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

համար ։

Նոյնն էր նաեւ պարագան՝ Լոնտոնի մէջ։ Անգլիական քաղաքական շրջանակները, սովորականին պէս, պաղ ընդունելութիւն մը վերապահած էին առաջարկին՝ իրենց հասած խորհրդային նամակին։ Մինչ, Վարչապետ Մաքմիլըն ներկայ պայմաններու մէջ, Մոսկուայի հետ խորհրդակցութիւն մը անկարելի կը նկատէ ։

Ատրնաուըրի ղրկուած նամակին մէջ, Պուլկանին կ՚առաջարկէ որ Գերմանիա դէմ կենայ իր հողամասին վրայ ամերիկեան հիւլէական խարիսխներու կառուցման ։

Նախագահ Այզընհաուըրի ղրկուած նամակին մէջ, մատնելով Պուլկանին կ՚ըսէ, թէ Միացեալ Նահանգներ եւ Անգլիա աշխարհի մէջ կ՚աշխատին ստեղծել ռազմաբոյր մթնոլորտ մը եւ փոխանակ զինաթափութեան միջոցներուն մասին մտածելու, Ամերիկա կ՚ուղէ հեռաւոր (թէլէկիտէ) հրթիռներու արձակարաններ եւ ջրածին զէնքերու մթերանոցներ հաստատել Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ։ Մոսկուայի համաձայն՝ ոչ մէկ կասկած, որ այդ երկիրները դէմ են նման ծրագիրներու, որոնք նպաստաւոր չեն իրենց ազգային շահերուն եւ վտանգաւոր են՝ իրենց ապահովութեան տեսակէտէն ։

Մատնելով Պուլկանին կ՚աւելցնէ — Խ. Միութիւնը համաձայն է Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումի մը։ Կ՚առաջարկեմ Միացեալ Նահանգներ – Խ. Միութիւն դաշինք մը, երկու երկիրներու բարեկամական յարաբերութեանց եւ խաղաղ գործակցութեան համար ։

Եզրակացութիւն.— Խ. Միութիւն, Միացեալ Նահանգներ եւ Անգլիա համաձայնութիւն մը՝ ջրածին ռումբի փորձերը դադրեցնելու համար, 1958 Յունուար մէկէն սկսեալ ու 2 – 3 տարուան համար։ Համաձայնագիր մը՝ Վարշաւայի եւ Ատլանտեան Ուխտի միջեւ, իրարու վրայ յարձակում չգործելու համար։ Խ. Միութիւն, Միացեալ Նահանգներ եւ Անգլիա վերջնական համաձայնութեան մը՝ երկու Գերմանիաներուն զէնք չյանձնելու համար ։

Մինչ այս մինչ այն, Նախագահ Այզընհաուըր որոշումը փոխած է, եւ փոխանակ չորեքշաբթի՝ ուրբաթ օր պիտի գայ Փարիզ, իր անձնական օդանաւով։ Նախագահը պիտի մնայ Փարիզի ամերիկեան դեսպանատան մէջ եւ ոչ մէկ հրաւէր պիտի ընդունի։ Պիտի մասնակցի Ատլանտեան Ուխտի ժողովներուն եւ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Ֆրանսական կառավարութեան ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ Վարչապետ Գայյարի հետ ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ս. Արամեանէ հազար Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Մարիամ Մաղաքեանի մահուան առթիւ ։

×

«Շանթ» Գրական Գեղարուեստական ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին ընկեր Յակոբ Տօլպաշեանէ իրենց մօրեղբօր հանգուցեալ Նիկողոս Նիկողոսեանի տխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար Ֆր. իր «Շանթ» գրադարանի ֆոնտին համար ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Մինասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅԱԿՈԲ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ յիշատակին ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

×

Տէր եւ Տիկին Ասատուր Բաբայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց սիրելի հօր ԳՐԻԳՈՐ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ յիշատակին, իր մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, ինչպէս եւ Բաբայեան գերդաստանի համայն ննջեցեալներու հոգւոյն ։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալի յիշատակը յարգողները ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ողբ. Նիկողոս Նիկողոսեանի տխուր մահուան առթիւ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեանի, Տէր եւ Տիկին ընկեր Յակոբ Տօլպաշեանի, ինչպէս նաեւ հանգուցեալին ընտանեկան պարագաներուն ։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբի ։

Նուիրուած ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ։

Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ

Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին ։

Կը նախագահէ Պ. Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ

Կը խօսին — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ, Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Նոր Սերունդի կողմէ)։

Արտասանութիւն եւ երգ՝ Ա. Իսահակեանի գործերէն ։

Սրահը տաքցուած է Մուտքը ազատ է

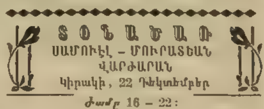

ՏՕՆԱԾԱՌ
ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր

Ժամը 16 – 22 ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, պատրաստուած աշակերտներու կողմէ ։

Կը ներկայացուի Շիրվանզատէի

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

Կատակերգութիւն մէկ արար

Երգ, պար, արտասանութիւններ ։

Հայկական համեղաճաշակ չքաւեղան ։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Ֆ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուան տօնածառը Յունուար հինգին, կիրակի ժամը երեքին Սէրքլ Կաթոլիկ սրահը ։

Երգ, արտասանութիւն, պար եւ Կաղանդ Պապային նուէրներու բաշխումը ։

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Պաքրճեանի աշխատանոցը, 58 Րիւ տ'Ապուքիր, մէթրօ Սանթիէ։ Ով որ հրաւէր չի ղրկուիր կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտարարէ Մարսէյլի յարգոյ հասարակութեան թէ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին Պոմոնի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն հայ մեծ բանաստեղծ Ա. Իսահակեանի հոգւոյն ։

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը եւ Երէս. Եկեղեցաշէն յանձնախումբը կը ծանուցանեն թէ Դեկտ. 15ին, Կիրակի օր տեղի պիտի ունենայ նորակառոյց եկեղեցւոյ օծումը եւ անդրանիկ Ս. պատարագը ձեռամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝ եւ Փարիզի Առաջնորդ ԳԵՐ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8, օծում ժամը 10, Ս. պատարագ 10.30 ։

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։ Յաւարտ Ս. պատարագի կազմակերպուած է ճաշ մը Վերսայլ Օթէլ տը Ֆրանսի չքեղ սրահին մէջ (Փլաս տ'Արմ, րիւ Քոլպէր)։

Օրուան եւ օծման արարողութիւնները եւ հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ երգուելիք բազմաձայն պատարագի երգեցողութիւնը պիտի ղեկավարէ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեան ։

Արձանագրութեան համար դիմել Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը,

Պ. Հրաչ Զուլալեանի՝

14. Rue Maréchal Foch, Viroflay

Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի

31, Rue de Général Leclerc, Versailles

կամ

ASSOCIATION CULTUELLE DES ARMÉNIENS DE CHAVILLE

C. C. P Paris 14827-18

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅՆԵՐՈՅԹԸ
ՄԱՐՍԷՅԼ

22 Դեկտեմբեր, Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Ս. Սահակ եկեղեցւոյ սրահին մէջ ։

Հայկական համազգ կերակուրներ, նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ ուրախ մթնոլորտ ։

Ճաշագին 1000 փրանք ։

Տեղերը ապահովել Համազգայինի անդամներուն մօտ ։

Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կիրակի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ հիմնադիր բարերարներու, ինչպէս նաեւ բազմարդիւն առաջնորդ՝

ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍ. ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ

եւ համայն թաղիս հին եւ նոր ննջեցելոց հոգւոյն համար ։

Տեղի պիտի ունենայ աւանդական մատաղ – օրհնութիւնը ու բաշխումն, մասնակցութեամբ բոլոր բարեպաշտ թաղեցիներու ։

Այս առթիւ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ թաղիս հոգեւոր հովիւ Տէր Պսակ քահանան ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ընկեր Սիմոնեանի բնակարանը ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի, ժամը 15ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի բացառիկ ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը չորսին (101, Ավընիւ տը Սաքս), «Քաֆէ Սաքս» ներքնասենեակը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի միջ – մասնաճիւղային ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 16ին, Բէժանի սրճարանը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը ։

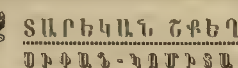

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՍԻՓԱՆ-ԽՈՒՄԲԵԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԺԱՄԸ 16էն 23

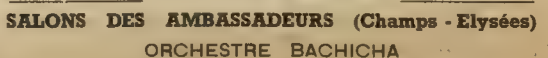

SALONS DES AMBASSADEURS (Champs - Elysées)

ORCHESTRE BACHICHA

Սեղանները ապահովել՝ հեռաձայնելով Պ. Արմանի Սանթրալ 36.23 ։

ՄՈՒՏՔ 500 ՖՐԱՆՔ

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ

Հայկական ծերանոցներուն համար վկայեալ հիւանդապահուհի մը կը փնտռուի (պետական վկայականով)։ Բնակարան եւ սնունդ ապահովուած են։ Դիմել Ազգասիրական գրասենեակը ։ 32, Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9) ։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — SAMEDI 14 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ ... — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3869

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

"ԱՆՁԻՆՔ ՆՈՒԻՐԵԱԼՔ"

Կատարեալ ողբերգութիւն՝ Երիտասարդի մը մահը: Ինչ ազգի կամ դաւանանքի ալ պատկանի :

Ամէնէն քաջացած սիրտն ալ դող մը կ'զգայ, ի տես կանանչ արեւի մը խաւարման: Եթէ նոյնիսկ անշնչացած մարմինը ներկայացնէ համեստ գիւղացի մը, բանուոր կամ զինուոր :

Իսկ երբ յանկարծ կը խաւարի երիտասարդ մը՝ օժտուած բնածին կամ ստացական կարողութիւններով, երբ կ'իյնայ զինուոր մը որ կոչուած էր ստեղծագործութեան կոչերը ցանելու իր ճամբուն վրայ ...

Այս խօսք եկեղեցական վախճանումն, ... բախտ Գուրգէնին: Մասնաւոր՝ ճիշդ այն պահուն երբ ճամբուն կէսը հազիւ կտրած էր իրեն կեանք եւ երկունք :

Գուշակեց, ախտակիրները չեն որ պիտի յաջողին սեւ արտասահմանի արժէքը: Ողջ ըլլան թէ մեռած, վոքր եւ արուեստի մշակները բազմութեանց, որոնք կը խօսին իրենց ստեղծագործութիւններով: Իրենց երկունքով ու վաստակով :

Կարճ տեւեց Գ. Ալեմշահի կեանքը: Բայց, ինչ որ կրցաւ նուաճել տաղանդին բազմաբեղուն ընթացքին, արդէն ապահոված է իր տեղը մեր երաժշտական պատմութեան մէջ :

Վաւերական տաղանդին եւ արժէքին հետ, հարկ է հանդիսաւորապէս արձանագրել նաեւ իր Նուիրումը :

Ո՛րքան գրող, բրոշներ եւ արուեստագէտներ ունինք, որոնց հաշիւը դուրսն է: Քանիներ ու քանինե՛ր ձեռքէ կը քշուին օրուան հովերէն, աւելի փայլուն դիրքեր գրաւելու համար օտար անդաստաններու մէջ:

Միայն փորձութիւնը չէ որ կը շլացնէ աչքերը, այլեւ անապարծութիւնը :

Եւ երբ ազգային գիտակցութիւնն ու հայրենասիրութիւնն ալ կ'ծկուին, քայլերը մեքենաբար կ'ուղղուին դէպի խորթ, բայց աւելի շահաւոր ասպարէզներ :

Երեւակայեցէք թէ ինչքան մթագնած պիտի ըլլար հայկական հորիզոնը՝ օտարութեան մէջ, եթէ չունենայինք ափ մը երաժշտագէտներ ու խմբավարներ, վառ պահելու համար հայկ. երգը:

Վառ պահել՝ տարիներու ազնուութեամբ կուրծք տալով յաճախ անյաղթելի դժուարութեանց առջեւ :

Վառ պահել՝ ոչ միայն երգիչներ պատրաստելով եւ երգչախումբեր կազմակերպելով, այլեւ նոր գործեր արտադրելով: Ցօրինելով, դաշնաւորելով, ժողովրդականը փրկելով: Տարածելով երկրէ երկիր եւ գաղութէ գաղութ :

Անհրաժեշտ չէ անուններ յիշել, պարզելու համար «նուիրեալներուն» այս շարքին յարատեւ եւ բազմարդիւն գործունէութեան բարիքները:

Անոնց մէջ կան տիպարներ որոնք Վարդապետին գործը կը շարունակեն: Կը ջանան՝ պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գիտակցութեամբ :

«Ձայները» շատոնց մարած պիտի ըլլային, եթէ անոնք ալ վարակուէին օրուան համաճարակէն :

Ցարգանքի, յիշատակի տօները առիթներ են, ոչ միայն մեր երախտագիտութիւնը յայտնելու, այլեւ կարգ մը պարտականութիւններ կատարելու համար :

Ահա կը տեսնէք,— նուրացած կամ յոգնած են ոչ միայն երգչախումբերը, այլեւ երգիչներն ու երգչուհիները :

Մանաւոր գուրգուրանքի եւ աշխատանքի կը կարօտի նաեւ այս ճակատը : Մանաւանդ այս ճակատը, ուր այնքան քիչ են «անձնիք նուիրեալք» :

Գուրգէններու յիշատակը անթառամ կը մնայ, երբ նոյն եռանդով շարունակուի աշխատանքը, հայկական Երգը թեղա-ցնելու համար է լաւ աշխարհէ :

(19 — 2 — 1950) Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ՆԻՍՏԸ

ՓԻՆՕ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԸՆԴՈՒՆԻԼ ԹՈՒՆՈՒԶԻ-ՄԱՐՈՔԵԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Առջի օր, Նախարարաց Խորհուրդը կարեւոր ժողով մը գումարեց, որ տեւեց 5 ժամ: Օրակարգին երկու գլխաւոր հարցերն էին Ալժերիա եւ Ատլանտեան Ուխտին յառաջիկայ ժողովը, որոնց մասին երկար բացատրութիւններ տուաւ Արտաքին նախարար Փինօ :

ՄԱԿի մէջ Ալժերիոյ հարցին քննութիւնը վերջացաւ՝ Ֆրանսայի ի նպաստ քուէարկութեամբ մը: Նախարարաց Խորհուրդը գոհ էր Արտաքին նախարարին ձեռք ձգած արդիւնքէն :

Փինօ, յատկապէս ալժերիական հարցին վրայ ծանրանալով, յայտարարեց թէ բաւական չէր այդքանով գոհանալ եւ հարկ էր զգաստ առնել Նիւ Եորքի մէջ գումարուած ՄԱԿի համագումարին մէջ ծագած վիճաբանութիւններէն :

Արտաքին նախարարը յայտնեց, թէ Ալժերիոյ հարցին համար կատարուած քաղաքական այս լուծումը արդիւնք մը չի տար՝ այնքան ատեն որ զինադադար չէ եղած: Այս է նաեւ Փինոյի պաշտօնակիցներուն կարծիքը: Նիւ Եորքի մէջ Մ.Նահանգներ Ն.Բ. եւ Մարոքի Արտաքին նախարարին հետ իր ունեցած խորհրդակցութեանց ընթացքին՝ Փինօ յաջողած է զանոնք համոզել՝ որ ալժերիական հարցը ֆրանսական հարց մըն է միայն եւ կապ ունի Ֆրանսայի հետ: Դալով Թունուզեւ-մարոքեան միջամտութեան առաջարկին՝ Արտաքին նախարարը ոչ միայն համաձայն է, այլ՝ էական կը նկատէ ընթացք տալ անոր :

Նախարարաց Խորհուրդը համաձայն է, որ զինադադարի մը համար Թունուզ եւ Մարոք միջամտութիւն մը ընեն: Հարցը կուսակն ատկայն, թէ Մ.Նահանգներ Ն. ի՞նչ պայմաններ դրած է տար համար :

Արտաքին նախարարը համոզուած է, թէ միջամտութիւնը երբ յաջողութեամբ պսակուի, կարելի է մտածել Ֆրանքեւ-մաղրէպեան համագործակցութեան մը մասին: Սակայն, այս տեսակէտին Փինօյի հետ Վարչապետ Կայեառն ալ եթէ համաձայն ըլլայ՝ նախարարները պիտի ընդդիմանան. յատկապէս՝ Զափաւորականները, որոնք դէմ են Ֆրանսա — Հիւս. Ափրիկէ որեւէ ձեւի միութենականութեան: Բացի Զափաւորականներէն, կան նաեւ քանի մը այլ նախարարներ, որոնք հաւատք չունին Մարոքի եւ Թունուզի ղեկավարներուն վրայ եւ կը յիշեն Թունուզի-պայի արտասանած վերջին ճառը :

Այս հարցին քննութիւնը չէ վերջացած տակաւին եւ Արտաքին նախարարը պիտի աշխատի իր կապերը պահել Մարոքի եւ Թունուզի կառավարութեանց հետ, Ալժերիոյ մէջ զինադադար մը ձեռք ձգելու համար :

Օրակարգի վրայ կը գտնուէր նաեւ Ատլանտեան Ուխտին ժողովը եւ Ֆրանսայի մէջ հրթիռներու արձակարաններ հաստատելու պարագան: Նախարարաց Խորհուրդը ոչ թէ այդ արձակարաններուն հաստատումին դէմ, այլ՝ զանոնք գործածելու մասին մտածեց: Հետեւաբար՝ Ֆրանսա համաձայն է արդէն, որ հեռաւոր (թէլէկիտէ) հրթիռներու արձակարաններ հաստատուին իր հողամասին վրայ :

ՔՈՔ Տ'ԱԶԻՒՐԻ վրայ անձրեւն ու փոթորիկը մեծ աւերներ գործեցին: Նիսի մէջ երթեւեկը դադրած էր Փրոմընատ տէ զ'Անկլէ վրայ:

ԲՈՒԼՂԱՆԻՆ ՅՈՅՍԸ ԴՐԱԾ Է ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎՐԱՅ

Միջազգային մամուլը եւ մասնաւորաբար Ֆրանսական թերթերը մեծապէս հետաքրքրուած են մառեշալ Բուլղանինի նամակներով: Ինչպէս ծանօթ է, Խ. Միութիւնը Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն առաջ, հինգ երկիրներու նամակներ ղրկեց, գրեթէ բոլորին ալ նոյն առաջարկը ընելով :

Վարչապետ Կայեառի յանձնուած նամակը բաղկացած է երկու մասէ: Ա. մասին մէջ, Բուլղանին կը զգուշացնէ Ֆրանսան՝ անգլիացի եւ ամերիկացի իր դաշնակիցներու ձեռք առած միջոցներուն դէմ: Բ. մասին մէջ առաջարկներ կ'ընէ միջազգային լարուած կացութեան մեղմացման եւ ֆրանքեւ-խորհրդային գործակցութեան մը համար :

Ուշագրաւ է նամակին եզրակացութիւնը. — 1956 Մայիս 19ին հրապարակուած ֆրանքեւ-խորհրդային յայտարարութեան ոգիով՝ Ֆրանսա ինչո՞ւ նախաձեռնարկ չըլլայ Ատլանտեան Ուխտին մէջ առաջարկ մը ընելու՝ միջազգային խաղաղ համագործակցութեան մը համար: Այս պարագային՝ Խ. Միութիւն պատրաստ է թիկունք կանգնելու՝ անոր յաջողութեան համար :

Նամակին առաջին մասին մէջ, Մոսկուա կ'ըսէ թէ անգլեւ-ամերիկեան գործունէութիւնը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ պատերազմի մը նախապատրաստութիւնը: Այս աշխատանքները տանելու համար է որ պիտի գումարուի Փարիզի ժողովը: Իսկ եւրոպական երկիրներու մէջ հեռաւոր (թէլէկիտէ) հրթիռներու արձակարաններու հաստատումը՝ պաշտպանողական ոչ մէկ նպատակ ունի :

Այնուհետեւ, Բուլղանին հարց կուտայ, թէ Ֆրանսացիք իրենք զիրենք ապահով պիտի զգա՞ն հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու մթերանոցներով՝ երբ անոնց հրահրողութիւնը կը կատարուի օտար զօրավարներու կողմէ: Ցետոյ, ի՞նչ կը մտածեն իրենց հողամասին վրայ հիւլէական ռումբեր կրող ամերիկեան օդանաւներու թռիչքին մասին :

Մեծ վտանգ մը պիտի ներկայացնէ նաեւ Արեւմտեան Գերմանիա՝ երբ ջրածին ռումբեր ունենայ իր տրամադրութեան տակ: Միջին Արեւելքի կացութեան խառնակ վիճակն ալ յիշատակելէ ետք, կարմիր մառեշալը կ'ըսէ թէ այս բոլորը Խ. Միութեան դէմ առնուած քայլեր են, որուն հետեւանքով գիտական ու մշակութային յարաբերութիւններ ստեղծել կարելի պիտի չըլլայ երկու աշխարհներու միջեւ :

Ինչպէս կը տեսնուի, Մոսկուա իր նամակին առաջին մասին մէջ կ'ուզէ ցոյց տալ, թէ դաշնակիցներու հետ գործակցելով Ֆրանսա կը վտանգուի: Ահա՛ թէ ինչո՞ւ կը ներկայացնէ կարգ մը առաջարկներ :

1.— Դադրեցնել հիւլէական ու ջրածին զէնքերու գործածութիւնը եւ փորձերը՝ երկու կամ երեք տարուան համար :

2.— Դադրեցնել Արեւելեան եւ Արեւմտեան Գերմանիաներու սպառազինումը:

3.— Ոչ-յարձակողական դաշինք մը՝ Վարշաւայի եւ Ատլանտեան Ուխտերուն միջեւ :

4.— Արեւելքի մէջ, ժողովուրդներու անկախութեան դէմ կատարուող միջոցները դադրեցնել եւ զէնք չգործածել :

Այս բոլորը իրականացնելու համար, Անգլիայէն եւ Ամերիկայէն յուսահատած՝ Խ. Միութիւն կը դիմէ Ֆրանսայի: Ծանօթ են սակայն Փարիզի կառավարութեան տեսակէտները՝ որոնք դէմ են Մոսկուայի եւ Բուլղանինի առաջարկներուն :

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ
(1907 – 1947)

Եթէ արուեստը Հայրենիք չունի, նայն չէ արուեստագէտին համար, եւ հայ արուեստագէտին համար, Արարատի շուքէն անդին Հայրենիք չկայ. հայ երաժշտին համար՝ հայրենի երգէն դուրս ներշնչում չկայ :

×

Հայ երաժշտութիւնը, իր ոգիով, գեղեցկութեամբ, գոյնով եւ պարզ արուեստովը կը գտնենք ասուեղապէս գեղջուկ երաժշտութեան մէջ :

Այս տեսակէտէն, Կոմիտաս վարդապետի գործը անհուն է, անփոխարինելի, աննախընթաց եւ գուցէ անյաջորդ :

Վարդապետը տարիներ շրջելով, հաւաքած է բազմաթիւ ժողովրդական երգեր, զանազան փոփոխակներով, ըստ իրենց կրած ազդեցութեան՝ արեւելեան, պարսկական, թրքական, քրդական եւայլն, եւ այս բոլորին մէջէն զտած, բիւրեղացուցած է հայկականը :

Կոմիտասի մեծագոյն արժէքը իր դաշնաւորման մէջ է. զտած է հայ երաժշտութեան երակը եւ հարազատ գեղեցկութեամբ տուած է զայն գեղջուկ երգերուն մէջ: Եւ տուած է հայ երգը իր պարզ գեղեցկութեամբ : Հակառակ երաժշտական իր մեծ զարգացումին ու գիտութեան, անիկա չխնդաց եւ՝ ինչպէս ուրիշներ ըրած են ու կ'ընեն, եւրոպական խաչոր զգեստներ չհագցուց հայ երգին :

Ոմանք, չարամիտներ կամ տգէտներ, փորձեցին նուազեցնել Կոմիտասի արժէքը, ըսելով թէ այդքան պարզութեամբ տուած է ան հայ երգը, որովհետեւ աւելին չէր կրնար հասնիլ: Իրականութիւնը ճիշդ հակառակն է. մեծ արուեստագէտները միայն կրնան հասնիլ այդքան պարզ գեղեցկութեան, եւ Կոմիտաս վարդապետը հասած է:

×

Ես ալ իմ երաժշտութեանս հայեցի մասը Վարդապետին կը պարտիմ. անոր գործերուն ընթերցումով է որ հայ երաժշտութեան յայտնութիւնն ունեցայ :

Այսպէսով է որ՝ Մեծ Վարդապետին անուղղակի միջամտութեամբ, ուղիս գծուեցաւ եւ ես դարձայ հայ երաժշտագէտ. կ'ըսեմ հայ եւ ոչ թէ հայազգի երաժշտագէտ, որովհետեւ մեծ է տարբերութիւնը այս երկուքին մէջ :

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Սահող ժամանակին անցողութիւնը, որքան ալ պայմանադրական տեւողներով չափուած ու ճշդուած ըլլայ, այդ անցողութիւնը սակայն մեր էութեան խորը համեմատական կը մնայ մեր զգացումներուն եւ ապրումներուն, մեր յոյզերուն եւ խռովքներուն, ու նաեւ մեր ցաւերուն եւ կսկիծին, մանաւանդ կսկիծին՝ որ թերեւս ամէնէն անսխալ չափանիշն է սահող ժամանակին անցողութեան, երբ տասը տարի վերջն ալ տակաւին դէմ յանդիման կը մնանք ծանր կորուստին դառնութեան ու նաեւ այդ նոյն հեռաւորութեամբ իսկ աւելի յստակօրէն կարենալ կշռելով կորուստին ծանրութիւնն ու կորսուածին արժէքը :

Արդարեւ Գուրգէն Ալէմշահի մահուան տասնամեակը, որ պիտի նորոգէր մեր ցաւը եթէ ան մինչ թարմ ու ներկայ չըլլար մեզի հետ, բաւարար հեռաւորութիւն է հաստատելու համար երկու հիմնական եւ անժխտելի իրողութիւններ : Նախ իր թողած վաստակին հարուստ ու տեւական արժէքը եւ ապա ուրեմն գալոց վաստակին զրկանքը՝ որ կրեցինք իր վաղաժամ կորուստով : Տուածին արժէքը գրաւական կորսուածին :

Արուեստագէտը, որ բնատուր ձիրքերով, ներքին սրբազան կրակով օժտուած է անպայման, այլապէս արուեստագէտ չէ, լիովին արտայայտելու համար իր էութիւնն ու տաղանդը, տալու համար ինչ որ ի՛նք կրնայ տալ, ինչ որ իրն է միայն, ինքնատիպ ու լեցուն իր արուեստի գործը վերջապէս, անհրաժեշտաօրէն կը պատրաստուի, կը կազմուի, արբունքի կը հասնի, պտուղի պէս կը հասունանայ եւ ապա կը պոռթկայ սփռելով իր տաղանդին կայծերն ու շողերը :

Մենք որ տեսած էինք երաժիշտի իր առաջին քայլափոխերը, տարիներն ի վեր հրճուանքով ու նաեւ հպարտանքով հետեւեցանք Գուրգէնին ձիրքերուն կազմաւորումին, տաղանդին՝ որ կը ձեւաւորուէր, հունի մէջ կը մտնէր, կը հասունէնար :

Պատրաստ էր արդէն [illegible], ծանրկիշին, հիացնողին եւ տաղանդին թեւերը յոյն պարզած արդէն սկսած էր թափահարել : Բայց անողորմ ճակատագիր մը այլ էր վճռած : Անակնկալ ու չըմբռնուելի հարուածը յանկարծուստ խորտակեց թեւ ու թափ, կորելով այս պերճ տղուն կեանքին թելը :

Դասականօրէն եւրոպական էր իր երաժշտական ուսումը, լիաթոք եւ անյագուրդ իւրացուցած երաժշտութեան նոյնքան դասական հայրենիքին պորտին վըրայ : Բայց էապէս հայ տղայ էր ան եւ հայուն սովորաբար ամէն ինչ հայացնելու յատկանշականութիւնը իրն ալ էր : Իր գործերուն մէջ առաւելապէս հայ է ան, լիովին հայ, առանց սակայն որ իր գործերը դոյզն չափով իսկ մեղանչեն եւրոպական երաժշտութեան կազմական օրէնքներուն եւ կանոններուն դէմ :

Երախտիք ունինք իրեն հանդէպ ասոր համար նաեւ : Կրնար եւրոպական տարազով երաժիշտ մը ըլլալ, շատերու բազմութեան մէջ մէկն ալ ինք, բախտի բերումով կամ արժուկի ճարպիկ հմտութիւններով առաւել կամ նուազ ծանօթ համբաւի մը տէր, անհնար չէր :

Նախընտրեց հայ արուեստագէտ, հայ երաժիշտ ըլլալ : Հարստացնել, ճոխացնել Հայոց մշակոյթին անկողոպտելի գանձը, միակ անկորնչելի հարստութիւնը որ կը մնայ այսօր մեր բաց ափերուն մէջ եւ ատոր համար է թերեւս որ հիմա սկսած ենք աւելի յստակօրէն գիտակցիլ անոր արժէքին :

Նախընտրութիւնը երկնդրանք մը չպարտադրեց Գուրգէնին : Նախընտրեց հայ երաժիշտ ըլլալ, որովհետեւ չէր կրնար չըլլալ : Իր էութիւնը, իր խռովքները իր յուզումներն ու ձգտումները տարր կը մագնիսանային : Հայանուն արուեստագէտ ըլլալը հայ արուեստագէտ ըլլալ ըսել չէ : Տարբերութիւնը բացատրութեան չի կարօտիր :

Ու նաեւ ի՞նչպէս երախտիքի բաժին մը չհանել նաեւ իր խառալացի վարպետին՝ որ արուեստի ընտրեալներուն յատուկ ծածկամտութեամբ՝ կտահած էր իր աշակերտին ներքին խռովքի լարերը առաւելապէս թրթռացնելու տաղանդ ներշնչումին տէր եւ քաջալերելով ուղղած զայն դէպի աղբիւրը Հայոց լոյսին :

Քառասուն տարեկան էր երբ մահացաւ հեռաւոր Տիթրոյիթի մէջ : Յիսուն տարի առաջ իր ծննդեան աւետիսը կուտային Իզմիթի մէջ դուռնէ դուռ, ազգականներն ու դրացիները մինչեւ Պարտիզակ : Մահուան տասնամեակին կատարուող վերջին վրայ ծննդեան յիսնամեակին բոլորանն ալ կայ մեր մէջ :

Արուեստին տասնուածային կրակին շընորհն ընդունածները, եթէ վաղաժամ մեռնին, կարծես նախապէս կը զգան մօտալուտ վախճանը, եւ ներքին անզուսպ պահանջէ մը մղուած կը շտապեն յայտնել վսեմը, մինչ միւսները կը յամենան :

Օրինակները բազմաթիւ են եւ մեր մէջ մասնաւորապէս յատկանշական է Վարուժանը :

Գուրգէն Ալէմշահ ալ անզգալաբար ըղբաց կարծես, եթէ ներելի է այս հակասութիւնը, եւ տուաւ մեզի իր «Աւարայր»ը հոյակապ համանուագային երգ մը, վսեմ իր ներշնչումով, հարազատ իր յուզական զօրութեամբ, հարուստ իր գունադեղ չեչտերով, անթերի իր կառուցուածքով, որ մինակն իսկ պիտի բաւէր հեղինակին համբաւը տեւականացնելու եւ անոր ուրոյն տեղը սահմանելու մեր մշակոյթի ընծայաբերներու լուսավառ շարքին մէջ :

Մեր արդար ժողովուրդն ալ, ան որ ճանչցաւ զինք հոս կամ ան որ հեռուն անոր համբաւն իմացաւ, չէ մոռցած զինք եւ Գուրգէն Ալէմշահ ներկայ է մեր հաւաքոյթներուն մէջ, նորերուն իսկ շրթներուն վրայ, «Իմ երգով», «Թուխուրիկով» եւ իր միւս գողարիկ ու հարազատ երգերով :

Հայ արուեստագէտ, կը հանգչի հայ հողի մէջ, Հայոց կղզին Ս. Ղազար, Հայ մշակոյթի նուիրեալներու մեծանուն շարքի մը հետ :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

ՀԱԶԱ՛Ր ԱՓՍՈՍ

Ինչքա՜ն ծաղիկ պիտի բուսնէր,
որ չբուսաւ էս հողին …

Յ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

Իր նախասիրած բանաստեղծին մէկ քառեակին այս տողերը, լրիւ կ'արտայայտեն այն խոր ցաւը որ մինչեւ ալ պիտի զգանք Գուրգէն Մ. Ալէմշահի վաղահաս մահը յիշելով : Տասնամեա՛կ մը արդէն :

Մեռնիլ հազիւ քառասնամեայ, մեռնիլ իր կեանքի թաքուն համանուագին հազիւ նախերգանքը երգած, անողոք ճակատագիր է երաժիշտի մը համար :

Իր ամբողջական բերքը տալէ առաջ անհետացող արուեստագէտին մահով, անոր մշակած արուեստին կրած կորուստը մեծ է այն չափով՝ որ մեծ պիտի ըլլար իր տալիքը, դեռ ապրելիք օրերուն : Ու արուեստագէտին տալիքը իր արդէն տուածովը կը նախատեսուի : Ալէմշահի կարճատեւ բայց արդէն իսկ բեղուն, ինքնատիպ եւ արժէքաւոր անցեալը, երաշխաւոր էր իր փայլուն ապագային :

Կորուստը զգալի եղաւ, անտարակոյս, հայ երաժշտութեան համար : Վկայ Ալէմշահի ձգած երգերուն մշտատեւ կենդանութիւնը հայ շրթներուն վրայ՝ Հայրենիքէն ներս եւ դուրս :

Անշուշտ, իրմէ առաջ եւ իրմէ վերջ, շատեր եկան ու պիտի գան մշտադալար պահելու համար հայ երգի ծաղկաստանը : Բայց չէ՞ որ ամէն հող իր ծաղիկն ունի, եւ ամէն ծաղիկ իր մշակը :

Ափսոս, հազա՜ր ափսոս, Ալէմշահի հոգին դեռ ծաղկելիք երգերուն կարօտը միայն մնաց մեզի :

Ե. Գ.

ՀԱՅ ԵՐԳԱՀԱՆԸ

Հաւատարիմ իր ծագումին, առաւելապէս հայ բանաստեղծներու քերթուածներն են որ, զինքը կը ներշնչեն : Թանուածքով գերազանցօրէն քնարերգակ եւ երաժշտական խոր զգայնութեան տէր, իր ընտրած բնագիրները իմաստալից, սիրուն եւ այլազան են :

Այսպէս, ան մշտանորոգ ներշնչումով եւ միշտ ալ յաջողութեամբ կ'երգէ՝ կարօտը Հնուտր Հայրենիքին, խորհուրդը Գլպուլն Աւարայրի, բերկրանքը Հունձքին, քաղցրութիւնը Նազերուն, հուրը Իգձին, երկնապար ծուխը հայրենի Թուխուրիկին, հեթանոսական կանչը Ազուարթներուն, երազանքը Եարին, սիրոյ վիշտ մը Մայիսին… եւ Իմ երգով՝ գեղագոյն իմաստութիւնը կեանքին :

Եղանակով ինքնաբուխ, զուսպ եւ դիւրահաղորդ, դաշնաւորումով պարզ, ջինջ եւ գիտաւոր, այս երգերը ինքնատիպ յօրինուածքներ են. առով հանդերձ, հայրենի չեչտին ու գոյնին կապուած երգահան, յաջողած է իր երգերուն ճակտին հայեցի սիրուն կնիքը դնել : ՏԸՄԱՐԳԻՋ

×

Տաղանդով եւ ինքնատիպութեամբ մեծարժէք երաժիշտ մըն է, Գ. Մ. Ալէմշահ :

Երաժշտական ուսումը Իտալիա աւարտելէ վերջ, Փարիզ եկած ու հաստատուած է 1931ին, և այնուհետեւ նուիրուած հայկ. երաժշտութիւնը վերարծարծելու, ծաւալելու եւ ծանօթացնելու գործին :

Փառաւոր անցեալ մը ունի հայ երաժշտութիւնը. աւանդութեամբ կենդանի ժողովրդական երգը, հիանալի գանձարան մըն է զոր հաւաքած եւ վերակենդանացուցած է հանճարեղ Կոմիտասը :

Հայկական երաժշտութիւնը ինքնուրոյն եւ հիմնովին տարբեր է, ունի իր առանձին ձայնարանը եւ իւրայատուկ չափական արուեստը :

Գուրգէն Մ. Ալէմշահի արժանիքներուն եւ յաջողութեանց յատկանշական մեծ կէտը ճիշդ այն է որ՝ ժողովրդական եղանակները օգտագործելէ աւելի, ան կցած է թափանցել, զգալ եւ իւրացնել անոնց այնքան ինքնորոյն ոգին, չեչտը, գոյնն ու քաղցրութիւնը. եւ՝ իր կարգին, այժմէական երաժշտական յօրինումներով, յաջողած է նոյնքան հարազատութեամբ ապրեցնել ինչ որ հայեցի է : Շատ զգալի է այս իր սիրուն երգերուն մէջ :

Իր գործերու երկերէն, ի միջի այլոց՝ շատ գեղեցիկ համանուագային քերթուած մըն է Հէքեաթը, եւ դիւցազներգակ շունչով ու ծաւալով մեծապէս տպաւորիչ, հոյակապ է Աւարայրի պատերազմը :

Որքան որ կեանքով կարճատեւ, Ալէմշահ գրած է կարգ մը հիանալի էջեր որոնք կ'ապահովեն իր անունին տեւականութիւնը : Մ. ԳՐԻԱՆ

«ԱՒԱՐԱՅՐ»Ը

ԱԼԷՄՇԱՀԻ ՈԳԻՆ

Բնութիւնը իր մէջ ներդաշնակութեամբ համախմբած էր հոգեկան, մտային եւ գեղարուեստական այն բոլոր յատկութիւնները՝ որոնցմէ կը բխին երաժշտական ճշմարիտ ստեղծագործութիւնները :

Այս բարեմասնութիւններուն աւելցուցէք իր հայրենասիրական ներշնչումը եւ կ'ունենաք Ալէմշահի ոգին որ բիւրեղանման յստակութեամբ կը յայտնուի իր «Աւարայր» համանուագային երկին մէջ :

Աւարա՛յր : Արիւն եւ մահ [illegible], Ալէմշահ՝ իր այս համանուագային քերթուածին մէջ, երաժշտութեամբ տուած է դիւցազներգութիւն մը՝ որուն մէջ խտացած է Աւարայրի գաղափարական, հերոսական, հազար հինգ հարիւրամեայ այլ եւս յաւերժական իմաստը :

Փոթկաց իր ներշնչումը, եւ մղուած իր տաղանդին եռուն ուժերէն, թռիչք առաւ իր գեղարուեստական երեւակայութիւնը՝ անկաշկանդ սաւառնելով դէպի Տղմուտի ափերը :

Իր ստեղծագործական տաղանդը յորդեցաւ եւ իր խռովայոյզ ներքնաշխարհը, առաջնորդուած իր ներհուն մտքին պայծառութենէն, հայ մշակոյթին տուաւ գեղարուեստական գլուխ գործոց մը՝ որուն մէջ ամփոփուած է Աւարայրի ամբողջ իմաստը իր վեհութեամբ, եւ գեղեցկութեամբ :

« Աւարայր»ը Ալէմշահի ամենայատկանշական գործն է եւ հարազատ արտայայտիչը իր ոգիին :

Որպէս հիմ այս կտորին, Ալէմշահ ընտրած է տպաւորիչ եւ գեղահնչիւն բըներգ մը : Ապա ձեւական եւ հնչական ընդարձակումով անոր տուած է մեծղի ծաւալ մը : Իրարու յաջորդող նախերգանքը, պատմականն ու վերջաբանը, միակուռ եւ ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կը կազմեն :

Ալէմշահ՝ իր մեծաշուք եւ միանգամայն ազատ եւ սահունաճով «Աւարայր»ին տուած է լոյսի եւ ստուերի յարադրեալ եւ տարբեանաւորուած խաղեր : Ճարտար դասաւորումով մը մացուցած է օժանդակ խմբերգային մաս մը՝ որ կը լրացնէ եւ կը չեչտէ իմաստն ու արժէքը նուագային բաժնին :

Իր ձեւին մէջ հաւասարակշիռ եւ տրամաբանական, մտքերու յաջորդութեան մէջ անվրէպ, գոյներով հարազատ եւ զգացումներով հայրենաշունչ, իր թելադրական եւ նկարագրական ընդարձակումով, «Աւարայր»ը կը ներկայանայ որպէս գեղարուեստական մեծ երկ մը՝ որ ժամանակի ընթացքին երթալով աւելի եւս կը հրաւիրէ մեր ուշադրութիւնն իր վըրայ, միշտ աւելի հրապուրելով եւ ոգեւորելով զմեզ :

Ամենայստակ եւ կորովի կերպով, Ալէմշահ՝ իր այս համանուագային դիւցազներգութեան մէջ արտայայտած է այն ինչ որ խորապէս կը զգար ինք : Իր նուագին հզօր ներդաշնակութիւնովը, երաժշտութեան միջոցով, կարողացած է նկարագրել Աւարայրի համայնապատկերը իր բոլոր գոյներով, իմաստով եւ դիւցազնական էութեամբ :

Եւ նման արուեստի մը՝ ազդեցութեան տակ՝ ունկնդիրը, իր մտային եւ հոգեկան ապրումներով վերացած, անզգալաբար այլ սերտօրէն՝ հիացումով կը կապուի այս երաժշտութեան :

Ալէմշահ, բանաստեղծական եւ երաժշտական ներշնչումները իրար զօդելով, կ'արտայայտուի հարուստ լեզուով մը… անկեղծ, ուժեղ եւ ազդեցիկ : Երաժշտութիւնով միայն կարելի է այդ լեզուն խօսիլ :

Երաժշտութեան միջոցով արտայայտուած գաղափարի մը միկնութեան ճըշգրտութիւնը մասամբ կախում ունի երգահանին ըմբռնելու կարողութենէն եւ իրագործելու այն յարաբերութիւնը՝ որ գոյութիւն ունի ընդ մէջ արտաքին բնութեան եւ երաժշտական ձայներուն :

Ցայտնօրէն այս յարաբերութիւնը երեւան կու գայ «Աւարայր»ի մէջ. այնքան հարազատօրէն նկարագրուած է այս հերոսամարտը որ ունկնդիրն ալ նոյն խոհերըն ու յոյզերը կ'ունենայ որ ունեցած է ինքն հեղինակը :

Ալէմշահ առած է նիւթ մը որ գարէ դար հասած է մեզի պահելով իր սկզբնական վեհութիւնը. եւ զայն վերածելով համանուագի մը, իր հայրենաշունչ եւ իւրայատուկ ոճով, անոր տուած է երաժշտական կերպարանք, բնութիւն եւ դըրոշմ :

« Աւարայր»ի արտայայտութեան արտաքին ձեւին միացած է սրտաբուխ ներքին ոգի մը, եւ երկուքը միասին՝ երաժշտութեամբ կը պատկերացնեն Աւարայրի խորին իմաստը :

Անժխտելիօրէն կրնանք եզրակացնել որ Ալէմշահի «Աւարայր»ը նուագախմբային երկ մըն է որ իր ծաւալով եւ որակով կարելի է մեր երաժշտութեան լաւագոյն գործերուն շարքին դասել :

Ճշմարիտ գեղարուեստին էութիւնը կը կայանայ այն վերացնող պատգամին մէջ՝ որ արուեստագէտը, մղուած իր ներշնչումի զօրութենէն, հարկադրաբար կ'արտայայտէ :

Այս տեսակէտէն, «Աւարայր»ի մէջ Ալէմշահի ոգիին ակէն անսպառ կը բխի իր բովանդակ եռանդը, հաւատքն ու սէրը : Եւ շնորհիւ իր բոլորանուէր ոգիին, «Աւարայր»ին տուած է կեանք եւ միանգամայն անդորրութիւն, վսեմութիւն, սըրբութիւն :

Ըսուած է որ հեղինակի մը ոճը հարազատօրէն կը ներկայացնէ իր միտքը : Եթէ աւելցնենք որ ոճը կը բնորոշէ նաեւ հեղինակին ոգին, այն ատեն՝ կարելի է ըսել որ «Աւարայր»ը ամբողջովին կը ներկայացնէ Ալէմշահի ազնիւ ու բարձր ոգին :

Նուիրական նիւթի մը՝ երաժշտութիւնով հաղորդած է ան իր ոգին եւ ստեղծած երկ մը՝ որ բխելով իր սրտէն, եւ անցնելով իր ոգիէն կը խօսի մեր սրտերուն :

×

Տասը տարի առաջ, Ամերիկա, հեռաւոր Տիթրոյիթի մէջ, ձմրան մռայլ առաւօտ մը՝ վերջ գտաւ իր անցաւոր կեանքը եւ սկսաւ արուեստագէտին տեւական փառքը :

Կատարեալ Հայ էր եւ կատարեալ երաժիշտ :

Այս է Ալէմշահի ոգին :

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

ՆԵՐՍԷՍ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԿՏԱԿԸ

«Թայմզ» Նոյեմբեր 26ի թիւով կը հրատարակէ հետեւեալ մանրամասնութիւնները ողբ. Ներսէս Կիւլպէնկեանի կտակին հրապարակման առթիւ։

Ներսէս Կիւլպէնկեան (Հանգուցեալ Գալուստ Կիւլպէնկեանի զարմիկը) որ մեռաւ անցեալ տարի 21 Մայիսին, 248.859 անգլ. ոսկիի կալուած եւ 348428 անգլ. հնչուն ոսկիի հարստութիւն մը ձգեց։ Անգլիա կը բնակէր։ Ան իր քարտուղարուհիին՝ Տիկին Տէյզի Մաքքէլըրէ ձգեց 15 հազար անգլիական ոսկի եւ կարասիներ։

Հազար անգլ. ոսկի ձգեց իր գործակատարին՝ Լեւոն Թիւրապեանի, հինգ հարիւր ոսկի իր խոհարարուհիին, 250 ոսկի իր գրագրին, հարիւր իր սպասուհիին, հինգ հազար անգլ. ոսկի Պոլսոյ Ս. Փ. Հիւանդանոցին եւ երեք հազար Թրք. ոսկի կը կտակէ Պ. Ճառագայթներու գործիքի մը չի յուԹեան, երկու հազար անգլ. ոսկի Գատը գիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցիին, 2500 անգլ. ոսկի իր զարմուհիին՝ Մելինէ Ռէիզեանի եւ մնացեալը իր աղջկան Վերժինի։

Կտակարարը խնդրած է որ իր հայերէն Թղթակցութիւնը եւ Թուղթերը փճացնեն առանց կարդալու։

×

ՊԱՐՈՆ 5 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ԵՒ «ԻՆԿԱԾ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ»

Նիւզ Օֆ Տհը Ուորլտ Նոյեմբեր 24ի թիւին մէջ կը գրէ.—

Հանգուցեալ Պ. «Հինգ առ հարիւր»ը Անգլիոյ աղջիկներուն փրկութեան առիթ մը կ'ընծայէ։ Այս նպատակին համար Լոնտոնի ոստիկանութիւնը ստացած է քանի հազար անգլիական ոսկի՝ Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութենէն։

Կիւլպէնկեանի կտակին համաձայն, տարեկան չորս միլիոն անգլիական պիտի ծախսուի այնպիսի բաներու, զորս ծերուկ Կիւլպէնկեան կը սիրէր ընել կեանքի մէջ։

«Հինգ առ Հարիւր»ի հաճոյքներէն մէկն էր փողոցի աղջիկները իշխանուհիներու վերածել։

Ան այս աղջիկները կը գտնէր Փարիզէն կամ այլ եւրոպական մայրաքաղաքներէն։ Անոնցմէ շատերը աղտոտ եւ ցնցոտիներով ծածկուած էին, բայց բոլորն ալ գեղեցիկ։

Կիւլպէնկեան կը յղկէր զանոնք, կը զարդարէր եւ օր մըն ալ այդ պարիկներէն մէկուն հետ կ'երեւէր ամենաճոխ ճաշարաններու կամ հիւրանոցներու մէջ։

Հայ «Հինգ առ Հարիւր»ը երեք հարիւր միլիոն անգլիական ոսկի ձգեց, երբ մեռաւ երկու տարի առաջ։

Լոնտոնի ոստիկանութեան պետը եւ ընդհանուր քարտուղարը յայտնեցին թէ այս քանի հազար անգլ. նուէրով անչափահաս ոճրագործ աղջիկներու համար տուն մը պիտի հաստատեն Անգլիոյ մէջ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ՏԷՐ – ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

Հայաստանի մէջ յիշատակուեցաւ հայ երաժշտութեան անխոնջ գործիչ՝ Անուշաւան Տէր Ղեւոնդեանի ծննդեան 70ամեակը։

Ծնած էր Թիֆլիս եւ աւարտած տեղւոյն միջնակարգ վարժարանն ու երաժշտական դպրոցը։1915ին վկայուած է Պետերսպուրկի իրաւաբանական համալսարանէն եւ երաժշտանոցէն։

Այնուհետեւ, աշխատած է Թիֆլիսի, Երեւանի եւ Պաքուի մէջ։ Ներկայիս Երեւանի «Կոմիտաս» երաժշտանոցի վարիչներէն է։

Մանկավարժական կարգ մը գործերէ զատ, անոր համանուագները մեծապէս նպաստած են հայկական երաժշտութեան, ինչպէս՝ Վահագնի ծնունդը (1922), Աղթամար (1923), Ուսումնասիրութիւններ Շիրակէն (1917) եւայլն։ Ա. Տէր Ղեւոնդեան գրած է նաեւ «Անահիտ» պալէն եւ մանկական օփերա մը՝ «Արեւու ճառագայթներուն տակ»։

Ունի նաեւ համանուագային բազմաթիւ այլ գործեր։

ՉԿԱԼՈՎ ԿԸ ՎԵՐՍՏԱՆԱՅ ԻՐ ՆԱԽԿԻՆ ԱՆՈՒՆԸ

Լուրը կուգայ Խ. Միութենէն։ Հարաւային Ուրալի քաղաքներէն մէկը, Չքալով, պիտի վերստանայ իր նախկին անունը՝ Օրէնպուրգ։ «Չքալովի շրջանն» ալ պիտի վերամկրտուի՝ «Օրէնպուրգի շրջան»։ Տեղական իշխանութիւնները կը յայտնեն թէ այս որոշումը տուած են հետեւելով Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Սեպտ. 11 Նիստի որոշման։ Այս վերամկրտութիւնը տարօրինակ կը թուի, որովհետեւ Չքալով խորհրդային օդանաւորդութեան ամէնէն մեծ հերոսներէն մէկն էր, որ արկածի մը զոհ գնաց 1938 Դեկտեմբերին։ Չքալովն էր, որ 1937 Յունիս 18ին Բայտուկովի ու Բելիակովի հետ, առաջին անգամ ըլլալով առանց էջքի 8700 քմ. կտրեց 64 ժամէն՝ Մոսկուան ուղիղ գծով կապելով Վանքուվըրի (Մ. Նահանգներ)։ Երբ արկածով մեռաւ, ոչ միայն ազգային յուղարկաւորութիւն կազմակերպեցին իրեն համար, այլ նաեւ խորհրդային վարչակարգին ամէնէն մեծ անձնաւորութեանց վերապահուած պատիւը մը արժանացուցին — աճիւնները տեղաւորեցին Կրեմլինի պատերէն մէկուն մէջ, Կարմիր Հրապարակի Լենինի մահարձանին եւոին։

Չքալով քաղաքի անուանափոխումը ինչո՞վ բացատրել ուրեմն. արդեօք յետմահու վարկաբեկո՞ւմ է եղածը, թէ՝ պարզ Թիւրիմացութիւն, որովհետեւ Գերագոյն Խորհուրդի Սեպտ. 11ի Նիստին որոշումը ի նկատի ունէր ապրող անձնաւորութիւններու անուններով կոչուող քաղաքներն ու հանրային հաստատութիւնները։

ԹՐՔԱՀԱՅՏՈՒՄ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ԵՒ ՑՂՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ շաբաթ, Թուրքիոյ մէջ բազմաթիւ նիւթերու գիները 20 – 50 առ հարիւր համեմատութեամբ յաւելում կրեցին։ Անփոփոխ մնացած են գինիին, դարեջուրին եւ կարգ մը այլ ըմպելիներու գիները։ Այս օղութեան պատճառով տարեկան հարիւր միլիոն ոսկիի յաւելեալ եկամուտ մը պիտի ապահովուի պետութեան։

Մինչ այդ, անդառնալի դարձած էր փայտը... Նկատելով որ հետզհետէ կը սաստկանայ ձմեռը, չահագործող իշխանութիւնները առիթլուած են լուրջ միջոցներ ձեռք առնել՝ դիմագրաւելու համար վառելանիւթի հաւանական չգոյութիւնը։

Այսուհետեւ, փայտերը պիտի դրուին քաղաքապետութեանց հսկողութեան ներքեւ եւ վաճառումը պիտի ըլլայ բաժնետոմսերու միջոցով։ Հակառակ այս միջոցին, կը հաղորդուի թէ հազիւ քանի մը շաբթուան փայտի պաշար կայ։ Իշխանութիւնները շարժման պիտի անցնին՝ գիւղերէն փայտ ապահովելու համար։

Տագնապը ծայր տուած է մանաւորաբար Պոլսոյ մէջ։

× Պոլսոյ Կուսակալութիւնը նկատած է, որ ժամանակէ մը ի վեր իր սահմաններէն դուրս կը հանուէին այն նիւթերն ու ապրանքները, որոնց գիները որոշուած էին քաղաքապետութեան կողմէ։

Պաշտօնական հրամանագիրով մը արգիլուած է նման ապրանքներու փոխադրութիւնը՝ դէպի այլ շրջաններ։ Անտառողները պիտի պատժուին Ազգ. Պաշտպանութեան օրէնքի տրամադրութիւններուն համաձայն։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ընկեր Լեւոն Ներսէսեան, որ ամիսներէ ի վեր հիւանդանոց կը գտնուէր, մեռած է Ֆիլատելֆիոյ մէջ (Միացեալ Նահանգներ)։ Ունեցած է բեղուն գործունէութիւն մը. երկար տարիներ վարած է ուսուցչական պաշտօն՝ Խարբերդի մէջ։ Աւարտած էր Պոլսոյ Իրաւաբանական վարժարանը։ Առեն մըն ալ խմբագիր եղած է «Հայրենիք» օրաթերթին։

Հ. Օ. Մ.Ի Ուոթըրթաունի (Ամերիկա) մասնաճիւղին վրայ աւելցած են տասներմէկ նոր անդամուհիներ։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ օրուան տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Լորէնսի մէջ (Միացեալ Նահանգներ), խօսած է ընկեր Գ. Մխիթարեան։ Շաբաթ մը վերջ, նոյն շրջանին մէջ տասը տղաք ու աղջիկներ անդամագրուած են Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան, մեծ խանդավառութիւն առնելով շրջանին մէջ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՆ

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Գոհունակութեամբ կ'ողջունենք ամէն երեւոյթ ձեռնարկ՝ որ կոչուած է ծառայել հայ մշակոյթի արժէքներու գնահատման ու ծանօթացման։

Ու երբ ձեռնարկը կուգայ երիտասարդներէ, մեր գոհունակութիւնը կ'ըլլայ ամբողջական։

Անցեալ երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 9, երեկոյեան ժամը 9ին Գոմոնի Ազգ. սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ «Համազգային»ի ու կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի տեղւոյն մասնաճիւղին, տեղի ունեցաւ գրական երեկոյ մը, նուիրուած տարաբախտ Եղիշէ Չարենցի կեանքին ու գործին, իր ծննդեան 60ամեակին առթիւ։

Օրուան նախագահը՝ Պ. Տ. Անդրէասեան, պարզ ու յստակ մեկերով բնորոշեց բանաստեղծութեան էութիւնը։ Իրաւ բանաստեղծութիւնը՝ նկար մըն է որ կ'արտայայտուի ու երաժշտութիւն մը՝ որ կը խօսի։

Նոր Սերնդական Օր. Մ. Իշխանեան, խրախուսական շունչով արտասանեց եղերաբախտ քերթողին «Ուղերձ մեր հանճարեղ վարպետներին»ը։

Յովհ. Տէր Վարդանեան, նոյնպէս Նոր Սերնդական յատուկ շեշտով արտասանեց բանաստեղծին կողմէ այնքան ճիշդ կերպով ըմբռնուած ու եզակի գեղեցկութեամբ արտայայտուած մեր ժողովուրդի պատմութեան էութիւնը ներկայացնող «Ելի կը տեսնեմ»ը։

«Ես իմ անուշիկ ունկնդրութենէն հոգ — սխալմունքի վրայ — օրուան բանախօսը՝ գրագէտ Կ. Փոլատեան աւելի քան մէկ ժամ տեւող իր բանախօսութեամբ ներկայացուց «Նայիրեան երկրի մեծ պաշտօնը Եղիշէ Չարենցը, որպէս՝ անձ, հոգի ու գրագէտ։

Կը խուսափինք ներկայացնելէ հաղեշահ բանախօսութեան մինչեւ իսկ հիմնական մասերը. քանի որ «Յառաջ»ի ընթերցողները ծանօթ են արդէն բանաստեղծին կեանքին ու գործին։

Եղերաբախտ քերթողը, որ 18 տարեկան էր երբ «Տանթէական առասպել»ով հայ գրականութեան անդաստանէն ներս իր ամուր արմատները կը նետէր, յետագային «Էպիքական լուսաբաց»ով ու մանաւանդ «Գիրք ճանապարհի»ով, դարձաւ միջազգային չափանիշով ժամանակի մեծագոյն բանաստեղծը կամ «Նայիրցի մի հսկայ պօէտ»ը ինչպէս կը սիրէր բնորոշել իր անձն ու գործը՝ ինքը, բանաստեղծը։

Շահեկան երեկոյթ մը, որ կրկնուեցաւ, անցեալ չորեքշաբթի, Դեկտեմբեր 11, Սէն Լուի մէջ։

Ժ. Մ.

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ըսի թէ Չարենցը բնորոշող երեք մեծ գործերէն առաջինը «Դանթէական առասպել»ն էր։ Գրուած է 1915 – 1916ին։ Ուրեմն տասնըութը տարեկանին, երբ կամաւորական խումբերու մէջ կը կռուէր ան։

Գրուած է պարզ լեզուով եւ պարզ չափով, յանդաւոր, իւրաքանչիւր տունը մէկ տող.

«Մենք ճամբայ ընկանք առաւօտ տեգին՝
Կապոյտ երկնքի խորութեամբ արբած։
Թարմ, թեթեւ էր մեր ճամբորդի հոգին՝
Ուրախ էինք մենք եւ սիրտը – բաց։
Կանչում էր, կանչում ճամբան անմեկին՝
Ոսկեզօծ ճամբան մեր առաջ փռուած։»

Հայ բանակի կռիւներն են, լեռնէ լեռ, դաշտէ դաշտ, մինչեւ Վան։ Կան քանդուած տեսարաններու նկարագրութիւններ, աւերակուած գիւղեր, գիւղեր։

Երկինքնամուտին մենք մի գիւղ մտանք։
Անուն էր միայն, էութիւնը չկար...
. . . .

Ահա եւ Վանը.
Երկու ընկերով ներս մտանք այգին
Եւ տեսանք մեր դէմ – խաղողի մի ծով։
. . . .

Երբ տունկերի մէջ... տեսանք մի դիակ։
Խեղդամահ արուած՝ ընկած էր մի ծեր։
Ընկած էր արնոտ խաղողների տակ՝
Նրանց ստուերին ընկեր էր դարձել...
Ու ջնջուել էին աչքերն այլանդակ՝
Իրենց մէջ պահած՝ անանուն հարցեր։

1918ին, քանդումէ կամ կասկածեալ քերթողը կը գրէ «Ամբոխները խելագարուած»ը։

Մեծ Չարենցը ամբողջութեամբ հոն է, իր դիւցազներգական շունչով, իր յանդուած Թռիչքով.

«Հեռո՜ւ, մօտիկ ընկերներին, — աշխարհներին, արեւներին, հրանման հոգիներին։
Բոլո՛ր նրանց, ում որ հոգին վառում է վառ,—
Բոլո՛ր նրանց հոգիներին արեւավառ։—
Կեանքի՞, մահի՞ այս ամենի աղջամուղջում՝
Ողջակիզուող հոգիներին — ողջո՜յն, ողջո՜յն։»

Ահա եւ «Խելագարուած ամբոխները», ահա նաեւ այն նոր, հզօր շունչը, որ Չարենցը կը բերէ հայ քերթողութեան.

Գիշերի դէմ – գիշեր է մութ խաւարամած նրանց հոգին,
Որ կարօտով մի կրակոտ սպասում է առաւօտին։
Խաւար է մեծ սիրտը նրա, բայց խաւարում անծայրածիր,
Երկինքներ կան կապուտաչեայ, հորիզոններ անծա՜յր, անծի՜ր։
Ու աչքերում նրանց կապոյտ, ուր իջել է գիշերը մութ,
Հազար բողբոջ կայ կրակոտ, ու արշալոյս ու առաւօտ,
Նրանց ձգուած մկաններում ո՛ւժն է նստել խռնուած հողի,
Եթէ ուզեն՝ արեւներին նոր-տե՛մպ կը տան ու նոր ուղի։
Եթէ ուզեն՝ արեգակնե՛ր կը շպրտեն երկինքն ի վեր,
Եթէ ուզեն՝ վար կը բերեն երկինքներից արեգակներ։
Եթէ ուզեն՝ կամքով արի ու աշխարհի հրով վառուած,
Ինչե՛ր միայն չեն կատարի ամբոխները խելագարուած...

Այո, նոր տեմպ կուտան այս տողերը հայ քերթողութեան, նոր ուղի կը բանան։ Նոր արիւն եւ նոր սարսուռ՝ հայ բազմալար քնարին։

Ու այս տողերը դարձեալ, չէ՞ն հանդիսանար նաեւ հրթիռներ, քառասուն տարի առաջ արձակուած քերթողին հոգիէն, եւ որոնք կ'իրագործուին այսօր «արեգակներ շպրտելով երկինքն ի վեր»։

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն բան մանրամասնութեամբ չենք գիտեր տակաւին Չարենցի վերջին տարիներուն մասին։

Ի՞նչ յանցանքի համար բանտարկուեցաւ հայ քերթողը, ի՞նչպէս մեռաւ՝ Հայաստանի Խորհրդայնացումէն յետոյ։ — հայ ժողովուրդի համախոհութեան հուժկու երգիչը։

Անձնակա՞ն էր իր ողբերգութիւնը։ Ընել կ'ուզենք որ, ան կրնա՞ր ազատիլ եթէ աւելի խելօք մնար։ Այդ պարագային, ան մաս պիտի չկազմէ՞ր մաքրագործումի ենթարկուածներուն։ «Գիրք Ճանապարհի»ի հեղինակը կրնա՞ր խուսափիլ այն ճակատագրէն, որ վիճակուեցաւ Բակունցներուն ու Մահարիներուն։

Առաջին ենթադրութեան դէմ հաւաստացողներ կան։ Անոնք գիտել կուտան թէ պիտի չհպէին Չարենցին, այնքան մեծ էր անոր փառքը։ Իրենց տեսակէտը պաշտպանելու համար, անոնք մէջտեղ կը նետեն աւելի զօրաւոր փաստ մը։ Չարենցը կը վայելէր ամենազօր Սթալինի համակրութիւնը։ Չէ՞ որ ան հետաքրքրուած էր հայ բանաստեղծով, անոր որպիսութիւնը հարցուցած, մաքրագործումի նախօրեակին, երբ Հայաստանի մէջ, բայց է բաց կ'ամբաստանէին արդէն զայն, ամենածանր մեղքերով։

Համաձայն չենք այս տեսակէտին։ Չարենցը դատապարտուած էր, աւա՜ղ։ Միամտութիւն է տարբեր մտածել։

(6 Շար.) Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

...ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Խորհրդարանը չորս մը հրովարտակներ հրատարակեց այսօր, ծանր պատիժներ սահմանելով երկրէն բոլոր հեռացողներուն, ինչպէս նաև անոնց օգնողներուն։ Ներկայիս մօտ վեց հազար հոգի, ամէն շաբաթ արեւմտեան Պերլին կը հասնին։ 1946էն ի վեր արեւելեան Գերմանիայէն արեւմտեան Գերմանիա անցնողներու թիւն է երկու միլիոն։

ՓԱՐԻԶԻ բոլոր դպրոցներու ուսանողները դասադուլի մէջ էին երէկ օր։ Հազարի մօտ աշակերտներ հաւաքուած էին Րիւ Սուֆլօ՝ թողարկ ցոյց մը ընելու համար. կը կրէին պաստառներ՝ որոնց վրայ գրուած էր.— Ձրիաբար, լայնելու ժամանակութիւն՝ կրթութեան համար, համալսարանները ընդարձակեցէք, եւն.։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Դեմոկրատ պարագլուխ Սթիվենսըն տեղեկագիր մը յանձնեց Արտաքին նախարար Տըլըսի, որով՝ պաշտօնապէս վերջ կը դնէ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին համար պետական խորհրդատուի իր պաշտօնը, որ տեւեց 25 օր։ Սթիվենսըն վերադարձաւ Շիքակօ՝ փաստաբանի իր գրասենեակը։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ կացութիւնը սկսած է ծանրանալ։ Նախագահ Սուքարնօ իր հրաժարականը ներկայացնելով փախած է երկրէն։ Բանակը անցած է իշխանութեան գլուխ, իսկ հոլանտական ձեռնարկները համաձայն՝ Սուքարնօ բանտարկուած է զինուորականներու կողմէ։ Ցամենայն դէպս պաշտօնական քեղրծեր չկայ նայն ուղղութեամբ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 12) — Զօյլ ոսկի՝ 570.000 նափոլէոն 4210, դուրս 3960, անգլ. 4950, քառն. տոլարնոց 20.000, թղթադրամ. (պաշտօնական չուկայ) տոլար 487, սթերլին 1300, դուրս 117.25, լիր 0.79։

ՎԻԷՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Զաքարեան եւ Որդին, իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Հայկ Սէրէնկիւլեանի, որդ. Նիկողոս Նիկողոսեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մինասեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Մինասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ՅԱԿՈԲ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

×

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Բաբայեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ժամ պատարագէ, ժամանակ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իրենց սիրելի հօր ԳՐԻԳՈՐ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ յիշատակին, իր մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, ինչպէս եւ Բաբայեան գերդաստանի համայն ննջեցեալներու հոգւոյն։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալի յիշատակը յարգողները։

×

Գ. Գարեգին Անտրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արա Անտրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Անտրէասեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ մօր՝ Տիկին Արուսեակ Անտրէասեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՄԱՆԻ ՄԷՋ

Գամանի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը յայտարարէ Մարսէյլի յարգոյ հասարակութեան թէ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին Գամանի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն հայ մեծ բանաստեղծ Ա. Իսահակեանի հոգւոյն։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Մէն Ժերոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէին ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս Շաբաթ երեկոյեան ընկեր Սիմոնեանի բնակարանը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱՌՆՈՒՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս կիրակի, ժամը 15ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս կիրակի ժամը ճիշդ 15ին, Աճարեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի բացառիկ ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը չորսին (102, Ավընիւ տը Սաքս), «Քաջ Սաքուի» ներքնասենեակը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՓԱՐԻԶ — Կապոյտ Խաչի մէջ — մասնաճիւղային ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 16ին, Բէժանի սրճարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. «Հայրենի» Միութեան Վիլանի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Գ. Սիմոնեանի սրճարանը։

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, ընկերուհի Գաքքճեանի աշխատանոցը, 58 Րիւ տ՚Աղաւէիր, մէթրօ Սանթիէ։ Ոչ ոքի հրաւէր չի ղրկուիր։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 28ին, Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի սրահներուն մէջ։
(Մանրամասնութիւնները անդւոյն վրայ)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ

Տօքթ. Ստեփան Էֆմէքճեանէ (Պոլսէն) իր հասցէն տեղեկացնել Գ. Յակոբ Տէմիրճեանի,

GRAND HOTEL LAFAYETTE BUFFAULT
6, Rue Buffault, Paris 9e - Tél PRO. 70-96

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

նախաձեռնութեամբ
Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի խումբի
Այսօր Շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, 11 րիւ Պասլի, Տէսին
ORCHESTRE PACHITO, BAR, BUFFET, BUVETTE

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

ՍԱՐԳԻՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ արտասանական ձեռնարկներ պիտի տայ Դեկտեմբեր 14ին, Միլանօ՝ Ազգ. Տան մէջ, Դեկտ. 21ին Վենետիկ, Մխիթարեան վարժարանը, եւ Դեկտ. 28ին Վիեննայի մէջ։

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբի։
Նուիրուած ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ։
Գամանի եկեղեցւոյ սրահին մէջ,
Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին։
Կը նախագահէ Գ. Յ. ԱՂԱՑԵԱՆ.
Կը խօսին.— Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Տ. ԹԱԴԻՈՍԵԱՆ; Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Նոր Սերունդի կողմէ)։
Արտասանութիւն եւ երգ՝ Ա. Իսահակեանի գործերէն։
Միաեր սահմանուած է ... Մուտքը ազատ է

ՕԻՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ՕԻՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ
28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ լոյս

Լիւթէսիայի զեղեցիկ սրահներուն մէջ

Orchestre Lutetia 43, BLD. RASPAIL, MÉTRO SÈVRES-BABYLONE

Գեղարուեստական բաժին, Գ. Կարպիս Աֆրիկեանի երգի քուարթեթը Մենապարեր՝
Օր. Թերեզ Քէօշկէրեան՝ Սուրբերու պարը Խաչատուրեանի, Օր. Անի Թարօն Երեւանի հարսանիքը եւ եւրոպական պար մը։

ԾԱՆՕԹ.— Տոմսերու վրայ նշանակուած է մինչեւ կէս գիշեր, բայց բոլորին ցանկութեան վրայ կարգադրուած է սրահի տնօրէնութեան հետ մինչեւ առաւօտեան ժամը հինգ։

Մուտք՝ 500 ֆրանք
Ուսանողներու համար՝ 300 Ֆրանք, ներկայանալ իրենց ուսանող. քարտերով։
Նպատակն է Կապոյտ Խաչի օգնութեան կայանը, ինչպէս նաեւ իր կրթական եւ բարեսիրական գործերը։

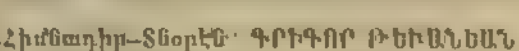

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՐԶՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական – Հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL.: BAL. 31-21
ՇԱՆ ԶԷԼԻԶԷԻ ՄՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
Métro : F. D. Roosevelt

Հանելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված–ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

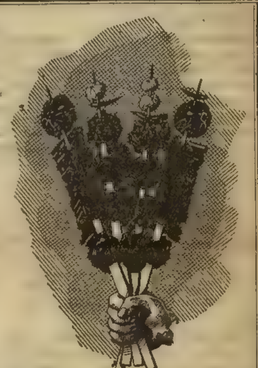

ԾՐԱՐՆԵՐ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՃԱՄԲՈՎ ԴԷՊԻ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՄԷՋԸ ԸԼԼԱԼՈՎ ՊԱԼԹԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մասնաւոր արտօնութիւնը որ տրուած է մեզի ֆրանսական կառավարութեան կողմէ, մեզի թոյլ կուտայ պատասխանելու մեր բազմաթիւ յաճախորդներուն որոնք կը փափաքին ծրարներ ղրկել Հայաստան

ՏՕՆԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ

ՄՏԱԾԵՑԷՔ ՁԵՐ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ

Իրենց մեծ հաճոյք պատճառած կ՚ըլլաք ղրկելով, հիմակուընէ, մեր առաջնակարգ վերնորոշ ծրարներէն մէկը, որոնք պատրաստուած են մեծ խնամքով։ Մեր բոլոր ապրանքները վստահօրէն անգլիական են։

ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԾՐԱՐ – 20.000 ՖՐԱՆՔ	ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱՐ – 30.000 ՖՐԱՆՔ	
Վերարկու–կերպաս 2 մեթր 75 Հագուստի կերպաս 2 մեթր 75 աստառ 4 մեթր 2 զոյգ նայլոն գուլպայ 2 ֆոմպինէզոն նայլոն 2 վարտիք նայլոն	2 մ. 75 բուրդէ թաւիշ վերարկուի համար 3 մեթր աստառ 2 մ. 75 զուտ բուրդէ կերպաս հագուստի համար 1 բուրդէ ֆառտիկան 1 զոյգ նայլոն գուլպայ 1 շալ բուրդէ (110×110) 6 թաշկինակ	2 մ. 75 թաւիշ բուրդ վերարկուի համար 2 մ. 75 զուտ բուրդ թայէօրի համար 5 մեթր աստառ 1 ֆառտիկան զուտ բուրդ 1 փլէտ էֆսէ 160×160 2 զոյգ նայլոն գուլպայ 1 բուրդէ շալ 110×110
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ՀԱՄԱՐ – 20.000 ՖՐԱՆՔ	ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ՀԱՄԱՐ – 30.000 ՖՐԱՆՔ	ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՑ ՀԱՄԱՐ – 40.000 ՖՐԱՆՔ
3 մեթր կերպաս հագուստի 3 մեթր փոփլին շապիկի համար 1 ներքին ճերմակեղէն (մայօ տը քոր եւ մէկ էնթերլոք (վարտիկ) 2 զոյգ բուրդէ գուլպայ 1 զոյգ պոքս կօշիկ	3 մեթր կերպաս զգեստի համար 3 մեթր աստառ 1 զուտ բուրդէ փուլ–օվըր 1 զոյգ կօշիկ պոքս 1 ներքնազգեստ (մայօ տը քոր եւ էնթերլոք) 3 մեթր փոփլին շապիկի 1 զոյգ բուրդէ գուլպայ	3 մեթր կերպաս Փեծիէհագուստի համար 2 մ. 75 զուտ բուրդէ կերպաս փարտըսիւի համար 5 մեթր աստառ սաթէն 1 փուլօվէր զուտ բուրդ 1 զոյգ գուլպայ զուտ բուրդ ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱՐ – 40.000 ՖՐԱՆՔ

ՇԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԱԾ ԳԻՆԵՐ որոնց մէջ՝ մաքս, ապահովագրութիւն, առաքման ծախքեր եւ ամէն տուրք

— ՍՏԱՑՈՂԸ ՎՃԱՐԵԼԻՔ ՉՈՒՆԻ —

Կարելիութիւն կայ ձեր ընտրութեամբ ծրարներ կազմել մեր ցուցակին ապրանքներով՝ ԺԱՄԱՑՈՅՑ, ԴԵՂ, ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆ ամէն տեսակի ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆ եւ ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆ

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՑՈՒՑԱԿԸ՝ ՁՐԻ

SICOMEX 20, RUE ROYALE, PARIS 8e
TÉL : OPE. 67-77
MÉTRO MADELEINE OU CONCORDE
C. C. P. PARIS 11964-43

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — DIMANCHE 15 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8069 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3870

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՂԹԷ ՇԵՐԵՓԸ

Խորհրդային Միութեան վարչապետ մարեչալ Բուլկանին քաղաքական իւրայատուկ մեթոտ մը ունի: Պատմութիւնը զինքը պիտի մկրտէ «նամակագիր» մակդիրով: Մասնաւոր «Թուղթէ շերեփ»ը: Իր նամակները մերթ սպառնական են, մերթ փաղաքշական: Երբեմն ալ երկու ձեւերը փոխն ի փոխ կը գործածուին նոյն գրութեան մէջ:

Տակաւին չեն մոռցուած 1956ի աշնան իր սպառնական նամակները Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի՝ սաստելու համար զանոնք, որ պարպեն Սուէզը: Այլապէս հիւլէական հրթիռները շարժման մէջ պիտի դնէր «նախայարձակ պետութեանց» երկիրներուն դէմ...:

Անցեալ գարնան Բուլկանին կէս-բացատրական նամակներ ուղղած էր Տանըմարքայի, Նորվեկիոյ, Յունաստանի եւ Գերմանիոյ վարչապետներուն՝ զգուշացնելով զանոնք, որ հիւլէական զէնքերու խարիսխ ու մթերանոց չդարձնեն իրենց երկիրները: Մայիս 20ին նամակ մըն ալ վարչապետ Կի Մոլէի գրելով՝ նման ազդարարութիւն մը բրած էր՝ բարեկամական շեշտերով:

Մօտերս մէջ թարմ են դեռ Մենտէրէսի ուղղուած երկու նամակները՝ Սուրիոյ դէմ յարձակումէ զգուշացնելու համար Թուրքիոյ վարիչները:

Բոլշեւիկեան նոր մեթոտներուն իրագէկներ անհամբեր կը սպասէին Բուլկանինի նոր նամակագրական յարձակողականին՝ Ատլանտեան խորհրդաժողովի նախօրեակին: Ճիշդ ժամանակին հասաւ այդ, դաշնակիցներու շարքերուն մէջ իրարանցում առաջ բերելու նպատակով:

Նախագահ Այզընհաուըրը, վարչապետ Ատենաուըր, Մէքմիլլըն, Ֆելիքս Կայեար, ինչպէս նաեւ Փանտիթ Նեհրու գրեթէ միաժամանակ նոյնիմաստ նամակներ ըստացան Մոսկուայէն:

Խորհրդային Միութեան վարչապետը Փալէ տը Շայոյի պատմական հաւաքոյթին սպասելով՝ անգամ մը եւս կը կրկնէ իր «խաղաղասիրական» նպատակները: Միացեալ Նահանգներու Նախագահին կ'առաջարկէ դադրեցնել հիւլէական փորձերը եւ գլուխ գլխի կանաչ սեղանի մը շուրջ խորհրդակցիլ՝ Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան վէճերը խաղաղութեամբ կարգադրելու համար:

Գերմանիոյ վարչապետին ուղղած նամակին մէջ Բուլկանին կը խօսի զինաթափութեան եւ Ատլանտեան Ուխտի մասին: Միաժամանակ կ'ամբաստանէ Արեւմուտքը, որ «աշխարհակալական» նոր պատերազմ մը կը պատրաստէ: Ու կ'առաջարկէ դարձեալ միացնել Գերմանիոյ երկու մասերը:

Տարակոյս չկայ, որ Կրեմլինի վարիչները բրար անցած են Եւրոպայի մէջ հիւլէական զէնքի խարիսխներ հաստատելու ամերիկեան ծրագրին առթիւ:

Ատլանտեան Ուխտին հակազդելու համար Խորհրդային Միութիւնը իր կարգին քանի մը տարի առաջ կազմակերպած էր Վարշաւայի ուխտը, մասնակցութեամբ արբանեակ պետութեանց: Ասոնցմէ Լեհաստանի արտաքին նախարար Ռափացքի հոկտեմբեր երեքին ՄԱԿի ժողովին առջեւ առաջարկած էր «չէզոք գօտի»ի վերածել կեդրոնական Եւրոպան, — այսինքն Գերմանիոյ երկու մասերը, Լեհաստանն ու Չեխոսլովաքիան: Այս հողամասերը, որոնց վրայ հիւլէական խարիսխներ պէտք չէ հաստատուին, թումբ մը պէտք է կազմեն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ:

Այս առաջարկը այժմ կ'երկրորդուի նաեւ Մոսկուայի նախկին ամերիկեան դեսպան Ճորճ Քէնընի կողմէ:

Մինչ մէկ կողմէ խաղաղասիրական հոգեշահ ճառեր կը խօսուին եւ փաղաքշական նամակներ կը գրուին միւս կողմէ երկուստեք սպառազինումները անընդհատ են եւ «հարուածային կարգով» յառաջ կը տարուին:

Ամբողջ աշխարհ անձկանօք կը սպասէ «տասնեւհինգ»ներու ժողովի արդիւնքին՝ այն մեծ յոյսով, որ Բուլկանինի «թուղթէ շերեփ»ը երկաթէ շերեփի պիտի չվերածուի երբեք:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՒ

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԿՈՉԸ՝ ՄԱԿ-Ի 83 ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ

Դիւանագիտական կարեւոր շաբաթը սկսաւ Փարիզի մէջ: Երկու օրէ ի վեր այստեղ կը գտնուին արդէն Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրներու ներկայացուցիչները, ինչպէս՝ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարար Տալըս, Դանիոյ Վարչապետ Հանսըն, Իտալիոյ Արտաքին Նախարար Փելլա, Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետ Ատընաուըր, Յունաստանի Վարչապետ Գարամանլիս, եւայլն:

Ու մինչ Նախագահ Քոթի եւ Վարչապետ Կայեար Օրլիի օդակայանը կ'երթային Ամերիկայի Նախագահ Այզընհաուըրի դիմաւորութեան՝ Կրեմլին չբաւարարուելով Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ եւ Հնդկաստանի կառավարութեանց ղրկած իր նամակներով՝ կոչ մը կը հրատարակէր, ուղղուած՝ ՄԱԿի անդամ 83 երկիրներուն:

Ատլանտեան Ուխտի «մեծ»երու համագումարին նախօրեակին, ծանօթ է այլեւս Մոսկուայի որդեգրած ուղղութիւնը. — Ամէն անգամ՝ երբ միջազգային համագումար մը ըլլայ, համագործակցութեան եւ խաղաղութեան կոչ կ'ուղղէ բոլորին: Այս անգամ՝ կ'առաջարկէ նաեւ Խ. Միութիւն – Ամերիկա բարեկամութիւն:

ՄԱԿի 83 անդամներուն եղած այս կոչը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ հինգ երկիրներու ղեկավարներուն ղրկուած Բուլկանինի նամակին կրկնութիւնը: Միացեալ Նահանգներու դաշնակից մեծ պետութիւնները առ այժմ կը սպասեն, այդ առաջարկները Փարիզի մէջ քննելու եւ, ի հարկին, պատասխանելու համար անոնց:

Բաց աստի, Պելժիոյ Արտաքին նախարարը խորհրդային առաջարկներուն մէջ ժխտական կէտ մը չգտնելով, փափաք կը յայտնէր, որ Ատլանտեան Ուխտի «մեծ»երու ժողովին մէջ այս պարագան լրջօրէն քննուի:

Միւս կողմէ, Վարչապետ Կայեար եւ Արտաքին Նախարար Փինօ խորհրդակցութիւն մը ունեցան, որմէ ետք պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ՝ թէ Ֆրանսա պիտի ընդունի որ հեռաւոր (թէլէկիտէ) հրթիռներու արձակարաններ հաստատուին իր հողամասին վրայ: Այսուհանդերձ, կը մտածուի որ արձակարաններու ղեկավարութիւնը միայն Ամերիկացիներու չյանձնուի:

Ընդհակառակն, Արեւմտեան Գերմանիոյ մամուլի գործակալութեան համաձայն, Վարչապետ Ատընաուըր հաւանութիւն պիտի չտայ որ հրթիռներու արձակարաններ կառուցանուին Դաշնակցային Հանրապետութեան մէջ:

× Առջի օր, Փալէ տը Շայոյի մէջ Ատլանտեան Ուխտի ներկայացուցիչներու եւ զինուորականներու խառն ժողով մը եղաւ՝ Հանրի Սփաքի նախագահութեամբ:

× Մոսկուայի «Կոմունիստ» թերթը խորհրդային քաղաքականութեան մասին խմբագրական մը գրելով, անգամ մը եւս կը հարուածէ Ժուկովը, յայտնելով թէ մարեչալին վարած քաղաքականութիւնը վտանգաւոր էր Խ. Միութեան համար: Թերթը կ'աւելցնէ, թէ մարեչալ Ժուկով կ'ուզէր բանակին տէր դառնալ՝ զինուորականները կուսակցութենէն բաժնելով:

Մեր Մերին

ՆՈՐ «ՀԱՅՐ ՄԵՐ»Ը

Հետեւեալ հէքեաթը կը պատմէ Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան «ապստամբ»ներուն կրակոտ պարագլուխը, Անայրին Պէվըն, որ Ամերիկա եկած է դասախօսելու.

— Եուկոսլաւ պաշտօնեան կը յանդիմանէ գիւղացի մը, որ եկեղեցի երթալու սովորութիւն չունէր:

— Ինչո՞ւ եկեղեցի չես երթար, կը հարցնէ պաշտօնեան:

— Որովհետեւ, եկեղեցի երթալու պէտք չունիմ — ես իմ տանս մէջն ալ կրնամ աղօթել, կը պատասխանէ գիւղացին:

— Ինչպէ՞ս կ'աղօթես ...

— Քալէ՛ տես ...

Գիւղացին տուն կ'առաջնորդէ պաշտօնեան եւ իր սենեակին պատերուն վրայ անոր ցոյց կու տայ՝ «հայր» Ստալինի, մարեչալ Թիթոյի, նախագահ Այզընհաուըրի, յայտնի դերասանուհի Ճինա Լոլոպրիճիտայի եւ Եուկոսլաւիոյ Գաղտնի Ոստիկանութեան պետին, Ալեքսանդր Ռանքովիչի մեծադիր նկարները:

— Աղօթէ՛ նայիմ, կը հրամայէ պաշտօնեան ...

Ու գիւղացին կը սկսի.

— Հայր մեր, որ յերկինս ես — *կը խոնարհի Ստալինի նկարին առջեւ* ...

— Եկեսցէ արքայութիւն քո, եղիցին կամք քո, որպէս յերկինս եւ յերկրի — *կը խոնարհի Թիթոյի նկարին առջեւ* ...

— Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր — *կը խոնարհի Այզընհաուըրի նկարին առջեւ* ...

— Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն — *կը խոնարհի Լոլոպրիճիտայի նկարին առջեւ* ...

— Այլ փրկեա՛ զմեզ ի չարէ — *կը խոնարհի ոստիկանապետ Ռանքովիչի նկարին առջեւ:*

×

Չեմ կարծեր որ չափազանցութիւն կայ այս պատմութեան մէջ: Որովհետեւ, ամէնքս ալ գիտենք որ Արեւմտեան ազգերուն եւ Արեւմտեան քաղաքակրթութեան «բարեկամ» Թիթօն ալ համայնավար է, Խրուշչեւի մը չափ եւ ան ալ չի հաւատար շնորհքով մարդոց հաւատացած բաներուն — Աստուած, Քրիստոս, եկեղեցի, աղօթք, Սաղմոս, Ալէլուիա եւ «բուրժուաներու վայել» ուրիշ «անելորդաբանութիւններ».

×

Լենին իր Ամբողջական Գործերուն 17րդ հատորին էջ 321ին վրայ գրած է.

— Ինչո՞ւ մենք բարոյականի եւ բարոյագիտութեան չենք հաւատար: Որովհետեւ անոնց մասին կը քարոզեն բուրժուաները, որոնք կ'ըսեն թէ բարոյականի պատգամները արձակած է Աստուած: Բայց մենք Աստուծոյ չենք հաւատար, որովհետեւ շատ լաւ գիտենք որ եկեղեցականները, հողատէրները եւ բուրժուաները Աստուծոյ անունով կը քարոզեն՝ իրենց շահերը հետապնդելու համար... Մեր ըմբռնած բարոյագիտութիւնը կը բխի աշխատաւոր բազմութեանց շահերուն պաշտպանութենէն եւ դասակարգային պայքարէն ...

×

Այս դաւանանքին առաքեալներէն մէկն ալ, Եուկոսլաւ Թիթօն, որուն գրպանը կանանչ տոլար է որ կը լեցնէ բարեմիտ Ընկեր Սեմը, այն ակնկալութեամբ թէ անոր ալ խիղճը փլուխ պիտի գայ, օր մը եւ իր թեւը պիտի չտայ Մոսկուայի դեւին:

Եթէ մեզ չըլլար խաղալ «Հայր Մեր»ին հետ, պիտի ըսէինք.

— Եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի միամտութենէ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Գրողներու Միութիւնը երկար վիճաբանութիւններէ ետք ընտրեց իր նախագահը՝ Անթոնի Սլոնիմսկի: Այս առիթով կը հաղորդուի թէ Միութիւնը այլեւս գաղափարական ու քաղաքական կազմակերպութիւն մը պիտի չըլլայ: Խորհրդային թերթերը խստօրէն քննադատեցին նորընտիր նախագահը:

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն Փարիզ գալէ առաջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Չըրչիլի հետ, Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մասին անոր կարծիքը առնելու համար: Սովորաբար, միջազգային ժողովներու մասնակցելէ առաջ, Վարչապետ Մաքմիլըն կը տեսնուի Չըրչիլի հետ:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը բողոքեց Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարութեան, Փարիզի մէջ գտնուող Կէօթէի նախկին տունը Արեւմտեան Գերմանիոյ յանձնելու ֆրանսական որոշումին դէմ: Մեծ գրագէտին բնակարանը (Րիւ Իէնա) որ 1937էն ի վեր Գերմանիոյ կը պատկանէր, Բ. աշխարհամարտի ընթացքին գրաւուած էր Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ:

ՍԻԿԻԼԻՈՅ մէջ գիւղ մը փլաւ՝ 50ի մօտ աշակերտներու վրայ: 11 տղաք ու աղջիկներ մեռած են, միւսները՝ վիրաւորուած:

ԼՈՆՏՈՆ հասաւ եօթը միլիոն սթերլին արժողութեամբ ռուսական ոսկի, անգլիական դրամատան մը համար:

"ԵՍ ՀՈՍ ԵՄ"

ԿԸՍԷ ՍՈՒՔԱՐՆՕ

Ինչպէս գրած էինք, առջի օր / շրջան կ'ընէին զրոյցներ՝ որոնց համաձայն Ինտոնեզիոյ Նախագահ Սուքարնօ իր հրաժարականը տուած եւ արտասահման փախած է: Լուրին աղբիւրն էր Ամսթերտամ, որ միաժամանակ կը յայտնէր թէ Հաթթա իշխանութեան գլուխ անցած է:

Սակայն, Նախագահ Սուքարնօ անձամբ հերքեց այդ լուրերը, օտար լրագրողներու առջեւ յայտարարելով. «Ես հոս եմ»: Խորհրդարանի ժողովին նախագահելէ ետք, Սուքարնօ մամուլին յանձնեց գրաւոր յայտարարութիւն մը, ուր կ'ըսուի.

— Ամսթերտամի մէջ շրջող զրոյցները կ'ըսեն թէ ես տապալա՞ծ եմ: Ահաւասիկ հո՛ս եմ ես: Այնպէս կ'երեւի, թէ Ամսթերտամ իր փափաքները իրականացած կը նկատէ ...:

Միւս կողմէ, Փէքինի ձայնասփիւռը յայտարարեց, թէ նոր մահափորձ մը կազմակերպուած էր Նախագահ Սուքարնոյի դէմ. լուրը հերքուեցաւ Ինտոնեզիացիներու կողմէ:

Մինչ այս մինչ այն, Ինտոնեզիոյ կառավարութիւնը արտօնութիւն տուաւ անգլիական Պ. Օ. Ա. Ս. օդանաւային ընկերութեան, որ գրաւէ Հոլանտացիներու տեղափոխութեամբ: Լոնտոն հասած են արդէն 68 կիներ ու մանուկներ՝ Ինտոնեզիայէն արտաքսուած: Հոլանտական ընկերութեան մը պաշտօնեաներուն ընտանիքներն են անոնք:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ արեւմտեան շրջանին մէջ պատահած երկրաշարժի մը հետեւանքով երեք հարիւր հոգի մեռած եւ հինգ հարիւր հոգի վիրաւորուած է:

ՔԱՆԴԻՆԻԹ ԶԻՆԱԿԱՆ ԶԱՐԻՍՏՆԵՐԸ

Թ.

Պայքարը, զոր կը սկսիմ բերել, մէկուն կամ միւսին դէմ ուղղուած չէ դեռ կասնցնել դրելով, զոր, փոյթ չէ, կը շարժեն շատեր՝ իրենց վարտիքը կապելու անկարող: Զոլա, գիտեմ, տարբեր գործիք կը գործածէր, բայց քաղաքավարութիւնը ինծի չի ներեր, ի՛նչ անուն ալ տրուի պայքարին:

Երկրորդ, իմ սովորութիւններուս մէջ չէ խօսիլ պայքարի կամ որեւէ նիւթի մասին՝ գրպանիս խորը միայն ափ մը պարապ կաղին: Կամ տարիներու ծամուքը բերնիս մէջ: Օ՛ էյլէնճէ – ֆըստըխճինէրու յօդուածագրութիւն: Օ՛ կոխպալյեաժ, որ հրապարակագրութիւն կը կոչուիս, երբեմն գրականութիւն:

Պայքարը կը պահանջէ հմտութիւն, — մէջտեղ թափել կաղինները միշտ լեցուն: Արդ, պայքարը որու ներածութիւնը կը կազմեն այս յօդուածները՝ կը կոչուի պայքար աշխարհականութեան: Ուրեմն, նախ ի՞նչ կը նշանակէ աշխարհականութիւն:

Տարօրինակ, այլ շատ հետաքրքրական պատմութիւն մը ունի այս բառը: Ամենահին վկայութիւնը կը գտնենք Հռութի հայերէն թարգմանութեան մէջ (Ա. 12). «Լինիցիմ առն աշխարհականացեալ», ուր վերջին այս բառը յետսամուտ կը թուի ինծի, համբակ լուսանցագրողէ մը յիշատակ, ոչ թէ միայն այն պատճառաբանութեամբ թէ բնագրին մէջ տեղ չունի այդ բառը, այլ որովհետեւ բառին իմաստի զարգացումը կը հետեւի քրիստոնէական եկեղեցիի աւանդութեանց, — ուրեմն բառն իր առաջին նշանակութիւնը կը ստանայ Քրիստոսէ դարեր ետքը, երբ աշխարհական կը կոչուէր այն որ կը դաւանէր կրօնաւորէն անով որ եկեղեցական աստիճան չունէր: Հետեւաբար յետին դարերու բացատրութիւն է աշխարհականացեալ = ամուսնացեալ նշանակութիւնը Մխիթարեաններու, այստեղ, համաձայն կուսան կողլոկ ? բառը, ինծի անծանօթ):

Աշխարհական բառին սկզբնական իմաստը գտնելու համար, հարկ է քրքրել յունարէն [illegible] բառին ստուգաբանութիւնը, որ հետաքրքրական ծանօթութիւններ կուտայ ի պէտս զարգացման.

Լայիքոս, զոր լատիններէն, ինչպէս ֆրանսերէն լեզուները փոխ առած են յունարէնէ, կը նշանակէ ժողովրդային կամ ռամկական: Արդի հայերէնով՝ աշխարհական:

Այս բառը կը գտնենք Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ տեսնէք թէ ինչ իմաստով. «Ոչ կայ հաց պիղծ ընդ ձեռամբ իմով» (Ա. Թագ. ԻԱ. 4): Պիղծ բառին դէմ, այստեղ, լատիններէնը կը դնէ լաիքուս, յունարէնը վէվէլոս, որու ֆրանսերէն համազօրն է փրոֆան:

Ինչպէ՞ս պիղծ թարգմանուած է լաիք բառը մեր լեզուին մէջ

Երկու տեսակ էին Հացերը, — «մին՝ օրհնուած, սրբագործուած, որ կը կոչուէր նաեւ «հաց առաջաւորութեան», քուրմերու եւ քահանաներու յատկացեալ: Զանց կ'ընեմ այս հացին սրբագործութեան ծէսին նկարագրութիւնը, ծագումով եգիպտական, միայն կ'աւելցնեմ թէ կը պատրաստուէր ազնիւ ալիւրէ եւ ուտելու արտօնուած չէին նոյնիսկ Թագաւորները: Միւսը՝ հասարակաց հաց, որ յատկացուած էր ժողովուրդին: Ուրեմն պիղծ չէր արդի իմաստով հացը որ լաիք կը կոչուէր, այլ պարզապէս կը նշանակէր թէ յատուկ էր ժողովուրդին, որ կրօնական աստիճանաւորում չունէր:

Եւ սակայն, դարերու ընթացքին, իմաստի զարգացումով՝ բառն ստացաւ այն նշանակութիւնը, որ հակադրութիւն մը ցոյց կուտայ, նոյնիսկ պայքար: Այսպէս աշխարհական բառին մէջ գրուեցաւ ընդդիմութեան մը իմաստը, հակամարտութեան մը ոգին, պարզ խօսքով՝ աշխարհականութիւնը դարձաւ դրօշակ հակակղերականութեան:

Բառին պատմութիւնը չի դադրիր հետաքրքրական ըլլալէ՝ նոյնիսկ ասկէ անդին: Կաթողիկէ աստուածաբանութիւնը, որ պահ մը սաստիկ պայքար բացաւ աշխարհականութեան դէմ՝ հալածելով, վարկաբեկելով եւ դատապարտելով բա՛ռն անգամ, զոր համարժէք կը համարէր... աղանդ – որմնադրութեան (տեսնել Քրիստոնէութեան Համայնագիտարանը, զոր հրատարակած են Պառոփ եւ Թրիքօ, էջ 752), յանկարծ... իւրացուց բառը՝ անոր տալով ոչ թէ անթիքլէրիքալ նշանակութիւն, այլ... փրոքլէրիքալ բովանդակութիւն:

Կը սիրեմ պայքարի այս ձեւը, — իւրացնել հակառակորդին զէնքը:

Արդարեւ, իմաստուն խաղով մը՝ կաթողիկէ եկեղեցին [illegible] ճակատը, որ կազմուած էր դարերէ ի վեր՝ դէմ դիմաց հանելով աստուածպետութիւնը եւ աշխարհապետութիւնը կամ քահանայապետը եւ կայսրը: ԺԱ. դարուն, երկու ճակատի բաժնուած էր ամբողջ քրիստոնէութիւնը, այն վիճաբանութեամբ, բառ երեւոյթին՝ բիւզանդական, բառ էութեան՝ գերագանցօրէն հետաքրքրական, թէ Պա՞պն էր որ պիտի տար նորօծ եպիսկոպոսի մը իրաւասութիւնները՝ զուգընթացաբար իր աստիճանաւորման, թէ կայսրը:

Այնքան բուռն էր վէճը, որ բազմաթիւ կամաւորներ տուաւ մահուան: Հարցը, իրականին մէջ, ունէր հետեւեալ իմաստը.

Պետութի՞ւնն է որ կը տնօրինէ անհատին իրաւունքները թէ եկեղեցին: Այլ խօսքով՝ որո՞ւ ձեռքը կը գտնուի վեհապետութիւնը, Ժան Պոտէնի բացատրութեամբ՝ «ղեկավարելու եւ իր կամքը պարտադրելու իշխանութիւնը, առանց ղեկավարուելու եւ պարտադրուելու մէկու մը կողմէ՝ ով որ ալ ըլլայ անիկա աշխարհի վրայ»: Վերջապէս գերիշխանութիւնը, ի վեր քան զամենայն իշխանութիւն:

Այսպէս, Արեւմուտքի մէջ սկսաւ գերիշխանութեան պայքար մը, զոր ոմանք կ'առիթաւէին չափել օծումով՝ ինչպէս կը թելադրէ, կ'ըսէին, Սաւուղի պարագան, որու օրինակով՝ Պէպին: Իսկ ուրիշներ՝ թագադրութեամբ, ինչպէս Մեծն Կարոլոս:

Քրիստոնէութեան առաջին դարերուն, նման յաւակնութիւններ չունէին կրօնքի մարդիկը: Հնազանդութիւնն էր իրենց սկզբունքը, հպատակութիւն՝ երկրին օրէնքներուն «Տուք զկայսերն՝ կայսեր»: (Մատթ. ԻԲ. 21): Կամ անտարբերութիւն. «Իմ արքայութիւն չէ յայսմ աշխարհէ» (Յովհ. ԺԸ. 36): Բայց շուտով զարգացան յաւակնութիւնները եւ կղերը սկսաւ վկայութիւններ որսալ Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ՝ կորզելու համար գերիշխանութեան իրաւունքը: Չէ՞ որ գրուած է. «Հոգեւորն քննէ զամենայն, եւ ինքն յումեքէ ոչ քննի» (Ա. Կոր. Բ. 15):

Այդ յաւակնութիւնը առաւել աստիճաններու կը հասնի Գրիգորիոս Է.-պապին (1073 – 1085) վճռաթուղթով. «Հռովմէական եկեղեցին [illegible] տնօրինուած է զարհուրելի ընելու կայսրերը: Կրնայ կրել կայսերական նշաններ: Նոր ժողովուրդներ միացնել իր մակոնին տակ: Ոչ ոք կրնայ դատել զինք: Միակ մարդն է, որու ոտքերը կը համբուրեն բոլոր իշխանները»:

Կ'արժէ աստուածպետութեան պատմութիւնն ընել համառօտակի, խաւարակուռ դարերէն զայն հանելու համար աշխարհապետութեան լոյսերուն, միաժամանակ ցոյց տալով մեր եկեղեցիին [illegible] եւ մեղքերը, ինչպէս եւ մեր օրերու աշխարհական իրաւունքներու արժէքը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Իրիկուն մը մէջ իջայ լիբանանեան լեռան տունէս, երթալու Պէյրութ, [illegible] ւորական ամոլիններուս մօտ, ուր կը հիւրասիրուէին Լիբանանէն անցնող բոլոր ժամուորականները՝ առ հասարակ, եւ ուր պիտի հանդիպէի հայ գրագէտներու: Բաւական նոր պատահար մը ինծի համար, ժամուորականներու հետ հանդիպում մը, բան մը որմէ գրեթէ ամբողջապէս հեռու մնացած էի, եգիպտական կեանքիս երկարատեւ, խոպան ճամբաներուն վրայ:

Խանդավառ Պէյրութին մէջ կը գտնեմ սրտինձական տունը: Ընդարձակ լուսաւոր սրահ մը կը բացուի անմիջապէս: Նախ՝ կը սեղմեմ ձեռքերը անոր շնորհալի տէրերուն: Եւ քիչ անդին կը գտնեմ արդէն բանաստեղծ Կոստան Զարեանը ... Այդ խանդավառ հանդիպումը կը տանի զիս ետ, դէպի մեր Սկիւտարի հին օրերը եւ հին բանաստեղծ բարեկամները, որոնցմէ, միակ մնացորդն է ան ...

Ի՜նչ թանկագին մնացորդ եւ ի՜նչ հանդիպում... Անցեալէն մնացած այդ կէտին վրայ կը յամենամ... բայց եւ այնպէս կը շարունակեմ ճամբաս ...

Կ'ընեմ շրջանը սրահին, ամբողջապէս գրաւուած նոր բանաստեղծներով: Կը սեղմեմ կարգով ձեռքեր: Նոր դէմքեր, եւ երբեմն ալ նոր անուններ, անծանօթ ինծի նման հեռու մնացողի մը համար...

Կը բոլորուինք ջերմ մթնոլորտի մը մէջ: Կը բոլորուինք մանաւանդ մեր բաքանչելի լեզուին շուրջ, քանի որ բոլորս ալ հոն, այդ լեզուին է որուն յամառօրէն կը կառչինք, ժայռերու, խութերու, [illegible] սոնատանիքներու մէջէն ... [illegible] որ մեր լեզուն կայ, դեռ հոն է ... [illegible] կը գտնենք, կեանքի մէջ վարպետ յաջողածներէն մեկուսացած ... Բայց եւ այնպէս, ապահովաբար, այդ հիւրընկալ սրահը, այդ երեկոյին, կը նմանի յուսալից նաւու մը, անհունութեան վրայ արձակուած, եւ որ նոր տեսակի հերոսներ կը փոխադրէ ...

×

Աջիս ունիմ վաղեմի բարեկամս՝ Զարեանը: Իսկ դիմացս նստած է իմ փիլիսոփայ անզուգական եղբայրս՝ Շահանը: Եւ իմ անմիջական դրացնութեանս մէջէն՝ Վահէն, Մ. Իշխանը, Ծառուկեանը ...

Սկզբնական սրբազան շրջանէ մը վերջ, տան շնորհալի տիրուհին կ'առաջարկէ ունկնդրել բանաստեղծ Անդրանիկ Ծառուկեանին, որ պիտի կարդայ ուսումնասիրութիւն մը՝ արձակ բանաստեղծութեան մասին:

Ծառուկեանը, ծուլօրէն շարժելով՝ իր տեղէն, կը յառաջանայ դէպի այն թիկնաթոռը, որուն քով բարձր լամբար մը կը վառի: Եւ կը սկսի կարդալ խուլ եւ հաւասարաչափ ձայնով մը: Ինչ որ կը լսեմ իր բառերէն նոր կուգայ ինծի, եւ երբեմն ալ անակնկալ, հակառակ որ այդ սեռը մշակած եմ սկիզբէն: Այնքան որ բանաստեղծը, երբ կը ստեղծագործէ, չի գիտեր, յաճախ չի գիտեր թէ ի՛նչ կ'ընէ, ի՛նչպէս եւ ի՛նչու այդպէս կ'ընէ:

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Գոնէ այսօր գիտենք թէ ինչ կ'արժէին Սթալինի սիրալիր խօսքերը, իր ապագայ զոհերուն հասցէին շռայլուած:

Չարենցը ո՛չ առաջին եւ ո՛չ ալ վերջին զոհը պիտի ըլլար այն սադայէլական մեքենայութեանց ցանցին, որուն մէջ խեղդուեցան ամէնէն «մաքուրներն» ու ամէնէն տաղանդաւորները: Ցանց զոր կը հիւսէին երկու հրէշները, Քրեմլինի պալատներուն ետին, Սթալինն ու Պերիան:

Ի՞նչպէս կրնային խնայել Չարենցին: Այն մեղքերուն մէջ, որոնց համար դատապարտուեցան հայ մտաւորականները, Չարենցի պարագան ամէնէն ծանրակշիռն էր: Անոր գործած «մեղքերը», իրապէս ծանր են, յաչս համայնավարութեան:

Եթէ ես ըլլայի դատաւորը, ես ալ պիտի դատապարտէի Չարենցը, անպարտ արձակելով միւսները սակայն: Ի՞նչ է օրինակ խեղճ Մահարիի մը յանցանքը, Չարենցինին կողքին:

Ես մինչեւ հիմա չեմ կրնար ըմբռնել թէ Չարենցը ի՞նչպէս համարձակեցաւ գրել «Գիրք ճանապարհի»ն: Իր կեանքէն պէտք է հրաժարի մէկը, մահը աչք առնէ այդպիսի հերոսական արարք մը կատարելէ առաջ: Խենթ պէտք է ըլլայ մարդ: Այդ «խենթ»ն էր ահա, «Սրբազան խենթ» մը՝ Չարենցը: «Մահուան տեսիլ»ը, «Պատգամ»ը ճիչն է մէկու մը, որուն կը թելադրուի, պարզօրէն ըսել, ազատելու համար իր գլուխը — «Կեցցէ համայնավարութիւնը, կեցցէ Սթալինը» եւ ան, մահապարտ կը պոռայ անվախ. «Կեցցէ՛ Հայաստան»:

Աւելի լաւ է որ հայ ընթերցողը վերահասու ըլլայ այդ «խենթութեան» եւ իր աչքին առջեւ ունենայ Չարենցի տողերը:

«Մահուան տեսիլ»ը այլաբանական ձեւով տրուած՝ հայ յեղափոխութեան պատմութիւնն է: Մեր ազատագրական շարժման բոլոր մեծ դէմքերը գծուած են հոն, միշտ այլաբանական պատկերներով, բայց այնքան յստակ, որ կարելի է իւրաքանչիւրին տակ դնել անունները, առանց շփոթելու:

Այսպէս է որ հոն նկարագրած են Ալիշանը, Րաֆֆին, Խրիմեանը, Արծրունին, Սիամանթօն, Վարուժանը, Խաժակը, Ահարոնեանը եւ ուրիշներ:

Դիւր ըմբռնելի կը դառնար այս բոլորը, բայց հոն կայ նաեւ, եւ ամենագեղեցիկ ձեւով գրուած Քրիստափորը:

Այդ հատուածն է, որ կ'ուզենք մէջ բերել հոս, գաղափար մը տալու, ոչ միայն գրուածքի ոգիին, այլ այն աներեւակայելի յանդգնութեան, որ Չարենցինն է:

Քրիստափորը նկարագրուած է, երբ պայթեցաւ Կարմիր Սուլթանին սահմանուած ռումբը, իր ձեռքերուն մէջ, Վիտոշի լանջին, 1905 Մարտ 17ին:

Երբ մի քիչ երկար նայեցինք ոսկորի
եւ մսի այդ կայտին,
Տեսանք, որ կմախք է դա մի՝ գլխի տեղ
— երկաթեայ մեքենայ,
Ձեռքերը տեղերից պոկած, գլուխը հագ-
ցրած ոտին
Իսկ սրտի փոխարէն — կրծքում պող —
պատեայ զսպանակ դրած:

Չարենցը խօսեցնել կուտայ Քրիստափորը.
Ահա թէ ինչ կ'ըսէ ան.

— Ո՜վ դուք, որ մտել էք ահա այս մռայլ
անտառում
Նայեցէք. հատեալ կմախքիս եւ գլխիս՝
պոկուած իր տեղից. Աhի
Աշխարհում որոնում էի ես խոհեր կռ–
ուի ու մահի,
Եւ գլխի փոխարէն ունէի մեքենայ,
շինուած թիթեղից:

Եւ սրտի փոխարէն ունէի իմ կրծքում
պողպատ զսպանակ,
Անծանօթ էր կեանքում ինձ համար ամե-
նայն վարանում ու մահ,
Մեր երկրի արի այրերից կազմեցի ես
մեծ մի բանակ,
Եւ մեր սեւ դրօշի վրայ գրեցի «Հայրե –
նիք կամ մահ»:
Գնացին նրանք, այդ արի զինուորները,
Երկիրն Անտեսաց,
Տիրում էր այնտեղ բռնութիւն, ե՛ւ սնիր
ե՛ւ կեանք անազատ,
Գնացին նրա՝ սրբելու մեր դէմքից նա –
խատինք ու լաց,
Բայց երկիրն արեամբ ողողեց տագնա –
պած Արքան այն գազան:

Եւ ո՞վ է հայ ազատագրական շարժումը այսքան ճիշդ նկարագրողը — համայնավար պոէտը՝ Չարենց: Վարանդեանը գործածած է նոյն բառերը, ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս:

Չարենց աւելի հեռուն կ'երթայ, որպէսզի ոչ ոք կասկածի թէ ինչ կ'ուզէ նկարագրել, գովել, մեծարել — իր նկարագրած ուրուակերպ անձին բերնին մէջ կը դնէ հետեւեալը, ալ շատ յստակ.

. . Նա շարժում էր այդպէս մի ռոսկոր
կրկնելով անյայտ մի փնում,
Ցռնքերի տակից ցայտելով կրակներ կար–
միր ու հուրեր:
«Հրդայիւն, հրդայի՜ւն, հրդայի՜ւն» —
ձայնում էր կանչով շռայլում,
Ձեռները կարօտով օդում խոյաձեւ մար–
դուն տարածած,
«Խա՞ն · բան – ստ, խան – բա՞ն – ստ,
բա՞ն ստ»— ձայնակցում էր նրա հա–
ռաչին,
Ուղեկիցը նրա՝ ամենի էֆտանգում ինչ –
պէս վերացած:

Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

(7 Շար.)

Իր հողին անմիջականօրէն դուրս կ'ելլէն խօսքն ալ, ձեւն ալ։

Բայց եւ այնպէս, Ծառուկեանի չատ մը բաներ դատծ է բանիւ, չատ մը մեղքեր եւ թերացումներ ...

×

Ծառուկեանի ընթերցումէն վերջ, կը խօսինք ... կը խօսիմ մանաւանդ ես, ջանալով պաշտպանել զօտ քնարական բանաստեղծութիւններս, զծուարին մթնոլորտի մը մէջ, սակայն, որ ողբերգական մտահոգութիւններով լեցուն է ...։

Զարեանը ամէն բան միեւնոյն թափով կը մերժէ, կը ժխտէ, մէջտեղ դնելով միայն կենդրոնաձևական արժէքը գործի մը։ Արձակ կամ չափածոյ, անձնական սիրտ մը, կամ հասարակած արիւն, միեւնոյնն են իրեն համար բնական է որ գրածքը, կենդանութեօրէն կորէ իր ճամբան, եւ անժխտելի արժէք մը ներկայացնէ ...

Այդ միջոցին տանտիրուհին անկօրա — ժեշտ կը տեսնէ այնքան խոշոր չէշ մը քոնեաք դնել սեղանին վրայ, եւ գաւաթները կը լեցուին, նաեւ սիկարէթները կը միան անդադար։ Զօրաւոր պէտքը կայ քոնեաքին եւ ծուխին ։ ...

Պահ մը քունս նտած կը գտնեմ բանաստեղծ Մ. Իշխանը, որ ...

մը գարմացած կը հետեւի Զարեանին մէջտեղ նետած փարատօքսներուն եւ կը ջանայ լուսաբանուիլ։ Բայց Զարեանին տըւած լուսաբանութիւնները դարձեալ փարատօքսներ են։ Այնպէս որ Մ. Իշխանը պիտի կառչած է նաեւ բաժակ մը քոնեաքի, եւ իրարու ետեւէ վառուող սիկարէթներու։ Բայց կը կարծեմ, որ անիկա բանաստեղծութեան մը երկու տողերուն մէջտեղէն կարող է եւ կը տեսնէ կեանքը այնպէս, ինչպէս որ է — կարծր, դաժան եւ առօրեային հետ գիրկ գրկի ...

Ծառուկեանը, ընթերցումը լմնցնելէն վերջ, ծուլօրէն մնացած է թիկնաթոռին մէջ, բարձր լամբարին լոյսին տակ։ Անիկա չեզակի ակնարկներ կը նետէ աջ ու ձախ ... կարողանալու ինքզինքն ազատել ...

Անոր համար, ոչ խմած քոնեաքը եւ ոչ ... սիկարէթները կը ... ունին։ Անիկա կը պատկանի այլ մտահոգութեան — անծուած բանաստեղծներու — այն յուխտանական չարքին, որոնք, իրենց գոյութիւնը առած ըլլալով այս աշխարհին բնադանցական ուժերէն, կը մընան չվերադարձ գերիները անոնց ...

Քանի գիշերը կը յառաջանայ Լիբանանի գեղեցիկ երկրին մէջ ալրող, այդ հայ բանաստեղծներով լեցուած դահլիճին մէջ, այնքան աւելի կը խորանայ իմ հաւատքս մէջ գէպի հայ ցեղին միշտ վերանորոգուող կարելիութիւնները։

Բայց եւ այնպէս, այնքան աւելի կը զգամ, որ այդ դահլիճը կը նմանի խոշոր նաւի մը, որ կը նաւարկէ չատ ալեծուփ ծովի մը վրայ, եւ որ կը փոխադրէ նոր տեսակի հերոսներ ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ

"ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԹԱՏՐՈՆԻ"

Այսպէս կը կոչուի այն փառաւոր ու պատկերազարդ հատորը՝ որ լոյս տեսաւ վերջերս «Լէ Փիւբլիքասիոն տը Ֆրանս» հրատարակչական ընկերութեան կողմէ ։

Հատորին խմբագրութիւնը կատարած է Ժիլ Քէան, իրեն աշխատակից ունենալով Ֆրէտէրիք Թոմսոնիքի։ Գրքին գեղարուեստական տնօրէնութիւնը կատարած է երիտասարդ հայուհի մը՝ Օր. Ալին Էլմայեան ։

« Համայնագիտարան»ին մէջ յօդուածներ ունին նաեւ՝ Լէոն Մուսինաք, Ժան Քոքթօ, Տիկին Տիւսան, Փոլ Ֆօր, Ռոպէր Քէմբ, Ֆրանսիս տը Միոմանտրը եւ բազմաթիւ ուրիշներ ։

Գրքին առաջին մասին մէջ կը խօսուի Վիպական (Ռոմանթիք) եւ Քաղքենի (Պուրժուա) թատրոնի մասին, որ 1800ական թուականներէն սկսած տիրական դիրք մը առած էր Ֆրանսական բեմերուն վրայ ։

Վիքթոր Հիւկօ, Ալեքսանտր Տիւմա եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշներ, իրենց վիպական եւ քաղքենի տրամներով խճողած էին հրապարակը ։

Պէտք էր հաչուի յօրդոր մը ընել այն բոլորին մասին, ինչ որ տեղի ունեցած էր 1810էն 1862 թուականը Պուլվարնե — րու բեմերուն վրայ, ուր «ամէն գիշեր առատօրէն արիւն կը հոսէր՝ երեկոյեան ժամը վեցէն մինչեւ կէս գիշեր, եւ ատոր համար ալ այդ վայրերը կը կոչուէին «Ոճիրի Պուլվարներ»։

Բարեբախտաբար կը հասնի Ֆրանսական Ազատ Թատրոնի հիմնադիրը, մեծ վերանորոգիչը՝ Անթուան ։

Եւ արդարեւ «Համայնագիտարան»ին մէջ մեծ տեղ յատկացուած է Ֆրանսական թատրոնի վերանորոգութեան առաջին առաքեալին, Անթուանին, որ 1887 թուականին, ափ մը ընկերներով հիմը դրաւ իր « Ազատ Թատրոն»ին, որ բոլորովին ձերբազատուած էր Ռոմանթիք եւ Պուրժուա թատրոնի կաչկանդումներէն

1887 Մարտ 30ին, Անթուան կուտայ իր առաջին ներկայացումը Մոնմարթրի փոքր սրահի մը մէջ։ Այս առաջին ներկայացումը հետեւեալ կերպով նկարագրած է իր ժամանակին՝ Ժիւլ Լըմէթր ․ «Սրահին մէջէն կարելի էր ձեռք երկարել բեմին վրայ խաղացող դերասաններուն եւ կարելի էր ոտքերը երկարելով գետեղել յուշարարի ծակին կափարիչին վրայ։ Բեմը այնքան նեղ էր որ կարելի չէր եղած նոյնիսկ անհրաժեշտ տէքօրները զետեղել ...»։

Սակայն, այդ նեղ բեմին վրայ դրուած այդ առաջին ներկայացման իբրեւ հանդիսատես սրահին մէջ կային բազմաթիւ յառաջդիմողներէ զատ, Ալֆոնս Տոտէ, Մալարմէ եւ Աժալպէր...։

Յաջորդ առաւօտ, ամբողջ մամուլը կը ծանուցանէ նոր Թատրոնին գոյութիւնը ։ Մեծ Անթուանը պարզ պաշտօնեայ մըն էր կազի Ընկերութեան մէջ, եւ այդ առաջին ներկայացումը իրեն արժած էր իր երկու ամսուան աշխատավարձքը ։

« Համայնագիտարան»ը լայն տեղ յատկացուցած է նաեւ օտար թատրոնի ռահվիրաներուն ։

Այսպէս, հոն կը խօսուի ռուսական թատրոնի վերանորոգիչ՝ Ստանիսլաւսքիի, Նեմիրովիչ Տանչենքոյի, գերմանացի բեմադիր՝ Մաքս Ռէյնհարթի եւ այլոց մասին ։

Ուրիշ գլուխի մը մէջ, կը խօսուի 1900 թուականէն սկսեալ, Փարիզէն անցնող եւ բեմերուն վրայ իրենց ... ապաւէնը ի գործ դնող բոլոր օտար անուանի դերասաններու, երգիչներու, պարուհիներու մասին, որոնց մէջ կը յիշուին՝ Էլէոնորա Տուզէ, Էրմէթօ Ցաքանի, Քարուզօ, Շալիափին, Սեր Տիակիլէֆ, Նիժինսքի, Թամարա Քարսավինա, Իզիտորա Տունքան, Իտա Ռուպինշթայն, Աննա Փավլովա եւ բազում ուրիշներ ։

Նոյն գլուխին մէջ կը խօսուի նաեւ այն բոլոր յայտնի Ֆրանսացի դերասաններու, պարուհիներու, երգիչներու եւ քաֆէ — քոնսէրներու վըտէթներու մասին, որոնք 1900ական թուականներուն փայլած ու հռչակ են հանած փարիզեան բեմերուն վրայ ։

« Աստուածներ եւ Աստուածուհիներ » գլուխին մէջ, « Համայնագիտարան »ը կուտայ պատկերը Ֆրանսական թատրոնի այն հսկաներուն, որոնք կերտած են նոյն այդ թատրոնին փառքը ։ Փոլ եւ Մունէ Սիւլլի եղբայրներ, Տը Մաքս, Ալպէր Լամպէր, Սիլվէն, Լը Պարժի, Սառա Պէռնար, Քոքլէն, Ռէժան, Սիւզան Պարթէ, Մարթ Պրանտէզ եւ տակաւին բազում «աստուածներ»ու «աստուածուհիներ»։

Մասնաւոր գլուխ մը յատկացուած է նոյնպէս մեծանուն Ժէմիէին, որ ատկէ երեսուն տարիներ առաջ կը ղեկավարէր այն Ֆրանսական Ազգային Ժողովրդական Թատրոնը, որ այսօր կը վարէ Ժան Վիլար։ Ժէմիէ եղած է Մեծ Անթուանի առաջին օրերու գործակիցներէն, մինչեւ 1894 թուականը, եւ աւելի ուշ, մինչեւ այն օրը՝ երբ ձեռք կ'առնէ Թէաթրը Անթուանի տնօրէնութիւնը (1906)։

Ֆիրմէն Ժէմիէ երկար տարիներ վարած է նոյնպէս Ֆրանսայի Բ. Ազգային թատրոնը եղող՝ Օտէօնը ։

Հեղինակներու յատկացուած գլուխի մը մէջ, Ֆրանսացի ակադեմական Ռոպէր Քէմփ կը խօսի 1901 թուականէն մինչեւ 1950 թուականը եկող ու գացող հեղինակներու եւ անոնց գործերուն մասին։ Վիքթորիէն Սարտու, Փիէր Վոլֆ, Քուրթըլին, Փոլ Հէրվիէօ, Մորիս Տոնէ, Ժորժ Ֆէտօ, Հանրի Պաթայ, Հանրի Պէրնշթայն, Ալֆրէտ Քափիւ չարքով կ'անցնին մեր երեւակայութեան սպիտակ պաստառին վրայէն, անգամ մը եւս յիշեցնելով մեզի յաւէտ կորսուած «գեղեցիկ չըրջանը»։

« Համայնագիտարան»ին մէջ լայն տեղ յատկացուած է նոյնպէս բեմական նկարչութեան եւ տէքորասիոնի արուեստին մասին ։

×

Ինչպէս կը խոստովանի գրքին խմբագիրը՝ Ժիլ Քէան, հրատարակիչները երկար ատեն վարանած են իրենց հատորը կոչել «Համայնագիտարան Ժամանակակից Թատրոնի»։ Վասնզի խորհած են որ այդ տիտղոսը երկայրի է։ Չէ՞ որ «Համայնագիտարան» բառը բառարան կը հոտի։ Ատոր համար ալ, կ'ըսեն անոնք, կան ընթերցողներ որոնք պիտի խրտչին այդ տիտղոսէն, որովհետեւ իրենց նպատակը չէ այբուբենական կարգով ծանօթութիւններ քաղել թատրոնին մասին, իսկ ուրիշ մաս մը՝ որոնք պիտի կարծեն թէ «Համայնագիտարան»ը իրենց արհեստին վերաբերեալ բոլոր մանրամասնութիւններով լեցուն կատարեալ գործ մըն է եւ ի հարկին յուսախաբ պիտի ըլլան ։

Ո՛չ մէկը, եւ ո՛չ ալ միւսը, սակայն ։

« Համայնագիտարան Ժամանակակից Թատրոնի»ին յաջող ու կատարեալ հատոր մըն է եւ արժանի լայնօրէն իր տիտղոսին։

Հատորը այնքան խնամուած է ու ճաշակաւոր, անոր նիւթերը եւ պատկերներու գասաւորումը կատարուած է այնպիսի նուրբ ղեղարուեստութեամբ մը, որ միայն պատիւ կրնայ բերել անոր գեղարուեստական տնօրէն Օր. Ալին Էլմայեանին ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

×

Թէ լինէր սէրս մի թոյլ կանթեղ,
Լինէր ճրագ մի, փոքրիկ անթեղ,
Եւ անբաժան միշտ եւ սիրահար՝
Կը մնայիր դու կանթեղի մօտ,
Կը դողայիր դու սիրուս համար,
Որ չմարէր իմ լոյսը աղօտ ։

Բայց վառեցի ես գլխիդ վերեւ
Այս խենթ իմ սէրը, որպէս արեւ
Դրա համար էլ անհոգ թւում,
Դու թափառում ես աշխարհներում,
Եւ դու գիտես, ո՛ր ուր էլ լինես
Ես ամէնուր իմ՝ արեւի պէս ․․

×

Սիրտ մի սպասիր, ի զուր մի յուսայ,
Իմ շրթունքները՝ սովոր եղմարտին,
Զղջումի խօսքեր երբեք չեն շրջայ,
Ու ետ չեն կանչի նրան վերստին ։

Այրուի՛ր ինքդ քեզ, ծխայ քո՛ վէրքով,
Ես հպարտ կ'ապրեմ աշխարհի վրայ ․
Թող կուրծքս լցուի բոց ու կրակով,
Միայն աչքիս մէջ ծուխը չերեւայ ․․․

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (54)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԴ.

ՄԻ ՓՈՔՐԻԿ ՑՈՅՑ

Կարօն յայտնում է՝ թէ նրանք պէտք է թողնեն իրանց ձիերից չորսը, որովհետեւ ինքը իր ընկերների հետ ոտով եկած են եւ բաւականին յոգնած են, եւ թէ, ոչխարները իրանց տէրերին հասցնելէն յետոյ, ինքը Կարօն խոստանում է յետ դարձնել նրանց ձիերը, որոնց կը գտնեն այն ինչ տեղում, որ նշանակում է Կարօն։ Աւազակները յօժարւում են եւ այդ առաջարկութեանը ․․․

Այնուհետեւ Կարօն յայտնում է՝ թէ աւազակները պէտք է այնքան ժամանակ մնան կիրճի մէջ, մինչեւ իր ընկերները հօտերը կը դարձնէին եւ բաւականին կը հեռացնէին այնտեղից։ Աւազակները ընդունում են եւ վերջին պայմանը ։

Կարօն ծերունի որսորդի հետ մնում են պահնորդ կիրճի եզրը․ իսկ Ալոյանը Սագոյի հետ հեծնում են աւազակների թողած ձիանները եւ դարձնում են հօտերը ։ Երբ նրանք բաւականին հեռացած են լինում, Կարօն բաց է թողնում աւազակներին ։

Հօտերը հասցնում են գիւղը այն ժամանակ, երբ բոլորովին մթնած է լինում։ Գիւղացիք անպատմելի ուրախութեամբ վազում են նրանց առաջ եւ զանազան օրհնութիւններով յայտնում են իրանց շնորհակալութիւնը։ Կնիկները համբուրում են նրանց զէնքերը, ասելով․

— Ձեր ոտքերի հողը թող մեր տղամարդկերի գլխին լինի ․․․։

Որքան խնդրում են, որ տղերքը այն գիշերը մնան գիւղում, հիւր լինեն, նրանք չեն ընդունում, միայն Կարօն պատուիրում է, որ առաւօտեան իրանց նըստած ձիերը տանեն եւ կապեն այն ինչ տեղում, որովհետեւ ձիերը պատկանում են աւազակներին ։

Աւարտելով իր պատմութիւնը, ծերունի որսորդը աւելացրուց․

— Տեսնում ե՞ս, որդի, «մարդ կայ, որ հազար մարդ արժէ․ հազար մարդ կայ, որ մի մարդ չարժէ»։ Կարօն, Ալոյանը եւ Սագօն էլ մարդիկ են, այն գիւղացիքն էլ մարդիկ են։ Բայց ի՞նչպէս։ Երկուսի մէջ այնքան զանազանութիւն կայ, որքան արեւի եւ խաւարի մէջ։ Հայ գիւղացին մի քուրդ տեսնելիս փախչում է, իր տունն է մտնում, դուռը փակում է, որ դունաիր գլուխն ազատէ․ ապրանքը թողնում է դրսում, թշնամին թալնում ու տանում է։ Իսկ Կարօն իր երկու ընկերների հետ ապրանքը յետ են խլում։ Այդ ինչի՞ց է։ Չէ՞ որ երկուսն էլ մի հօր զաւակներ են․ չէ՞ որ երկուսի դամարներումը միեւնոյն արիւնն է վազում ։

— Ասում են, այստեղ մեղաւոր է սարկութիւնը, յառաջ տարաւ որսորդը։ — Ո՞վ կարող է մարդից խլել նրա ազատութիւնը, ո՞վ կարող է ստրկացնել նրան, եթէ ինքը, մարդը, ցանկութիւն չունի, եթէ նա չէ պատրաստել իրան մի այսպիսի անբախտ վիճակի համար։ Մարդն ինքն է թոյլ տալիս ուրիշներին նստել իր շլնքի վրայ։ Եւ այդ չատ ձեռնտու է բռնաւորի համար․ նա էլ այդ է ցանկանում։ Այո, մարդն ինքն է պատրաստում իր համար ստրկութիւնը եւ նրա արմատը դրած է ընտանիքի մէջ։ Այն օրից, երբ երեխան աչք է բացում, նրա ձեռքը, ոտքը կապում են եւ դնում օրօրոցի մէջ, — այդ ստրկութեան սկիզբն է։ Առաջին խօսքերը, որ մայրը խառնում է օրօրոցի երգերի մէջ, լինում են հոգին թուլացնող, խաանդը մաշող, կամքը եւ միտքը սպաննող, եւ նախապաշարմունքներով լի խօսքեր, — դա ստրկութեան առաջին դասն է։ Ցետոյ մեծանում է մանուկը, նա միշտ ընդունում է ծնողների ապտակը, միշտ զգում է նրանց կոպիտ վարմունքը, միշտ լսում է նրանցից սպառնալիք, սարսափեցնող, ըմնմտացնող եւ մանուկի ուժը, զօրութիւնը խլող խօսքեր։ Դպրոցի մասին ես չեմ խօսում, որովհետեւ այդ դու ինքդ փորձել ես, սիրելի որդի։ Բայց աւելի քան դպրոցը, մեծ չարիք է գործում քահանան, այն եւս Աստուծոյ անունով։ Ի՞նչ մեղք ունի խեղճ գիւղացին, նրան սովորեցնում են լինել ստրուկ։ Նա ամէն օր տէրտէրից այդ խօսքերն է լսում՝ — «ով որ քեզ կը ծեծէ, դու նրան խոնարհութիւն արա․ ով որ քո վերարկուն կը խլէ, դունն շապիկդ էլ տուր․ եթէ ձախ երեսիդ զարկեն, աջն էլ դարձրու․ ամենեւին սուր չբանեցնես, որովհետեւ սուր բանեցնողը սրով կը մեռնի, դրա համար էլ մեր Տէրը Պետրոսի ձեռքից սուրը խլեց»։ Ո՞վ է իմանում, հազար ու մէկ այսպիսի յիմարութիւններով լցնում են խեղճ մարդու գլուխը, եւ նա դառնում է ոչ թէ մարդ, այլ «կոյր հաւ», որպէս քուրդն է ասում ։

— Ինչ մեր կարդացուորներն այդ յիմարութիւնները կոչում են կրթութիւն, դաստիարակութիւն ․․․։

— Բայց քուրդը, պարսիկը, թուրքը, որոնք մեր հացը մեր ձեռքից խլում են, որոնք մեր արիւնը ծծում են, նրանք բոլորովին ուրիշ եղանակով են դաստիարակւում ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ չորս գիտուններ գացին Սան Ֆրանսիսքօ (Միացեալ Նահանգներ) Սթանֆորտի համալսարանին մէջ Բշ.օր բացուելիք գիտական համագումարի մը մասնակցելու համար :

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը քըսանի դէմ երեսուն ձայնով վաւերացուց Ցունաստանի առաջարկը՝ Կիպրոսի հարցին շուրջ: 25 հոգի ձեռնպահ մնաց :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ հասած լուրերուն հա – մաձայն, Իֆնիի կռիւներուն վերջ տալու համար «կլոր սեղանի» ժողով մը պիտի ըլլայ՝ Մարոքի, Սպանիոյ եւ Ֆրանսայի մասնակցութեամբ :

ԹՈՔԻՈՅԷՆ պաշտօնապէս կը հաղոր – դեն, թէ Ներկայիս Ճափոնի մէջ 82.000 ամերիկացի զինուոր կայ :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ երկու մահափորձեր կատարուեցան Ամերիկացիներու դէմ. չորս զինուորներ վիրաւորուեցան: Ցոյ – ները այս միջոցին դիմած են, ՄԱԿի ժո – ղովին մէջ Կիպրոսի հարցին նկատմամբ Ամերիկայի բռնած դիրքին դէմ բողոքե – լու համար :

ԻՏԱԼԻՈՅ նաւաշինարաններու բան – ուորները 24 ժամուան գործադուլ մը ը – րին՝ աշխատավարձքի յաւելում պահան – ջելով. եթէ գոհացում չստանան՝ գործա – դուլը աւելի երկար պիտի տեւէ :

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ներքնընթացի (մեթրօ) վարիչները, որ գործադուլի մէջ էին, գործի ձեռնարկեցին :

ԱՆԴՐԾՈՎԵԱՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ քարիւ – ղի փնտռտուքներ կատարելու համար, 45 միլիառ ֆրանք պիտի յատկացուի յա – ռաջիկայ տարի :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ Ելմտական Նախարար Հէն – րի Նուիրա Փարիզ եկաւ, երկու երկիր – ներու ելմտական հարցերու շուրջ խոր – հրդակցելու համար :

ՄԱՐՈՔԻ Թագաւորը Նիւ Եորքէն վե – րադարձաւ Ռապաթ :

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ծանօթ դերասան Լորընս Օլիվիէ Ժան – Լուտ Պարօն հրաւիրած է Լոնտոն՝ դեր մը խաղալու համար :

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքական շրջանակներուն կարծիքը այն է, թէ Կիպրոսի հարցը պէտք է որ քննուի Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ: Ինչպէս ծանօթ է, ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին մէջ Յու – նաստանի առաջարկը ընդունուեցաւ: Ասիկա Աթէնքի դիւանագիտական կարե – ւոր մէկ յաղթանակը կը նկատուի՝ Թուրքիոյ եւ Անգլիոյ վրայ :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ կարգ մը թերթերը կը գրեն, թէ աւելի լաւ պիտի ըլլար եթէ Միացեալ Նահանգները ընդունէին հիւ – լէական եւ ջրածին ռումբերու փորձերը դադրեցնելու խորհրդային առաջարկը :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. վարժարանի Կրթ. Մարմնի կողմէ:

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէ – սինի մասնաճիւղին :

Դեկտեմբեր 24ին, Երեքշաբթի, փրան – սական Ծնունդի երեկոյեան, ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Երգ, պար ու անակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, մատ – չելի գիներով: Թերթանուշ (փաքլավա), ու միրգեր :

Հաճելի ժամանց: Հայկական տաքուկ մթնոլորտ :

Կը հրաւիրուի բոլորը անխտիր :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Մուտքը ազատ է :

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբի :

Նուիրուած ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ :

Գոմանի եկեղեցւոյ սրահին մէջ
Այս երկուշաբթի, ժամը 21ին :
Կը նախագահէ Գ. Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ
Կը խօսին.— Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, Տ. ԹԱ – ԴՈՅԵԱՆ, Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ (Նոր Սերուն – դի կողմէ):

Արտասանութիւն եւ երգ՝ Ա. Իսահակ – եանի գործերէն :

Սրահը տաքցուած է Մուտքը ազատ է

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Հայկ Սէրէն – կիւլեանի եւ պարագաներուն իրենց եղ – բօր Նիկողոս Նիկողոսեանի մահուան տը – խուր առթիւ :

×

Տիկին Սաթօ Ցակոբեան խորին ցաւակ – ցութիւն կը յայտնէ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլ – եանի իր եղբօր Նիկողոս Նիկողոսեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ հազար ֆրանք, Մշակոյթի Տան եւ հազար ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի կայանին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

×

ՄԷՕՏԷՕՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Նշան Դար – բինեան «Գ. Նիկողոս Նիկողոսեանի մահ – ուան առթիւ իրենց խորին ցաւակցու – թիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Հ. Սէրէնկիւլեանին եւ Տէր եւ Տիկին Վազ – գէն Սէրէնկիւլեանին եւ այս տխուր առ – թիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի տան :

Ստանալ Յառաջէն :

×

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Մաղաք – եանի եւ Այրի Տիկին Աննիկ Աճէմեանի կսկծալի մահուան առթիւ, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր անդամները եւ մարզիկ – ները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Աւ. Մաղաքեանի, իրենց զաւակներուն եւ ընտանեկան պա – րագաներուն, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Ցակոբ Աճէմեանի, իրենց զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն :

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութեան

Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութիւնս, այսու արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հը – րաւիրէ Միութեանս բոլոր անդամները ո – րոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական պարտականութիւնները կատարած են մինչեւ 31 Դեկտ. 1956:

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Դեկտ. 22ին, Կիրակի օր ա – ռաւօտեան ժամը 9ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 բիւ Թրէվիզ, Փարիզ :

Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ նոր վար – չութեան ընտրութիւն :

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան Վարչութիւն

(ԿՆԻՔ)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կարդացէ՛ք Ծատուր Պէպէրեանի

ԿԱՐՄԻՐ ԺՈԹՈՐԻՆԸ

(Վէպ՝ երկունքի օրերէն)

Որուն հերոսները, իրենց յանդուգն կեցուածքով ձեզ պիտի ապրեցնեն մերթ ուրախ, մերթ տխուր, բայց յաճախ ծա – փահարելի պահ մը :

Այժմէն օրինակ մը ապահովելու համար դիմել հեղինակին՝

104, Av. d'Italie, Paris 13e

կամ հայ գրավաճառներուն :

Գին՝ 500 ֆրանք : Թղթատարի ծախ – քը գնողին հաշւոյն :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի մէջ – մաս – նաճիւղային ընդհ. ժողովը այս երկու – շաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 16ին, Րէժա – նի սրճարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նոր տարուան առթիւ ընկերական հա – ւաքոյթ մը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 22, կէսօրէ վերջ ժամը 16 – 22, 32 բիւ տը Թրէվիզ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց վարչութեան :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Նիսի եւ շրջականներու Հայաստանեայց Առաքելական Կրօնական Ընկերակցու – թեան Բ. ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 22 Դեկտ., Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Մասլէնի եկեղեցւոյ սրահը :

Օրակարգ.— Ա) Զեկոյց հաշուեքննիչ մարմնի կողմէ : Բ) Քուէարկութիւն Նոր շրջանի վարչական ընտրութեան:

Կրօն. Ընկ.եան վարչութիւնը կը հրա – ւիրէ իր բոլոր անդամ – անդամուհիները ներկայ գտնուելու սոյն ժողովին :

Ի դիմաց Կրօն.Ընկ.եան՝ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ.— Իւրաքանչիւր անդամ – ան – դամուհի որ Կրօն. Ընկ.եան մաս կը կազ – մէ իրաւունք ունի մասնակցելու քուէար – կութեան: Իսկ այն անդամ – անդամու – հիները որոնք բանաւոր պատճառով կը բացակային ընդհ. ժողովէն, կրնան լիա – զօրել ուրիշ անդամ – անդամուհի մը ի – րենց կողմէ քուէարկելու իրաւասու – թեամբ: Իւրաքանչիւր ներկայ անդամ – անդամուհի կրնայ ներկայացնել միայն մէկ լիազօրագիր :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Վարդ. Գաստաւեան Սիրա – կան Գրիգորեաններ, իրենց հօր անունը Ստեփան, ինչպէս նաեւ Դաւիթ Պուռնազ – եան, որոնք Հայաստանէն զինուորա – գրուած են 1941 – 1942ին: Տեղեկացնել Խորէն Մնացականեանի,

544 Cupp St. San Francisco, California

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ

Հայկական ծերանոցներուն համար վը – կայեալ հիւանդապահուհի մը կը փըն – տռուի (պետական վկայականով): Բնա – կարան եւ սնունդ ապահովուած են:Դիմել Ազգասիրնամի գրասենակը : 32, Բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 17 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 8070 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 13ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 3871

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏ ԱՇԽԱՐՀԸ

1953ի գարնան Ժընեւի մէջ գումարուած էր Մեծերու խորհրդաժողով մը, որուն կը մասնակցէր նաեւ Կրեմլինի ներկայացուցիչը :

Մեծ յոյսեր դրուած էին այն ատեն աշխարհի խաղաղութեան եւ ազգերու համերաշխութեան վրայ :

«Ժընեւի ոգին» ժամանակ մը այդ խաբուսիկ յոյսէ պատրանքին տակ պահեց մարդկութիւնը :

Հիասթափութիւնը չուշացաւ սակայն : Արեւմուտքն ու Արեւելքը կրկին բաժնուեցան իրարմէ : Հակոտնեայ շահեր իրարու բախեցան : Մասնաւորաբար Միջին Արեւելքը կռուախնձոր դարձաւ երկու ճակատներուն միջեւ :

Ժընեւէն ի վեր շատ տաք ու պաղ հովեր եկան ու անցան երկրագունդի վրայէն : Մրցակցութիւնը երկրագունդի սահմաններն ալ գլեց ու անցաւ : «Սպուտնիկ»ներ կը թաւալին հիմա երկրիս շուրջ : Ուրիշներ ալ պիտի հետեւին անոնց : Մէկ կողմը չուզեր ետ մնալ միւսէն :

Կանաչ սեղաններու շուրջ օրն ի բուն կը խօսին զինաթափութեան, սպառազինման կրճատումին ու խաղաղութեան մասին : Սակայն անդին գիշեր ցերեկին խառնած երկուստեք անընդհատ կը սպառազինուին, նորանոր ահռելի զէնքեր կը հնարեն : Քիչ ճիգով եւ կարճ ժամանակի մէջ մեծագոյն թիւով մարդիկ սպաննելու միջոցներ կ'որոնեն :

Այս վիճակին մէջ է ահա այսօր աշխարհ, որ երկու հակամարտ ճակատներու է բաժնուած :

Մէկ ճակատը Խորհրդային Միութիւնն է, որ երկրորդ աշխարհամարտէն ի վեր մեծապէս ընդլայնած է իր ազդեցութեան շրջանակը : Մէկ կողմէն հասած է մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելք, — Չինաստան, Հիւսիսային Քորէա եւ յարակից հողամասերը : Միւս կողմէն եկած նստած է Եւրոպայի սրտին վրայ, մինչեւ Գերմանիոյ մայրաքաղաքը : Լեհաստան, Պալթեան երկիրներ, Ռումանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա, Չեխոսլովաքիա եւ Ալպանիա ինկած են Կրեմլինի մականին տակ :

Այս ընդարձակածաւալ երկիրներու հարիւր միլիոնաւոր բնակիչները տարիներէ ի վեր զրկուած ազատութենէ եւ մարդկային տարրական իրաւունքներէ՝ ենթարկուած են կարմիր բռնակալութեան : Ցարի համբերութեամբ կը տոկան ամէն զրկանքի : Բողոքի կամ ընդվզումի որեւէ արտայայտութիւն՝ հրասայլերու եւ գնդացիրներու կրակին մէջ կը խեղդուի վայրկենապէս :

Միւս ճակատը կը կազմեն արեւմուտքի ժողովրդավար պետութիւնները, կեդրոնական Եւրոպայէն մինչեւ զոյգ Ամերիկաները եւ բոլոր այն երկիրները, որոնք զերծ մնացած են բոլշեւիկեան թեւարկութենէն : Ասոնք բոլորը միասին կը կազմեն ազատ աշխարհը :

Այդ ազատ աշխարհի գլխաւոր ներկայացուցիչներն են՝ Ատլանտեան Ուխտի տասնեւհինգ անդամ պետութեանց պատասխանատու վարիչները, որ այսօր ժողովի նստած են, գլուխ գլխի տուած խորհրդակցելու համար թէ՝ ի՛նչպէս կրնան թումբ կանգնել բոլշեւիկեան յառաջխաղացման դէմ : Ի՛նչպէս կրնան պաշտպանել ազատատենչ մարդկութիւնը՝ ընդդէմ վարդապետութեան մը եւ վարչաձեւի մը, որ ամէնէն առաջ թշնամի է մարդկային ազատութեան :

Փարիզը Ժընեւ չէ : Խորհրդային եւ բոլորտիքեան արբանեակ երկիրներու ներկայացուցիչներ չեն հրաւիրուած Փալէ տը Շայյոյի խորհրդաժողովին :

Սակայն Կրեմլինը իր վարչապետին՝ Բուլկանինի բերնով ողողած է արդէն հրապարակը : Մտքերու մէջ շփոթ ստեղծել կ'ուզէ՝ իր խաղաղասիրական «յօդուածներով» : Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան 82 անդամները կը հրաւիրէ համերաշխութեամբ եւ խաղաղ միջոցներով լուծել համաշխարհային վէճերը :

Բայց չէ՞ որ ՄԱԿը արդէն իր ստեղծուած օրէն ի վեր նոյն նպատակը կը հետապնդէ : Առանց արդիւնքի մը յանգելու :

Ցուա՛նք, որ մարդկութեան համար երջանկաբեր ըլլայ հաղատ աշխարհի Մեծերուն ժողովը, Նոր Տարիի սեմին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՖՐԱՆՍԱ ԲԱՑԱՌԻԿ ՏԵՂ ՄԸ ՈՒՆԻ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՍՐՏԻՆ ՄԷՋ»
ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

Ինչպէս գրած էինք Միացեալ Նահանգներու Նախագահը՝ Այզընհաուըր, շաբաթ օր հասաւ Փարիզ : Օրլիի օդակայանը զարդարուած էր Ատլանտեան Ուխտի անդամ 15 երկիրներու դրօշակներով : Ահագին բազմութիւն մը գացած էր օդակայան, բարիգալուստ մաղթելու Նախագահին :

Այզընհաուըրի օդանաւը հասաւ ժամը 2·54ին. քառորդ ժամ առաջ, Նախագահ Քոթի օդակայանն էր արդէն : Պետական եւ զինուորական ծանօթ դէմքեր, դիմաւորեցին Ամերիկայի Նախագահը՝ երբ վար իջաւ օդանաւին սանդուխէն : Մինչ, զինուորական պատիւներով ընդունարան կ'առաջնորդուէր Նախագահը՝ աջին Կայեառ եւ ձախին՝ Քոթի, հնչեց նախ ամերիկեան, ապա՝ Ֆրանսական ազգային քայլերգը :

Վարչապետ Կայեառ բարիգալուստի ճառ մը խօսեցաւ, յայտնելով թէ երջանիկ է Ֆրանսան՝ իր ազատարարն ու պաշտպանը ընդունելով իր հողին վրայ :

Այնուհետեւ, խօսեցաւ Նախագահ Այզընհաուըր, որ հինգ տարուան բացակայութենէ մը ետք դարձեալ կուգար Ֆրանսա. — Այն թուականէն ի վեր, ըսաւ Նախագահը, երբ հիմնուեցաւ ամերիկեան ազգը՝ Ֆրանսա բացառիկ տեղ մը կը գրաւէ Ամերիկացիներու սրտին մէջ :

Այզընհաուըր, յուզուած, յիշեց այն մեծ դէմքերը եւ պատմական անցուդարձերը, որ Ֆրանսան դասեցին Արեւմուտքի յառաջադէմ երկիրներու շարքին, եւ Ֆրանսական մշակոյթը՝ որ ծաղկած է շարունակ, պատերազմի թէ խաղաղութեան մէջ :

Ազատագրութեան շրջանը յիշելով ըսաւ. — Ֆրանսայի պատմութեան փառաւոր թուականներուն մէջ՝ յիշատակներու մէջ անջնջելի պիտի մնայ 1944ի Օգոստոսը, որ չորս տարիներ ետք, Փարիզին դարձեալ կուտար իր անկախութիւնն ու ուրախութիւնը : Այդ թուականէն 13 տարի ետք, ներկայիս Փարիզի մէջ փառք պիտի տրուի ժողովուրդներու անկախութեան եւ խաղաղութեան համար աշխատող Ատլանտեան Ուխտի անդամներուն իրերհասկացողութեան :

Դիւանագիտական եռուն գործունէութիւնը սկսած է արդէն Փարիզի մէջ : Վարչապետ Կայեառ շաբաթ օր խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլլնի, ինչպէս նաեւ Իտալիոյ Արտաքին Նախարար Փելլայի հետ : Կիրակի օր՝ դարձեալ խորհրդակցութիւններ, Կայեառի, Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըրի, Այզընհաուըրի, զօրավար Նորսթատի եւ Տըլըսի միջեւ : Բոլոր երկիրներու դիւանագիտական ներկայացուցիչները, կարճ թէ երկար ժամանակով կարծիքներու փոխանակութիւն ունեցան իրարու հետ :

Օրէ Օրին

«ՊԷՕՃԷԿ»Ը

— Մեծ մայրիկ, տարին տասներկու ամիս դո՛ւն ինծի խրատ կուտաս, այսօր ալ ե՛ս քեզի խրատ մը տամ ...
— Տո՛ւր նայիմ ...
— Քանի՞ տարեկան եղար մեծ մայրիկ
— Կնկան մը տարիքը չեն հարցներ, ամօթ է ...
— Եօթանասունը անցածներուն կարելի է հարցնել ...
— Անա՞նկ է ... Լա՛ւ ... Տէրնտասին, ութսուն ըլլալու երեք տարի կ'ուզեմ ...
— Քանի՞ տարի է այս Միութեան անդամ ես ...
— Քառասունը անցաւ ...
— Լա՛ւ, չե՞ս կարծեր որ ժամանակդ եկած է որ քիչ մը յոգնութիւն առնես ... Զաւակներ ունիս ... Հարսներ, փեսաներ, թոռներ ... Զգէ՛, թող քիչ մըն ալ անոնք աշխատին՝ ազգին համար ... Ես քու տեղդ ըլլամ, կը հրաժարիմ ... Ծերերը քիչ մը ետ քաշուելու են որ երիտասարդներուն ճամբայ բացուի ... Հրաժարականդ գրե՞մ ... Թուղթ ալ կայ, գրիչ ալ ...
— Ատ թուղթդ ու գրիչդ դուն քեզի պահէ, տղաս ... Ես իմ Միութենէս չեմ հրաժարիր ... Հրաժարած օրս, կը մեռնիմ ... Ես ատանկ սորված եմ, հօրմէս, մօրմէս ... Ազգին համար աշխատողը, յոգնութիւն առնելու մասին մտածելու իրաւունք չունի ...
— Ատիկա գիտեմ, բայց անոնց մասին թող երիտասարդները մտածեն ...
— Ըսելը դիւրին է, *ամա*, գիտե՞ս ինչ ...
— Ի՞նչ, մեծ մայրիկ ...
— Չի ձգեր կոր ...
— Ո՞վ չի ձգեր ... Քու գործիդ ո՞վ կրնայ խառնուիլ ...
— Սրտեղուկս, «պէօճէկ» մը կայ, կուրծքիս տակ : Ան է *քի* կը հրամայէ — «Ազգիդ ծառայէ, եթէ արքայութիւն երթալ կ'ուզես ...» Հիմա հասկցա՞ր :
— Հասկցա՛յ, մեծ մայրիկ ...

×

— Քանի՞ տեսակ Ընկերութեան անդամ ես, հայրենակից ...
— Եօթը, ութ ...
— Քանի՞ տարեկան եղար ...
— Վաթսունը ինը ...
— Քանի՞ տարի է ազգին համար սիրտ, փոր կը մաշեցնես ...
— Ես ըսեմ քառսուն, դուն ըսէ յիսուն ...
— Չե՞ս կարծեր որ ժամանակը եկած է որ քիչ մըն ալ քու մասիդ մտածես ...
— Ազգը սիրող մարդուն համար ատ ժամանակը *հիչ* չի գար :
— Ըհը՛. ճիշդ սրտեղս բան մը կայ *քի* ատոր, իրիկուն ինծի կ'ըսէ — «Ծէկը՛ն, ազգդ չմոռնաս, կէս ճամբան չմնաս, Աստուած չի ներեր ...
— Ո՞վ է եղեր այդ անխելք բանը ...
— Կը հասկնա՞ս, չե՞ս հասկնար, չեմ գիտեր *ամա* ըսեմ — ատիկա ազգին *պէօճէկն* ... Քանի ատ *պէօճէկը* ողջ է, ես իմ ազգիս ծառան եմ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Երէկ, Բշ. օր, կէսօրէ ետք ժամը երկուքին Փալէ տը Շայյոյի մէջ Նախագահ Այզընհաուըր բացումը կատարեց Ատլանտեան Ուխտի ժողովին : Առաջին առիթով խօսք առաւ Վարչապետ Ատընաուըր : Ժողովը պիտի տեւէ երեք օր :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ԿԻ ՄՈԼԷԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ ՅԱՂԹԱՆԱԿԵՑ

Կիրակի օր, Փիւթոյի մէջ, Ընկերվարականներու Ազգ. Խորհուրդը վերջացուց իր աշխատանքները : Կի Մոլէի տեսակէտը յաղթանակեց. ընկերվարական նախարարները պիտի մասնակցին կառավարութեան եւ կուսակցութեան քաղաքականութիւնը անփոփոխ պիտի մնայ : Սակայն, այս ընթացքով եթէ ապրուստի պայմանները աւելի դժուարանան եւ անգործութիւնը աւելնայ՝ Ընկերվարականները իրենց դիրքը պիտի փոխեն եւ նախարարներուն պիտի թելադրեն որ հրաժարին դահլիճէն :

Կուսակցութեան ղեկավարները կը մտածեն, թէ ընկերային տագնապը եւ սղութիւնը աւելի ծանր հարուած մը կրնան հասցնել դրամին արժեզրկման, քան՝ քաղաքական տագնապը, որքան ալ վտանգաւոր ըլլայ ան :

Կաստոն Տէֆէռ, Մարսէյլի քաղաքապետը դէմ էր Կի Մոլէի տեսակէտին եւ տաք, բայց քաղաքավար վէճ մը ծայր տուաւ երկուքին միջեւ : Մինչ Կի Մոլէ կը պնդէ, թէ ներկայ պայմաններուն մէջ յարմար չէ որ հրաժարին ընկերվարական նախարարները, Կաստոն Տէֆէռ բնական կը գտնէ այդ հրաժարումը, նկատելով որ Թուլուզի համագումարին որոշումները չեն յարգուիր կառավարութեան մը կողմէ՝ որուն մաս կը կազմեն ընկերվարական նախարարները : Մարսէյլի քաղաքապետը քննադատեց նաեւ Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքը :

Ալժերիոյ ներկայ վիճակը բուռականին քննադատուեցաւ · Ռոպէր Լաքոստ՝ Ալժերիոյ նախարարը, յիշեց թէ երեք հազար մահմետականներ կ'աշխատին քաղաքապետական կազմակերպութեանց մէջ եւ միշտ մահուան վտանգին ենթակայ են :

Կի Մոլէ միջամտելով ըսաւ թէ պէտք է վստահութիւն յայտնել նախարարներուն՝ իրենց գործունէութեան համար : Իրենց անհատական գործունէութեամբ եւ տեսակէտով, ընկերվարական նախարարները պէտք է կազմակերպեն կառավարութեան քաղաքականութիւնը՝ ըստ յարմարութեան :

Հակառակ անոր որ կը կարծուէր թէ ընդդիմադիրները կրնային յաղթանակել, 908ի դէմ 2·792 ձայնով եւ 254 ձեռնպահութեամբ, Ընկերվարականները վստահութիւն յայտնեցին նախարարներուն եւ համաձայն գտնուեցան՝ որ անոնք մասնակցին կառավարութեան :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին օծումը : Պատարագեց եւ եկեղեցին օծեց Կաթ. պատուիրակ Սերովբէ Եպս. Մանուկեան : Հոծ բազմութիւն մը Շաւիլէն եւ Փարիզէն լեցուցած էր եկեղեցին եւ կից սրահը, շատերը չէին կրցած ներս մտնել : Յաւարտ օծման եւ Պատարագին տեղի ունեցաւ ճաշ մը ուր հանգանակուեցաւ մէկ միլիոն ֆրանք կարճ ժամանակի մը ընթացքին :

Յաջորդով՝ մանրամասնութիւններ :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարութիւնը պաշտօնական հաղորդագրութեամբ մը կը յայտնէ, թէ արշիպեղագոսին երեք հազար կղզիները շրջապատող ովկէանոսը մաս կը կազմէ Ինտոնեզիոյ գերիշխանութեան : Մինչ այդ, Մոսկուայի «Կարմիր Աստղ» թերթը կը գրէր, թէ Արեւմուտքը կը պատրաստուի յարձակում գործել Ինտոնեզիոյ վրայ :

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ
ԿԵԱՆՔԸ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

ԽՄԲ. — Ինչպէս գրած էինք, քանի մը շաբաթ առաջ Միլանոյի Հայ Տան մէջ տեղի ունեցաւ երեկոյ մը նուիրուած՝ Աւետիք Իսահակեանի: Հայերէն եւ իտալերէն դասախօսած է Բժ. Արամայիս Սրապեան: Արտասանութիւններ բրած են Օր. Սիմա Փափազեան եւ փոքրիկն Շաքէ Սրապեան: Այս առթիւ Արամայիս Սրապեան կարդացած է նաեւ ողբացեալ բանաստեղծէն քերթուածներ զոր ինք թարգմանած էր իտալերէնի :

Ստորեւ կը հրատարակենք մեր աշխատակիցին հայերէն դասախօսութիւնը :

Աւետիք Իսահակեանի մահով Հայութիւնը կորսնցուց ոչ միայն ճշմարիտ բանաստեղծ մը՝ այլեւ մարդասէր մը : Կը պատկանէր այն մարդոց դասակարգին՝ որոնք, առանց ամենադոյզն ջանքի կամ փնտռտուքի՝ ժամանակի ընթացքին կը դատորոշուին, դառնալով խորհրդանիշ մը, իրենց վրայ կեդրոնացնելով ազգի մը սէրն ու հետաքրքրութիւնը: Ինչո՞ւ կու գայ հոգիներու այս փոխ յարաբերութեանց խաղը, որ անձնականէն կը տեղափոխուի հաւաքականին, որ եսէն կ'անցնի մենքին: Աւետիք Իսահակեանի պարագային, կարելի է անվարան պատասխանել թէ անոր ժամանակի ընթացքին խորհրդանշանալու գլխաւոր պատճառն էր իր հոգեբնախօսական խառնուածքը, որ կենսանիւթը կ'առնէր իր իսկ ժողովուրդին տոհմիկ բուխերիկէն, զայն լռելեայն հասունցնելով ներսիդին, ապա զայն ա՛լ աւելի շքեղ, դրաւիչ եւ հոգենուագ թրթռացումներով վերադարձնելու համար իր ազգին զաւակներուն: Մէկ խօսքով, հանդուցեալը հոգեպատկերն էր խոփին, արօրին եւ հողին հետ գործ ունեցող իր ժողովուրդին, ու այս հոգեպատկերը շրջանակուած էր աստուածային ա՛յն ձօնով՝ որ բանաստեղծութիւնն է, զոր ան աշնան գունագեղ պտուղներու նման հասունցուց իր ներսիդին, ու երբ փափաքեցաւ տիրել, ուրախանալ, խորհրդածել, երգել սէրը, սփոփանքն ու կարօտը իր հայրենիքին՝ դիմեց այդ ձօնին, որ երբեմն մեղմօրէն հծծեց ու երբեմն ալ, անսպասելիօրէն, երգեց որոտաձայն, եւ ահեղ :

Այս հակընդդէմ պատկերը կը գտնենք գրեթէ բոլոր ճշմարիտ բանաստեղծներուն մէջ, Քրիստոսէ առաջ ըլլայ թէ Քրիստոսէ յետոյ: Միակ օրինակ մը՝ մեր գրական անդաստանէն. յիշեցէք քնարական Պետրոս Դուրեանի «Լճակ»ին քաղցր, տրտմաւէտ մենախօսութիւնը հակընդդէմ անոր «Տրտունջք»ին մէջ ոտքի ելլող սպառազէն ապստամբութեան :

Իսահակեանի մէջ, բանաստեղծին զուգահեռ կ'ընթանար արձակագիրը, բայց այդ արձակը առաւելապէս բանաստեղծութիւն է, ոչ միայն իր նախընտրած նիւթերուն փոփոխակով՝ այլ այդ նիւթերուն մէջ շրջող հոգիին ձայներով, մեղմացումներով, մերձեցումներով եւ ներթափանցումներով. մտածումը, այսինքն խոկը, կը բանաստեղծականանայ խորհրդածութեան եւ վերադառնումներու քուրային մէջ:

Աւետիք Իսահակեանի մէջ զօրաւոր են զգացական եւ ընկերային տարրերը. բայց, ինչ որ իր մէջ իսկապէս անփոփոխ մնաց, սկիզբէն մինչեւ վերջը, անոնք բանաստեղծութեան ստորոգելիներն են. ընկերային — դասակարգային, ըսել կ'ուզեմ գաղափարաբանութիւններու եւ համոզումներու կալուածը կրեց հիմնական յեղաշրջումներ, որոնց տեսական դրդապատճառները յստակ չյայտաբարուեցան իրմէ. ինչ որ սփռեց իր այս կամ այն քերթուածին մէջ ըլլայ թէ արձակին, նոյնիսկ անհատներու ուղղուած նամակներուն, իբրեւ պատգամ կամ դաւանանք՝ անոնք կը պատկանին գրականութեան եւ գրական պատմագրութեան. թէ ի՛նչպէս կատարուեցան իր մէջ եւ ինչ չափով, եւ, արդար ըլլալու համար, եթէ երբեք իսկապէս կատարուեցան ընկերային — դասակարգային հոգեբեկումն ու հոգեփոխութիւնը՝ տեղեակ չենք ըստ բաւականի: Կ'ընդունիմ իր սրտին հիմնական բարութիւնը, կ'ընդունիմ իր լացը չքաւորին արցունքին առջեւ, կ'ընդունիմ եւ կը յուզուիմ երբ ականջալուր եմ իր «Աբու Լալա Մահարի»ի մէջ շրջող բողոքին, ըմբոստացման աղաղակներուն, բայց այս բոլոր ժառանգ են բոլոր գթած եւ զգայուն սրտերուն ու չեն կրնար մենաշնորհը ըլլալ ընկերվարականին կամ համայնավարին: —

Աւետիք Իսահակեան ծնած է Աղեքսանդրապոլ, 18 Հոկտեմբեր 1875ին: Սկզբնական ուսումը առած է ծննդավայրին ծխական դպրոցին մէջ, ապա անցած Գէորգեան ճեմարան. 1891ին, աշակերտական անկարգութիւններու պատճառաւ, կը հարկադրուի հեռանալ ճեմարանէն, կը մեկնի Վիեննա, ուր կը տիրանայ գերմաներէնի եւ կը պաշտօնավարէ քաղքին թանգարանին մէջ, միեւնոյն ատեն ազատ ունկնդիր է ոչ միայն գրական, իմաստասիրական ճիւղերուն՝ այլ նաեւ բժշկական համալսարանի դասախօսութիւններուն. ապա կ'անցնի Լայփցիկ, ուր եւս, իբրեւ ազատ ունկնդիր՝ կը հետեւի տեղւոյն կենդանաբանական դասընթացքներուն: Հիւանդանալով, կը վերադառնայ հայրենիք. կը մտնէ Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ. իբրեւ յեղափոխական կը ձերբակալուի եւ կը բանտարկուի Ռուսաստան. հուսկ փախչելով՝ պատերազմի ընթացքին կ'ապաստանի Զուիցերիա, Լոզան, ապէ Վենետիկ, ուր կը մնայ մինչեւ 1926ի վերջերը. այս շրջանին է, որ կը ծանօթանայ երիտասարդ Եղիշէ Չարենցին, որուն խանդոտ խօսքն ու հրաւէրը անտարակոյս մեծ դեր խաղացին որպէսզի Իսահակեան վերադառնար հայրենիք :

Զինք անձամբ ճանչնալու բախտաւորութիւնը ունեցայ 1925ին, Վենետիկ, Մուրատ — Ռափայէլեան վարժարանին յարկին տակ, ուր, իր այցելութիւնները այնքան յաճախադէպ չէին. սակայն, երբ ոտք կը դնէր այդ սրբազան երդիքին տակ՝ Վարժարանն ամբողջ կը լուսաւորուէր, կ'արշալուսնար: Աշակերտներուն առջեւէն կ'անցնէր դանդաղաքայլ, հակառակ իր յիսուն տարիներուն՝ արդէն զգալի կերպով ծռած դէպի հողը, ձեռքերը կռնակին, հազիւ նշմարելի ժպիտ մը շրթներուն :

Առաջնորդուած վարժարանին՝ յաւէտ անմոռանալի տեսուչ Հ. Թադէոս Վ. Թոմաճանէ, երբեմն կանգ կ'առնէր այս կամ այն աշակերտին առջեւ, անոնց ուղղելով, չափազանց ցած եւ թոթով ձայնով մը հինգ վեց բառերէ կազմուած հարցում մը: Երբ կը ստանար պատասխանը, քիչ մը եւս կը քաշուէր, խոնաւ եւ խորաթափանց աչքերը կը յառէր իր առջեւ ոտքի կանգնած աշակերտին վրայ ու անայլայլ կը կրկնէր միշտ ու միշտ. — «Սիրէ՛ք հայ լեզուն, սիրէ՛ք հայ գրականութիւնը, սիրէ՛ք մեր պատմութիւնը. ա՛հ...»: Այդ «ահ»ը, ինծի կը թուէր պատառիկ մը փրթած անոր սրտէն, յատկապէս իր առջեւ այնքան երկիւղածօրէն ոտքի կանգնած մեր տղեկ սրտերուն կազմաւորման համար: Ինչքան տպաւորիչ էր այդ անօրինակ մարդը, իր շարժուձեւերուն դանդաղ վսեմութեամբ, իր նայուածքներուն հեռուն, հորիզոնները խուզարկող ինքնամոռաց վերացումներով :

Օր մը, Ազոլոյի մէջ, փափաքեցաւ ճանչնալ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանէ Սուլուլիկ անուանակոչուած հովտարնակ աղբիւրը : Երեկոն արդէն իջնելու վրայ էր երբ բանաստեղծն ու ուսումնապետ Հայրը առջեւէն, իմ դասարանիս 13 աշակերտները քան մեթրի հեռաւորութեամբ՝ ուղեւորուեցանք դէպի Սուլուլիկ: Նախապէս պայմանաւորուած ազդանշանի մը վրայ, մենք, աշակերտներս, սկսանք միաձայն երգել բանաստեղծին նախասիրած եւ այնքան ժողովրդականացած երգ-քերթուածներէն «Որսկան ախպէր»ը: Յստակ նշմարեցինք թէ ինչպէս քերթողը կանգ առաւ յանկարծ, դիտեց իր շուրջէն մինչեւ երկինք բարձրացող կանաչազարդ բնութիւնը, ապա, իր սովորական դանդաղ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի մեզ, կանգ առաւ առջեւնիս, ողջագուրեց մեզմէ ոմանք, ու հատակոտոր բառերով յայտնեց իր շնորհակալութեան խօսքը, որ գոհութեան զգացումը արտայայտելէ աւելի տխրութեան զգացման ներկայութիւնն էր վերյիշումներու ստուերոտ երկինքին տակ :

— «Որսկան ախպէ՛ր, սարէն կուգաս,
Սարի մարալ կը փնտռես .
Ասա՛, նարար, դուն չտեսա՞ր
Իմ մարալըս, իմ բալէս ...

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

"ԴԱՏԱԿԱՆ ՅՈՒՇԵՐ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ"

Ասիկա խորագիրն է ճառի մը զոր արտասանած է հայազգի Պ. Վահան Փորթուգալեան Տուէի Վերաքննիչ Ատեանի բացման հանդէսին եւ որ հրատարակուած է առանձին :

Պ. Փորթուգալեան դատական իր երկարատեւ եւ բեղուն ասպարէզի ընթացքին, կարեւոր պաշտօններ վարած է Ֆրանսական շատ մը ատեաններու մէջ, ինչպէս Սուրիա, Լիբանան, Քոնկօ, Ֆրանսա: Իր ճառը, զոր աւելի ճիշդ պիտի ըլլար կոչել դասախօսութիւնը՝ իր քննական ոճին, վերլուծական ու բաղդատական բնոյթին պատճառաւ, կը վերաբերի միմիայն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ գոյութիւն ունեցող եւ, աւելի ուշ, Ֆրանսական հոգատարութեան ստեղծած օրէնքներուն եւ դատական մարմիններուն:

Յայտնի է որ այս երկու երկիրները, համաշխարհային Ա. պատերազմէն առաջ, մաս կը կազմէին Օսմանեան կայսրութեան. հետեւաբար ունէին Թրքական օրէնսդրութիւն, որ կը ներշնչուէր Գուրանէն, հիմնուած մահմետական կրօնքի աւանդութեանց վրայ :

Կայսրութեան ոչ — մահմետական ազգութիւնները, Հայեր, Յոյներ, Հրեաներ, եւայլն, ունէին իրենց յատուկ օրէնքները, որոնց հիմը դարձեալ անոնցմէ իւրաքանչիւրին կրօնքն էր :

Անցեալ դարու երկրորդ կիսուն, օսմանեան օրէնքները կրեցին կարգ մը փոփոխութիւններ, եւրոպականացան՝ եթէ կարելի է այսպէս կոչել: Պահելով հանդերձ իրենց հիմնական օրէնսդրութիւնը, Թուրքերը Նափոլէոնեան օրինագրքէն որդեգրեցին շատ մը տրամադրութիւններ, որոնք սակայն ի զօրու էին միաժամանակ մահմետականներուն, քրիստոնեաներուն եւ կայսրութեան մէջ բնակութիւն հաստատած օտարներուն: Այն ինչ որ կը վերաբերէր անհատի կանոնադրին, — ծննդեան եւ մահուան վկայագիր, կնունք, ամուսնութիւն, ապահարզան, եւայլն, — կը մնար միշտ առանձին ազգութեանց կամ կրօնական համայնքներու իրաւասութեան սահմանին մէջ:

Որոշ չափով միայն աշխարհիկ այս կանոնները («Նիզամիէ»), ամփոփուած «Մեճելլէ» կոչուած օրինագրքին մէջ, օսմանեան կայսրութեան քայքայումէն ետք, պահուեցան արեւելքի նորակազմ պետութեանց մէջ, որոնք ունեցան իրենց անկախ վճռաբեկ ատեանները :

Ֆրանսական հոգատարութիւնը Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, տեղական դատարաններու կողքին, ստեղծեց խառն ատեաններ, կազմուած Ֆրանսացի եւ տեղացի դատաւորներէ, որոնց իրաւասութիւնը կը տարածուէր օտարներուն մէջեւ կամ օտար մը եւ տեղացի մը միջեւ ծագած քաղաքային, պատժական, առեւ-

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Գաղտնի ոստիկանութեան անդամ ըլլալու հարկ չկայ, Մուղդուսին անդամ կրնայ հասկնալ թէ՝

Հրդային Հ. Յ. Դ.ն է

« Խան – բան – օղ»ը Խանասոր, Բանք Օթոմանն է :

Բայց ինչո՞ւ այս «խենթութիւնը» : « Ամբոխները խելագարուած »ի հաւատաւոր երգիչը, Լենինի հիացողը, համայնավարութեան թիւ մէկ քերթողը, ինչո՞ւ յանկարծ վօլթ – փաս *կ'ընէր եւ կը գրէր «Մահուան Տեսիլը», գովքը կը հիւսէր մեր ազատագրական պայքարի հիմնադիրներուն :*

Կ'ուզենք բացատրել այդ խնդիրը, որ Չարենցի տռամն է, հայութեան տռամը:

Մեծ Հայը՝ Վահան Նաւասարդեան, հանգամանօրէն կ'ուսումնասիրէ Չարենցի տռամը, իր յարակից բոլոր խնդիրներով, « Յուսաբեր»ի տպարանէն լոյս տեսած՝ հրաշալի գրքի մը մէջ: Հարկ է կարդալ Հմտալից ու նոյն ատեն սիրով ու հետացումով գրուած այս գիրքը :

Եթէ քանի մը տարի եւս ապրէր «Յուսաբեր»ի խմբագրապետը առատ նիւթ պիտի գտնէր ,խորհրդահայ գրական թերթերուն մէջ, ի պաշտպանութիւն իր տեսակէտին :

Կ'ուզեմ այստեղ բերել քանի մը հատը այդ նոր լոյս տեսած վկայութիւններէն : Անոնք լաւագոյնս կը պատկերացնեն միջավայրը, ուր պայքարեցաւ, ամէն կողմէ յարձակումի ենթարկուած, մեծ բանաստեղծը :

Նախ Գ. Մահարին: Չարենցի ամենահին, ամենաանկեղծ եւ ամէնէն տաղանդաւոր ընկերը, նոր վերադարձած Սիպերիայէն :

Իր յուշերէն կարճ հատուածներ միայն, 1933 – 1936 *տարիները ընդգրկող .*

« Գիրք ճանապարհի » :
Անախորժութիւններ վերից, վարից :
Անախորժութիւններ ձախից, աջից :
Ջղայնանում էր, մոլեգնում, մաղձոտւում :
Մորփին: *Դանդաղ ինքնասպանութիւն:*

— Ինձ մեղադրում են հայարումի մեղքով, իսկ իրենք լենինիստներ են, իսկ ո՞վ է Լենինին ինձնից լաւ երգել: Ոչ ոք:

Մահարին կը շարունակէ: Ահա երկու գրողներու վերջին հանդիպումը, իր պարզութեան մէջ այնքան խօսուն ու ողբերգական :

« Եւ վերջին անգամ ես քեզ տեսայ 1936 Թուի Օգոստոսի սկիզբներին, ամէն դէպքում Օգոստոսի 10ից առաջ :

Ես բարձրանում էի Կուլտուրայիտան մօտով, իսկ դու կտրեցիր Աբովեանը եւ բարձրացար Սպանդարեանով: Գնում էիր դու քո անփոյթ քայլերով, մի ուսդ բարձր, միւսը՝ թեք, որովհետեւ այդ կողմի վրայ թեքւում էր քո գլուխը ...»

Եւ ահա՛ վերջաբանը, այնքան յուզիչ .

« Եւ դնում ես մինչեւ հիմա իմ ուղեղում ու հոգում, ուղեղիս փշերի եւ հոգուս ծաղիկների վրայով, դու, մեծ երգիչ Լենինեան հերոսական դարի, դու տարերային, անհանդիստ ու ալեկոծ վեհութիւն պայծառ զաւակ իմ ժողովուրդի, մեծ ուխտի կարմիր ուխտաւոր, ընկեր հերոսական եւ ազնիւ ուսուցիչ Եղիշէ Չարենց ...»:

Կարելի չէր լաւագոյն կերպով բնորոշել Չարենցը: Մահարին լաւ կը ճանչնար զայն ....:

Շարունակենք սակայն մէջ բերումները: Այս անգամ Ռուբէն Զարեանն է պատմողը.

« Այս շրջանում իրար հետեւից ծայրահեղ քայլերի էր դիմում Չարենցը. Կենտկոմի քարտուղարի անունով մի յայտարարութիւն գրեց, թէ դուրս է գալիս, ինչպէս ինքն էր ասում, գրողների կոոպերացիայից: *Չարենցի դիմումն ուղարկուել էր գրողների միութեան վարչութեանը՝ քննելու համար: Թէեւ բոլորն էլ շատ լաւ գիտէին, թէ հոգեկան ինչ ծանր դրամա է ապրում, որ գրածը յուզումի մի պահին կատարած քայլ է, ընդոստ մի պոռթկում, սակայն ոչինչ հաշուի չառան: Չարեկամներն ուրախ էին, որ ինքը Չարենցն է առիթ տալիս իր վրայ յարձակւելու, իսկ բարեկամները վիրաւորական գտան նրա քայլը եւ միացած առաջիններին, որոշեցին գրողների միութիւնից հանել ... հայ մեծագոյն բանաստեղծին: Այս լուրը Չարենցին հանեց հաւասարակշռութիւնից: Ամէն ինչ սպասում էր, բայց ոչ այդ: Մէկ մէկ թւում էր իր բարեկամների անունները եւ ասում — միթէ՞ սա էլ, միթէ՞ այս մէկն էլ...*

... Դրանից յետոյ նա տանը փակուեց. փողոց դուրս չէր գալիս... խռովել էր աշխարհից : Ապրում էր մենակ, բզքտուած հոգիով »:

Ուրիշ դրուագ մըն ալ կ'ուզեմ յիշատակել այստեղ, նոյն Ռ. Զարեանէն առնուած, եւ նոյն շրջանը ընդգրկող :

Կոմիտասին կը վերաբերի այս մասը : Ամենագեղեցիկ վկայութիւնն է Չարենցի, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, հայկականութեան :

Զարեանը կը պատմէ թէ ինչպէս Կոմիտասի դագաղին այցի եկաւ Չարենցը : Բայց աւելի լաւ է ընդօրինակեմ ամբողջ հատուածը :

(8 Շար.)

Ն. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

տրական եւ վարչական խնդիրներուն : Ինչպէս կը տեսնուի այս երկու մարմինները, զուտ տեղական եւ խառն, կարգ մը պարագաներու մէջ կրնային իրենց միջեւ իրաւասութեան հարց ստեղծել, մանաւանդ որ Ֆրանս. Բարձր մարզպանութեան մէկ հրամանագրով խառն դատարաններուն բացարձակ լիազօրութիւն կը տրուէր այն բոլոր օրինազանցութիւններու մէջ, որոնք հանրային ապահովութիւնը խռովելու բնոյթ ունէին :

«Մեճելլէ» կոչուած օրինագիրքը ունի առանձին գլուխ մը յատկացուած դատաւորներուն, որոնցմէ կը պահանջէ շատ մը առաքինութիւններ. օրինակի համար կը պահանջուի որ դատաւորը ըլլայ ուշիմ, խելացի, ուղղամիտ, լուրջ եւ վստահութիւն ներշնչէ : «Դատաւորը չի կրնար նուէրներ ընդունիլ կողմերէն ոեւէ մէկէն, կամ անոր հաւաքոյթներուն եւ խնճոյքներուն երթալ. Դատավարութեան ընթացքին պէտք չէ կասկած արթնցնէ դատաւորը, պէտք չէ առանձինն եւ ցած ձայնով խօսի կողմերէն մէկուն հետ, կամ ձեռքով, գլխով, աչքով նշան ընէ :» Արեւմուտքի մէջ եթէ այս բոլորը կը նկատուի անգիր օրէնք, արեւելքցի օրէնսդէտը յարմար դատած է բացայայտօրէն գրել զանոնք, կարելի զեղծարարութեանց առաջքն առնելու համար :

«Մեճէլլէ»ի մէջ վկաներու համար եւս կան յատուկ տրամադրութիւններ. վկան պէտք է ըլլայ պարկեշտ մարդ, իր առաքինութիւնները թերութիւններէն աւելի ծանր պէտք է կշռեն : Չեն կրնար վկայութեան կանչուիլ անբարոյական կենցաղ ունեցողները, միմոսները, խեղկատակները, պոռնիկները եւ յայտնի խաբեբաներն ու ստախօսները, որոնց կարգին՝ աղաւնի թռցնողները... Այս վերջիններու պարագան կը յիշեցնէ Վահան Թոթովենցի «Կեանքը հին հռոմէական ճանապարհի վրայ» գործը, որուն մէջ ալ աղաւնի թռցնողը գիւղացիներու արհամարհանքին նշաւակ կը դառնայ :

Այս բոլորէն կը հետեւի որ Արեւելքի մէջ օրէնքն ու օրինագիրքը նուազ կը կապեն դատաւորը քան արեւմուտքի մէջ : Հոն, արդարութիւնը կը կիրարկուի իր ընդհանուր առումով (էքիթէ), վճիռ մը արձակելու ժամանակ դատարանին տալով աւելի մեծ ազատութիւն իր փորձառութիւնը կամ անձնական տպաւորութիւնը նկատի առնելու

Արեւելեան երկիրներու մէջ մինչեւ վերջերս դատաստանագիրքը իր հիմնական գիծերուն մէջ կը մնար կրօնքի եւ կրօնական աւանդութիւններու դրոշմին տակ : Եւրոպական քաղաքակրթութեամբ, որոշ չափով մուտք գործեցին նաեւ արեւմտեան կարգ ու սարք ու օրէնսդրութիւն, սակայն այս վերջինը ի զօրու էր միայն օտարահպատակներուն համար, որոնք լայնօրէն կը նպաստէին քափիթիւլասիոններու ստեղծած գոյավիճակէն : Նոյնիսկ նորաստեղծ պետութիւններու թափած ջանքերը իրենց երկիրներու օրէնսդրութիւնը աշխարհիկ եւ արդի կարգերուն յարմարցնելու՝ ժամանակի կարողութիւն ունին միայն : Կրօնքին ուժը մեծ է եւ ամէն հիմնական յեղաշրջում այս նկատմամբ կը հանդիպի ժողովրդական զանգուածներու եւ հանրային կարծիքի ընդդիմութեան : Պէտք չէ մոռնալ որ մինչեւ այսօր մահմետական թէ քրիստոնեայ համայնքները դատական մարզի մէջ կը պահեն լայն իրաւասութիւններ, որոնց բարձումը կրնայ լուրջ անախորժութիւններ առաջացնել : Փափաքելի պիտի ըլլար որ Գ. Փորթուգալեան, որ իր անձնական փորձառութեամբ եւ հմտութեամբ այնքան ծանօթ է այս երկիրներու դրութեան, լուրջ ուսումնասիրութեան ենթարկէր այս երկու իրաւասութեանց, պետական եւ կրօնական – համայնքային փոխյարաբերութիւնները եւ անոնց միաձուլումին հաւանականութիւնները : Հարցը շատ բարդ է անշուշտ եւ կրնայ լուծուիլ կողմերու փոխադարձ զիջողութեամբ : Արդարեւ, մեծապէս իրաւացի է Գ. Փորթուգալեան երբ իր եզրակացութեան մէջ կ'ըսէ որ «մարդկային անհրաժեշտութիւն մըն է իւրաքանչիւր երկրի, անոր բարքերուն եւ աւանդութեանց պատշաճեցնել այդ երկիրը վարող օրէնքները »:

Ե. ՇԱՀԱՄԻՐ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱՐՔԵՐ

ԱՌԱՆՑ "ՊԱԽՇԻՇ"Ի ԹԱՂՈՒԻԼ ՉԿԱՅ

Մոսկուայի գերեզմանատուները ... դրաւուած են : Ահա խորհրդային աշխարհէն եկած վերջին զգայացունց նորութիւնը : Ականատեսներ ու իրազեկ անձեր մինչեւ հիմա կը պատմէին, թէ Խ. Միութեան մէջ կեանքի պայմանները շատ դժուար են. բայց բանէն դուրս կուգայ այժմ, որ շատ աւելի դժուար է, Մոսկուայի մէջ, մեռնիլ վերջ... թաղուիլը : Այս լուրին աղբիւրը պաշտօնաթերթ «Իզվեստիա»ն է, որ ցասումով կը նկարագրէ թէ խումբ մը չարաշահներ դրաւած են Մոսկուայի բոլոր գերեզմանատուները, եւ իրենց ընտանիքին մէկ անդամը կորսնցուցած սգակիրներէն կլորիկ գումար մը չկորզած, թոյլ չեն տար որ մեռեալները թաղուին: «Իզվեստիա», մատնանշելով այս դայթակղութիւնը, բուռն յարձակում կը գործէ ոչ միայն այս չարաշահներուն դէմ, այլ նաեւ ոստիկանութեան ու քաղաքապետութեան դէմ, որոնք անհրաժեշտ միջոցները ձեռք չառնելով, անուղղակի կերպով կը քաջալերեն այս իւրայատուկ արհեստը :

Միշտ ըստ «Իզվեստիա»յի, վերջին երկու տարիներուն ընթացքին դայթակղութիւնը այնպիսի մեծ ծաւալ ստացած է, որ հակառակ ցարդ կատարուած հետապնդումներուն, չարիքը տակաւին մէջտեղէն վերցուած չէ : Արդարեւ, գերեզմանատան երկու վերահսկիչներ արդէն իսկ բանտարկուած են, հինգ ուրիշներ դատավարութեան տակ են, տասը վարիչներ արդէն իսկ դատապարտուած են իրենց պաշտօնակիցներուն կողմէ եւ աւելի քան քսան ուրիշներ արձակուած են իրենց պաշտօններէն :

Քանի մը օրինակներ՝ նկարագրելու համար այս դայթակղութիւնը :

Պառաւ կին մը, Նադեժտա Զիւքովա, դժբախտութիւնը կ'ունենայ կորսնցնելու իր ընտանիքին միակ անդամը՝ իր թոռնուհին եւ կը փափաքի այս վերջինը թաղել Վականքովսքի գերեզմանատան մէջ՝ պապիկին ծնողքին մօտ: Գերեզմանատան վերահսկիչը պառաւը կը ղրկէ գերեզմանափորին, որ առանց այլեւայլի հարիւր րուբլի «պախշիշ» կը պահանջէ: Կինը կը վճարէ : Բայց բանէն դուրս կուգայ, որ այդ գումարը կանխավճար մըն է միայն: Դագաղը փոսին մէջ իջեցուած պահուն, կը յայտնեն թէ կափարիչը գոցելու համար զամ ու մուրճ չկայ: Գերեզմանատան աշխատաւորներէն մէկը կը յայտնէ թէ 12 րուբլիով այդ բոլորը կարելի կ'ըլլայ ճարել: Կինը դարձեալ կը վճարէ : Երեք օր վերջը գերեզմանատունը կը վերադառնայ՝ թոռնուհիին շիրիմին վրայ աղօթելու. կը յուսար շիրիմը կանանչ բոյսերով ու ծաղիկներով ծածկուած գտնել, որովհետեւ առանձին վճարում ըրած էր այդ բոլորին համար: Կը յայտնեն, թէ գերեզմանատան վարչութիւնը այդպիսի բաներով չի կրնար զբաղիլ, ու կինը կ'ուղարկեն գերեզմանատան դիմացը գտնուող խանութը, որ չափազանցեալ գիներով կանանչ խոտ, հող ու ծաղիկ կը ծախէ :

«Իզվեստիա» այս օրինակը տալով, կը յայտնէ թէ Մոսկուայի բոլոր գերեզմանատուներուն մէջ և շուրջը կազմուած են նման շահակցական ընկերութիւններ :

Ռոկոժեսքի գերեզմանատան վերակացուն երկու հարիւր րուբլի կը պահանջէ այրի կնոջմէ մը՝ ցոյց տալու համար թէ կինը ուր կրնայ թաղել տալ իր ամուսինը. այդ գումարը ստանալէն վերջ կը յայտնէ թէ տեղ պարապ չէ, եւ աւելին կը պահանջէ : Նոյն վերակացուն ուրիշ զոհէ մըն ալ հինգ հարիւր րուբլի կը կորզէ նոյն ձեւով .

Ուրիշ զուարճալի օրինակ մը եւս : Վեսենոքի Կորի գերեզմանատան տնօրէնը կնոջ մը այցելութիւնը կը ստանայ. կինը կը յայտնէ թէ ամուսնին գերեզմանին շուրջ երկաթէ ցանկապատ մը քաշել տալ կ'ուզէ. տնօրէնը երկաթագործի մը հասցէն կուտայ. այս վերջինը 2100 րուբլի կը պահանջէ: Կինը կը վճարէ ու կը մեկնի: Երկաթագործը, առանց այլեւայլի, ուրիշ շիրիմի մը վրայի երկաթեայ ցանկապատը կը հանէ ու կը փոխադրէ իր յաճախորդին շիրիմին վրայ :

«Շահագործումն ու սեւ շուկան ամէն մարզի մէջ զգալի բաներ են ինքնին», կ'աւելցնէ «Իզվեստիա», «բայց մարդոց սուգէն ու ցաւէն այսպէս անամօթաբար օգտուիլը հարիւրապատիկ աւելի վատ է» :

Այս բոլորին պատճառն այն է, որ Մոսկուայի գերեզմանատուներուն մէջ պարապ տեղ մնացած չէ : Վերջին քանի տարիներուն, կառավարութիւնը վեց գերեզմանատուներ գոցել տուաւ Մոսկուայի մէջ, առանց նորեր բանալու չարաշահներու հացին իւղ քսելով :

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ, (Յառաջ).— Գաղութիս հայ տիկիններուն նախաձեռնութեամբ կիրակի, 8 Դեկտեմբերին, տեղի ունեցաւ Խրիմեան Հայրիկի յիշատակին հանդէսը:

Տիկին Աննիկ Տէր Յարութիւնեան բացման խօսքէն ետք հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի : Յետոյ շատ գեղեցիկ արտասանութեամբ վերարտադրեց «Աշուղի եւ Ջաղացպանի» պատմուածքը, փոխադրելով ներկաները հայրենի գաւառ, հակառակ պատահարներու՝ վերաշինութեան եւ նորոգման յոյսերով ...:

Տօքթ. Գր. Սահառունի կուռ բանախօսութեամբ ներկայացուց կեանքն ու գործը մեծ Հայուն եւ Հայոց Հայրիկը դասեց Խորենացիի, Նարեկացիի եւ Շնորհալիի կարգը :

Մուրատեան քոյրերը միաձայնաբար արտասանեցին հարց ու պատասխանի ձեւով դասաւորուած եւ պատշաճօրէն լրացուած ծանօթ երգ – ոտանաւոր՝ «Հայրիկ, հայրիկ քո հայրենիք, Վասպուրական մեր աշխարհ » :

Ներկաները խորունկ տպաւորութեամբ մեկնեցան Հօհէնցոլլէռն եկեղեցիի սրահէն, ուր պահ մը Խրիմեանի նուիրուած երկիւղած մթնոլորտ մը տիրած էր շնորհիւ հայկական խօսքին ու վանկին, եւ որ զարդարուած էր Հայրիկի եւ Վարագի նկարներով ...:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՀԱՅ ՄԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Վերտէօնի հայ գաղութի ծանօթ դէմքերէն եւ Կեդրոնականի 1912ի շրջանաւարտներէն Պ. Հայկ Քրրքճեան ֆրանսական կառավարութեան կողմէ պատուուած է Պատուոյ Լեգէոնի շքանշանով, ֆրանսական երկաթարդական շարժման եւ մշակոյթին երեսուն տարուան իր մատուցած ծառայութեանց ի վարձատրութիւն :

Պ. Քրրքճեան Վերտէօնի թաղապետութեան խորհրդականն է, եւ իր հանրային բազմաթիւ գործունէութեամբ ծանօթ անձնաւորութիւն մը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԴ.

ՄԻ ՓՈՔՐԻԿ ՑՈՅՑ

Ընտանիքի մէջ աճում, զարգանում են նրանք, ինչպէս վայրենի ծառը մայր հողի վրայ արմատ է գցում, ազատ, արձակ ճիւղեր է բարձրացնում, եւ ոչինչ չէ ճնշում, ոչինչ չէ նուաղեցնում նրա աճելութիւնը : Դպրոցի մէջ նրանց կարդացած գրքերը մեր Այսմաւուրքը եւ Նարեկը չեն. նրանք սովորում են իրանց ազգի հերոսների պատմութիւնը, ոգեւորւում են իրանց բանաստեղծութիւնով, որը մեծ մասամբ նուիրուած է զանազան հսկաների, փէհլիվանների քաջագործութիւններին: Նրանց կրօնքը եւ կրօնական գրքերը մինչեւ անգամ բանաստեղծութիւն են, որոնց մէջ շնչում է պատերազմական ոգին: Որովհետեւ սկսեալ Մուհամմէտից մինչեւ խալիֆաները, իմամները եւ այլն, — բոլորը պատերազմող մարդիկ էին : Լսիր, ի՞նչ է քարոզում մահմեդականի մօլլան՝ — «ով որ քեզ կը ծեծէ, դու էլ նրան ծեծիր. նա որ քեզանից չէ, նրա ապրանքը քեզ հալալ է. կռւում թշնամու հետ, այն կռւի մէջ թէ սպաննես, դրախտը կ'երթաս, թէ սպաննուես, դարձեալ դրախտը կ'երթաս »: — Բոլորովին հակառակն է խօսում նա, ինչ որ ասում է հայի տէրտէրը մեզ:

— Մուհամմէտը տուեց իր ժողովուրդին սուր, բայց Քրիստոս՝ — խաչը . ահա զանազանութիւնը մեր եւ մահմեդականների մէջ :

— Արիւն թափելը, ուրիշի ապրանք խլելը՝ վատ բաներ են. բայց շատ հաճելի էլ չէ, որ մարդ թոյլ տայ իր արիւնը թափեն, իր ապրանքը խլեն, իր զաւակները հացից զրկեն: Ամբողջ աշխարհը մէկ կռւի դաշտ է, ուր զօրեղն անզօրին կլանում է, ոչնչացնում է. թէ ուզում ես ուրիշի կերակուր չդառնաս, պէտք է քո գլուխը պահելու ճարը գիտենաս : Միթէ՞ գայլի հետ կարելի է գառն դառնալ. — գազանի հետ պէտք է գազան լինել, որ կարողանաս գլուխդ պահել : Շունը, որ շուն է, երբ նրան փոքր ինչ նեղացնում ես, կծում է: Կատուն, որ կատու է, թէ նեղացնես, կը ճանկռտէ, նրա համար որ, նրանց հայրն ու մայրը, նրանց վարժապետները չեն սովորեցրել համբերել : Բայց մեր գիւղացիներին այնքան նեղացնում են, կաշին մաշկում են, հոգին հանում են, նրանք դարձեալ համբերում են, որովհետեւ երեխայութիւնից սովորել են համբերել ...:

— Բայց Կարօն եւ իր ընկերներն ուրիշ տեսակ մարդիկ են, իսկակ այնպիսի մարդիկ, որպէս պէտք է լինի մարդը : Նրանք հօրից եւ մօրից որբ են մնացել, այդ պատճառով ընտանիքը չէ փչացրել նրանց : Քահանայ – վարժապետից շուտ հեռացան, եւ դպրոցը չկարողացաւ բոլորովին մեռցնել նրանց մէջ մանկութեան կենդանութիւնը: Ընկնելով այլ շրջանի մէջ, օրինաւոր մարդկանց ազդեցութեան տակ, թափառելով աշխարհի փոթորիկների մէջ, նրանք ստացան բոլորովին այլ բնաւորութիւն: Եթէ Հայոց զաւակների գոնեա մի փոքր մասը այնպէս լինէր, որպէս Կարօն եւ նրա ընկերները, այդ ազգը շատ բախտաւոր կը լինէր ...:

— Հայերը այս երկրի ազգաբնակութեան մէջ բազմութիւն են կազմում . բայց քուրդը, որ աւելի սակաւ է թւով, տուն – տեղ չունեցող, թափառական քուրդը տիրում է Հային, նրա վրայ աղայութիւն է անում: Ի՞նչ է պատճառը, — այն, որ քուրդը կենդանի մարդ է, իսկ Հայը մեռած : Բանը շատութեան ու քչութեան մէջը չէ, գլխաւոր բանը սրտի մէջն է. Ի՞նչ կարող է շինել մի մարդ, երբ որ սիրտ չունի: Այսօր ես իմ աչքով տեսայ, թէ որպէս երեք հոգի հայ աղբերք կռուեցան աւելի քան յիսուն ձիաւորի հետ. բայց ես այն աւազակներին ճանաչում եմ, նրանց գլխաւորը Մուրադ – բէկն էր, որ իր խմբով մի ամբողջ երկիր կարող է թալանել :

— Հիմա լսիր, որդի, Ծերունի որսորդը խօսքը դարձրուց դէպի ինձ. — թէ ուզում ես այս աշխարհում ապրել, պէտք է գայլի հետ գայլ դառնաս, գառան հետ՝ գառն. գլուխդ մի խոնարհեցրու, թէ չէ ծեծողներ շատ կը գտնուեն. ողորմած եղիր դէպի քեզանից տկարները, բայց թշնամուդ մի խնայիր. սրբիր անբախտի արտասուքը, մխիթարէ նրան, եթէ այդ կը պահանջէր մինչեւ անգամ քո կեանքը, քո արիւնը :

Ծերունի որսորդի այս երկար քարոզի միջոցին ես ոչ այնքան լսում էի նրա խօսքերը, որքան նայում էի Մարոյի վրայ. իմ բոլոր ուշադրութիւնը գրաւել էր նրա երեսը իր շարժուն եւ զգայուն բացատրութիւններով: Հօր խօսքերը, երեւում էր, թափանցում էին նրա սրտի խորքի մէջ, որպէս բարեբեր սերմը պատրաստուած հողի մէջ: Նրա աչքերն աւելի եւ աւելի վառւում էին, բարակ շրթունքները դողում էին. Թշերի կարմրութիւնը, բոլորովին թռաւ, մնաց միայն մոյգ դեղնութիւնը, որ տալիս էր նրա դէմքին պղնձի գոյն: Ի՞նչ էր, որ այնպէս վրդովեց կիսավայրենի աղջկայ սիրտը: Մի՞թէ նրան եւս տանջում էր հայի թշուառութիւնը...:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ըստ նոր օրէնքին համաձայն կարգ մը յաւելումներ պիտի ըլլան յառաջիկայ Յունուար մէկէն սկսեալ :

Այսպէս, գործատէրերը որոնք հինգ առ հարիւրի տուրք մը կը վճարեն աշխատավարձքերու վրայ (վերջերս փոփոխուած) ամսական վեց հարիւր ֆրանք յաւելեալ տուրք մը պիտի վճարեն աշխատաւոր գլուխ :

Մեթրոյի եւ հանրակառքերու գինները յիսուն առ հարիւր յաւելում պիտի ունենան, այսինքն 200էն 300ի պիտի բարձրանայ, բայց ամփոփ պիտի մնան շաբաթական քարթերը: Այս վերջիններուն ստեղծած բացն է զոր պիտի գոցեն գործատէրերը ամսական վեց հարիւր ֆրանք վճարելով աշխատաւոր գլուխ, իբրեւ տուրք :

Յաւելման ենթարկուած են նաեւ ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի գործիքներու տարեկան տուրքը . — 2000 ֆրանք ձայնասփիւռի, իսկ վեց հազար՝ հեռատեսիլի գործիքներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱԿԻՍՏԱՆԻ մէջ պատահած երկրաշարժին մեռեալներուն թիւը մօտեցած է երկու հազարի: Հազարէ աւելի վիրաւորներ կան, իսկ քառասունէն յիսուն հազար հոգի անապաստան մնացած է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ, Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ Զուիցերիոյ բազմաթիւ շրջաններու մէջ սկսած է ձիւնել: Սկովտիոյ մէջ ցուրտը նուազ 14 աստիճանի հասած է :

ՔԱՄԵՐՈՒՆԻ մէջ ահաբեկիչներու գնդակին զոհ գնաց երեսփոխան մը: Հինգ հոգի սպաննուեցաւ եւ վեց հոգի ալ ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ՝ այս մահափորձին հետեւանքով: Ահաբեկիչները կը փնտռուին :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հանրապետութեան Նախագահ Քամիյ Շամուն նամակ մը ղրկած է Նախագահ Այզընհաուըրի, որ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ զբաղին նաեւ Պաղեստինցի տարագիրներու հարցով :

ՀՌՈՄԻ անգլեւեգիպտական խորհրդակցութեանց եգիպտական պատուիրակութեան նախագահը գնաց Գահիրէ, Հռոմի աշխատանքներուն արդիւնքը հաղորդելու համար ելմտական նախարարութեան : Ժողովին արդիւնքները պաշտօնապէս չէ հաղորդուած տակաւին :

ՄԱՐՈՔԻ մէջ ողողումներ եղան, փոթորիկին եւ անձրեւներուն հետեւանքով: Բազմաթիւ շրջաններու բնակչութիւնը տեղափոխուած է :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մէկ շաբաթէ ի վեր Խրուշչեւ չէ տեսնուած հասարակութեան: Կը կարծուի թէ Գերագոյն Խորհուրդի յառաջիկայ ժողովին պատրաստութիւնը կը տեսնէ :

ՓԵՇՏԱՅԻ ձայնասփիւռին համաձայն, Ալժերիոյ, Մարոքի եւ Թունուզի համայնավար կուսակցութեանց ղեկավարները գաղտնի ժողով մը կը գումարեն. վայրը յայտնի չէ :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ անգլիացի զինուորները ստիպուած են կրակ բանալ քաղաքացիներու վրայ: Երկու խռովարարներ վիրաւորուած են :

ԺԸՆԵՒԻ ֆրանքեւեգիպտական խորհրդակցութիւնը չորս շաբաթով յետաձգուեցաւ :

ԻՖՆԻԻ հարցին կարգադրութեան համար, կը կարծուի թէ Ֆրանսա միջամտութիւն մը պիտի ընէ Սպանիոյ եւ Ռապաթի կառավարութեանց մօտ: Մարոքի դիւանագիտական շրջանակներուն կարծիքն ալ այս է :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ընկեր Թադէոս Այվազեանի յիշատակին, Շաւարշ Հարէլեան (Լիոնէն) հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Մէօտոնէն Պ. Գազանճեան հազար ֆր. կը նուիրէ Շաւարշ Միսաքեան սրահին :
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, վարժարանին մէջ :
Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի խնջոյքը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:
Սրահի ջերմութիւնը ապահովուած է :
Ճոխ պիւֆէ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քասէի սրահը: Կը խօսի՝ Պ. Արտ. Գմբէթեան : Նիւթ՝ «Երկու Յովհաննէսները՝ Յովհ. Սեւումեան եւ Յովհ. Զարիֆեան»:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ
ՄԱՐՍԷՅԼ

22 Դեկտեմբեր, Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Ս. Սահակ եկեղեցւոյ սրահին մէջ :
Հայկական համադամ կերակուրներ, նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ ուրախ մթնոլորտ :
Ճաշագին 1000 փրանք :
Տեղերը ապահովել Համազգայինի անդամներուն մօտ:
Մասնակից բայէօր մը այլ մարզական ծիլէի համար: Դիմել՝

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթոն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կըրնոպլի Ֆ. Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար հինգին, Րիւ Ժէի սրահը :

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 28ին, Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի սրահներուն մէջ:
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Աճէմեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն Պ. Յակոբ Զաքարեանի (Քլամար):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Յարութիւն Գումրուեանի մահուան առթիւ Այրի Տիկին Նինա Եղուտեանց հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի :

×

Նիկողոս Նիկողոսեանի մահուան առթիւ, Այրի Տիկին Խորէնէլեան եւ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Նիկողոսեան ընտանիքին եւ Տէր եւ Տիկին Հայկ Սէրէնկիւլեանի եւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

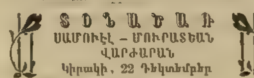

ՏՕՆԱԾԱՌ
ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր

Ժամը 16 – 22:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, պատրաստուած աշակերտներու կողմէ :
Կը ներկայացուի Շիրվանզատէի
ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ
Կատակերգութիւն մէկ արար
Երգ, պար, արտասանութիւններ :
Հայկական համեղաճաշակ չքասեղան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երեւանէն Վարդ. Գատուական Սիրական Գրիգորեաններ, իրենց հօր անունը Ստեփան, ինչպէս նաեւ Դաւիթ Գունագեան, որոնք Հայաստանէն զինուորագրուած են 1941 – 1942ին: Տեղեկացնել Խորէն Մնացականեանի,
544 Cupp. St. San Francisco, California

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒՀԻ ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Հայկական ծերանոցներուն համար վըկայեալ հիւանդապահուհի մը կը փնտռուի (պետական վկայականով): Բնակարան եւ սնունդ ապահովուած են: Դիմել Ազգատախնամի գրասենակը : 32, Րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9):

ՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապոյտ Խաչի միջ – մասնաճիւղային ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, կէսօրէ վերջ, ժամը 16ին, Րէժանի սրճարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն շրջանիս հաւատացեալ ժողովուրդին կը յայտարարենք թէ հոգաբարձութիւնս որոշած է Դեկտեմբեր 22ի կիրակին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել Ս– Եկեղեցւոյս մէջ յաւէտ ողբացեալ Հայոց մեծ բանաստեղծին՝ հանգուցեալ ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆի յիշատակին :

Հոգաբարձութիւն Վարագայ
Ս. Խաչ եկեղեցւոյ (Առնուվիլ)

Շաբաթ 21 Դեկտ. երեկոյեան ժամը 9ին իր մասին կը դասախօսէ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՐԵԱՆ, եկեղեցւոյս սրահին մէջ : Կը խնդրուի յիշատակը յարգողները ներկայ ըլլան սոյն դասախօսութեան : Կը նախագահէ Հոգ. Հովիւ Արդէ Քհնյ. Փայլակեան :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻՒՆ

Պ. Արթաքի Գալայճեան տասը հազար ֆրանք, Պ. Կարպիս Պօյաճեան հինգ հազար, իր զաւկին զինուորութենէ վերադարձին առթիւ : Պ. Շ. Վահանեան, Տօքթ. Օտապաշեան, Օր. Խաչատուրեան, Պ. Ապէլ Համբարձումեան, Պ. Նիգոթեան, Պ. Բարսեղ Սերճանեան, Պ. Պ. Սարգիս Գոչեան, Տամլամեան, Անտէ Պրլըքլեան, Տիգրան Գալայճեան հինգ հազարական, Յ. Յակոբեան, Գասապեան, Նիկողոսեան երեք հազարական, Գոտակեան, Լեւոն Խուպէսէրեան, Ա. Փափազեան, Մոսկոֆեան, Տ. Ալթունեան, Նուպար Գլըճեան երկու հազարական, Փափազեան 1500, Տէվրիշեան, Տէմիրճեան, Գրերճեան, Նիգսարլեան, Պ. Զպուքճեան, Խպրիշանեան, Ժորժ Ֆօրօպէտեան, Աէքսանտր Երանեան, Զանկիան հազարական, Աստարճեան, Փայլակ Եղեկիէլեան, Ալեքսանեան, Բանիկեան Պիւլպիւլեան հինգ հարիւրական ֆրանք :

Շաւիլի հոգաբարձութիւնը մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնէ Ալֆորվիլի հայ հասարակութեան Տէր Եսայի քհնյ.ի միջոցաւ բրած նուիրատուութեան համար, որուն ցանկը պիտի տանք յաջորդով :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ
28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 4էն մինչեւ լոյս

Լիւթէսիայի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Orchestre Lutetia 43, BLD. RASPAIL, MÉTRO SÈVRES-BABYLONE

Գեղարուեստական բաժին, Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի երգի քուարթեթը
Մենապարեր՝
Օր. Թերեզ Քէօշկէրեան՝ Սուրբերու պարը Խաչատուրեանի, Օր. Անի Թարօն Երեւանի հարսանիքը եւ եւրոպական պար մը :

ԾԱՆՕԹ.— Տոմսերու վրայ նշանակուած է մինչեւ կէս գիշեր, բայց բոլորին ցանկութեան վրայ կարգադրուած է սրահի տնօրէնութեան հետ մինչեւ առաւօտեան ժամը հինգ :

Մուտքը՝ 500 ֆրանք

Ուսանողներու համար՝ 300 ֆրանք, ներկայանալ իրենց ուսանող. քարտերով:

Նպատակն է՝ Կապոյտ Խաչի օժանդակութեան կայանը, ինչպէս նաեւ իր կրթական եւ բարեսիրական գործերը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք ։ Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — MERCREDI 18 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8071 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3872

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

«Երբ հայ գաղթականութիւն մը հաստատուի օտար երկրի մը մէջ, առաջին գործը կ'ըլլայ հիմնել եկեղեցի մը, դպրոց մը եւ լրագիր մը» ։

Այս տողերը գրած է՝ հարիւր տարի առաջ՝ խուսար Տիւլօրիէ, Փարիզի Արեւելեան կենդանի լեզուներու վարժարանին հայերէնի դասախօսը, որ ա՛յնքան թանկարժէք ուսումնասիրութիւններ կատարած է Հայոց պատմութեան մասին եւ ի մէջ այլոց Հաւաքումն Խաչակրութեանց Պատմիչներու հոյակապ շարքին մէջ 1869ին հրատարակած է Հայկական Վաւերագրերու առաջին հատորը, հայերէն եւ ֆրանսերէն ։

Բազմերախտ հայկաբանին խօսքը ինչպէս դար մը առաջ, այսօր ալ ճշմարտութիւն է ։

Եկեղեցի, դպրոց եւ լրագիր ։ Ազգապահպանման երեք գլխաւոր ազդակներ, որոնք ա՛յնքան մեծ դեր խաղացած են անցեալին մէջ ու կը շարունակեն խաղալ ներկայիս ։

Մանաւանդ եկեղեցին ու դպրոցը փրկած են մեր ժողովուրդը՝ իր պատմութեան ամէնէն փոթորկալից օրերուն ։ Նախախնամական եղած է անոնց դերը ։

Հայաստանեայց եկեղեցին տարբեր է ուրիշ ազգերու եկեղեցիէն ։ Անիկա մեր ժողովուրդին համար լոկ աղօթավայր մը չէ, կոչուած՝ գոհացում տալու անոր հոգեւոր, կրօնական պահանջներուն ։

Մեր եկեղեցին այն բարոյական հիմնարկութիւնն է, որ իր շուրջ համախմբած է ազգին զաւակները ու փրկած զանոնք ձուլումէ եւ օտարացումէ ։

Մեր դարաւոր պատմութեան այն միջանկեալ երկարատեւ շրջաններուն, երբ կորսնցուցած ենք մեր քաղաքական անկախութիւնը, եկեղեցիին ապաւինած ենք միշտ ։ Դպրոցին ուժ ենք տուած ։

Այսօր ալ անկախութենէ զրկուած հայութիւնը արտասահմանի մէջ փարած է եկեղեցիին ու դպրոցին ։ Իսկ լրագիրը միութեան կապ մըն է չորս հովերուն տարտղնուած հայութեան միջեւ ։

Կիրակի օր վայելուչ հանդիսութեամբ տեղի ունեցաւ փարիզեան արուարձան Շավիլի նորակառոյց եկեղեցիին բացումը ։

Քառորդ դար առաջ, Շավիլի շրջանի նորեկ հայ գաղթականները — որոնք այսօր «հին սերունդ» դարձած են — հիմը դրած էին տախտակաշէն համեստ մատուռի մը ։ Իրենց նիւթական պայմանները չէին ներեր աւելին ընելու ։

Այս «վաստակաւոր» մատուռը, ինկատ վատառողջ եւ խարխուլ, ժամանակավրէպ դարձած էր այլեւս ։ Խումբ մը գիտակից երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ, որոնք այդ մատուռին մէջ մկրտուած էին եւ անոր չոր սեղաններուն վրայ սորված մայրենի լեզուն, երախտապարտութեան զգացումէ տարուած՝ տարի մը առաջ ձեռնարկած էին ներկայանալի եւ պատուաբեր եկեղեցի մը կանգնել անոր հողին վրայ ։

Ու խօսքէն գործի անցնելով, մեր նոր սերունդը, աջակցութեամբ եւ քաջալերութեամբ ամէն դասակարգի պատկանող ազգասէր հայրենակիցներու, կարճ ժամանակի մէջ գլուխ հանեց ձեռնարկը եւ տօնական օրերէն առաջ կատարեց օծումն ու պաշտօնական բացումը ։

Պատարագէն վերջ, Վէրսայլի ճաշարանին մէջ խօսուած ճառերը՝ շեշտեցին մեր երիտասարդներուն ցոյց տուած հայրենասիրական եռանդն ու զոհաբերութեան ոգին, որոնց շնորհիւ անոնք յաջողած էին լրացնել իրենց հայրերուն սկսած գործը, իբրեւ անոնց արժանաւոր ժառանգորդները ։

Ու սրտաբուխ նուէրները իրար յաջորդեցին՝ հնարաւորութիւն տալու համար Երիտասարդաց Եկեղեցաշէն Յանձնախումբին, որ փակէ տակաւ հաշիւները ։

Յիշատակութեան արժանի է ծանօթ ազգային բարերար Գ. Արմենակ Համբարձումեան, որ նուիրատուութեանց ընդհանուր գումարը կրկնապատկեց՝ քաջալերելու համար Շաւիլի մեր հայրենակից երիտասարդները ։

Եկեղեցիի աջակողմեան սրահը պիտի ծառայէ իբրեւ դպրոց՝ մայրենի լեզուն եւ ազգային պատմութիւնը սորվեցնելու համար մեր նորահաս սերունդին ։

Ապրի՛ք տղաք ։ Դուք բացիք ճամբայ մը, որուն պիտի հետեւին անկասկած ձեր տարեկիցները ուրիշ շրջաններու մէջ ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻՆ Ա. ՆԻՍՏԸ

Ինչպէս գրած էինք, Ատլանտեան Ուխտի անդամ 15 երկիրներու ներկայացուցիչներուն պաշտօնական առաջին նիստը գումարուեցաւ Բշ. օր, կէսօրէ ետք՝ բացման հանդիսաւոր ժողովէն վերջ ։ Զանազան պատուիրակներու արտասանած ճառերէն այնպէս կ'երեւի, թէ Արեւմուտքը կարեւորութիւն կ'ընծայէ մասնաւոր Բուլկանինի նամակներուն եւ առաջարկներուն ։ Ատլանտեան երկիրներու ղեկավարները յարմար կը սեպեն որ ուսումնասիրութեան մը ենթարկուին անոնք ։ Մինչեւ իսկ կ'առաջարկեն որ քննուի Լեհաստանի կարծիքը — Կեդրոնական Եւրոպայի զինաթափութիւն՝ հիւլէական մարզի մէջ, մասնակցութեամբ երկու Գերմանիաներու, Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ ։

Մինչ այդ, Դանիա եւ Նորվեկիա պաշտօնապէս յայտարարեցին, թէ իրենց կառավարութիւնները պիտի ընդդիմանան հիւլէական զէնքերու պահեստին եւ հրթիռներու արձակարաններու կառուցման ։

Ինչպէս ծանօթ էր արդէն, առաջին անգամ խօսք առաւ Ատենաւըր՝ յետ միջօրէի պաշտօնական ժողովին մէջ ։ Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետը խօսելով մասնաւոր Բուլգանինի նամակին մասին, ըսաւ թէ հարկ չկար դիւանագիտական ճամբով Խ. Միութենէն ճշգրիտ բացատրութիւններ ուզել Բուլգանինի նամակին մասին ։ Ատենաուըր ջատագովեց Մոսկուայի վարիչներուն հետ խորհրդակցելու գաղափարը.— նախ՝ կը մտածեմ քաղաքական խորհրդակցութեան մասին, բայց ան. կը կարծեմ թէ էական է համաձայն գտնուիլ հասարակաց կարգ մը սկզբունքներու վրայ, որոնց միջոցաւ պիտի աշխատինք լուծել զանազան հարցեր, որ կը ծագին աշխարհագրական տարբեր կէտերու վրայ ։ Կը մտածեմ՝ յատկապէս Արեւելեան Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի եւ Ափրիկէի մասին ։

Ֆրանսայի Վարչապետ Կայեառ, առաջին անգամ ներկայացուց իր կառավարութեան տեսակէտները.— Հարկ է նորոգել Ատլանտեան Ուխտը, որ աւելի քան ութ տարուան հնութիւն ունի ։ «Եւրոպային բերդը» այսօր շրջապատուելու սպառնալիքին ներքեւ կը գտնուի ։

Ֆելիքս Կայեառ յիշելէ ետք, թէ գիտական եւ զինուորական յառաջդիմութիւնները իրարու կապուած են, աւելցուց.— Հարկ է պահել հաւասարութեան սկզբունքը՝ Ուխտի անդամներուն միջեւ եւ ստեղծել անտեսական համագործակցութիւն մը ։ Իսկ պէտք է խորհրդակցիլ անպայման՝ երբ տեսակէտի տարբերութիւններ ծագին Ուխտին անդամներուն միջեւ ։

Վարչապետ Կայեառ իր խօսքը վերջացուց, ըսելով թէ Ատլանտեան Ուխտը միաժամանակ ստեղծուած է յարգելու համար մարդկային արժանապատուութիւնը ։

Հոլանտայի Վարչապետ Ուիլեմ Տրիս առաջարկեց, որ արեւմտեան երկիրները մէկ միութիւն որդեգրեն՝ Ինտոնեզիոյ հարցին նկատմամբ ։ Ատլանտեան Ուխտին սպառնացող մեծագոյն վտանգը, ըսաւ Տրիս, ա՛յն է, որ Խ. Միութիւն անպարկեշտ ձեւով կը տկարացնէ Արեւմուտքը, թուլացնելով անոր յարաբերութիւնները Ասիոյ եւ Ափրիկէի հետ ։ Տրիս շեշտեց Կայեառի յայտնած կարծիքին վրայ՝ յաճախակի խորհրդակցութիւններ պէտք է ունենալ քաղաքական զանազան հարցերու շուրջ ։

Նորվեկիոյ Վարչապետ Կէրհարտսըն յայտարարեց, թէ Նորվեկիոյ քաղաքականութիւնը, Ատլանտեան Ուխտի առաջարկութենէն առաջ՝ դէմ էր արդէն իր հողամասին վրայ հաստատուիլ ուղղող օտար ուժերուն, բացի այն պարագայէն՝ երբ յարձակում կրէ, կամ յարձակումի վտանգի մը առջեւ գտնուի.— Ոչ մէկ պատճառ կը տեսնենք հիմա՝ մեր այս քաղաքականութիւնը փոփոխութեան ենթարկելու համար. Նորվեկիա հարկ չըրդգար հիւլէական պահեստի զէնքերու եւ ոչ ալ միջերկրային հրթիռներու արձակարաններուն ։

Ատլանտեան Ուխտի Նախագահը՝ ըՍփաք, ըսաւ, տանելով շեշտեց Ուխտին քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային հարցերուն վրայ ։ Այնուհետեւ, Սփաք յայտնեց, թէ էական էր արդիական զէնքեր ունենալ՝ Ատլանտեան Ուխտի զօրաբաժիններուն համար ։

Միւս կողմէ, Սփաք մերժեց հաւատալ Ատլանտեան Ուխտին մէջ ծագած տագնապի մը.— Ձեմ հաւատար այդ տագնապին, ըսաւ ան, որովհետեւ Ուխտին վարած քաղաքականութենէն դուրս գրական ոչինչ կայ ։ Նոյնիսկ եթէ անհամաձայնութիւններ ծագին Ուխտին անդամներուն միջեւ, պէտք է գիտնալ այն իրողութիւնը, որ անոնք հաւասար իրաւունքներ ունին ։

Սփաք յատկապէս ըսաւ, թէ մարդկութիւնը իր աչքերը յառած է Ատլանտեան Ուխտին վրայ.— Բարեկամներ, եւ անոնք՝ որ մեզի քիչ մը աւելի նուազ կը սիրեն, մեզմէ կը սպասեն ամէն բան ։

Պատասխանելով այն հարցին՝ թէ ժողովուրդները ի՞նչ կը սպասեն այս ժողովէն, Սփաք ըսաւ.— Պիտի ուզէի, որ ոչ ոքի սպառնալով, փորձելով հասկնալ բոլոր տեսակէտները, ընդունելով բոլոր առաջարկները՝ որ արամաբանական կը նկատուին եւ կուգան մեր հակառակորդներէն, ինքնավստահ ժողովի մը տպաւորութիւնը ձգենք, ժողով մը՝ որուն նպատակները պարկեշտ են եւ որոշած է ոչ միայն պաշտպանել ու ազատել ժողովուրդներն ու անոնց երկիրները, այլ՝ նոր կեանք մը ստեղծել, բարոյական եւ քաղաքական սկզբունքներով ։

Սփաք ընդունեցաւ որ կան քանի մը հարցեր՝ դաշնակիցներու լուրջ ուսումնասիրութեան առարկայ ։ Հաստատեց, թէ անկարելի չէր ժամանակաւոր լուծում մը գտնել անոնց համար, կամ որոշել մօտակայ թուական մը՝ քննելու համար այդ բոլորը ։ Սփաք իր խօսքը վերջացուց, ըսելով թէ վերջին շրջանի ամէնէն կարեւոր հարցը այն է, թէ Խ. Միութիւնը մերժեց արեւմտեան առաջարկը, ի մասին ընդհանուր զինաթափութեան ։

Իտալիոյ Վարչապետ Զոլի յայտարարեց, թէ էական էր ընդհանուր զինաթափութիւն մը, մինչ այդ սակայն, հարկ էր ունենալ արդիական զէնքեր՝ ինքնապաշտպանութեան համար ։ Միաժամանակ առաջարկելով զինաթափութեան համագործակցութիւն ։

Նախագահ Այզընհաուըր պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ Միացեալ Նահանգները, հարկ եղած ուժով անմիջապէս օգնութեան պիտի գան Ատլանտեան բոլոր ազգերուն՝ երբ զինեալ յարձակում մը կրեն անոնք ։ Այզընհաուըր յետամնաց երկիրներու մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ ամերիկեան Ծերակոյտէն պիտի խնդրէ, որ 325 միլիոն տոլարով բարձրանայ այդ երկիրներուն ըլլալիք օժանդակութեան գումարը ։

Միւս կողմէ, Ամերիկայի Արտաքին Նախարար Տըլըս յայտարարեց, թէ իրենք պատրաստ են մասնակցելու հիւլէական զինարաններու կառուցման ։ Միացեալ Նահանգները Ատլանտեան Ուխտի երկիրներուն պիտի տան նաեւ հեռաւոր հրթիռներ ։

Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլըն համակարծիք գտնուեցաւ Միացեալ Նահանգներուն եւ յայտնեց թէ Արեւմտեաններ պէտք է վերանորոգեն իրենց ուժը՝ արդիական զէնքերով ։ Թէեւ այս Ուխտին նպատակը խաղաղութիւնը պէտք է ըլլայ, ըսաւ Մաքմիլըն, բայց պէտք է հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել անոր համար ։ Յիշեց նաեւ՝ որ անարդարութիւն էր Գերմանիան բաժնուած պահել ։

Քանատայի Վարչապետը Բուլգանինի նամակին մասին խօսելով, ըսաւ թէ պէտք չէր մերժել խորհրդային ղեկավարներու հետ հանդիպում մը ունենալու առաջարկը, թէեւ կասկածելի էր Ռուսերուն անկեղծութիւնը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱ նոր կոչ մը ըրաւ Արեւմուտքին՝ խաղաղութեան համար «Մեծերու» հանդիպում մը առաջարկելով ։ Կոչը եղած է Գերագոյն Խորհուրդի ժողովին առիթով, որ կը բացուի այս հինգշաբթի ։

ՍՈՒՐԻՈՅ Տեղեկատուութեան նախարար Սալիհ Ալիք արաբական երկիրներու մէջ ամերիկեան զինուորական խարիսխներ հաստատելու հարցին շուրջ հարցապնդուելով, յայտարարեց թէ Արաբները պէտք չունին Արեւելք – Արեւմուտք պայքարին խառնուելու ։

ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ կայարանին մօտ երկաթուղիի արկած մը պատահեցաւ, որուն հետեւանքով երեք հոգի մեռաւ. քառասունի մօտ վիրաւորներ կան, որոնց մեծ մասը՝ ծանր ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ շահն ու կայսրուհին Բշ. օր հասան Պէյրութ, պաշտօնական այցելութեան մը համար ։ Կը կարծուի թէ շահը խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ լիբանանցի ղեկավարներու հետ՝ պաղեստինեան հարցին շուրջ ։

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ «Բանակին Թերթը» կը խնդրէ Ծերակոյտէն, որ Նախագահ Այզընհաուըր դարձեալ մաս կազմէ բանակին ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ ամերիկեան «Նիուզվիք» թերթի թղթակիցին կարճ ժամանակ մը տրուեցաւ՝ սահմանէն դուրս ելլելու համար. ամերիկացի լրագրողը կը մեղադրուի, որ Միլովան Ճիլասի «Նոր Դասակարգը» գրքէն առպարուած հատուածներ ցրուած է ժողովուրդին մէջ ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Նախագահ Նասըր յայտարարեց, թէ մերժած է ընդունիլ Կրթ. Նախարարին հրաժարականը ։

ԱՆԳԼԻՈՅ նախկին վարչապետ Անթընի Իտըն հիւանդ է եւ յանձնուած՝ բժիշկներու խնամքին ։

ԻՐԱՔԻ նոր կառավարութիւնը կազմեց Ծերակոյտի նախագահ՝ Մուրժան ։ Արտաքին նախարարն է Փաչաչեան ։ Նոր դահլիճը կը հետեւի Նուրի Սայիտի քաղաքականութեան ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ պատերազմական հինգ նաւեր յանձնեց Լեհաստանի ։

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ

ԿԵԱՆՔՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իր գործը կը բաղկանայ բանաստեղծութիւններէ, պոէմներէ, առասպելներէ եւ պալլատներէ, առակներէ, պատմուածքներէ, արձակ պոէմներէ, եւ [illegible]րայններէ, հէքեաթներէ, արձակ առակներէ, յուշագրութիւններէ, ինչպէս վէպէ մը, խորագրեալ՝ Ուստա Կարօ

Կատարած է թարգմանութիւններ, առաւելապէս ռուս եւ արեւելեան գրականութեան պատկանող մշակներէ.

Այս գրականութիւնը, որ իր ծաւալով այնքան ծաւալուն չէ, բայց բարձր է իրրեւ որակ՝ ամփոփուած է հետեւեալ խորագիրներուն տակ —

Երգեր ու Վէրքեր, Հայրենի Աղբիւրից, Աբու Լալա Մահարի, Հին ու Նոր երգ ու վէրքերից, Արձակ էջեր, Ուստա Կարօ:

Կարելի եղածին չափ ամփոփ, վերլուծական եւ համադրական խողովակով՝ պիտի ջանամ տալ բանաստեղծին գրականութեան նկարագիրը, զայն հիմնաւորելով ընդհանուր յայտարարի մը վրայ։

Ըստ իմ հայեցողութեան, Աւետիք Իսահակեան ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր բանաստեղծ է, եւ մեծ բանաստեղծ մը։ Իր գուսանական խառնուածքին ենթակայ տաղաչափական եւ լեզուական անհարազատութիւնները կը կորսնցնեն իրենց յարաբերական կշիռը երբ բանաստեղծութեան մէջ կը փնտռենք ճշմարիտ բանաստեղծութիւնը, այսինքն բառին, մտածման, զգացման եւ արտայայտութեան խաղը՝ ներշնչման պրիզմակին մէջ։ Հոս, Աւետիք Իսահակեան կը կանգնի միեւնոյն լուսաշաւիղին վրայ ուր կը գտնուի իր մեծ բարեկամներէն Յովհաննէս Թումանեանը։ Հոս, Իսահակեան անխոցելի է։ Կ'երգէ սէրը, բնութիւնը, մարդկութիւնը, ազատութիւնն ու հայրենիքը, ու բոլորին մէջ կը տիրապետէ ըղձացման թափը քան թէ գաղափարին ուժգնութիւնը։ Եթէ չունի իմաստասիրական ինքնեկ տեսութիւն մը, սակայն ունի միտք մը որ կը խորհրդածէ, որ դիտէ տեսնել անտեսանելին, զայն առաջնորդելով իրականութեան ճամբուն վրայ, միակ ուղեկից ունենալով բանաստեղծութեան գունագեղ մուսաները։ Քիչ մը մարգարէ է, տեսանող։

Բանաստեղծութեան մէջ ըլլայ թէ արձակին, Աւետիք Իսահակեան պատկերներով, գոյներով, զիրար փնտռող հնչականութիւններով եւ հրաւէրներով [illegible]րուստ անձնաւորութիւն մըն է։ Իր զգացականութիւնը ճոխ է նկարչական տպաւորութիւններով, բանաստեղծական եւ երաժշտական միախառնումներով երանգաւորուած։ Այս ընդհանուր յայտարարը իր բանաստեղծական երկունքին եւ արձակ գրականութեան հիմքը կը կազմէ, ու չենք գիտեր որ մէկը [illegible]՝ անոնցմէ։ Այս յատկութիւնները կը ստանան աւելի ցայտուն հանգամանք իր Աբու Լալա Մահարիին մէջ։ Քաջատեղեակ գերմաներէնի, ազդեցութեան տակ Ֆրիտրիխ Նիցչէի, այս երկար մտածուած եւ երկար աշխատուած գործին մէջ Աւետիք Իսահակեան սկսաւ դրդուել համամարդկային եւ դասակարգային հարցեր. գերագրգռուած միտքն ու սիրտը դուռ տըւին խորհրդածութիւններու, որոնք իրենց կարգին յանգեցան արտակարգ յոռետեսութեան. գրեթէ անըմբռնելի ուժգնութեամբ բանաստեղծը յարձակեցաւ կին էակին վրայ, մոռնալով որ ինչ որ անոր տկարութիւնն էր՝ էր նաեւ իր տկարութիւնը, մարդ արարածին տկարութիւնը, բոլորիս տկարութիւնը. սակայն, ինչ որ ըսաւ՝ ըսաւ համոզումով, կիրքով, անմիջականութեամբ եւ ներհայեցողական խորքով, որ իր գործը կը դարձնեն հետաքրքրութիւններով լեցուն, գրաւիչ եւ տպաւորիչ։ Այն ատեն, երեսուն տարեկանը հազիւ անցուցած ըլլալու էր, երիտասարդ [illegible] վրայ, եւ անտարակոյս, այս հանգամանքով պէտք է բացատրել կրքին եւ մոլուցքին ապրուած թափը՝ խոհականութեան կշռին տուժելով։ Այս գործին մէջ քնարերգակ բանաստեղծը յաջողութեամբ կը միախառնէ դիւցազնաշունչ փայլատակումներու, կորովի եւ լայն։

Այս գործը, որ Իսահակեանի գլուխ գործոցը կարելի է նկատել՝ իբրեւ գերակատար ունի Աբու Լալա Մահարի արաբ բանաստեղծը, որ ձանձրացած եւ զզուած մեծ քաղաքներու կեանքէն, ընկերներու ստորնութենէն, կին էակին խարկանքէն եւ ոչնչութենէն՝ գլուխն առած կ'երթայ անապատին մէջէն, ապրելու համար առանձնութեան մէջ, արեւուն ոսկեգոյն պատմուճանը նետած իր կքող ուսերուն։ Խորաքանդակեալ նկարագրութիւններու կողքին, որոնք կարծէք կը շարժին ու կ'ուռին ներշնչման եւ յուզականութեան հովերուն մէջ, կայ նաեւ անբուժելի միօրինակութիւն մը՝ յոռետեսութեան դիմակին տակ. սակայն, այս գործին մէջ գեղեցիկը իսկապէս գեղեցիկ է, լի շունչով եւ թռիչքով։

Ինչպէս Իսահակեանի մնացեալ ստեղծագործութեան, այնպէս ալ այս գործին մէջ Նոր Վիպային դպրոցին հետքերը ներկայ են, սակայն բանաստեղծը կը ձերբազատուի ամէն կաշկանդումէ եւ հակակշռէ, որովհետեւ զօրաւոր է ոչ միայն իբրեւ քերթող՝ այլ նաեւ իբրեւ մարդ արարած, մտքի անշեղ անձնականութեամբ տոգորուն։ Իր գրականութեան մէջ, արեւմտեան արուեստին լոյսը վերածուած է արեւելեան ծիածանին, պարսկուն եւ թաւշային։

Իր գործը տեւական պիտի մնայ։

Ձերբազատուած երկրուսէն, հիմա հայ երկնակամարին բնակիչներէն մին է, ուր անտարակոյս վերագտած է իր երիտասարդութեան եւ հասուն տարիքին ընկերներէն Ահարոնեանը, Թումանեանը, Զօպանեանը, Աղայեանը, Պռոշեանը, Աղբալեանը, Նալպանդեանը, Շաւարշ Միսաքեան ու Եղիշէ Չարենցը. բոլորն ալ մարդիկ՝ որոնք հայրենի հողին վրայ եւ հայրենի հողէն դուրս ապրեցան, մաքառեցան եւ մեռան մէկ գաղափարի համար, հայրենեաց բարօրութեան սուրբ գաղափարին համար, ու ճիշդ անոր համար արժանի ոչ միայն մեր սիրոյն եւ երախտագիտութեան՝ այլ անթառամ յիշողութեան։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԲԱՆԱԿԸ

ԽՄԲ.— Վերջերս Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը խումբ մը ֆրանսացի լրագրողներ հրաւիրեց, որ այցելութիւն մը տան գերմանական արդի բանակին։ «*Լը Մոնտ*»ի աշխատակիցը. Ժան Փլանշ՝ հրատարակած է իր տպաւորութիւնները։ Ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը։

Արեւմտեան Գերմանիոյ Խորհրդարանին մէջ՝ ուր տեղի կ'ունենայ Պաշտպանողական Նախարարութեան յանձնախումբին մէկ վիճաբանութիւնը «պատերազմական Նախարարութեան պատգամաւորը Խորհրդարանին մէջ "դատաւոր" մը պէտք է ըլլայ, թէ մարդկային զգացումներով անհատ մը» նիւթին շուրջ։ Թեր ու դէմ կարծիքներու փոխանակութենէն ետք, զինուորականներէ կազմուած այս յանձնախումբը կ'իւրացնէ սպայի մը տեսակէտը. — կարելի չէ՞ դատաւոր մը՝ գտնել մարդկային զգացումներով ․․․։

Մինչ, ուրիշ սրահի մը մէջ կը քննուէր վերէն եկած հրահանգը զինուորականներու անձնական ըմբռնումով գործադրելու հարցը։ Այս սկզբունքը նոր չէ գերմանական բանակին մէջ։ 1936ին ընդունուած օրէնքի մը համաձայն, պատերազմի դաշտին վրայ, հրամանատարը վերէն եկած հրահանգին ենթարկուելէ առաջ՝ պէտք է ուսումնասիրէր թէ անոր գործադրութիւնը կը համապատասխանէ՞ ստեղծուած կացութեան, թէ ոչ։

Գերման բանակին նոր ղեկավարները այս սկզբունքը խորացուցած են արդէն։

Ուրիշ հարց մըն ալ՝ հայրենասիրութիւնը։ Արդարեւ, [illegible] պահերուն, խորհրդարանական պատասխանատուութեան պատճառով «անհատապաշտ» կարծած զինուորները ի՞նչ ձեւով կարելի է յառաջ մղել։ Այս ուղղութեամբ, Գերմանացիները կ'ըսեն, թէ հայրենասիրութիւնը գաղափարական պէտք է ըլլայ, ո՛չ թէ հողին՝ այլ կապուած երկրին վրայ գոյութիւն ունեցող անցուդարձերուն։ Արդարեւ, ինչպէ՞ս կարելի է Գերմանիոյ համար կռուելու հրաման տալ, երբ տարագիրներով լեցուն է երկիրը։ Ասոր համար է, որ այսօրուան զինուորը կ'երդնու պաշտպանել ո՛չ թէ Գերմանիան՝ այլ, գերման ազգին իրաւունքն ու ազատութիւնը։

Իրաւունքի եւ ազատութեան գաղափարը սակայն, պէտք է բացատրել զինուորներուն։ Պէտք է հասկցնել ընկերային եւ քաղաքական ընդունուած օրէնքները, փոխադարձ վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու համար։ Այս ուղղութեամբ, լուրջ աշխատանք կը տարուի գերմանական բանակին մէջ։

Ե. ՉԱՐԵՆՑԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Կոմիտասի թաղումն էր։ Դագաղը դըրուած էր Կուլտուրայի տան դահլիճում։ Ահագին բազմութիւն էր հաւաքուել հրաժեշտ տալու։ Ներս եկողը չէր հեռանում։ Լաւ յիշում եմ, այնտեղ էին Կոմիտասի ընկերները, հայ գեղարուեստական ինտելիգենցիայի ներկայացուցիչները, որոնք Կոմիտասի հետ բարեկամութիւն էին արել, հետը գործել, կանգնած էր Մանուկ Աբեղեանը, ինչպէս մի խոժոռ ժայռաբեկոր, դէմքը խիստ էր, ինչ որ միշտ, եւ դժուար էր հասկանալ, թէ այդ պահին ինչ էր մտքինը։ Այստեղ էր Փանոս Թէրլէմէզեանը, որը, հակառակ Աբեղեանին, չէր կարողանում լուռ ու անխօս մնալ, եւ այդ օրը նրա ձեռքն աւելի էր դողում։ Շատերը կային։

Յանկարծ դրան մօտ եղած հասարակութիւնը ճեղքուեց՝ մէկին ճանապարհ տալու համար։ Չարենցն էր։ Տխուր էր, մօրուսած, դէմքը գունատ։ Բարձրացաւ պատուանդանին, գլուխը կախ կանգնեց, տրտում հայեացքը դագաղի ապակեայ դիմաշրջանակին, որի տակից երեւում էր Կոմիտասը։

Շատերը գիտէին, որ Չարենցը փակուել է տանը եւ դուրս չի գալիս։ Չարենցը մի պահ քարացած կանգնեց, ապա կռացաւ համբուրեց ապակին եւ լուռ քայլեց դէպի դուրս։ Անմիջապէս ճանապարհ տուին։ Գնում էր գլուխը կախ, ձեռքերի մէջ ճմրթելով գլխարկը։

Երեկոյեան մօտ էր։ Հետաքրքրուեց յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւններով։ Ասացի որ Հայկանուշ Դանիէլեանը երգեց, պատմեցի, թէ ինչպէս, վերջում, Կոմիտասի հողաթմբը շրջապատելով՝ կոնսերվատորիայի երգչախումբը երգեց «Անձրեւն եկաւ չաղալէն», իսկ այդ պահին մայր մտնող արեւն իր վերջին շողերն էր արձակել, եւ միաժամանակ անձրեւ էր գալիս։ Այնպիսի տպաւորութիւն էր, կարծես երկինքը լալիս էր, արցունք թափում։

Չարենցը յուզուեց։

Փորձեց ինքն իրեն տիրապետել, չկարողացաւ։ Տեղից վեր կացաւ։ Անցաւ սենեակի միւս ծայրը եւ մէջքը առած՝ բաւական երկար մնաց գրապահարանի առաջ, իբր ինչ որ գիրք է նայում, բայց… լալիս էր։

Քիչ յետոյ մօտեցաւ գրասեղանին, վերցրեց մի թերթիկ, ուզեց կարդալ, բայց հազիւ հնչաց միայն վերնագիրը, յիշում եմ՝ «վերադարձի երգ», եւ այլեւս չշարունակեց։ Ես ոչ մի ձայն չհանցի։ Եւ կարիք կա՞ր արդեօք, որ մի բան ասէի։

Մի փոքր յետոյ խօսեց.

— Կ'անցնեն տարիներ, շատ տարիներ ես՝ չեմ լինի, գուցէ դու էլ չլինես։ Կոմիտասի երգը դուրս կը գայ մեր երկրից, կը լսեն ու կը զարմանան։ Կոմիտասը Հայ է, բայց աշխարհինն է, բոլորինը, մարդկութեանը։ Ու այն ժամանակ Հայը, աւելի բախտաւոր, քան մենք, կը տեսնի Կոմիտասին անմահացած — Մոցարտի եւ Շուպերթի կողքին։

Քիչ անց ասաց.

— Լսի՛ր ինձ ու հաւատա։ Կը գայ ժամանակ, երբ Կոմիտասին հողի տակից կը հանեն։ Դամբան կը կառուցեն նրա համար։ Թող պառկի այնտեղ եւ բոլորը գան ի տես։ Նա արժանի է դրան, բոլորից աւելի, գուցէ միայն նա։ Սա այլեւս աճիւն չէ, այլ սրբազան մասունք, ուրեմն եւ մեղք է նրան հողի տակ պահել։

Վկայութիւն մըն ալ բերեմ նոյն Ռուբէն Զարեանէն եւ վերջացնեմ այս մասը։ Յուզիչ է այս լուրը, եւ կապ ունի Չարենցի անտիպ գործերուն հետ։

Չարենցը այդ օրերուն կ'երթայ Թիֆլիզ եւ իր կատարեալ վստահութիւնը վայելող՝ Արշաւիր Մելիքեանին կը յանձնէ քերթուածներու ծրար մը, ձեռագիր։ Եւ կը խնդրէ անոր կարծիքը։ Մելիքեանը կը խոստանայ նոյն գիշերն իսկ կարդալ եւ յաջորդ օրը իրեն վերադարձնել զանոնք։ Որոշեալ ժամուն կը ներկայանայ Չարենցը։ Իր բարեկամը կը հաղորդէ իրեն թէ շատ գեղեցիկ կը գտնէ այդ քերթուածները, բայց եւ վտանգաւոր։ Կը թելադրէ, ոչ միայն մարդու չկարդալ, չհրատարակել, այլ նոյնիսկ ոչնչացնել։

Չարենցը կ'առնէ իր ձեռագիրները եւ Մելիքեանին աչքերուն առջեւ կը նետէ կրակը։

Նոյն Մելիքեանը սակայն զգուշութիւնն էր առած բարեկամի մը աջակցութեամբ ընդօրինակել տալու ամբողջ ձեռագիրը։

Արդ, այդ անտիպ գործը փրկուած է ուրեմն։ Ե՞րբ պիտի հրատարակուի արդեօք։ Ուրիշներ ալ կա՞ն։ Օր մը թերեւս մեր ձեռքին մէջ ունենանք այդ բոլորը։

×

Այս երկար մէջբերումները ըրինք, թէ՛ իր գործին եւ թէ՛ իր մասին գրըուած վկայութիւններէն հասկնալի դարձնելու համար Չարենցի տռամը։

Ի՞նչ էր հոգեկան այդ խորունկ տագնապը, որ ան ապրեցաւ։

Մեծ յուսախաբութիւն մը։

Տարիներով ամենավառ երազները հիւսելէ յետոյ, հաւատալէ, գովելէ, իր ամբողջ հոգիով փառաբանելէ յետոյ, ահա՛ որ այդ «կարմիր ապագան» սեւ կը ներկուէր։ Մեծ Լենինին տեղ եկած էին Սթալինը, Պերիան։

Ամենաստոր բռնակալական կարգերը վերադարձած էին, ճնշելով ժողովուրդը, ամէն ազատութիւն խլելով անկէ, խորտակելով ամէն յոյս եւ հոգեկան թռիչք։

Ահաւոր է յուսախաբութիւնը բոլոր անկաշկանդ ու մոլեռանդ հաւատացեալներուն։ Ահաւոր նաեւ անոնց հակազդեցութիւնը։

Ահա Չարենցի ամբողջ տռամը։

Պզտիկ հակասականութիւնները, ֆիզիքական, բարոյական սայթաքումները երկրորդական են, արդիւնք թերեւս մեծ յուսախաբութեան մը։

Չարենցը երգեց Քրիստափորը, որովհետեւ ընդվզեցաւ սթալինեան բռնակալութեան դէմ։ Հայը արթնցաւ, կառչեցաւ՝ համայնավարին դէմ։ Յանկարծ զգաց թէ ամէն բանէ առաջ, ամէն բանէ վեր հայ է ինք։

Թէ՝ հայութիւնը իր միակ գեղեցկութիւնն է, իր միակ երջանկութիւնը։ Ինքը, նախ եւ առաջ հայ բանաստեղծ է — « Իմ կարօտած սրտի համար ո՛չ մի ուրիշ հէքեաթ չկա՛յ…»։

Եւ գրեց, պատգամեց, ինչպէս մեր նահատակ անթիւ հերոսներն էին, կախաղանէն աղաղակելով «հայ ժողովուրդ, քո միակ փրկութիւնը քո հաւաքական ուժի մէջն է»։

Պիտի ուզէինք որ չգործէր այդ «խենթութիւնը», ապրէր ամէն գնով, ստեղծագործէր, եւ այսօր տօնէինք իր ծննդեան 60ամեակը, առանց մահուան 20ամեակին։

Այնքան մեծ էր քերթողը, որ պիտի ուզէինք որ ան գործէր այդ վատութիւնը։

Այդպէս չուզեց սակայն։

Չուզեց միայն մեծ բանաստեղծ մնալ։ Ուզեց Հայ մեծ բանաստեղծ դառնալ։ Վարուժանի մը պէս, Սիամանթոյի մը, Սայաթ — Նովայի մը պէս, ուզեց նահատակուիլ։ Ուզեց իր բանաստեղծի պայծառ ճակատին՝ կրել նաեւ Մարտիրոսի փշեայ լուսապսակը։

Այդ է թերեւս ճակատագիրը հայ բանաստեղծին։

Անոր գերագոյն երջանկութիւնն ու փառքը նաեւ։

Մեզի կը մնայ ընդունիլ բանաստեղծին կամքը։

Խոնարհիլ։

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

(9 եւ վերջ)

Զինուորական զինավարժներուն կարծիքով, բանակին սպառազինումը ուշացած է եւ պէտք եղածին պէս չէ ներկայիս: Այսօր պատճառը կը նկատեն այն՝ թէ նախ ստիպուած են ամբողջ բանակը զինաթափել և արդիական ըմբռնումներու համաձայն բարեփոխել Սահմանադրութիւնը:

Այսքանը բաւական էր, որ մեծ դժուարութիւններու առջեւ գտնուէին. ահա՛ թէ ինչու ետ մնացած են իրենց ծրագրին մէջ:

1950ի զէնքերն ու մեքենաներն անգամ ներկայիս անգործածելի դարձած են իրենց համար, նկատելով որ անոնք շատ ծանր են եւ չեն համապատասխաներ արդի պահանջներուն: Ի՞նչ բանի կրնան ծառայել անոնք, եթէ ոչ ծախու երկաթի ...

Հակառակ այս բոլորին, Գերմանացիները համոզուած են, որ Ատլանտեան Ուխտի բանակը էական է, քանի որ Գերմանիա, Անգլիա կամ Ֆրանսա չեն կրնար առանձին մղել ինքնապաշտպանութեան կռիւը: Հետեւաբար՝ Ատլանտեան Ուխտին մէջ պէտք է համախմբել բոլոր ուժերը: Դաշնակցային Հանրապետութեան Պատերազմական նախարարը, այս ուղղութեամբ յայտարարած է.— Գերման բանակը եւրոպական ու ատլանտեան է եւ պիտի մնայ այդպէս. չկայ ու պիտի չըլլայ գերման բանակ մը՝ որ առանձին աշխատի:

Այս հաստատումը ցոյց կուտայ համագործակցութեան ոգին, որ գոյութիւն ունի Գերմանիոյ մէջ: Միասնականութեան գաղափարը վաղուց նետուած է արդէն Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներու մէջ եւ ներկայիս կ'իրագործուի:

Համագործակցութեան ոգիի ուրիշ փաստ մը կը նկատուի նաեւ այն յայտարարութիւնը, որ ըրած է դարձեալ Պատերազմական նախարարը.— Գերմանիա դուրս գերմանական հրետանիներ ու ծանր զէնքեր պիտի չունենայ, սակայն կրնայ ունենալ, օրինակ՝ ֆրանքօ-գերման հրետանիներ, զէնքեր:

Այսօր գերմանական հետեւակազօրքը ունի եօթէն ութ հազար զինուոր, բայց պահեստի ուժերը չեն պակսիր, նկատի ունենալով որ 20 – 45 տարեկան ամէն մարդու համար զինուորագրութիւնը պարտադիր է...

Իր բանակին ուժ տալով հանդերձ, Գերմանիա տնտեսական տագնապի չէ մատնուած: Բոնի կառավարութիւնը երկրին ապագան կը պատրաստէ, առանց զոհելու իր ներկան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՀԱՄԱՆՈՒԱԳ (քերթողագիրք): Գրեց Յ. Գեղարդ, Պէյրութ, 1957: Գին երեք լիբ. ոսկի: Հասցէ՝ Տրժ. Ա. Գապանճեան, Ախրնիւ Սփէր, Պէյրութ, Լիբան:

ԲԺԻՇԿ, բժշկական եւ առողջապահական ամսաթերթ: Գ. Տարի թիւ 6 (Դեկտեմբեր 1957): Հասցէ՝ Պուաթ Փօսթալ 4176, Պէյրութ:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

"ԱՄԷՆՔԸ ԿՐՆԱՆ ԶԻՍ ՍՊԱՆՆԵԼ"

(Tous peuvent me tuer)

Հանրի Տըրքուէն, ֆրանսական շարժանկարի ծանօթ բեմադրիչներէն է: Իր ժապաւէններուն մէջ, հասուն վարպետի մը ստեղծագործութեանց դրոշմը կը նշմարէք: Որեւէ նախասիրութիւն չի յայտներեր իր բեմադրած նիւթերուն ընտրութեան մէջ: Տեղեակ իր արհեստին՝ գիտէ կոկիկ եւ նոյնքան հետաքրքիր ձեւով ներկայացնել սիրահարական նիւթ մը, այնպէս՝ ինչպէս ոստիկանական կամ ընկերային հարցեր շօշափող նիւթ մը: Աւելի պարզ ըլլալու համար առնենք օրինակ մը: Հիչքոք: Այս [illegible] (սիւսփանս)ի մասնագէտի համբաւ հանած եւ մասնագիտութենէն չի շեղելու համար՝ միշտ մշակած է նիւթեր, որոնք պատշաճ են այդ սիւսփանսը ստեղծելու: Մէկ խօսքով հետեւողականութիւն մը ունի իր նախընտրած նիւթերուն մէջ: Տըրքուէնի գործերուն մէջ կը պակսի այս հետեւողականութիւնը: Իր ժապաւէններուն այլազանութիւնը այն տպաւորութիւնը կը թողու, որ ան իբրեւ արուեստագէտ շատ ալ կարեւորութիւն չի տար գաղափար մը արծարծելու եւ զայն պարտադրելու համար: Այս պակասութեան քով ունի անուրանալի առաւելութիւն մը. այդ, իր արհեստին մէջ ունեցած հմտութիւնն է որուն շնորհիւ գիտէ հասարակ մետաղ մը իբր ոսկի ներկայացնել: Իր նոր ժապաւէնին մէջ ալ կը տեսնեք այս ճշմարտութիւնը. «Ամէնքը կրնան զիս սպաննել»ը գողութեան մը պատմութիւնն է: Հինգ ընկերներ մեծարժէք գոհարեղէններ կը գողնան եւ ոստիկանութեան կասկածը իրենց վրայէն հեռացնելու համար, նոյն օրն իսկ (գողութենէն անմիջապէս վերջ) օղիի գործարան մը կը մտնեն եւ կը սկսին հարբենալ: Դիտմամբ աղմուկ կը հանեն որ գիշերապահը նկատէ իրենց ներկայութիւնը եւ ոստիկանութեան լուր տայ: Երբ ոստիկանները գործարան կը հասնին, իրենց դէմ կը գտնեն հինգ գինովներ: Հինգն ալ մէկ տարուան բանտարկութեան կը դատապարտուին եւ ոչ ոքի մտքէն կ'անցնի, որ նոյն այդ գինովներն էին գոհարեղէններու գողերը: Մեր խորամանկ գողերը գոհ են, քանի որ տարի մը վերջ բանտէն ելլելով իրար մէջ պիտի բաժնուէին հինգ հարիւր միլիոն արժէքով գոհարեղէնները, որոնք գաղտնի տեղ մը պահուած են:

Այս հմայիչ հեռապատկերէն տարուած, բոլորն ալ փիլիսոփայութեամբ կը տանին իրենց պատիժը, մինչեւ այն օրը՝ երբ հինգերէն մէկը, յետոյ երկրորդ մը եւ վերջապէս երրորդ մը կը սպաննուի:

Իսկ ողջ մնացող երկուքը, վայրկեանէ վայրկեան կը սպասեն իրենց ճակատագրական վախճանին: Ո՞վ է այն ոճրագործը, որ որոշած է բոլորն ալ սպաննել: Թօնին կը կասկածի իր ընկերոջ՝ Միրէյի վրայ: Իսկապէս, հինգ հարիւր միլիոնը իրեն պահելու համար Միրէյ որոշած է բանտին մէջ մէկիկ մէկիկ մեռցնել իր չորս ընկերները: Այս գործը յանձնած էր ոճրագործի մը լաւ վարձատրութիւն մը խոստանալով անոր. Բայց ոճրագործը իր կարգին կ'ուզէ առանձին տէր ըլլալ այդ հինգ հարիւր միլիոնին եւ այս իսկ պատճառաւ կ'որոշէ Միրէյն ալ մաքրել: Այդ գործը ընելէ վերջ երբ կը պատրաստուէր Թօնին ալ մեռցնել՝ ինքը զոհ կ'երթայ բանտապահներու գնդակին: Թօնին, միակ ողջ մնացողը, [illegible] կ'երթայ եւ տէր կը դառնայ գոհարեղէններուն: Բայց իր նշանածը, Իզապէլ, չուզեր իր երջանկութիւնը գողցուած ստացուածքի մը վրայ հիմնել ու կը յանձնարարէ Թօնիին վերադարձնել գոհարեղէնները իրենց տիրոջը: Այս բարոյախօսութիւնը յարգուելէ վերջ, երկու սիրահարները կը միանան, աղքատ՝ բայց ... անբիծ սիրով:

Ահա ժապաւէն մը որ որեւէ վերլուծումի կամ խորհրդածութեան դուռ չի բանար: Այս է եղած նաեւ նպատակը Հանրի Տըրքուէնի, որ կը բաւականանայ այս անգամ եւս, առանց իր հանդիսատեսին ուղեղը յոգնեցնելու, ներկայացնել անոր հետաքրքրական եւ լաւ բեմադրուած գործ մը:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԻԼԻՋԱՆԻ «Ղ. Աղայեան» գրադարանին հիմնարկութեան յիսնամեակն է այս տարի: 1907ին, քանի մը ուսուցիչներ այնտեղ հիմնած էին հանրային գրադարան – ընթերցարան մը, որ այսօր ունի 45 հազար գիրք՝ գիտական, ընկերային, քաղաքական եւ գրական բովանդակութեամբ: 40 թերթ կը ստանայ եւ ամէն օր 250 – 300 ընթերցասէրներ կ'օգտուին այդ հրատարակութիւններէն.

ԵՐԵՒԱՆԻ Գեղարուեստի Տան մէջ բացուած էր ինքնուս արուեստագէտներու բանեղծագործութեանց ցուցահանդէս մը: Ներկայացուած են ճաշակով ու արուեստով պատրաստուած գործեր. Ուշագրաւ են յատկապէս քանդակներն ու հայկական մանրանկարչութեան ոճով պատրաստուած քանի մը նկարներ:

ԶՈՐԱԳԷՍԻ ջրաելեկտրակայանի բանուորական աւանին մէջ սկսած է օգտագործուիլ ինքնագործ հեռաձայնի կայան: Ներկայիս աւանը ունի ինքնագործ հեռաձայնի աւելի քան հարիւր ցանց:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳ. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

« Ազատ Օր» 30 Նոյեմբեր.—

Ի գիտութիւն Յունաստանի հայ գաղութին, այսու կը տեղեկացնենք, թէ պետական սպասարկութիւնները հաղորդած են Տ. Իսահակ վրդ. Ղազարեանի, որ Յունաստան իր բնակութեան արտօնագիրը չի վերանորոգուիր եւ, աշխատանքի արտօնագիր չունենալուն համար, չի թոյլատրուիր իրեն՝ արարողութիւն կատարել եկեղեցիներու մէջ:

Վարչութիւնս հայ. եկեղեցականի մը հանդէպ այս ցաւալի կարգադրութեան միակ պատասխանատուն կը նկատէ նոյնինքն Տ. Իսահակ վարդապետը, որ յամառօրէն ունեցաւ երկպառակիչ եւ ազգավնաս գործունէութիւն՝ մեր անդորր գաղութին մէջ եւ դեռ կը շարունակէ պղտորել հանրութեան եւ կառավարական բարձր սպասարկութիւններու միտքը, խեղաթիւրելով ճշմարտութիւնները:

« Էթնիքոս Քիրիքս» օրաթերթին մէջ նպատակաւոր կերպով հրատարակել տուած իր մէկ տեսակցութիւնը, շինծու տուեալներու վրայ հիմնուած եւ լի խեղաթիւրումներով, որոնք, կարեւորութենէ զուրկ ըլլալով հանդերձ, Վարչութիւնս առ այդ արդէն գործադրած է հարկ եղած հակամիջոցները:

Նկատի ունենալով, որ սակէ ետք վարդապետին ի նպաստ որեւէ գործունէութիւն կրնայ աննպաստ անդրադարձում ունենալ գաղութիս ազգային, անհատական եւ հաւաքական շահերուն տեսակէտէն, ներկայիս կոչ կ'ուղղենք մեր յարգոյ ազգայիններուն, ինչպէս նաեւ գաղութիս պաշտօնական մարմիններուն, որ այլեւս որեւէ կարեւորութիւն չտան վարդապետին եւ իր փոքրաթիւ համախոհներուն կողմէ գաղութիս անդորրութիւնը խանգարելու բնոյթ ունեցող դիտումնաւոր ձեռնարկներուն եւ հրատարակութիւններուն, այլ ջանադիր ըլլան պայծառացնել մեր եկեղեցիները եւ արդիւնաւորել մեր կրթական հաստատութիւնները:

Աթէնք — Դիւան Ազգ. Կեդր. Վարչութեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

Ինչպէս գրած էինք, Փարիզ ժամանեց Վրաստանի կովկասեան պարախումբը եւ առաջին անգամ ըլլալով այսօր, Դշ. օր, Ալհամպրայի սրահին մէջ պիտի ներկայացնէ կովկասեան կարգ մը պարեր: Խ. Միութենէն դուրս, այս պարախումբը 400 ներկայացումներ տուած է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

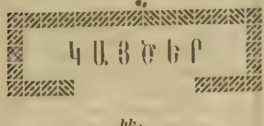

ԻԵ.

Ի՞ՆՉ Է ՔՈՒՐԴԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԹՈՒՐՔԸ

Ծերունի որսորդի վարդապետութիւնն որքան եւ անմարդասիրական լինէր, որքան եւ ունենար վայրենի, անխաղաղասէր բնաւորութիւն, դարձեալ նա մի բողոք էր իր ժամանակի բարբարոսութեան եւ հարստահարութեան դէմ: Մի մարդ, որպէս էր ծերունի որսորդը, բռնութեան կոպիտ ձեռքից այնքան դառն հարուածներ կրած մարդ, չէր կարող այլապէս մտածել: Ինքը կեանքը, իրան շրջապատող հանգամանքները մացրել էին նրա մէջ այն սարսափելի վրէժխնդրութիւնը դէպի ամէն անարդարութիւն, որ խլում է խաղաղասէր երկրագործի բահից, որ զրկում է նրան օրական աշխատանքից, եւ մինչեւ անգամ աւերածում է նրա ընտանեկան պատիւը:

Ծերունի որսորդի տնակը կանգնած էր այն լեռնադօտիի վրայ, որ կազմում էր բնական սահման, բաժանելով Տաճկաստանը Պարսկաստանից: Իւրաքանչիւր բաժինը պարունակում էր իր մէջ երկրի ընդարձակ տարածութիւն, բնակեցրած մեծ մասամբ Հայերով: Պարսկաստանի մասնով գտնւում էր Ատրպատական նահանգը իր զանազան գաւառներով. իսկ Տաճկաստանի մասնով՝ Վասպուրական, Տարօնի եւ Էրզրումի նահանգներն իրանց գաւառներով: Ես ձը գրեմ իւրաքանչիւրի մասին որքան յիշում եմ, որքան վերաբերում է իմ պատմութեանը:

Սարսափելի՛ էին այն ժամանակներ....

Այդ այն ժամանակն էր, երբ Տարօնը եւ Վասպուրականը թէեւ Տաճկաստանի մի մասն էին կազմում, բայց Քրդերի զանազան ցեղերը, օգուտ քաղելով սուլթանի պետութեան թուլութիւնից տիրում էին Հայաստանի այդ երկու ամենամեծ նահանգներին, սկսեալ Սեւ Ծովի հարաւարեւելեան եզերքից, Եփրատ գետից, մինչեւ Միջագետք եւ Պարսկաստանի սահմանները:

Յիշեալ նահանգները պարունակում էին իրանց մէջ հետեւեալ գաւառները՝ Հաքարի, Բայազէտ, Հաղբակ, Վան, Բաղէշ (Բիթլիս), Մուշ, Շատախ, Սասուն, Խիզան, Մոզաց երկիր, Զարանջախ Քեղու եւ այլն — այդ գաւառներին տիրում էին Քրդերը:

Մնացեալ ազգաբնակութիւնները, բացի Քրդերից, էին՝ Հայեր, Ասորիներ, Հըրեաներ, Թուրքեր, Եազիդիներ եւ զանազան թափառաշրջիկ ցեղեր: Հայերը իրանց թուով բազմութիւն էին կազմում, եւ համարեա, բաղկացնում էին ամբողջ ազգաբնակութեան կէսից աւելի մասը:

Որպէս զի գիտենալ, թէ ինչ դրութեան մէջ էին այն ժամանակ Հայերը, պէտք է նախ ծանօթանալ տիրող ազգի — Քրդերի բնաւորութեան եւ նրանց քաղաքական կազմակերպութեան հետ:

Քրդերը բաժանուած էին զանազան ցեղերի, որոնց գլուխներն էին՝ Մուքուրի, Թակուրի, Միլանցի, Հայտարանլի, Շաւի, Զալալի, Ռաւանդ, Բիլբասա, Մամըքանի, Հարթօշի, Շիկակ, Հարքի, Եազիդի: Դրանք շատ քիչ էին զանազանւում յատկութիւններով եւ սովորութիւնով. խօսում էին մեզական լեզւով, որ իւրաքանչիւր ցեղի մէջ որոշւում էր բարբառների առանձնութեամբ: Կրօնով մահմետական էին սուննի աղանդից: Եազիդիները միայն բաժանուած էին կրօնով, որոնք պաշտում էին չար եւ բարի ոգիները, երկրպագութիւն էին տալիս տնային օջախին: Դրանք գուցէ մնացորդներ էին Արամազդի եւ Արհմնի հին երկրպագուներից, որոնց մէջ մինչեւ այսօր երեւում են մոգական ծէսեր:

Քրդերը չունէին գիր եւ գրականութիւն. շէյխերը (դեկավարները) միայն գիտէին արաբերէն կարդալ, որով ուսանում էին Ժողովրդին իրանց կրօնի հրահանգներ, որոնք բովանդակւում էին մի քանի պարզ եւ թեթեւ, արտաքին ծիսակատարութիւնների մէջ: Միակ բանը, որ գիտէր ամէն քուրդ իր հաւատքի հանգանակից, էր նամազը, որը նա մեքենաբար եւ ճիշդ կերպով կատարում էր նշանակեալ ժամերում, առանց հասկանալու, թէ ինչ էին նշանակում, իր այնքան ջերմեռանդութեամբ արտասանած արաբական բառերը: Բացի դրանից, քուրդը գիտէր մեծ մարգարէի — Մուհամմէդի անունը, եւ նրա նախկին խալիֆաների՝ Օմարի՝ Օսմանի, Աբու – Բաքերի անունները, եւ աւելի ոչինչ:

Բայց ժողովրդական անդիր բանաստեղծութիւնը կենդանի էր Քրդերի մէջ. Նա ծագելով ամբողջ իսկական կեանքից, ունէր նոյն բնաւորութիւնը եւ ոգին, որով ապրում էր ինքը ամբոխը: Հովուերգութիւնը եւ քաջագնական հագներգութիւնը գլխաւոր տեղն էին բռնում նրանց բանաստեղծութեան մէջ, առաջինը, որպէս մի խաշնարած ցեղի կեանքի արտայայտութիւն, երկրորդը, որպէս նրա պատերազմական ոգու արտայայտութիւն: Հովուական երգերը տխուր էին եւ մելամաղձոտ, նրանք խիստ մեղմ կերպով ներդաշնակւում էին հովուի սրինգի խուլ եւ ձգական հնչիւնների հետ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ առաջարկը՝ Կիպրոսի հարցին շուրջ, ՄԱԿի մէջ չէ վաւերացուած, ձայներու երկու երրորդը պէտք էր, մինչդեռ 31 թեր, 23 դէմ եւ 24 ձեռնպահութիւն եղած է :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 16) — Ոսկի տակի՝ 565.000, նափոլէոն 4150, զուից. 3890, անգլ. 4890, քառն տոլարնոց 19.720, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1305, տոլար 481, զուից. 115.75, պելժ. 9.60, լիր 0.79:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Այվազեանին ողբացեալ Թ. Այվազեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ օժանդակութեան կայանի շէնքին:

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Տիրուհի Սէրէնկիւլեանի եւ իր պարագաներուն իր եղբօր ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆի մահուան տխուր առթիւ : Այդ առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մանուկ Սէֆէրեանի վաղահաս մահուան առթիւ իր ընկերները ցաւակցութիւններ յայտնելով անոր մըշտահար ծնողքին եւ եղբայրներուն, ողբացեալին յիշատակին հետեւեալ նըւէրները կ'ընեն Սարաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ռւսումնասիրացի Մարոխ-լիոյ մասնաճիւղին :

Յ. Ապաճեան, Արմիկ Ցակոբեան, Զարէն Նահապետեան, Բժ. Ալֆոնս Գիպէր-եան, Մորիս Քոքոյեան, Գրիգոր Ռափաչէլեան եւ Հայկազուն Մարտիրոսեան հազարական ֆրանք :

Այս գումարները ստանալ Բժ. Ա. Գիպէրեանէ (ատամնաբոյժ), 8 Թրավէրս Տիւ Թոնֆէն, Փոն տը Վիվօ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՄՍԱԹԵՐԹ
(Օրգան՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի)
Լոյս տեսած է 11րդ թիւը։
Նոր բովանդակութեամբ, պատկերազարդ :
Հայերէն եւ ֆրանսերէն :
Զինք՝ հատը 50 ֆրանք :
Տարեկան բաժնեգին՝ 450 ֆրանք:
Ստանալու համար դիմել՝
M. K. PAPAZIAN
25, Rue Martial-Boudet, Chaville - S. et O.

ՏՕՆԱԾԱՌ

Յ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուան տօնածառը Յունուար հինգին, կիրակի ժամը երեքին Մէրսէլ Կաթոլիկ սրահը :

Երգ, արտասանութիւն, պար եւ Կաղանդ Պապայի նուէրներու բաշխումը :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նոր տարուան առթիւ ընկերական հաւաքոյթ մը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 22, կէսօրէ վերջ ժամը 16 – 22, 32 րիւ տը Թրէվիզ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց վարչութեան :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Նիսի եւ շրջականերու Հայաստանեայց Առաքելական Կրօնական Ընկերակցութեան Բ. ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 22 Դեկտ., Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Մաալէնի եկեղեցւոյ սրահը :

Օրակարգ.— Ա) Զեկոյց հաշուեքննիչ մարմնի կողմէ ; Բ) Քուէարկութիւն նոր շրջանի վարչական ընտրութեան:

Կրօն. Ընկ.եան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ – անդամուհիները ներկայ գտնուելու սոյն ժողովին :

Ի դիմաց Կրօն.Ընկ.եան՝ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ.— Իւրաքանչիւր անդամ – անդամուհի որ Կրօն. Ընկ.եան մաս կը կազմէ իրաւունք ունի մասնակցելու քուէարկութեան: Իսկ այն անդամ – անդամուհիները որոնք բանաւոր պատճառով կը բացակային ընդհ. ժողովէն, կրնան լիազօրել ուրիշ անդամ – անդամուհի մը իրենց կողմէ քուէարկելու իրաւասութեամբ: Իւրաքանչիւր ներկայ անդամ – անդամուհի կրնայ ներկայացնել միայն մէկ լիազօրագիր :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբի :

Այս Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 21ին, Գոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր՝ ընտիր նուագախումբով :

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գոմոնի պարախումբին կողմէ :

Պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գանեէ-Քաշանի մասնաճիւղը կը յայտարարէ թէ պարախումբը պատրաստութեան մէջ ըլլալով, որեւէ հանդէսի չի կրնար մասնակցիլ, մինչեւ յառաջիկայ Մարտ : Պարախումբը վերակազմուելու վրայ է, անոնք որ կ'ուզեն մաս կազմել, պարերուն կրնան հետեւիլ ամէն երեքշաբթի, ժամը 20.30էն 22.30, էկլիզ Ս. Ռընէի դպրոցին մէջ, 20, Րիւ Արէէօյ (Գանեէօ), Նասիոնալ 20 պողոտային քով: Օթօպիւս՝ 188, իջնել՝ Մարսէլ Գոնէ, մեթրօ՝ Գանեէօ (լինեը տը Սօ):

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական ժողովները տեղի կ'ունենան նոյն սրահին մէջ, ամէն չորեքշաբթի: Այսօր՝ ընդհ. ժողով եւ կարեւոր օրակարգ: Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, վարժարանին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները :

ԹՐԱՆՍԻԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քառէի սրահը: Կը խօսի՝ Գ. Արտ. Գմբէթեան : Նիւթ՝ «Երկու Յովհաննէսները՝ Յովհ. Սեւումեան եւ Յովհ. Զարիֆեան»:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՅԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼ

22 Դեկտեմբեր, Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Ս. Սահակ եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

Հայկական համադամ կերակուրներ, նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ ուրախ մթնոլորտ :

Ճաշագին 1000 ֆրանք :

Տեղերը ապահովել Համազգայինի անդամներուն մօտ:

Մասնագէտ բայէօր մը այր մարզուդասական ժիլէի համար: Դիմել՝

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին,. ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթոն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կրընոպլի Ֆ. Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար հինգին, Րիւ Ժէյի սրահը :

Լիոնի մէջ կը տօնուի 12 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ Յոյներու սրահը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 28ին, Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայկանուշ Գույումճեան կը փնտռէ իր ազգականներէն Գէորգ Զաւուշեանը որ Պոլիս, Խասգիւղի Հալըճօղլու թաղը ծընած է, մօտ յիսուն տարեկան է, հօրը անունը Երուանդ, մօրը՝ Նարդուհի, քրոջը Մաքրուհի: 1925ին Մարսէյլ եկած է եւ այժմ Փարիզ ըլլալ կը կարծուի : Տեղեկացնել Տիկ. Հ. Գույումճեանի, 79Րուբ Նասիոնալ, Սէն Լուի, Մարսէյլ :

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր

Ժամը 16 – 22:

Գեղարուեստական նոխ բաժին, պատրաստուած աշակերտներու կողմէ :

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

Կատակերգութիւն մէկ արար

Երգ, պար, արտասանութիւններ :

Հայկական համեղաճաշակ չքասեղան :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի խնջոյքը այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

Սրահի ջերմութիւնը ապահովուած է ։ Ճոխ պիւֆէ :

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ռւսումնասիրացի Կեդր. վարչութիւնը կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք մը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 16էն մինչեւ 21: Գեղարուեստական նոխ բաժինով.— Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւն.:

Իսիի Երիմեան ակումբը:

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

25 Դեկտ., Չորեքշաբթի առաւօտ Տէր Ներսէսեան տօնի առթիւ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Րիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ: Պիտի պատարագէ Թորգոմ քհնյ. Լիոնէն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ; Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը այս Շաբաթ, կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Գաբրճեանի աշխատանոցը, 58 րիւ տ'Ապուքիր, 4րդ յարկ, մեթրօ Սանթիէ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութեան

Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութիւնս, այսու արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Միութեանս բոլոր անդամները որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական պարտականութիւնները կատարած են մինչեւ 31 Դեկտ. 1956:

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Դեկտ. 22ին, Կիրակի օր առաւօտեան ժամը 9ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 րիւ Թրէվիզ, Փարիզ :

Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան Վարչութիւն (ԿՆԻՔ)

ԱԶԴ

Այսու կը յայտնենք Ֆրանսայի բաժանորդներուն թէ ՀԱՍԿ պաշտօնաթերթի ներկայացուցիչ նշանակուած է Գ. Մկրտիչ Գարսամեանը :

Յետայսորիկ կը խնդրուի ամէն թղթակցութիւն կատարել իր միջոցաւ, հետեւեալ հասցէով՝

M. M. Barsamian, 46, Rue Richer, Paris 9e (France)
Վարչութիւն ՀԱՍԿ ամսաթերթի

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 20էն մինչեւ լոյս

Լիւթէսիայի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Orchestre Lutetia 43, BLD. RASPAIL, MÈTRO SÈVRES-BABYLONE

Գեղարուեստական բաժին, Գ. Կարպիս Աֆրիկեանի երգի քուարթեթը

Մենապարեր՝

Օր. Թերեզ Քէօշկէրեան՝ Սուրբերու պարը Խաչատուրեանի, Օր. Անի Թարօն Երեւանի հարսանիքը եւ եւրոպական պար մը :

ԾԱՆՕԹ.— Տոմսերու վրայ նշանակուած է մինչեւ կէս գիշեր, բայց բոլորին ցանկութեան վրայ կարգադրուած է սրահի, անօրէնութեան հետ մինչեւ առտուան ժամը հինգ :

Մուտք՝ 500 ֆրանք

Ուսանողներու համար՝ 300 ֆրանք, ներկայանալ իրենց ուսանող. քարտերով:

Նպատակն է՝ Կապոյտ Խաչի օժանդակութեան կայանը, ինչպէս նաեւ իր կրթական եւ բարեսիրական գործերը :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն շրջանիս հաւատացեալ ժողովուրդին կը յայտարարենք թէ հոգաբարձութիւնս որոշած է Դեկտեմբեր 22ի կիրակին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել Ս– Եկեղեցւոյս մէջ յաւէտ ողբացեալ Հայոց մեծ բանաստեղծին՝ հանգուցեալ ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆի յիշատակին :

Հոգաբարձութիւն Վարագայ
Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ (Առնուվիլ)

Շաբաթ 21 Դեկտ. երեկոյեան ժամը 9ին իր մասին կը դասախօսէ Գ. ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՐԵԱՆ, եկեղեցւոյս սրահին մէջ ; Կը խնդրուի յիշատակը յարգողները ներկայ ըլլան սոյն դասախօսութեան ; Կը նախագահէ Հոգ. Հովիւ Արժ. Տէր. Փայլակեան :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 Téléph. PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 19 DECEMBRE 1957

33րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 8.72 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3873

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՐԱՐԸ

1956 Յունուար 2ի խորհրդարանական ընտրութիւնները տաղճակարգ դեր մը տուին ընկերվարական կուսակցութեան՝ Ֆրանսայի քաղաքական կեանքին մէջ :

Երկու տարիէ ի վեր կացութեան իրաւարարն է այս կազմակերպութիւնը, որ 1936էն՝ Ժողովրդական Ճակատի կազմութենէն ասդին ա՛յնքան մեծ ծառայութիւն մատուցած է աշխատաւոր դասակարգին, բարելաւելով անոր ապրուստի պայմանները : Ցաչողած է խաղաղ, օրինական միջոցներով իրագործել ընկերվարութեան կենսական սկզբունքները :

Իր գաղափարախօսութեամբ գերապանցօրէն ժողովրդավար այս կուսակցութիւնը ստեղծանական վերելքով հասած է այնպիսի դիրքի մը, որ դարձած է միակ իրաւաբր ծայրայեղ ձախին ու աջին միջեւ :

Ազգային Ժողովի ներկայ կազմը, խմբակցութեանց դասաւորումը այնպէս է, որ առանց ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարութեան կամ մասնակցութեան կարելի չըլլար կառավարութիւն կազմել :

Կի Մոլէի դահլիճը Դ. Հանրապետութեան ամէնէն երկարակեաց նախարարութիւնն եղաւ :

Պուրժէս - Մօնուրի եւ Ֆելիքս Կայեար չկրցան կառավարութիւն կազմել՝ առանց ընկերվարականներու աջակցութեան :

Կուսակցութեան անդամներու թիւը 125 հազար է, բաժնուած 102 կեդրոնական կոմիտէութեանց՝ մայր երկրի եւ գաղութներու մէջ: Ասոնք համապատասխան կը ներկայացնեն չորս հազար ձայն: 1956ի ընտրութեանց մէջ ստացան 3.200.000 քուէ եւ ունեցան հարիւր երեսփոխան :

Տարեկան ընդհանուր ժողովէն դուրս, ընկերվարական կուսակցութիւնը քաղաքական կարեւոր հարցերու առթիւ նիստի կը հրաւիրէ Ազգային Խորհուրդը : Վերջին նախարարական տագնապի առթիւ Նոյեմբեր 3ին արդէն գումարուած էր Ազգային Խորհուրդը :

Շաբաթ եւ Կիրակի նոր խորհրդաժողով տեղի ունեցաւ, որոշելու համար թէ ընկերվարական չորս նախարարներն ու հինգ փոխ - նախարարները պէտք չարունակե՞ն մնալ Կայեարի դահլիճին մէջ :

Ընդդիմադիր ուժեղ թեւ մը, որուն գլուխը կը գտնուին մեր բարեկամներէն Կաստոն Տէֆէր եւ Էտուար Տէփրէօ, կը պահանջէր որ ընկերվարական նախարարները քաշուին կառավարութենէն, քանի որ անիկա չէր գործադրեր Թուլուզի համաժողովին մէջ կուսակցութեան առած որոշումները :

Ընդդիմադիրները մասնաւորաբար կը քննադատէին ներկայ դահլիճին քաղաքականութիւնը ընկերային, տնտեսական եւ ալժերիական ճակատներուն վրայ: Կը շեշտէին, որ գիներու բարձրացումը ամէնէն աւելի կ'ազդէ համեստ աշխատաւորներու վրայ, որոնց շահերու պաշտպանութիւնը առաջին պարտականութիւնն է ընկերվարական կուսակցութեան :

Բուռն եղան վիճաբանութիւնները : Ընդդիմադիր եւ մեծամասնական ատենախօսներ արտայայտուեցան: Ի վերջոյ յաղթանակը տարաւ ընդհ. քարտուղար Կի Մոլէ :

Արդարեւ աշխարհի ներկայ քաղաքական անստոյգ կացութեան մէջ՝ մեծապէս վտանգաւոր պիտի ըլլար նախարարական նոր տագնապ մը ստեղծել Ֆրանսայի մէջ, բացի հետեւանք ընկերվարական երեսփոխաններու հրաժարումին :

Ընդունուած քաղաքական բանաձեւը կ'որոշէ պահել ընկերվարական նախարարները Կայեարի դահլիճին մէջ, պայմանաւ որ՝ նոր դիջումներ չընեն, աշխատաւորներու օրինաւոր պահանջները յարգուին, տնտեսական եւ ընկերային մարզերու մէջ առողջ քաղաքականութիւն մը հետապնդուի եւ կուսակցութեան Թուլուզի եւ 1957 Յունիս 3ի Ազգ. Խորհուրդին մէջ առնուած որոշումները յարգուին:

Այլապէս նախարարները պիտի հրաժարին :

Հետզհետէ հող կը գտնէ ներկայ Ազգային Ժողովը լուծելու եւ նոր ընտրութիւններ կատարելու միտքը:

Կառավարութիւնը այդ միջոցին պիտի դիմէ այն ատեն միայն, երբ ընկերվարական կուսակցութիւնը դադրի կառաւրել իրաւարարի դերը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔՕԹԻ ԱՄԵՐԻԿԱ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՒ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿԻՆ ՀԱՐՑԸ

Ատլանտեան Ուխտին Բ. նիստէն առաջ, Գշ. օր, առաւօտուն տեղի ունեցաւ Արտաքին Նախարարներու ժողով մը, որմէ ետք կառավարութեանց պետերը վերսկսան իրենց աշխատանքին :

Երբ ժողովը բացուեցաւ՝ Նախագահ Այզընհաուըր ներկայ չէր.ժամը16.45 էր, երբ հասաւ Փալէ տը Շայեօ :

Ժողովին առաջին մասը յատկացուած էր Արտաքին Նախարարներու կողմէ առաւօտուն ուսումնասիրուած քաղաքական հարցերու քննութեան :

Գերմանիոյ խնդրին շուրջ բացուած վիճաբանութիւնները միաձայնութեամբ յանգեցան ժընեւի ժողովին եզրակացութեան — երկու Գերմանիաներու վերամիացում՝ ազատ ընտրութիւններով :

Այնուհետեւ, երկարօրէն խօսուեցաւ զինաթափութեան մասին: Պատգամաւորներէն շատեր յաւ յայտնեցին, որ Խ. Միութիւն չընդունեցաւ Լոնտոնի ժողովին առաջարկները :Որոշուեցաւ դարձեալ հրապարակ նետել զինաթափութեան առաջարկը :

Կիպրոսի հարցը չարծարծուեցաւ, իսկ Հիւս. Ափրիկէի մասին Ֆրանսան ներկայացուց ամբողջական տեղեկագիր մը :

Այս նիստին մէջ այլեւս յստակ եղաւ, որ դաշնակից երկիրներու Ներկայացուցիչները համաձայն են Խ. Միութեան հետ ժողով մը գումարելու տեսակէտին: Մինչ շատեր թերահաւատ են խորհրդային դեկավարներու անկեղծութեան նկատմամբ, ուրիշներ կը մտածեն թէ մասնաւոր Բուլղանինի նամակները կրնան պատճառ մը ըլլալ՝ որ միջազգային ներկայ լարուած կացութիւնը մեղմանայ, երկու կողմերու փոխադարձ համաձայնութեամբ :

Երէկ առաւօտ, Պաշտպանողական նախարարները ժողով մը գումարեցին՝ իրենց գործունէութեան վերաբերեալ հարցերը ուսումնասիրելով. — Ջրածին եւ հիւլէական զէնքերու պահեստ, հրթիռներ, եւայլն: Պատրաստեցին ծրագիր մը զինուորական խնդիրներու համար :

Գշ. օր, ժողովէն ետք պաշտօնական հացկերոյթ մը տրուեցաւ Էլիզէի մէջ, ուր ներկայ էին մօտ երկու հարիւր հոգի : Նախագահ Այզընհաուըր, ճաշի ընթացքին Նախագահ Քօթին պաշտօնապէս հրաւիրեց Միացեալ Նահանգներ: Ծանօթ է, որ Նախագահ Քօթի Ամերիկա պիտի երթար անցեալ Յունիսին եւ յետաձգեց նախարարական տագնապին պատճառով :

× Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաք մամուլի ասուլիս մը տուաւ, որու ընթացքին բազմաթիւ հարցումներ եղան իրեն. յատկապէս՝ մարշալ Բուլղանինի նամակին մասին: Սփաք պատասխանեց բոլոր հարցումներուն եւ յայտնեց թէ կարեւորագոյն խնդիրը զինաթափութիւնն է եւ, հաւանաբար ժողովին ընդհանուր զեկոյցին մէջ՝ կարեւորագոյն տեղը յատկացուի այս հարցին :

Օրէ Օրին

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ԴԱՍԸ

Նոյեմբեր 22, 1920 :

Գիտէ՞ք ինչ պատահեցաւ այդ օրը: Թարմացնեմ ձեր յիշողութիւնը — Միացեալ Նահանգներու ողբացեալ Նախագահը, Ուիլսըն, նստաւ իր գրասեղանին առջեւ եւ թուղթ մը ստորագրեց :

Եւ այդ թուղթին վրայ — կամ անոր մէջ — մեզի «տուաւ» մեր եօթը վիլայէթներէն չորսը: Տարածութիւն, մօտաւորապէս 40.000 քառակուսի մղոն : Այսինքն Մէտէչուսէցի նահանգին հնգապատիկը :

Ցաղթական դաշնակիցները ամէն բան կարգադրած, լմնցուցած էին... թուղթի վրայ: Մուսթաֆա Քեմալին ճանկէն պիտի խլէին այդ հողերը եւ պիտի կցէին Հայաստանի ազատ ու անկախ հանրապետութեան հողերուն :

Ատկէ դիւրին գո՞րծ կար :

Օգոստոս 10ին, մեր «բարեկամ»ները, որոնց աչքին լոյսն էինք այդ երանելի օրերուն, Սեւրի պալատին մէջ կնքած էին դաշնագիր մը, որ կը յայտարարէր թէ Հայաստան անկախ երկիր է:

— Ուրա՛խ լեր, հայ ժողովուրդ: Ցնծա Երուսաղէմ... Թուրքը՛, ուզէ, չուզէ, ետ պիտի քաշուի ...

Եւ սակայն :

Ուիլսընի «իրավարարակ»ին մելանը հազիւ չորցած, փոքրիկ Արեւելեան կողմն աշխարհի :

Այդ օրերուն կ'ապրէր Լենին անունով մարդ մը, որուն համար կ'ըսէին թէ աշխարհ եկած էր՝ անկարներու եւ կամկարներու շահերը պաշտպանելու պաշտօնով :

Ու պատահեցաւ որ «ընկեր» Լենին անկարներու եւ կամկարներու բազմութեան մէջ տեսնէր միայն իր դրացին — Թուրքը: Եւ հրաման արձակեց որ Կարմիր Բանակը օգնութեան հասնէր Մուսթաֆա Քեմալ անունով մարդու մը :

Ըլլայի՞ք բան է որ Կարմիր Բանակը հրաման ստանայ ի վերուստ եւ չհնազանդի: Ուիլսընի իրավարարակէն տասը օր ետք, մեր միակ հայրենիքը «կարմրեցաւ»: Փա՜ռք ու պատի՜ւ Բոլշեւիկներու բազուկին :

Դեկտեմբեր 2էն ետք, յաղթական դաշնակիցները իրենց թանգարաններու փոշիներուն մէջ թաղեցին Սեւրի Դաշնագիրն ալ ու երեսուն տարի հայ ժողովուրդին ի նպաստ իրենց արտասանած ճառերն ալ:

Բայց, սուտ չխօսինք, չմոռցան իրենց պարտականութիւններէն զանէ մէկը: Երբ փոքրիկը անցաւ եւ Հայաստան կոչուած երկիրը «ինքզինքը գտաւ», մեր անմահ բարեկամները լուր ղրկեցին Հայոց ազգին.

— Շատ կը ցաւինք... Մեր կրցածը ըրինք, բայց չյաջողեցանք: Հազա՜ր ներողութիւն... Աստուած ձեզի համբերութիւն տայ եւ ձեր երեսը նայի ...

Յետ գրութեան .

— Եթէ հացի կամ դեղի պէտք ունենաք, մի՛ քաշուիք, գրեցէք մեզի... Ապառիկ կուտանք, օր մը կը վճարէք ... Կուտ պայ ...

Այո՛, երեք հազար տարի մեր քաշածները չէին բաւեր.1920ի փոքրիկն ալ տեսանք: Եւ այդ փոքրիկին յաջորդող դաւաճանութիւնը՝ 1923ին:

Դաս առի՞նք այս ողբերգութենէն, այս հարուածէն :

Հաստատական պատասխան մը տալու կը վարանիմ: Կարծեմ ամէնէն առաջ դասը առած է փոքրեցէն անցնող անգրագէտ Հայը :

— Ազբա՛ր, օտարէն մեզի յոյս չկայ... Մենք մեր գլխուն ճարը նայելու ենք եւ ասոր անոր ճառը մտիկ ընելու չենք ... Հասկնալու ենք որ ոչ մէկ ազգ մեր շահուն համար քառսուն կտոր կ'ըլլայ ...

Ո՞ր ջուրի վրայ է «գրագէտ» Հայը : Ա՞ն ինչ կ'ըսէ :

Խեղճը երկու մտքէն է: Աստուծօտարներէն խեր չկայ» կը հառաչէ, իրիկունը «ծովը ինկած մարդը օձին ալ կը փաթթուի» կը յայտարարէ :

Կը ցաւիմ ըսելու որ մեր ինկած ծովուն մէջ փաթթուելիք օձ մը անգամ գտած չենք, քառասուն տարիէ ի վեր :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԱՐՁԱԿԵՑ ՄԻՋԵՐԿՐԱՅԻՆ ՆՈՐ ՀՐԹԻՌ ՄԸ

Հակառակ անոր, որ մամուլի գործակալութիւնները կը յայտնէին թէ ամերիկեան «Աթլաս» հրթիռին արձակումը յետաձգուած է, առջի օր՝ Քափ Քանաւերալէն արձակուեցաւ անիկա :

«Աթլաս» միջերկրային եռայարկ հրթիռ մըն է, 27 մեթր բարձրութեամբ եւ հարիւր թօն ծանրութեամբ: Այս հրթիռը հազար քիլոնոց «Սպութնիկ» մը կրնայ արձակել :

«Աթլաս» արձակուեցաւ նի՛չդ այն կեդրոնէն, ուր տասը օր առաջ «Վանկարտ» հրթիռը պրկած մը ունեցաւ : Երրորդ յարկին մէջ կարելի է տեղաւորել հիւլէական կամ ջրածին ռումբ մը, որոշուած կէտին վրայ նետուելու համար :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը կը հաղորդէ, թէ «Աթլաս»ին փորձը յաջողութեամբ պսակուած է. հրթիռը Ֆլորիտայէն Թոփէզ ատնելով հասած է իր թիրախին : Ապահովաբար այս հրթիռը պիտի օգտագործուի՝ ամերիկեան արբանեակին արձակման համար:

Թէեւ պաշտօնական լուր մը չկայ , սակայն կը կարծուի թէ Միացեալ Նահանգներու գիտնականները շուտով պիտի չարձակեն իրենց արուեստական արբանեակը: «Աթլաս» միջերկրային հրթիռին յաջողութիւնը պատճառ մը չի նկատուիր շուտով արբանեակ մը արձակելու համար, քանի որ Ամերիկա բազմաթիւ հրթիռներ փորձած է, յաջողութեամբ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Կարեւոր միջադէպեր պատահեցան Կոստանդինի շրջանին մէջ: Կէլմայի մօտերը 14 ապստամբներ սպաննուեցան եւ երկու ուրիշներ ձերբակալուեցան, Գրաւուեցան տասնեակ մը զէնքեր: Քոլոյի շրջանին մէջ, 15 ապստամբներ զինաթափ եղան :

Օրանի շրջանին մէջ ալ պատահեցան կարգ մը միջադէպեր, որոնց հետեւանքով 21 Ֆելլականներ սպաննուեցան , իսկ երկու զինուորականներ վիրաւորուեցան , որոնց մէկը՝ ծանր :

× Ալժէրի Պաշտօնական Առեւանին որոշումով Մէցի մէջ գտնուող քսան Ալժերիացիներ ձերբակալուելով, մասնաւոր օդանաւով մը փոխադրուեցան Ալժերիա:

× Տիժոնի մէջ ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ ըրաւ՝ երկու Հիւս. Ափրիկեցիներու սպանութեան հետեւանքով : Երեւան եկաւ Ազատագր. Ճակատի բջիջ մը, որուն 15 անդամները ձերբակալուեցան: Այս բջիջը դատաւոր մը ունէր, որ հրահանգներ կուտար եւ միւսները կը գործադրէին : Երկու զոհերը մերժած էին ենթարկուիլ «Ճակատ»ին որոշումներուն:

× Առջի առաւօտ, Փարիզի մէջ, մեթրօ Փերնեթիի մօտ Ալժերիացի մը սպաննուեցաւ: Զոհին ինքնութիւնը չէ ճշդուած :

× Ներքին Նախարար Մոնուրի ժողով մը գումարեց՝ ապահովութեան ուժերու

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Վերջերս Դուշանբեում տեղի ունեցաւ խորհրդային արեւելագէտների առաջին համաժողովը, որին մասնակցեցին բազմաթիւ գիտնականներ Մոսկուայից, Լենինկրադից, Ուկրանիայից, Անդրկովկասեան եւ Միջին Ասիական հանրապետութիւններից, Տաղստանից եւ Կաբարդինեւ Բալկարիայից :

Համաժողովին ներկայ էին Չինաստանի, Լեհաստանի, Ռումանիոյ, Քորէայի եւ Վիէթնամի գիտական հաստատութիւնների ներկայացուցիչները :

Հայաստանի պատգամաւորութեան կազմում էին Գիտութիւնների ակադեմիայի պատմութեան, գրականութեան եւ տնտեսութեան հաստատութիւնների եւ պետական համալսարանների ներկայացուցիչները :

Հայկական Գիտութիւնների Ակադեմիայի փոխ նախագահ Մկրտիչ Ներսիսեանը հանդէս եկաւ համաժողովի ընդլայնուած նիստում եւ զեկուցեց «Արեւելագիտութեան վիճակը եւ արեւելագիտութեան խնդիրները Հայաստանում » նիւթին շուրջ: Նա նշեց, որ հին ու միջին դարերի հայ պատմիչները կարեւոր տեղեկութիւններ են հաղորդում արեւելեան ժողովուրդների մասին եւ որ հայագէտները միշտ էլ մեծ ուշադրութեամբ են ուսումնասիրել Արեւելքն ու նրա ժողովուրդների պատմութիւնը : 19րդ դարում եւ 20րդ դարի սկիզբներում մի շարք հայ գրողներ ու գիտնականներ նշանակելի ներդրում կատարեցին արեւելագիտութեան գործում : Ցայտնի արեւելագէտ Քերովբէ Պատկանեանը առաջիններից մէկն էր, որ ձեռնամուխ եղաւ Հայաստանում յայտնաբերուած ուրարտական սեպագիր արձանագրութիւնների վերծանման: Արեւելքի ժողովուրդների պատմութեան ուսումնասիրման համար կարեւոր են Մեսրոպ Թաղիադեանի, Խաչատուր Աբովեանի, փրոֆէսօրներ Մկրտիչ Էմինի եւ Գրիգոր Խալաթեանի աշխատութիւնները :

Հայաստանի գիտնականները տուել են մի շարք թանկարժէք հետազօտութիւններ Արեւելքի ժողովուրդների հին եւ միջնադարեան պատմութեան, ինչպէս նաեւ այդ ժողովուրդների փոխյարաբերութիւնների ու փոխադարձ ազդեցութեան մասին: Այդ ուղղութեամբ մեծ գործ են կատարել Հ. Օրբէլին, Հ. Մանանդեանը, Հ. Աճառեանը, Գ. Ղափանցեանը, Ռ. Աբրահամեանը: Հայաստանի Մատենադարանը դարձել է գիտական մեծ մի հիմնարկութիւն, որի անսպառ նիւթերը ի սպաս են դրուել գիտնականներին: Արեւելքի ժողովուրդների պատմութիւնն ու մշակոյթը ներկայումս ուսումնասիրւում են Հայկական Գիտութիւնների ակադեմիայի պատմութեան հաստատութեան արեւելագիտութեան բաժինը եւ Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական արեւելեան բաժանմունքը :

Յառաջիկայ խնդիրներից մէկն է՝ ուսումնասիրել եւ հրապարակել Մատենադարանում պահուող արաբական, պարսկական եւ արեւելեան ուրիշ լեզուներով գրուած ձեռագրերը :

Մատենադարանի պարսկական ձեռագրերի վերաբերեալ բացատրութիւններ տուեց պատմական գիտութիւնների թեկնածու Յակոբ Փափազեանը: Մատենադարանում պահւում են մօտ 350 պարսկերէն ձեռագրեր՝ գրուած 13րդ դարից մինչեւ 19րդ դարը : Այդ ձեռագրերը պարունակում են մեծարժէք տուեալներ Իրանի, Միջին Ասիայ եւ Անդրկովկասի ժողովուրդների ընկերային – տնտեսական կեանքի ու պատմութեան մասին : Այն գիտնականների համար, որոնք զբաղւում են Լենկ Թիմուրի շրջանի պատմութեամբ, առանձնակի հետաքրքրութիւն են ներկայացնում «Թիմուր Նամէ» եւ « Թեզուկափի Նամէ» ձեռագրերը, որոնք հանդիսանում են կարեւոր սկզբնաղբիւրներ՝ Թիմուրեան կայսրութեան պետական ու վարչական եզանակը եւ Թիմուրի հողային – տնտեսական քաղաքականութիւնը ուսումնասիրելու համար: Բացի յիշուած 350 ձեռագրերից, Մատենադարանում պահւում են հազար հինգ հարիւրից աւելի պարսկերէն լեզուով գրուած ֆերմաններ, ֆեթվաներ և այլ փաստաթուղթեր: Ֆերմանների մի մասը, որոնք լուսաբանում են հայ ժողովրդի դրութիւնը Պարսից Շահերի տիրապետութեան օրով, ուսումնասիրուած եւ հրապարակուած են Յ. Փափազեանի կողմից :

Բարգէն Չուգասզեան զեկուցեց «Հայ եւ արեւելեան ժողովուրդների գրական կապերի պատմութիւնից, միջնադարում » նիւթին շուրջ :

Հայ եւ արեւելեան ժողովուրդների գրական կապերը երկար դարերի պատմութիւն ունին: Հինգերորդ դարի հայ մատենագիրների մօտ պահպանուած են եղել իրանական ժողովուրդների բանահիւսութեան թանկարժէք նմոյշները :

Հայ ժողովուրդը դեռ 10րդ դարից սկսուած մասնակից է եղել Մերձ. Արեւելքի ժողովուրդների գրական – մշակութային վերելքին: Այն ժամանակ, երբ Ֆիրդուսին արդէն աւարտել էր իր հռչակաւոր « Շահնամէ »ն Հայաստանում գրական ասպարէզ իջաւ Գրիգոր Մագիստրոսը, որի «Թղթեր»ում պահպանուել են իրանական դիւցազներգութեան առանձին հատուածներ, որոնց ուսումնասիրութիւնը նոր լոյս է սփռում դիւցազներգութեան առանձին հարցերի մեկնաբանման վրայ :

Իրանական ժողովուրդների գրական մեծագոյն յուշարձանը՝ «Շահնամէ »ն, մեծ ընդունելութիւն ու ժողովրդականութիւն ստացաւ ողջ Արեւելքում: Նրա առաջին յիշատակութիւնը հայ իրականութեան մէջ հանդիպում ենք 13 – 14րդ դարերի բանաստեղծ Կոստանդին Երզնկացու մօտ :

Հայ եւ պարսկալեզու գրականութիւնների կապերի հետաքրքիր փաստերից մէկը Ֆրիկի մօտ պահուած պարսկերէն քառեակն է : Նորայայտ պարսկերէն սկզբնաղբիւրները որպէս քառեակի հեղինակ յիշատակում են մերթ ադրբեջանական բանաստեղծ Ֆազլուհամ Նայիմիի աղջկան եւ մերթ Իմադեդդին Նասիմիին, որոնք ապրել են 14 – 15րդ դարերում, մինչդեռ Ֆրիկը ապրել է 13րդ դարում : Փաստերը ժխտում են նաեւ քառեակը յետագայում Ֆրիկի դիւանի մէջ ներմուծելու հանգամանքը: Այստեղից էլ պէտք է եզրակացնել, որ քառեակը պէտք է գրուած լինի մինչ 14րդ դարը:

Տնտեսական գիտութիւնների թեկնածու Գառնիկ Խառհակեանը համաժողովին մասնակցողներին ծանօթացրեց Հայաստանի մշակութային եւ տնտեսական վերելքը :

Հայ – ռուսական քաղաքական յարաբերութիւնների մասին 17րդ դարի վերջում եւ 18րդ դարի սկզբում, զեկուցեց պատմական գիտութիւնների թեկնածու Վազգէն Ոսկանեանը: Պատմական գիտութիւնների թեկնածու Գայիկ Սարգսեան զեկուցեց հին բաբելական քաղաքների դրութեան մասին «Հելլենական շրջանում):

Համաժողովին մասնակցողները փափաք յայտնեցին որ նման հանդիպումները յաճախակի ըլլան :

Կ. ՂՈՐՂԱՆԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՐՋԻ ՊԱՐ

« Նիւ Եորք Հերալտի աշխատակից Ճոզէֆ Ոլսոփի մէկ յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալը :

Եթէ պէտք ըլլայ քանի մը բառով բնորոշել ռուսեւսուրիական յարաբերութիւնները, կրնանք ըսել թէ երկու պետութիւնները սերտօրէն կը գործակցին իրարու հետ, իւրաքանչիւրը իր կողմէն համոզուած ըլլալով, որ դիմացինն է օգտաւորուողը: Քաղաքական թղթակիցներ շատ մը բացատրութիւններ կրնան տալ այս գործակցութեան. իրենց բոլորը թէ՛ ճիշդ են եւ թէ՛ անճիշդ, պարզապէս որովհետեւ Ռուսերն ու Սուրիացիները բոլորովին այլ դրդապատճառներէ մղուած են իրենց փոխ – յարաբերութեանց մէջ:

Օրինակի համար, երբ թղթակից մը կը յայտնէ թէ Սուրիա իր հողամասին վրայ խորհրդային զինուորական խարիսխներ հաստատելու արտօնութիւն տուած է, լուրը կարելի է նկատել ճիշդ՝ խորհրդային տեսակէտէն, բայց անճիշդ՝ սուրիական տեսակէտէն, Խ. Միութիւնը մինչեւ հիմա Սուրիոյ յանձնած է 150.000 թոն զէնք ու զինամթերք (հակառակ անոր, որ Անգարայի մէջ կը կարծեն թէ այդ թիւը կը հասնի մէկ միլիոնի): Սուրիական տեսակէտէն, սակայն «խորհրդային զինուորական խարիսխներ հաստատելու արտօնութիւն տալ» չի նշանակեր, սակայն որոշ է, որ Կրեմլին կ'ուզէ կամուրջ մը ստեղծել մինչեւ Միջին Արեւելքի սիրտը, բացատրելով այն օրուան, երբ արաբեւիսրայէլեան նոր տագնապի մը առթիւ, իր օգնութիւնը պիտի առաջարկէ՝ «յարձակողները ետ քշելու » համար :

Դարձեալ, շատ դիւրին պիտի ըլլայ Սուրիոյ արդի կառավարութիւնը «համայնավար» հռչակելով հարցը վերջացած նկատել: Սուրիան այժմ իրենց ձեռքին մէջ ունեցող երկու անձնաւորութիւններ, Խորհրդարանի նախագահ Ակրամ Հաուրանին եւ բանակի գաղտնի սպասարկութեանց պետ գնդապետ Աբտիւլ Համիտ Սարաճն են Սուրիոյ արդի քաղաքականութեան պատասխանատուները: Մինչդեռ ապայակոյտի պետ զօրավար Բիզրի, որուն մասին կ'ըսուի թէ համայնավար կուսակցութեան գործօն անդամներէն է, յաճախ կը յայտարարէ, «Երբ պատերազմին սկիզբը Իրաք գացի Ռաշիտ Ալի Կայլանիի կողքին կռուելու (Կայլանի նացի գործակալ մըն էր, որ փորձեց Անգլիացիները Իրաքէն հեռացնել Բ. աշխարհամարտին սկիզբը), ամէն մարդ ըսաւ որ ես ալ նացի եմ: Իսկ այժմ զիս համայնավար կը կոչեն, որովհետեւ կը շարունակեմ գաղթատիրութեան դէմ պայքարիլ: Գիտցէք սակայն, որ պիտի շարունակեմ պայքար մղել գաղթատիրութեան դէմ, նոյնիսկ եթէ ձեր Գր. Տըլըսը զիս համայնավար յորջորջէ »:

Իրողութիւնը այն է, որ զօրավար Բիզրիի անձնական հակակրութիւնը Արեւմուտքի դէմ ծնունդ առաւ այն օրէն ասդին, երբ իր հայրենի եւ ազդեցիկ ընտանիքը լիբանանեան Սայտա քաղաքէն վտարուեցաւ՝ Ֆրանսացիներու կողմէ :

Գալով Հաուրանի եւ Սարաճի, ձախակողմեան ազգայնականներ են, եւ ոչ թէ համայնավարներ: Ան այժմ խորհրդային օժանդակութիւնը կը ծառայէ իրենց ծրագիրներուն, սակայն որպէս ձախակողմեան – ազգայնական Պաթ կուսակցութեան ղեկավարներ, մեծապէս մտահոգ են Սուրիոյ մէջ համայնավարութեան տարածումին համար: Այս իսկ պատճառով Հաուրանի յետաձգել տուաւ երկար ատեն է վեր խոստացուած երեսփոխանական ընտրութիւնները: Բայց որովհետեւ Կրեմլին առայժմ կ'ուզէ գործել ոչ – համայնավար Հաուրանիի ու Սարաճի հետ, շատ ուժ չի տար Սուրիոյ համայնավարներուն, գոնէ արտաքնապէս :

Հաուրանի ու Սարաճ Կրեմլինի նպա –

ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

Պատանի էի: Հազիւ տասնըչորս տարեկան: Պոլիս, Համաշխարհային առաջին պատերազմէն անմիջապէս առաջ, Սեւումեան – Զարիֆեան թատերախումբը Փըթի – Շանի թատրոնին մէջ կը ներկայացնէր Շանթի «Հին Աստուածները »:

Անզուգական Վանահայր — Սեւումեանին, քնարական Աբեղայ – Զարիֆեանին քով, բեմին վրայ կար կախարդական, հէքեաթային տիպար մը՝ Կոյր – Վանական – Միքայէլ Մանուէլեանը :

Այդ օրէն ի վեր, գրեթէ չորս տասնեակ եւ աւելի տարիներ են անցած. եւ սակայն կը մնամ միշտ, եւ կը խորհիմ թէ ինծի հետ բազմաթիւ ուրիշներ ալ մնացած են, Միքայէլ Մանուէլեանի կախարդող խաղին տպաւորութեան տակ :

Եւ անկէ յետոյ, բազմաթիւ տարիներ, հայ բեմի այս տաղանդաւոր գործիչը հանդիսացաւ անկրկնայօրէն՝ հայ բեմի կախարդը :

×

Միքայէլ Մանուէլեան ծնած է 1877 փետրուար 14ին, Թիֆլիզի մէջ :

Դեռ ութ տարեկան, Միքայէլ արդէն կը մասնակցէր դպրոցական ներկայացումներու որոնց մէջ մեծ յաջողութիւն ձեռք բերելով հետզհետէ կը դառնար այդ ուղղութեամբ սիրելի դէմք մը :

Առաջին անգամ «Խեչայի Թուղթ» վոտըվիլին եւ ապա «Կրոթ – Կրոթ» զաւեշտին մէջ Թուրք Աշմէտ ազային՝ դերը խաղալով մեծ յաջողութիւն ձեռք կը բերէ, որմէ յետոյ այլեւս միշտ կը մնայ բեմին վրայ, մինչեւ իր կեանքին վերջը:

Պատանեկան օրերուն, Միքայէլը շատ մեծ սէր չէ ունեցած դէպի ուսումը, սակայն շնորհիւ իր երէց եղբօր՝ Լեւոն Մանուէլեանին, կրցած է որոշ մասուր պաշարի մը տիրանալ :

Երբ երէց եղբայրը իր ուսումը աւարտելով Մոսկուայէն կը վերադառնայ ու կը տեսնէ թէ Միքայէլը բոլորովին թատրոնի «խենթ» մըն է դարձած, փոխանակ զայրանալու եւ արգելք հանդիսանալու անոր ձգտումներուն դէպի բեմը, ընդհակառակն կը խրախուսէ ու կը քաջալերէ զայն :

Իր կրտսեր եղբօր ձեռքէն բռնած, Լեւոնը առաջին անգամ կը տանի Միքայէլը թատրոն, ուր կը խաղար այդ շրջանին թատերական ներկայացումներ տալու համար Թիֆլիզ եկած ռուս նշանաւոր դերասանուհի Երմոլովան. Մեծանուն դերասանուհին կը խաղար այդ՝ օրը Շիլլէրի «Օրլէանի Կոյսը» ողբերգութեան հերոսուհին՝ Յովհաննայի դերը :

Այդ ներկայացումը մեծ տպաւորութիւն կը գործէ պատանի Միքայէլի արդէն թատրոնի հուրով վառուած երեւակայութեան վրայ :

Այդ մասին, ահա՛ թէ ի՛նչ կը գրէ ինքը, Միքայէլ Մանուէլեանը (Թերթիկներ իմ կեանքից » իր հատորին մէջ.—

« Թատրոն եմ գնում: Այդ միտքն այնպէս էր լցրել սիրտս հրճուանքով, որ ուրախութիւնից պատրաստ էի թռչկոտել, ճչալ ...

« Ցոյց տուեցին տեղս ... ինչ որ մի չնաշխարհիկ վայր էի ընկել, ես չէի հաւատում որ այդ ես եմ որ նստած եմ այդ բարձրութեան վրայ եւ նայում եմ ցած: Վերջապէս վարագոյրը բացուեց ...

« ... Ես ամէն ինչ մոռացել էի, կախարդուել, ինձ այդ ամէնը երազ էր թւում եւ վախենում էի շարժուել, որ չլինի թէ չքանայ այդ չնաշխարհիկ տեսիլքը ...

« Չեմ յիշում քանի անգամ Երմոլովային բեմ կանչեցին: Երբ նա յոգնած, բայց ժպիտը դէմքին վեր էր նայում դէպի գալերիան, ինձ թւում էր որ ահա՛, կը նկատի ինձ, որ արդէն տեսաւ եւ հիմա կը բանայ գիրկը եւ կ'ասի. «Ո՞վ է այդ տղան, թող գայ ինձ մօտ»: Ես հաւատացած եմ, որ եթէ նա մի շարժում անէր, ես առանց մտածելու, ինքնամոռացութեան մէջ այդ բարձրութիւնից ինքըս ինձ կը նետէի բեմ: Ամէն բան գեղեցկական էր թւում ... խաղացողները կարծես այս աշխարհից չէին, կախարդներ էին որ կախարդել էին հասարակութիւնը ...»:

Եւ այդ ճակատագրական օրն իսկ, Միքայէլ Մանուէլեան կը դառնայ իսկական դերասան, առանց վայրկեան մը իսկ մտքէն անցընելու թէ իրեն պիտի վիճակուէր օր մը նոյնպէս, կախարդել ունկնդիր հասարակութիւններ ...

Էջմիածնի մէջ, ուր կը պաշտօնավարէր Լեւոն Մանուէլեանը, Միքայէլ շնորհիւ իր ընթերցասիրութեան հետզհետէ կը ծանօթանայ Խաչատուր Աբովեանի, Նալբանդեանի, Րաֆֆիի, Պատկանեանի, Ծերենցի, Պարոնեանի գործերուն: Միւս կողմէ, հայ հեղինակներու գործերէն զատ, Լեւոն Մանուէլեան իր կրտսեր եղբօր առիթ կ'ընծայէ որ այս վերջինը ծանօթանայ նոյնպէս համաշխարհային եւ ռուսական դասական գրականութեան :

Այդ շրջանին Էջմիածին գտնուող խումբ մը մտաւորականներ ամէն օր գրական եւ գեղարուեստական սալոններ կ'ունենային: Յով. Յովհաննիսեան, Աբեղեան, Կոմիտաս վարդապետ, Ղազարոս Աղայեան, Աւետիք Իսահակեան, Դերենիկ Դեմիրճեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ, հաւաքուած Լեւոն Մանուէլեանի մօտ, կը խօսէին ու կը վիճէին եւ այդ զրոյցներուն միշտ ալ ներկայ կ'ըլլար Միքայէլ Մանուէլեան :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(1 Շար.)

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԱՅՍ ՀԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆԸ

(ԵՐԷԿ Կ'ՈՒՐԱՆԱՅԻՆ ,
ԱՅՍՕՐ ԿԸ ԽՈՍՏՈՎԱՆԻՆ)

Ինչպէս կը յիշէ ընթերցողը, 1956 Մարտին Գահիրէի մէջ գումարուեցաւ Եպիսկոպոս. Ժողով մը, մասնաւորաբար զբաղելու համար «Անթիլիասի տագնապով» :—

Մենք այն կարծիքէն ենք, թէ «Անթիլիասի տագնապ» գոյութիւն չէ ունեցած եւ հիմա ալ չունի: Արուեստական կերպով ստեղծուած այդ «տագնապ»ը քննելէ նաք, Եպիսկոպոս. Ժողովը ի վերջոյ ընդունած էր բանաձեւ մը, զոր ներկայացուցած էր նոյն Ժողովի «պայծառ գէմքը» Խաչատուրեան արք. :

Իր այդ բանաձեւով՝ Պոլսոյ Պատրիարքը «Թերի եւ անընդունելի» կը նկատէր Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին ընտրութիւնը :

Աւելի քան մէկուկէս տարի ամբողջ ու ապարդիւն վէճեր տեղի ունեցան այս բանաձեւին շուրջ եւ անոր առիթով : Հայ. Եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական դասը յամառօրէն կը մերժէր ճանչնալ ԸՆՏՐԵԱԼ Կաթողիկոսը՝ անոր ընտրութիւնը համարելով ոչ—օրինաւոր, թերի եւ անընդունելի :

Դեռ մինչեւ ամիս մը առաջ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հեռագիր մը կ'ուղղէր Զարեհ Ա.ի, զայն ոչ թէ կոչելով Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս, այլ «Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ԱԹՈՌԱԿԱԼ» :

Դարձեալ, ընթերցողը կը յիշէ անշուշտ, թէ Հայ. Եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական դասը, բացառութեամբ կիլիկեան երկու եպիսկոպոսներու, մերժեց օծել ԸՆՏՐԵԱԼ Կաթողիկոսը :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Գահակալը, պատասխանելով հարցումի մը՝ այն մասին, թէ Պոլսոյ Պատրիարքը ի՞նչ առաջարկ ներկայացուցած էր իր 1957 Ապրիլ 24 Թուակիր նամակով, յայտարարած է.

Անուղղակի աղբիւրէ մը մեզի փոխանցուեցան Ամեն. Տ. Գարեգին Ս. Պատրիարքին առաջարկութիւնները, որոնք, ըստ Գարեգին Ս.ի դատողութեան, կրնան լուծման հաշտութիւնը գոյացնել .

Ա) Զարեհ Սրբազանի ընտրութիւնը մենք կը ճանչնանք ՕՐԻՆԱՒՈՐ, բայց օծումը՝ ոչ:

Բ) Օրինականացնելու համար օծումն ալ, կ'առաջարկենք, որ Զարեհ «Ընտրեալ Կաթողիկոս»ը պատշաճ ձեւով մը դիմէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին եւ խնդրէ անոր հայրապետական օրհնութիւնը. փոխարէն ալ յայտնելով ուխտի երթալ Ս. Էջմիածին եւ անձամբ յայտնել իր որդիական սէրն ու հաւատարմութիւնը հանդէպ Մայր Աթոռին եւ անոր Գահակալին :

Պոլսոյ Պատրիարքը ուրիշ երեք պայմաններ ալ կ'առաջարկէ, ճանչնալու համար կաթողիկոս. ընտրութեան օրինաւորութիւնը եւ «օրինականացնելու» օծումն ալ: Հիմա կարեւոր չեն երկրորդ, երրորդ եւ չորրորդ պայմանները, որոնք վարչական բնոյթ ունին միայն :

Մեզի համար հիմնականը Խաչատուրեան Պատրիարքի սա հաւաստումն է. « Զարեհ Սրբազանի ընտրութիւնը մենք կը ճանչնանք ՕՐԻՆԱՒՈՐ»:

Սակայն, տարի մը առաջ, նոյն Խաչատուրեան Պատրիարքը թէ՛ թերի եւ թէ անընդունելի կը համարէր Զարեհ Սրբազանի ընտրութիւնը :

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ տարի մը առաջ ապօրինի նկատուած ընտրութիւն մը տարի մը ետք յանկարծ կը դառնայ կ'ըլլայ օրինաւոր:

Ահիկա՝ առաջին հակասութիւն :

Եթէ, արդարեւ, ընտրութիւնը օրինաւոր էր, Հայ. Եկեղեցւոյ Գերաշնորհ եւ Բարձրաշնորհ եպիսկոպոսները ինչո՞ւ արդեօք մերժեցին օծել ԸՆՏՐԵԱԼ Կաթողիկոսը :

Ահիկա՝ երկրորդ հակասութիւն :

Կայ սակայն աւելի զարմանալին եւ աւելի զայրանալին :

Խաչատուրեան Պատրիարք, « ոչ — օրինաւոր» յայտարարելով հանդերձ օծումը, պայմաններ կ'առաջարկէ զայն օրինականացնելու, այսինքն «ոչ — օրինաւոր»ը ... օրինաւոր դարձնելու համար :

Եթէ, իրաւամբ, օրինաւոր չէր օծումը ըստ էութեան, ի՞նչպէս կարելի է զայն «օրինականացնել» այս կամ այն պայմանով :

Օրէ՞նքը պէտք է ենթարկուի պայմաններուն, թէ՞ պայմանները պէտք է ենթարկուին օրէնքին:

Ահիկա՝ երրորդ հակասութիւն :

Մենք չկրցանք ըմբռնել այս հակասութիւնները:

Նման հակասութիւններ ներելի են, օ—

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴՊՐՈՑԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, (Յառաջ)— Դեկտեմբեր մէկին կիրակի առաւօտեան մանկական բազմ յուշերով տօնուած կը ... Կապոյտ Խաչի դպրոցը :

Ահա 28 սեւաչեայ հայկական փոքրիկներ եւ իրենց ուսուցչուհին Տիկին Մարի Միքայէլեան, որ ծանօթ է որպէս փորձառու եւ վարժ դաստիարակչուհի մը : Տիկին Միքայէլեան 1923էն մինչեւ 1928 պաշտօնավարած է Լիփազմայի (Յունաստան) Ազգային վարժարանը: 1928ին կը հաստատուի Կրընոպլ եւ Օր. Հերմինէ Մխքճեանի հետ կը հիմնեն Ց. Կ. Խաչի դպրոցը , յանուն նոր սերունդի փրկութեան: Տէր եւ Տիկին Սիսլեաններ շարունակեցին տասը տարի անընդհատ այս նուիրական գործը. Իրենց դաստիարակած սերունդը այժմ մեր բեմերուն զարդն է:

Տիկին Միքայէլեան այս տարի եւս սիրով ընդունեցաւ այս ծանր գործը եւ մօր մը գորովանքով կ'ուսուցանէ մեր մեծաքանչը: Երկու ժամ կը հետեւիմ աշխատանքին :

Ահա 29 տարիներէ ի վեր կը շարունակուի Կրընոպլի դպրոցը անընդհատ եւ սիրունը կը հասցնէ հայեցի շունչով :

Կրընոպլի գաղութը որ միշտ ալ սիրով կատարած է իր պարտականութիւնը դպրոցին հանդէպ, պիտի շարունակէ զայն պահել յառաջիկային ալ նիւթապէս եւ մանաւանդ բարոյապէս, ապահովելով զայն .

Վստահ եմ որ բոլոր ծնողքները մանաւանդ, կ'ըմբռնեն կատարուած զոհողութիւնը հայ ընտանեկան կեանքի պահպանման եւ տեւականութեան համար սրտօրէն կը կապուին այս գործին :

Փառք եւ պատիւ բոլոր այս զոհաբերող ուսուցանողներուն: Զգացուած հրաժեշտ կ'առնեմ իրենցմէ, ինծի հետ տանելով քաղցր Վարդանի այդ թոռներուն անուշ ժպիտը :

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

տակներուն իրագործման կը ծառայեն այն իմաստով, որ իրենց ձախակողմեան—ազգայնական քաղաքականութիւնը Սովետներին կը պաղեցնէ արեւմտեան վերջին բարեկամութիւնները. սակայն Հաւուրանի եւ Սարաճ գիտակցօրէն չէ որ Կրեմլինի կողմէ կը շահագործուին. ընդհակառակը, համոզուած են, թէ իրենք է որ կը շահագործեն Ռուսերը :

Եթէ Արեւմուտք կարենար հասկացողութեան եզր մը գտնել այս երկու մարդոց հետ, կացութիւնը շատ կը դիւրանար ոչ միայն Արեւմուտքի, այլ նաեւ Ցեղդանանի նման կարգ մը արաբական երկիրներու համար: Սակայն արքի հետ պարզ տիկնոջ մը զարգանալը ինքնին դժուար բան մըն է, նոյնիսկ եթէ տիկինը անկեղծօրէն համոզուած է, որ պարբ առաջնորդողը ինքն է: Ալ ուր մնաց, երբ քանիցս փաստուած է, որ պարող արքը շատ լաւ գիտէ թէ ուր պիտի առաջնորդէ իր պարակիցը :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. Ուսթինովիլի մէջ (Ամերիկա) կատարած է նորաշէն եկեղեցիի մը օծումը: Բազմաշէնի հայրենակցականը նուիրած է երկու հազար տոլար եւ եկեղեցին կոչուած՝ Ս. Աստուածածին : Հացկերոյթ մըն ալ տրուած է, որու ընթացքին հաւաքուած է 12.000 տոլար , եկեղեցիին բարեզարդման համար :

ԸՆԿ. Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ Պէյրութի Ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ գործողութեան մը ենթարկուած է, յաջողութեամբ :

Օր. Հ. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ որ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանի բարերարներէն մէկն է, այցելութիւն մը տուած է «Հայրենիք»ի խմբագրութեան (Պոսթըն) : Այս առիթով Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէն հացկերոյթ մը սարքած է, ի պատիւ Օր. Փալանճեանի :

Հ. Յ. Դ. ԱԹԷՆՔԻ Երիտ. Միութեան «Օրուան» տանակատարութիւնը տեղի ունեցած է Դեկտեմբեր ութին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ : Յայտագիրը պատրաստուած եւ գործադրուած է երիտասարդութեան կողմէ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ Պուրճ Համուտի (Լիբանան) մասնաճիւղը գրական դատավարութիւն մը կազմակերպած է, դատելով Րաֆֆիի «Սամուէլ»ին հերոսը : Նախագահած է ընկ. Կ. Սասունի :Սամուէլ «անպարտ» արձակուած է :

ԿԱՐՊԻՍ ՉԱՔԱՐԵԱՆ, որ Թուրքիոյ կոփամարտի ախոյեանն է եւ Պրազիլիա գացած էր երկու մրցումներ ընելու համար, Բ. մրցումը յետաձգած է ձախ ձեռքին ճմլումին պատճառով եւ շուտով պիտի վերադառնայ Թուրքիա :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

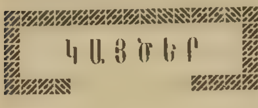

ԻԵ.

Ի՞ՆՉ Է ՔՈՒՐԴԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԹՈՒՐՔԸ

Իսկ պատերազմական երգերը կրակոտ, վառվռուն եւ խրոխտ էին,նրանք լիահնչիւն համարձակութեամբ որոտում էին թմբուկների ձայնի հետ :

Ոչ մի նշանաւոր երեւոյթ չէր կորչում իր հետքը քրդի կեանքի մէջ. Ժողովրդական ոգին իր տաղերով կամ փառաբանում էր մէկի քաջագործութիւնը , կամ պարսաւում էր միւսի թուլասրտութիւնը: Ծածկուեցաւ մէկը թշնամուց , կամ խոյս տուեց նա կռուի դաշտից,միւս օր կանայքը եւ աղջիկները յօրինում էին նրա մասին զանազան կծու պարսաւներ , եւ երգը արագ թռչում էր ամէն երեխայի, ամէն չափահասի բերանից :

Թուրքը, մի զուխտ աւարճանակ, վառօդ եւ ներկարը քրդի մարմնի անդամներ են, որոնք միշտ մնում են նրանից անբաժան . հրացանը նա գործ է ածում մեծ կռիւների մէջ: Թամքած ձին, որ միշտ պատրաստ է նրա չադրի առջեւ , քրդի հաւատարիմ ընկերն է. նրան սիրում է աւելի աւելի քան իր կնոջից, աւելի քան իր որդիներից : Քուրդը իր չադրի մէջ հիւրասէր է որպէս Աբրահամ, բայց նա չի խնայելու կողոպտել նոյն հիւրին, եթէ նա կը հանդիպէր մէկ մղոն հեռու իր չադրից: Արեան վրէժխնդրութիւնը, որպէս ամէն կիսավայրենի ցեղերի մէջ, նոյնպէս քրդի մէջ, անցնում է սերունդից սերունդ : Սպանողը հանգիստ չէ իր գերեզմանի մէջ, քանի որ նրա արեան փոխարէնը չէր առնուել սպանողից, կամ նրա մօտ ազգականներից: Սպանողը այն ժամանակ միայն ազատ է մնում վրէժխնդրութիւնից , երբ գնում է իր սոսկի տունը, իր սուրը դնում է նրա ոտքի տակ, եւ ներողութիւն է խնդրում : Բայց հազիւ կը գտնուէր մի քուրդ , որ խոնարհուէր, մինչ այս աստիճան ստորութեան: Քուրդը քինախնդիր է եւ ոխերիմ . նա մինչեւ մահ չէ մոռանում վիրաւորանքը կամ անպատուութիւնը , քանի որ դեռ լիակատար բաւականութիւն չէր առացել: Նա մի եւ նոյն ժամանակ շատ հանդամանքներում — հպարտ է եւ ազնիւ: Քուրդը դադարեցնում է իր կռիւը, երբ հակառակ կողմից միջամտութիւն են գործում կանայքը: Նա երբէք չէ սատրնացում, պատերազմելով իրանից թոյլ արարածների հետ. թէեւ քրդի կինը կռուի ասպարէզում նոյնքան կատաղի է եւ քաջասիրտ, որքան իր ամուսինը :

Կրկին անգամ ամուսնանալը, մեռած կամ սպաննուած տղամարդից յետոյ , քուրդ կնոջ համար համարւում է նախատինք : Նա մնում է միշտ այրի, մխիթարւում է իրան այն քաղցր յիշողութիւններով, թէ իր այրը մի «լաւ աւազակ » էր, թէ նա մնաց միշտ մաքուր երկչոտութեան արատից, թէ նա երբեք իր թիկունքը չդարձրուց թշնամու դէմ, թէ նա սիրում էր իր ամուսնին, որքան սիրում էր իր արաբական նժոյգին, եւ երբեք նրա սիրտը չզրաւեց ամենագեղեցիկը իր ցեղի աղջիկներից : Եւ մայրէ երեխայութիւնից պատմում էր իր զաւակներին հօր գործերը , խրատում էր հետեւող լինել նրան եւ կրկին բարձրացնել հանգուցեալի յիշատակը խոր գերեզմանից :

Մանկութիւնից քուրդը կրթւում է ձիան սանձ կառավարելու, զէնք գործածելու, մարմնամարզութեան եւ այլ ճարպիկութիւնների մէջ: Նա քաջագործութիւն է համարում զողանալ, յափշտակել ամէն ինչ, որ պէտք էր իր ալլրուստի համար : Նա մինչեւ անգամ գողանում է իր հարսնացուին : Բախտաւոր է համարւում ամուսնութիւնը, երբ տղամարդը հերոսը առեւանգել էր իր սիրուհին հօր ընտանիքից: Կինը այսպիսի դէպքերում մի առանձին հպարտութեամբ է նայում իր ընկերուհիների վրայ :

Քրդի ամենամեծ երդումը թալախի վրայ է լինում. Նա առնում է մի քար եւ նետում է, ասելով՝ «Թող իմ թալախն այս քարի պէս դցած լինի, եթէ այսպէս, կամ այնպէս անեմ»: Թալախը նրա ամուսնական կապն է, նա լուծուած է համարւում , երբ նրանով երդում ուտողը երդմնազանց է լինում: Այսպիսի երդումները պահանջւում են, երբ պէտք էր որ եւ իցէ գործի մէջ ամենահաստատ դրաւական մի մարդու հաւատարմութեան մասին: Եւ այդ լինում է այն ժամանակ, երբ գործը վերաբերում էր ընդհանրութեան ամենակարեւոր մէկ հարցին :

Որպէս բնութեան ազատ որդի , նուիրելով իրան անհոգ եւ պարզ կեանքի , քուրդը բաւականանում է իր անպաչուներով : Նա հովիւ է: Նա չունի տուն եւ հաստատ բնակութիւն. Նրա օթեւանը իր չադրն է, որը կազմում է այնտեղ, ուր կարող է իր անասունների համար ճարակ գտնել: Ձմեռնային ձիւները միայն քշում են քուրդին իր սիրելի սարերից, այն ժամանակ եւս մի հայի տուն միշտ պատրաստ է ընդունել ինքնակոչ հիւրին. Այնտեղ քուրդն իր անասունների հետ անցկացնում է ձմեռը, մինչեւ գարունը կրկին կոչում է նրան դէպի լեռների գիրկը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

մարիքներուն հետ, ժայռ երկրին մէջ ծիւ․ Ափրիկէցիներու միջեւ տեղի ունեցող կռիւներուն վերջ մը տալու համար։

× Ալժերիոյ Նախարար Լաքոսթ Նախագահ Քոթիի հետ տեսակցութիւն մը ունենալէ ետք, վերադարձաւ Ալժերիա։ Նախարարը մեկնելէ առաջ խորհրդակցութիւններ ունեցաւ նաեւ Կի Մոլէի եւ Հանրապետութեան Խորհուրդի (Ծերակոյտ) Նախագահ Մոներվիլի հետ։

× Քանի մը օրէ ի վեր անձրեւ ու կարկուտ կը տեղայ Ալժերիոյ մէջ․ ողողումներու հետեւանքով երթեւեկը դադրած է, բազմաթիւ շրջաններու մէջ։ Ալժէի մէջ նոյնիսկ, մեծ ճամբաները ողողուած են։ Ալժէ – Գլիտա երկաթուղին խորտակուած է։

Ողողումներու հետեւանքով երթեւեկը դադրած է նաեւ Մարոքի հարաւային շրջանին մէջ։

× Փարիզի Ելմտական ու Տնտեսական Նախարարութիւնները կը հաղորդեն, թէ Յունուար մէկէն սկսեալ հացին գինը պիտի ըլլայ, անմաւացն չորս Ֆրանք (քիլօն)։

———o———

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Իզվեսթիա» թերթը Ինտոնեզիոյ մասին կը գրէ թէ, ինչ որ կ'անցնի կը դառնայ այդ երկրին մէջ, ներքին հարցեր են միայն եւ ազգային իր սալքարին մէջ Ինտոնեզիա կրնայ հաւատալ Խ․ Միութեան օժանդակութեան։

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Խորհրդարանին չորս անդամները, որոնք հակաբրիտանական գործունէութիւն ունեցած էին, արձակուեցան իրենց պաշտօններէն։ Երեսփոխանները Սուրիա ապաստանած են։

ԳՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց փերոնական շարժումին պատկանող բջիջ մը, որ ահաբեկչական գործունէութիւն ունէր։ Զօրս հարիւր գնդացիրներ գրաւուած են։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ անգլիացի զինուոր մը վիրաւորուեցաւ խռովարարներուն կողմէ։

ՌՈՒՆԿՈՒՆԻ մէջ ոստիկանութիւնը բախում ունեցաւ համայնավարներու զինեալ խումբի մը հետ։ Հակառակ անոր, որ խռովարարները թիւով շատ աւելի էին ոստիկաններէն՝ ստիպուեցան զէնքերը ցնաքն նետել։ Ինը ոստիկաններ սպաննուեցան։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻ դատարանները վերջերս տաժանակիր աշխատանքի ակբռած են դատապարտել բազմաթիւ մարդիկ՝ հարեւմտեան գործակալութեանց լրտեսի մեղադրանքով։

ՊԱԿԻՍՏԱՆԻ երկրաշարժին զոհերուն թիւը բարձրացած է 2·500ի։

ԻՆՏՈՆԵԶԻԱ ճափոնական նաւեր կ'ուղէ՝ արշիպեղագոսին մէջ հաղորդակցութիւնը կանոնաւորելու համար։ Հոլանտական ընկերութեան մեկնումէն ի վեր հաղորդակցութիւնը ընդհատուած է արշիպեղագոսին մեծ մասին մէջ։ Ճափոնի Արտաքին նախարարը յայտարարեց, թէ նաւեր պիտի չյանձնուին Ինտոնեզիոյ, այնքան ատեն որ երկու երկիրներուն միջեւ պատերազմի վնասներու հատուցման համաձայնագիր մը չէ ստորագրուած։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Տիրուհի Սէրէնկիւլեանին իր եղբօր՝ Ն․ Նիկողոսեանի մահուան առթիւ։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, վարժարանին մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները։

ՌՈՆԻ – ՍՈՒ ԲՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ գիշեր, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը, ժամը 21ին։

Գ․ ՆՇԱՆ ԳԷՇԻՇԹԱՇԼԵԱՆ կը խօսի ու կը կարդայ պատմական եւ երգիծական կտորներ։

Հաղորդակցութիւն.— Կառ մը լ'Էթուալէն ժամը 20·03ին եւ 20·50ին, շոգեկառք։

Շաթօ տը Վէնսէնէն՝ օթոպիւս թիւ 118 Մէթրօ տը Մոնթրէօյէն՝ օթոպ․ թիւ 121։ Երկուքն ալ՝ իջնել Էկլիզ տը Ռոնի։

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Վիէնի Հ․ Յ․ Դ․ Կոմիտէին կողմէ։

22 Դեկտեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ

Գեղեցիկ անակնկալներ, կը պարեն Քիւլհանճեան քոյրերը։ Կը ցուցադրուի Գ․ Ղազոյի կողմէ դանազան հանդէսներու եւ դաշտահանդէսներու ընթացքին քաշուած սինեմայի ժապաւէններ։

Ճոխ պիւֆէ, համազամ աղանդերներով։

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, ընկերները եւ համակիրները։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սեբաստիոյ Քրիստափոր խումբի։

Այս Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 21ին, Գամոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր՝ ընտիր նուագախումբով։

Հայկական պարեր Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սեբաստիոյ Գամոնի պարախումբին կողմէ։

Պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ի գիտութիւն Մարսիլիահայութեան կը ծանուցանենք թէ՝ այս կիրակի (22 Դեկտեմբեր) առաւօտ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հայոց Հայրիկին Խրիմեան Կաթ․ի մահուան 50րդ տարելիցին առթիւ։ Կը քարոզէ Տ․ Հմայեակ քհնյ․, իսկ յաւարտ հոգեհանգիստի պիտի խօսի Փրոֆ․ Գր․ Խալըգեան։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը ներկայ ըլլալ սոյն արարողութեանց, յարգելու համար անմոռանալի մեծ հայրապետին քաղցր յիշատակը.

×

Այրի Տիկին Մ․ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դաւիթեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս․ Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝ ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ մահուան Բ․ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Դաւիթեան եւ Աճեան ընտանիքներուն, եւ Տէր Գէորգ քհնյ․ Դաւիթեանի յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ազգականներուն յիշատակը յարգողները։

×

ՇԱՒԻԼ.— Գ․ Օննիկ Տէմիրճեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի (Դեկտ․ 22ին) Շավիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ հոգեհանգստեան արարողութիւն հանգուցեալ Հայրենիծա Տէմիրճեանի մահուան տարելիցին առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Գորտոյէն Տիկին Մարիամ Վարդանեան իր եղբօրը Խաչատուր Օհանեանի մահուան տարելիցին առթիւ (Հայաստան), հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընէ․ — Հազարական ֆրանք «Յառաջ»ին, Ծերանոցին եւ Ազգասիրականին։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։ 2000 Ֆր․ եկեղեցիին։

×

Տէր եւ Տիկին Արշակ Մկրեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Կ․ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին իրենց վեցերորդ թոռնիկին ծոռըին Նոտարեանի ծննդեան առթիւ։

×

Գ․ Մանուկ Փաշայեան հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապ․ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին իր թոռնիկին Րաֆֆիի ծնընդեան առթիւ։

×

Փորթ տ'Իթալիէն Տէր եւ Տիկին Արա Անտրէասեան իրենց սիրեցեալ մօր Տիկին Արուսեակ Անտրէասեանի մահուան քառասունքին առթիւ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացին կը նուիրեն երկու հազար ֆրանք։ (Ստանալ Լուսթիգ Քաչիքէճմանեանէ)։ 500 ֆրանք ալ «Յառաջ»ին։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նոր տարուան առթիւ ընկերական հաւաքոյթ մը տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 22, կէսօրէ վերջ ժամը 16 – 22, 32 րիւ տը Թրէվիզ։ Նախաձեռնութեամբ Հ․ Բ․ Ը․ Մ․ Երիտասարդաց վարչութեան։

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր

ժամը 16 – 22․

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, պատրաստուած աշակերտներու կողմէ։

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

Կատակերգութիւն մէկ արար

Երգ, պար, արտասանութիւններ։

Հայկական համեղաճաշակ չքասեղան։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ․ Կ․ Խաչի Տէսինի Ազգ․ վարժարանի Կրթ․ Մարմնի կողմէ։

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ․ Կ․ Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին։

Դեկտեմբեր 24ին, Երեքշաբթի, փրանսական Ծնունդի երեկոյեան, ժամը 9ին, Հ․ Յ․ Դ․ Տան մէջ։

Երգ, պար ու անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, մատչելի գիներով։ Թերթանուշ (փաքլավա), ու մրգեր։

Հաճելի ժամանց։ Հայկական տաքուկ մթնոլորտ։

Ըր հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ

22 Դեկտեմբեր, Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Ս․ Սահակ եկեղեցւոյ սրահին մէջ։

Հայկական համազամ կերակուրներ, նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ ուրախ մթնոլորտ։

Ճաշագին 1000 ֆրանք։

Տեղերը ապահովել Համազգայինի անդամներուն մօտ։

Մասնագէտ բայէօր մը այր մարդու դասական ձեւէի համար։ Դիմել՝

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացի Կեդր․ վարչութիւնը կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք մը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 16էն մինչեւ 21։ Գեղարուեստական ճոխ բաժինով — Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւն․։

Իսիի Խրիմեան ակումբը։

Մուտքը ազատ է։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն շրջանիս հաւատացեալ ժողովուրդին կը յայտարարենք թէ հոգաբարձութիւնս որոշած է Դեկտեմբեր 22ի կիրակին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել Ս– Եկեղեցւոյս մէջ յաւէտ ողբացեալ Հայոց մեծ բանաստեղծին՝ հանգուցեալ ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ յիշատակին։

Հոգաբարձութիւն Վարագայ Ս․ Խաչ եկեղեցւոյ (Առնուվիլ)

Շաբաթ 21 Դեկտ․ երեկոյեան ժամը 9ին իր մասին կը դասախօսէ Գ․ ԳՐԻԳՈՐ ԳՈՐԵԱՆ, եկեղեցւոյս սրահին մէջ։ Կը խնդրուի յիշատակը յարգողները ներկայ ըլլան սոյն դասախօսութեան։ Կը նախագահէ Հոգ․ Հովիւ Արգէ Քհնյ․ Փայլակեան։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ․ Յ․ Դ․ «Արղութեան» խումբի ժողովը այս չարաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ․ Կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Ֆ․Կ․ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ․ ժողովը այս Շաբաթ, (Դեկտ․ 21) կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, ընկերուհի Գաբրիէլեանի աշխատանոցը, 58 րիւ տ'Ապուքիր, 4րդ յարկ, մէթրօ Սանթիէ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ․ Կ․ Խաչի մասնաճիւղի խնջոյքը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։

Սրահի ջերմութիւնը ապահովուած է ու ճոխ պիւֆէ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 20 DECEMBRE 1957

33րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8073 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3874

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴԷՊԻ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ

Երեք օրուան ընթացքին Ատլանտեան Ուխտի տասնեւհինգ վարչապետները արագաց կերպով պարզեցին իրենց տեսակէտները օրակարգի բոլոր կարեւոր հարցերու մասին:

Անոնց կողքին նոյն երկիրներու արտաքին եւ ազգային պաշտպանութեան նախարարները առանձին եւ գաղտնի խորհրդակցութիւններ ունեցան քաղաքական եւ ռազմական այն բոլոր խնդիրներու մասին, որոնք դիւանագէտներու եւ զինուորականներու առօրեայ մտահոգութեանց առարկան են:

Այսպէս, հետզհետէ քննուեցան Զինաթափութեան, Գերմանիոյ, Մերձաւոր եւ Մայրաւոր Արեւելքի, Ափրիկէի բարդ խնդիրներուն հետ նաեւ յետամնաց երկիրներուն աջակցելու հարցը, մանաւանդ Բուլկանինի ծանօթ նամակը:

Կարելի չէ անշուշտ ըսել թէ երեք օրուան հանդիպումները լուծեցին վիճելի բոլոր հարցերը կամ ամուր հիմերու վրայ դրին խաղաղութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ Փալէ տը Շայեոյի նօրեայ խորհրդաժողովը օգտակար եղաւ այն տեսակէտով, որ Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրները՝ իրենց վարչապետներով, դիւանագէտներով ու զինուորական մասնագէտներով հնարաւորութիւն ունեցան անկեղծօրէն պարզելու իրենց մտահոգութիւնները եւ համրութեան սեփականութիւն դարձնելու անանց սրտի մասերը:

Միամտութիւն պիտի ըլլար սպասել, որ տասնեւհինգ պետութիւններ — որոնք աշխարհագրական տարբեր դիրքերու մէջ կը գտնուին — նոյն ակնոցով քննէին օրուան հրատապ հարցերը, նոյն պատասխանատուութիւնը ընէին եւ նոյն դարմանները առաջարկէին:

Մէկ բանի շուրջ միայն համաձայն էին բոլորն ալ: Այն թէ ամէն գնով անհրաժեշտ է պահպանել խաղաղութիւնը:

Տարակարծիք էին սակայն միջոցներու մասին: Ոմանք, ինչպէս Ամերիկա եւ Անգլիա կը ջատագովէին հիւլէական զէնքերով եւ ռազմական ամենավերջին նորութիւններով սպառազինել Ուխտին անդամ երկիրները: Ֆրանսա, Պելճիա եւ Թուրքիա սիրով ընդ առաջ գացին այս առաջարկին: Մասնաւորաբար Մէնտէրէս սարսափահար ճառով մը խնդրեց որքան կարելի է շուտ հիւլէական զէնքեր դրկել Թուրքիա: Նորվեկիա եւ Դանիա, որոնց շարքին նաեւ Գերմանիա հակառակեցան խնդրին այս կերպ լուծումին:

Ինչպէս չեշտեց Տր. Ատենաուըր, խաղաղութեան դէմ միակ սպառնալիքը կու գայ Խորհրդային Միութենէն, որուն համար «համաշխարհային յեղափոխութիւնը» կը շարունակէ մնալ միակ նպատակը: Աշխարհ թափանցումը չյաջողելու պարագային, Կրեմլինի վարիչները պիտի չվարանին զէնքի դիմելու:

Բոլշեւիկեան վտանգին դիմակալելու համար առաջին պայմանն է կարելի եղածին չափ զօրացնել Ատլանտեան Ուխտի երկիրները եւ կազմել միացեալ ճակատ մը հասարակաց թշնամիին դէմ:

Ազատ աշխարհի եւ համայնավար ճակատին միջեւ «չէզոք գօտի» մը ստեղծելու լեհական առաջարկը լաւ ընդունելութիւն գտաւ: Գերմանիա, Չեխոսլովաքիա եւ Լեհաստան հիւլէական զէնքերով պիտի չօժտուին:

Թելադրութիւններ եղան նոյնիսկ «զինակցութիւնը» վերածելու «համայնականութեան»: Եւ ինչպէս հոկտեմբեր 25ին Այզընհաուըր-Մաքմիլըն տեսակցութեան առթիւ պաշտօնապէս յայտարարուեցաւ, ուխտակից երկիրները պէտք է հրաժարին գերիշխանութեան որոշ առտոնութիւններէն եւ իրարու հետ միանան այնքան սերտիւ, որ «իրարմէ կախում ունենան»:

Այս վերջին տեսակէտը հետզհետէ հող կը շահի Եւրոպայի մէջ: Ցեւտոնեական բազմաթիւ փորձեր դեռ յաջող չեն այդ ձգտումին: Եւրոպայի Խորհուրդը, Ածուխի եւ Պողպատի Համաքական Ընկերակցութիւնը, Միացեալ Շուկան, եւրատոմը եւ ուրիշ ձեռնարկներ հետզհետէ կը յառաջացնեն դէպի Եւրոպայի Միացեալ Նահանգները, դէպի Դաշնակցութիւն:

Փարիզի խորհրդաժողովին երկրորդ օրը ամերիկեան «Ատլասը» յաջող փորձը որոշ յեղաշրջում առաջ բերաւ մտքերու մէջ: Ամերիկա այլեւս Խորհրդային Միութեան հետ հաւասար դիրքի վրայ կը գտնուի հեռահար հրթիռներու կողմէ: Եւրոպայի մէջ միջակ տարողութեամբ հրթիռի կեդրոններ հաստատելը երկրորդական դիծի վրայ կ'իջնէ:

Այս պայմաններուն տակ միակ ելքը զինաթափութիւնը կը նկատուի: Բոլորն ալ համաձայն են լրջօրէն քննելու Բուլկանինի առաջարկները եւ Խորհրդային Միութեան հետ բանակցութիւններ վարելու ատրիճանական զինաթափութեան մասին:

Նախագահ Այզընհաուըր, որուն ներկայութիւնը Փալէ տը Շայեոյի մէջ մասնաւոր շուք մը կուտար խորհրդաժողովին, յայտարարեց թէ պէտք չէ փախցնել որեւէ առիթ՝ վերջ տալու համար սպառազինութեանց խելայեղ վազքին: Միաժամանակ հանդիսաւորապէս ազդարարեց թէ Ամերիկա իր ամբողջ ուժով անմիջական օգնութեան պիտի հասնի որեւէ երկրի, որ զինեալ յարձակման մը կ'ենթարկուի:

Այս բացորոշ ազդարարութիւնը կոչուած է սրտապնդելու այն բոլոր երկիրները, որոնք վախի ազդեցութեան տակ կը բանին նահանջականութեան եւ վհատութեան ճամբան: Եւ ապահովութեան զգացումէ տարուած՝ կ'ուզեն ապաստանիլ «չէզոքութեան» պատեանին մէջ:

Զինաթափութիւնը միակ միջոցն է տեւական խաղաղութիւն հաստատելու աշխարհի մէջ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԱՄԵՐԻԿԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Ատլանտեան 15 երկիրներու «Մեծերու» ժողովը վերջացաւ Եչ. օր.պիտի հրատարակուի գեկոյց մը:

Պատուիրակութեանց մեծ մասը համաձայն գտնուեցաւ Արտաքին Նախարար Փինոյի տեսակէտին. — Հինգերու ժողով մը՝ զինաթափութեան համար:

Հրթիռներու արձակարաններ կառուցանելու հարցը չէ փակուած տակաւին, հակառակ անոր որ Գերմանիա ընդունած է արդէն Այս ուղղութեամբ խորհրդակցութիւնները կրնան շարունակուիլ: Այնպէս կը թուի, թէ Եւրոպացիները Խ. Միութեան հետ խորհրդակցելու կարելիութիւններ կ'ուզեն ստեղծել, սպասելով որ մինչ այդ հրթիռներու արձակարանները հաստատուին: Կը կարծուի թէ, աշխատանք պիտի տարուի՝ Մոսկուայի հետ զինաթափութեան խորհրդակցութիւններուն սկսելու համար:

Արեւմտեան Գերմանիա պիտի աշխատի հասկնալ մանեչալ Բուլկանինի դրկած նամակներուն բո՛ւն պատճառը: Մինչ այդ Ատլանտեան Ուխտի անդամները պիտի պատրաստեն իրենց պատասխանները, որոնց շուրջ արդէն խորհրդակցութիւն մը եղաւ Փարիզի մէջ եւ ընդհանուր համաձայնութիւն գոյացաւ: Իրենց նամակներուն մէջ, բոլոր կառավարութիւններն ալ գրեթէ միեւնոյն տեսակէտը պիտի յայտնեն:

Միացեալ Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսա Վարշաւայէն մանրամասնութիւններ պիտի ուզեն Ռափաքիի ծրագիրին շուրջ — Կեդր. Եւրոպայի մէջ ոչ-հիւլէական շրջան մը ստեղծել՝ որուն մաս կազմեն երկու Գերմանիաները, Լեհաստանը եւ Չեխոսլովաքիան:

ՄԱԿի Զինաթափութեան Ենթայանձնախումբը, կազմուած՝ Միացեալ Նահանգներէն, Անգլիայէն, Ֆրանսայէն եւ Քանատայէն, Խ. Միութեան ներկայացուցիչներուն պիտի առաջարկէ որ խորհրդակցութեանց սկսին:

Գալով հրթիռներու արձակարաններուն կառուցման, իւրաքանչիւր երկիր այս ուղղութեամբ իր տեսակէտը պիտի յայտնէ Ամերիկայի եւ խորհրդակցութիւնները պիտի սկսին արձակարաններուն հաստատման համար: Դանիա եւ Նորվեկիա մերժեցին արդէն: Մինչդեռ, Անգլիա անմիջապէս համաձայնեցաւ եւ խորհրդակցութիւնները սկսան. 1958ի վերջաւորութեան Լոնտոնի կառավարութիւնը ստացած պիտի ըլլայ հրթիռները:

Ներկայիս որոշուած են այն կէտերը՝ ուր պիտի հաստատուին հրթիռներու արձակարանները. — Պելճիա, Հոլանտա եւ Փորթուկալ, աշխարհագրականօրէն անյարմար կը նկատուին: Արձակարանները պիտի կառուցանուին Անգլիոյ հիւսիսային կողմը, Ֆրանսայի մէջ, Իտալիոյ Հիւսիսային կողմը, Յունաստան՝ Կրետէ կղզիին մէջ եւ Թուրքիա:

Այս աշխատանքները պիտի կատարուին 1958ի մէջ: Հրթիռներու հրամանատարութիւնը պիտի ըլլայ Ատլանտեան Ուխտի երկիրները, Միացեալ Նահանգներու հրահրութեան տակ: Այս օրէնքը կրնայ փոփոխութեան ենթարկուիլ:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԱՐՁԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ

Անգլօ-ամերիկեան համաձայնագիրը պատրաստ է ներկայիս եւ շուտով պիտի ստորագրուի: 1958ի ամրան՝ հրթիռները պիտի հասնին Անգլիա, ուր նախապէս ամէն աշխատանք կատարուած պիտի ըլլայ:

Հրթիռներու արձակարաններուն կառուցման ծախսը՝ 80 – 90 միլիոն տոլար, պիտի կատարուի Անգլիոյ կողմէ: Յառաջիկայ տարուան ընթացքին չորս արձակարաններ պիտի շինուին, բոլորն ալ՝ Անգլիացիներու հսկողութեան տակ, հակառակ այն զրոյցներուն, որոնց համաձայն այս խարիսխներէն մէկը պիտի մնար Ամերիկացիներուն ձեռքը: Այսուհանդերձ, Ամերիկացիք հսկողութիւն պիտի ընեն, եւ պատերազմի մը պարագային՝ հակայարձակումը պիտի ըլլայ միաժամանակ Լոնտոնէն եւ Ուաշինկթընէն:

Անգլիացի մասնագէտներ Միացեալ Նահանգներ գացին արդէն, սկզբնական աշխատանքներուն համար: Առաջին առթիւ «Թոր» եւ «Ժիւփիթըր» հրթիռներ պիտի տրուին: Արձակարաններուն քանի մը հատը պիտի հաստատուի Սկովտիոյ մէջ:

ԷԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Գլխաւոր երեք հարցերու շուրջ խօսուեցաւ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ:

1.— Զինուորական հարցերուն մէջ ամերիկեան առաջարկները նախ Դանիոյ եւ Նորվեկիոյ ընդդիմութեան բախեցան, որմէ ետք Իտալիոյ Պատերազմական Նախարարը միջամտեց, շեշտելով թէ տարբերութիւն չկայ սպառ-հիւլէականացման, չէզոքութեան եւ խորհրդայնացման միջեւ: Իսկ գալով զինաթափութեան, ժողովը յիշեց թէ այս ուղղութեամբ ամէն առաջարկ մերժուած էր Մոսկուայի կողմէ: Այսուհանդերձ, դարձեալ աշխատանք պիտի տարուի, խաղաղ լուծում մը գտնելու համար:

2.— Խ. Միութեան հետ խորհրդակցութեանց սկսիլ, ի հարկին «աւելի հեռուն երթալով»: Ատլանտեան երկիրներու դեկավարները կը յիշեցնեն նաեւ, թէ զինաթափութեան համաձայնութիւնը պէտք է հիմնուի ընդհանուր հսկողութեան սկզբունքին վրայ:

3.— Գիտական մարզին մէջ գործակցելու համար, որոշուեցաւ խորհրդատու մը նշանակել՝ Ատլանտեան Ուխտի դիւանին մէջ: Այս խորհրդատուն պէտք է ըլլայ միջազգային դէմք մը, որ պիտի ղեկավարէ բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչներէն կազմուած գիտական կոմիտէի մը աշխատանքները:

Ժողովին աշխատանքները վերջացնելով, Նախագահ Այզընհաուըր հինգշաբթի ժամը 18ին մեկնեցաւ Ուաշինկթըն: Փարիզի մէջ, Նախագահը բժշկական ոչ մէկ քննութեան ենթարկուեցաւ՝ նկատելով որ առողջութիւնը վերագտած էր:

Մեր Մերին

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՄՏԱԾԵՆ

Նոր Տարին կը մօտենայ, ինչպէս նաեւ Ծնունդը: Հնագոյն դարերէ եկած սովորութիւն՝ այս առիթով ամէն մարդ կը մտածէ մօտ թէ հեռու բարեկամի մը մասին, նուէր մը տալով անոր-կազանդչէք: Ննողքները ալ կը մտածեն իրենց զաւակներուն մասին, եւ, փոխադարձաբար:

Ի՞նչ կը մտածեն սակայն, մեր հայրենակիցները, կաղանդչէքներու մասին:

Տարիներէ ի վեր, ամէն առիթով կ'ընդօրինակենք տեղական բարքեր: Այս անգամ ալ ակնարկ մը կը նետե՞նք արդեօք տեղական թերթերուն վրայ. սիւնակներով, ու յաճախ՝ էջերով ծանուցումներ կը հրատարակուին, որոնց գլուխը կը կարդաք. — Լաւագոյն նուէրը՝ գիրք մը:

Անշուշտ, մենք նախապատուութիւնը կուտանք հայերէն գիրքի մը, հրատարակութեան մը: Մե՞զ կը գործեն ծնողքները ու զաւակները, եթէ հայկական գրատուն մը մտնեն ... Նոր տարիէ Նոր տարի:

Գիտենք թէ շատեր հայերէն չեն գիտեր. բայց կան ֆրանսերէն գործեր ալ՝ հայ պատմութեան, արուեստին եւ գրականութեան մասին: Աւելի լաւ չէ՞, որ փոխանակ վաղանցուկ իրերու՝ նման գործ մը ըլլայ Հայուն այս տարուան նուէրը իր բարեկամին-բարեկամուհիին:

Ինչո՞ւ չէ նաեւ, հայերէն այբենարան մը՝ փոքրիկներու համար:

« Գայլի աւետարան » մտածեն թերեւս շատեր. ի՞նչ հարկ հայերէն գրքի, պատմութիւն թէ գրականութիւն, երբ շա – շա շայի կամ մամպոյի սկաւառակներ կան:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Աթլաս» հրթիռը 120 քիլոմեթր բարձրութենէ թռելով հասաւ 900 քիլոմեթր անդին գտնուող իր թիրախին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Կարմիր Աստղ» թերթը կը գրէ, թէ այսուհետեւ խորհրդային բարձրաստիճան զինուորականները տարեկան յիսուն ժամ պիտի հետեւին « մարքսիմ – լենինիզմ»ի դասընթացքներու:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ ձերբակալուեցան չորս համայնավարներ՝ որոնք թռուցիկներ կը ցրուէին Նախագահ Այզընհաուըրի դէմ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն, թէ Արտաքին Նախարար Տըլըս տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Ֆրանքոյի հետ, Ատլանտեան Ուխտի ժողովին արդիւնքները յայտնելու համար անոր:

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

"ՀԱՅԵՐՈՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ"

Ծանօթ թատերական հեղինակ եւ քրոնիկագիր Գ. Խրիսթոս Գ. Խերոբուլոս, վերի խորագրին տակ, «Արմէնիքի Մուսա»յի երրորդ տպագրութեան առթիւ, Աթէնքի «Էթնոս» թերթին մէջ կը գրէ.

«Չէի գիտեր, թէ Հայաստան ունի այսքան ջերմաշունչ բանաստեղծութիւն։ Բանաստեղծութիւն մը՝ լի եռուն անկեղծութեամբ, բխած՝ ուղղակի սրտէն, գըրուած՝ բանաստեղծներու գրիչով, թաթուած՝ արեան մէջ։ Արիւնին մէջ՝ անարգարօրէն մորթոտուած բովանդակ հայրենիքին, որ Վիքթորիա թագուհիի ժամանակէն, յուսահատ ճիչեր կ'ուղղէր քրիստոնեայ Բրիտանական կայսրութեան, կը ցնցէր Կլատսթոնի սիրտը, սակայն պաղ եւ խստասիրտ պատասխան կը ստանար վարչապետ Տիզրայէլիէն. «Մեծն Բրիտանիոյ բնական զինակիցը՝ Թուրքիա՝ կ'ապահովէ դէպի Հնդկաստան եւ Աւստրալիա ազատ անցքը»։ Հետեւաբար, չարժեր անոր սիրտը վշտացնել, եւ քաղաքականօրէն աւելի օգտակար ու նըպատակայարմար է Պոսնա-Հերձէկի, Պուլկարիոյ կամ Հայաստանի քանի մը հազար քրիստոնեաները յանձնել Բարձրագոյն Դրան վայրագութեան, Ռուսիան Տարտանէլի ցանկապատէն անդին բանտարկելու հեռագոյն շահուն համար ...

Այս սարքին սկզբունքին վրայ կը հիմնուի բովանդակ դժբախտութիւնը Հայաստանի, ալեխառն ցաւը այնքան զգայուն եւ լաւագոյն վերաբերումի մը արժանի ժողովուրդի մը... «Ցաւ՝ Հայր ամենեցուն», Զարդերուն եւ արիւններուն, հալածանքներուն եւ հրդեհներուն մէջէն կը պոռթկայ այրող բողոքը հայկական դիւրազգածութեան։

Այս պահուս աչքիս առջեւն է մէկ ծաղկաքաղը վերջին հարիւրամեակի հայ բանաստեղծներուն, որոնք իրենց վիրաւոր ներշնչումը ի սպաս դրին իրենց տարաբախտ հայրենիքին ... Բանաստեղծութիւններէն շատերը յուսահատութեան ճիչեր են։ Հայոց Մուսան, զօրաւոր ենթարկուած, մոլեռանդ ու յամառ կռիւ կը մղէ նախադարեան եւ ջախջախիչ կերպով հզօր թշնամիին դէմ, որ եղերական զուգադիպութեամբ մը թշնամին է նաեւ Հելլադայի ... Ասոր համար Հայոց բողոքի ցաւագին երգերը համակրական արձագանգ կը գտնեն սրտերուն մէջ Հելլէններուն, որոնց հայ բանաստեղծութիւնը ներկայացնելու պարտականութիւնը ստանձնած է մեր ընտիր մտաւորականներէն Գ. Քուլիս Ալեփիս։

Հայկ. ծաղկաքաղին բանաստեղծներէն շատերը մեռած են երիտասարդ, շատ երիտասարդ։ Սակայն, բարբարոս բռնակալի բիրտ ուժը միայն մարմինը կրնայ ընկճել ներշնչուած հայրենասէրներուն, որոնք երբ զէնք կը գոռացնեն իրենց երգը։ Անոնց հոգին անպարտելի՝ կը մնայ եւ ազատ։

Իբրեւ նմոյշ «Արմէնիքի Մուսա»յէն — Գ. Քուլիս Ալեփիս այս խորագրով կը ներկայացնէ իր թարգմանչական ընտիր գործը — կ'արտագրեմ Գէորգ Կառվարենցի «Վիճն Անձրեւին»ը։

Վիճն անձրեւին կը հեծէ երդիս վրայ
միալար.
Վիճն անձրեւին կը հեծէ.
— Ա՛հ, ի՜նչ անոյշ թախիծ է —
Շոճիներուն մէջ դալար։

Շոճիներուն մէջ դալար,
Ու մշկենի մշուշին,
Միածանի մը յոյսին
Ցառած՝ գոհա՛ր առ գոհար
Կուլայ երկինքն անդադար։

Այս ամպը, Տէ՛ր, ուրկի՞ց է,
սրտիս վրայ հողմախռով
Այս ամպը, Տէ՛ր, ուրկի՞ց է.
— Ա՜հ, ի՜նչ անոյշ կսկիծ է
Լա՛լ՝ անուրջի մը համար։

— Լա՜լ անուրջի մը համար
Ու ոչնչի մը յոյսով
Պատանքուի՛լ մշուշով,
Եւ մեռնիլ այս օրօրով, մինչ երդիս
վրայ միալար
Վիճն անձրեւին կը հեծէ։

Այս պարզօրէն մելամաղձոտ տողերուն մէջ իսկ մարդ կը նկատէ յուսահատ հայրենասիրութեան մը սրտակեղեք ճիչը... Հայրենասիրութիւն մը, որ յուզելու համար պէտք չունի ուղղակի արտայայտուելու, անմիջական բողոքի բառերով։ Ան իր պարզ, ցաւոտ, անճիգ, բայց այնքան եղերական մելամաղձոտութեամբ կը նախապատրաստէ ընթերցողը, ընդդէմ բիրտ բռնակալին, ի նպաստ նուաստացած տառապեալին, որ սուրի ուժգին հարուածները կը փոխադարձէ քնքուշ նուագովը վշտալից քնարի մը, եւ գիտէ իր պերճարան հեծեծանքներով հայկական իրաւունքը քարոզել խլացած քաղաքակրթութեան ...

ԽՐ. Գ. ԽԵՐՈԲՈՒԼՈՍ

"ԹԱՍ" ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

«Նիւ Եորք Հերալտ»ի աշխատակից Է. Գրէնֆշոյի մէկ յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալը։

Ճիշդ քառասուն տարի առաջ (1917 Դեկտեմբեր 1), Լենին, մասնաւոր հրամանագրով մը կը ստեղծէր Պետրոկրատի Հեռագրական Գործակալութիւնը, որ քիչ ատեն վերջ պիտի վերածուէր Խ. Միութեան Հեռագրական Գործակալութեան, ճանչցուած՝ Թաս անունով։ Խ. Միութեան այս միակ գործակալութեան ու Րէօթէրի կամ Ասոշիէյթըտ Փրէսի նման արեւմտեան գործակալութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող տարբերութիւնները որոշ կերպով ցոյց կուտան այն վերաբերմունքը, զոր խորհրդային լրագրողներն ու ազատական արեւմտեան լրագրողները ունին իրենց կառավարութիւններուն հանդէպ։

Թաս գործակալութիւնը խորհրդային սահմաններէն ներս որեւէ մրցակից չունի. ուղիղ գծով ենթակայ է Նախարարաց Խորհուրդին ու կուսակցութեան ղեկավարութեան, եւ, իրականութեան մէջ, պետական պաշտօնական հաստատութիւն մըն է, եթէ ոչ՝ անջատ նախարարութիւն մը։ Թաս գործակալութեան մէջ աշխատողը արեւմտեան իմաստով լրագրող չէ, այլ՝ պետական պաշտօնեայ մը եւ կուսակցական գործիչ։ Իր պաշտօնին կոչուած է ոչ թէ լրագրական իր կարողութեանց համար, այլ որովհետեւ կուսակցական տեսակէտէն վստահելի անձ է, ու իր պետերուն կողմէ կը նկատուի կուսակցական քարոզիչ-լրտես։ Ասով ալ կարելի է բացատրել այն կասկածամտութիւնը, զոր խորհրդային վարիչները ցոյց կուտան արեւմտեան լրագրողներուն հանդէպ. իրենց հասկացողութեամբ, օտար թերթի մը թղթակիցը վճարուած լրտեսէ տարբեր բան չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ իրենք այս է որ կը պահանջեն Թասի գործակալէ մը։ Աւելին։ Գործակալին կողմէ Մոսկուա տեղեկացուած լուրերէն շատերը որեւէ լրագրի մէջ չեն հրատարակուիր. ուղղակի կը փոխանցուին լըրտեսական սպասարկութեանց, որոնք լուրերը քննելէ ու վերլուծելէ վերջ կը դասաւորեն քաղաքական, տնտեսական, ռազմական թղթածրարներուն ու արխիւներուն մէջ։ Հրատարակութեան կը յանձնուին այն լուրերը միայն, որոնք քարոզչական նպատակներու կրնան ծառայել։

Շատ հազուադէպ է, որ օտար մայրաքաղաքի մը Թաս գործակալութեան վարիչը լրագրող ըլլայ։ Երբեմն այդ պաշտօնը յանձնուած կ'ըլլայ գաղտնի ոստիկանութեան անդամի մը, իսկ հակառակ պարագային՝ այնպիսի մէկու մը, որ մշտական յարաբերութեան մէջ է գաղտնի ոստիկանութեան հետ։

Հակառակ այս ծանօթ իրողութեան, Թասի «թղթակիցները» ամէն տեղ կ'օգտուին լրագրողներու յատուկ առանձնաշնորհումներէն եւ բացայայտօրէն կատարած իրենց լրտեսական աշխատանքը որպէս պիտակ կը ծառայեցնեն լրտեսական գաղտնի գործունէութեան։

Այս հաստատումները չափազանցութիւններ չեն։ Վերջին աշխարհամարտէն ի վեր, Թասի շատ մը թղթակիցներու անունը յիշուեցաւ լրտեսական կարեւոր գայթակղութիւններու առթիւ։

Զոր օրինակ, Քանատայի լրտեսական հարցին առնչութեամբ, յայտնուեցաւ թէ Քանատայի մէջ խորհրդային լրտեսական ցանցին վարիչը Թասի «թըղթակից» մըն էր։

Սթոքհոլմի մէջ, 1951ին եւ 1952ին, Թասի գրասենեակին պետը, Վիկտոր Անիսիմով, լրտեսական երկու տարբեր հարցերու կապակցութեամբ, դիմակազերծ եղաւ։

1953ին, Լա Հէյի Թաս գործակալութեան տնօրէնը, Փիսարեւ, յանցանքի վրայ բռնուելէ վերջ, երկրէն արտաքսուեցաւ։

Ռուսերը չեն աշխատիր ծածկել այն իրողութիւնը, որ Թասը պետական հաստատութիւն մըն է։ 1949ին Լոնտոնի գըրասենեակին դէմ պաշտօնապէս դատ բացուեցաւ Վերաքննիչ Ատեանը այն եզրակացութեան հասաւ, որ կարելի չէ հետապնդումները շարունակել, որովհետեւ Լոնտոնի խորհրդային դեսպանը յայտարարած էր՝ «Թասը առանձին նախարարութիւն է», հետեւաբար Թասի գործակալները կ'օգտուին դիւանագիտական անձեռնմխելիութեան իրաւունքէն։ Արդարեւ, արտասահմանի մէջ աշխատող Թասի գործակալները դժուար է զանազանել իրենց դիւանագէտ եղբայրներէն. յաճախ կը բնակին ու կ'աշխատին խորհրդային դեսպանատուներու մէջ եւ կ'օգտուին դիւանագիտական մարմնին շնորհուած բոլոր առաւելութիւններէն։

Հասկնալի պատճառներով, Ռուսերը շատ չեն արտայայտուիր Թասի լրտեսական գործունէութեան շուրջ։ Բայց եւ այնպէս, ժամանակ առ ժամանակ կը յիշեցնեն անոր քարոզչական նկարագիրը։ Այսպէս, օրինակ, Թասի ներկայ ընդհանուր վարիչը, Ն. Պալգունով, իր Լրագրական տեղեկատուութեան հիմքը «Թաս եւ իր դերը» գրքոյկին մէջ կը գրէ.

«Լրագրական լուրի մը հիմնական նըկարագիրներէն մէկը՝ որոշ նպատակի մը ծառայելն է... Լուրը պէտք չէ գոհանայ միայն դէպքերն ու պատահարները բացատրելով ... Անհրաժեշտ է նաեւ, որ որոշ նպատակ մը հետապնդէ... Մամուլի միջոցաւ հաղորդուած լուր կը նշանակէ դէպքերու վրայ հիմնուած քարոզչութիւն ... Լուրերը խմբագրող եւ փոխանցող անձը որպէս մեկնակէտ պէտք է ունենայ այն իրողութիւնը, որ ամէն դէպք ու ամէն լուր կարելի չէ տպել թերթերուն մէջ. պէտք է զատէ այն դէպքերն ու պատահարները, որոնք օգտակար կրնան հանդիսանալ խորհրդային ժողովուրդին՝ համայնավարութիւն կերտելու իր ճիգին մէջ»։ Ուրիշ տեղ մը, կ'ըսէ՝ «Թասի պարտականութիւնը լուսանկարչական գործիքի մը պէս պատահարները ներկայացնել չէ, այլ՝ դէպքերու վերլուծումը տալ՝ Մարքս-Լենինեան վարդապետութեան վրայ յենուելով»։ Այլ խօսքով, Թասի պարտականութիւնն է իւրաքանչիւր լուրի միջոցով կուսակցութեան հրահանգները թարգմանել եւ քարոզչական աշխատանք տանիլ։

Ճիշդ է թէ Արեւմտեան երկիրներու մէջ ալ բոլոր լուրերը չեն հրատարակուիր բոլոր լրագիրներուն մէջ. կամ կարգ մը պարագաներու, որոշ փոփոխութիւններ կրած լոյս կը տեսնեն. բայց առանց այլեւայլի կարելի է ըսել թէ այս թերթին մէջ լոյս չտեսածը ուրիշ թերթի մը մէջ կը հրատարակուի եւ ամէն պարագայի մէջ,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

Հասկնալի է անշուշտ, որ այս պարագան եւս մեծապէս վարկ կուտայ Միքայէլի մտքին աճումին։

Երկու տարուան ընթացքին իր գրագէտ եղբօրը քով կատարուած այդ հաւաքոյթները երիտասարդ Միքայէլին համար կ'ըլլան իսկական համալսարանական դասընթացքներ։ Այդտեղ էր որ առաջին անգամ կը լսէ Շէյքսփիրի անունը եւ կը սիրէ զայն։ Բուշկին, Կէօթէ, Պայրըն, Հիւկօ, Օստրովսկի, Մոպասան եւ Չեխով հեղինակները կը դառնան իր ուսուցիչները։

Եւ այդ բոլոր գիտելիքներով, Միքայէլ Մանուէլեան կը մեկնի Թիֆլիզ, ուր առաջին անգամ յարաբերութիւն կը հաստատէ այդ շրջանին Թիֆլիզի մէջ թատերական գործը վարող մեծանուն Յովհաննէս Աբէլեանին եւ անոր աջ բազուկը հանդիսացող դերասան Գէորգ Պետրոսեանին հետ։

Իր երազը իրականացած էր։ Հիմա այլեւս երիտասարդ Միքայէլը կը գտնուէր թատերական ընտանիքին մէջ եւ անոր մէկ անդամն էր։

Հետզհետէ ծանօթութիւն կը հաստատէ Սիրանոյշի, Հրաչեայի եւ այլ մեծանուն բեմական գործիչներու հետ։

Սակայն երկար չի մնար այս խումբին մէջ, որովհետեւ իրեն չեն վստահիր կարեւոր դերեր։

Դերասան Արամ Վրոյրէն հրաւէր ստանալով կը մեկնի Պաքու, մաս կազմելու համար նորահաստատ խումբի մը մէջ, ուր աւելի նուազ ըլլալով անուանի դերասաններու թիւը, կը խորհէր թէ իրեն պիտի վիճակէր աչքառու դերեր խաղալ։

Այդ նոր խումբին մաս կը կազմէին Արամ Վրոյր, Ստեփանոս Սաֆրազեան, Վարդիթեր Ֆէլէկեան, Գրիգոր Աւետեան, Ալիքսանեան, Վահրամ Փափազեան եւ ուրիշներ։

Պաքուի թատերաշրջանին Միքայէլ Մանուէլեան բազմաթիւ կարեւոր դերերով կը մասնակցի «Միւզան Իմպեր», «Փարիզի Աղքատներ», «Զաւակ», «Աւազակներ» եւ ուրիշ պիէսներու։ Այդ խումբին մէջ Ստեփանոս Սաֆրազեան առանձին ազդեցութիւն կը գործէ Մանուէլեանի վրայ, մանաւանդ «Աւազակներ»ու մէջ Ֆրանցի եւ Գորրատոյի դերերով։

1898ին զինուորական պարտականութիւնը կատարելու համար կը մեկնի բանակ։

Բանակին մէջ իր անցուցած չորքաշ ու դժնդակ տարիները աւելի կ'ամրապնդեն Միքայէլի հաւատքը դէպի բեմն ու դերասանութիւնը։

Անմիջապէս որ կը լրացնէ իր զինուորական շրջանը, կը ճանապարհորդէ դէպի Մոսկուա, թատերական ուսում ստանալու նպատակով։

Մոսկուայի մէջ, կը մտնէ կայսերական թատրոնի դերասանուհի Իրայդա Ումանից-Ռայխսկայայի տրամաթիքական դասընթացքը։ Մէկ կողմէն այդ դասընթացքը, միւս կողմէ Մոսկուայի Փոքր ու Գեղարուեստական թատրոնի ներկայացումները կը հարստացնեն Մանուէլեանի դերասանական արուեստի մասին ունեցած գիտելիքները։

Աւարտելով դասընթացքը, Միքայէլ Մանուէլեան կը ստանայ իր վկայականը եւ կը մեկնի Ալեքսանդրապոլ։

Ճիշդ այդ շրջանին Ալեքսանդրապոլ կը գտնուէր Մեծանուն վարպետ՝ Յովհաննէս Սեւումեան, Մանուէլեան ձեռք ձեռքի տալով այս վերջինոյն հետ կը լծուի աշխատանքի։

Ալեքսանդրապոլի մէջ, առաջին անգամ, 1905 Դեկտեմբեր 3ին, Մանուէլեան կը խաղայ Շիլլէրի «Աւազակներ»ուն մէջ Ֆրանցի դերը։

Մեծ սրտադողով կը բարձրանայ բեմ։ Դաժան քննիչներու առջեւ ներկայացող ուսանողի մը նման կը դողայ իր սիրտը։ Չէ՞ որ սրահին մէջ տեղ գրաւած ու նստած էր այդ օրը, իբրեւ հանդիսատես, մեծանուն Սիրանոյշը...

Բայց «դողացող ուսանողը» յաղթական դուրս կուգայ քննութենէն...

Մանուէլեանի համբաւը, Ֆրանցի դերով, արագավազ կը հասնի մինչեւ Թիֆլիզ, ուրկէ հրաւէր կը ստանայ։

Մեկնելով Թիֆլիզ, Մանուէլեան այնտեղ ալ հանրութեան ներկայանալով Ֆրանցով, կը տանի նոյնպէս մեծ յաղթանակ մը։

Ամբողջ Թիֆլիզը իրար կ'անցնի։ Բոլորին խօսակցութեան նիւթը կը դառնայ Միքայէլ Մանուէլեան, իր Ֆրանցով։

Այդ առթիւ ահա՛ թէ ինչ կը գրէ «Մըշակ» թերթը, իր 4 Հոկտեմբեր 1906 թիւին մէջ.

«Ֆրանցը մի բացասական, չար, քայքայող ուժ է, բայց բաւական չէ նրան պատկերացնել իբրեւ մի չարագործ։ Ֆրանցը միեւնոյն ժամանակ բնութիւնից զրկուած մի անձնաւորութիւն է, որը սակայն ցանկանում է ապրել, իշխել, սիրել։ Մանուէլեանը կարողացաւ պատկերացնել հոգեբանական խոշոր եւեւէջները եւ այդ պատճառաւ նրա դերակատարութիւնը հանդիսացաւ իբրեւ մտածուած եւ հետաքրքրական խաղ»։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(2 Շար.)

ՄԵԾ ԺՈՂՈՎԻՆ
ՊԶՏԻԿ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԱՐՏՕՆԱԳԻՐ ՉՈՒՆԷՐ

Քիչ մնաց, որ Նախագահ Այզընհաուըր պիտի չկարենար մասնակցիլ Բչ. օրուան Ատլանտեան Ուխտի ժողովին բացման հանդիսութեան :

Այն պահուն՝ երբ Նախագահը կ'անցնէր Փալէ տը Շայյոյի ընդունարանը մտնել, կարգը պահելու պարտականութիւնը ստանձնած պահակ մը կը մօտենայ իրեն եւ մուտքի պաշտօն. արտօնագիրը կը պահանջէ : Այս միջոցները ձեռք առնուած էին՝ ներքին ապահովութեան համար: Այզընհաուըր կը սկսի գրպանները խառնել · ձա՛խ գրպան, ա՛ջ գրպան... բայց արտօնագիրը չկար : Իրեն կը գտնուէր Արտաքին նախարար Տըլըս, որ անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտար, մինչ Նախագահին երկու պահապանները կը մօտենային՝ պաշտպանելու համար իրենց «տէրը»: Վերջապէս, արտօնագիր պահանջող Ֆրանսացի ոստիկանը կը տեսնէ թէ ըլլալիք չկայ — Անցէ՛ք, դուք էք եղեր....:

ՈՉ ՄԷԿ ԵԿԵՂԵՑԻ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐԻ ՅԱՐՄԱՐ

Շաբաթ օր, երբ Արեւմտեան Գերմանիոյ պատուիրակութիւնը Փարիզ հասաւ, առաջին մտահոգութիւնն էր կիրակի օրը Վարչապետ Ատընաուըրի համար եկեղեցական արարողութիւն պատրաստել: Պէտք է գիտնալ, որ Գերմանիոյ ծերունի վարչապետը 82 տարեկան է եւ գրիպէ (կրիփ) վարակուած : Հետեւաբար, կը փնտռուէր մօտ եկեղեցի մը՝ դիւրութեան համար : Այս ուղղութեամբ գործին ձեռնարկողներուն տեղեկագիրը, դժբախտաբար, ժխտական էր · Փարիզեան ոչ մէկ եկեղեցի բաւարար կերպով չէր տաքցած եւ, իր կեանքին մէջ հազուագիւտ պարագայ, Վարչապետ Ատընաուըր եկեղեցի չկարողացաւ երթալ :

ԾԽԵԼԸ՝ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ

Դարձեալ Ատընաուըր: Վարչապետը 15 օր անկողին մնացած էր ու երբ Փարիզ կուգար՝ անձնական բժշկուհին ընկերացաւ իրեն: Նոր բարդութեանց առաջքը առնելու համար, բժշկուհին արգիլած էր Վարչապետին, մնալ այն սրահներուն մէջ՝ որ ծուխով լեցուած են: Վարչապետը, ցարդ մերժեց մասնակցիլ բազմաթիւ ընդունելութեանց, նկատելով որ հիւրերը շատ ... կը ծխեն: Աւելին՝ խըստիւ արգիլուած է ծխել Ատընաուըրի քով: Այս արգելքին գլխաւոր զոհերն են՝ Գերմանիոյ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ եւ մամուլի գործակալութեան տնօրէն Էքհարտ, որոնք մոլի ծխողներ են եւ իւրաքանչիւրին համար օրական հարիւր ծխիկ պէտք է....: Ծանօթ է, որ Էքհարտ, նոյնիսկ՝ երբ հարբուխ ըլլայ, մամուլի ասուլիս մը տալու առեն, կը յայտարարէ.— Մէկ բան չեմ ըսեր՝ եթէ գլանիկ մը չհրամցնէք ինծի :

ՏԻԿԻՆ ՏԸԼԸՍԻ ՓԱՓԱՔԸ

Մինչ Տըլըս զբաղած է Ատլանտեան Ուխտի ժողովին աշխատանքներով, «Նիւ Եորք Թայմզ» կը գրէ, թէ տիկին Տըլըս իր ամուսնէն խնդրած է որ այլեւս հրաժարի Ամերիկայի Արտաքին նախարարի իր պաշտօնէն: Տըլըս ներկայիս 69 տարեկան է եւ այնպէս կը կարծուի թէ իրաւունք տուած է իր կնոջ եւ հրաժարականը պիտի ներկայացնէ՝ դիւանագիտական մեծ յաղթանակ մը ապահովելէ ետք :

ՀԵՌԱԳԻՐ ՄԸ՝ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆԻ ՀԱՄԱՐ

Առջի առաւօտ հեռագիր մը հասաւ Փալէ տը Շայյօ, ուր տեղի կ'ունենայ Ատլանտեան երկիրներու «Մեծ»երու համագումար: Հեռագիրը կը կրէր հետեւեալ հասցէն. «Մարէշալ Բուլգանին, Փալէ տը Շայյօ, Փարիզ»:

Պաշտօնեան հեռագիրը տարած է Փալէ տը Շայյօ, ուր իրեն ըսած են, թէ Բուլգանին Մոսկուա կը գտնուի: Եւ պաշտօնեան հեռագիրին վրայ նշանակած է · «Հասցէի փոփոխութիւն. Մոսկուա» :

կառավարութիւնը ոչ մէկ ճնշում կը բանեցնէ թերթերու խմբագրութեանց վրայ՝ լուրերու զատումին առնչութեամբ : Խ. Միութեան մէջ, սակայն, լուրերը եւ տեսակէտները կը կեդրոնացուին մէկ կեդրոնի մէջ ու կը սփռուին միայն Թասի խողովակով :

Թասի գործակալը ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէ որպէս լրագրող. բայց որպէս քաղաքական քարոզիչ ու լրտես, յարգանքի արժանի է միւս բոլոր հայրենասէրներուն նման, որոնք այս կամ այն ձեւով օգտակար կ'ըլլան իրենց հայրենիքին. միշտ նկատի ունենալով սակայն, որ իր գործունէութիւնը ուղղուած է իր գտնուած երկրին շահերուն դէմ :

ՄՈՍԿՈՒԱ – ԼՈՆՏՈՆ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԳԻԾ

Անգլիական թերթերը կը յայտնեն, թէ Խ. Միութեան եւ Լոնտոնի միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացած է Մոսկուա – Լոնտոն օդանաւային հաղորդակցութեան գիծ մը հաստատելու համար :

Ճիշդ է, որ խորհրդային պատուիրակութիւն մը ներկայիս անգլիական մայրաքաղաքին մէջ կ'ուսումնասիրէ նման հարց մը, բայց պաշտօնական շրջանակները կը յայտնեն թէ լուրջ դժուարութիւններ կան՝ իրականացնելու համար այդ ծրագիրը: Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ քանի մը օրէն վերջնականապէս պիտի պարզուի այս խնդիրը :

ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն, թէ Խրուշչեւ կը պատրաստուի Էլիզապէթ Թագուհին եւ Էտինպուրկի դուքսը Ռուսիա հրաւիրել :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, (Ցուաչ) .— «Զախորդ օրերը ձմրան նման կուգան ու կ'երթան» կ'ըսէ Աշուղ Ջիւանի, այս ձեւով կրնանք պատկերացնել Սէն Շամոնի Նոր Սերունդին գործունէութիւնը : Ունեցաւ լաւ եւ անգործ տարիներ՝ որոնք անցան եւ գացին :

Քանի մը ամիսէ ի վեր վերակազմուեցաւ, կենդանութիւն առաւ :

Սէն Շամոնի խումբը կը բաղկանայ մօտաւորապէս 20 – 25 անդամէ: Շաբաթը մէկ անգամ ժողով կը գումարենք, կը սորվինք հայերէն երգ, ղեկավարութեամբ Գօգոս Գուլագօզեանի: Հայերէնի դասեր կուտայ Օրիորդ Ալիս Ընտրիկեան, վարժապետ մը չունինք, բայց մեր մէջ գիտցողները կը սորվեցնեն չգիտցողներուն :

Յունիս 22ին կազմակերպեցինք պարահանդէս մը, յաջողութիւն գտաւ : Այդ ոգեւորութեամբ եւ մեծամասնութեան փափաքին վրայ, մեր երկրորդ հանդէսը սարքեցինք, քաղաքապետարանի սրահին մէջ, Շաբաթ երեկոյ ժամը իննէն մինչեւ առաւօտ, սրահը լեցուն, տեղ չկար :

Բացումը կատարուեցաւ տողերս գրողին կողմէ, որ նախ պարզեց հանդէսին նպատակը եւ պատճառները.— Ներշնչել բոլորին՝ Հայութեան մեծութիւնը :

Դառնալով ծնողքներուն.— Եթէ անտարբեր ըլլաք հոս մեծցած սերունդին հայեցի դաստիարակութեան հանդէպ՝ հաւատացէք որ սխալ մը գործած պիտի ըլլաք :

Գեղարուեստական բաժինին մասնակցեցան Սէն Շամոնի Նոր Սերնդականները: Ընկերուհի Գլտօին Գիլիթճեան յաջողութեամբ երգեց «Լռեց ամպերը» եւ արտասանեց «Մօրը սիրտը» :

Գօգոս Գուլագօզեան կիթառով նուագեց: Ընկերուհի Մ. Խրիմեան (Սէնթ Էթիէնէն) արտասանեց Շաւարշ Միսաքեանի «Առաւօտ Լուսոյն»: Ընկեր Ա. Թորոսեան երգեց, եւ Դանիէլ Պալեան կիթառով ընկերացաւ իրեն :

Աւետիս Գրդըլեան յաջողութեամբ երգեց հայերէն կտորներ : Եղիսաբէթ Սարգիսեան (Վալանսէն) երգեց հայերէն եւ ֆրանսերէն :

Տէսինէն, Վիէնէն, Լիոնէն եւ Միջին Ֆրանսայէն բոլոր Նոր Սերնդականները բերին իրենց մասնակցութիւնը :

Եւրոպական պարերը սկսան, շարունակուելով մինչեւ առաւօտ, ընտանեկան տաք մթնոլորտ մը ստեղծուած էր :

ՏԻԳՐԱՆ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մօտ 1200 խումբեր մասնակցեցան Քուփ տը Ֆրանսի Ա. մրցումներուն : Պարտուած խումբերը հետզհետէ անյայտացան ու Զ. շարքի մրցումներուն մնացին իննսուներկու խումբեր, որոնց մէջ պէտք է նաեւ հաշուել Բ. կարգի քանի փրոֆէսիոնէլ խումբերն ալ :

Կը յուսայինք պարտութեան մատնելով Միւլհուզի խումբը, մեր ընթացքը շարունակել ու մասնակցիլ 32րդ տը Ֆինալին: Եւ սակայն պարտուեցանք:

Խաղը հազիւ սկսած, Միւլհուզի Ա. յարձակողականին վրայ մեր բերդապահը կը տիրանայ գնդակին եւ սակայն Միւլհուզի յառաջապահներէն մին կը հրէ մեր բերդապահը ու գնդակը կը սահի բերդին մէջ: Այս դէպքը կը պատահի խաղին առաջին վայրկեանին :

Մեր տղաքը կ'անցնին յարձակողականի, կը տիրանան գնդակին բայց մեր պաշտպանողական գիծը կը կորսնցնէ իր պաղարիւնութիւնը ու առանց դիմադրութեան Միւլհուզ կը նշանակէ Բ. եւ վերջին կէտը, խաղին տասներորդ վայրկեանին :

Դժուար է, եթէ ոչ անկարելի, մանաւանդ Քուփ տը Ֆրանսի մրցումներուն մէջ, կացութիւնը փրկել, երբ հակառակորդը նշանակած է երկու կէտ :

Միւլհուզ արդէն իսկ կանգնած էր իր պաշտպանողական պարիսպը ութ մարզիկներով, որոնք կեդրոնացած էին իրենց բերդին շուրջ :

Ամբողջ խաղին տեւողութեան եւ մանաւանդ Բ. կիսախաղին մեր տղաքը տիրապետեցին ե սակայն չյաջողեցան գնդակը դրկել հակառակորդին բերդին մէջ: Ամէն անգամ կամ ոտք մը, կամ կուրծք մը, կամ նոյնիսկ թեւ մը ճամբան կը գոցէր: Ըսենք նաեւ որ դատաւորը անիրաւօրէն փէնալթի մը մերժեց ի նպաստ մեր խումբին :

Մեր պարտութիւնը ցաւալի է որովհետեւ չպարտուեցանք մեզմէ զօրաւոր խումբէ մը եւ կարելի է ըսել որ Սէն Քանթէնի խումբը Միւլհուզէն զօրաւոր էր:

Ինչ որ է ... ցտեսութիւն մը կ'ըսենք Քուփ տը Ֆրանսին, յաջորդ եղանակին ժամադրուելով :

Այս կիրակի՝ ախոյենական մրցում Քորպէյի դէմ, հակառակորդին դաշտին վրայ :

Ք. ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

ՓԵՇՏԱՅԻ մէջ բանտարկուած հունգար գրագէտներու մասին խօսելով, Քատար յայտարարեց թէ անոնք ազատ պիտի չարձակուին, որովհետեւ յեղափոխութեան ատեն յարձակում գործողներու մէջ եղած են :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԵ.

Ի՞ՆՉ Է ՔՈՒՐԴԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԹՈՒՐՔԸ

Քրդի կերակուրն է՝ իր անասունների կաթը, մածունը, պանիրը, սերը, կարագը եւ իւղը. Նա չէ դիպչում նրանց մսին: Քրդի հագուստն, ոտքից մինչեւ գլուխ, կազմուած է իր անասունների բուրդից եւ կաշուց. Իսկ այդ բոլորը պատրաստում է նրա կինը: Տղամարդը տնտեսութեան մէջ աւելի չէ խառնւում. նա պատերազմական մարդ է: Երկրագործութիւնը, արհեստը քրդի համար ստոր պարապմունքներ են, որոնց նա արհամարհում է, համարելով ռայայի գործ: Վաճառականութիւնը նրա մէջ դեռ պահպանել է իր հին, նախահայրենական ձեւը: Նա տալիս է, օրինակ, քանի ոչխար եւ գնում է մի ձի. նա փոխում է իր իւղը, պանիրը, բուրդը երկրագործի ալիւրի հետ, կամ արհեստաւորի շինած այս եւ այն գործիքի հետ: Եւ այս բոլորը կատարում է նա չափազանց միամտութեամբ. ամէն առեւտրի մէջ խաբւում է նա. ամէն փոխարինութեան մէջ որսում է նրանից հայ կամ հրեայ մանրավաճառը իր շահերը: Որովհետեւ այսպիսի յարաբերութիւնների մէջ քուրդը գործ չէ դնում իր սուրը եւ մարմնական ուժը, որ նրա մէջ շատ զարգացած են, այլ նա բանեցնում է իր հմտութիւնը եւ խելքը, որոնք նրա մէջ խիստ թոյլ են :

Քուրդը խաբեբայ չէ. նա հաւատարիմ է իր խոստմունքը կատարելու մէջ : Նա մնում է միշտ ճիշդ իր պարտքը վճարելու մէջ: Վճարել այն, ինչ որ պարտքով էր առած, եւ կողոպտել ուրիշի սեփականութիւնը — երկուսն էլ մի օրինակ սուրբ են նրա համար: Առաջինի մէջ նա պահպանում է իր պատիւը եւ խօսքը, իսկ երկրորդի մէջ՝ — իրաւունքը եւ արդարութիւնը: Որովհետեւ քրդի համար ոչինչ ընդդէմ չէ իրաւունքի եւ արդարութեան երբ նա սեփականացուցած էր սրի եւ յաղթութեան ուժով : Սուրը եւ յաղթութիւնը արդարութեան կնիքն է նրա եւ իր հակառակորդի մէջ :

Այսպէս է վարւում ամէն մի աւազակ. այսպէս է վարւում ամէն մի հասարակութիւն, որ նոյն բնաւորութիւնն ունի, այսպէս է վարւում մի ամբողջ պետութիւն, որ աւազակի դեր է խաղում ....:

Այսքանը բաւական համարելով քրդի բնաւորութեան եւ ընտանեկան կենցաղավարութեան մասին, դառնանք այժմ դէպ ի նրա քաղաքական կեանքի կազմակերպութիւնը :

Քրդերի ցեղերը կառավարւում էին իրանց էլ – աղաների (ցեղապետների) եւ շէյխերի (դենպետների) գլխաւորութեամբ :

Ցեղապետը, որ կոչւում է «միր» (տէր), չէ նշանակւում ընտրողական սիգրներով. նա, որպէս ցեղի նահապետ, սերունդից սերունդ, տիրում է ժառանգաբար: Ամբողջ ցեղը հպատակւում է նրա իշխանութեանը խոնարհ, որդիական հնազանդութեամբ. Նրա սուրը, նրա ձեռքը, նրա կեանքը միշտ պատրաստ են ծառայելու պետի կամքին եւ հաճոյքին, որքան եւ չար կամ բարբարոսական լինեն նրանք: Ցեղապետն է վճռում իր ժողովրդի վէճերը, նա է բաժանում աւարը յափշտակողների մէջ, նա է առաջնորդում իր ցեղին կռուի ժամանակ, նա է ուղարկում խումբերը աւարառութեան համար: Ցեղապետը ամէն առաւօտ իր չադրի մէջ նստած, ընդունում է ցեղի նշանաւոր ազատ մարդկերին, որոնք իրանց զինուորական ամբողջ կազմուածքով, ներկայանում են նրան, լսելու պետի պատուէրները: Այնտեղ ծխում են հիւրասիրութեան չիբուխը. խմում են մի – մի ֆինջան դառն ղահուէ: Մի այսպիսի «սալամը» կատարւում է ամէն առաւօտ իր բոլոր ճշդութեամբ :

Իսկ շէյխերը նշանակւում են գլխաւոր դենպետից. Նրանք ունեն իրանց մուֆթիները եւ ղազիները: Շէյխերը կատարում են ցեղի կրօնական պահանջները, որպիսի են՝ ամուսնութիւն, թլփատութիւն եւ հրապարակական նամազ: Իսկ կռիւների մէջ նրանք մասնակցում են որպէս զինուոր, բայց աւարառութեանց մէջ՝ — որպէս աւազակապետ: Այսուամենայնիւ, նրանք վայելում են ցեղի համակրութիւնը նոյն չափով, որքան ջերմ էր կրօնական զգացմունքը մի պարզ եւ կիսավայրենի ժողովրդի մէջ, որպիսին էր քուրդը :

Տարօնի եւ Վասպուրականի ամբողջ նահանգները բաժանուած էին Քրդերի զանազան ցեղերի մէջ: Իսկ իւրաքանչիւր ցեղի մէջ երկրի բաժանմունքը ամենախոշոր մասերից հասնում էր իր ամենափոքր մանրերքին: Այսինքն, սկսեալ մի գաւառից, մի փոքրիկ վիճակից, եւ մինչեւ անգամ մի գիւղից, եւ մի ընտանիքից, իւրաքանչիւրն առանձին – առանձին տէրեր ունէին, եւ իւրաքանչիւր բաժինը հաւասարւում էր տիրոջի զօրութեան բարձր կամ ստոր աստիճաններին :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ Գերագոյն Խորհուրդը գումարուեցաւ Կրեմլինի մէջ. օրակարգ՝ պիւտճէի՝ քուէարկութիւն եւ 1958ի արտադրութեանց ծրագրի պատրաստութիւն :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ անգլիական ուժերը կըրակ բացին Յոյներու վրայ, ցուցարար մը սպաննուեցաւ եւ ուրիշ մը վիրաւորուեցաւ : Զէնք եւ ռազմանիւթ գրաւուած է ոստիկանութեան կողմէ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութեան մէջ հերձուած մը առեղծուեցաւ՝ Գերմանիոյ հետ մերձեցման քաղաքականութիւն վարելու տեսակէտէն եոք :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Օրանի շրջանին մէջ զինուորական կառքի մը վրայ կրակ բացուեցաւ, որուն հետեւանքով երեք բանակայիններ վիրաւորուեցան : Նոյն շրջանին մէջ բախում մը պատահեցաւ ապրստամբներուն եւ զինուորականներու միջեւ : 30 ըմբոստներ սպաննուեցան, 17 ուրիշներ ձերբակալուեցան : Գրաւուած են թնդանօթ մը, պատերազմական երեսուն զէնքեր եւ հինգ կնդացիր :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ Նախագահ Սոքարնօ երկու ամիս արտասահման պիտի երթայ, հանգստանալու համար, կը հաղորդեն ծաքարթայէն :

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը հաղորդեն թէ ՄԱԿի քարտուղար Համըրշոլտ Ծնունդին Եգիպտոս պիտի երթայ, խորհրդակցութիւններ ունենալու համար :

ԵԹՈՎՊԻՈՅ եւ Պուլկարիոյ միջեւ առաջին անգամ ըլլալով դիւանագիտական յարաբերութիւններ առեղծուեցան : Պուլկարիոյ ներկայացուցիչը՝ Կաւրիլով մօտաւորէն Ատիս Ապեպա պիտի երթայ :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ 19տարեկան երիտասարդ մը յարձակում գործեց Սորպոնի ... — դասախօս Կիւսթաւ Քոհէնի բնակարանին վրայ եւ ատրճանակի հարուածներով վիրաւորեց փրոֆէսէօրը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ քաղաքական շրջանակները միշտ զայրացած կ'երեւան Կիպրոսի հարցին արձագանգներէն, մանաւանդ Իրաքի դիրքէն : Այս վերջինին ձեռնպահութիւնը ՄԱԿի մէջ, դաւադրութիւն մը կը նկատեն Թուրքերը, Պաղտատի Ուխտին հանդէպ : Թրքական մամուլը նոյն լեզուն սկսած է գործածել նաեւ Լիբանանի եւ Սէուտական Արաբիոյ դէմ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը երկրորդ անգամ ըլլալով մերժեց իր միջամտութիւնը Կիպրոսի հարցին մէջ : Յոյներու կողմէ կատարուած են այս դիմումները :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 18) — Ձոյլ ոսկի 563.000, նափոլէոն 4160, զուից. 3910, անգլ. 4860, քսան տոլարնոց 19.720, թղթադրամ (անպաշտօն) տոլար 1310, տոլար 484, զուից. 116.25, պելժ. 9.60, լիր 0.79 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սէֆէրեան եւ որդիք, Յակոբ, Մկրտիչ եւ Եդուարդ, իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց զաւկին, եւ եղբօր Մանուկ Սէֆէրեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 9 Դեկտեմբեր, 1957, իր բնակարանին մէջ՝ 63 րիւ Լոնկ տէ Քափիւսին, Մարսէյլ : Մասնաւոր շնորհակալութիւն, Մարսէյլի Մուրատ-Ռափայէլեան սաներուն եւ Հ. Մ. Ը. Մ.-ին, որոնք իրենց տարարախտ ընկերոջ դագաղը ուսամբարձ փոխադրեցին իր վերջին յանգրուանը :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի բոլոր ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Սէրէնկիւլեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց եղբօր, Նիկողոս Նիկողոսեանի մահուան առթիւ :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Գլըճեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց մօր եւ մեծ մօր Աննա Գավազեանի մահուան տխուր առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ.-Մկրտիչ եկեղեցին, իր ողբացեալ ղեկավար՝

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

մահուան տասներորդ տարեդարձին առթիւ

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին կողմէ :

22 Դեկտեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ :

Գեղեցիկ անակնկալներ, կը պարեն Քիւլհանճեան քոյրերը : Կը ցուցադրուի Պ. Ղազոյի կողմէ զանազան հանդէսներու եւ դաշտահանդէսներու ընթացքին քաշուած սինեմայի ժապաւէններ :

Ճոխ պիւֆէ, համադամ աղանդերներով :

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, ընկերները եւ համակիրները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մ. Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դաւիթեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝ ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Դաւիթեան եւ Աճեան ընտանիքներուն, եւ Տէր Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի յիշատակին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

×

ՇԱՒԻԼ. — Պ. Օննիկ Տէմիրճեան եւ պարագաները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի (Դեկտ. 22ին) Շաւիլի նորաշէն եկեղեցիին մէջ տեղի կ'ունենայ հոգեհանգստեան արարողութիւն հանգուցեալ Հայրենիծա Տէմիրճեանի մահուան տարելիցին առթիւ :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. վարժարանի Կրթ. Մարմնի կողմէ :

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին :

Դեկտեմբեր 24ին, Երեքշաբթի, փրանսական Ծնունդի երեկոյեան, ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Երգ, պար ու անակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, մատչելի գիներով : Թեբթանուշ (փաքլավա), ու մրգեր :

Հաճելի ժամանց : Հայկական տաքուկ մթնոլորտ :

Ըր հրաւիրուին բոլոր անխտիր

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

Մուտքը ազատ է :

ՌՈՆԻ-ՍՈՒ-ԲՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ գիշեր, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը, ժամը 21ին :

Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը խօսի ու կը կարդայ պատմական եւ երգիծական կտորներ :

Հաղորդակցութիւն. — Կառ տը լ'էսթէն ժամը 20.03ին եւ 20.30ին, շոգեկառք :

Շաթօ տը Վէնսէնէն՝ օթօպիւս թիւ 118 Մէրի տը Մոնթրէօյէն՝ օթօպ. թիւ 121 : Երկուքն ալ՝ իջնել էկլիզ տը Ռոնի :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, վարժարանին մէջ :

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ

Տիկին Վեհանուշ Պասմաճեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին իր մօրաքրոջ Այրի Տիկին Զվիլեանի մահուան առթիւ (Պարտիզակցի) :

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութեան

Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութիւնս, այսու արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Միութեանս բոլոր անդամները որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական պարտականութիւնները կատարած են մինչեւ 31 Դեկտ. 1956 :

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Դեկտ. 22ին, Կիրակի օր առաւօտեան ժամը 9ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 րիւ Թրէվիզ, Փարիզ :

Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան Վարչութիւն (ԿՆԻՔ)

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր

ժամը 16-22 :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, պատրաստուած աշակերտներու կողմէ

Կը ներկայացուի Շիրվանզատէի

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

Կատակերգութիւն մէկ արար

Երգ, պար, արտասանութիւններ :

Հայկական համեղաճաշակ չքասեղան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ. — Հ. Յ. Դ. «Արշաւիրեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, (Դեկտ. 21) կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Գաբրիէլեանի աշխատանոցը, 58 րիւ տ'Ապուքիր, 4րդ յարկ, մէթրօ Սանթիէ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի խնջոյքը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ :

Սրահի ջերմութիւնը ապահովուած է :

Ճոխ պիւֆէ :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅՑԿԵՐՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ

22 Դեկտեմբեր, Կիրակի ամբողջ օրը, Պոմոնի Ս. Սահակ եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

Հայկական համադամ կերակուրներ, նուագ, երգ, արտասանութիւն եւ ուրախ մթնոլորտ :

Ճաշագին 1000 փրանք :

Տեղերը ապահովել Համազգայինի անդամներուն մօտ :

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը20էն մինչեւ լոյս

Լիւթեսիայի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Orchestre Lutetia 43, BLD. RASPAIL, MÉTRO SÈVRES-BABYLONE

Գեղարուեստական բաժին, Պ. Կարպիս Աֆրիկեանի երգի քուարթերթը

Մենապարեր՝

Օր. Թերեզ Քէօշկէրեան՝ Սուրբերու պարը Խաչատուրեանի, Օր. Անի Թայօն Երեւանի հարսանիքը եւ եւրոպական պար մը :

ԾԱՆՕԹ. — Տոմսերու վրայ նշանակուած է մինչեւ կէս գիշեր, բայց բոլորին ցանկութեան վրայ կարգադրուած է սրահի տնօրէնութեան հետ մինչեւ առաւօտեան ժամը հինգ :

Մուտք՝ 500 փրանք

Ուսանողներու համար՝ 300 ֆրանք, ներկայանալ իրենց ուսանող. քարտերով :

Նպատակն է՝ Կապոյտ Խաչի օգնութեան կայանը, ինչպէս նաեւ իր կրթական եւ բարեսիրական գործերը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի ութ. Տիկին Մառի Պարեկեանի մահուան առթիւ երկու հազար Ֆր. Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան կողմէ Եկեղեցւոյ բարեզարդութեան՝ եւ հազար Ֆր. Պ. Արմենակ Այթունեանէ, Եկեղեցւոյ հայերէնի դասերուն համար :

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ռասմինասիրացի Կեդր. վարչութիւնը կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք մը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 16էն մինչեւ 21 : Գեղարուեստական ճոխ բաժինով : Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւն. :

Իսիի Խրիմեան ակումբը :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

25 Դեկտ., Չորեքշաբթի առաւօտ Ծնընդեան տօնի առթիւ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Բիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ : Պիտի պատարագէ Թորգոմ քհնյ. Լիոնէն :

ԵՐԿՐՈՐԴ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Նիսի եւ շրջականներու Հայաստանեայց Առաքելական Կրօնական Ընկերակցութեան Բ. ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ 22 Դեկտ., Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 15ին, Մաոյէնի եկեղեցւոյ սրահը :

Օրակարգ — Ա) Զեկոյց հաշուեքննիչ մարմնի կողմէ : Բ) Քուէարկութիւն նոր շրջանի վարչական ընտրութեան :

Կրօն. Ընկ.եան վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամ-անդամուհիները ներկայ գտնուելու սոյն ժողովին :

Ի դիմաց Կրօն.Ընկ.եան՝ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Գամոնի Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ

[illegible] Տօն[illegible] Ծննդեան ժամերգութեանց

22 Դեկտ. Կիրակի, Տօն Ս. Ստեփանոսի, (բացառաբար կը կատարուի այսօր, [illegible] 24ի) : Սկիզբ [illegible] ժամը 8.30ին :

[illegible] տարած ժամը 10ին :

[illegible] Իւբիմեանի Հայրիկի ժամը [illegible]

[illegible] անոր մահուան յիշատակաւ [illegible]

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH

— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
21
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI
21 DECEMBRE
1957

ՀԳՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8074 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3875

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

800 ՕՐ ՎԵՐՋ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ 1955 Սեպտեմբեր 30ին :

Ինչպէս քանիցս դիտել տուած ենք, Էջմիածնի նորընտիր գահակալը իր առաջին հովուական այցելութիւնը պիտի վերապահէր Հայաստանի ժողովուրդին, ու ամէնէն առաջ Երեւանի 400.000 բնակիչներուն՝ իր հայրապետական օրհնութիւնները տալու համար մայրաքաղաքի հաւատացեալ ժողովուրդին եւ մխիթարելու զայն իր հոգեշունչ քարոզներով :

Ցետոյ պիտի այցելէր Լենինականէն սկսեալ Հայաստանի միւս քաղաքները՝ հոգեւորապէս սրտապնդելու համար իր հօտը, որ երկար ատենէ ի վեր զրկուած էր մնայր կրօնական պաշտամունքէ :

Այնուհետեւ կարգը պիտի գար Վրաստանի, Ազրպէյճանի եւ Խորհրդային միւս շրջաններու աւելի քան մէկ միլիոն հայութեան, ինչպէս կը հաշուէ ինք :

Այդ կը պահանջէր ո՛չ միայն օրէնքն ու աւանդութիւնը, այլ նաեւ պարզ տրամաբանութիւնն ու պատշաճութիւնը :

Վեհ. Վազգէն Ա. անտեսեց իր անմիջական շրջապատը : Ու ընտրութենէն չորս ամիս վերջ հեւ ի հեւ շուեչն առաւ Լիբանան, որ իր թեմը չէր : Արդի՞նք : Միջնաւոր Արեւելքի մեր հայաշատ գաղութներուն մէջ պառակտում բերաւ :

Եւ այս հայածեալ ու անակնկալ ճեմբարդութիւնը ամէնէն պերճախօս փաստն է՝ ապացուցանելու համար այն ընդհանուր համոզումը, որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ընտրուած է ո՛չ թէ մայր հայրենիքի, այլ արտասահմանի հայութեան համար :

Իսկ Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթ Էջմիածինն ալ կը հրատարակուի ո՛չ թէ Հայաստանի, այլ սփիւռքի համար : Պարզապէս «արտածելի ապրանք» է : Անոր անուան ֆրանսերէն տառադարձութիւնն անգամ՝ արեւմտահայ հնչումով՝ ատիկա ցոյց կուտայ :

Ինչպէս կը յիշուի, էջմիածնի գահակալը դեռ նոր այցելեց գրացի խորհրդային հանրապետութեանց հայկական թեմերը :

Բայց ինչ որ ամէնէն յատկանշականն է, Վազգէն Ա. իր ընտրութենէն ճիշդ ութ հարիւր օր վերջ միայն, 1957 Դեկտեմբեր ութի կիրակի օրն է, որ առաջին անգամ ըլլալով պաշտօնապէս այցելած է Երեւան եւ ժողովրդաշատ քարոզ մը խօսած է Ս. Սարգիս մայր եկեղեցիին մէջ :

Պոլսոյ, Պէյրութի եւ Եգիպտոսի հայերէն թերթերը ամբողջութեամբ հրատարակած են քարոզը : Կաթողիկոսը չորս միլիոն հաշուած է հայութեան ընդհանուր թիւը, բաժնուած երեք հաւասար մասերու, — մէկ երրորդը Հայաստանի, մէկ երրորդը Խորհրդային Միութեան մէջ եւ մէկ երրորդը ցրուած ի սփիւռս աշխարհի :

Հայրենիքի մեր եղբայրներուն հաղորդելէ վերջ արտասահմանի Հայերուն ողջոյնը, յայտնած է թէ անոնք ունին իրենց եկեղեցիները, դպրոցները, մշակութային, մարզական, երիտասարդական բարեսիրական կազմակերպութիւնները, ինչպէս նաեւ մամուլ :

«Բոլորին նպատակն է, ըսած է, ապրիլ իբրեւ հաւատացեալ եւ հաւատարիմ ... Էջմիածնի» :

Այս շատ գեղեցիկ յառաջաբանէն եւ սրտապնդիչ խօսքերէն ետք, Վազգէն կաթողիկոս չէ կրցած զսպել ինքզինքը, ու հարկ տեսած է կարգ մը «վերապահութիւններ» ընել, աւելցնելով.

«Կան անշուշտ անոնց մէջ ուծացածներ : Կան նաեւ ուղեկորոյսներ կամ խարխափողներ : Փոքրիկ են սակայն անոնք եւ զուրկ է անոնց գոյութիւնն ու գործը իրաւ արժէքէ ու իմաստէ : *Մոլորեցան նոքա յանապատի եւ յանջրդի ճանապարհի զաղթեան եւ տառապեցան :* Բայց մենք միշտ պիտի աղօթենք որ անոնք վերադառնան անապատէն եւ առաջնորդուին հայ հոգիին լոյսովը ի ճանապարհ ուղիղ» :

Ակնարկութիւնը թափանցիկ է : Էջմիածնի երիտասարդ գահակալը ուղեկորոյս կամ խարխափող կ'անուանէ հայութեան այն մասը, որ օրինաւոր ճամբու հետեւած է միշտ, յարգած է Ազգային Սահմանադրութիւնը, ջերմ հայրենասիրութեամբ եւ ջերմեռանդ բարեպաշտութեամբ կապուած է իր կրօնքին ու եկեղեցիին : Երբե՛ք չէ շեղած ուղիղ ճամբէն : Ո՛չ անապատի մէջ մոլորած է եւ ոչ ալ անջրդի ճամբաներու վրայ իբրեւ գաղթական տառապած իր հակառակ ձեւով : Ընդհակառակն հայութեան այդ հայրենասէր ու ազատատենչ մասը իր արիւնը թափած է՝ պաշտպանելու համար ոչ միայն մեր տառապեալ ժողովուրդի արդար դատը, այլ նաեւ մեր դարաւոր մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի կալուածները՝ երբ անոնք գրաւուեցան «Խաչապաշտ» եւ «հայ ժողովուրդի մեծ բարեկամ» Ռուսիոյ կողմէ :

Ու ըկորոյս կոչուած այդ մարդիկն էին, որ ազատ հայրենիք մը պարգեւեցին հայ ժողովուրդին :

Վազգէն Ա. 800 օր սպասեր է Էջմիածինէն երթալու համար մինչեւ Երեւան, որ հազիւ կէս ժամուան ճամբայ է :

Միթէ՞ մինչեւ այն ատեն «անեկեղ» չունէր Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ :

Եւ կամ միայն Դեկտեմբեր ութի՞ն է, որ մեր բարեխնամ կառավարութիւնը բարեհաճեցաւ արտօնել Վազգէն Ա.ը՝ վերջապէս այցելութիւն տալու Երեւանի իր ամբողջ կաղեւոր հօտին :

Ամէն պարագայի մէջ կարեւոր է արձանագրել այս փաստը՝ պատմութեան համար :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՏԵՍՆՈՒԵՑԱՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԻՆ ՀԵՏ

Ինչպէս գրած էինք, Ատլանտեան Ուխտին ժողովը վերջացաւ եւ բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչները մեկնած են արդէն Փարիզէն : Առաջին մեկնողը եղաւ Դանիոյ Վարչապետ Հանսըն, որ ժողովի աշխատանքներուն վերջանալէն քանի մը ժամ առաջ Կառ տիւ Նորէն *չոգեկառք առաւ, Քոփէնհակ երթալու համար : Հոլանտայի Վարչապետը Գչ. օր վերադարձած էր արդէն իր երկիրը :*

Փարիզ կը մնային Ամերիկայի Արտաքին Նախարար Տըլըս եւ Լիւքսեմպուրկի Վարչապետ Պէք : Այսօր, շաբաթ, կէսօրէ առաջ Տըլըս մեկնեցաւ Սպանիա :

Եչ. օր, Ատլանտեան համայնքի ֆրանսական ընկերութեան հիւրն էր Տըլըս, կը նախագահէր Ժորժ Պիտօ : Միացեալ Նահանգներու դեսպանին եւ բազմաթիւ այլ անձնաւորութեանց ներկայութեան Ամերիկայի Արտաքին նախարարը յայտարարեց — Նախագահ Այզընհաուըր յստակօրէն ըսաւ, թէ Միացեալ Նահանգները նպատակ չունին Ֆրանսայի եւ Հիւս. Ափրիկէի յարաբերութեանց միջամտել բլլալու. ի դէպ, կը մտածենք թէ Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Հիւս. Ափրիկէի յարաբերութիւնները մեծ կարեւորութիւն ունին :

15 երկիրներու ներկայացուցիչներուն խորհրդակցութեան պաշտօնական զեկոյցը հրատարակուած է արդէն. բաժնուած է վեց մասի — Միջազգային կացութիւններ, Ատլանտեան Ուխտին աշխատելու եղանակը, զինաթափութիւն, Ուխտին պաշտպանութիւնը, գիտական եւ մասնագիտական գործակցութիւն, տնտեսական գործակցութիւն : Ինչպէս կը տեսնուի գըլուխներու բաժանումէն՝ մասնաւոր նորութիւն մը չկայ :

Զեկոյցին մէջ չեշտը դրուած է յատկապէս Գերմանիոյ վերամիացման եւ ափրիկեան ժողովուրդներու հետ գործակցութեան վրայ :

Ատլանտեան երկիրներու «Մեծ»երու այս հանգիպումը ցոյց տուաւ, թէ ազատ աշխարհը կ'ուզէ գործակցիլ Խ. Միութեան հետ՝ խաղաղութիւնը հաստատուն հիմերու վրայ դնելու համար : Բուլղանինի նամակները, այն պահուն՝ երբ ժողովը պիտի գումարուէր, որոշ բարեխառնութիւն մը ստեղծեցին մթնոլորտին մէջ : Թէեւ յիշատակուեցաւ այն պարագան՝ թէ Խ. Միութիւն Արեւմուտքի բոլոր առաջարկները մերժեց՝ զինաթափութեան մարզին մէջ, այսուհանդերձ, Ատլանտեան Ուխտը պատրաստ է Մոսկուայի հետ խորհրդակցելու, զինաթափութիւնը իրականացնելու համար :

Խ. Միութեան հետ մերձեցման աշխատանքը պիտի տանի Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետ Ատընաուըր : Առաջին առիթով, երէկ գիշեր Պոնի Խորհրդային դեսպանը հրաւիրելով իր մօտ՝ Ատընաուըր խօսեցաւ այս մասին. միաժամանակ՝ Մոսկուայի իր ներկայացուցիչը կանչած է Գերմանիա, խորհրդային մայրաքաղաքին մէջ տիրող մթնոլորտին շուրջ բացատրութիւններ ստանալու եւ թելադրութիւններ ընելու համար :

Թէեւ տակաւին որոշ տուեալներ չկան, բայց կը կարծուի թէ Արեւմուտքը պիտի յաջողի ներկայ լարուած կացութիւնը մեղմացնել՝ քաղաքական թէ տնտեսական ճակատներու վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՆԱԿԱՆ մարտանաւ մը աւէր օր ռմբակոծեց Իֆնիի հիւսիսային շրջանը :

ԱՄԵՐԻԿԱ միջերկրային նոր հրթիռ մը արձակեց, յաջողութեամբ :

ՓԵՇԱՒԱՐԻ դատարաններուն առջեւ ներկայիս կը քննուի երեսուն բանուորներու եւ 15 կաթոլիկ վարդապետներու հարցը. ինչպէս ծանօթ եւ բոլորին ալ «մեղքը» «հակայեղափոխական գործունէութիւն» է :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մեռած է Էլի Թիան, ֆրանսերէն գրող լիբանանցի ծանօթ բանաստեղծ : Քերթուածներու իր լաւագոյն հաւաքածոն է «Սրանչելի Դղեակը» :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց փերոնական քանի աշխարհիկներ, որոնք կը պատրաստուէին ձախողութեան մատնել յառաջիկայ Փետրուարի ընտրութիւնները : Երեւան եկած է նաեւ կարեւոր զինարան մը

ՉԻԼԻԻ մէջ 1800 բժիշկներ եւ 800 ատամնաբուժներ, որոնք կը պատկանին Ազգ. առողջապահական սպասարկութեան, ներկայացուցած են իրենց հրաժարականը. ամսականի յաւելում կը պահանջեն :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հիւլէական առաջին կեդրոնը սկսած է գործել Փենսիլվանիոյ մէջ. 60.000 քիլովաթ է իր ուժը եւ կ'օգտագործուի միայն ելեկտրականութիւն արտադրելու համար.

ՍՈՒՐԻՈՅ Արտաքին նախարարութիւնը գրաւոր ծանուցագիր մը հրատարակեց, որուն մէջ կը շեշտէ յատկապէս, թէ Թուրքիոյ Վարչապետ Մենտերէս Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ պնդած է Սուրիոյ դէմ յարձակողական քաղաքականութիւն մը վարելու տեսակէտին վրայ :

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ԿԱՅԵԱՌԻ 191Ի ԴԷՄ 264 ՁԱՅՆՈՎ

Եչ. օր Ազգ. Ժողովին մէջ 1958ի պիւտճէին առաջին ընթերցումէն ետք, 191ի դէմ 264 ձայնով երեսփոխանները վստահութիւն յայտնեցին Վարչապետ Ֆէլիքս Կայեառի :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, անկախ երեսփոխան Հէնօ ցաւ յայտնեց, որ կառավարութիւնը ժամանակ չէր տուած երեսփոխաններուն՝ պիւտճէն քննելու համար. — Ի՞նչ բանի կը ծառայէ Խորհրդարանը, ըսաւ ան, եթէ կ'արգիլէ իր անդամներուն՝ որ հսկեն կառավարութեան վրայ :

Կարգ մը քննադատութիւններէ եւ Իչէի յայտարարութենէն ետք՝ թէ Փուժատականները դէմ պիտի քուէարկեն, Տէքսոն բացատրեց ընկերվարականներու պարագան եւ լուսաբանութիւններ ուզեց կառավարութենէն, որմէ ետք կարգ մը քննադատութիւններ ըրաւ, մաղթելով որ ծերունիներուն յաւելեալ օգնութիւն մը ըլլայ : Ընկերվարականներու բանբերը յայտնեց թէ հակառակ կարգ մը թերի կողմերուն, որ ունի 1958ի պիւտճէն, իր կուսակցութիւնը վստահութիւն պիտի յայտնէ կառավարութեան :

Այնուհետեւ, Վարչապետ Կայեառ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ Ազատագրութենէն ի վեր Խորհրդարանին ներկայացուած պիւտճէի ծրագիրներուն մէջ լաւագոյնն է այս վերջինը եւ քննադատութիւնները անտեղի էին : Վարչապետը յիշեց նաեւ արտածման եւ ներածման հաւասարակշռութիւն ստեղծելու պարագան, որ կենսական կարեւորութիւն ունէր երկրին համար :

Քուէարկութենէն ետք երեսփոխանները ցրուեցան, յառաջիկայ հինգշաբթի հաւաքուելու համար : Մինչ այդ, ծերակուտականները պիտի քննեն նմանական օրէնքը, որ քուէարկութեան պիտի դրուի Փալէ Պուրպոնի մէջ՝ Դեկտեմբեր 26ին :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Մինչ անձրեւը դադրած է Ալժերիոյ մէջ եւ ընդհատուած երթեւեկը վերսկսած՝ օդին բարելաւման շնորհիւ, խռովութիւնները կը շարունակուին սակայն, ինչպէս նաեւ՝ յաճախակի բախումները :

Անցեալ շաբաթ Ալժէի մէջ մահափորձ մը կատարուած էր. ոստիկանութիւնը դէպքին վայրը հասնելով յաջողած էր ձերբակալել ահաբեկիչներէն մէկը : Ասոր հետեւանքով, ապաստան մը կրակ բացած է ոստիկան-զօրաց ջոկատի մը վրայ եւ զինամարտ սկսած : Ոստիկան մը եւ զինուոր մը վիրաւորուած են : Օգնական ուժեր հասնելով, յաջողած են ահաբեկիչը սպաննել՝ իր ապաստանարանին մէջ :

Բախումներ կը պատահին նաեւ ամբողջ հողամասին վրայ : Օրանի շրջանին մէջ 36 ըմբոստներ սպաննուեցան : Երկրին կեդրոնական մասին մէջ, զանազան կռիւներէ ետք քանի մը ապստամբներ զինաթափեցան : Կոստանդինի շրջանին մէջ ահաբեկիչներու խմբակի մը ղեկավարը ձերբակալուեցաւ :

Մինչ այս մինչ այն, Ծնունդի առիթով մօտ երեք հարիւր բանտարկեալներ ազատ պիտի արձակուին : Միաժամանակ կրակամարի դրութիւնը պիտի վերցուի Դեկտեմբեր 24ի, 25ի եւ 31ի գիշերները :

×. Ազգ. Ժողովին մէջ ընդունուած նոր օրէնքի մը համաձայն, բոլոր այն պինուորները որ աշխատանքի պայմանագիր ունէին՝ ազատ արձակուելէ ետք պիտի կարենան ստանձնել կէս մնացած իրենց գործը, նմանապէս անոնք որ նոր կը կանչուին զէնքի տակ, իրենց աշխատանքի պայմանագիրը ի զօրու կը մնայ :

ԿՐԹ. ՀԱՐՑԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի երեսփ. ժողովը կարեւոր հարցերու լուծումէն յետոյ պիտի զբաղի կուսակցութեանց ներկայացուցած ծրագիրներով։ Խօսք պիտի առնեն 26 երեսփոխաններ, պիտի վիճին աջակողմեաններ, որոնք ուսուցման ազատութիւնը կը պահանջեն, ընտանիքին իրաւունքն է տղուն դաստիարակութիւնը կրկնելով, ձախակողմեաններ պետութենէն պիտի պահանջեն ամբողջական պետականացում կրթութեան, որովհետեւ կ՚ընդունին, որ դաստիարակութիւնը կը պատկանի միմիայն պետութեան։

Ձախակողմեանները կը պահանջեն Սահմանադրութեան գործադրութիւնը․ «Պետութեան պարտաւորութիւնն է ապահովել տղուն եւ չափահասին կրթութիւնը եւ մշակոյթը»։ Կը պահանջեն ձրի եւ պարտաւորիչ կրթութիւն վեցէն տասնեւութ տարեկան։ Դպրոցական ընթացքը պիտի բաժնուի երեք շրջաններու․ — տարրական, վեցէն 11 տարեկանին, տալու համար բոլոր տղոց հիմնական ծանօթութիւններ։ Երկրորդ շրջանին, 11էն 15 տարեկանին գիտողութեան եւ ուղղութեան շրջան մը, ուր պիտի որոշուի տղուն հետեւելիք ուղղութիւնը, պատեհութիւն տալով ընտրութիւն կատարելու ճիւղերուն մէջ։ Վերջին շրջանին, 15էն 18 տարեկանին, տղան պիտի հետեւի գործնական բաժինի մը, պիտի սորվի արհեստ տեսական եւ գործնական։

Ամէն վայրի մէջ պիտի հիմնուին մանկապարտէզներ երկուքէն վեց տարեկաններու համար։ Մանկական դասարան մը պիտի հիմնուի հոն, ուր գոնէ 15 տղայ կայ։ Իւրաքանչիւր դասարան պիտի ունենայ 30 աշակերտ, երկու տարի յետոյ առաւելագոյն 25 աշակերտ։ Դպրոցէն յետոյ պատանին երկու տարի ալ պարտաւորաբար պիտի յաճախէ մասնաւոր վարժարաններ, ընդհանուր եւ արհեստական ուսում ստանալու համար։

Ուսուցման նոր ծրագրի համաձայն, պատրաստուած ուսուցիչներ անհրաժեշտ են, ուստի կ՚առաջարկուի բարեփոխել վարժապետանոցներու ծրագիրը եւ ուսուցման մեթոտները։

Հիմնական պահանջ է ուսուցման բացարձակապէս ձրի ըլլալը ամէն աստիճանի։ Այս նպատակին համար կրթութեան յատկացնելու է ազգային պիւտճէին մէկ վեցերորդը։ Ուսուցման հիմ պիտի ընդունուի մայրական լեզուն, որ «ազգային իրականութեան հաստատող տարր է»։ Դպրոցը պէտք է ըլլայ աշխարհիկ, պարտաւոր է պատրաստելու բնապաշտ եւ քննադատ մտածումը, տղան սորվելու է դարաւոր պայքարները, ոչ թէ թալաւորներու այլ բնութեան եւ ընկերութեան վիճակը բարելաւելու համար մղուած պայքարները։

Ձախակողմեանները բացատրելու համար իրենց ներկայացուցած ծրագիրը կը վերադառնան ծանօթ բանաձեւին, սերտ առնչութիւն կայ արտադրող ուժերու եւ արտադրութեան միջեւ ընկերային տեսակէտով։ Աւատապետական շրջանին արտադրող միջոցները տկար էին, ուստի չկարողացան յարմարիլ նոր արտադրութեան պահանջներուն, որոնք զարգացան քաղքենի դասակարգին կողմէ։ Դասակարգի մը ձեռքը կը գտնուի արտադրութեան բոլոր միջոցները, որոնք արգելք են արտադրութեան իսկ, հետեւաբար ամբողջ ընկերութեան։

Ընկերվարական մեծ տեսաբանը չէր ուրանար քաղքենի դասակարգի դերը տնտեսական զարգացման մէջ։ Ձախակողմեաններ ամէն աշխատանք կը ժխտեն եւ հակառակ ընկերային յառաջդիմութեան, ճարտարարուեստի զանազան ճիւղերու պետականացման, կը պահանջեն որ աշխատաւոր դասակարգի սեփականութիւնը դառնայ իր բոլոր արտադրութիւնները։ «Դպրոցական հարցը մասնագիտական վիճաբանութիւններէ աւելի գետեղելու է դասակարգային պայքարի պատմական գետնին վրայ»։ Մինչդեռ կրթական ծրագիր մը իր սեփական գետինին վրայ քննուելու էր։

Համայնավար կուսակցութիւնը կը պահանջէ նաեւ վճարում 15էն 18 տարեկաններուն երբ արհեստներու դպրոցներ կը յաճախեն, կրթաթոշակներ համալսարանական ուսանողներու։ Այս ամէնը կը միացնեն քաղաքականութեան։ Պետութիւնը կը յայտնէ, թէ կրթական պիւտճէն բաւարար չէ։ Հարկ է ուրեմն, որ «ֆրանսական քաղաքականութիւնը փոխէ իր ուղղութիւնը»։

Նախարարական ծրագիրը կ՚ընդունի արդէն ձրի կրթութեան առաջարկը մինչեւ 16 տարեկան (յօդ. 1), բայց այդ պարագային ալ կը պակսին ուսուցիչներ եւ դրամ. Կառավարութիւնը հազիւ կրցաւ գնդշել տասը միլիառ պաշտպանութեան պիւտճէէն, որ երկու հազար երեք հարիւր միլիառ է։ Ֆրանսա պարտաւոր է միջազգ. յանձնառութիւնները կատարելու։ Տնտեսական կեանքի բոլոր տարրերը սերտօրէն միացած են եւ տեսաբաններ անկարող են տեսնելու իրականութիւնը։

Կ՚առաջարկուի դասարաններու իւրաքանչիւրին աշակերտներուն թիւը 25ի իջեցնել 35էն։ Եթէ այսօր ուսուցիչներ կը պակսին, դասարաններու յաւելումով, կրկին թիւով ուսուցիչներ պէտք են։ Վարժապետանոցները տարին չորս հազար ուսուցիչներ կուտան։ Ուսուցչական միութեան հրատարակած պաշտօնաթուղթով, տարին եօթ հազար ուսուցիչ պէտք է։ Որքան թիւը պակսի, նոյնքան դժուար կ՚ըլլայ մրցումներ կատարել եւ որակեալ ուսուցիչներ ընտրել։ Կրթական նախարարութիւնը ստիպուեցաւ երկրորդական վարժարաններու շրջանաւարտներէն ուսուցիչներ հրաւիրել, պայմանաւ որ տարի մը վարժապետանոց յաճախեն։ Անխտիր կացութեան դարմանում չէ սակայն։

Վարժապետանոցներու թիւն ալ աւելցնելով, պէտք պիտի ըլլայ նոյն դպրոցներու համար մանկավարժ ուսուցիչներ գտնել։ Բարձրագոյն վարժապետանոցներ եւ համալսարաններ բաւարար թիւով ուսուցիչներ չեն պատրաստեր։ Այսօր վարժապետանոցներու ուսուցիչներուն թիւը 1200 է, անհրաժեշտ կը նկատուի կրկինը։

«Ֆիկառօ» թերթը լատիներէնի եւ յունարէնի դէմ արտայայտուած էր։ Համայնավարները Մարքսի եւ էնկէլսի անունով պաշտպան կը կանգնին դասական լեզուներուն, որովհետեւ «լատին եւ յոյն լեզուներու ջնջումով մշակոյթը յետաշրջում մը պիտի ունենայ»։

Ընկերվարականներ կ՚ընդունին թէ «անհաւասարութիւնները բնական են, դպրոցը ընդհանրացնելով կրթութիւնը, զարգացնելով իւրաքանչիւր անհատի ընդունակութիւնները, հետզհետէ հաւասարութիւնը պիտի հաստատուի»։ Համայնավարներ կը մերժեն ընկերվարական տեսակէտը։ Անհաւասարութիւնները բնական չեն, այլ ընկերային միջավայրի արդիւնք «Անհաւասարութիւնները պիտի հարթուին, պրոլետարական յեղափոխութեամբ»։

Յաւանական է, որ համաձայնութիւն գոյանայ ծրագրի փոփոխութեան շուրջ, որովհետեւ ամէնէն դիւրինն է։ Անկարելի պիտի ըլլայ լուծել պիւտճէի հարցը, ուսուցիչներու եւ ամէն աստիճանի ուսուցիչներու հարցը, շէնքերու շինութեան, դասարաններու յաւելման եւ իւրաքանչիւր դասարանի 25 աշակերտով կազմութեան հարցերը։

Խ. ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԴԺՈՒԱՐ ԵՐԿԸՆՏՐԱՆՔ

Միջին Արեւելքի մէջ արեւմտեան քաղաքականութեան դժուարին կացութեան մասին կ՚ամփոփենք Ճ. Օլսոփի մէկ յօդուածը, քաղուած՝ «Նիւ Եորք Հերալտ»էն։

Կրեմլին արդէն իսկ խոստացած է արաբական շահերը պաշտպանել՝ ընդդէմ Իսրայէլի։ Եթէ Ռուսերը իրենց այս խոստումը յարգեն, ամերիկացի քաղաքագէտները իրենք զիրենք պիտի գտնեն Ամերիկեան արտաքին քաղաքականութեան ամէնէն դժուարին երկընտրանքներէն մէկուն դիմաց։ Այս երկընտրանքը ոչ միայն դժուար պիտի ըլլայ, այլ նաեւ ճակատագրական։ Արդարեւ, եթէ Ռուսերը առաջարկեն աշխարհի քարտէսին վրայէն ջնջել Իսրայէլի անունը, եւ եթէ Ամերիկան ու Արեւմտեան միւս երկիրները հակառակին այս ծրագրին, հետեւանքը այն պիտի ըլլայ, որ արեւմտեան բոլոր կենսական շահու ազբիւրները մէկ օրէն միւսը պիտի դադրին գոյութիւն ունենալէ՝ արաբական աշխարհին մէջ։

Կրեմլինի քաղաքականութիւնը կը ձգտի երկու սուրի մէջ դնել արաբական այն բոլոր երկիրները որոնց կառավարութիւնը արեւմտեան քաղաքականութեան կը հետեւի, բայց ժողովուրդը կ՚ուզէ տեսնել Իսրայէլի քայքայումն ու բնաջնջումը։ Յորդանանի, Իրաքի, Սէուտական Արաբիոյ եւ նման այլ երկիրներու կառավարութիւնները կրնան մէկ օրէն միւսը ընդունիլ, որ Ռուսիա դառնայ հակաիսրայէլեան իրենց դատին ախոյեանը։ Սէուտական Արաբիա արդէն իսկ կը պատրաստուի այդ քայլը առնելու։ Միւսներն ալ անկասկած կրնան հետեւիլ այս օրինակին, եթէ Արեւմուտք շարունակէ պաշտպանել Իսրայէլը, մինչ Ռուսերը օրն ի բուն յարձակում կը գործեն անոր վրայ։

Կրեմլին կը հասկնէ, թէ Միջին Արեւելքի քարտէսին վրայ Իսրայէլի գոյութիւնը աւելորդ է. բայց խորհրդային քաղաքականութեան հետապնդած բուն նպատակը ոչ թէ Իսրայէլի բնաջնջումն է, այլ՝ Արաբներու համար այդ շլացուցիչ հեռանկարին շնորհիւ, Արեւմուտքի բարեկամ մնացած արաբական երկիրներու կառավարութիւնները վար առնել ու անոնց փոխարէն Սուրիոյ օրինակով նոր կառավարութիւններ ստեղծել է։

Հետզհետէ հասունցող տագնապը լիովին հասկնալու համար, անհրաժեշտ է յետադարձ ակնարկ մը նետել անցնող տասը տարիներու պատմութեան վրայ։ 1947ին, ՄԱԿի մէջ Պաղեստինի մասին տրուած որոշումը չափազանց անհեռատես կերպով պատրաստուած էր։ Արդարեւ, ՄԱԿի ժողովը, Պաղեստինը այդ թուականին բաժնեց արաբական փոքրիկ կտորներու եւ հրէական նոյնքան փոքր բաժիններու։ Արաբական երկիրները պատերազմ հռչակեցին՝ բաժանումը արգիլելու համար։ Պարտուեցան։ Հետեւանքը այն եղաւ, որ Իսրայէլ գրաւեց ՄԱԿի կողմէ Արաբներուն տրուած բաժիններուն մեծ մասը։

Այդ թուականէն ասդին, Արաբները կը պահանջեն «1947ին ՄԱԿի գծած սահմաններուն վերադարձ»։ Այս պահանջն է ահա, որ Ռուսերը կը պաշտպանեն, եւ որ կրնայ շատ օրինական ու տրամաբանական թուիլ, քանի որ հիմնուած է ՄԱԿի որոշման վրայ։

Բայց 1948էն ի վեր, մէկ ու կէս միլիոնէ աւելի Հրեաներ Պաղեստին ներգաղթեցին աշխարհի ամէն կողմէն։ Իսրայէլ-

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

Հայ բեմերու վրայ գտնուած են դերասաններ որոնք հոյակապ կերպով խաղացած են Ֆրանցի դերը։ Ստեփաննոս Սաֆրազեան, Գէորգ Պետրոսեան։ Արշաւիր Շահխաթունի եւ տակաւին ուրիշներ, սակայն ո՛չ ոք կարողացած է հասնիլ Մանուէլեան – Ֆրանցի կոթողային բարձրութեան։

Երեք տարի շարունակ, Միքայէլ Մանուէլեան զանազան վայրերու մէջ կը խաղայ 25 նոր դերեր, մինչեւ որ ձեռք կը զարնէ ուրիշ կոթողային գործի մը՝ Շէյքսփիրի «Վենետիկի վաճառականը»ին մէջ Շէյլոքի դերին։

Այդ դերով եւս, Միքայէլ Մանուէլեան կը տանի մեծ յաղթանակ, գլելով ու անցնելով բազմութեանց վրայ Ֆրանցի դերով գործած իր ազդեցութիւնները։

Հայ հեղինակներու գործերուն մէջ Միքայէլ Մանուէլեանի լաւագոյն ստեղծագործութիւնը իրաւամբ կը նկատուի Շանթի «Հին Աստուածներ»ու Կոյր – Վանականը։

Այդ դերով իր առաջին անգամ երեւելուն առթիւ, հետեւեալը կը գրէ ականատես մը, Ս. Սարգսեանի «Միքայէլ Մանուէլեան» հատորին մէջ. —

«Նրա կլասիկական գրիմը՝ սեւ անտիկ կտորով, նրա մեծ, երկար գաւազանը, որի վրայ նա յենւում էր, նրա ձայնը՝ խիտ, այրող, խոր թափանցող, ընդհանուր եւ չեշտաւոր, հէնց առաջին անգամից մեխեցին դէպի ինքը ամբողջ դահլիճի ուշադրութիւնը։

«... Միքայէլ Մանուէլեանին տեսել ենք շատ եւ շատ դերերի մէջ, սակայն ոչ մէկում նա այնքան ամբողջական, միաձոյլ եւ կլասիկ չի եղել, որքան Կոյր – Վանականի դերի մէջ։ Դա նրա գլուխ-գործոցն է»։

×

Միքայէլ Մանուէլեան երկու անգամ այցելած է Պոլիս։

Առաջին անգամ, Օսմանեան Սահմանադրութենէն ետք, Աբէլեան – Արմենեան խումբով, եւ երկրորդ անգամ՝ 1912ին, Զարիֆեան – Սեւումեան խումբով։

Միքայէլ Մանուէլեան այս երկրորդ այցելութեան ընթացքին, խումբին ականաւոր մէկ անդամն էր։ Խումբը թէեւ կը կոչուէր Զարիֆեան – Սեւումեան անունով, սակայն իրականին մէջ այս երկու թանկագին անուններուն քով Միքայէլ Մանուէլեան արտակարգ փայլով մը ճառագայթելուն պատճառաւ, երեք անուններ կը կազմէին հազուագիւտ երրորդութիւն մը։

Իր այս երկրորդ այցելութեան ընթացքին, Մանուէլեան Պոլսահայ հասարակութեան կը ներկայանայ իր Շէյլոքով եւ կը հիացնէ ու կը խարաղէ ամբողջ պոլսահայութիւնը։

Այդ առթիւ, օրուան մամուլը կ՚արտայայտուի հետեւեալ կերպով. —

«Շէյլոքի տիպարը տարբեր է։ Անիկա իրականութեան մէջ չօշափելի, ապրող տիպար մըն է, եւ ոչինչ չափազանցուած է այդ դերին մէջ։ Ընդհակառակն, չափազանցութիւն կամ տկարութիւն խաղարկութեան առեն կը սպառնան ծիծաղելիութեան մը վերածել այդ դերը։ Ուրախ ենք որ, Պ. Մանուէլեան շատ յաճող Շէյլոք մը տուաւ մեզի։ Անխառն հաճոյք մըն էր տեսնել զինքը այդ դերին մէջ, միակ մեծ դերը, որ կը կատարէր այս անգամ, Պոլիս այցելելէն ի վեր։ Ընչաքաղց, արիւնաքամ, անգղամ վաշխառուի մը կատարեալ պատկերացումն էր սկիզբէն մինչեւ վերջը, յետին մանրամասնութիւններուն մէջ անգամ, եւ սրտագին ծափահարեցինք զինքը ...»։

Պոլսոյ մէջ Միքայէլ Մանուէլեանի Շիրվանզադէի «Կործանուածին» մէջ Հրանտի դերը խաղալուն առթիւ, Վահան Թէքէեան ընդարձակ կերպով վերլուծելէ ետք հայ մեծ դրամատուրգին այս գործը, մէկիկ մէկիկ կանգ առնելով իւրաքանչիւր դերակատարի վրայ եւ գովելով անոնց բարձր արուեստով խաղը, առանձին հիացումով կ՚արտայայտուի Միքայէլ Մանուէլեանին մասին, գրելով. —

«... Միւսը՝ Պ. Մանուէլեանն է, անթերի իբրեւ Հրանտ, եւ ի՜նչ ստեղծում, դաժան, մռայլ անիշխանականի։ Արուեստն ու բնականութիւնը այնքան միայն կրնան իրարու մէջ ձուլուիլ, նոյնանալ ...»։

×

Իմ նիւթիս մէջ չի կրնար մտնել Միքայէլ Մանուէլեանի դրագէտի հանդամանքը։ Իմ նպատակն է ներկայացնել դերասան Միքայէլ Մանուէլեանը, աւելի ձեռնհասներու թողլով խօսիլ անոր գրական վաստակի մասին։ Աւելորդ չեմ նկատեր սակայն յիշեցնել այստեղ որ մեծանուն դերասանը հայ թատերական խաղացանկին տուած է կարգ մը գործեր, որոնցմէ «Հէքեաթ»ը բազմիցս անգամներ ներկայացած է արեւելահայ թէ արեւմտահայ բեմերուն վրայ։

Իր բովանդակ կեանքի ընթացքին Միքայէլ Մանուէլեան խաղացած է մեծ ու պզտիկ 150է աւելի դերեր։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(3 Շար.)

ւր իշխանութեան տակ գտնուող իւրաքանչիւր քառակուսի մեթր խնդրուած է այս ներգաղթողներուն: Այնպէս որ, 1947ի սահմաններու վերահաստատումը եթէ մէկ կողմէն լուծէ մէկ միլիոնէ աւելի դժբախտ արաբ գաղթականներու հարցը, միւս կողմէն պիտի ստեղծէ մէկ միլիոնէ աւելի հրեայ գաղթականներու նոր հարց մը: Ամէն պարագայի մէջ, 1947ի սահմաններուն վերադարձ կը նշանակէ Իսրայէլի մահը՝ որպէս պետութիւն: Ահա այս պատճառով է, որ Արաբները կը պահանջեն ՄԱԿի 1947ին շնորհած սահմաններուն վերահաստատումը:

Արաբական երկիրներու մէջ գտնուող ամերիկացի դիւանագէտներու մեծամասնութիւնը կողմնակից է «փոխադարձ զիջումներու» կամ «փոխադարձ հասկացողութեան» մը քաղաքականութեան: Կ'ընդունին թէ կարելի չէ վերադառնալ 1947ի սահմաններուն: Բայց կ'ուզեն Արաբներն ալ սիրաշահիլ ու հանդարտեցնել՝ Իսրայէլի ներկայ հողամասէն կարեւոր բաժին հանելով պաղեստինցի տարագիրներուն:

Այս ձեւի լուծում մըն է որ Տըլըս եւ Անգլիոյ նախկին Արտաքին Նախարար Իտըն կ'ուզէին գտնել երկու տարի առաջ, երբ Նախագահ Նասրի հետ կը բանակցէին: Այն ժամանակ ձախողեցան բանակցութիւնները. այժմ, յայտնի պատճառներով, շատ աւելի քիչ հաւանականութիւն կայ, որ այդ ձեւի լուծում մը յաջողութիւն գտնէ:

Եթէ Ամերիկան մէկ քիլօ հրէայի միս առաջարկէ Արաբներուն, Ռուսերը երկու քիլօ պիտի առաջարկեն, եթէ Ամերիկա երկու քիլօ առաջարկէ՝ Ռուսերը աճուրդը պիտի բարձրացնեն երեքի, եւ այսպէս շարունակաբար: Ռուսիոյ հետ այս ձեւի մրցակցութիւն մը Ամերիկայի համար շահաբեր չէ, եթէ ի վերջոյ չորոշէ, Ռուսիոյ հետ ձեռք ձեռքի տուած, Իսրայէլը աշխարհի քարտէսին վրայէն վերցնել: Քանի որ Ամերիկա այդքան հեռուն չի կրնար երթալ, նախընտրելի է որ հիմակուընէ իսկ քաշուի աճուրդէն:

Այս չի նշանակեր թէ որեւէ միջոցի պիտի չդիմէ Պաղեստինի արաբ տարագիրներուն հանդէպ կատարուած անիրաւութիւնն ու անարդարութիւնը մեղմացնելու համար: Դիւրաւ կարելի է տնտեսական կարգադրութիւններ ընել, գոնէ երկու պետութեանց միջեւ երկուքի բաժնուած գիւղերը Արաբներուն վերադարձնել, տարագիր Արաբները իրենց նախկին օճախները վերադարձնելու համար ծրագիրներ մշակել, իրենց տուները կորսնցնողներուն նոր բնակարաններ ճարել, Արաբներուն վստահութիւն ներշնչել, թէ Իսրայէլ, յարմար առիթէ մը օգտուելով, աւելի եւս պիտի չընդարձակէ իր սահմանները՝ ի հեճուկս դրացի արաբ երկիրներուն:

Սակայն աւելորդ է յուսալ, որ այս բոլոր միջոցները որոնք կրնան ու պէտք է ձեռք առնուին, որեւէ ձեւով պիտի գոհացում տան Արաբներուն: Արաբները գոհացնելու միայն մէկ միջոց կայ, այն է՝ Իսրայէլը մէջտեղէն վերցնել: Հետեւաբար, «համաձայնութիւն գոյացնելու», «խնդիրը անուշի կապելու» ելքը այլեւս խնդրոյ առարկայ չի կրնար դառնալ, իսկ Միջին Արեւելքի մէջ արեւմտեան կենսական շահերը պաշտպանել կարենալու հարցը որեւէ մէկ ժամանակէ աւելի սուր կերպով մէջտեղ կուգայ դառնալ:

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՕԾՈՒՄԸ

Ինչպէս գրեցինք Կիրակի օր Շաւիլի մէջ կատարուեցաւ նորակառոյց մատրան օծումը: Առտուն կանուխ արդէն հոծ բազմութիւն մը լեցուցած էր ոչ միայն փոքրիկ եկեղեցին, այլ կից սրահը եւ բակը: Ժամը տասնին եկեղեցի հասաւ Կաթ. Պատուիրակը որ պատարագեց եւ օծեց եկեղեցին: Սերովբէ եպիսկոպոս պատշաճ քարոզով մը գնահատեց կատարուած աշխատանքը, ջատագովեց Ֆրանսան եւ մաղթեց որ «այս եկեղեցին կանգնած այս գեղեցիկ երկրին մէջ կապ մը ըլլայ Ֆրանսայի եւ հայ ժողովուրդին միջեւ»:

Յաւարտ պատարագի, Վերսայլի մէջ ճաշ մը տեղի ունեցաւ, մօտ 200 հոգիի մասնակցութեամբ: Այս առթիւ կրկին խօսք առնելով Սերովբէ եպիսկոպոս յայտնեց թէ շնորհակալութեան խօսք չունի այս եկեղեցին շինողներուն՝ որովհետեւ անոնք պարզապէս իրենց պարտականութիւնը կատարեցին:

Կարգով խօսք առին եկեղեցւոյ վարչութեան ատենապետ՝ Գ. Սեդրակ Քարեան, Շաւիլի հողաբարձութեան կողմէ Գ. Ջաւէն Յովհաննէսեան, Եկեղեցաշէն Երիտասարդաց Միութեան կողմէ՝ Գ. Փանոսեան, ինչպէս նաեւ՝ Գ. Գ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, Ֆ. Ֆէյոլ, եւ Արմենակ Համբարձումեան:

Գնահատուեցաւ բոլորին աշխատանքը, մասնաւորաբար Գ. Յակոբ Գաւուքճեանի (ճարտարապետ) որ ի գին ամէն զոհողութեան օր առաջ վերջացուցած է շինութեան եւ բարեզարդման աշխատանքները: Գ. Գաւուքճեան գիշեր ցերեկ անձամբ աշխատելով առանց որեւէ վարձատրութեան անշուշտ, գլուխ հանեց այս գործը: Երկար ծափահարութիւններու արժանացաւ երիտասարդ ճարտարապետին այս աշխատանքը:

Վերջին առթիւ խօսք առաւ Սրբազանը եւ կոչ բրաւ որ նոր նուէրներով ներկաները օժանդակեն եկեղեցաշէններին՝ որպէսզի ժամ առաջ անոնք վճարեն երկու միլիոնի իրենց պարտքը: Եկեղեցին արդէն 300.000 հաւաքուած էր պնակէն, ճաշի ընթացքին հաւաքուեցաւ 420.000. Գ. Արմենակ Համբարձումեան նոր նուէրով մը կրկնապատկեց այս գումարը: Ժընեւէն ալ Տիկին Ժոլի նուիրեց մատանի մը:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ «Հայր Մերով» զոր ներկաները երգեցին յոտնկայս:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ

Երկուշաբթի, Դեկտեմբեր 16, Ծատուր Գէրպէրեանի «Կարմիր Փոթորիկ» վէպին հրատարակութեան առիթով թէյասեղան մը տրուած էր Գ. Աճէմեանի ճաշարանին մէջ: Հաւաքուած էին խումբ մը մտաւորականներ՝ կարծիքի փոխանակութիւններ ունենալու համար:

Շ. Նարդունի ներկայացուց հեղինակը, շեշտելով թէ գրականութեան մէջ զանազան հոսանքներ կան՝ իրարու դէմ. ինչպէս՝ բարձր գրականութեան հաւատացողները կը քննադատեն միջակ գրականութիւնը, եւ, փոխադարձաբար:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ ներկաներուն, որոնք իրենց կարծիքը յայտնեցին հեղինակին մասին: Դժբախտաբար, գիրքը նոր հրատարակուած էր եւ ոչ ոք առիթը ունեցած՝ զայն կարդալու.

Խօսուեցաւ, ընդհանրապէս Ծ. Գէրպէրեանի մշակած գրական սեռին և մասնաւորապէս՝ լեզուին մասին, որ սահուն է:

Վերջաւորութեան խօսք առաւ հեղինակը եւ բացատրեց թէ ինչո՞ւ գրած է «Կարմիր Փոթորիկը»: Վէպին նիւթը առնուած է աքսորի կեանքէն եւ պատմութիւնն է հայ որբի մը եւ որբուհիի մը: Արեան ճապաղիքներէն ազատած տղոց կեանքը՝ որուն ծանօթ է ամէն մարդ, Ծ. Գէրպէրեան ներկայացուցած է իր ըմբռնած ձեւով եւ հասած է եզրակացութեան մը, որ լաւատես է:

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով ու կարկանդակով եւ մաղթեցին, որ նման հանդիպումներ յաճախակի ըլլան մտաւորականներու միջեւ, քանի որ այս ձեւով առիթը կ'ընծայուի բոլորին՝ գիտնալու համար թէ ի՞նչ կը բանին մեր գրողները:

Ծ. Գէրպէրեան քաջութիւնը ունեցած էր, ներկայ պայմաններուն մէջ հայերէն գիրք մը հրատարակելու:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հայ եկեղեցական երաժշտութեան Բ. մեծադոյն եւ երկարատեւ սկաւառակը մօտ օրէն հրապարակ կ'ելլէ, պատրաստութեամբ Արա Պարթեւեանի:

Առաջին անգամ ըլլալով այս սկաւառակը պիտի ունենայ դրեթէ մէկ ժամուան տեւողութիւն:

Երգուած կտորներուն մեծամասնութիւնը կը կազմեն պատարագի այն բաժինները որոնք չկային առաջին սկաւառակին մէջ, այս անգամ կոմիտասեան դաշնաւորումով:

Մեներգած են Օր. Իրիս Գիւլպիւլեան, Գ. Գ. Արա Սերոբեան (Պարիթոն), Արշամ Ծիրմէճեան (պաս), Եղ. Տէրտէրեան (թենոր):

Սկաւառակը պատրաստած է Ֆրանսական Վօկ ընկերութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ Պատմութեան Թանգարանի ճարտարապետական բաժնի ցուցահանդէսին մէջ ուշադրութիւն գրաւած է Երեւանի մարզադաշտին մաքէթը, պատրաստուած՝ Երուանդ Մանտալճեանի կողմէ: 1947ին հայրենիք գացած՝ այս ճարտարապետ պատրաստած է Միլանի, Լայփցիկի եւ Մոնթէ – Գարլոյի մարզադաշտերուն մաքէթները:

ԵՐԵՒԱՆԻ «Հայֆիլմ» շարժանկարի ընկերութիւնը պատրաստած է նոր ժապաւէն մը՝ «Ում է ժպտում կեանքը»: Նիւթը առնուած է բանուորական կեանքէ:

ԱՐԹԻԿԻ շրջանին մէջ կառուցուած է ելեկտրաղաց մը, որ օրական քանի հազար թոն հացահատիկ կրնայ աղալ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ժամլաթի գործարանին կից կառուցուած է լինոլեումի արտադրութեան բաժանմունք մը:

ԱՐԹԻԿԻ շրջանին մէջ տուֆ քարի արտադրութեան նոր գործարան մը կառուցուած է՝ 180 մեթր երկայնութեամբ: Այս ձեւով արտադրութեան քանակը աւելցաւ՝ ամսական 1350 խորանարդ մեթր քարով:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան պատուիրակութիւնը այցելած է Երեւան, եւ ծանօթացած մշակութային հաստատութիւններուն, Գիւմուշի ջրաելեկտրակայանին, Սեւանայ լիճին, եւն.:

ԵՐԵՒԱՆԻ պետական պատկերասրահին մէջ գեղարուեստական ցուցահանդէս մը եղաւ, ուր ներկայացուած էր 700 գործ: Այս ցուցահանդէսը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեց ժողովուրդին մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ վերադառնալով ծանօթ երգիչ Լիսիցեան խաղացած է կարգ մը օփերաներու մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պետական պարախումբը, որ շրջապտոյտ մը կատարած էր զանազան երկիրներու մէջ, վերադարձած է Երեւան: Երգչախումբ – պարախումբը 80 ներկայացումներ տուած է հայրենիքէն դուրս:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ բանակին մարզական պատուիրակութիւնը այցելած է Երեւան՝ Մոսկուա անցնելու համար: Ի պատիւ պարսիկ պատուիրակութեան՝ Երեւանի մէջ ընդունելութիւն մը սարքուած է:

ԵՐԵՒԱՆԻ «Սպարտակ» հեծանիւի արշաւարանին մէջ տեղի ունեցած է Հայաստանի ախոյեանական մրցումը: Խմբական առաջնութիւնը շահած է Սպարտակ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պասքէթի ախոյեանական մրցումներուն մէջ, առաջնութիւնը շահած է Երեւանի Մարմնամարզի ակումբին ներկայացուցած խումբը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԵ.

Ի՞ՆՉ Է ՔՈՒՐԴԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԹՈՒՐՔԸ

Ռայան — հպատակը վճարում էր այլ եւ այլ հարկեր հողի մշակութեան համար, իր անասունների համար, իր արհեստի համար, իր բնակութեան տեղի համար, իր գլխի համար, մի խօսքով, ամէն բանի համար, որ վերաբերում էին նրա կեանքի եւ ապրուստի անհրաժեշտութիւններին: Հարկերի չափը եւ նրանց քանակութիւնը ոչ կշիռ ունէին եւ ոչ սահման. դա կախուած էր առնողի խղճմտանքից:

Ռայայի տէր լինելու եւ հարկեր պահանջելու արտօնութիւն վայելողները կոչւում էին խաֆիր կամ ղարաբէյիներ: Դրանք ցեղի մէջ որ եւ իցէ նշանակութիւն ունեցող ազնուական մարդիկ էին: Օրինակ, գլխաւոր ցեղապետ ունի իր ազգականները, կամ պաշտօնակալները, նրանց ապրուստի համար տալիս է մի կամ աւելի գիւղեր, որոնց հասոյթով պէտք է կառավարուեն նրանք. այսպիսիները առնում են խաֆիրութեան իրաւունք: Նոյն իսկ պաշտօնակալները, կամ ցեղապետի ազգականները ունեն ծառաներ կամ սպասաւորներ. նրանց ռոճիկի փոխարէն տալիս են իրանց ստացած գիւղերից մի քանի շատ ընտանիքներ որպէս ծուխ, եւ այն ծառան վարւում է նոյն ընտանիքների հետ, որպէս իր սեփականութեան կամ հպատակների հետ: Ահա պատճառը, որ երկրի բաժանմունքը, բռնկեալ ամենախոշոր կտորներից, հասնում էր մի ընտանիքի:

Որպէս իշխանութիւնը, սկսեալ ցեղապետից, աստիճանաբար իջնում էր մինչեւ վերջին սպասաւորը, նոյնպէս եւ սեփականութեան իրաւունքը, սկսեալ երկրի խոշոր կտորներից, հասնում էր նրա ամենափոքր մասին:

Բայց երկրը ազաների (խաֆիրների) տոհմային կամ կալուածական ժառանգութիւնը չէր, այլ նա սեփականացուցած էր սրի ուժով. այս պատճառով, նա անդադար անցնում էր մի տիրապետողից դէպ միւսը, որի սուրն աւելի զօրութիւն էր ստանում:

Եւ այսպէս, պատերազմը տիրողների մէջ դառնում էր մշտական, անընդհատ:

Պատերազմների ժամանակ, իւրաքանչիւր հակառակ կողմերի թէ յաղթութեան եւ թէ յաղթուելու միջոցին, բնակիչների վիճակը սարսափելի էր: Օրինակ, մի ցեղ կամենում է խլել միւս ցեղի ձեռքից երկրի այս կամ այն մասը. նա կամ յաղթելով տիրում է, կամ աւար առնելով, թալանելով ամէն հանդիպածը, յետ է դառնում: Այսպիսի դէպքերում ժողովուրդը թողնում է իր տունը, տեղը, մշակութեան դաշտերը, եւ իր գլուխը միայն ազատելու համար, պատսպարւում է լեռների անմատչելի տեղերում: Կռիւը տեւում է երկար: Անասունները, անտէր մնալով, թշնամին կողոպտում է. հունձքը, անխնամ մնալով, չորանում է, ոչնչանում է. եւ կռիւներից յետոյ վրայ է հասնում մի նոր, ամենասարսափելի թշնամի — սովը:

Ժողովուրդը միշտ գտնւում էր անվերջ երկիւղի եւ յուսահատութեան մէջ: Նա չգիտէր, թէ էգուց կարո՞ղ է հանգիստ լինել, որովհետեւ թշնամին միշտ կանգնած էր, որպէս ասում են՝ նրա քամակին: Կռիւների փոթորիկների մէջ եթէ միանգամ զրկուեցան նրա մշակութիւնները բերքից, միւս օրը նա ուտելու հաց չունէր: Որովհետեւ նա ապագայի համար պաշար չէ պահում, նախ, որ պահելով տեղ չունի պահելու, երկրորդ, աւելորդ ծանրութիւնը միշտ արգելում է նրա փախուստը թշնամու ձեռքից, երբ նա աշխատում է ազատել իր գլուխը միայն:

Կռիւները, ժողովրդի անդադար անցնելը մէկ տիրապետողից դէպի միւսը, սպառում էին բնակիչների կեանքը սրով, կրակով եւ սովով:

Ցանկարծ երկրի նախկին տիրապետողն իրան յաղթուած է համարում. որպէս զի նա յաղթողի համար շահուելու ոչինչ չթողնէ, հրդեհում է ամբողջ գիւղորայք, աւերում է քաղաքները, կրակ է տալիս հասունացած հունձքերին, եւ բոլորովին անապատ դարձնելով երկիրը, որ պատկանում էր իրան, այնպէս թողնում է եւ հեռանում: Այսպիսի հանգամանքներում քուրդը կորցնելու ոչինչ չունէր, որովհետեւ նա մի ժամանակաւոր հիւր էր. իսկ այն բոլոր կրակի նիւթ դարձած շինութիւնները պատկանում են հայ կամ օտարազգի բնակիչներին. այն բոլոր մշակութեանց արդիւնաբերութիւնը նրանց ձեռքերի վաստակն է: Նոյն բարբարոսութեամբ վարւում էր եւ յարձակուողը, երբ տեսնում էր, թէ տիրելու անկարող է: Նա խոյս էր տալիս կռուի դաշտից, իր յետքից թողնելով աւերակներ եւ ամայութիւն:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Նիկողոսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հայկ Սէրէնկիւլեան, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեան եւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, նամակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով բարենպատակ կազմակերպութեանց կամ մամուլով մասնակից եղան իրենց սուգին՝
ՆԻԿՈՂՈՍ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ
մահուան առթիւ։

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին կողմէ։
22 Դեկտեմբեր, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ։
Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, ընկերները եւ համակիրները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մ. Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դաւիթեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր՝ ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Դաւիթեան եւ Աճեան ընտանիքներուն, եւ Տէր Գէորգ քհնյ. Դաւիթեանի յիշատակին։
Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

ԹՈՆԻ – ՍՈՒ ԲՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի կ՚ունենայ այս Շաբաթ գիշեր, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը, ժամը 21ին։
Պ. ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ կը խօսի ու կը կարդայ պատմական եւ երգիծական կտորներ։

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 28ին, Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի սրահներուն մէջ։
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Շաւիլի Նորակառոյց եկեղեցւոյն մէջ տեղի կ՚ունենայ հանդիսաւոր պատարագ, երգեցողութիւնները կը կատարուին եռաձայն, Պ. Նշան Սերգոյեանի ղեկավարութեամբ։ Կը պատարագէ Տ. Եսայի Ալթունեան։ Յաւարտ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ հիմնադիրներէն հանգուցեալ Տ.Բարթող քհնյ. Թապըմճեանի, Յակոբ Փափազեանի եւ Համբարձում Ֆըչըճեանի յիշատակին, ինչպէս նաեւ Հայ Կարմիր Խաչի անձնուէր անդամուհիներէն Օր. Զարուհի Գալֆայեանի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ որ այս Չորեքշաբթի օր, 25 Դեկտեմբեր, Ս– Ստեփանոսի տօնին առթիւ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, երկսեռ Դպրաց Դասու ննջեցեալ անդամներուն եւ երգիչ անդամոց հանգուցեալ պարագաներուն, նաեւ Կէյվէի եւ շրջակայից համայն նահատակներուն եւ Տ. Պսակ Ծ. Վ. Խորէնեանի հոգւոց ի յիշատակ։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

25 Դեկտ., Չորեքշաբթի առաւօտ Ծննդեան տօնի առթիւ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Րիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ։ Պիտի պատարագէ Թորգոմ քհնյ. Լիոնէն։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Պոմոնի Ս. Գր. Լուս. Եկեղեցւոյ
Նոր Տարւոյ և Ծննդեան ժամերգութեանց
22 Դեկտ. Կիրակի, Տօն Ս. Ստեփանոսի, (բացառաբար կը կատարուի այսօր, փոխանակ 24ի)։ Սկիզբ առաւօտեան ժամերգ. ժամը 8.30ին։
Սուրբ պատարագ ժամը 10ին։
Հոգեհանգիստ Խրիմեանի Հայրիկի ժամը 11.45ին։
Ի յարգանս անոր մահուան յիսնամեայ տարելիցին։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութեան

Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութիւնս, այսու արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Միութեանս բոլոր անդամները որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական պարտականութիւնները կատարած են մինչեւ 31 Դեկտ. 1956։
Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Դեկտ. 22ին, Կիրակի օր առաւօտեան ժամը 9ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 րիւ Թրէվիզ, Փարիզ։
Օրուան կարեւոր օրակարգ եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան Վարչութիւն
(ԿՆԻՔ)

ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի Կեդր. վարչութիւնը կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք մը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 16էն մինչեւ 21։ Գեղարուեստական ճոխ բաժինով — Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւն.։
Իսիի Խրիմեան ակումբը։
Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ եկեղեցին, իր ողբացեալ ղեկավար՝
ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ
մահուան տասներորդ տարեդարձին առթիւ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՇՔԵՂ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբի։
Այս Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 21ին,
Կը ցուցադրուի՝
«ՀԱՅՈՑ ՀԵՏՔԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ»
(Վենետիկ եւ Ֆիրինձէ)
գունաւոր ժապաւէնը։
Բացատրութիւն՝ Պ. Ֆէրտի Ապաճեան։
Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ։
Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր՝ ընտիր նուագախումբով։
Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի պարախումբին կողմէ։
Պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արգութեան» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։
Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, (Դեկտ. 21) կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Գաբրճեանի աշխատանոցը, 58 րիւ տ՚Ապուքիր, 4րդ յարկ, մէթրօ Սանթիէ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԽՆՋՈՅՔ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի խնջոյքը այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։
Սրահի ջերմութիւնը ապահովուած է։
Ճոխ պիւֆէ։

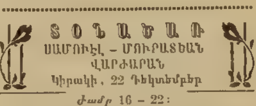

ՏՕՆԱԾԱՌ
ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Կիրակի, 22 Դեկտեմբեր
ժամը 16 – 22։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տօնածառի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, վարժարանին մէջ։
Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 22 DECEMBRE
1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8075 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3876

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԶԻՆԵԱԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Խաղաղութեան եւ ազատութեան ծարաւի մարդկութիւնը սրտատրոփ հետեւեցաւ Ատլանտեան Ուխտի խորհրդաժողովին, ուր պիտի վճռուէր աշխարհի ճակատագիրը։

Պատերա՞զմ թէ խաղաղութիւն։

Այս երկընտրանքն էր գրուած նժարին վրայ։

Դադրած են թնդանօթի որոտումները 1945էն ի վեր։ Ահաղանգը չի հնչեր այլեւս՝ ազդարարելու համար ամէն ժամ ռմբաձիգ օդանաւերու գալուստը, թունդ հանելով ջիղերը։ Շատոնց վերցած են պարենաւորման տոմսերը։ Պատերազմ չկայ։

Եւ սակայն կ'ապրինք զինեալ խաղաղութեան *շրջան մը։*

Նման շրջան մը ապրած է Եւրոպա՝ ամբողջ 44 տարի, 1870 – 71ի ֆրանքօ-գերման պատերազմէն մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմը։

Ալզաս – Լօրէնի կորուստը՝ իբրեւ հետեւանք անփառունակ պատերազմի մը, շատ ծանր ճնշած էր ասպետական Ֆրանսայի վրայ, որուն զաւակները հայրենասիրական ջերմ զգացումներով մեծցան, դպրոցական գրասեղաններէն սկսեալ։ Խլրտումները անպակաս էին Պալքաններու մէջ եւ այլուր։

Վեց մեծ պետութիւնները, որոնք կը կառավարէին աշխարհը, բաժնուած երկու խմբակցութեանց — Եռեակ Զինակցութիւն եւ Եռեակ Համաձայնութիւն — դէմ դիմաց կանգնած՝ կը սպառազինուէին խելայեղ վազքով։

«Եւրոպայի ներդաշնակութիւն»ը կը պահպանուէր արուեստական միջոցներով։ Կողմերը ամէն ճիգ կ'ընէին չխանգարելու համար խաղաղութիւնը։

Սակայն բաժակը յորդեցաւ ի վերջոյ եւ փոթորիկը պայթեցաւ 1914ին։ Անհատնելի աղէտը վերջ տուաւ զինեալ խաղաղութեան։

1945ին չորս մեծ դաշնակիցները շահեցան պատերազմը։ Սակայն կը նշուլէր խաղաղութիւնը։

Դաշնակիցներէն մէկը օգտուեցաւ առիթէն՝ մեծ յառաջխաղացութիւն մը արձանագրելու համար դէպի «համաշխարհային յեղափոխութիւն» տանող ճամբուն վրայ, իր թաթին տակ պահելով գրաւեալ հողամասերը, մինչ միւսները զօրացրուում կատարելով ազատութիւն կը շնորհէին թշնամի տիրապետութեան ենթարկուած երկիրներուն։

Տասներկու տարին բաւական չեղաւ հաշտեցնելու արեւելքն ու արեւմուտքը։

*Ու պայքարը կը շարունակուի երկու դաշնակիցներուն միջեւ։ Երկու հակոտնեայ գաղափարախօսութեանց՝ ազատութեան ու բռնատիրութեան միջեւ (*ընչազուրկներու բռնակալութիւն, *ըստ մարքսեան փարդապետութեան)։*

Ի՞նչ ոճիրներ գործուեցան քառասուն տարիէ ի վեր, որքա՞ն անմեղներ զոհուեցան յանուն համայնավարութեան։

Ատլանտեան Ուխտը մարմին առաւ ութ տարի առաջ՝ նոր աղանդներ խնայելու համար մարդկութեան։ Խաղաղութիւն եւ ազատութիւն ապահովելու համար աշխարհի։ Թումբ կանգնելու համար բոլշեւիկեան ծաւալումին առջեւ՝ դէպի արեւմուտք ու դէպի Միջին Արեւելք։ Մանաւանդ արգիլելու համար նոր պատերազմ մը։

«Եթէ կ'ուզես խաղաղութիւն ունենալ, չոր պահէ վառօդդ» կ'ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը։

Ատլանտեանի ուխտակիցները կը սպառազինուին, անտարկ ամբողջներու կ'ուզեն վերածել Եւրոպան, որպէսզի թշնամին երբեւիցէ չփորձուի նոր պատերազմ մը շղթայազերծել։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Ատլանտեան Ուխտի ժողովը հազիւ վերջացած, կառավարութիւնը ձեռնարկած է արդէն ելմտական եւ տնտեսական իր ծրագիրներուն իրագործման։

Ինչպէս գրած էինք, Ազգ. Ժողովը 191ի դէմ 264 ձայնով վաւերացուց արդէն 1958ի պիւտճէն։ Երէկ առաւօտ ալ Նախարարական ժողով մը գումարուեցաւ, մասնաւորաբար գիներու հարցին քննութեան համար։ Ինչպէս ծանօթ է, կառավարութեան մեծագոյն մտահոգութիւնն է ներկայիս գիներու խնդիրը։

Կայ նաեւ այլ պարագայ մը. ներածում եւ արտածում։ Սկիզբէն ի վեր Նախարարները կը մտածեն հաւասարակշռել ապրանքներու առուծախը՝ արտասահմանի հետ։

Տնտեսական Նախարարութեան քարտուղարը ծրագիր մը պատրաստած է ներածման համար։ Եթէ այս ծրագիրը ընդունուի, 1958ի ընթացքին 1700 միլիառի ներածում պիտի ըլլայ։ Ցառաջիկայ տարուան երկրին տնտեսական հաւասարակշռութիւնը պահելու համար՝ նմանօրինակ ծրագիր մըն է պատրաստուածը։

Այսուհանդերձ, ծրագիրը վաւերացնելէ առաջ խորհրդակցութիւններ պիտի ըլլան. Ֆրանսա կը մտածէ դրսէն փոխառութիւն մը ընել։ 450 – 500 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը պէտք է ընել՝ այս ծրագրին յաջողութեան համար։ Եթէ տեղի ձախողութեան մտնուի, երկրին տնտեսութիւնը ամբողջութեամբ պիտի խանգարուի։

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վարչապետ Ֆելիքս Կայեառ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ ուրբաթ գիշեր՝ ձայնասփիւռէն եւ հեռատեսիլէն։ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին հաշուեկշիռը ներկայացնելով, Վարչապետը գոհունակութիւն յայտնեց. — Ցարդ մեր պարտաւորութիւնները միայն զինուորական էին։ Ժողովին մէջ համաձայնեցանք կրկին՝ դիմադրաւելու համար որեւէ վտանգ՝ որուն սպառնալիքին տակ կը գտնուինք արդէն։

Կայեառ «վտանգ»ին մասին խօսելով, ըսաւ թէ անիկա Եւրոպայի արեւելեան շրջանէն չէ որ կու գայ, այլ՝ Միջին Արեւելքէն՝ ուղղակի եւ Ափրիկէէն անուղղակիօրէն։ Ջեկոյցին մէջ ըսուած է արդէն, թէ որքան կարեւորութիւն կը ներկայացնենք այդ շրջաններուն։

Նախագահ Այզընհաուըրի մասին խօսելով, Վարչապետը ըսաւ թէ ան չէ մոռցած թէ հրամանատար եղած է բանակներու՝ որոնք ազատագրած են Ֆրանսան։ Նախագահը, ըսաւ Կայեառ, բարեկամական վերաբերում ունի։ Արտաքին Նախարար Տըլլըս հարազատօրէն բացատրեց Այզընհաուըրի միտք բանին։

Առջի օր, Արտաքին նախարար Փինոյի գրասենեակին մէջ Եւրոպայի վեց երկիրներու Արտաքին նախարարներու ժողով մը գումարուեցաւ։ Կը մասնակցէին՝ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Հոլանտայի եւ Լիւքսէմպուրկի ներկայացուցիչները։ Երեքուկէս ժամ վիճելէ ետք, Արտաքին նախարարները որոշեցին դարձեալ հաւաքուիլ Փարիզի մէջ, Յունուար 6 – 7ին։

Հրատարակուած է կարճ դեկոյց մը, որ կը յայտնէ թէ նախարարները կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցած են, առաջին առիթով։ Իւրաքանչիւրը պարզած է իր տեսակէտը։ Որոշում մը տալէ առաջ, նախարարները յարմար սեպած են խորհրդակցութիւն ունենալ իրենց կառավարութիւններուն հետ։ Հետեւաբար, կը սպասուի Յունուար 7ին։

Արեւմուտքը նոյն ուժգնութեամբ կը պատասխանէ բոլշեւիկեան երկիրներու արտակարգ պատրաստութեանց։

Զինեա՜լ խաղաղութիւն։ Կամ «խաղաղ համակեցութիւն»։

Ո՛րքան ալ երկար տեւէ այս շրջանը, ճակատագրօրէն օր մը անպայման վերջ պիտի գտնէ անիկա։

Ու մարդկութեան աղէտը պիտի սկսի այդ օրը։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրէ Օր

ԽՕՍՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԸ ...

«Խօսում» է դարձեալ Երեւանը, թոհուբոհով, փողով ու թմբուկով։

«Հայկական պետական ռատիոկայան»ը յաջորդական ձայնասփռումներ կատարեց «Արտասահմանի Հայերի»ն համար. (առաջինը՝ Դեկտեմբեր 12, Եշ. օր, երկրորդը՝ Դեկտեմբեր 15, Կիրակի գիշեր)։

Ի՞նչ կ'ուզէք որ ներկայացուած ըլլայ «պետակա՞ն» մեր ձայնասփիւռը՝ տարահալած բազմութիւններուն։ Կապուտիկ – եանէն բանաստեղծութի՞ւն մը կարդացած է խօսնակը, հայրենական յուշեր արթնցնելու համար սրտերու մէջ, թէ՞ հատուած մը ներկայացուած է «Դաւիթ բէգ» օփերայէն, հոգիները ազնուացնելու համար։

Ընդհակառակն։

Փորձած է հոգիները պղտորել, կիրքերը գրգռել, պառակտումը խորացնել։

«Արտասահմանի Հայերի»ն համար Երեւանի ձայնասփիւռը ներկայացուած է Դաշնակցութիւնը եւ Դաշնակցութեան գործունէութիւնը՝ զաղթաշխարհի մէջ.. անելորդ է ըսել՝ թէ ի՛նչ լեզուով։ Բաւարարուինք, յայտնելով, թէ հայկական պետակա՞ն մեր ձայնասփիւռը, հայկական բիւրով ու որակով մեծագոյն կազմակերպութեան մասին, արտերկրի իր ունկնդիրներուն յայտնած է կարծիքը.. խալէտ Պէքբաշի, որ ուրիշ մէկը չէ, եթէ ոչ Սուրիոյ համայնավար պարագլուխը։

Հարցը այն չէ, թէ արտասահմանի Հայերը «արտասահմանցի» Պէքբաշի մը կարծիքներո՞ւն պէտք ունէին Դաշնակցութեան պատմութիւնն ու գործունէութիւնը իմանալու համար, այլ՝ հարցը այն է, թէ Երեւանը *օտար* ազգիներու կը դիմէ, իր հարազատներուն ներկայացնելու համար իր... հարազատները։

Կար ժամանակ մը, երբ «հայկական պետական ռատիոկայան»ը «արտասահմանի Հայերի»ն համար տեղեկութիւններ կուտար հայրենի երկրէն, հայրենի երգեր կը ձայնասփռէր եւ բանաստեղծութիւններ, որոնք հանոյքով, ու, ինչո՞ւ չէ, հոգեկան խորունկ հրճուանքով կ'ունկնդրուէին. չէ՞ որ, վերջապէս հայրենի երկրին գեղեցկութիւնները կը բերէին անոնք, հոգ չէ թէ ալիքներու ճամբով։

Ի՞նչ ըսել սակայն այս գրգռութիւններուն, որոնք ուրիշ նպատակ չունին, եթէ ոչ ե՛ւս առաւել պառակտել ցրտահար սրտերը։

Եթէ նիւթ չունէին, կրնային գոնէ հաղորդել «Արտասահմանի Հայերի»ն, թէ քանի՞ ծառ տնկեցին, իրենք, սոցիալիզմ... Տնկողները, «նոր ժամանակաշրջանում»...։

ԱՐՄԵՆԱԿ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, յայտարարուած էր թէ Ինտոնեզիոյ Նախագահը՝ Սուքարնօ, արտասահման պիտի անցնի՝ հանգստանալու համար։ Թուականն ալ որոշուած է ներկայիս — Յունուար 5։ Հանրապետութեան Նախագահը պիտի փոխարինէ Ինտոնեզիական Խորհրդարանի նախագահ Տոքթ. Սարթօնօ, որ այս ուղղութեամբ երդման արարողութիւն մըն ալ ըրաւ։

Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Նախագահ Սուքարնոյի ներկայութեան, մինչ բանակը խիստ հսկողութիւն կ'ընէր Խորհրդարանին շրջակայքը։

Խորհրդարանին մէջ, Նաւատորմի Նախարարը յայտարարեց, թէ Խ. Միութիւն 140 միլիոն տոլարի նաւեր պիտի տայ Ինտոնեզիոյ։ Նաւերուն մեծ մասը ռուսական պիտի ըլլայ։ Ինչպէս ծանօթ է, Ինտոնեզիա ցարդ կը մտածէր Հոլանտայէն առնել իրեն պէտք եղած նաւերը՝ արշիպեղագոսին մէջ երթեւեկը կանոնաւորելու համար. Թոքիօ մերժեց գոհացում տալ այդ պահանջքին՝ այնքան ատեն որ պատերազմի վնասներու հատուցման համաձայնագիր մը չէր ստորագրուած երկու երկիրներուն միջեւ։

Մինչ այս մինչ այն, Սէլէպի հարաւային շրջանին մէջ ինտոնեզիական բանակը կ'աշխատի զսպել ապստամբական շարժում մը, որ բնակչութիւնը ահաբեկած է։ 32.000 գիւղացիներ ապաստանած են արդէն ապահովութեան կեդրոններուն մէջ։ Ապստամբներուն գործունէութիւնը այնքան մտահոգիչ դարձած է, որ օդանական ուժեր ղրկուած են բանակին։ Զինուորական բանբեր մը յայտարարեց, թէ բանակը կացութեան տէրն է։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Գերագոյն Խորհուրդին հրամանագիրով Քոզլով նշանակուած է Ռուսական Դաշնակցային Հանրապետութեան Վարչապետ։ Ցարդ այդ պաշտօնը կը վարէր Եասնով, որ իր յաջորդին օգնականը եղաւ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ 1956ի ապստամբութեան ընթացքին, Իմրէ Նակիի կառավարութեան Պատերազմական Նախարար Փալ Մալեթէր կը պահանջէր որ ռուսական բանակը հեռանար Հունգարիայէն. ասոր վրայ ձերբակալուեցաւ եւ բանտարկուեցաւ։ Ներկայիս, Մալեթէրի երեք տղաքը նամակ մը գրած են մարեշալ Բուլկանինի, որ միջամտութիւն մը ընէ, ի նպաստ իրենց հօր։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Թունուզեան սահմանագլուխին վրայ ծանր բախում մը եղաւ բանակայիններու եւ ապստամբներու միջեւ։ Ըմբոստները 71 հոգինոց խումբ մը կը ներկայացնէին, որոնց 70 հատը սպաննուած է եւ մէկն ալ՝ ձերբակալուած։ Բազմաթիւ զէնքեր գրաւուած են։ Բանակայինները երեք զոհ եւ 16 վիրաւոր տուած են։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը օդանաւային պաշտպանութեան ծրագիր մը կը պատրաստէ՝ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին հետեւանքով հաւանական վտանգի մը առաջքն առնելու համար։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Լոյտի մասին խօսելով, յայտարարեց թէ անգլիական կառավարութիւնը Խ. Միութեան հետ բարեկամական յարաբերութիւններ ստեղծելու նպատակ չունի։

ՊԷԼԿՐԱՏԻ մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Հունգարացի չորս երեսփոխաններ իրենց հրաժարականը ներկայացուցած են, Խորհրդարանի վերջին ժողովին մէջ։ Հրաժարման պատճառները ծանօթ չեն։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Մարմարա օրաթերթը Դեկտեմբեր 13–ին կը հաղորդէր թէ Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը « ծայրագոյն վարդապետի» աստիճան պիտի տայ... եպիսկոպոսի մը, որ նոր կը վերադառնար Էջմիածնէն, ուր գացեր էր եպիսկոպոսանալու, ինչպէս օրէնք է:

Պոլսոյ հայ ժողովուրդը... կատակ կարծեց այս լուրը: Ոմանք «հինգերորդ դասարանէն չորրորդ իջնելու պէս բան մը» համարեցան, բայց եւ այնպէս ուզեցին հասկնալ թէ... «ինչո՞ւմն է բանը»: Մարմարա կ'աւելցնէ թէ « մեր ժողովուրդը կ'ուզէ սորվիլ եւ գիտէ սորվիլ», նոյնիսկ ... մանիէրիստներու «միտ բանին»:

Հետաքրքիրները գոհացնելու համար, Պատրիարքարանէն կը թելադրուի կարդալ՝

Ոչ թէ Պօղոսի նախընտիր աշակերտին յանձնարարութիւնը. — « Ձեռս վաղվաղակի յուրուք վերայ մի՛ դնիցես » (Ա. Տիմ. Ե. 22):

Ոչ թէ Ներսէս Շնորհալի կաթողիկոսին նշանաւոր «Թուղթը» (էջ 125, տպ. Վենետիկ) — «Զանարժանս յառաջ կոչել յաստուածայնոյն սպասաւորութիւն՝ ի կորուստ կոչողացն եւ կոչեցելոցն, եւ զարժանաւորս յետս կացուցանել, դպիրծրս իբրեւ զսուրբս, եւ զսուրբս իբրեւ զպիղծս վարկանելով», (կ'արժէ կարդալ այս «Թուղթը» ամբողջութեամբ):

Ոչ ալ Հնգամատեանը. — « Մի՛ մատիցէ մատուցանել պատարագ Աստուծոյ ... այր կաղ կամ կոյր կամ կարճունչ կամ ականջատ, կամ այր ձեռնբեկ կամ ոտնբեկ, կամ սապատողն կամ չիլ կամ պլտաչկն, կամ այր՝ յորում իցէ քոս կամ քաղցկեղ կամ միործի» (Ղեւտ. ԻԱ. 18):

Այլ Օրմանեանի Հայոց Եկեղեցին, — որ արժանացած է բազմաթիւ տպագրութեանց, փոյթ չէ թէ ոմանք (Պուէնոս–Այրէս) լեցո՞ւն տպագրական սխալներով, — էջ 154, ուր գրուած է.

« Վարդապետական աստիճանը, որ աստուածաբանական մագիստրոսութեան համապատասխանող աստիճան մըն է, ուսուցչութեան առեն ձեռնադրութեանց կերպարանը կ'առնէ: Երկու աստիճաններու կը բաժնուի, փոքր ու մեծ, կամ մասնաւոր ու ծայրագոյն: Այս վերջինը եպիսկոպոսական աստիճանի համանման պատիւներ եւ առանձնաշնորհումներ կը վայելէր երբեմն, երբ քիչերու կը տրուէր այդ աստիճանը: Վարդապետութեան երկու աստիճաններն ալ կը տրուին ծայրագոյն աստիճան ունեցող եպիսկոպոսներու ձեռքով»:

«Մարմարա»յի բերնով Օրմանեան կարգացողը հարկ կը համարի պարզաբանել Օրմանեանի հայերէնը եւ յայտարարել.

«Վերջին նախադասութենէն կը հետեւի թէ կրնայ պատահիլ, որ վարդապետ մը եպիսկոպոսանայ՝ առանց «ծայրագոյն վարդապետի» աստիճան ունենալու. բայց որպէսզի եպիսկոպոս մը կարենայ վարդապետական յիշեալ երկու աստիճանները տալ ուրիշի մը, պայման է որ նախ ինք ստացած ըլլայ ծայրագոյն վարդապետի աստիճանը »:

Հիմա մեր կարգն է ըսելու.

« Օրմանեանի վերջին նախադասութենէն առանկ բան չի հետեւիր, բայց Օրմանեանի մեկնիչին վերջին նախադասութենէն կը հետեւի թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ծայրագոյն վարդապետի աստիճան չունէր որ տար այն եպիսկոպոսին զոր նոր էր օծեր »:

Մարմարա չըսա՞ւ այս բանը: Պոլսեցի՞ն ալ չըսաւ ու ... կլլեց:

Մարմարային լօ – լօ, Պոլսեցիին լօ–լօ, մեզի՞ ալ լօ–լօ:

Արդ, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը «ծայրագոյն վարդապետ» էր՝ երբ եպիսկոպոս չէր դեռ: Կարդալ «Էջմիածին» ամսաթերթին մէջ, 1950 Մարտ – Ապրիլ թիւը, էջ 86, ուր յօդուածի մը տակ, որ խորագրուած է «Մեր հարազատ լեզուն», այժմու կաթողիկոսը ստորագրած է «ծայրագոյն վարդապետ», առաւել եւս՝ կրելով համալսարանական տիտղոս:

Նպատակ չունիմ քննելու թէ ո՞ր ակէն ջուր կը խմէ Օրմանեան՝ «վաւերական» բաներ ըսելու համար մեր եկեղեցական աւանդութեանց մասին: Ոչ ալ մատնացոյց ընելու նոյն Օրմանեանին սա պարբերութիւնը. «Հայ եկեղեցւոյ մէջ հաստատուած վարդապետութեան երկու աստիճանները, «մասնաւոր» ու «ծայրագոյն» վարդապետ, ճշդիւ (?) կը համապատասխանեն եւրոպական համալսարաններու մէջ տրուած՝ աստուածաբանական գիտութեան արտօնեալի (լիսանսիէ) եւ [illegible] (տոքթէօր) աստիճաններուն» (էջ 186): Հարկ չեմ տեսներ կարմիր գիծով մը ցոյց տալու հեղինակը, որ արտայայտուած է այս պարբերութեան յաջորդող տողերուն մէջ: Բայց պարտք կը համարիմ հասկնալ մեր այժմեան պատրիարքէն, որ գոց գիտէ Օրմանեանի գիրքը՝ իբրեւ ... եօթնեւրորդ Աւետարան կամ Նոր Մաշտոց, թէ կանոնական աւանդութի՞ւն մը կայ որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը նախ եպիսկոպոս ձեռնադրեց եւ օծեց, յետոյ ղրկեց Պոլսոյ պատրիարքին որ ծայրագոյն վարդապետ ձեռնադրէ, թէ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ուրի՞շ պատճառներ ունէր՝ «ծայրագոյն վարդապետի» աստիճան չտալու համար անոր, զոր կ'աստիճանաւորէ այն որ շատ կը հոլովէ մէկ Գլուխ եւ մէկ հոտ տաղբաղը: Կարեւորն այն չէ թէ «նախընթացներ» կան «ծայրագոյն վարդապետի» աստիճան տալու յետ եպիսկոպոսացման, այլ այն թէ ինչո՛ւ կաթողիկոսը չի տար ու պատրիարքը կու տայ, մէկուն թերին միւսը լրացնելու ձեւով մը՝ մէկ ամիս չանցած, վերադարձի ճամբուն վրայ:

Տեղի չտալու համար նման կեղակարծութեանց, լաւ չէ՞ր կամրջայլուխ մը հաստատել Պոլսոյ մէջ, կանոնական ձեւով չարունակելու համար ճամբորդութիւնը դէպի Էջմիածին այն ջուրի ճամբային վրայ, որ յատուկ է եպիսկոպոսներուն, փոխանակ Էջմիածնէն ետքը ճամբորդութիւնը վերջացնելու Պոլիս՝ հուսկ ու վերջին օրհնութիւնը ստանալու ձեւով մը:

Այլապէս պիտի գտնուին չատեր, որոնք նման փինիռաժները պիտի վերագրեն գիտակցութեան, որ անսովոր էր Արմաշի դպրեվանքին սկեպտիկ աւանդութեանց մէջ, ուրիշներ... մանիէրիամի, որ յատուկ է առաւելապէս երիտասարդութեան, ոմանք ալ՝ «թերին եւ անընդունելին» ստուգող եկեղեցական բացառիկ ու բարձրագոյն կարգի մը, որ տրուած է միայն Պոլսոյ Հայոց պատրիարքին:

Վասն զի, եթէ աւանդութիւն դառնայ այս պարագան, ի վերջոյ մեզի կը մնայ սպասել որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, առաւօտ մը, ճամբայ ելլէ Էջմիածնէն Պոլիս, «ծայրագոյն վարդապետի» աստիճան ստանալու համար Պոլսոյ մեր պատրիարքէն կամ օրինականացնելու համար իր «թերին եւ անընդունելին»:

ԱՐԱԶ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Ժընեւի համալսարանին դասախօսներէն Փրոֆ. Կոտէլ, որ ծանօթ է իր հայագիտական ուսումնասիրութիւններով, վըլ–խաւորապէս հրատարակուած Պոլսոյ Հայոց Ազգ. Հիւանդանոցին Տարեցոյցին մէջ եւ այլուր, դասախօս նշանակուած է նոյն համալսարանին հայ լեզուի դասընթացքին, որ նոր հաստատուած է:

Փրոֆ. Կոտէլի անդրանիկ զաւակը, Վաչէ Կոտէլ, Ֆրանսերէնի թարգմանած է Վարուժանի բանաստեղծութիւններէն հատընտիր կտորներ, եւ հրատարակած զուիցերական գրական պարբերաթերթերու մէջ:

ՊՈԿՏԱՆ Փ. ՀԱՃՏԵՌԻ ԵՒ ԻՐ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՕՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բազմակողմանի հմտութեամբ օժտուած ռումէն մտքի առաջաւոր դէմքերէն մէկն էր Պոկտան Փ. Հաժտեու, որ շարք մը պատմագիտական հետազօտութիւններով սերտօրէն կապուած պիտի մնայ ռումանահայ գաղութի անցեալի պատմութեան հետ:

Ծնած է 1838ին, Հոթինի Քրիսթինեշթ գիւղը, մոլտաւական ծագումով փեթրի–չէյքու բնտանիքէն եւ մեռած՝ Քըմփինա, 1907ին:

Եարքովի համալսարանը աւարտելէ ետք, Փ. Հաժտեու ինքնայարդացումով կը տիրանայ գիտական ու լեզուաբանական մեծ հմտութեան եւ անդամ կ'ընտրուի Փեթրոկրատի ակադեմիային: Իր հայրենիքին մէջ, մինչեւ մահը, նուիրուած է գրականութեան:

Փ. Հաժտեու միաժամանակ եղած է գրագէտ, բանաստեղծ, նորավիպագիր, թատերագիր, պատմագէտ, հնաբան, ցեղագիր, բանասէր, ստուգաբան, քրոնիկագիր, քննադատ, երգիծաբան, սլաւագէտ, լատինագէտ, խորհրդարանի անդամ ու ակադեմական:

Ստեղծագործական իր կեանքը կը սկսի Եարքովի ուսանողութեան շրջանէն, երբ առիթը ունեցաւ ճանչնալու ռուս գրականութեան ականաւոր դէմքերը:

Գրական ու գիտական ստեղծագործութեան զուգընթաց, Հաժտեու մասնակցեցաւ նաեւ ռումէն հասարակական կեանքի զարգացման:

Իր պատմական հետազօտութեանց կարգին, Հաժտեու գրաւած է նաեւ Հայերու անցեալով՝ ռումէն հողին վրայ, վեր հանելով Հայոց շինարար դերը Ռումանիոյ մէջ: Ան կը ծանրանայ հայ վաճառականներու ռումէն առեւտուրի զարգացման մատուցած ծառայութեանց վրայ, յիշատակելով «հայ կառքերը», որոնց միջոցաւ տեղի կ'ունենային այդ ժամանակի Ռումանիոյ արտածման եւ ներածման ապրանքներու փոխադրութիւնը:

Հաժտեու իր « Էթիմոլոժիքում մակնում » (Պուքրէշ, 1887) բառգիրքին մէջ կը խորացնէ իր ուսումնասիրութիւնը Հայոց կեանքի մասին՝ հին Ռումանիոյ մէջ, քննելով միաժամանակ ռումէն եւ օտար հին քրոնիկագիրները եւ սլաւական, յունական եւ ռումէն կրօնական գրութիւնները:

Հաժտեու շատ կարեւոր ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է նաեւ 1888–ին, ուր կ'ըսէ թէ Արճէշի վանքը հին հայ գաղթականներու ձեռակերտն է, յենուելով պատմական այն փաստին վրայ, թէ Ռումէնները երբեք գաղթականներ չեն ունեցած Հայաստանի մէջ, մինչդեռ Արճէշի շրջանին մէջ հայ գաղթականութեան գոյութիւնը յիշատակուած է ԺԴ. դարուն: Հաժտեու կը յիշէ նոյնպէս թէ Արճէշ գիւղաքաղաքի կնիքը, որ կը ներկայացնէ եկեղեցիի արծիւ մը, հայկական ծագում ունի:

Արճէշ բառին կազմաբանական վերլուծումով՝ Հաժտեու կը յանգի միեւնոյն եզրակացութեան:

Հաժտեուի յայտնած կարծիքը յետագային հաստատեցին նաեւ Ա. Շուաթի պատմաբանը, Ֆրանց Եաֆէ, Սթըրժիքովսկի եւ Թորոս Թորամանեան, հայ անուանի ճարտարապետը, որոնք պնդեցին թէ հայ վարպետները աշխատած են Արճէշի վանքին կառուցման համար:

Ռումէն հեղինակ Ալպուասրիչեանուեսօ, 1927 Ապրիլ 22ին, Փարիզ գումարուած Պատմական գիտութեանց համաժողովին մէջ «Հայկական ազդեցութիւնները ստորին Դանուբի կրօնական ճարտարապետութեան մէջ» իր ուսումնասիրութեամբ, ի մէջ այլոց կը գրէ. — Արճէշի եկեղեցիին զարդարանքը կը յիշեցնէ Ժ. – ԺԴ. դարերու հայ եւ վրացական եկեղեցիներու զարդարանքը:

Ուրեմն, հաւանական է, որ Արճէշի յիշատակարանի զարդարանքին համար աշխատող արեւելքցի վարպետներուն մէջ Հայեր ալ կային, կամ, գոնէ անոնց դպրոցին մէջ կազմուած եւ իրենց դեղարուեստական եղանակներէն խորապէս ազդուած արուեստագէտներ:

Հաժտեու ռումէն մշակոյթի մեծագոյն դէմքերէն մէկը ըլլալով հանդերձ, մանրակրկիտ պրպտումներ ըրած է՝ երեւան բերելով հայ մտքին ու արուեստին, լուսաւոր հետքերը, Ռումանիոյ մէջ:

Թ. ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

——o——

Յառնուածքով եղած է հաւաքական աշխատանքի մարդը: Չէ փնտռած ամէն անգամ մեծ դերերով հանրութեան ներկայանալու առիթներ: Ստանձնած է սիրով ամէն դեր, համարելով որ թատրոնը հաւաքական աշխատանքի կրկէս մըն է, ուր անհատի պաշտամունքը կրնայ վնասակար հանդիսանալ ընդհանուր գործի յառաջդիմութեան տեսակէտէն:

Այդպէս են արուեստի ճշմարիտ երկրպագուներն ու ծառայողները:

Ես առիթը ունեցած եմ, հոս, Փարիզի մէջ, Ֆրանսական Ազգային Թատրոնի բեմին վրայ տեսնելու խաղը մեծանուն Ֆրանսացի դերասան Տրնի տ'Ինէսին, Թէատր տը Պանվիլի «Կրէնկուար»ին նոյնինքն հերոսին՝ Կրէնկուարի դերին մէջ: Հիացած եմ իր զմայլելի խաղով:

Ուրիշ օր մը, նոյն թատրոնին մէջ, ներկայ եղած եմ Ալֆրէտ տը Միւսէի « Լօրէնզաչիօ»յին: Պզտիկ դեր մը, գրեթէ անխօս, կարտինալի մը դերը խաղացող դերասանը ուշադրութիւնս գրաւած է իր գեղեցիկ խաղով: Դիմած եմ յայտագրին եւ աչք մը նետելով անոր վրայ տեսուած եմ որ այդ «փոքր» դերը խաղացողը ուրիշ մէկը չէր եթէ ոչ մեծանուն Տրնի տ'Ինէսը:

Մեծ ու փոքր դեր գոյութիւն չունի ճշմարիտ արուեստագէտին համար:

Այդ փաղանգին կը պատկանէր ողբացեալ Միքայէլ Մանուէլեանը: —

×

Ինչպէս բեմին վրայ, այնպէս ալ կեանքի մէջ, շատ սիրուած ու յարգուած անձնաւորութիւն մը եղած է Միքայէլ Մանուէլեան: Ազնիւ, բարի, արժանաւորները յարգող ու սիրող, եւ անողոք՝ բոլոր անտաղանդ կաչաղակներուն հանդէպ:

Ս. Սարգսեան «Միքայէլ Մանուէլեան» հատորին մէջ կը պատմէ հետեւեալ դէպքը, քաղուած մեծանուն գրող Ստեփան Զօրեանի յուշերէն.

« Մի անգամ երիտասարդ մի դրամատուրգ լսելով որ Միշոն (մտերմական շրջանակներու մէջ այդպէս կը կոչէին Մանուէլեանը) աննպաստ կարծիք է յայտնել իր պիէսայի մասին հարցնում է նրան.

— Ճի՞շդ է ընկեր Մանուէլեան, որ դուք ասել էք թէ իմ պիէսը վատ է:

— Ո՛չ: Ես այդպէս չեմ ասել, պատասխանում է Միշոն: Ես ասել եմ ոչ թէ վատ է, այլ շա՛տ վատ է »:

Ուրիշ օրինակ մը եւս, այդ կարգէն, որ կը հաստատէ Միքայէլ Մանուէլեանի ճշմարտախօս նկարագիրը. —

«Սունդուկեանի անուան թատրոնում ընթերցւում էր մի պիէս, որը վերջանում էր « խնտէրնացիոնալ»ով: Ունկնդիրներից շատերը գովում են, մի մասն էլ խորհուրդներ է տալիս հեղինակին՝ սիրտը չկոտրելու համար: Խօսք է վերցնում Մանուէլեանը եւ, հաւատարիմ իր սկզբունքին՝ ճշմարտութիւնը, ասում է. «Ինտերնացիոնալը աշխարհը կը փրկի, բայց այս պիէսը չի փրկի...». Եւ սառը ջուր լցնելով հեղինակի գլխին, նստում է իր տեղը»:

Հակառակ այն հանգամանքին, որ կային, որ անողոք կեցուածք ունէր պատնտախօս եւ անարժան տօն – քիչլիներուն հանդէպ, այսուհանդերձ քաջալերող եղած է միշտ երիտասարդութիւնը եւ ամէն առթիւ ալ առաջնորդած է անոր քայլերը:

Հայաստանի կառավարութիւնը բարձրօրէն գնահատելով հայ թատրոնի անխոնջ առաքեալին ծառայութիւնները, 1924 Փետրուար 27ին, մեծ շուքով կը տօնէ անոր թատերական գործունէութեան 30ամեակը, եւ Մանուէլեան առաջիններէն մէկը կ'ըլլայ վաստակաւոր արուեստագէտի կոչումը ստացողներէն:

Ցօբելեանին հանդիսութեան օրը հարիւրաւոր հեռագիրներ եւ նամակներ կը տեղան զանազան վայրերէ, շնորհաւորելով անզուգական դերասան – գրողի յոբելեանը: Եւ այնուհետեւ Միքայէլ Մանուէլեանի կուրծքը կը զարդարուի պետական շքանշանով:

Մինչեւ իր կեանքին վերջին շունչը, հայ բեմի «կախարդ»ը ծառայեց իր ժողովուրդին եւ փառքով ինկաւ պատուոյ դաշտին վրայ 1944 Հոկտ. 7ին:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(4 եւ վերջ)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Գրագէտ մը՝ որ սկսած է յաղթանակել Արեւմուտքի մէջ, մինչ իր երկիրը՝ Խ. Միութիւն, լռութեան դատապարտած է զինքը: Տարիներէ ի վեր, իր գործերը յարմար չեն նկատուիր՝ տպուելու համար: Իտալիոյ մէջ սակայն իր վէպը՝ «Տոքթէօր Ժիվակօ» սկսած է ահագին աղմուկ բարձրացնել եւ անցկութեամբ կը սպասուի անոր թարգմանութեան :

Այս մարդը կը կոչուի Պորիս Փասթերնաք, ռուսական արդի գրականութեան մեծագոյն դէմքերէն մէկը, եւ, անկասկած՝ ամէնէն խիզախը: Խորհրդային Գրողներու Միութեան կողմէ դատապարտուած՝ որ կը պատկանի «ներքին տարագրութեան», Փասթերնաք պատասխանած է. «Երկիրս պիտի չձգեմ երբեք»: Սակայն, իր երկրէն դուրս է, որ արձագանգ կը գտնէ իր տաղանդը :

Պորիս Փասթերնաք կը բնակի Մոսկուայէն քանի մը քիլոմեթր անդին հաստատուած խորհրդային գրողներու գիւղին մէջ, իր ապաստանին եւ երկու չուներուն հետ: Տան մէջ կ՚ընդունի դրացիներ, որոնք իրեն պէս գրողներ են եւ ժամանակ կ՚անցնէ՝ գրականութեան եւ արուեստի մասին վիճելով: Վաթսունըեօթ տարեկան է :

Խորհրդային իշխանութիւնները զինքը մարտիրոս մը չըրին, այլ՝ դատապարտեցին կէս-լռութեան: Ներկայիս, Պորիս Փասթերնաք կրնայ թարգմանել միայն օտար գրողներու գործերը: Անցեալ ամառ, Մոսկուայի թատրոնին մէջ Շիլլերի Մարի Ստիւարթը, իր թարգմանութեամբ, Ռիլքէի բանաստեղծութիւնները, դարձեալ իր թարգմանութեամբ, մեծ աղմուկ հանեցին Ռուսիոյ մէջ:

Քանի մը ամիս առաջ, խորհրդային «Զնամիա» պարբերականը երբ հաղորդեց թէ «Տոքթէօր Ժիվակօ»ն պիտի հրատարակուի, կարծուեցաւ թէ արգելքը վերցուած [illegible] Փասթերնաքի վրայէն: Քանի մը շաբաթ վերջ սակայն, Պետական Հրատարակչութիւնը կը հաղորդէր, թէ գրքին տպագրութիւնը յետաձգուած է: Իրեն չէին ներած կարգ մը նախադասութիւններ, ինչպէս. «մարքսիզմը բաւարար ամբողջութիւն մը չէ՝ գիտութիւն նըկատուելու համար», կամ՝ «կը մտածեմ թէ համայնացումը յիմարութիւն մըն էր եւ ձախողեցաւ, թէեւ չեն ուզեր ընդունիլ այս ձախողութիւնը»: Դատապարտուած է՝ աւելի կամ նուազ չափով վերջին շրջանի ռուսական կեանքը քննադատելուն համար :

Իր գրքին մէջ ներկայացուած է 1903էն 1929 ընկերութեան մը յաջողութիւնը՝ ուրիշի մը խորտակումով, բայց այս բոլորը՝ բժիշկ Ժիվակոյի բերնով. վերջապէս, յեղափոխութեան փիլիսոփայութիւնն է, որ գրուած է մէջտեղ. «Կեանքին իսկական արժէքը, կ՚ըսէ ան, ճշմարտութիւնն ու գեղեցկութիւնն են եւ մարդկային իշխանութիւնը չէ, որ մեզ պիտի առաջնորդէ դժուարին այս ճամբայէն»:

Երկարատեւ լռութենէ մը ետք, Փասթերնաքին առիթը տրուեցաւ՝ որպէսզի ըսէ այն, ինչ որ կ՚ուզէր ըսել: Միլանի համայնավար հրատարակիչներէն մէկը իրեն առաջարկեց վէպը տպել: Ձեռագիրը փոխադրուեցաւ Իտալիա: Խորհրդային Գրողներու Միութիւնը Փասթերնաքի առաջարկեց, որ վերաքննէ իր գործը. գրագէտը չհամաձայնեցաւ եւ իր տեսակէտը յայտնեց իտալացի հրատարակիչին: Գրողներու Միութեան քարտուղարը անձամբ գնաց Միլան, հրատարակիչը համոզելու համար. սակայն, այս վերջինը տեղի չտուաւ, յայտարարելով թէ գաղափարական տարակարծութիւնը զինքը չի հետաքրքրեր. բաւական է՝ որ գիրքը գլուխ-գործոց մըն է:

Միլանի բնակչութիւնը իրաւունք տուաւ հրատարակիչին եւ քանի մը ժամուան մէջ «Տոքթէօր Ժիվակօ»յի յաջորդական երկու տպագրութիւնները սպառեցան :

Անցեալ շաբաթ, խումբ մը օտար լրագրողներ Մոսկուայի մէջ այցելութիւն մը տուած են Փասթերնաքի եւ հարցումներ ուղղած անոր՝ «Տոքթ. Ժիվակօ» վէպին մասին: Ռուս գրագէտը պատասխանած է լրագրողներու հարցումներուն, աւելցնելով թէ ինք շատ պիտի ուզէր իր վէպը տպուած տեսնել Մոսկուայի մէջ ....:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Ծանօթ է, որ Եղիշէ Չարենց իր բանաստեղծութիւններէն զատ ունի նաեւ արձակ էջեր ու կարծիքներ՝ գրականութեան մասին : Ստորեւ՝ նմոյշ մը—

Որքան էլ փոքր լինի ժողովուրդը եւ նրա գրականութիւնը, վերջինս չի կարող չունենալ իր ինքնատիպ, եզակի եւ անկրկնելի նրբերանգը, որպիսին յատուկ են միայն տուեալ գրականութեանը եւ նրա լաւագոյն ներկայացուցիչներին :

Որպէս օրինակ ես վերցնում եմ հայկական պոեզիան (բանաստեղծութիւնը), անցեալի ու ներկայի պոեզիան, որովհետեւ վերջինս ինձ աւելի է ծանօթ, քան որեւէ այլ ազգային գրականութիւն: Ես տեսնում եմ, որ այնպիսի վարպետներ, ինչպիսիք են մեր միջնադարեան աշխարհիկ բանաստեղծները, չի կարելի գտնել ուրիշ ոչ մի գրականութեան մէջ, հարկաւ ո՛չ նրանց հանճարեղութեան իմաստով, այլ գոյների ու երանգների, ձեւերի եւ մշակման իմաստով : Այսօր նրանք մեծ օգնութիւն են ցոյց տալիս ինձ՝ ձեւեր կերտելու ասպարէզում :

×

Յովհաննէս Թումանեանը մէկն էր այն երջանիկներից, որոնց հոգեկան հմայքը, տաղանդի կարողութիւնը այնքան էր զօրաւոր, որ ճեղքում էր ամէն մի արգելք ու պատնէշ, հասնում էր ուրիշ սրտերի խորքը, դառնում էր հանուր ու մարդկային :

Նա ինձ թւում էր յաճախ երազում տեսած, կամ մանկական հէքեաթից մեր աշխարհն ընկած կախարդական մի հայելի, որին նայողը կը տեսնի իր մանկութիւնը, մանկութիւնը մութ ու անվերադարձ : Հին, անցեալի, նահապետական գիւղի մութ ու կախարդ կենցաղի հայելին էր Թումանեանը, այնտեղից, ծուխ ու մշուշ դարձած տարիների ծոցից բերել էր Թումանեանն իր հետ մի կախարդական լապտեր :

×

Մի զարմանալի քնքոյշ ու խնդալից զգացմունք եմ ունենում իւրաքանչիւր անգամ, երբ յիշում եմ, որ այնտեղ, գրասեղանիս դարակում պահուած են Տէրեանի — հասկանո՞ւմ էք, իսկական նրա ձեռագրերը ... Նրա ձեռքով գրուած այդ թերթիկները ... երբ անչափ տըխուր եմ լինում, հանում եմ եւ նայում ... կարծես արեգակն է պահուած իմ գրասեղանի դարակում :

Հիմա, տարիների մութից, մեր պոեզիայի էջերով ձգուել էր դէպի հորը եռաջակի մի շղթա՞յ: Շղթայի այս ծայրում, ամենամօտը մեզ ու ամենասիրելին Տէրեանն էր. այն ծայրում, մեր այսպէս կոչուած «նորագոյն պոեզիայի» հիման կէտում — Յովհ. Թումանեանը : Մէջտեղում Աւետիք Իսահակեանն էր, երկուսին էլ հարազատ ու «ազգակից» — աջից ու ձախից :

×

Ցառնեցիր յանկարծ վիթխարի թափով
Դու շռնդալից այգին ընդ առաջ ,
Լցուած եռդմային օրերի տապով՝
Կանգնեցիր՝ ձեռքիդ պայքարի շեփոր ,
Եւ դարձար այնքան նոր ու աննման :

Ե. ՉԱՐԵՆՑ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՆՄԱՔՈՒՐ ԼԵԶՈՒ

Երեւանի մէջ հրատարակուող Ոզնի երգիծաթերթը «Անմաքուր լեզու» խորագրով այս հեգնախառն գրութեամբ կը քննադատէ ֆորմալիզմները, որոնք կ՚աղաւաղեն հայ լեզուն.—

Տարիներ առաջ, մեր թերթերից մէկում գրուեց այն մարդկանց մասին, որոնք շատ են սիրում խօսել ռեբուսային լեզուով, այսինքն՝ կրճատուած բառերից կազմում են անհասկանալի, անհեթեթութեան հասնող նախադասութիւններ: Այդ հիւանդութիւնը մինչեւ հիմա էլ շարունակւում է: Մի օր ընկերս, հանդիպելով ինձ, հարցրեց.

— Կարո՞ղ ես ասել, թէ ի՞նչ է նշանակում ԿԻՐՔԱՂԱԹ :

— Ի հարկէ կարող եմ, կիրքաղաթը — նշանակում է կիրակնօրեայ քաղի առաւելութիւնները:

— Անհամ բացատրութիւն :

Մի փոքր մտածելուց յետոյ, ես բացատրեցի.

— Գտա. Կիրակոսի քաղաքավարութեան առանձնայատկութիւնները :

— Չեղաւ, քանի գնում, այնքան խճճւում է: Կիրքաղաթ նշանակում է Կիրովականի քաղաքային առեւտուր :

— Մտքովս չէր անցնի :

— Դեռ շատ բաներ կը լսես: Մեզ մօտ սովորաբար գրում են գլխհաշուապահ, Գերդատարան, պատքարտուղար, Հայպարեպտղահանքաջրերի արեստ, Հայթեթեւարդմատ, եւն.: Սրանք բոլորն էլ անմաքուր լեզուի սիրահար մարդկանց գիւտն են :

Տուն վերադառնալուց առաջ, մտայ թէյարան: Ինձանից ոչ հեռու նստած երկու մարդ զրուցում էին :

— Վարպետ — ասաց մէկը, — իմ ԹԱՖը շրջանում առաջին տեղը բռնեց :

— Դէ, ուրեմն, երկուսս էլ գոհ ենք, Սանասար — պատասխանեց միւսը: — Իմ ԽԱՖն էլ առաջաւոր է :

Հետաքրքրութեան համար դարձայ նրանց ու հարցրի.

— Ներողութիւն, ի՞նչ է նշանակում ԹԱՖ :

— Չգիտէ՞ք, — զարմացաւ Սանասարը: — ԹԱՖը մեր Թռչնաբուծական ապրանքային ֆերման է :

— Իսկ ԽԱ՞Ֆը :

— ԽԱՖն էլ Խոզաբուծական ապրանքային ֆերմա :

— ՀԱՖ չունէ՞ք :

— Ի՞նչ, — զարմացած հարցրեց Վարպետը :

— ՀԱ՛Ֆ, ՀԱ՛Ֆ:

— Բա չունե՞նք: Հովիները սարն են տարել: Զալում շներ են:

— Դուք ինձ չհասկացաք. ես խօսում եմ Հորթաբուծական ապրանքային ֆերմայի մասին: Եթէ ձեր միջոցով կրճատենք՝ կը ստացուի ՀԱՖ :

— Չէ, դա մտնում է կովաբուծականի, այսինքն՝ ԿԱՖի մէջ :

Ես ոտքի ելայ :

— Դէ, մնացէք բարով, յարգելի Լաֆեր :

— Լա՞Ֆ :

— Այո, Լաֆ: Այսինքն՝ լեզուն աղաւաղող ֆորմալիստներ:

Անցայ ու հեռացայ :

Հնում անմաքուր լեզուի տէր մարդկանց յօրինուածքը կաւիճով արտագրում էին մեծ վահանի վրայ, իսկ հեղինակը ստիպուած էր լեզուով մաքրել իր այդ անյաջող ստեղծագործութիւնը :

Վատ չէր լինի՝ մեզ մօտ էլ երբեմն կիրառէին այդ դաստիարակչական մեթոտը: Դրանով մեր լեզուն զգալիօրէն կը մաքրուէր :

Ա. ԼԱՆՋԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԵ.

Ի՞ՆՉ Է ՔՈՒՐԴԸ ԵՒ Ի՞ՆՉ ԹՈՒՐՔԸ

Ժողովուրդը միշտ գտնւում էր նոյն դրութեան մէջ, որպէս մի թռչուն, որի բոյնը քանդուած էր չար երեխայի ձեռքով. նա նստած է միշտ օրօրուող տերեւի վրայ եւ չգիտէ ի՞նչ անէ: Բնակիչը սիրտ չունէր կրկին նորոգելու իր խրճիթը, որովհետեւ մտածում էր՝ արդեօք երկա՞ր կարող է բնակուել նրա մէջ. սիրտ չունէր միւս անգամ ցանել իր արտը, որովհետեւ յոյս չունէր թէ կը յաջողուի՞ իրան քաղել իր հունձքը: Նրա տան շարժական իրեղէնները միշտ թաղուած էին հողի մէջ, կամ նրանց համար յատուկ շինուած ստորերկրեայ պահարաններում, որպէսզի, փախուստների ժամանակ թըշնամու ձեռքը չընկնեն: Բայց յաջողո՞ւմ էր նրան միւսանգամ դուրս բերել իր կայքը գերեզմանից, — խիստ հազիւ, որովհետեւ շատ անգամ թաքցնողը, հանդիպելով թշնամուն, զրկւում էր կեանքից եւ իր պահարանի գաղտնիքը տանում էր դէպի միւս աշխարհը: Այս է պատճառը, որ Հայաստանում մինչեւ այսօր գետինը փորելու ժամանակ գտնւում են այնքան շատ պղնձէ, երկաթէ իրեղէններ, կանանց զարդեր. դրանք պատերազմների միջոցներում թաղցրած կայքեր են, որոնց տէրերն իրանց հետ իջել էին գերեզման :

Այսպէս էր այն ժամանակ հայի վիճակը Տարօնի եւ Վասպուրականի մէջ, նրա դժբախտութիւնն աւելի նրանումն էր կայանում, որ տիրող բռնաւորը — քուրդը — երկրի տէրը չէր, այլ զանազան թափառական ցեղերից բաղկացած մի ամբոխ, որ կատաղի մրրիկի նման, տարուբերւում էր երկրի մի կողմից դէպի միւսը, ոչնչացնելով ամէն կենդանութիւն, ամէն ինչ, որ արդիւնաբերել էր արհեստը եւ մարդու աշխատասէր ձեռքը:

Քուրդը պետական փառասիրութիւն չունէր, եւ ոչ հասկանալի էր նրան աշխարհակալութեան հպարտութիւնը: Նա նայում էր իր նուաճած ժողովրդի վրայ, որպէս այն սարերի խոտերի վրայ, ուր արածում էին նրա անասունները: Մէկը— ժողովուրդը — մատակարարում էր իրա՝ քրդի պիտոյքները, միւսը — սարերի խոտերը ճարակ էին տալիս նրա հօտերին. որպէս վերջինի աճեցնելու եւ մշակելու համար նա հոգ չէր տանում, նոյնպէս եւ ժողովուրդը խնամելու մասին նա չէր մտածում: Քուրդը վստահ էր, թէ աշխարհի մէջ ամէն տեղ բաց է նրա ասպարէզը, ամէն տեղ կարող է գտնել այս տեսակ արօտներ, քանի իր սուրը կտրում է, քանի իր թեւքը շարժւում է :

Վասպուրականի եւ Տարօնի նահանգներում, բացի ներքին խռովութիւնները Քրդերի կողմից, լինում էին եւ յարձակումներ արտաքին թշնամիներից: Քիչ չէր պատահում, Պարսիկներն արշաւանքներ էին գործում եւ բազմաթիւ բախտախնդիր հրոսակներով թափւում էին այն երկիրների վրայ: Պատերազմը վերջանում էր կրակով, արիւնով, գերեվարութեամբ եւ աւարառութեամբ: Այսպիսի դէպքերում վտանգը հասնում էր դարձեալ բնիկ ժողովրդին, որովհետեւ Քրդերը, եթէ թշնամուն ընդդիմանալու կարողութիւն չունէին, թողնում էին երկիրը, քաշւում էին դէպի լեռների անմատչելի տեղերը, եւ սպասում էին մինչեւ թշնամու հեռանալը :

Քիչ չէր պատահում, եւ Օսմանեան պետութիւնը ուղարկում էր զօրքեր խաղաղացնելու իր տէրութեան սահմանագլուխները եւ նուաճելու ապստամբ Քրդերին: Եւ տաճկի ասկէրը վարւում էր նոյն բարբարոսութեամբ, որպէս Պարսիկները: Որովհետեւ տաճկի տիրապետութիւնը կամ խալաս չէր յաջողւում, կամ եթէ յաջողւում էր, լինում էր ժամանակաւոր, եւ ասկէրը, դատարկաձեռն յետ չդառնալու համար, յափշտակում էր ամէն հանդիպածը :

Ահա, այսպիսի դրութեան մէջ էին այն ժամանակ՝ — Արզրումի, Բայազէդի, Հաղբակայ, Վանի, Բաղէշի, Մուշի, Շատախու, Սասնոյ, Խիզանու, Մոկաց, Զարսանջախու, Բեքուայ — գաւառները, իրանց բազմաթիւ հայ բնակիչներով: Նրանց տիրում էր մի աւազակ ցեղ, որի աջ ձեռքը — իր սուրն էր, որի ոտքերը — իր նժոյգն էր, որի տունը — իր թեթեւ չադրը, որի հայրենիքը — ամէն տեղ, որի հունձքը — թշուառ մարդկութիւնը, որի օրէնքը եւ իրաւունքը — իր կամքը, որի կեանքի նպատակը — փչրել, խորտակել եւ ոչնչացնել, որի գործող ոգին — իր երկաթի սիրտը, վայրենի կատաղութիւնը եւ գազանական յանդգնութիւնը... :

ԻԶ.

Ի՞ՆՉ Է ՊԱՐՍԻԿԸ

Այսքանը բաւական է Վասպուրականի եւ Տարօնի մասին, դառնանք այժմ դէպի Ատրպատականը, այսինքն Պարսկաստանի մասը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՄԱԿի Հունգարիոյ յանձնախումբը վճռեց կոչ մը ընել Փեշտայի կառավարութեան, պահանջելով որ յարգուին յանձնախումբին որոշումները ։

ԱԼՃԷՐԻՀՐԻ օդանաւը Ուռչինկթըն հասաւ ուրբաթ օր՝ անկարգ օդի հետեւանքով ։ Զինքը դիմաւորելու համար օդակայան գացած էր Նիքսըն ։

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ Ամերիկայի Արտաքին Նախարար Տըլըս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանքոյի հետ ։ Տըլըս յայտարարեց, թէ խօսակցութեան ընթացքին հեռավար (թելէկիտէ) հրթիռներու արձակարաններու կառուցման հարցը չարծարծուեցաւ ։

ՕՐԱՆ – ՓԱՐԻԶ գիծին վրայ երթեւեկ կատարող օդանաւի մը մէջ ռումբ մը պայթեցաւ. 99 հոգի կար, ճամբորդ եւ օդաչու, որոնք հրաշքով անվնաս մնացին եւ օդանաւը յաջողեցաւ Լիոն իջնել ։ Ահաբեկիչը, որ ռումբը տեղաւորած էր լուացարանին մէջ, թէեւ ծանօթ չէ տակաւին, բայց այնպէս կ'երեւի թէ նման գործեր ընելու վարժ անձ մըն է ։

ԳՐԱԶԻԼԻՈՅ բանակին կողմէ առջի օր երկյարկանի հրթիռ մը արձակուեցաւ, առաջինը՝ Հարաւային Ամերիկայի մէջ ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատընաուըր տեսնուեցաւ խորհրդային դեսպանին հետ ։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Զատիկեան եւ զաւակը կը նուիրեն երկու հազար Ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէյասվիլ–լէէի օգափոխութեան կայանին ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ.Կ.Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի Յունուար 5ին, ժամը 2ին, Ախարունեան ակումբին մէջ ։

Սիրուն անակնկալներ, երգ, պար, արտասանութիւն ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է ։ Մուտքը ազատ է

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐԸ

Յառաջիկայ Հինգշաբթի, 26 Դեկտեմբեր, ժամը 18.30ին, 32 Րիւ տը Թրէվիզի մէջ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան արտակարգ ժողովը հետեւեալ օրակարգով. — Վարչական ժողովի որոշումներուն վաւերացումը Անտիյի մէջ անբուժելիներու համար հիմնուելիք շէնքին շուրջ ։

Ընկերակցութեան բոլոր անդամները կը հրաւիրուին այս շատ կարեւոր ժողովին ։

Ի դիմաց Աղf–ի վարչութիւն

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

LES AMBASSADEURS

Champs Elysées, 3 Avenue Gabriel

2 Փետրուար, 1958, ժամը 15 – 24

Կանխաւ ապահովել սեղանները հեռաձայնելով էլիզէ 67–03,

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

25 Դեկտ., Չորեքշաբթի առաւօտ Ծընընդեան տօնի առթիւ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Րիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ ։ Պիտի պատարագէ Թորգոմ քհնյ. Լիոնէն ։

Réveillon

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ

LE BOSPHORE

74, Rue Sedaine, Paris - Tél ROQ. 53-70, métro Voltaire

Արեւելեան ծանօթ ճաշարանին մէջ ընտիր խմիչքներով, ախորժաբեր ադանդերներով եւ համեղ արեւելեան եւ եւրոպական կերակուրներով ։

Արեւելեան նուագ Պոլսէն նոր ժամանած խումբով, մասնակցութեամբ ջութակահար ԱԼՖՈՆՍի եւ Պոլսոյ ռատիոյի երգչուհիին ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութեան

Ֆր. Բանակի Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան վարչութիւնս, այսու արտակարգ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Միութեանս բոլոր անդամները որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական պարտականութիւնները կատարած են մինչեւ 31 Դեկտ. 1956 ։

Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Դեկտ. 22ին, Կիրակի օր առաւօտեան ժամը 9ին, Հայ Ազգ. Տան մէջ, 32 րիւ Թրէվիզ, Փարիզ ։

Խիստ կարեւոր օրակարգ եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն ։

Ֆրանսական Բանակի Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան Վարչութիւն (ԿՆԻՔ)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբի ։

Այս Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 21ին, կը ցուցադրուի՝

«ՀԱՑՈՑ ՀԵՏՔԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ»

(Վենետիկ եւ Ֆիրինձէ)

գունաւոր ժապաւէնը ։

Բացատրութիւն՝ Պ. Ֆէրտի Ապաճեան ։ Գոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ ։

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր՝ ընտիր նուագախումբով ։

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գոմոնի պարախումբին կողմէ ։

Պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով ։

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթոն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կրընոպլի Ֆ. Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար հինգին, Րիւ Ժէի սրահը ։

Լիոնի մէջ կը տօնուի 12 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ Յոյներու սրահը ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցիին վարչութիւնը կը ծանուցանէ որ այս Չորեքշաբթի օր, 25 Դեկտեմբեր, Ս– Ստեփանոսի տօնին առթիւ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, երկսեռ Դպրաց Դասու ննջեցեալ անդամներուն եւ երգիչ անդամոց հանգուցեալ պարագաներուն, նաեւ Կէյլէի եւ շրջակայից համայն նահատակներուն եւ Տ. Գասպ Ծ. Վ. Խորէնեանի հոգւոց ի յիշատակ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ եկեղեցին, իր ողբացեալ ղեկավար՝

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

մահուան տասներորդ տարեդարձին առթիւ

ՑՈՒՑԱՏԵՍԴ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդարութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21–ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, (Դեկտ. 21) կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ընկերուհի Պարբեճեանի աշխատանոցը, 58 րիւ տ'Ապուքիր, 4րդ յարկ, մէթրօ Սանթիէ ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Թուրքէն» Ուս. Միութեան ժողովը երկու շաբաթով յետաձգուած է ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ 28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը20էն մինչեւ լոյս

Լիւթէսիայի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Orchestre Lutetia 43, BLD. RASPAIL, MÈTRO SÈVRES-BABYLONE

Գեղարուեստական բաժին, Պ. Կարպիս Ափրիկեանի երգի քուարթեթը

Մենապարեր՝

Օր. Թերեզ Քէօշկէրեան՝ Սուրբերու պարը Խաչատուրեանի, Օր. Անի Թարօն Երեւանի հարսանիքը եւ եւրոպական պար մը ։

ԾԱՆՕԹ.— Տոմսերու վրայ նշանակուած է մինչեւ կէս գիշեր, բայց բոլորին ցանկութեան վրայ կարգադրուած է սրահի տնօրէնութեան հետ մինչեւ առտուան ժամը հինգ ։

Մուտքը՝ 500 ֆրանք

Ուսանողներու համար՝ 300 Ֆրանք, ներկայանալ իրենց ուսանող. քարտերով ։

Նպատակն է՝ Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանը, ինչպէս նաեւ իր կրթական եւ բարեսիրական գործերը ։

Սեղանները կանխաւ ապահովել հեռախօսելով Տիկ. Թագէոսեանի Թրիւտէն 27–35 եւ Տիկին Նազըչգարեանի Տօմէնիլ 13–27

Société ROHDANIENNE DU FROID - VALENCE (Drôme)

MARCARIAN JEAN (ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ)

ELECTRICIEN, 1, RUE PELLETERIE, VALENCE,

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ Ձեր սեղանները զարդարեցէ՛ք

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ ՊՈՍՖՈՐ

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԼՈՔՈՒՄԸ

ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔՈՎ ԱՆՈՆՔ ԿԸ ՊԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՉԱՓՈՎ ԳՈՒ (ֆալորի)

Անհրաժեշտ մանուկներու համար եւ օգտակար չափահասներուն ու ծերերուն որոնց կը պարգեւէ աշխոյժ եւ եռանդ

ՊՈՍՖՈՐԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԴԵՐԱԶԱՆՑԷ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ ԻՍԿ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

2, Rue Louis Astoin - Marseille

Արտածման համար մասնաւոր պայմաններ

A R M E N I E

Հայ Ֆոլքլորիք երաժշտութեան Բ. մեծագոյն սկաւառակը 30.սմ.

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

MICROSILLON 33 TOURS Nº MC 20133, DURÉE 45 MINUTES

VOGUE - CONTREPOINT

ԳԻՆ 2700 ՖՐԱՆՔ

Կը պարունակէ 14 հայկական կտորներ (նուագախումբ — երգչախումբ - մեներգ)

ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՊԱՐ, ԶՈՎ ԳԻՇԵՐ, ԿՌՈՒՆԿ, ԿԱՑՆԵԼ ԵՄ, ՄՇՈՅ ՊԱՐ, ԱՐԻ՛ ՍԷՅՐԱՆ, ԼԱԼԱ ԵԱՐՍ, ԵՏ ԱՌԱՋ – ՇՈՒՇԻԿ, ՊԱՆԴՈՒԽՏԻ ԵՐԳ, ՇՈՇՊԻ, ՄԱՐԱԼԻ ։ ՎԼԱՐԴԱՎԱՌ

Երգարանով միասին ստանալու համար դիմել

Ara Bartévian, 14, Rue Petit, Paris 19 - BOT. 99-22

Record Shop, 36, Rue de Moscou

Եկեղեցւոյ դիւանատունը Սկաւառակի վաճառատուները

Փնտռել նաեւ.— Ա. Սկաւառակ հայկ. երաժշտութեան միքրոսիոն 20.103 (16 կտոր)

Երեւան, Եայլի, Թաթարական պար, Օրօր, Ալագեազ, Պիլիբի, Ատրպէյջան, Նազ պար, Գեղինեբու երգ, Եարօ ջան, Կաքաւիկ, Արեւելեան պար, Քեզ նման, Ղայթարմա, Լեզկինքա, Կովկ. երգ ։

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏ. Պատարագ եւ Տաղեր, միքրոսիոն 20.114 (20 կտոր)

Ով զարմանալի, Ով գերահրաշ ծաղիկ, Գովեա Երուսաղէմ, Սուրբ Աստուած, Փառք, Մարմին Տէրունական, Հրեշտակային, Սուրբ, Յամենայնի, Հոգի Աստուծոյ, Միայն Սուրբ, Օրհնութիւն, Տէր Ողորմեա, Հայր մեր, Եղիցի, Արծաթսիրութեամբ, Ով զարմանալի, Ազին ծով, Այսօր ձայնն Հայրական ։

Փնտռել նաեւ նոր սկաւառակը թիւ 20.150

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 24 DECEMBRE 1957

ՀԶՐԴ ՏԱՐԻ — 8076 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3877

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԿՆՃԻՌԸ

Փայլ որ Շայեօյի Խորհրդաժողովին մէջ, Ատլանտեան Ուխտի արտաքին նախարարները ղայտնի նիստի մը մէջ զբաղեցան նաեւ Միջին Արեւելքի խնդիրներով : Ատոնց կարգին ամէնէն կարեւոր տեղը կը գրաւէր արաբեւիսրայէլեան յարաբերութեանց հարցը :

Նախ քան Փարիզի խորհրդաժողովը, Պաղտատի Ուխտին ներկայացուցիչները բացառիկ նիստ գումարեցին եւ պաշտօն յանձնեցին Թուրքիոյ վարչապետ Աատան Մէնտէրէսի, որ Ատլանտեան խորհրդաժողովին մէջ պաշտպանէ իրենց տեսակէտը :

Պաղտատի ուխտակիցները որոշած էին գործադրութեան դնել Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան 1947 Նոյեմբեր 29ի ծրագիրը, որուն համաձայն, Պաղեստինը պիտի բաժնուէր երկու մասի, արաբական եւ իսրայէլեան, երբ Անգլիա լքեր Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ 1920ին իրեն վստահուած հոգատարութիւնը :

Արաբական պետութիւնները բողոքեցին այս ծրագրին դէմ, որ կոչուած էր Պաղեստինի հողին վրայ ստեղծել Իսրայէլի անկախ պետութիւնը :

Ու երբ 1948 Մայիս 15ին Մեծն Բրիտանիա ամբողջովին պարպեց Պաղեստինը, եգիպտական, յորդանանեան եւ իրաքեան բանակները [illegible] [illegible] Իսրայէլի պետութիւնը :

Ցաղթանակը մնաց այս վերջինին կողմը : Ու Իսրայէլ մեծապէս ընդարձակեց իր սահմանները՝ ի վնաս արաբական պետութեանց :

1949ին կնքուեցաւ ժամանակաւոր Զինադադար մը, որ ի զօրու է մինչեւ այսօր : Հաշտութիւն չէ կնքուած դեռ, որովհետեւ Իսրայէլի դրացիները դարդ չեն ճանչցած զայն՝ իբրեւ անկախ պետութիւն :

Անոնք իբրեւ նախապայման կ'առաջարկեն Պաղեստինի արաբ գաղթականներուն վերադարձը իրենց հայրենի հողերուն վրայ :

1948ին 700.000 կը հաշուուէին այդ գաղթականները : 1953ին անոնց թիւը բարձրացաւ 871.000ի, իսկ տարի մը առաջ՝ 1956 Դեկտեմբերին՝ 925.000ի : Ներկայիս կլոր թիւով մէկ միլիոն կը հաշուին զանոնք, կէսէն աւելին Յորդանանի մէջ :

Շատ ծանրակշիռ էր Պաղտատի Ուխտի վերջին խորհրդաժողովին որոշումը : Անգլիա, Թուրքիա, Իրան եւ Փաքիստան, որոնք ճանչցած են Իսրայէլի պետութիւնը, այժմ կը միանան ուխտակից Իրաքի, ՄԱԿի ծրագրած նեղ սահմաններուն մէջ ամփոփելու համար Իսրայէլը :

Շատ բնական կերպով «կենսական միջոց»ի խնդիր կը ծագի այս վերջինին համար : Մանաւանդ որ 1949էն ի վեր գրեթէ կրկնապատկուած է Իսրայէլի բնակչութեան թիւը, շնորհիւ ամէն կողմէ կատարուած ներգաղթին :

Ֆրանսական լուրջ թերթ մը «Իսրայէլ վտանգուած »է կը գրէր վերջերս :

Փայլ որ Շայեօյի խորհրդաժողովին մէջ Թուրք պատուիրակը մանրամասն զեկոյց տուած է Պաղտատի Ուխտի վերջին որոշման մասին : Անգլիոյ արտաքին նախարարը Սէլվին Լոյտ պաշտպանած է զայն : Միայն Ֆրանսայի արտաքին նախարար Քրիսթիան Փինօն է, որ հակառակած է առոր ու չեչտած Իսրայէլի սպառնացող վտանգը՝ եթէ գործադրուի Պաղտատի ուխտակիցներու որոշումը :

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ խաղաղութիւն կարելի չէ հաստատել, մինչեւ որ արդար կարգադրութիւն մը չըլլայ Պաղեստինի կնճիռին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԵՒ ԿՐՈՄԻՔՕՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Շաբաթ, Դեկտեմբեր 21ին Մոսկուայի Գերագոյն Խորհուրդի ժողովը վերջացաւ՝ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ հարցերու քննութեամբ :

Ատլանտեան Ուխտի «Մեծերուն հանդիպումէն ետք, հետաքրքրութեամբ կը սպասուէր, թէ ինչ դիրք պիտի բռնեն Կրեմլինի վարիչները :

Ժամը 10ին Արտաքին Նախարար Կրոմիքօ խօսք առաւ պատասխանելու համար խումբ մը երեսփոխաններու, որոնք զինաթափութեան հարցին շուրջ մանրամասնութիւններ ուզեցին : Խ. Միութեան Արտաքին Նախարարը յայտարարեց, թէ ոչ մէկ լուծում կարելի եղած էր գտնել զինաթափութեան համար, որովհետեւ Միացեալ Նահանգները եւ Անգլիա մէկ կողմէն կը մատծեն լուծում մը գտնել զինաթափութեան համար եւ միւս կողմէ կը պարտադրեն Ատլանտեան Ուխտի իրենց դաշնակիցները՝ որ սպառազինման իրենց ծախքերը աւելցնեն, ինչպէս նաեւ՝ զինեալ ուժերը :

Ծանօթ է, որ Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Փինօ զինաթափութեան հարցը լուծելու համար առաջարկած էր Արտաքին Նախարարներու ժողով մը : Այս հարցին ալ պատասխանելով, Կրոմիքօ բսաւ, թէ դժուար չէ նախատեսել այն՝ ինչ որ պիտի պատահի, եթէ այս պայմաններուն մէջ սկսինք վիճիլ. ո՛չ մէկ լուծում կարելի պիտի ըլլայ գտնել : Խ. Միութիւնը չի կրնար ընդունիլ այս առաջարկը :

Կրոմիքօ աւելցուց, թէ Միացեալ Նահանգները կը շարունակեն իրենց տեսակէտը պարտադրել արեւմտեան իրենց բարեկամներուն, բայց Խ. Միութեան պայմաններ պարտադրելով՝ ոչ մէկ արդիւնքի կը հասնին :

Այնուհետեւ, Արտաքին նախարարը ծանրացաւ խորհրդային առաջարկին վրայ. — Ստեղծել յանձնախումբ մը՝ որ կազմուած ըլլայ բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչներէն : Այս ձեւով, ՄԱԿի անդամ բոլոր երկիրները առիթը պիտի ունենան արտայայտուելու հարցի մը շուրջ, որ կը հետաքրքրէ բովանդակ աշխարհը : Ներկայիս, Խ. Միութիւն կ'առաջարկէ ՄԱԿի բացառիկ ժողով մը, խօսելու համար զինաթափութեան մասին, որմէ ետք՝ պատրաստել «Մեծերու հանդիպում մը :

Կրոմիքօ չէշտեց, թէ Խ. Միութիւն առաջարկեց զինաթափութեան հարցը դնել գործնական հիմերու վրայ, ինչպէս ծանօթ է, բսաւ ան, Խ. Միութիւն առաջարկեց արգիլել ջրածին զէնքերը, ուսումնասիրել արեւմտեան առաջարկները, փնտռել համաձայնութեան եզրեր : Բայց, այն պահուն երբ Խ. Միութիւնը կ'ընդունէր ամերիկեան որոշ առաջարկներ, Անգլիա եւ Ֆրանսա նոր բարդութիւններ ստեղծեցին եւ հրաժարեցան այն առաջադրութիւններէն՝ որոնց վրայ կը պնդէին նախապէս :

Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ, ուր Դանիա եւ Նորվեկիա մերժեցին իրենց հողամասին վրայ հաստատել ամերիկեան հրթիռներու արձակարաններ, Գերմանիոյ որդեգրած դիրքին ակնարկելով Կրոմիքօ բսաւ, թէ հիւլէական զէնքերու յանձնումը մեծ վտանգ մը պիտի ըլլայ անոնց՝ որ տակաւին դառն չեն առած երկրորդ աշխարհամարտէն : Եթէ Արեւմտեան Գերմանիա հիւլէական զէնքերը ունենայ՝ վտանգ մը պիտի ըլլայ Եւրոպայի համար, աւելցուց Կրոմիքօ :

Վերջապէս, 40 վայրկեան տեւած իր ճառը աւարտելով, Խ. Միութեան Արտաքին նախարարը յիշեց «Սպուտնիկ»ներու արձակումը, որ մեղմացուց աշխարհի քաղաքական կլիման եւ մատնչալ Բուլղանինի նամակները՝ որոնք նպաստաւոր ընդունելութիւն մը գտան :

Այնուհետեւ խօսք առաւ Խրուշչեւ եւ յայտնեց թէ Ատլանտեան Ուխտի ժողովը լաւ ու վատ կողմեր ունէր : Եթէ Ատլանտեան Ուխտի երկիրները իրապէս կ'ուզեն խաղաղութիւնը, Խ. Միութիւնը պատրաստ է ընդառաջելու այդ փափաքին.

Աշխարհակալները շատ կը խօսին գերմանական հարցին շուրջ, սկսաւ Խրուշչեւ, բայց ի՞նչ է իրենց առաջարկը : Կ'ուզեն միացնել երկու Գերմանիաները, այսինքն՝ ջնջել Արեւելեան Գերմանիան եւ այս ձեւով երկու Գերմանիաները կապել Ատլանտեան Ուխտի յարձակողական նպատակներ հետապնդող խմբակցութեան : Նման քաղաքականութիւն մը, աւելցուց Խրուշչեւ, յաջողութիւն չէ գտած երբեք, ու պիտի չգտնէ : Ուրեմն, մեր հարցերը լուծենք խաղաղ միջոցներով, հաւասարութեան գետնին վրայ : Օրինադանցութիւն հռչակենք պատերազմը : Պահենք աշխարհի ներկայ բաժանումը՝ դրամատիրական եւ ընկերվարական : Զմիջամտենք ներքին հարցերու : Մեր հարցերը պէտք է լուծենք ոչ թէ պատերազմով, այլ՝ խաղաղ միջոցներով :

Անդրադառնալով հրթիռներու արձակարաններուն, Խրուշչեւ բսաւ թէ ամէն բան պիտի ընեն՝ իրենց պաշտպանողական միջոցները զօրացնելու համար եւ Դանիոյ ու Նորվեկիոյ մերժողական դիրքը յիշելէ ետք աւելցուց — Զարմացանք՝ լսելով թէ Թուրքիա եւ Իտալիա կ'ընդունէին որ նման խարիսխներ հաստատուին իրենց հողամասին վրայ : Աշխարհագրական իր դիրքով՝ Իտալիա այդ հրթիռները չի կրնար գործածել, առանց անտեսելու Եուկոսլաւիոյ եւ Աւստրիոյ դերիշխանութիւնը : Իսկ, ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ՝ եթէ այդ խարիսխները հաստատուին այնտեղ, աղէտ մը պիտի ըլլայ Թուրք ժողովուրդին համար, որովհետեւ այդ հրթիռները կրնան պայթիլ անոնց ձեռքին մէջ, առանց արձակուելու ... :

Խրուշչեւ եւ Արտաքին Նախարար Կրոմիքօ առաջարկեցին, որ ներկայ քաղաքականութիւնը արմատական փոփոխութեան ենթարկուի եւ վերջ տրուի սպառազինման արշաւին :

«ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ»Ը

Խրուշչեւի ճառէն ետք, Գերագոյն Խորհուրդի Արտաքին յանձնախումբի նախագահ Սէնէկուս եօթը կէտերը բաղկացած ծրագիր մը կարդաց, որ միաձայնութեամբ վաւերացուեցաւ երեսփոխաններուն կողմէ : Խորհրդային գլխաւոր առաջարկները խտացած են այս եօթը կէտերուն մէջ :

Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը կ'առաջարկէ .

1. Խ. Միութիւն, Միացեալ Նահանգները եւ Անգլիա համաձայնին՝ որ պիտի չգործածեն հիւլէական եւ ջրածին զէնքեր :

2.— Նոյն կառավարութիւնները համաձայնին՝ Յունուար մէկէն սկսեալ հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու փորձեր չընելու համար :

3.— Երեք կառավարութիւնները համաձայնութիւն մը գոյացնեն՝ երկու Գերմանիաներու մէջ հիւլէական եւ ջրածին զէնքեր չդիզելու համար : Թող ընդունին Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ եւ Արեւելեան Գերմանիոյ առաջարկները՝ ապազինեալ գօտի մը ստեղծելու համար՝ երեք երկիրներով :

4.— Հիւլէական ուժի տէր երեք կառավարութիւնները զգալապէս թող պակսեցնեն իրենց զինուորական ուժերը :

5.— Ոչ – յարձակողական դաշինք մը՝ Ատլանտեան Ուխտի եւ Վարշաւայի Ուխտի երկիրներուն միջեւ :

6.— Համաձայնութիւն մը գոյացնել, որ Արեւելքի երկիրները պիտի պահեն իրենց անկախութիւնը եւ ուժ պիտի չգործածուի այդ շրջանին մէջ :

7.— Վերջ տալ պատերազմի քարոզչութեանց եւ ուժ տալ առեւտրական ու մշակութային յարաբերութեանց :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրէ Օրին

ՀՐԱՇՔԻ ՃԱՄԲՈՎ...

Նոր շարժում մը սկսած է, ինչպէս Խ. Միութեան՝ այնպէս ալ Խ. Հայաստանի մէջ. Սպաննուած մարդիկ սկսած են յարութիւն առնել, ցոյց տալով կոմունիզմին... ամենակարող ուժը :

«Սով. Հայաստան» թերթը, միադաւան բայց այլաբարբառ իր ուղեկիցներէն քիչ մը աւելի ուշ սկսաւ այս... հրաշքները գործել :

Այսպէս, մօտ երկու տասնամեակներ առաջ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած տխուր իրադարձութիւնները յիշողութիւններէ ջնջել կը փորձեն մարդիկ՝ որ ցուցէ ապահով ալ չեն թէ ի՛նչ ճակատագիր վերապահուած է իրենց :

Զեղտաքրքրութիւնք յօդուածագիրներով, քանի որ խորհրդային կարգուսարքը հիմնուած է «հաւասարութեան » վրայ, եւ, հետեւաբար, հաւասար արժէք կը ներկայացնեն մի բանուոր Իվանի եւ սլրոֆեսոր Մարգարի կարծիքները. բաւական է որ անոնք պաշտօնաթերթի մը մէջ հրատարակուելով սեփականացուին... պետութեան կողմէ :

« Սով. Հայաստան »ը վերջերս նոր սիւնակ մը բացած է, իր Բ. էջին վարի մասը յատկացնելով « Հայաստանում սովետական կարգերի հաստատման համար զոհուած հերոսներին » :

Մոզական այս սիւնակը յարութիւն տըւաւ բազմաթիւ «ազնիւ բոլշեւիկ»ներու, որոնք մօտ քսան տարի առաջ մաքրազործուած էին իբրեւ «ժողովուրդի թշնամի», «նացիոնալիստ»...

Հետաքրքրական ... չէ Աղասի Խանջեանի պարագան, քանի որ մաս կը կազմէ այս շարքին :

Իբրեւ «Դաշնակների եւ ռամկավարների վաճառուած թթու նացիոնալիստ» եւ «դաւաճան» 1936 Յուլիս իններին Թիֆլիսի «պարտիայի Անդրերկոմ»ի շէնքին մէջ սպաննըւէ եռք, այսօր Աղասի Խանջեանը կը փառաբանեն «մարքսիզմ – լենինիզմի մարտնչող պրոպագանդիստ »ի հինգած ֆուրջին ալ եւագցնելով ՀԿԿի (Հայաստանի կոմունիստական պարտիա) Կեդր. կոմիտէի առաջին քարտուղարին :

«Սով. Հայաստան» Նոյեմբեր 28ի իր թիւին մէջ Ա. Խանջեանի լուսանկարն ալ հրատարակելով, չէ մոռցած շեշտելու, թէ «նա դիմակազերծ էր անում Դաշնակներին »...

Թո՛ղ այդպէս ըլլայ, թող ա՜ն եւ ուրիշներ «դիմակազերծ » ընեն Դաշնակցութիւնը. Ի՞նչ ըսել սակայն այն երեւոյթին, երբ օր չանցնիր որ կոմունիստները դիմակազերծ չընեն «հարազատ կոմունիստներին», մինչեւ իսկ աքսորի ու մահուան դատապարտելով զանոնք, շատ չանցած, մոզական հարուածով մը յարութիւն տալու համար անոնց :

Մոսկուա փոխած է իր քաղաքականութիւնը, ապահովաբար, հրաշքի խայծով ... մեռելները որսալու համար :

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ Է

«Տ. Զարեհ Ս. Եպիսկոպոս Փայասլեանին ուղղած իր երկու նամակներով— որոնք վերջերս հրատարակուեցան արտասահմանեան կարգ մը թերթերու մէջ— Գարեգին Պատրիարքը, յամառութեամբ կը փորձէ ցոյց տալ, որ ինք միշտ ալ աշխատած է համերաշխութեան գետին մը ստեղծել Անթիլիասի Կաթողիկոսութեան շուրջ «երկփեղկուած» կողմերուն մէջ, բայց, Զարեհ Ա. Կաթողիկոսը եւ զինք ընտրողները խափանած են իր բոլոր բարի ցանկութիւնները:

Նոր չէ որ կը ծանօթանանք Գարեգին Պատրիարքի այս տեսակէտներուն: Ան՝ երկու տարի շարունակ, լրագրական ասուլիսներով, անհատական տեսակցութիւններով եւ մանաւանդ «մտերմական» եւ «անձնական» շրջաբերական նամակներով այս միեւնոյն միտքերը կը կրկնէ:

Անդրոյ տարրկայ նամակներուն մէջ, ոչ մէկ խօսք՝ Անթիլիասի շուրջ համերաշխութիւն եւ միութիւն գոյացնելու համար, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմէ՝ սպառնական եղանակով ներկայացուած հակաօրինական եւ քմահաճ նախապայմաններու մասին.

Ոչ մէկ խօսք՝ այդ նախապայմանները Անթիլիասի Կաթողիկոսութեան եւ իր թեմի օրինական օրգաններուն պարտադրելու ձեռնարկներու մասին:

Ոչ մէկ խօսք՝ Անթիլիասի Կաթողիկոսութեան իրաւունքները սահմանափակելու եւ ամէն գնով էջմիածնին ենթարկելու (վարչապէս) փորձերու մասին:

Ենթադրե՞լ, որ Գարեգին Պատրիարքի համար նման խնդիրներ գոյութիւն չունին եւ չեն ունեցած եւ հետեւաբար, ան՝ չէր կրնար խօսիլ գոյութիւն չունեցող դէպքերու եւ հարցերու շուրջ:

Ոչ, դժբախտաբար:

Ան՝ ոեւէ մէկէ աւելի լաւ գիտէ, թէ՝ ինչպէ՞ս եւ ի՞նչ պայմաններուն մէջ ստեղծուեցաւ Անթիլիասի տագնապը: Ան շատ լաւ գիտէ թէ՝ Կաթողիկոսական ընտրութիւնը՝ արուեստականօրէն ստեղծուած տագնապի մէկ արտայայտութիւնն էր միայն, բայց երբեք հիմնական պատճառը:

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, ան՝ կը նախընտրէ ընդհանրապէս լռութեամբ անցնիլ մատնանշուած հիմնական խնդիրներու վրայէն: Այն կանխամտածումով հաւանաբար, որ այս պարագային, լռութիւնը իր միակ ազդու զէնքն է՝ պաշտպանուելու համար երբեմնի Գարեգին Եպիսկոպոս Տրապիզոնցիի, այլ անուամբ «Ընծայեցի»ի սպաննիչ հարուածներէն...

Հակառակ այս դժբախտ իրողութիւններուն, Գարեգին Պատրիարքը հանգիստ չկրնար մնալ: Ցաւակնոտ եւ փառասէր, ան՝ նախապաշարուած է իր տաղանդին եւ բազմակողմանի ընդունակութիւններէն: Պատրիարքական գահը փոքր է իրեն համար եւ անհամապատասխան՝ իր հեղինակութեան: Էջմիածնի Վեհարանի դռները իր առջեւ գոցուելէն ետք, Անթիլիասը կրնար գոհացնել իր իշխանատենչ ցանկութիւնները: Հոն, ան կ՚ենթադրէր ապահովել Կաթողիկոսական գահը, եւ միաժամանակ դառնալ գաղթաշխարհի մէջ Հայոց Եկեղեցւոյ իրական վարիչը՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի փոխանորդի կամ այլ անուան մը տակ:

Այս կարգի հաշիւներով առաջնորդուած, ան վճռական դիրք բռնեց Անթիլիասի դէմ եւ ամէն ինչ փորձեց Կաթողիկոսական ընտրութիւնը խափանելու եւ անլուծելի մթնոլորտ մը ստեղծելու համար:

Հակառակ այս բոլորին, Կիլիկիոյ Աթոռային Ժողովը՝ օրինաւորապէս ընտրեց իր թեմի Կաթողիկոսը: Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի ընտրութիւնը ճանչցուեցաւ եւ հաստատուեցաւ պետութիւններու եւ օտար կրօնական համայնքներու պաշտօնական ներկայացուցիչներու կողմէ:

Հայոց եկեղեցւոյ եւ ընդհանրապէս մեր ժողովուրդի շահերուն նպաստող այս նոր վիճակին մէջ, հնարաւոր էր արդար եւ բանաւոր ելք մը գտնել գոյութիւն ունեցող բոլոր վէճերուն:

Բացառաբար այդ պարագային էր որ, Գարեգին Պատրիարքը, եւ իր բոլոր կողմնակիցները կարող էին իրապէս փրկարար եւ ճակատագրական դեր մը կատարել: Իրենց դիրքին եւ կոչումին համապատասխան քայլ մը— ողջոյն մը նորընտիր կաթողիկոսին եւ շնորհաւորական մաղթանք մը — բաւական էին մի անգամ ընդ միշտ վերջ տալու բոլոր տարակարծութիւններուն եւ անհասկացողութիւններուն:

Նման քայլ մը, վստահաբար կարելի է պնդել, որ իր անդրադարձը պիտի ունենար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Էջմիածնի պատուիրակութեան ընթացքին վրայ:

Դժբախտաբար, էջմիածնական բարձրաստիճան իշխանները Վազգէն Ա. Հայրապետի ղեկավարութեամբ, հրաժարեցան այս պատուաւոր պարտականութենէն:

Անոնք նախընտրեցին պայքարի նոր միջոցներով շարունակել իրենց աւերիչ գործը:

Արհեստական դժուարութիւններ ստեղծելով Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի օծման դէմ, ենթադրեցին՝ փշրել էջմիածնի պահանջներու դէմ ստեղծուած ընդդիմութիւնը:

Անհրաժեշտ չենք գտներ մանրամասնելու այս ուղղութեամբ կատարուած անպատուաբեր եւ անճոռնի բոլոր արարքները:

Անհրաժեշտ է սակայն, կրկնել անգամ մըն ալ, որ Գարեգին Պատրիարքը եղաւ իրական ղեկավար դէմքը, առաջնորդն ու հեղինակըԱնթիլիասի եւ անոր արժանաւոր Գահակալին դէմ շարունակուող պայքարին մէջ: Իր իսկական մտածումներն ու հաշիւները քօղարկելու բացառիկ կարողութեան ապաւինած, ան դժբախտաբար կը փորձէ չփոթ ստեղծել մեր ժողովուրդին մէջ: Վերը յիշուած նամակները լեցուն են դրդիչ եւ անճիշդ տեղեկութիւններով:

Յիշենք օրինակ մը միայն: «Ամենայն Հայոց Հայրապետը եւ մենք ջանացինք վերացնել. կը գրէ Գարեգին Պատրիարքը, ըղձալի միութեան արգելառիթը եւ ժողովուրդին երկփեղկումը յառաջ բերող պատճառները, եւ պատրաստել գետին մը՝ «փոխադարձ զիջումներով» հաշտաբար ճամբայ մը գտնելու եւ ապա կեդրոնացնելու ուժերը միակ անձի մը վրայ: Եւ այդ անձը դուք պիտի ըլլայիք անտարակոյս»: (Ընդգծումը մերն է Ս. Տ. Թ.):

Ոչ, կը սխալիք եւ կը խուսափիք ճշմարտութիւնը հրապարակելէ: Ձեր կողմէն ընդունելի անձը դուք էիք — Գարեգին Պատրիարքը եւ ոչ՝ Զարեհ սրբազանը...

Բայց, եթէ վերջին հաշւով կ՚ընդունիք, որ Զարեհ սրբազանը ընդունելի անձը կրնար ըլլալ, ասիկա միջոց մըն է քօղարկելու ձեր բոլոր մութ հաշիւները...

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԿՈՒ ՃԱԿԱՏԻ ԲԱԺՆՈՒԵՑԱՒ

Մանր տագնապ մը ծայր տուաւ Իսրայէլի կառավարութեան մէջ:

Արտասահմանէն Հրէաստան գացած էին լուրեր, որոնց համաձայն բարձրաստիճան անձնաւորութիւն մը, պաշտօնական առաքելութեամբ մը Արեւմտեան Գերմանիա պիտի երթար:

Դահլիճին ժողովին մէջ կարգ մը նախարարներ այս ուղղութեամբ բացատրութիւն պահանջեցին Վարչապետ Պէն Կուրիոնէն, որ լուրը հաստատելով հանդերձ, աւելցուց թէ առտնին կառավարութեան անդամներուն հաղորդելու ժամանակ չէր ունեցած:

Կարգ մը նախարարներ պահանջեցին որ հարցը քննուի. առաջարկը անմիջապէս ընդունուեցաւ: Փոթորկոտ վիճաբանութիւններէ ետք, աննշան մեծամասնութեամբ մը Պէն Կուրիոն յաղթանակը տարաւ, արաբական յարձակումի մը դէմ պաշտպանուելու նպատակով Արեւմտեան Գերմանիայէն զինուորական օժանդակութիւն մը ստանալու համար:

Այդքանով չվերջացաւ սակայն— ձախակողմեանները դիրք բռնեցին եւ իրենց պաշտօնաթերթը խմբագրականով մը յայտնեց, թէ կառավարութիւնը «շատ ծանր որոշում» մը տուած էր, շատ տկար մեծամասնութեամբ մը: Թերթը կ՚աւելցնէր, թէ Պէն Կուրիոնի կուսակցութիւնը մերժելով այս որոշումին վաւերացումը՝ կրնայ ներկայ կառավարութիւնը կանգուն պահել: Ձախակողմեաններու թերթը յստակ բացատրութիւններ չէր տար տրուած որոշումին մասին, բայց ծանօթ է անոր հակադրման ուղղութիւնը:

Հարցը հետզհետէ աւելի բարդացաւ: Վերջապէս, Վարչապետ Պէն Կուրիոն Խորհրդարանի Արտաքին Նախարարութեան յանձնախումբին յայտարարեց, թէ կառավարութիւնը բարձրաստի[illegible], անձնաւորութիւն մը Արեւմտեան [illegible]մանիա ղրկելու որոշումէն հրա[illegible]արած էր: Վարչապետը բացատրեց, թէ ձախակողմեան կուսակցութիւնները սպառնացեր էին կառավարութենէն հեռանալ այն պահուն՝ երբ Իսրայէլի ներկայացուցիչը ճամբայ պիտի ելլէր դէպի Պոն: Այս առիթով, Խորհրդարանին պատասխանատու շրջանակները յայտնած են, թէ Պէն Կուրիոն այդ որոշումէն հրաժարելով,

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԿԵԱՆՔԻՆ ՀԻՆԳ ՊԱՐԳԵՒՆԵՐԸ

Ա.

Կեանքի արշալոյսին, բարի պարիկը եկաւ իր կողովով եւ ըսաւ.

— Ահաւասիկ պարգեւներ: Առէք հատ մը եւ թողէք միւսները: Զգոյշ եղէք սակայն, իմաստութեամբ ընտրեցէք: Որովհետեւ մէկ հատը միայն արժէքաւոր է անոնցմէ:

Պարգեւները թիւով հինգ հատ էին՝ Համբաւը, Սէրը, Հարստութիւնը, Հաճոյքը, Մահը:

Երիտասարդը արտօրանքով պատասխանեց.

— Աւելորդ է մտածել:

Եւ ընտրեց Հաճոյքը:

Շրջեցաւ աշխարհը եւ ճաշակեց երիտասարդութեան սիրելի բոլոր հեշտանքները: Սակայն բոլորն ալ կարճ տեւողութիւն մը ունեցան, լեցուն յուսախաբութիւններով, պարապ ու սին. եւ բոլորն ալ ծաղրեցին զինքը երբ հեռացան իրմէ:

Վերջի վերջոյ ըսաւ.

— Շատ մը տարիներ կորսնցուցի իզուր: Ա՜խ, եթէ միայն կարողանայի վերստին ընտրել, այս անգամ պիտի ընտրէի իմաստութեամբ...:

Բ.

Պարիկը վերստին երեւցաւ եւ ըսաւ.

— Չորս պարգեւներ կը մնան: Ընտրեցէք նորէն, սակայն լաւ խորհեցէք: Ժամանակը կ՚անցնի եւ միայն մէկ պարգեւ կայ անգին:

Մարդը տատամսեցաւ երկար ու ապա ընտրեց Սէրը եւ չտեսաւ արցունքի այն կայլակները որոնք լեցուցին պարիկին աչքերը:

Տարիներ ետք Մարդը կանգնած էր դագաղի մը առջեւ, ամայի տան մը մէջ: Ինքնիրեն կը մտածէր.

— Տարի՛ մը, բոլորը գացին եւ զիս թողուցին միայնակ, եւ հիմա, նէ պառկած է հոս, ամենավերջինս, ամենասիրելին: Քալեցի անընդհատ յուսահատութենէ յուսահատութիւն եւ իւրաքանչիւր երջանկութեան ժամի համար որ Սէրը ինծի կուտար, վճարեցի հազար ժամ ցաւ ու տանջանք: Հոգիիս ամենախոր ընդերքէն կ՚անիծեմ զայն...:

Գ.

— Վերստին ընտրեցէք...

Դարձեալ պարիկն էր որ կը խօսէր.

Եւ աւելցուց.

— Տարիները ձեզի իմաստութիւն սորվեցուցած պէտք է ըլլան: Երեք պարգեւներ կը մնան: Մէկը միայն կարեւոր է, լաւ յիշեցէք եւ ըստ այնմ ընտրեցէք:

Մարդը երկար մտածեց եւ ապա ընտրեց Համբաւը եւ պարիկը հեռացաւ հառաչելով:

Ու տարիները անցան եւ պարիկը վերադարձաւ դարձեալ ու կեցաւ Մարդուն ետեւը, որ վերջալոյսին կանգնած միայնակ, դառն մտածումներու էր ենթարկուած: Եւ գիտէր պարիկը թէ ի՞նչ կը մտածէր Մարդը:

Ան կ՚ըսէր մտովի.

— Իմ անունս աշխարհը լեցուց, բոլոր շրթունքները անունս գովքը կը հիւսէին... Այո, ժամանակ մը ամէն ինչ լաւ երեւցաւ ինծի, սակայն որքա՜ն քիչ տեւեցին այս բոլորը:

Յետոյ եկաւ Նախանձը, յետոյ չարախօսութիւնը, յետոյ զրպարտութիւնը, յետոյ ատելութիւնը եւ հալածանքը, եւ հուսկ ապա ծաղրանքը եւ ատիկա եղաւ վախճանը: Յետոյ եկաւ գութը որ կը թաղէ Համբաւը: Ո՜հ, ցաւալին է փառքին թշուառութիւնը: Ցեխ կը ստանայ երբ կը փայլի, եւ հեգնախառն գութ՝ երբ կը շիջի:

Դ.

—Ընտրեցէք անգամ մը եւս, ըսաւ պարիկին քաղցր ձայնը: Երկու պարգեւներ կը մնան, մի յուսահատիք: Սկիզբները մէկ հատ միայն կար որ լաւագոյնն էր եւ միշտ հոն է...

— Հարստութի՛ւնը որ զօրութիւն է: Ո՜հ, որքան կոյր էի, բացագանչեց Մարդը: Եւ հիմա, կ՚արժէ ապրիլը: Պիտի ծախսեմ, պիտի ցրուեմ իմ ոսկիս, եւ հրաշագեղ բան մը պիտի ըլլայ ատիկա: Բոլոր նախանձները եւ ծաղրողները փոշիին մէջ պիտի տապլտկին իմ առջեւս եւ ես յագուրդ պիտի տամ իմ վրէժխնդրութեանս: Պիտի տիրանամ բազում պերճանքի, բազում հաճոյքի, բոլոր հեշտանքներուն մտաւոր թէ մարմնական, որոնք այնքա՜ն սիրելի են մարդուն համար: Պիտի գնե՛մ, պիտի գնե՛մ, պիտի գնե՛մ: Իմ դրամովս պիտի ունենամ յարգանք, պատիւ, ակնածանք եւ պաշտամունք, բոլոր այն շնորհները վերջապէս որ այս թշուառական աշխարհը վաճառքի է հանած: Մինչեւ հիմա շատ ժամանակ կորսնցուցի եւ դէշ ընտրութիւն մը ըրի, բայց այժմ վերջացաւ: Անգիտակից էի եւ ատոր համար առի այն միայն որ ինծի լաւագոյնը կը թուէր...

Երեք կարճ տարիներ անցան եւ եկաւ օր մը ուր Մարդը վերնայարկի մը մէջ նստած, սարսափահար կը խոկար:

Տխուր էր, գունատ ու զալկացած, բոլորովին քայքայուած:

Ցնցոտիներու մէջ էր պարուրուած եւ չոր հացի կտոր մը կը տրորէր ակռաներուն տակ:

Յանկարծ գոռաց.

— Անիծեալ թող ըլլան աշխարհի բոլոր պարգեւները որոնք ոսկեզօծ խաբկանքներ են միայն: Բոլորն ալ յուսախաբ ըրին զիս: Պարգեւներ չեն անոնք, այլ փոխ տրուած բաներ: Հաճոյքը, Սէրը, Համբաւը, Հարստութիւնը ժամանակաւորապէս դիմակաւորուած յաւիտենական իրականութիւններ են՝ Վիշտը, Տանջանքը, Ամօթը, Թշուառութիւնը: Պարիկը ճիշդ կ՚ըսէր: Իր կողովին մէջ գտնուած պարգեւներէն միայն մէկն էր արժէքաւորը, միայն մէկն էր որ աննշան չէր: Որքան փոքր կ՚երեւին աչքիս միւսները բաղդատմամբ այն մէկին՝ զոր արհամարհեցի: Ինչո՞ւ չընտրեցի այն թանկագին երջանկութիւնը, այնքան քաղցր, այնքան բարեացակամ, որ ցաւէն ու փշէն յոգնատանջ հոգին, չարչարուած մարմինը, անդոհալից սիրտը, ամօթահար միտքը կը խրէ անվերջ քունի մը մէջ: Բերէք զայն, ալ զզուած եմ, հանգիստ կը փնտռեմ...

Ե.

Պարիկը եկաւ իր կողովով, սակայն պարապ էր: Վերջին պարգեւը՝ Մահը չկար այլեւս: Ու ըսաւ.

— Տուի զայն մօրկան մը սիրասունին, պզտիկ տղեկի մը: Անգիտակից էր, սակայն վստահութիւն ունեցաւ իմ վրաս եւ խնդրեց ինձմէ խնդրել իրեն համար: Դո՛ւք, դուք ինծի բան մը չհարցուցիք...

— Ո՜հ, որքան դժբախտ եմ: Ի՞նչ կը մնայ այժմ ինծի, հառաչեց Մարդը:

— Ձեզի կը մնայ այժմ այն, որուն արժանի չէք նոյնիսկ՝ դառնութեամբ ու արցունքով լի ծերութիւն մը...

ՄԱՐՔ ԹՈՒԻՆ

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ 1957ԻՆ

Աշխարհահռչակ Եոհան Շթրաուսի երգած (Ան տէր շէօնէն պլաուէն տոնաու) հեզասահ Դանուբի հովիտին վրայ շինուած մայրաքաղաքը՝ իր բարեմոյն՝ ազնիւ, հիւրընկալ ժողովուրդով ու իր գիտութեանց ու գեղարուեստի բարձր հռչակով հազարաւոր ուսումնատենչ ուսանողներ հրապուրեր է նորէն իր ծոցին մէջ՝ Չիներ, Ճափոններ, Արաբներ, Յոյներ ու Հայեր: Այս Հայեր ալ՝ հեռաւոր Իրանէն, Իրաքէն ու Եգիպտոսէն, որոնց մէկ ցանկը հաճոյքով պիտի ներկայացնեմ « Յառաջ »ի յարգելի ընթերցողներուն ․

1․ Վահէ Յակոբեան․ — Ծնած Թեհրան 1936ին՝ յաճախած է տեղւոյն հայ եւ պետական վարժարանները ։ Վիէննա եկած է 1956ին եւ կը հետեւի Համալսարանի ճարտարապետական ճիւղին՝ նպատակ ունենալով աւարտել իր մասնագիտական ուսումը դոկտորի վկայականով ։

2․ Նորա Յակոբեան․ — Ծնած Թաւրիզ 1933ին՝ մտած է ազգային վարժարան, յետոյ յաճախած երաժշտական դպրոցը ։ Վիէննա եկած 1954ին՝ կը հետեւի ներքին ճարտարապետական ճիւղին՝ փափաքելով աւարտել իր մասնագիտական ուսումը ։

3․ Օննիկ Յովսէփեան․— Ծնած Արաք (Իրան) 1932ին՝ ուսած է նախ հայ վարժարանի մէջ, յետոյ յաճախած երաժշտական ակադեմի։ 1954ին եկած է քաղաքս ու կը հետեւի ֆիլմռէժիի երաժշտական ակադեմիային՝ նպատակ ունենալով ձեռք բերել ռէժիսէօրի դոկտորա։

4․ Էտիք Շապապեան․ — Ծնած Թեհրան 1936ին՝ յաճախած է հայկական եւ պարսկական վարժարանները։ Վիէննա եկած 1956ին՝ այժմ կը հետեւի բժշկութեան եւ նպատակն է դոկտորայի վկայականը ։

5․ Լորիս Ճգնաւորեան․—Ծնած է Թեհրան 1937ին, ազգային ուսումէն վերջ՝ մտած է երաժշտական ակադեմիա։ Վիէննա եկած է 1954ին եւ յարդ կը հետեւի երաժշտական ակադեմիային, զոր մօտ օրէն է աւարտել ։

6․ Արշալոյս Ճգնաւորեան․ — Ծնած Թեհրան 1936ին՝ իր կրթութիւնը ստացած է Անարատ Յղութեան Հայ Մայրապետներուն քով, յետոյ յաճախած պարսկական միջնակարգ վարժարան։ Վիէննա եկած է 1956ին եւ կը հետեւի քիմիայի, որ իր մասնագիտութիւնն է եւ զոր պիտի հասցնէ մինչեւ դոկտորայի աստիճանին ։

7․ Վարդան Կարապետեան․— Ծնած է Թաւրիզ 1932ին եւ յաճախած տեղւոյն հայ եւ պարսիկ վարժարանները։ Վիէննա եկած 1954ին՝ կ'ուսանի բժշկութիւն՝ դոկտորայի նպատակով ։

8․ Աւետիս Ճամպազեան․— Թեհրանցի․ Իրանի մէջ ազգային ուսումէն դատ ստացած է նաեւ ակադեմական կրթութիւն՝ իր նախասիրած երաժշտական ճիւղին մէջ։ Վիէննա անցնելէ յետոյ (1953ին) կը հետեւի երաժշտական ակադեմիայի ճարտարագիտութեան ճիւղին ։

9․ Էտիք Ճամպազեան․— Թեհրանցի, տեղական հայ եւ պարսիկ վարժարաններն յաճախելէ վերջ՝ իր հօրեղբօր՝ Սարգիս Ճամպազեանի պարարուեստի դպրոցը յաճախած է։ 1953ին եկած Վիէննա՝ հետեւած է պարարուեստի ակադեմիային եւ այժմ Սալցպուրկի [illegible] մէջ կը շարունակէ իր արուեստը մեծ յաջողութեամբ ։

10․ Ռիթա Մելիք – Վարդանեան․ — Ծնած Թաւրիզ 1936ին՝ յաճախած է հայ միջնակարգ վարժարան։ Վիէննա եկած է 1955ին եւ կը հետեւի մասնագիտական վարժարանի (Կէմիկրպիշուլէ) մէջ քիմիայի ուսման ։

11․ Ռինա Մելիք – Վարդանեան ․ — Ծնած է Թեհրան 1939ին եւ յաճախած հայ միջնակարգ վարժարան։ Վիէննա եկած է 1957ին եւ համալսարանական ուսանող է։

12․ Սեպուհ Յովսէփեան․ — Ծնած է Արաք (Իրան) 1938ին եւ ուսած հայ եւ պարսիկ վարժարաններու մէջ։ Քաղաքս եկած 1956ին՝ կը հետեւի մասնագիտական վարժարանի մէջ Ֆիզիք – էլէքտրիք ճիւղին ։

13․ Հայկ Պալեան ․— Ծնած է Պաղտատ (Իրաք) 1936ին եւ յաճախած հայ ազգ․ վարժարանէ դատ նաեւ ամերիկեան քոլէճ եւ երաժշտական վարժարան՝ ջութակի մասնագիտութեամբ ։ Իրաքի կառավարութեան հաշուին 1957ին Վիէննա եկած է եւ երաժշտական ակադեմիայի մէջ կը կատարելագործէ ջութակի իր մասնագիտութիւնը ։

14․ Ժան Ժաք Շիրինեան․— Ծնած է Գահիրէ 1937ին եւ յաճախած Ցիսուսեաններու Սէնթ Ֆամիլ քոլէժը։ Քաղաքս եկած է 1957 Նոյեմբերին եւ կը հետեւի փիլիսոփայական ուսման՝ դեղագործական ճիւղին՝ նպատակ ունենալով դոկտորա ։

Ցայտնելով մեր ուրախութիւնը հայ երկսեռ երիտասարդութեան ուսման եւ բարձրագոյն կրթութեան հանդէպ ունեցած այս մեծ եռանդին համար՝ կը մաղթենք սրտագին արիութիւն ու յարատեւութիւն ի պատիւ մեր սիրելի ազգին ։

Հ․ Ե․ Պ․

կառավարական լուրջ տաղնապի մը առաջքն առած էր։

Մինչ այդ սակայն, պատուիրակութիւն մը գացած էր Արեւմտեան Գերմանիա․ գիւանագիտական շրջանակներուն կարծիքով, այս ճամբորդութիւնը նախատեսն էր աւելի պաշտօնական խորհրդակցութեանց ․ — զինուորական օժանդակութիւն՝ Իսրայէլի։ Պատուիրակութեան անդամները Աարնաուըրի հետ տեսնուելէ ետք անմիջապէս վերադարձան Թել – Ավիվ, [illegible] մերժեցին որեւէ յայտարարութիւն ընել մամուլի ներկայացուցիչնե-[illegible]

Ամէն պարագայի մէջ Իսրայէլի ձախակողմեանները պիտի ընդդիմանան գերմանական օժանդակութեան մը։ Հրեայ դիւանագէտները Իսրայէլի պաշտպանութեան համար չկարողացան ապահովել Ատլանտեան Ուխտին օժանդակութիւնը, ինչ որ ծանր ձախողութիւն մը կը նկատուի։ Նոյնիսկ, Իսրայէլեան հողամասին ամբողջութեան պահպանման համար որոշում մըն ալ չկարողացան կորզել Փարիզի ժողովէն, ինչ որ եղաւ՝ Թուրքիոյ համար։

Այս պայմաններուն տակ, ներկայիս Վարչապետ Պէն Կուրիոն ապահով զօրավիգ մը կը փնտռէ, Մոսկուայի օժանդակութեամբ արաբական հաւանական յարձակում մը դիմագրաւելու համար ։

Թ․ Ա․ Թ․

ՀՐԱՒԷՐ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒՆ

Ուզեցինք հրապարակաւ հրաւէր ուղղել, այն յոյսով որ եթէ նախանձախնդիր ծնողքներ, պիտի ուղէք ձեր զաւակները անձամբ առաջնորդել դէպի հայկական վարժարաններ, ուր որ ալ գտնուին անոնք ։

« Հայկազեան»ի հասցէն ծանօթ է արդէն փարիզահայութեան, ինչպէս նաեւ՝ իր դաստիարակուհին Տիկին Է․ Այվազեան ։

Յարգելի Տիկինը, նախկին տնօրինուհի Պոլսոյ Կեդր․ Վարժարանին, եթէ մանկավարժ, գուրգուրանքով ու լուրջ հրահանգութեամբ կը հետեւի նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործին ։ Կ'աւանդէ մայրենի լեզուին զուգընթաց Հայոց պատմութիւն, Հայաստանի աշխարհագրութիւն եւ կրօնագիտութիւն ։

Երգի դասը յանձնուած է երաժիշտ Գ․ Գ․ Եանպէկեանի։

Սրտի անհուն գոհունակութեամբ կը հետեւինք մեր ուսուցչուհիին աշխատանքին, սիրելի ծնողքներ դուք եւս նոյն խանդավառութեամբ, նոյն ուշադրութեամբ հետեւեցէք ձեր զաւակներուն ըրած յառաջդիմութեան ։

Հայու ոգին է որ կ'արթննայ անոնց անմեղ սրտերուն մէջ։

Չ'արժե՞ր արդեօք մտահոգուիլ քիչիկ մը, ու թեւ ու թիկունք հանդիսանալ մեր ուսուցիչներուն, հողաբարձութեանց եւ բոլոր անձնուէր աշխատողներուն ։ Պէտք է սթափիլ ձեր հարազատ զաւակներուն զարհուրելի կորուստին առջեւ ։

Չի բաւեր ցանկալ որ հայ մնան մեր զաւակները․ հարկ է գործել․ ջերմ ու գիտակից սիրով․ այլապէ՞ս ...

— Այլապէս, թող աշխարհ աշխարհով միանայ․ մեր զաւակները հայ պահելու համար, կատարուած եւ կատարուելիք անհաշիւ զոհողութիւնները նիւթական, բարոյական եւ ֆիզիքական պիտի անցնին ապարդիւն ։

Հայերէն խօսէ զաւկիդ հետ օրպէսզի այնքան դժուարութիւններով մեծցնելէ ետք, ի զուր... չամբաստանուիս։

✕ «Յառաջ»ի միջոցով տիկին մը հազար ֆրանք տրամադրած է յառաջադէմ երկու աշակերտի, ուսուցչութիւնը յատկացուցած է Սուրէն Փափազեանի եւ Օտէթ Տատուրեանի ։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ․— Հայկազեանի դասընթացքներու ժամերը ։ Հինգշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 2 – 6 ։ Ուրբաթ երեկոյեան երիտասարդներու դասաւանդութիւնները ժամը 7 – 10։ 32 Րիւ տը Թրէվիզ, մէթրօ Քատէ ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՓԱՓԱՔԸ

Խրուշչեւ երկու հազար հինգ հարիւր բառերէ բաղկացած նամակ մը գրած է անգլիական «Նիու Սթէյթսմըն» շաբաթաթերթին՝ պատասխանելու համար իմաստասէր Ռըսըլի բաց նամակին ։ Խրուշչեւի նամակը, ընդհանուր առմամբ կրկնութիւնն է ծանօթ բացատրութեանց, որմէ ետք գոհունակութիւն կը յայտնէ Ռասըլի այն կարծիքին համար, թէ՝ «Արեւելքն ու Արեւմուտքը պէտք է ճանչնան իրենց փոխադարձ իրաւունքները եւ սորվին՝ միասին ապրիլ»։

Այնուհետեւ խորհրդային պարագլուխը կը շեշտէ յատկապէս վտանգի մը վրայ, որ յառաջ կուգայ Անգլիոյ եւ եւրոպական այլ երկիրներու մէջ ամերիկեան խարիսխներու հաստատումով ։

Խրուշչեւի նամակին ամէնէն ուշագրաւ մասը եզրակացութիւնն է սակայն, ուր ընդառաջելով Փիլիսոփայ Ռըսըլի առաջարկին, ինք ալ փափաք կը յայտնէ, որ ամերիկացի եւ խորհրդային ղեկավարներու հանդիպում մը ըլլայ։ Խրուշչեւ շատ բան կը սպասէ այդ հանդիպումէն, անշուշտ, եթէ փափաքը իրականանայ ...։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրի 1957 Նոյեմբերի թիւը, գրական, պատմական եւ բովանդակութեամբ եւ բանաստեղծութիւններ, ամսական տեսութիւններ եւն․։ Հրատարակութիւն «Հայրենիք» հրատարակչականի Պաթրն։ 212 Սթուար Սթրիթ Պոսթըն, 16 Մաս ։

Ս․ ՓՐԿԻՉ ամսաթերթ, Պոլսոյ Ազգային հիւանդանոցի Նոյեմբերի թիւը 99։

ՀԱՍԿ, պաշտօնական ամսաթերթ Կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, Անթիլիաս, Լիբանան․ Թիւ 11, Նոյեմբեր 1957։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԶ․

Ի՞ՆՉ Է ՊԱՐՍԻԿԸ

Ես կը յիշեմ Ատրպատական նահանգի այն գաւառները միայն, ուր Հայեր էին բնակւում․ դրանք էին՝ Սալմաստ, Խոյ, Մակու, Գունէյխատան, Մարանդ, Ուրմի, Սուլդուզ, Սօվուխպուլախ, Դուխարգան, Մարաղա, Թաբրիզ, Ղարադաղ, Արդաբիլ։ Բացի Հայերից յիշեալ գաւառներում բնակւում էին Ղըզլբաշ կոչուած Թուրքերը, որոնք կազմում էին ժողովրդի մեծ մասը, եւ այստեղ ու այնտեղ ցրուած էին՝ Հրեաներ, Ասորիներ, Քրդեր, Բոշաներ ։

Տիրող ազգը — պարսիկն է, որոնց մէջ նոյնպէս կային ցեղեր, որպէս էին՝ լաքերը, աւշարները, թաթերը եւ Ղարադաղի զանազան էլաթները, որոնք ընդհանրապէս խիստ հազիւ էին որոշւում միմեանցից, թէ տիպերով, թէ սովորութիւններով եւ թէ բարբառներով ։

Խօսում էին Թուրքերէն լեզուով, որ շատ տարբերւում է օսմանեան տաճկերէնից․ կրօնքով մահմետականներ էին եւ պատկանում էին շիա աղանդին։ Կրօնքի հոգեւոր ներկայացուցիչներն էին մոլլաները, չափազանց խորամանկ, փառասէր եւ կեղծաւոր մի հասարակութիւն, որ արտաքին բարեպաշտութեամբ, ծածկուած աւելի ճգնաւորական դիմակով, գրաւել էին ժողովրդի խորին յարգանքը, մի եւ նոյն ժամանակ մտցրել էին նրա մէջ կոյր անհանդուրժութիւն եւ խաւար մոլեռանդութիւն։ Նախապաշարմունքներ մուսուլմանների մէջ, մահմետականութեան չպատկանող ազգերի վերաբերութեամբ, հասնում էին խելագարութեան ։

Ինչ ազգ չէր հետեւում իսլամին, նա համարւում էր պիղծ, զրկուած թէ այս աշխարհի եւ թէ հանդերձեալ կեանքի երանութիւններից, որոնց պատրաստել էր Ալլահը միմիայն Մուհամմէտի չիաների համար։ Այս պատճառով, մահմետականը, ոչ միայն առելութեամբ էր նայում դէպի այլակրօնները, այլ իրան մեղք էր համարում սերտ յարաբերութիւններ ունենալ նրանց հետ։ Մահմետականը չէր ուտում կերակուրը, որ պատրաստուած էր այլակրօնի ձեռքով, նա չէր հագնում հագուստը, որ գործուած էր այլակրօնի ձեռքով․ նա իր տան մէջ չէր բանեցնում կարասիք, որոնց արհեստագործել էր այլակրօն մարդը․ մի խօսքով, նա պիղծ էր համարում բոլոր արդիւնաբերութիւնը, որ դուրս էր գալիս մահմետականութեան չպատկանող ազգերի ձեռքից։ Նա պիղծ էր համարում եւ այլակրօնների անձը․ օրինակ, մի հայ, մի հրեայ, մի ասորի անձրեւային օրերում, թաց հագուստով չէին կարող քսուել մահմետականին․ այս համարւում էր սրբապղծութիւն եւ անըղգոյշ յանցաւորը կրում էր իր պատիժը։ Ահա այսպիսի եւ դրանց նման շատ խըտրութիւններ, որոնց դրել էր մահմետականութիւնը մուսուլմանների մէջ, ոչ միայն քրիստոնեաներին եւ Հրեաներին ենթարկում էին իսլամի հալածանքին, այլ եւ զրկում էին նրանց շահուել իրանց արդիւնաբերութիւնից, եւ վնասում էին իրանց տնտեսութեանը։ Դա էր գլխաւոր պատճառը Հայերի․, Հրեաների եւ Ասորիների աղքատութեան ։

Մոլլաները, բացի իրանց ժողովրդին հոգեւոր ուղղութիւն տալուց, կատարում էին եւ շարիաթի գործադրութիւնը․ այսինքն, նրանց ձեռքումն էր օրէնքը եւ արդարութիւնը, որ աւանդել էր Ալլահը Մուհամմէտի միջնորդութեամբ։ Ամէն գործ, թէ քրէական, թէ քաղաքական վճռւում էր նրանց ձեռքով ։ Այստեղ եւս այլազգաւանները զրկւում էին շատ իրաւունքներից, որ վայելում էին մահմետականները։ Օրինակ, մի քրիստոնեայ ունէր դատաստանական գործ մահմետականի հետ․ գործը քննում է մոլլան․ քրիստոնեան իր իրաւունքը հաստատելու համար չէր կարող ներկայացնել վկաներ իր հաւատակիցներից, որովհետեւ քրիստոնեայի վկայութիւնն ընդունելի էր դատարանում այն ժամանակ միայն, երբ նա տըւած կը լինէր յօգուտ մահմետականի, իսկ ընդդէմ մահմետականի վկայելու նա իրաւունք չունէր։

Այսպիսի դէպքերում պահանջւում էր քրիստոնեայից մահմետական վկաներ․ բայց ոչ մի մահմետական չէր ցանկանայ քրիստոնեայի օգտի մասին վկայել, որովհետեւ այդ կը համարէր իր համար մեղք։ Ուրեմն թէ առաջին եւ թէ վերջին դէպքերում քրիստոնեան զրկւում էր վկաներ ներկայացնելուց, եւ ի հարկէ, տարւում էր գործը, մի այնպիսի դատարանում, ուր գործերը վճռւում էին բատ մեծի մասին հիմնուելով վկաների ցուցմունքների վրայ ։

Դատարաններում փաստաբան լինելու իրաւունք ունէին միայն մահմետականները ։ Իսկ մահմետական փաստաբանը չէր կարող պաշտպանել քրիստոնեայի գործը, երբ հակառակ կողմը մահմետական էր ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար․)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ երկիրները Յունուարի սկիզբը պիտի պատասխանեն մաոնչալ Բուլղարիոյ նամակներուն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը շաբաթ օր յայտարարեց, թէ համայնավար կուսակցութիւնը պիտի շարունակէ պայքարիլ բոլոր անոնց դէմ՝ որ Սթալինը կ'ամբաստանեն, միաժամանակ քննադատելով անոր գործած սխալները։ Սթալին, աւելցուց ձայնասփիւռը, կարեւոր դեր մը խաղացած է ընկերվարութեան պայքարին եւ մարքսիզմ–լենինիզմի պաշտպանութեան մէջ, ընդդէմ՝ Թրոցքիի, Զինովիեւի եւ այլ մատնիչներուն :

ՀՌՈՄԷՆ կը հաղորդեն թէ Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Դաշնակցային Գերմանիոյ միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացած է հեռավար (թէլէկիտէ) եւ հակաօդնաւային հրթիռներու պատրաստութեան համար :

ՍԿՈՎՏԻԱԿԱՆ «Նորկա» բեռնատար նաւը առջի օր ընկղմեցաւ Հիւս. ծովին մէջ։ 28 նաւաստիները խեղդամահ եղած են։

ԾՆՈՒՆԴԻ աւանդական իր պատգամին մէջ Պապը առաջարկեց որ վերջ մը տրուի սպառազինման արշաւին, որ վտանգ մը կը ներկայացնէ մարդկային ընտանիքին ու երկրին համար ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ մեկնելու առեն, Մակարիոս Արք. յայտարարեց, թէ Կիպրոսի հարցին մէջ Ամերիկա չէզոք դիրք մը բռնած է, բայց, աւելցուց ան, մեծ պետութիւն մը այսպիսի հարցի մը մէջ չէզոք պէտք չէ մնայ ։

ՓԱՐԻԶԻ Ազգ. թատրոններու աշխատաւորները գործադուլ պիտի ընեն՝ տօնական օրերուն, նկատելով որ տասը առ հարիւր աշխատավարձի յաւելման իրենց պահանջքը մերժուած է։ Հետեւաբար, Օփերան, Օփերա – Քոմիքը եւ Քոմէտի Ֆրանսէզը փակ պիտի մնան մինչեւ Յունուար մէկ ։

ՊԵԼՃԻԱ ստացաւ հակահրթիռային հինգ օդանաւեր։ Ուաշինկթընի հետ կնքուած համաձայնութեամբ մը, պատերազմական 53 նման օդանաւեր պիտի ստանայ պելժիական բանակը ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարական տագնապը կը շարունակուի տակաւին. Վարչապետ Պէն Կուրիոն կը սպառնայ հրաժարիլ (տես Բ. էջ)։

ԳԱՃԻՐԷԻ մէջ գահընկէց թագաւորութաբուքի անձնական իրերը աճուրդի դրուեցան :

ՌԱՊԱԹԻ մէջ Մուհամմէտ Ե. շաբաթ օր բացումը կատարեց Մարոքի արդիական առաջին համալսարանին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Արծիւ Մարգականը շնորհակալութեամբ ստացած է Գարեգին Գազանճեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.—

Խ. Նազարէթեան հազար ֆրանք, Թ. Աւաղեան հազար, Ս. Գաբրիէլեան 500 :

Նոյնպէս Արծիւի պարահանդէսին եղած են հետեւեալ նուէրները.— Ե. Զարդարեան երկու հազար ֆրանք, Ա. Զաքարեան հազար, Ա. Թէճիրեան երկու հազար, Տօրումեան եղբայրներ երկու հազար, Հ. Քաչեան հազար, Յ. Թէճիրեան, Օ. Թէճիրեան երկու հազարական, Վ. Խօրիկեան հազար, Գ. Գիկօնը երեք հազար, Զուլցերիացի Վօլգա հինգ հազար, Ա. Քէօսէեան հազար, Ահարոնեան եղբայրներ երկու հազար ֆրանք ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ–ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի Ազգ. վարժարանի Կրթ. Մարմնի կողմէ։

Հովանաւորութեամբ՝ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին ։

Դեկտեմբեր 24ին, Երեքշաբթի, ֆրանսական Ծնունդի երեկոյեան, ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Երգ, պար ու անակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում, մատչելի գիներով։ Թերթանուշ (փաքլավա), ու մրգեր :

Հաճելի ժամանց։ Հայկական տաքուկ մթնոլորտ :

Ըը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Մուտքը ազատ է ։

ՅԱՌԱՋԻ ԳԻՆԸ

Ինչպէս գրած էինք թուղթի գինին յաւելման պատճառով մամուլի ընկերակցութիւնը բարձրացուց տեղական օրաթերթերու գինը :

Յունուար մէկէն սկսեալ «Յառաջ» կը ծախուի՝

Հատը՝ 15 ֆրանք :

Բաժնեգին՝ Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան՝	3500
Վեցամսեայ	1900
Արտասահման, տարեկան՝	4000
Վեցամսեայ	2500

×

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէսինէն ընկեր Ս. Առաքէլեան երկու հազար ֆրանք «Յառաջ»ի տպարանը իր այցելութեան առիթով :

× Գ. Էքսէրեան հազար ֆրանք կը նուիրէ իր զաւկին Գ. Ժ. Էքսէրեանի համալսարանական յաջողութեան առթիւ (Լիտանիէ ան Պրօվ):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Այվազեան, Այրի Տիկին Գզտիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ 29 Դեկտեմբեր, կիրակի առաւօտ, իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր Թագւոր Այվազեանի մահուան քառասունքին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Գ. Ղազարոս Քէչիչեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի (29 Դեկտ.) առաւօտ հոգեհանգստեան պատարագ պիտի կատարուի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ՝ իր կնոջ Վարդուհիի եւ փեսային՝ Փայլակ Մառալեանի մահուան տարելիցներուն առթիւ, նոյնպէս նորեկ ննջեցեալ Տիկին Ռվաննայ Սահիանի համար։ Եւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պատարագ Խաչատուրեան եւ Քէչիչեան գերդաստաններուն բոլոր ննջեցեալներուն յիշատակին։

Կը խնդրուի ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՒ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբի :

Այս Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 21ին, կը ցուցադրուի՝

«ՀԱՅՈՑ ՀԵՏՔԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ»

(Վենետիկ եւ Ֆիրինճէ)

գունաւոր ժապաւէնը :

Բացատրութիւն՝ Գ. Ֆէրտի Ապաճեան։ Գոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ ։

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր՝ ընտիր նուագախումբով ։

Հայկական պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գոմոնի պարախումբին կողմէ ։

Պիւֆէ, դիւրամատչելի գիներով ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ռուբէն» Ուս. Միութեան ժողովը երկու շաբաթով յետաձգուած է ։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
Դեկտեմբեր 24 ԾՆՆԴԵԱՆ ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ

Պատարագը եկեղեցւոյն նորոգութեան պատճառով տեղի պիտի ունենայ նոյն թաղին Սէնթ Էթիէն տիւ Մոն եկեղեցին, ժամը 17ին (մուտքը Րիւ Գլօվիս)։

×

ԾՆՆԴԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

25 Դեկտեմբեր.— Ծննդեան պատարագը տեղի կ'ունենայ ժամը 10.30ին, Քրիստոս Թագաւոր եկեղեցին, 16 րիւ Թուրնըֆոր, նոյն թաղին մէջ։

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 20էն մինչեւ լոյս

Լիւթէսիայի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Orchestre Lutetia 43, BLD. RASPAIL, MÉTRO SÈVRES-BABYLONE

Գեղարուեստական բաժին, Գ. Կարպիս Ափրիկեանի երգի երեկոյ

Կը մեներգեն Արա Սերոբեան (պարիթօն), Մկրտիչ Պօղոսեան (թենոր)։

Մենապարեր՝

Օր. Թերեզ Քէօշկէրեան՝ Սուրբերու պարը Խաչատուրեանի, Օր. Անի Թարօն Երեւանի Հարսանիքը եւ եւրոպական պար մը ։

ԾԱՆՕԹ.— Տոմսերու վրայ նշանակուած է մինչեւ կէս գիշեր, բայց բոլորին ցանկութեան վրայ կարգադրուած է սրահի տնօրէնութեան հետ մինչեւ առաւօտեան ժամը հինգ ։

Մուտք՝ 500 ֆրանք

Ուսանողներու համար՝ 300 ֆրանք, ներկայանալ իրենց ուսանող. քարտերով։

Նպատակն է՝ Կապոյտ Խաչի օգնութեան կայանը, ինչպէս նաեւ իր կրթական եւ բարեսիրական գործերը ։

Սեղանները կանխաւ ապահովել հեռախօսելով Տիկ. Թաղէոսեանի Թրիւտէն 27-35 եւ Տիկին Նազըշղարեանի Տօմէնիլ 13-27

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐԸ

Յառաջիկայ Հինգշաբթի, 26 Դեկտեմբեր, ժամը 18.30ին, 32 Րիւ տը Թրէվիզի մէջ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան արտակարգ ժողովը հետեւեալ օրակարգով .—

Վարչական ժողովի որոշումներուն վաւերացումը Անտիպի մէջ անբուժելիներու համար հիմնուելիք շէնքին շուրջ ։

Ընկերակցութեան բոլոր անդամները կը հրաւիրուին այս շատ կարեւոր ժողովին ։

Ի դիմաց Աղք–ի վարչութիւն

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

25 Դեկտ., Չորեքշաբթի առաւօտ Ծընընդեան տօնի առթիւ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Րիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ։ Պիտի պատարագէ Թորգոմ քհնյ. Լիոնէն ։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — MERCREDI 25 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8077 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3878

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՅԱՎԻՃԱԿԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄ

Հազիւ վերջացած էր Ատլանտեան Ուխտի խորհրդաժողովը, երբ Մոսկուայի մէջ գումարուեցաւ Խորհրդային Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նստաշրջանը :

Կրեմլինի վարիչները ուշադրութեամբ հետեւեցան Փալէ տը Շայոյի վիճաբանութեանց : Ներկայացուցիչ չունէին խորհրդաժողովին մէջ, սակայն Բուլգանինի ծանօթ նամակը բոլոր պատգամաւորներուն կը զգացնէր Մոսկուայի բարոյական ներկայութիւնը Մեծերու արիսպագոսին մէջ :

Կը սպասուէր, որ խորհրդային վարիչները իրենց խօսքն ըսէին Փարիզի մէջ տրուած որոշումներուն մասին : Այդ խօսքը չուշացաւ : Արտաքին Նախարար Կրոմիքօ եւ ընդհանուր քարտուղար Խրուշչեւ Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ պարզեցին իրենց տեսակէտը, ինչպէս մանրամասնօրէն գրած էինք երէկ :

Ատլանտեան Խորհրդաժողովին մէջ օրակարգի գլխաւոր հարցերէն մէկն էր Զինաթափութիւնը : Բոլորն ալ մտահոգ էին զինարշաւին համար, որ երկու ճակատներու վրայ ալ խելայեղ մրցակցութեան մը ձեւը առած է : Զինարշաւ՝ մանաւանդ հիւլէական ու ջրածինի ռումբերու եւ հեռուգիր ու երկնասլաց հրթիռներու առաւելագոյն արտադրութեան համար

Կրոմիքօ եւ Խրուշչեւ համաձայն չեն կլոր սեղանի մը շուրջ նստելու արտաքին նախարարներու հետ եւ քննելու զինաթափութեան պայմանները, ինչպէս կ'առաջարկէր Քրիսթիան Փինօ : Ու կ'առաջարկեն արտակարգ նիստի հրաւիրել Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը՝ նոյն հարցով զբաղելու եւ վարչապետներու ժողովի մը ճամբայ յարդարելու համար :

Մոսկուայի իշխանաւորները կ'ուզեն գլուխ – գլխի խօսակցութիւնները ամփոփել միայն զինաթափութեան հարցին շուրջ : Օրակարգին վրայ չեն ուզեր ուրիշ խնդիր դնել : Չեն ուզեր որ խօսք ըլլայ Գերմանիոյ երկու մասերու միացման, արբանեակ երկիրներու խորհրդային վարչաձեւերին եւ առ հասարակ գաղափարախօսական հարցերու մասին :

Մէկ խօսքով, կ'ուզեն պահպանել այսօրուան գոյավիճակը, *որ շատ նպաստաւոր է Խորհրդային Միութեան համար*

Այս տեսակէտը բոլորովին կը հակադրէ ազատ աշխարհի հետապնդած նպատակին : Մինչ Զինաթափութիւնը Մոսկուայի համար պատրուակ մըն է գոյավիճակը պահելու, արեւմուտքի համար պարզապէս միջոց մըն է՝ պատերազմը արգիլելու եւ բոլշեւիկեան վարչաձեւի ենթակայ երկիրները ազատագրելու :

Խրուշչեւ հակառակ է Գերմանիոյ միութեան, որովհետեւ, իր կարծիքով, միացեալ Գերմանիան՝ զինուորապաշտ ու վրէժխնդիր՝ Ատլանտեան Ուխտին միանալով պիտի զօրացնէ արեւմտեան ճակատը : Ու Միացեալ Նահանգներուն կ'առաջարկէ հրաժարիլ «ուժի քաղաքականութենէն» .

Յետոյ կ'աւելցնէ .

« Խաղաղ միջոցներով եւ հաւասարութեան հիման վրայ կարգադրենք մեր խնդիրները : Օրէնքէ դուրս հռչակե՛նք պատերազմը : Իրարու ներքին գործերուն չմիջամտենք : Աշխարհի ապագան պիտի վճռուի ո՛չ թէ հրթիռներով եւ ջրածինի ռումբերով, այլ այն իրողութեամբ թէ դրամատիրական վարչաձե՞ւն է որ լաւագոյն կեանք մը կ'ապահովէ զանազան երկիրներու ժողովուրդներուն՝ թէ ընկերվարականը » :

«Խաղաղութիւն » եւ «Հաւասարութիւն» կը հոլովէ Ստալինի յաջորդը : Սակայն ո՛չ մէկ զիջում ընել կ'ուզէ դիմացի ճակատին :

Գոյավիճակի պահպանումը շատ սիրելի բառ մըն էր նաեւ ժամանակին մեծ պետութեանց համար՝ զինեալ խաղաղութեան *շրջանին :*

Խորհրդային վարիչները չեն ուզեր ընդունիլ, որ գոյավիճակի պահպանումէն առաջ ուրիշ պարտականութիւններ ունին այն հարիւր միլիոնաւոր մարդոց հանդէպ, որոնք աւելի ակամայ քան թէ կամայ ենթարկուած են իրենց տիրապետութեան :

Գոյավիճակի պահպանում *կը նշանակէ յաւերժացնել համայնավարական իշխանութիւնը պալթեան երկիրներու, Լեհաստանի, արեւելեան Գերմանիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Ալպանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Կովկասի եւ Ծայրագոյն Արեւելքի զանազան հողամասերուն վրայ : Կը նշանակէ արդարութիւնը զոհել ուժին :*

Ազատութի՜ւն *կը պահանջեն այդ երկիրները ամէն բանէ առաջ :*

Ազատութիւն տուէ՛ք անոնց՝ եթէ ճշմարիտ ընկերվարականներ էք :

Խաղաղութեան նախապայմանը ազատութիւնն է .

Ու այսօր, երբ եւրոպական Ծնունդին առթիւ ամէն տեղ կ'երգեն «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն », *մենք ալ կը կրկնենք մեր առաջին ընկերվարական եւ հայրենասէր բանաստեղծ Միքայէլ Նալբանդեանցի անմահ երգին՝* Ազատն Աստուած այն օրից *վերջին տունը .*

Ես մինչ ի մահ, կախաղան,
Մինչեւ անարգ մահու սիւն
Պիտի գոռամ, պիտ' կրկնեմ,
Անդադար՝ ազատութի՜ւն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐԹԻՌՆԵՐՈՒ ԱՐՁԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻՆ

ՆՈՐՍԹԱՏԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկայի հեռատեսիլի ընկերութեան շնորհուած տեսակցութեան մը ընթացքին, Ատլանտեան Ուխտի զինեալ ուժերու ընդհանուր հրամանատար զօր. Նորսթատ յայտարարեց՝ թէ Եւրոպայի հրթիռներու արձակարաններուն կառուցման աշխատանքները շուտով կը սկսին : 6 – 10 արձակարաններ պիտի հաստատուին Ատլանտեան Ուխտի երկիրներուն մէջ՝ առաջին առիթով : Արձակարաններէն իւրաքանչիւրը պիտի ունենայ 15 միջներկրային հրթիռներ : Այս խարիսխները պատրաստ պիտի ըլլան մէկ կամ մէկուկէս տարիէն :

Այնուհետեւ, Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր հրամանատարը յայտնեց, թէ ռազմական տեսակէտէն հարկ չկայ որ հրթիռներու արձակարաններ հաստատուին ատլանտեան բոլոր երկիրներուն մէջ : Բաղձալի ալ չէ : Բաւական է զանոնք քանի մը երկիրներու մէջ կառուցանել . այս հրթիռները կրնան հասնիլ իրենց թիրախին, որեւէ կէտի վրայ ... :

Եւրոպայի մէջ խարիսխներ հաստատելու ծրագիրը մաս կը կազմէ պաշտպանողական շատ աւելի ընդարձակ նախապատրաստութեանց . Ամէն պարագայի մէջ, ընդարձակ այս ծրագիրը պիտի իրագործուի «քայլ առ քայլ», ինչպէս կը շեշտէ Նորսթատ, աշխատանքները կը սկսին քանի մը օրէն կամ քանի մը շաբաթէն, բայց ո՛չ քանի մը ամիսէն :

Պատերազմի մը պարագային, աւելցուց ան, միայն հրթիռ ունեցող երկիրները յարձակում կրելու վտանգին ենթակայ պիտի չըլլան, այլ՝ բոլոր երկիրները :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օրէ Օրին

ԽԵ՞ՂՃ ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ ...

— Դուն իմ խօսքս մտիկ ըրէ եւ զա՛րկ սա Դեղձասիրաց Ընկերութիւն կոչուածին գլխուն... Ես ատ մարդիկը լաւ կը ճանչնամ ... Անոնք անվախ գրիչէն կը վախնան, կը սմքին, ու իրենց տեղը կը նստին... Եղբա՛յր, քառասուն տարի է, ազգին համար, սանկ, շնորհքով բան մը բրա՞ծ են... Ո՛չ, միայն կը խօսին ... Բաւական ալ կորկոտ կը բռնեն... Ազգին բան մը տուած ունի՞ն... Չէ՛, Աստուած չընէ... Փարաները առեր, վրան թուխս նստեր են... Նորէն կ'ըսեմ, զա՛րկ, մի՛ վախնար... Ամէն օր զա՛րկ ... Ու : ձեր լրագրին առաջին էջին վրայ... Եթէ դուն չզարնես, ե՛ս պիտի զարնեմ : Ես ալ գրիչ ունիմ... Հա՛, իրաւ է, ուղղագրութիւնս եւ քերականութիւնս բանի չեն գար, բայց երբ կարգը զարնելու գայ, կը զարնեմ .. Քեզ տեսնեմ... Այս շաբթու սկսէ... Զա՛րկ, զա՛րկ, զա՛րկ ...

×

— Սիրելիս, այնչափ ալ խրատ կուտամ ձեզի՝ իբրեւ փորձառու մարդ, բայց նորէն խօսքս մտիկ չէք ըներ... Մի՛ զարնէք սա Նարնջասիրաց Միութեան գլխուն : Անօգուտ է... Ատ մարդիկը խօսք չեն հասկնար... Դուք ձիւնին համար «ճերմակ է » ըսէք, անոնք «սեւ է» պիտի պոռան ... Եթէ կ'ուզէք որ անոնք երջանկութիւնը գտնեն, քիչ մը խելքերնիդ գործածեցէք եւ դուք, առաջուընէ, գրեցէք թէ «ձիւնը սեւ է»... Յաջորդ օրը, անոնք պիտի ելլեն ձեր գրածին հակառակը պիտի գրեն : Նորէն կ'ըսեմ, մի՛ զարնէք, որովհետեւ զարնելով տեղ մը չէք հասնիր... Հերիսայ չէք եփեր կոր, վերջապէս ... Արդէն այնչափ զարկած էք, ժամանակին որ խեղճերուն ուղեղը, հերիսայ եղեր է... Կը կրկնեմ, մի՛ զարնէք, մի՛ զարնէք, մի՛ զարնէք ...

×

— Ձեր թերթին առաջին թիւէն մինչեւ այսօրուան թիւը ունիմ... Ծայրէ ի ծայր կը կարդամ... Ատեն մը աղէկ էիք — կը զարնէիք : Հիմա, կ'երեւայ որ յոգներ էք եւ պէտք եղածին պէս — այսինքն ի՛մ ուզածիս պէս — զարկած չունիք : Ձեզի հազար անգամ ըսած եմ — զարկէ՛ք սա Տանձասիրացներուն գլխուն... Եթէ չզարնէք, ձեր օրերն ալ համրուած են ... Զարկէ՛ք... Առտուն ալ զարկէք, կէսօրին ալ զարկէք, կէս գիշերին ալ զարկէք ... Մեզ ալ հրաւիրեցէք, մենք ալ կը զարնենք... Գրիչ եւ մուրճ բռնած բաները իրարու խնամի են եւ միեւնոյն պաշտօնը ունին — զարնել... Ասոր հետ մէկտեղ, ուրիշ խնդիր մըն ալ կայ — եթէ թեւերնիդ յոգնած է եւ պէտք եղածին պէս, գրիչով զարնելու ուժ չունիք, սանկ, կըտոր մը ետ քաշուեցէք որ մենք զարնենք .. Ես անա՛նկ զարնողներ կը ճանչնամ որ.. իրենց գրիչէն շանթ ու կայծակ կը թափին... Ու ալ անոնցմէ վար չեմ մնար... Աստուած հեռու ընէ, մէյ մը գրիչս շարժեմ, դիմացինս տաս – տափակ կ'ընեմ ... Նորէն կ'ըսեմ, զարկէք, զարկէք, զարկէք... Լուր օրերն ալ զարկէք, կիրակի օրերն ալ զարկէք ...

×

— Եղբա՛յր պատուական, ա՛լ կը բաւէ, մե՞ղք են... Մի՛ զարնէք... Քանի զարնէք, երես կ'առնեն եւ ինքզինքնին բանի մը տեղ կը դնեն ... Մի՛ զարնէք եւ սա գրիչնիդ ուրիշ բաներու համար գործածեցէք... Դուք ձեր տեղը ծանր նստէք եւ մի զարնէք... Պարտուողն է որ կը զարնէ, ոչ թէ յաղթողը ...

×

— Շատ ուրախ եմ, ի՞նչ աղուոր կը զարնէք կոր... Ես ձեր գրիչին մատաղ ըլլամ... Զարկէք, զարկէք... Ազգին շահը կը պահանջէ որ զարնէք ...

×

— Չէ՛, աս բրածնիդ չի վայլեր : Քիչ մը շատ կը զարնէք կոր... Կարեւորութիւն մի տաք, ի՛նչ կ'ուզեն թող ըսեն.. Դուք մի՛ զարնէք... Գրիչ բռնած բանը մուրճ չէ որ անդադար գամին գլխուն իջեցնես... Խօսքս մտիկ ըրէք ու մի՛ զարնէք ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՆԱՍԻՐԻ ՆՈՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Եգիպտոսի Նախագահ Նասր Փոր – Սայիտի մէջ ճառ մը խօսեցաւ՝ քաղաքին ազատագրութեան առաջին տարեդարձին առիթով : Արդարեւ, տարի մը անցաւ այն օրէն, երբ անգլօ-ֆրանսական ուժերը կը հեռանային եգիպտական հողէն :

Նախագահ Նասր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ, որուն մէջ յայտարարեց թէ իր անձին դէմ պատրաստուած մահափորձ մը երեւան ելած էր : Միաժամանակ դաւադրութիւն մը՝ վարչակարգը տապալելու համար : Դաւադրութիւնը, որուն հեղինակն էր նախկին Ներքին նախարարը, ըստ Նասրի, ձախողեցաւ :

Այնուհետեւ, Նասր մեղադրեց Արեւմտեանները, որ Պէյրութի մէջ հակաեգիպտական բիւրօ մը ստեղծած էին՝ կազմուած նախկին վարչակարգի կողմնակից անձերէ, որոնք փախած են Եգիպտոսէն ու հաստատուած Լիբանան : Նասր յայտնեց, թէ այդ շարժումէն տեղեակ էր ինք, շնորհիւ անդամի մը, որ կապ կը պահէր Գահիրէի հետ :

Միւս կողմէ, Եգիպտոսի Նախագահը յայտարարեց, թէ Թուրքիոյ յանձնուելիք հիւլէական զէնքերն ու հրթիռները սպառնալիք են Գահիրէի կառավարութեան դէմ : Քննադատեց Ատլանտեան Ուխտի ծրագիրները՝ զանազան երկիրներու մէջ հիւլէական զէնքերու պահեստներ հաստատելու տեսակէտէն :

Եզրակացնելով իր խօսքը՝ Նասր խաղաղութեան կոչ ըրաւ բոլոր երկիրներուն :

445 ԱԼԺԵՐԻԱՑԻՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ

Ինչպէս ծանօթ է Ֆրանսայի մէջ հետզհետէ աւելի մտահոգիչ կը դառնան Ալժերիացիներու կռիւներն ու սպանութիւնները : Ազատագր. Ճակատի եւ Ալժերիոյ Ազգ. Շարժումի ոճիրներուն վերջ տալու համար, վերջերս խուզարկութիւններ եղան ու կարելի եղաւ ձերբակալել 445 հոգի : Անցեալ կիրակի գիշեր խուզարկութեանց հրահանգը տրուեցաւ ու երկուշաբթի կէսօրին բանտերը լեցուած էին ահաբեկիչներով :

Փարիզի մէջ ձերբակալուեցաւ 67 հոգի : Գրաւուեցան բազմաթիւ զէնքեր, ինչպէս նաեւ վեցուկէս միլիոն ֆրանքի գումար մը՝ զանազան շրջաններէն . այս դրամը յատկացուած էր ահաբեկչական գործունէութեան :

Մինչ ձերբակալութիւնները կը շարունակուին մայր երկրին մէջ, կռիւները չեն դադրած Ալժերիոյ ապստամբներու եւ բանակայիններուն միջեւ : Անցի օր, Օրանի Տլեմսէն շրջանին մէջ պատահած բախումի մը ընթացքին 15 ապստամբներ սպաննուեցան : Այլ շրջաններու մէջ ըսպաննուեցան ութ ըմբոստներ եւ գրաւուեցան բազմաթիւ զէնքեր ու ռումբեր : Կոստանդինի մէջ ահաբեկիչները ձեռնառում մը արձակեցին ժողովուրդին մէջ, որուն հետեւանքով քանի մը հոգի վիրաւորուեցան . երկու զինուորական :

ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ : Մեր յաջորդ թիւը՝ Ուրբաթ Դեկտեմբեր 27 :

ՏՕՆ ԾՆՆԴԵԱՆ

> « Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի, որ յայսմ աւուր յայտնեցաւ ...»։
>
> ՇԱՐ.

Յիսուսի կեանքէն ոչ մէկ դէպք այնքան չարչարած է քրիստոնեայ մատենագիրներուն միտքը, որքան Ծննդեան դրուագը։ Վասնզի սեմական միտքը խախտած է աստուածութեան գաղափարը, սարսած, ցնցած ու ճեղքրտած։

Ըսել թէ « Աստուած է որ ծնաւ, եւ Աստուած է զոր ծնաւ», ինչպէս կը գրէ Կիւրեղ Երուսաղիմացի (Կոչումն Ընծայութեան, Գլ. ԺԱ.), քրիստոնէութիւն չէ տակաւին (սկզբունքը՝ միաստուածութիւն), այլ գաղափար մըն է որ կը մատնէ հին աստուածածնութեան աւանդութիւնները։ Բայց երբ ծնեալը (Յիսուս) կը դրուի մարդկային ագոյցի մը մէջ (Քրիստոս), հոգ չէ թէ նախ, հրէական խորամանկութեամբ մը, յայտարարելու համար « Յիսուսը Քրիստոսն է » (Գործք, ԺԸ. 28), իսկ ժամանակ մը ետքը՝ կը ներկայացուի յարուցեալ (իբրեւ մա՞րդ թէ Աստուած), աստուածածնութեան խորհուրդը չէ այլեւս, ոչ հեթանոսական աւանդութեամբ, ոչ ալ քրիստոնէական վարդապետութեամբ, այլ միայն...շիմի։

Ընդհակառակն, հելլենական հանճարը, որքան գեղապաշտիկ, նոյնքան տրամաբանական զարգացումով մը, երբ մա՛րդը կը բարձրացնէ աստուածութեան (Էվհէմէրիսմ), յանհունս գերազանց կը մնայ սեմական միտքէն, որ աստուածութիւնը աշխա՛րհ կ'իջեցնէ «արգանդի ճամբով», գռեհկօրէն իրապաշտիկ գաղափարի զարգացումով մարդեղութեան ողբերգութեան համար (Էփիփանի)։

Ինչո՞ւ ծնունդի այս ռամիկ հակադրութիւնը։ Անո՞ր համար որ Յիսուսի աշակերտները, «արք տգէտք եւ առանց դպրութեան» (Գործք, Դ. 13), ընդունակ չէին հրաշափառ բանահիւսութեամբ մը զարդարելու աստուածածնութեան խորհուրդը։ Իրողութիւնն այն է որ քրիստոնէութեան մեծագոյն հայրապետները եւս կ'անճրկին կը մնան՝ երբ հարկ կը դառնայ նկարագրել, բացատրել ու մեկնաբանել Յիսուսի ծնունդը։ «Արդ, դու մի՛ իբրեւ մարդկութեամբ կարծիցես ծնունդ եղեալ. մի՛ այսպիսի ծնունդ համարիցիս, որպէս Աբրահամ զԻսահակն ծնանէր, եւ կամ Իսահակն՝ զՅակոբն։ Ծնանել ծնանէր Աբրահամ զԻսահակ, այլ ո՛չ եթէ զի՛նչ ինքն կամէր՝ ծնանէր, այլ զինչ այլուստ ի վերուստ շնորհէր։ Իսկ ի ծնանելն Հօր զՈրդի՝ ոչ տգիտութիւն գոյր անդ»։

Անշուշտ Կիւրեղ հայրապետ, որ այս տողերը կը գրէ, ինք ալ գիտէ թէ աւելի դիւրին է հաւատալ աստուածօրէն աստուած ծնելու աւանդութեան քան մարդկօրէն աստուած ծնելու զրոյցին։ Ահա թէ ինչո՛ւ կ'աւելցնէ անմիջապէս, «Որ ծնաւ՝ նա միայն գիտէ զծնունդն, եւ որ ի նմանէն ծնաւ, նա միայն գիտէ՝ որ ծնաւն զնա. որ ծնաւն գիտէ զի՛նչ ծնաւն, եւ գիրք վկայեն թէ Աստուած է որ ծնաւն»։

Զո՞ւր հնարութիւն ։

Դժուար է հաշտեցնել Աստուծոյ մը ծննդեան գաղափարին հետ։ Ծնունդը ուրացումն է Աստուծոյ։ Ուստի, զարմանալի չէ եթէ Ս. Օգոստինոս, Ե. դարուն կը գրէր թէ հեթանոսութի՛ւն է տօնել Յիսուսի ծնունդը ։

Ըստ աւանդութեան, Տելեսփորոս Պապն էր (մեռած 138ին), որ հաստատեց Ծննդեան տօնը առաջին անգամ։ Նախ շարժական էր այդ տօնը։ Յետոյ, Կիւրեղ Հայրապետին խնդրանքով, Պապը հրաւիրեց Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բոլոր վարդապետները՝ ճշդելու Յիսուսի ծննդեան թուականը ։

Աւետարանները լուռ կը մնան Յիսուսի ծննդեան թուականին մասին։ Միայն Ղուկասն է որ կը պատմէ թէ Յիսուսի ծննդեան առաջին վկաները, հովիւները, բացօթեայ հաւաքուած՝ «պահէին զպահպանութիւնս գիշերոյ հօտին իւրեանց» ։ Բեթղեհէմի բարձունքներուն վրայ, ձմռան մէջ, կարելի՞ է երեւակայել սակայն որ հովիւները նստին բացօթեայ, աստղերուն տակ, եւ զրոյց ընեն առանց սառելու։ Հաւանալի է, ուրեմն, թէ ինչո՛ւ Եգիպտոս, սկիզբները, Մայիս 20ին կը տօնէր Ծնունդը, իսկ ուրիշներ՝ Ապրիլ 20ին։

Ի վերջոյ արեւմտեան Եկեղեցին վճռեց տօնել Դեկտեմբեր 25ին, անփոփոխ, փոխարինելով ձմեռնային արեւակայքի տօնը ։

Ֆրանսացիները ծննդեան տօնը կը կոչեն Նօէլ, — բառին ստուգաբանութիւնը կը մնայ վիճելի։ Այսօր, թէեւ ընդունուած է թէ բառը լատինական ծագում ունի, ոմանք կան դեռ թէ կը ծագի Էմմանուէլ բառէն, որ անունն է Յիսուսի եւ թարգմանի «ընդ մեզ է Աստուած»։ Ֆրանսերէն Լը Թան թերթին ղրկած իր մէկ նամակով, պատերազմէն առաջ, Տէօվլէթ Գէորգեան կը պնդէր թէ Նօէլ աղաւաղումն է Նուվէլ բառին, որ կը նշանակէ աւետիս, — արդարեւ Հայերը, Ծննդեան գիշերը, «աւետիս» կ'երգէին՝ Յիսուսի ծննդեան «բարի լուրը» տարածելով տունէ տուն.

Այսօր տօն է սուրբ Ծննդեան ,
Աւետիս ,
Տեառն մերոյ եւ Յայտնութեան ,
Աւետիս ։

Կարգ մը գաւառներու մէջ, «աւետիսի» տեղ «ալէլուիա» կ'ըսեն եւ փոխանակ աւետարանական ծանօթ պատմութեամբ երգ հիւսելու, ինչպէս վերի օրինակը, տուն կուտան սքանչելի բանահիւսութիւն մը ժողովրդական ներշնչումով ու ցոլցլուն պատկերներով։ Ահա «աւետիսուարները», տանը դրան առջեւ կանգնած, կը գովաբանեն տունն ու տնեցին.

Ըսա տնիկ Աստծու շինած ,
Ալէլուիա ·
Ալաչ վերէն ծիլծիլ ոսկի ,
Ալէլուիա ։
Կողը վերէն սրսուռ մարգրիտ ,
Հարսները մէջ ֆանց աղաւնի ,
Աւելը ձեռէ փունջ մանիշակ ,
Ալէլուիա ։

Սովորութիւն է գովեստ կարդալ տանը արու զաւկին անուան, ուստի կը հարցնեն.

— Ձեր տղուն անունն ի՞նչ է ։ —
— Գառնիկ ։
Ու կը սկսին երգել.

Գառնիկ նստիր ծառի տակին ,
Ալէլուիա ·
Փրչէմ թալեր ծառի ճիւղին .
Ալէլուիա ։
Սեղան առջեւ հազար բարի ,
Աջ ձեռին մէջ նռան գինի ,
Շորոր կուզայ ճռուըլալով ,
Խորոտ ձէնով պոպրոալով ,
Ալէլուիա ։

Եթէ տանուտէրը արու զաւակ չունի, աղջիկը չեն գովեր, տանուտէրը կը գովեն .

Արմէնի նուրթն էր եթացաւ ,
Ալէլուիա ·
Քաղցրըրացաւ ամպըլուացաւ .
Ալէլուիա ։
Մէրը կերաւ անմահացաւ ,
Խէրը կերաւ կոտն էրեցաւ ։

Ծննդեան տօնը ամէնէն զուարթ, ամէնէն ուրախ տօնն է Ֆրանսայի մէջ, այնքան որ Նօէլը ուրախութեան աղաղակ մը դարձած է այլեւս, — Է՜ Նօէ՜լ, Նօէ՜լ...։

Դժուար է գտնել հանդիսական այս ուրախութեան ծագումը։ Կար ժամանակ մը՝ երբ նոր տարուան տալալին (Ֆրանսերէն՝ կի) ու ծննդեան ծառին նուիրուած երգերը կը շփոթուէին մէկը միւսին հետ։ Արեւադարձային տօն մըն էր անշուշտ, հեթանոսական հանդիսութիւն մը, արեւին պաշտամունքին կամ գարնան դարձին յայտարար, որ քրիստոնէական նշանակութիւն ստացաւ ետքէն՝ Յիսուսի գալուստով եւ մարդկութեան նորոգութեան գաղափարով ։

Արդարեւ, քրիստոնէական գոյն տալու համար Ծննդեան, Միջին Դարուն՝ սովորութիւն էր թատերական ձեւով տօնել Յիսուսի ծնունդը եկեղեցիներու մէջ ։ Կը պատրաստէին մսուր մը, ուր կը պառկէր Յիսուս – Մանուկը, քովը՝ Մարիամ եւ Յովսէփ, ու մոգերը, հովիւները, ժողովուրդը, որոնք կէս – կրօնական եւ կէս – աշխարհիկ երգեր կ'երգէին կէս–գիշերին։

Վալլատոլիտի մէջ (Սպանիա), Ծննդեան տօնը կը տօնուէր կատարեալ Սարդանապալեան խրախճանքներով։ Դիմակներով, արտառոց հագուստներով ու գըլխարկներով կերպարանափոխուած, ժողովուրդը կը խուժէր եկեղեցիներէն ներս, ուր պարուհիները՝ ղրնդուն ձեռնադաշնակներով, կիթառով եւ այլ նուագարաններով, աղջիկները եւ կիները՝ վառ մոմեր ի ձեռին, կը պարէին ամբողջ գիշերը, եւ որպէսզի գիշերային յոգնութեան՝ փառաւոր ճաշ մը կ'ընէին Խթումին ։

Վկայութիւններ ունինք նաեւ հին հայ կեանքէն, ուրախութեան այսպիսի պարերու մասին, զորս կը կատարէին ... քահանաները։ Ծիսական պարերու յիշատա՞կ արդեօք ։

Ֆրանսայի մէջ Ծննդեան թատերական հանդիսութիւնը խաթարուեցաւ ի վերջոյ ու դարձաւ Խենթերու տօն, — այս տօնը ծաւալեցաւ երկրին մէջ ու տեւեց դարեր ու դարեր, մեծ աղմուկ պատճառելով ։ Նոյն այս տօնը կը կոչուէր նաեւ Անմեղներու տօն, ժամանակ մը՝ Էշու տօն։ Երբ դեռ Խենթերու տօն կը կոչուէր, ինքնին հասկնալի է թէ արտօնուած, խենթերը ունէին ոչ միայն իրենց եպիսկոպոսները, այլ եւ... պապը։ Եղաւ շրջան մը որ [illegible], խորապէս արմատացած։ Խենթերու այս հանդիսութիւնը սկիզբները տեղի կ'ունենար եկեղեցիներու մէջ, յետոյ շարունակուեցաւ եկեղեցիներէ դուրս, եւ երբ արգիլուեցաւ, արիւնահեղութի՛ւնը միայն վերջ դրաւ այս տարօրինակ ուրախութեանց։ Օր մը, երկա՜ր կը նկարագրեմ Խենթերու տօնը, էջերու մասնակցութեամբ հանդիսութիւնները ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀՕՐ ԱՆԷԾՔԸ

(ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

Մեր գիւղի գարունը այն տարին, դեռ նոր նշանուած աղջկան մը պէս զուարթ էր, կը թրթռար վարդենիին վրայ թառած թիթեռնիկին պէս, ամէն բանի վրայ կը ցանէր իր խորհրդաւորութիւնը, հովին ու ջուրին՝ կուտար երգը ապրումին եւ քաղցրութիւնը երազին եւ յոյսերուն, ապա՝ անոնց կը հագցնէր անօրինակ տաբարի մը չքեղութիւնը ։

Ես ու մեծ մայրս կը քալէինք Տիգրիսի ափէն, ան՝ ծեր, տարիներու ծանրութեան տակ կքած, ես՝ գարուն մը գարնան մէջ, մենք՝ անցա՜նք, անցա՜նք մարգերու մէջէն, ծառերու ստուերներէն, հասանք ապառաժի մը տակ, ուր գլգլուն աղբիւր մը կար, մեծ մայրս նստաւ կոճղի մը վրայ, իսկ ես՝ ծառի մը վրայ բարձրացայ, նստեցայ ճիւղի մը վրայ ։

Ապառաժը գողտուր էր, հնութեան բորբոսը ծեփած էր զայն, ծանր ու պատկառելի՝ կարծես թէ նստած էր դարաւոր գաղտնիքի մը վրայ, իր հաւկիթներու վրայ նստող թխամօր մը յամառութեամբը, բայց ինծի ի՞նչ իրերու հետ կապուած առասպելները եւ անոնցմէ բխած ցաւն ու կսկիծը, մինչ մահամերձ մեծ մայրս, իր երեւակայութեան թեւերովը կը թռէր դէպի անցեալն ու հնութիւնը, ես՝ իմ նստած պարմանի ծառին հետ, յանդուգն ու քաջ՝ կ'ընթանայինք դէպի նոր երգ, դէպի կեանքի ապրումը կանաչ։

— Թո՛ռնիկս, հօրենական տանս կախարդ գեղեցկութիւն, իմ հեւասպառ ունչիս առաջ՝ իր բոյրը սփռող ծաղիկ գալար եւ աչքիս դէմ՝ իր կենսավառ կեանքը հիւսող իմ զուարթ տատրակս, թող ինծի որ խոնջած ու կախ շրթներովս համբուրեմ ճակատդ, ուրկէ՝ քու արեւոտ տարիքը իր ճառագայթները ցանէ գլխուս վրայ նստած ձիւնին ...։

Մեծ մայրս կը խօսէր, մէկդի նետեցի խաղս ու երազս, լռեցայ, կարծես մէկ վայրկեանէն ծերացայ, լսեցի, ականջս տուի անոր քրքջացած ձայնին եւ անոր ծերահար բառերուն։

— Իմ աչքիս լոյս, իմ անուշ Թոռնիկս, կեանքը միշտ գարուն մը չէ, ոչ ալ ծաղկազարդ աքայութիւն, գիտցիր որ ցերեկին դէմ՝ գիշերը կայ, ժպիտին դէմ՝ ցուրտը, հոգեմաշ թախիծը, գարունին մէջ ձմեռ մը կայ, ու բերկրութեան մէջ՝ պատանք ու դագաղ, կը մաղթեմ որ ցաւ չունենաս, դէշ օր չտեսնես... բայց՝ կ'ուզեմ որ այս օրուընէ սկսեալ սերտես կեանքն ու իր խաղերը ։

Մարգարէի մը յատուկ բառերովը մեծ մայրս կը խօսէր ինծի. այն ապառաժին տակ ու աղբիւրին եզերքը, ուր վայրի բնութիւնը իր հէքեաթը կը պատմէր ունայնութեան, եւ ուր՝ ծերացած ու մահամերձ ճպուռ մը, իր դամբանականը կը յանձնէր թիթեռնիկի մը։ Մեծ մայրս, հեղ մը նայեցաւ ապառաժին, հեղ մըն ալ անոր տակէն հոսող աղբիւրին, ապա՝ հեղ մը ոքաց, ախ մը արձակեց, յետոյ՝ շարունակեց խօսիլ ·

— Գիտե՞ս, այս ապառաժը իր տխուր պատմութիւնն ունի։

— Ի՞նչ, այս կարծր, մեռեալ մը գանկին նման լերկ ապառա՞ժը որուն տակէն ջուր կը հոսի, եւ որուն կարկաչին մէջ՝ անմխիթար սրտի մը մրմունջը կայ։

— Այո, այս ապառաժը կուլայ, անոր աչքերուն արցունքն է այս հոսող պաղորակ ջուրը ։

— Ապառաժ ու աչք, բայց ո՞վ է տեսեր, մեծ մայր, քարին լացը, միթէ՞ քարը սիրտ ու խոռվք ունի ։

— Ունի, այս ապառաժը ժամանակին՝ ապրող երիտասարդ մըն է եղեր։ Դարեր առաջ, դիմացի հովտին մէջ գիւղ մը կար, ուր կ'ապրէին այր ու կին մը եւ իրենց մէկ հատիկ մանչ զաւակը։ Մանչը առողջ եւ ուժեղ էր, բայց ըմբոստ ու քմայքոտ. իր ծնողքին պատուէրները չէր կատարեր, ամէն ինչ հակառակ կը հասկնար ու հակառակ գործեր կ'ընէր, հօրենական տունը վերածած էր դժոխքի հանդիպած իրը կը կոտրէր, կը վառէր, օր մըն ալ կալի մէջ գտնուած ցորենի դէզերը այրեց, խռովեցան հայրն ու մայրը, քանի որ ցորենդէզերը այրուեցան, ի՞նչպէս ճարէին իրենց առօրեայ հացը, հայրը շատ բարկացաւ, ծունր դրաւ կալին մէջ, ձեռքերը տարածեց ու այսպէս աղօթեց ·

— Ով Տէր, այս ինչ անտանելի պատիժ էր որ տուիր ինծի. մեղքցիր, գթա ծառայիդ, քար դարձուր այս տղան, զիս ազատէ այս տղուս ձեռքէն։ Տէր, քար դարձուր, կ'աղաչեմ ։

Աստուած լսեց վշտահար հօր անէծքը։ Ցորենդէզերու հրկիզումէն քանի մը օր վերջ, տղան հեռացաւ հօրենական տունէն, հոս եկաւ, այն ատեն հոս ոչ ապառաժ կար, ոչ ալ իր աղբիւրը, այլ՝ ամայութիւն, դժնեայ ու հակակրելի վայր մը՝ ուր թռչուններն անգամ չէին համարձակեր իրենց բոյները շինել եւ թուխս նստիլ։ Ըմբոստ տղան երբ որ այստեղը հասաւ, ինքզինքը զգաց յոգնած եւ տկար, կեցաւ, չկրցաւ քալել, որովհետեւ յանկարծ մարմինը սկսաւ կարծրանալ, տակաւ առ տակաւ քարացաւ, հօրը անէծքն՝ ապառաժի փոխուեցաւ...։

Մայրը իր զաւակը փնտռեց, չկրցաւ, չիմեց, ոչ ալ քնացաւ, փնտռեց ու փնտռեց... ծովերով արցունք թափեց, գըլխուն մազերը փետեց ու կուրծքը ծեծեց։ Ամիսներ վերջ, մայրը պատահաբար հոս եկաւ, նստեցաւ այս ապառաժին տակ, լացաւ ու ողբաց, իր տղուն անունը տալով՝ կանչեց։

— Տղաս, Հայկօ, դուն ո՞ւր ես...։

Մօրը կոկորդէն բարձրացած կանչը ինկաւ այս ապառաժին վրայ, տխրեցուց ծերպերն ու խոռոչները, ցաւի տէր ըրաւ քարերն ու անոնց մէջտեղ ծլած խոտերը, ապառաժը չկրցաւ դիմանալ, մայրն էր կանչողը... սկսաւ թփրտալ, ծփծփալ, հառաչել, երբ հրաշք մը կատարուեցաւ, Ապառաժ – Որդին լեզու առաւ, ըսաւ « մայր, իմ քաղցր մայր, ես քու որդին եմ, հօրս անէծքն քար կտրեցայ ...։

Մայրը յանկարծակիի եկաւ, վազեց, ապառաժը գրկեց, իր երեսները անոր քսեց, համբուրեց ...։

. Մայրը՝ լացաւ իր քարացած որդուն առջեւ, անոր արցունքն ծնունդ տուաւ այս աղբիւրը՝ պաղ ու յստակ ջուրերով, որուն կարկաչին կը լսուի մօրը անմխիթար սրտին մրմունջը ։

Այն օրէն յետոյ՝ անցեր են շատ մը դարեր, բայց գիւղը մոռցած չէ այս աւանդութիւնը եւ անոր կտակը, «մի վախնար մօր մը անէծքէն, որովհետեւ մայրը սէր է համակ ու գուրգուրանք, մայրը քաղցրութիւն է ու բարութիւն, բայց մի բարկացներ հայրդ, մի արժանանար անոր անէծքին, զգոյշ, հօր մը անէծքը կը բռնէ ...։

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԼՍԷ՛ ՄԱՆՈՒԿ ՅԻՍՈՒՍ

Մանո՛ւկ Յիսուս.

Կ'ուզենք հաւատալ եւ պէտք ունինք հաւատալու որ Երկնաւոր Հայրդ Քեզ ղրկեց մեր մէջ, որպէսզի անգամ մըն ալ փորձես մեր հոգեղէն մարմինը լեցնել աստուածային այն շունչով, զոր առաջին մարդը մերժեց ընդունիլ Եդեմի մէջ :

Կ'ուզենք հաւատալ, բայց դեռ չենք հասկնար որ ի՛նչ անսահման լաւատեսութեամբ մը՝ երկնաւոր հայրդ իր ստեղծագործած բիւրաւոր աշխարհներէն սա մեր երկրագունտը ընտրեց իբրեւ օթեւան Քու երկնաշնորհ լինելութեանդ :

Ու Դուն ծնար, յայտնեցար, քարոզեցիր, տառապեցար եւ խաչուեցար, որպէսզի փարատի մեր հոգիները պարուրող խաւարը եւ աստուածային լոյսը իջնէ մեր մէջ: Բայց մահէդ քսան դար ետք դեռ խաւարը կը մնայ անլոյծ, իր մէջ մխելով վերջին հետքերն իսկ Լոյսին, զոր հազիւ թէ կրցանք փոխանցել սերունդէ սերունդ տարբեր անունով մը. Յոյս:

Կը տեսնենք այսօր որ մեր երկրագունտը արժանի չէր այդ Շնորհին ու պեղելով մեր սիրտն ու հոգին ի զուր կը փնտռենք անկիւն մը՝ հոն պահելու համար Յոյսի վերջին նշոյլը, զոր անէացնելու համար ոչ մէկ ջանք խնայեցին մեր աշխարհի բոլոր զօրաւորները :

Կը հաստատենք նաեւ որ տկարներուն, անբախտներուն, անժառանգներուն եւ տառապեալներուն սրտերէն ներս իսկ հազիւ համեստ անկիւն մը երբեմն կը պլպլայ տակաւին այդ Նշոյլը :

Մանո՛ւկ Յիսուս.

Գիտե՞ս սակայն որ այս երկրագունտին վրայ, կ'ապրի ժողովուրդ մը, որ Քեզ ճանչցած օրերէն ի վեր չի դադրիր իր սրտին մէջ հրահրելէ Յոյսի այդ նշոյլը:

Գիտե՞ս արդեօք որ այդ ժողովուրդը, որ Քու խաչելութիւնդ կը վերապրի ամէն օր, դեռ կը յուսայ առ Քեզ, դեռ կը հաւատայ Ծննդեանդ իսկական Խորհուրդին: Կը յուսայ իր բովանդակ միամտութեամբ, կը հաւատայ իր բովանդակ անկեղծութեամբ :

Այդ ժողովուրդը փոքր է թիւով, բայց փոքր չէ սրտով ու հոգիով :

Իր ձայնը զօրաւոր չէ այնքան՝ որ դիւրաւ ճեղքէ փարիսեցիներու աղօթքներով, անէծքներով ու սպառնալիքներով թանձրացած մթնոլորտը, բայց անկեղծ, ներդաշնակ ու խոնարհ է, եւ արժանի է լսուելու Խոնարհներու Աստուածի մը կողմէ :

Լսէ՛ Մանուկ Յիսուս. խոնարհեցո՛ւ ունկն քո առ մեզ եւ լսէ՛, քանի ուշ չէ:

Այս գիշեր, երբ աշխարհ գաս, գիտցի՛ր որ ո՛չ մէկ ճոխ ու փարթամ ժողովուրդ կրնայ Քեզի ընծայել այն արժանաւոր օթեւանը, զոր չարչարեալ, բիւրիցս խաչեալ հայ ժողովուրդը պատրաստ է ընծայելու իր սրտին մէջ :

Փ. ԱՐԴԱՐԵԱՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԾՆՈՒՆԴԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Ծնունդը գերազանցապէս ընտանեկան տօն մըն է Անգլիոյ մէջ: Այս պատճառով, անգլիական գրականութեան մէջ ուրոյն տեղ մը կը գրաւէ, — զայն երգած են մեծ ու պզտիկ բոլոր անգլիացի բանաստեղծները :

Զարմանալի է որ, քրիստոնէական կանոններու հաստատումէն շատ առաջ Անգլիացիները կը տօնէին Ծնունդը: Ը. դարուն Անգլիացիները Նոր տարին կը սկսէին Դեկտեմբեր 25ին: Անոնք այդ օրը իրենց լեզուով կը կոչէին «մատհըրս նայթ» (մայրերու գիշերը) :

Ամէն տարի «Ծնունդի պատմութիւններ» կ'ողողեն տուներն ու վաճառատուները: Մեծն Բրիտանիոյ ժողովուրդը, մեծ թէ փոքր, մէկ քանի օրուան ընթացքին կը սպառէ այդ բոլոր գիրքերը: Շէյքսփիր, Պէն Ճօնսըն, Միլթըն, Թէքրի, Էնտրիու, Լանկ, Ռոպըրթ Սաութէյ եւ նման մեծ բանաստեղծներ, ինչպէս նաեւ Տիքընսի նման մեծ վիպասաններ աւելի կամ նուազ չափով շունչ եւ մելան սպառած են Ծնունդի վրայ :

Թատրոնն անգամ ազդուած է այս ընդհանուր շարժումէն, ծաղկեցնելով Ծնունդի վերաբերեալ փիէսներ :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Ծնունդը մասնաւորաբար գերմանական ցեղերուն տօնն է: Դեկտեմբեր 24ի գիշերը, փողոցները կը պարպուին, թատրոնները եւ սինէմաները կը փակուին, որովհետեւ ամէն մարդ, հարուստ թէ աղքատ, կը փութայ իր տունը՝ հաւաքուելու համար Ծնունդի ծառին շուրջ: Այնտեղ են ընտանիքին բոլոր անդամներն ու բարեկամները: Գերմանացիին համար սովորութիւն է հրաւիրել ամուրին կամ պանդուխտը: Նուէրներ կը փոխանակուին : Կ'ուտեն նշանաւոր «մարցիփան»ը եւ պտուղներ, յետոյ խմբովին կ'երգեն Ծնունդի երգերը, «Վայնախթսլիտըր», որոնց գլխաւորներն են. — «Հանդարտ գիշեր, սուրբ գիշեր» եւ «Եղեւին, ո՛վ եղեւին, որքան կանաչ են տերեւներդ »:

Գերման ցեղը մասնաւոր երկիւղածութիւն մը ցոյց կուտան Ծնունդին հանդէպ, որ ազդած է բոլոր գերման գրողներուն վրայ: Կէօթէ, Հայնէ, Կէրհարտ, Հաուփթման երգած են գերմանական Ծնունդը: Գերմանները բազմաթիւ զրոյցներ եւ առասպելներ ունին Ծնունդի մասին : Կարելի է ըսել թէ մանուկներու յատուկ Ծնունդի գրականութեան մրցանիշը Գերմաններուն ձեռքը կը գտնուի :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Ֆրանսայի գիւղերուն մէջ հովիւները նուէր կը հաւաքին եւ խթումի գիշերը կը թափին Մանուկ Արքային առջեւ: Անոնք որ նուէր կուտան, Դրախտին մէջ տեղ մը շահած կ'ըլլան, — ընդհանրապէս բրդեղէն, ալիւր, իւղ, գինի եւ պտուղներ : Գիւղերուն մէջ թատրոններ կը կազմուին, փառաբանելու համար հրեշտակները, կոյսը, Սուրբ Յովսէփը եւ Յիսուս Մանուկը :

Ծնունդի օրը, յետին աղքատը իր «Ծնունդի ծառ»ն ունի, որ կը խորհրդանշէ բնութեան զարթօնքը ձմրան թմրութենէն ետք: Կարգ մը շրջաններու մէջ, «Ծնունդի ծառ»ը կը պահուի մինչեւ Յունուարի վերջը: Սթրազպուրկի մէջ «Ծնունդի ծառ»ի մասին յատկանշական առասպել մը կը պատմուի. — Փոքր տղեկ մը անտառէն երկու ծառ կը կտրէ զանոնք ծախելու եւ քիչ մը դրամ ձեռք ձգելու համար: Առաջին անձը, որուն կը դիմէ.. անտառապահ մըն է: Մարդը սակայն կը մեղքնայ եւ մէկ ոսկիի կը գնէ ծառերը: Յետոյ կը նետէ պարտէզին մէկ անկիւնը: Տունին տղաքը սակայն, ծառերը կ'առնեն եւ կը տնկեն եկեղեցիին բակը: Պատարագէն ետքը, երբ ժողովուրդը դուրս կ'ելլէ եկեղեցիէն, զարմանքով կը տեսնեն որ զանգակատունին չափ երկար երկու ծառեր աճած են: ԺԸ. դարուն, Սթրազպուրկի մէջ «գթութեան ծառեր» կը կոչէին այդ երկու ծառերը :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Ծնունդի հին աւանդութիւնները հետզհետէ կը կորսուին այս երկրին մէջ: Շատ հազուադէպ է տեսնել յաղթանդամ եւ զուարթերես գիւղացիներ, որոնք քաղաք կը թափէին եւ դուռնէ դուռ կը շրջէին, գեղջկական նուագներ ածելով : Այլեւս կարելի չէ հանդիպիլ սրածայր գլխարկով եւ երկար մազերով, ոչխարի կաշիէ հագուստներ հագած հովիւներուն կամ լսել անոնց տիկերուն քաղցրալուր ձայնը:

Հակառակ այս բոլորին, Նափոլիցիները երախայի պէս կը սպասեն Ծնունդին: Քաղաքը արտասովոր երեւոյթ մը կը ստանայ եւ օտար մը այն տպաւորութիւնը կը կրէ թէ փոքրերէն աւելի մեծերը կը հրճուին այդ օրը: Եկեղեցիներուն մէջ մասնաւոր բեմեր կը յարդարուին, ուր կը ներկայացուի Աստուածային Մանուկը՝ իր մսուրին մէջ պառկած եւ ձեռքը երկարած աստղին, մոգերուն եւ գանձերուն :

Վենետիկի մէջ ալ Ծնունդը մասնաւոր շուքով կը տօնուի. մանաւանդ գիշերը արտասովոր տեսարան մը կը ստանայ քաղաքը: Վենետիկցիները այն համոզումը ունին թէ խթումի գիշերը բժշկութեան գիշերն է: Կէս գիշերին արտասանուած կարգ մը խորհրդաւոր բառեր կը բժշկեն տղոց ամէն տեսակ հիւանդութիւններ :

ՍՊԱՆԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Եւրոպայի ոեւէ ժողովուրդէ աւելի Սպանացիներն են որ կապուած են կրօնական աւանդութիւններուն: Այս տեսակէտով, Ծնունդի տօնը բացառիկ կարեւորութիւն մը կը ստանայ երկրին մէջ :

Գաղափար մը տալու համար թէ որքան խոր հետք ձգած է կրօնքը սպանական գրականութեան վրայ, Ծննդեան տօնին նուիրուած կտոր մը ահաւասիկ. —

« Այս իրիկուն, երբ ամէն ինչ հանդարտ էր, մեր հոգիները լուսաւորելու համար՝ ծնաւ պայծառ աստղը, Յակոբի պայծառ աստղը: Կոյս մը ծնաւ: Տասնըհինգ տարու կոյս մը, գեղեցիկ սիրուն կոյս մը, գեղեցիկ սիրունիկ, չի գտնուիր հարիւր հատի մէջ:

« Երբեք այս տեսակ հրաշք չէր պատահած, երբեք պիտի չպատահի :

« Կոյսը ուզեց նստիլ ձիթենիի մը շուքին տակ, տերեւները վեր դարձան տեսնելով Նորածինը: Երեք մոգերը ճամբայ ելան, առաջնորդուած աստղէ մը, հասան մինչեւ մսուրը, եւ տեսան Նորածինը : Երեքն ալ նուէր տուին,

« Ես աղքատ եմ բան մը չունիմ, սիրտս կը բերեմ անոր »:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Ամէնէն աւելի Ծնունդին է որ, յայտնի կ'ըլլայ թէ Ռումանացին որքան կապուած է իր աւանդութիւններուն :

Տղաքը օրեր առաջ պատրաստութիւններ կը տեսնեն, եւ Ծնունդին առտուն, կանուխ, խումբեր կազմելով փողոց կ'ելլեն, դռնէ դուռ կը շրջին պոռալով — « Բարիլոյս Ծնունդ. Ծնունդը եկաւ, մեզի ի՞նչ պիտի տաք»:

Տան տէրը դուռը կը բանայ, զանոնք տաքուկ սենեակը կը կանչէ : Տղաքը Քրիստոսի ծննդեան մասին ժողովրդական ոտանաւորներ կ'արտասանեն :

Տանտէրը կը լեցնէ անոնց տոպրակները: Երբեմն ուտելիքի տեղ դրամ կը տրուի անոնց :

Իրիկունը, փողոցներուն մէջ «աստղ»ի տեսարանը կը ներկայացուի: Շաբաթներ առաջ խոշոր աստղի ձեւով կտաւ մը կը պատրաստեն, վրան կրօնական նկարներ գծուած: Աստղին մէջտեղը լապտեր մը կը վառեն, եւ այսպէսով իրական աստղի մը պատրանքը կը տրուի հեռուէն: Այս առթիւ թուղթէ հագուստներ հագած տղաք, որոնք փայտէ թուրեր բռնած են, կը ներկայացնեն մոգերուն գալուստն ու երկրպագութիւնը, Հերովդէսի զինուորներուն կողմէ Մանուկ-Արքային հետապնդումը, եւն.:

Այս սովորութիւնները կամաց կամաց սկսած են անհետանալ մեծ քաղաքներուն մէջ, ուր արդէն մուտք գործած է եւրոպական «Ծնունդի Ծառ»ը :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Հանրապետութեան Նախագահ Նասր երկուշաբթի Փոր-Սայիտի մէջ ճառ մը խօսեցաւ՝ անգլիւ-ֆրանսական ուժերուն վրայ տարուած «յաղթանակ»ին տարեդարձին առիթով: Նախագահ Նասր Երկուշաբթի Փորթ-Սայիտի մարտիրոսներու յուշարձանին, որ պիտի բարձրանայ նոյն քաղաքին մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԶ.

Ի՞ՆՉ Է ՊԱՐՍԻԿԸ

Քրիստոնեան ստիպուած էր ինքը խօսել իր գործի մասին, մի այնպիսի դատարանում, որի օրէնքները բոլորովին անծանօթ էին նրան: Այս դէպքում եւս նա զրկւում էր իր իրաւունքը պաշտպանելուց եւ հետեւանքը լինում էր գործը տարուելը :

Ես չեմ ուզում մանրամասնաբար գրել, թէ որպէս խորամանկ շարիաթը սահմանափակում էր իսլամը չդաւանող ազգերի իրաւունքները եւ զրկում էր նրանց բարոյական եւ նիւթական բաւականութիւնից, միայն այն կ'ասեմ, թէ որպիսի արտօնութիւններ էր լարում նա ուրիշ ազգութիւններից որսալ դէպի մահմեդականութիւնը : Աղջիկներ, տղաներ գողանալ, յափշտակել նրան, եւ բռնութեամբ մահմեդականութիւն ընդունել տալ, — դա ամենօրեայ եւ սովորական գործ էր : Բայց կային եւ այլ հնարներ, որոնք գրաւում էին քրիստոնեայի հաճութիւնը թողնել իր կրօնքը: Մահմեդականութիւն ընդունող քրիստոնեան, բացի նրանից, որ բաւականին օժանդակութիւն էր ստանում իր նոր հաւատակիցներից, բացի նրանից, որ նա գրաւում էր նրանց յարգանքը, եւ վրէժխնդիր էր լինում իր հին կրօնակիցներից, եթէ ունէր մէկ ի հնէ ոխ կամ թշնամութիւն, այլ եւ, նա տէր էր լինում բոլոր՝ թէ շարժական եւ թէ անշարժ ժառանգութեանը, որ պատկանում էր նրա ազգականներին: Այլ խօսքով, որ եւ իցէ գերդաստանի անդամներից մէկը, մահմեդականութիւն ընդունելով, իրաւունք էր ստանում տիրել բոլոր կայքերին, ինչ որ պատկանում էր նոյն գերդաստանին: Մի այսպիսի արտօնութիւնը կարող էր գրաւել շատ անբարեխիղճ քրիստոնեաների շահասիրութիւնը, մանաւանդ երբ նրանք ընտանեկան անբաւականութիւններ ունէին միմեանց հետ : Եւ օրինակներ պատահում էին ոչ սակաւ :

Բացի յիշեալ աշխարհային արտօնութիւններից, որ ստանում էր նոր մահմեդականութիւն ընդունող քրիստոնեան, նա օրէնքով վայելում էր մի աւելի մեծ արտօնութիւն միւս աշխարհում. — Նրա որդիքը մինչեւ եօթն սերունդ երկնքի դատաստանի առջեւ ազատ էին մնում ամենայն պատասխանատուութիւնից իրանց մեղքերի մասին. որպիսի եւ յանցանք գործած լինէին նրանք, նրանցից հարցափորձ չէր լինելու ....:

Քրիստոնեաների կրօնական արարողութիւնները իրանց կատակի եւ ծաղրածութեան առարկայ դարձնելը մահմեդականների գլխաւոր զուարճութիւններից մէկն էր: Քիչ չէր պատահում, երբ խաները հարսանիք ունէին, կամ իրանց տօների ժամանակ, ուրիշ շատ կատակերգութեանց թւում, բերել էին տալիս եւ Հայոց քահանաներ իրանց եկեղեցական սպասով, ստիպում էին պատարագ մատուցանել, կամ այլ ծէսեր կատարել : Ես երբեք չեմ կարող մոռանալ, երբ այսպիսի հանդէսներից մէկի մէջ, խանը հրամայեց քահանային սաղաւարտը դնել իր շան գլխին շուրջառը գցել նրա վրայ, եւ ստիպեց տէրտէրին իր բուրվառով խնկարկել շանը : Տէրտէրը ի հարկէ չկատարեց հրամանը: Ողորմելի քահանային շան հետ միասին գցեցին մի տոպրակի մէջ, բերանը կապեցին եւ սկսեցին բազմութեան առջեւ փայտով ծեծել: Քահանայի հառաչանքը, շան կնձկնձոցը, միախառնուելով միմեանց, դարձեալ զուարճութիւն էին պատճառում անգութ բարբարոսներին :

Մահմեդականները չունէին զօրանոցներ: Հայոց վանքերը եւ եկեղեցիները միշտ ունեցել են եւ ունէին օթեւաններ, պատերազմների ժամանակ նրանք դառնում էին մահմեդական զինուորների բնակարաններ. իսկ սուրբ տաճարը, որովհետեւ աւելի ընդարձակ էր, գործ էին դնում որպէս ախոռ ձիանների համար :

Իհարկէ, միեւնոյն ժամանակ կողոպտում էին ինչ որ գտնւում էր տաճարի մէջ: Շատ անգամ եւս վանքերը եւ եկեղեցիները ծառայեցնում էին որպէս ոչխարների ձմերանոցներ: Ի՞նչ հայ կարող էր ընդդիմանալ, ո՞վ կարող էր մի խօսք ասել, նրա լեզուն իսկոյն կը կտրէին :

Քանդուած վանքերը, եկեղեցիները կրկին նորոգելու կամ կարկատելու իրաւունք չկար : Շատ անգամ պատահում էր, տաճարի կտուրը ծակւում էր, կամ ճեղքւում էր. ձիւնը, անձրեւը ցած էր թափւում: Որմնադիր հրաւիրել անկարելի էր: Վարդապետները, քահանաները, եթէ միջոց էին գտնում, շինում էին գաղտնի, այն եւս գիշերով: Ծանր էր մի այսպիսի յանցանքը, եթէ յայտնուէր նա. պատիժը վերջանում էր ամենասարսափելի կերպով: Նոր վանքեր կամ եկեղեցիներ շինելու թոյլտուութիւն չկար. այդ կարող էր յաջողուել այն ժամանակ միայն, երբ մի մեծ գումարով քրիստոնեաները կը գնէին այս եւ այն իշխանի հաճութիւնը: :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Իսկ դալով Ռ. Միութեան հետ կրնքուելիք հաւանական համաձայնութեան մը, զօրավար Նորսթատ յայտնեց, թէ ո՛չ մէկ հակառութիւն կար հրթիռներու արձակարաններուն կառուցման եւ համաձայնութեան մը միջեւ. իսկ խորհրդակցութեան սկսելու համար յայտնուած փափաքը՝ արդիւնք է ուժի եւ ո՛չ թէ տըկարութեան։

Հրթիռները պիտի յանձնուին քաղաքական ու զինուորական համաձայնութիւն գոյութիւն ունեցող երկիրներուն. եւրոպական իւրաքանչիւր երկիր այս հրթիռները պիտի ունենայ իր սեփական պաշտպանութեան համար։

Հրթիռներու ամէն մէկ արձակարանին ծախքը յիսուն միլիոն տոլար է (16 միլիառ ֆրանք) եւ յայտնի չէ տակաւին թէ ո՛վ պիտի վճարէ այդ գումարը։

Ամէն պարագայի մէջ, հեռավար հրրթիռներու արձակարանները ՇԱՓի հրսկողութեան ներքեւ պիտի գտնուին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Նախագահ Այզընհաուըր ընդառաջելով Ռ. Միութեան վարիչներուն փափաքին, յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգները պատրաստ են ամէն դրհողութիւն ընել՝ զինաթափութեան ծրագիրը յաջողութեամբ պսակելու համար։ Այզընհաուըր միաժամանակ հաւկցուց թէ Ամերիկա պատրաստ է Արեւելք-Արեւմուտք խորհրդակցութեան, ինչ որ կը փափաքին Ռուսերը։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ յիսնեակ մը անծանօթներ յարձակում գործած են Էհտընի ոստիկանատան վրայ։ Ո՛չ մէկ զոհ կայ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է 83 կասկածելիներ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հիւլէական երրորդ սուզանաւը՝ «Սքէյթ», ծով իջաւ։

ՃԱՓՈՆԻ Վարչապետը յայտարարեց, թէ իր երկիրը պիտի չարտօնէր որ հըրթիռներու արձակարաններ հաստատուին Ճափոնի մէջ։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ մէջ պատերազմական վիճակ հաստատուեցաւ, նկատելով որ երկիրը սպառնալիքի տակ կը գտնուի, յայտարարեց Վարչապետը, որ միաժամանակ Պատերազմական Նախարար է։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարական տագնապը հետզհետէ աւելի լուրջ բնոյթ մը կը ստանայ եւ կրնայ ըլլալ որ Վարչապետը չուտով հրաժարի։

ՓԱՐԻԶԻ համայնավար պաշտօնաթերթ «Իւմանիթէ» երէկ առաւօտ բաժնուելէ առաջ հաւաքուած է։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ թերթ մը կը հաղորդէ թէ խորհրդային գիտունները արդէն Լուսին հասած են։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Արտաքին Նախարար Փինօ հացկերոյթ մը տուաւ Լատին Ամերիկայի քանի երկիրներու դեսպաններուն։

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ զինուորական օդանաւ մը ջախջախուեցաւ. չորս զոհ կայ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Բիւթանիոյ բազմարդիւն առաջնորդ Տ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՐՔ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ յիշատակին հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, կարգ մը Նիկոմիտիացիներու եւ Ատափազարցիներու փափաքով։

Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը պարտականութիւն նկատած է, այս կիրակի 29 Դեկտեմբեր, եկեղեցւոյ անուան տօնին առիթով հոգեհանգստեան Ս. պատարագ եւ պաշտօն կատարել տալ եկեղեցւոյս բարերար Գ. Արմենակ Համբարձումեանի հանգուցեալ ծնողաց եւ ընտանեկան պարագաներուն ի յիշատակ։

Կը խնդրուի բարեպաշտ հաւատացեալներէ եւ հանգուցեալներու յիշատակը յարգողներէ, ներկայ ըլլալ այն արարողութեան։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ հոգեւոր հովիւը Տ. Պարգեւ Քհնյ. Մերճանեան։ Պատարագը պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, առաջնորդութեամբ Տոքթ. Լ. Համբարձումեանի, որ պիտի նուագէ նաեւ երգեհոնը։

ԾՆՈՐՀԱԶԴԱԼԻՔ

Ալէմշահ ընտանիքը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց որ գրաւոր, բարեպաշտ մտածումով եւ ներկայութեամբ, աղօթակից եղան

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ

մահուան տասնամեակին նուիրուած պատարագներուն ի Ս. Ղազար եւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Մաննիկ Գէորգեան իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ կը նուիրէ հազարական ֆրանք երկու ծերանոցներու համար։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Արիէլ Աճէմեան (Գրուքլին), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աճէմեան (Վիէն) շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝

ԱՆՆԻԿ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 2ին։

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին, ժամը 15-19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթոն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն։

Գեղարուեստական բաժին, Կապոյտ Խաչի Իսիի Ուրիմեան դպրոցի աշակերտներու երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Գ. Ս. Քաջեանի։

Տիկին Էլ. Բիւզանդի յատկապէս պատրաստած մէկ գաւեշտը «ՀՕՓԼԱ ՍՊՈՒՏՆԻԿ» կը ներկայացուի Ալֆորվիլի փոքրիկներով։

Մենապարեր Օր. Թ. Քէօշկէրեանէ եւ Օր. Թարօնէ։

Ջեռնադաշնակ Պէրնար Տէռէճեան։

Աճպարար ԺԷՕ-ԹԷՐՈՍ։ Կաղանդ Պապա։

Մուտքը ազատ է։

Ուշադրութիւն.— Իսիէն օթօքառը կը մեկնի ժամը 14.30ին, Ուրիմեան վարժարանէն։

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կրրնոպլի Ֆ. Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար հինգին, Րիւ Ժէի սրահը։

Լիոնի մէջ կը տօնուի 12 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ Յոյներու սրահը։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կապ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս կը փութայ յայտնել Գոմոնի յարգելի ծնողներուն եւ հայ հասարակութեան թէ՝ պիտի տօնէ «Մանուկներու Օր»ը՝ հինգ Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենան՝ յաւուր պատշաճի արտասանութիւններ եւ բաշխում Կաղանդի նուէրներու։

Կը հրաւիրուին՝ ծնողքները եւ մանուկներ։

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 28ին, Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի սրահներուն մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐԸ

Յառաջիկայ Հինգշաբթի, 26 Դեկտեմբեր, ժամը 18.30ին, 32 Րիւ տը Թրէվիզի մէջ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան արտակարգ ժողովը հետեւեալ օրակարգով.— Վարչական ժողովի որոշումներուն վաւերացումը Անտիյի մէջ անբուժելիներու համար հիմնուելիք շէնքին շուրջ։

Ընկերակցութեան բոլոր անդամները կը հրաւիրուին այս շատ կարեւոր ժողովին։

Ի դիմաց Աղք-ի վարչութիւն

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17 Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

25 Դեկտեմբեր.— Ծննդեան պատարագը տեղի կ'ունենայ ժամը 10.30ին, Քրիստոս Թագաւոր եկեղեցին, 16 րիւ Թուրնըֆօր, նոյն թաղին մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

25 Դեկտեմբեր, Չորեքշաբթի.— Տօն Ս. Ստեփանոսի Նախավկային, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

1 Յունուար 1958, Չորեքշաբթի.— Ամանորի պաշտամունք, Ս. պատարագ ժամը 11ին։

4 Յունուար, Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծննդի, առաւօտեան ժամերգ. 9, իրիկուան ժամերգ. 4.30, Ս. պատարագ 5.30։

5 Յունուար, Կիրակի.— Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) ժամը 10, Մեռելոց եւ Ջրօրհնէք 12։

12 Յունուար, Կիրակի.— Տօն Անուանակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) 10, Հոգեհանգիստ 11.45։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Գ. Վարժապետեան կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Ֆէռանվիլիէի օգնութեան կայանին։

Տիկին Շամպէրի կը նուիրէ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի Փարիզի դարմանատան։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — VENDREDI 27 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8078 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3879

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԴԱՐ ԵՒ ՏԵՒԱԿԱՆ

Ծնունդը առիթ տուաւ աշխարհի մեծերուն խաղաղութեան պատգամներ ուղղելու մարդկութեան, որ կը սարսափի պատերազմէն, քանիցս ճաշակած ըլլալով անոր արհաւիրքները :

Առաջին պատգամը արձակեց, ըստ աւանդութեան, Հռոմի Քահանայապետը : Պիոս ԺԲ. գիտութեան վերջին արտակարգ նուաճումներուն մէջ վտանգ կը տեսնէ մարդոց համար : Մինչ ներդաշնակութիւն կը տիրէ բնութեան մէջ, մարդկային կեանքը հակասութեանց շղթայ մը կը ներկայացնէ : Գիտական յառաջդիմութիւնը իր օղակներուն մէջ կը բանտարկէ մարդը՝ տիեզերքի մնացեալ մասէն զատելով զայն : Հետեւանքն այն կ'ըլլայ, որ յառաջդիմութիւնը խորունկ անհաւասարակշռութիւններ կը ստեղծէ արդի մարդուն մէջ :

Պապը յոռետես չէ սակայն : «Աշխարհ կրնայ ներդաշնակութեան ճամբուն մէջ մտնել, եթէ Քրիստոսի յարի » :

Ու իրաւամբ կը քննադատէ զինարշաւը, որուն համար ա'յնքան նիւթական զոհողութիւններ կ'ըլլան, ամէն կողմ ատելութիւն ստեղծելով : Մինչդեռ փոխանակ նոր զէնքերու համար ահագին դրամագլուխ վատնելու, կարելի էր մարդուս համար աւելի օգտակար բաներ հնարել՝ նուաղ...

Խաղաղութեան համար սրտառուչ պատգամներ արձակեցին նաեւ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը, Անգլիոյ Թագուհին, Նախագահ Այզընհաուըր, Գերմանիոյ վարչապետը եւ ուրիշ պետական դէմքեր : Բոլորն ալ շեշտեցին արդար ու տեւական խաղաղութեան անհրաժեշտութիւնը :

Նոյն յանկերգը կրկնեցին Խրուշչեւ եւ գնդապետ Նասր, որոնք Ծնունդը չէին տօներ, սակայն օգտագործեցին ներկայացած առիթը :

Կրեմլինի հերթական դիկտատորը Տէյլի Էքսփրէսի թղթակցին յայտարարեց թէ՝ անհրաժեշտ է վերջ տալ պաղ պատերազմին, ձերբազատել ժողովուրդները զինարշաւի ծանր բեռէն, բնականոն կեանքի պայմաններ ստեղծել եւ բարելաւել կառավարութեանց փոխ - յարաբերութիւնները :

Այս գեղեցիկ նպատակները իրագործելու համար, Խրուշչեւ կ'առաջարկէ բանակցիլ արեւմտեան պետութեանց հետ : Ու իբրեւ նախապայման կ'առաջարկէ իր ծանօթ «լօզունգ»ները ... «խաղաղ համակեցութիւն» եւ «գոյավիճակի պահպանում» :

Խրուշչեւ եւս Պապին պէս յոռետես չէ, քանի որ, կ'ըսէ, «ընկերվարական երկիրները երբեք չեն մտածած յարձակողական պատերազմի մը մասին, եւ մարդիկ մեծ մասով, նոյնիսկ դրամատիրական երկիրներու մէջ, խաղաղութիւն կ'ուզեն» :

Նախագահ Այզընհաուըր իր կարգին յայտարարեց թէ Խորհրդային Միութիւնը իր երկդիմի ընթացքով — մերթ սպառնալից, մերթ ժպտադէմ — ցարդ չկրցաւ վստահութիւն ներշնչել ազատ մարդոց : Միայն մէկ միջոց կայ աշխարհի ներկայ տագնապը փարատելու համար, «Խ. Միութիւնը պէտք է իր բարի կամեցողութեան եւ անկեղծութեան ապացոյցը տայ : Տիեզերական ապահովութիւն եւ խաղաղութիւն հաստատելու միակ միջոցն է երկուստեք ցոյց տալ բարոյական ազնուութիւն, անկեղծութիւն եւ հաշտարար ոգի : Ռուսերու կողմէ բարի կամեցողութեան քայլ մը՝ Ծնունդի լաւագոյն նուէրը պիտի ըլլայ աշխարհի համար » :

Նախագահ Ռընէ Քոթի Փարիզի օտար դեսպաններու շնորհաւորութիւնները ընդունելուն առթիւ խօսեցաւ գեղեցիկ ճառ մը : Աշխարհի խաղաղութեան համար, ըսաւ, լաւագոյն միջոցն է «հոգիներու եւ սրտերու զինաթափութիւնը» :

Որքան ատեն, որ բարոյական զինաթափութիւնը կարելի չըլլայ իրագործել, մարդիկ երբեք պիտի չվայելեն արդար եւ տեւական խաղաղութիւն :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ԹԻՒԸ ԿԸ ՊԱԿՍԻ՞

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՔԻԵՒԻ ՄԷՋ

Ուքրանիոյ հանրապետութեան քառասունհինգերորդ տարեդարձին առիթով, Խրուշչեւ ճառ մը խօսեցաւ Քիեւի մէջ, երկրին Գերագոյն Խորհուրդին առջեւ : Համայնավար պարագլուխը իր շեշտը դրաւ խորհրդային զինուորներուն թիւը պակսեցնելու առաջարկութեան վրայ :

Անդրադառնալով Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ եղած կարգ մը յայտարարութեանց, Խրուշչեւ յայտարարեց թէ այդ ժողովին արդիւնքը տեսնելով, Խ. Միութիւնը կը մտածէ ներկայիս իր զինուորներուն մէկ մասը տուն ճամբել, այսուհանդերձ, երկրին պաշտպանութեան համար հարկ եղած բանակը պիտի պահուի — Գիտութեան յառաջդիմութիւնը՝ մեր երկրին մէջ, թոյլ կուտայ մեզի որ մեր ծախքերը նուազեցնենք եւ զանոնք յատկացնենք խաղաղասիրական նպատակներու. Խ. Միութիւն, աւելցուց Խրուշչեւ, պայքար կը մղէ խաղաղութեան համար եւ պիտի շարունակէ այդ պայքարը. խաղաղութեան համար մեր ըրած յայտարարութիւնները տկարութեան նշան չեն. պէտք եղած ուժն ու միջոցները ունինք մեր երկրին պաշտպանութեան համար :

Մոսկուայի ձայնասփիւռին համաձայն, Խրուշչեւ խօսած է նաեւ անցեալ Նոյեմբերին Մոսկուայի մէջ գումարուած համայնավար ղեկավարներու ժողովին մասին, աւելցնելով թէ միջազգ. համայնավարութեան շարժումն ու միասնականութիւնը ամուր հիմերու վրայ հաստատուած են :

Ուշագրաւ է այն պարագան, որ Նոյ. օրուան ընթացքին Խրուշչեւ խօսեցաւ երկու անգամ՝ զինեալ ուժերու թիւը պակսեցնելու մասին : Կը կարծուի, թէ երեք հարիւր հազարէն հինգ հարիւր հազար զինուոր տուն պիտի ղրկուի, ինչ որ տնտեսական մեծ առաւելութիւն մը պիտի ներկայացնէ երկրին համար : Այս զինուորները կրնան լծուիլ այլ աշխատանքի՝ երկրին զանազան շրջաններուն մէջ :

Այս քայլը մեծ ազդեցութիւն կրնայ գործել ինչպէս ներքին՝ այնպէս ալ արտաքին հանրային կարծիքին վրայ :

Հետաքրքրական կը նկատուի սակայն այն պարագան, որ նման քայլ մը առնելու համար Խրուշչեւ կը հիմնուի Ատլանտեան Ուխտի ժողովին վրայ, մինչդեռ, ծանօթ է թէ ոչ միայն ժողովին այլեւ դեկոյցին մէջ ալ այս ուղղութեամբ նորութիւն չկայ. ընդհակառակն, ատլանտեան երկիրները կը մտածեն աւելի զօրանալ :

Այնպէս կը տեսնուի, թէ Խ. Միութիւն պահեստի աչքառու բանակ ունի տակաւին եւ այդ զինուորներն է որ տուն պիտի ճամբէ, ինչ որ ազդեցութիւն չի կրնար գործել ընդհանուր բանակին վրայ :

× Մոսկուայի մէջ խորհրդակցութիւն մը եղաւ խորհրդային եւ եուկոսլաւ ներկայացուցիչներու միջեւ, երկու երկիրներու մշակութային յարաբերութեանց համար : Առաջին հանդիպումէն իսկ նկատելի դարձած է, թէ ժողովը յաջողութեամբ պիտի պսակուի :

Օրէ Օր

ՀԱՅՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

— Պատմէ՛, հայրիկ, ինչպէ՞ս եղաւ որ մենք մեր անկախութիւնը կորսնցուցինք 1920ին ...

— Պատմեմ, տղաս... Այդ օրերուն, սւրեցակը տակաւին համբուրած չէր քու այտերդ... Դեւ մը, Առաջին Աշխարհամարտին, գազանաբար խոյացաւ մեր ժողովուրդին վրայ, Արեւմտեան Հայաստանի մէջ, ու կոտորեց մեր քաջերը, մեր մայրերն ու քոյրերը եւ մեր երախաները ... Մեր համրանքէն մաս մը Կովկաս անցաւ... Այնտեղ ունէինք ուրիշ քաջեր եւ ուրիշ մայրեր ու քոյրեր... Կռիւ կար, ինքնապաշտպանութեան ամեհի կռիւ ... Տեւեց երեք տարի : Երբ 1918ը իր աչքերը բացաւ, փլուզումը սկսած էր ե'ւ Ռուսաստանի, ե'ւ Թուրքիոյ մէջ... Այդ տարուան, Մայիսին մեր քաջերուն բազուկով ազատեցինք մեր հայրենիքին մէկ մասը եւ անկախ Հանրապետութիւն հռչակեցինք : Մենք մեր ձեռքով պիտի տնօրինէինք մեր հայրենիքին ու մեր ժողովուրդին ճակատագիրը... Բայց, Լենին անունով մարդ մը, «վախցաւ»... Եթէ Հայաստան անկախ պետութիւն մնար, բանուորներուն ու գիւղացիներուն շահերը ոտքի տակ առնուած կ'ըլլային ... Ի՞նչ ըրաւ... Բռնեց ոսկի ու զէնք ղրկեց քարդարար Դեւերուն, որոնց առաջնորդն էր Մուստաֆա Քեմալ անունով մէկը... Մնացածը կրնաս երեւակայել ... Մեր աջ կողմը վիթխարի բազմութիւն մը... Մեր ձախ կողմը գազաններու վոհմակ մը... Մենք, ըսես, խեղճուկրակ համրանք մը : Թնդանօթ չունէինք, զէնք չունէինք, հրասայլ չունէինք... Իսկ մեր ունեցած հրացաններուն թիւը՝ Աստուա'ծ ողորմի ... Մեր զինուորը բոպիկ էր ու կէս անօթի ... Ձմռան'մ — բարեկամներ ալ չկային մեր բոլորտիքը ... Եղածները՝ անուշ - ջուրի բարեկամներ — արշալոյսին հետդ են, վերջալոյսին՝ երեսդ ալ չեն նայիր.. Եւ պատահեցաւ անխուսափելին. զարկին աջէն, զարկին ձախէն ու մենք պարտուեցանք ...

— Լաւ կռուեցա՞նք, հայրիկ ...

— Եթէ առիւծները տեսնէին մեր կռիւը, քաջութեան շքանշանը իրենք կը կախէին մեր արիարանց զինուորներուն կուրծքէն :

— Հայրի'կ, չըսիր թէ կռիւը ղեկավարողը ո'վ էր, որ կազմակերպութիւնն էր ...

— Դաշնակցութիւն Լուսաւորիչը ...

— Հիմա, ըսէ տեսնեմ, հայրիկ — երբ Բոլշեւիկը մեր հայրենիքը գրաւեց, ինչպէ՞ս վարուեցաւ մեր ժողովուրդին հետ :

— Ըսե'մ — հաստատեց վարչաձեւերուն ամէնէն անարգն ու ամէնէն անասելին .. Քանդեց մեր եկեղեցիները, քարդեց Աստուծոյ պաշտօնեաները, մտաւորականները, գիւղացիները եւ սկսաւ անբարոյական վարդապետութեան մը դասերը տալ, մեր նոր սերունդին... Բանտ, աքսոր ու գնդակահարութիւն եղան ամէնէն բանուկ զէնքերը նոր վարչաձեւին : Պատռեցին նետեցին մեր Աստուածաշունչը ու թոյլ չտուին որ հայ մամիկը իր Նարեկը համբուրէր ու խունկ վառէր Աստուածամօր սրբանկարին առջեւ ... Փոխեցին մեր 16 ... զուն ալ... Պինդ փակեցին դուռները..

— Լաւ գործեր ալ տեսա՞ն ...

— Հայաստանի մէջ, այսօր, լաւ գործերու փաստերը կան, ի հարկէ... Այդ լաւ գործերը Բոլշեւիկին շնորհները չեն ... Մեր ժողովուրդը, Սահարան ալ, ծաղկաստանի կը վերածէ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

Երէկ, Դեկտեմբեր 26ին Գահիրէի մէջ բացուեցաւ ափրիկէասիական երկիրներու երկրորդ ժողովը : Իր բացման ճառին մէջ, Նախագահ Նասր թուեց այն յառաջդիմութիւնները, որ այս խմբակցութիւնը ձեռք ձգած է առաջին ժողովէն ի վեր (Պանտունկ) :

Նասր յիշեց նաեւ Նախագահ Սոքարնօն, որ 1955 Ապրիլ 18ի ժողովը կը բանար, յայտարարելով . — Ափրիկէի եւ Ասիոյ ազգերը, այս օրուընէ սկսեալ այլեւս ուրիշներու գործիք չեն. Նայեցէ'ք, մեր ժողովուրդները կը բարձրացնեն իրենց ձայնը եւ աշխարհ կը լսէ զանոնք :

Ժողովը պիտի քննէ քաղաքական ներկայ կացութիւնը, ինչպէս նաեւ իւրաքանչիւր երկրի տնտեսական ու ընկերային կեանքը :

Պէտք չէ մոռնալ, որ ափրիկէասիական երկիրները, աշխարհագրական իրենց դիրքով, մեծ դեր կը խաղան . անոնք կրնան Արեւմուտքի տնտեսութեան ուժ տալ կամ, ականահարել զայն :

47 պատուիրակութիւններ մաս կը կազմեն այս ժողովին, իսկ համայնավար երկիրներ ալ իրենց ներկայացուցիչները պիտի ղրկեն՝ որպէս զի անոնք ներկայացնեն իրենց կառավարութեան տեսակէտը : Ներկայացուցիչներ պիտի ունենան նաեւ Ալժերիոյ, Քամըրունի եւ Օմանի ազգային կազմակերպութիւնները :

Այնպէս կը տեսնուի թէ ժողովը թիկունք պիտի կանգնի Նեհրուի առաջարկին՝ Ջրածին ռումբի փորձերը դադրեցնելու համար, ինչպէս նաեւ նպաստաւոր դիրք մը պիտի բռնէ զինաթափութեան միջազգային ժողովի մը համար :

«ԼԻԲԱՆԱՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ԴԷՄ Է» ԿԸՍԷ ՍԱԼԱՀ ԲԻԹԱՐ

Լիբանանի Արտաքին Նախարար Մալիքի Պէյրութի մէջ տուած մամուլի ասուլիսին անդրադառնալով, Սուրիոյ Արտաքին Նախարար Սալահ Բիթար ըսաւ.— Շարլ Մալիքի յայտարարութիւնները իրականութեան չեն համապատասխաներ, ոչ ալ լիբանանեան կառավարութեան հետեւած քաղաքականութեան, որովհետեւ Լիբանան, աշխարհակալներու գործունէութեան թատր եղաւ եւ Սուրիոյ ապահովութեան դէմ գործող խարիխ մը :

Լիբանանեան-սուրիական յարաբերութեան համար թերթերուն կարծիքը յիշելով, Բիթար աւելցուց թէ խօսքերը բաւական չեն. — Լիբանանեան կառավարութիւնը ծանօթ է հակասուրիական ու հակաեգիպտական այն գործունէութեան, որ կը տարուի իր հողամասին վրայ՝ սուրիացի եւ եգիպտացի փախստականներու կողմէ :

Միւս կողմէ, եգիպտական թերթերը կը դատապարտեն Եգիպտոսի դրացի միւս պետական երկիրներու մասնակցութիւնը՝ Նախագահ Նասրի դէմ կատարուած դաւադրութեան մէջ :

Թերթերը կը մեղադրեն յատկապէս արքայական ընտանիքները՝ որ ամէն ճիգ ի գործ կը դնեն, Գահիրէի կառավարութիւնը տապալելու համար :

Եգիպտական իշխանութիւնները քննութենէ անցուցած են Եգիպտոսի արքայական ընտանիքին անդամները՝ որ կը գտնուին երկրին մէջ : Ապէտլ Մոնէյմ իշխանին բնակարանը խուզարկուած է եւ կարեւոր փաստաթուղթեր երեւան ելած են :

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

•

(Ս. ԹԱԴԷԻ ՎԱՆՔԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ)

«Թադէի՜ վանուց, ձեռնիկդ ինձ դպաւ,
Սրտիկս որ ի խաչն էր կից թուեց առաւ »:

Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ

Ա.

Այս խօսքերը եկան շրթներուս վրայ, երբ երկար ու տառապալից ճամբորդութենէ մը ետք, վանքի երկու գմբէթները վեհաշուքօրէն երեւցան բլուրներու եւ լեռներու ծոցին մէջ:

Իրական յուզումները կը սկսին այն վայրկեանէն, երբ ոտքդ կը դնես այդ պատմական վայրերուն՝ Արտազ եւ Հեր գաւառներուն մէջ: Մտքիդ ու հոգիիդ մէջ կը խուժեն հին հին դարուց դէպքերն ու դէմքերը, — Տղմուտը, Աւարայրը, Վարդանանց հերոսական ճակատամարտը, Վարդան, Ղեւոնդ Երէց, Խորէն, Արտակ, Արսէն. ապա «Պլպուլն Աւարայրի» Եղիշէն եւ, ինչու չէ, նաեւ Վասակ Սիւնին եւն. եւն.:

×

Մեր օթօպիւսը, աւելի քան վեց հարիւր քիլոմեթր կտրելով, Թեհրանէն Թաւրիզ հասաւ փոշեթաթախ:

Յաջորդ քանի մը օրերուն՝ առիթ ունեցայ շրջելու եւ տեսնելու երեսուն եւ հինգ տարի առաջ արդէն ինծ ծանօթ հաստատութիւններ, փողոցներ, զբօսավայրեր, ընկերներ եւն.:

Ուխտաւորներու մեր խումբով — մօտ տասնեւչորս հոգի — այցելեցինք Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդարանը, որտեղ առաջնորդական ծերունի, այլ ժրաջան տեղապահ Արժ. Տ. Կարապետ աւագ քահանայ Մանուկեանը՝ Թաւրիզի տեղեկութիւններ տուաւ իր թեմի ընդհանուր վիճակի մասին:

Ապա այցելեցինք գերեզմանոց, — ու պտղունց մը խունկ ծխելով օրհնել տուինք Մելիք–Թանգեան Սրբազանի գերեզմանը, « վասն յիշատակի հին եւ նոր ննջեցելոց »:

Եղանք Հայոց երկու թաղերը՝ Լիլաւա եւ Ղալա, երկու եկեղեցիները, դպրոցները, Արամեան Թատերասրահը, տպարանը եւն.:

Իմ ընդհանուր տպաւորութիւնը տխուր էր:

Թէեւ քաղաքի որոշ մասերը այժմ ունին լայն, արձակ ու կրպապատ պողոտաներ, ճոխ ու զարդարուն խանութներով, սակայն հայկական իր նախկին եռուզեռն ու շարժունութիւնը չունի:

Այս շրջանի մտաւորականութիւնը ամէն ինչ լքեց ու հեռացաւ, առանց ետ նայելու. Պատճառներն ու չքմեղանքները տրամաբանական կրնան համարուիլ, բայց փաստը անհերքելի է:

Ուրախալի մէկ երեւոյթ, որ ակնբախ է, սա է,— վերջին քանի մը տարիներուն ընդհանուր ուեւորութիւն եւ ջերմ վերաբերմունք կայ դէպի եկեղեցական, ազգային–հասարակական, մշակութային աշխատանքները: Այս երեւոյթը կը սրտապնդէ այցելուն, յոյս ներշնչելով, որ Թաւրիզը կրնայ կազդուրուիլ, վերստանալով եթէ ոչ իր լրիւ փայլն ու անցեալը, ապա գոնէ ինչ որ ունէր վերջին 10–15 տարիներուն:

Այստեղ պէտք է նշել, որ Թաւրիզի Հայերուն թիւը գրեթէ նոյնն է: Եթէ բուն Թաւրիզցիները հեռացեր են, շրջաններէն՝ Սալմաստ, Ուրմի, Ղարադաղ եւն., եկողները պահած են հայութեան թիւը. Պարպուրը եղած է գաւառներու հոսքին: Այս ալ մէկ ուրիշ տխուր կողմ է, որ դժբախտաբար ընդհանուր երեւոյթ է ամբողջ Պարսկաստանի համար եւ որ ունի իր ընկերային եւ տնտեսական պատճառները:

×

Կը փութամ ըսելու, որ այս ուշացած գրութեամբ ես նպատակ չունիմ ներկայ տարուայ ուխտագնացութեան նկարագրութիւնը ընելու: Իմ ընդհանուր տպաւորութիւններ եւ ապրումներ են միայն, ուրիշ ոչինչ:

Շնորհակալ ըլլանք Ատրպատականի Թեմական Խորհուրդին եւ առաջնորդական տեղապահին, որ թէեւ ուշ, սակայն ի վերջոյ կազմակերպեցին ուխտագնացութիւն դէպի այդ պատմական վանքը: Այնքան ուշ, որ երիտասարդներէն ոմանք, որոնք շատ աղօտ գաղափար միայն ունին մեր անցեալի եւ պատմութեան մասին, զարմանքով հարց կուտային, թէ մինչեւ հիմա ինչո՞ւ չէին մտածեր այդ մասին: Վանքը նո՞ր գտնուեցաւ արդեօք:

Իրապէս, երկար տարիներու լռութենէ կամ, աւելի ճիշդ, անտարբերութենէ ետք, — դուցէ աննպաստ պայմաններու հետեւանքով, — միայն վերջին չորս տարին է որ ուշադրութեան առարկայ է վանքը: Ամէն տարի ոչ միայն ուխտագնացութիւն, այլեւ վերաշինութեան աշխատանքներ կը կատարուին, մանաւանդ այս տարի: Մեր հասնելէն առաջ, հիւսները փութկոտ արագութեամբ կ'աշխատէին գմբէթներու պատուհաններուն շրջանակները շինել եւ ուրիշ նորոգութիւններ ընել: Մեզմէ ետք դրկած էին նաեւ շաղախ, ճերմակ ծեփ եւն.:

Անկարելի է անտարբերութեամբ անցնիլ եւ չյիշատակել անունը մէկու մը, որ իրապէս գնահատութեան արժանի եռանդով եւ զոհողութեամբ կը հասնի ամէն բանի, եւ Թաւրիզի, եւ գաւառներուն մէջ. այդ՝ Պ. ՀայկՍտեփանեանն է:

×

Օգոստոս 2ին, երեկոյեան ժամը մօտ 10.30ին, մեր բեռնատար ինքնաշարժը, 30–35 հոգիով, ճամբայ կ'իյնայ դէպի վանք: Արշալոյսին կը հասնինք Խոյ եւ առանց դադար առնելու կը շարունակենք մեր ճամբան:

Տղմո՜ւտը, Տղմո՜ւտը, — լիահագագ եւ յուզումով կը բացագանչեն ինքնաշարժի առջեւի մասին մէջ նստողները:

Ա. ՊՈՒԼՈՒՋԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՔԱՐ

Պատմաբան եւ Մոսկուայի մէջ ամերիկեան նախկին դեսպան Ճորճ Քէննան, անգլիական դասախօսութեանց շարք մը տուաւ Լոնտոնի ձայնասփիւռէն: Նիւթն էր՝ արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներու եւ Գերմանիոյ ապագան: Այս առթիւ, Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան պետը, Պէվան, խիստ շահեկան յօդուած մը ստորագրած է Նիւ Եորք Հերալտի մէջ: Ստորեւ՝ այդ յօդուածին թարգմանութիւնը:

Անցեալ տարուան Հոկտեմբերին Հունգարական ապստամբութեան ճնշումը բացայայտ ապացոյց մը տուաւ, թէ որքան դժուար է ռուսական լուծը: Ապստամբութիւնն ու ձեռք առնուած խիստ սեղմումները, սակայն, երեւան հանեցին ուրիշ պարագայ մը եւս, որուն իսկական տարողութիւնը սկսած է հասկցուիլ. այդ՝ արեւմտեան պետութեանց քաղաքական անանկութիւնն է: Այս պարագան անցեալները մասնանշուեցաւ անգլիական ձայնասփիւռէն՝ Ճորճ Քէննանի կողմէ, որ Մ. Նահանգներու Փրինսթըն համալսարանի պատմութեան դասախօսն է ու Մոսկուայի մէջ ամերիկեան նախկին դեսպան:

Իր պաշտօնին ու բնաւորութեան բերմամբ, Ճ. Քէննան իր տեսակէտները արտայայտեց դիւանագիտական լեզուով, բայց իր խօսքերուն իմաստն ու ոգին, որոնք նորութիւններ չէին, չափազանց պարզ էին: Ես ինքս, աւելի քան չորս ու կէս տարիէ ի վեր, նոյն տեսակէտները կը պաշտպանեմ. այսինքն, երբ արեւմտեան պետութիւնները կը պահանջեն Գերմանիոյ միացումը եւ կը չեշտեն թէ միացեալ Գերմանիան ազատ պէտք է ըլլայ իր ուզած դաշնակիցներուն միանալու, իրենց այս պահանջներով կը յետաձգեն ու կ'արգիլեն Գերմանիոյ միացումը: Եւ ասոր՝ այն պարզ պատճառով, — պէտք է խոստովանիլ, — որ Ռուսիա երբեք մէկ պարագայի չի հեռանար Արեւելեան Գերմանիայէն, եթէ նուազագոյն կասկած մը ունենայ թէ Միացեալ Գերմանիան պիտի միանայ Արեւմուտքին:

Այս իրողութիւնը այնքան ակներեւ է, որ Գերմանիոյ բաժան–բաժան վիճակին հանդէպ անտարբերութիւն ցուցաբերողներն են միայն գոյն տեսնել չուզողները, ըլլա՛յ արեւմտեան երկիրներու, ըլլա՛յ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

Պ. Քէննան այլ կերպ կը մօտենայ հարցին, բայց կը յանգի միեւնոյն եզրակացութեան: Կը մատնանշէ թէ Ռուսիոյ արբանեակ երկիրներու ճակատագիրը կապուած է գերմանական հարցին լուծման հետ: Երբ ռուսական զրահապատները կը տողանցէին Պուտափէշթի փողոցներուն մէջ, ՄԱԿի եւ մանաւանդ արեւմտեան պետութեանց առջեւ սարսափելի հարց մը կը դրուէր. պէ՞տք էր միջամտէինք՝ Հունգարացի ժողովուրդին օգնութեան փութալու համար. Թէ՝ անկարողութեան կատարութեամբ մեր ձեռքերը ծալլէինք եւ բաւականանայինք անզօր անէծքով: Եթէ միջամտէինք, պարզ է որ Երրորդ Աշխարհամարտ մը պիտի ծագէր:

Այսպիսի դժուար երկընտրանքի մը դիմաց, համոզուած եմ որ ամէնէն իմաստուն դիրքը բռնեցինք. համաշխարհային պատերազմ մը եւ մարդկային ցեղին հաւանական բնաջնջումը շատ սուղ գին էր Հունգարացի ժողովուրդին ազատութիւնը վճարելու համար:

Ի՞նչ պէտք է ընէինք, ուրեմն: Քէննան կ'ըսէ որ եթէ կացութիւնը այսպէս շարունակուի, Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները բոլորովին պիտի յուսահատին եւ յուսալքուին: Ուրիշ երկրի մը մէջ ծայր տուած ուրիշ ապստամբութեան մը սպասելէ դատ ուրիշ ելք մը ունի՞նք: Քէննան կը պատասխանէ, եւ ես ալ համաձայն եմ իրեն հետ այս կէտին շուրջ, — որովհետեւ բազմաթիւ առիթներով նոյն բանը ըսած եմ,— այո, ելք մը կայ. առնուազն միջոց մը կայ, որ պէտք է փորձենք, բոլորովին յուսահատելէ եւ հարցը երեսի վրայ ձգելէ առաջ:

Խրուշչեւ բազմաթիւ առիթներով հաւաստիացուցած եւ նոյնիսկ հաւանեցնելէն ալ աւելի ըրած է, թէ խորհրդային բանակները կարելի է քաշել կարգ մը երկիրներէ, եթէ Ռուսիա լուրջ հաւաստիքներ ունենայ որ Միացեալ Գերմանիայէ մը վախնալու պատճառներ չունի: Այս երկիրներուն առաջին հերթին կուգայ Լեհաստանը: Ռուս ղեկավարները որոշապէս կը պնդեն թէ իրենց արեւմտեան սահմաններուն վրայ գրաւման տակ գտնուող երկիրներու ժողովուրդներուն համար [illegible] չեն փայլեր: Հասկցած են թէ յեղափոխութիւն կարելի չէ արտածել զէնքի ուժով: Հունգարական ապստամբութիւնը եւ Արեւելեան Գերմանիոյ բանուորական ցոյցերուն ճնշումը մեծ հարուած էին Ռուսիոյ վարկին:

Ռուս գիտուններու արձանագրած մեծ յաջողութիւնները չեն կրնար հաւասարակշռել խորհրդային ղեկավարութեան քաղաքականութեան անանկութիւնը, որ փաստուեցաւ վերոյիշեալ դէպքերուն առթիւ: Բայց եթէ երեւան եկան խորհրդային քաղաքականութեան տկարութիւն–

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՀԵՐՈՍ ՄԸ

1861ի տօթակէզ ամառն էր:

Ամբողջ Եւրոպայի մէջ այդ շրջանին բերնէ բերան զրոյցներ կը շրջէին եւ կը պատմուէին այն բոլոր բարբարոսական արարքներուն մասին, զորս Իտալացի աւազակներ, մեծ ճանապարհները բռնած, կը գործէին առանց վախի ու առանց խղճահարութեան:

Յուլիսի տաք օր մը, արեւի առաջին ճառագայթներուն երեւումէն անմիջապէս ետքը, հրացանակիր ոստիկան–զինուոր մը Քափիթանաթէ նահանգին ամայի դաշտավայրէն կը յառաջանար՝ հեծած իր նժոյգին վրայ:

Նախընթաց գիշերը Սան–Սէվէրոյէն ճամբայ ելած էր, պաշտօն ունենալով հրաման մը տանիլ մօտակայ պահականոցի մը հրամանատարին, եւ իր համազգեստին ներքին գրպաններէն մէկուն մէջ խնամով պահած էր հրամանագիր–նամակը:

Հրացանակիրը մօտաւորապէս երեսուն տարու անձ մըն էր, երկայնահասակ, նիհար, փայլատակող աչքերով, սրածայր պեխերով: Իր դիմագիծէն կ'արտաբերէր կանխահաս լրջութիւն մը, որուն՝ իր սեւ գլխարկը՝ երկու սուր ծայրերով, գրեթէ թախծոտ երեւոյթ մը կուտար:

Իր լրջախոհ կեցուածքը, իր հաստատ եւ կարուկ շարժումները կը հաստատէին պարագային յարմար կորովամտութիւն մը:

Իր նժոյգը գրեթէ քառասմբակ կ'ընթանար, քարքարուտ ճամբայէ մը: Հրացանակիրը մերթ ընդ մերթ մէկ կողմէն միւսը կը դարձնէր իր գլուխը եւ խուզարկու աչքերով կը դիտէր ամէն բան՝ ջինջ երկինքէն սկսած մինչեւ ամենամանրամասն անկիւնները շրջապատին, եւ ուրիշ ձայն չէր լսեր այլ միայն իր ձիուն ոտնաձայնն ու կողքէն կախուած իր սուրին յառաջացուցած աղմուկը:

Երբ կ'անցնէր ճամբուն երկու կողմերուն վրայ բարձրացած բաւական բարձր հողաթումբերու մէջէն, յանկարծ իր դիմաց նշմարեց հրացանի մը փողին շողը եւ լսեց պայթիւն մը:

Ձեռքը տարաւ իր ատրճանակներուն եւ նժոյգին կատարել տուաւ յետս ընկրկումի շարժում մը: Կենդանին տապալեցաւ, հրացանակիրը նոյն միջոցին ծռեցաւ նժոյգին վրայ ստուգելու համար թէ արդեօք վիրաւորուա՞ծ էր ան:

Այդ պահուն զգաց որ երկու ուժեղ բազուկներ ետեւէն կը բռնէին զինքը: Ուզեց ետեւ դառնալ, սակայն դիմացէն՝ մացառուտներուն մէջէն դուրս ցատկեց մարդ մը եւ յարձակեցաւ իր վրայ: Երրորդ անձ մը՝ դարձեալ ետեւէն, եկաւ միացաւ միւսներուն, եւ երեքը միասին, ակնթարթի մը մէջ կապեցին–կապկպեցին հրացանակիրը, հակառակ վերջինոյն քաջարի ընդդիմութեան:

Այնուամենայնիւ սակայն, այս հերոսական պայքարին կարճ ժամանակամիջոցի ընթացքին, հրացանակիրը, առանց որ յարձակողները նշմարէին, միջոցը ունեցաւ համազգեստին գրպանը գտնուող նամակը արագ շարժումով մը նետել իր բերանը:

Երբ յարձակողները տեսան որ ձիաւորը բոլորովին անվնաս դրութեան մը մէջ կը գտնուէր, արձակեցին անոր կապերը, ոտքի կեցուցին զայն, եւ թեւերը ետեւ տանելով ու ամուր մը կապելով, հրամայեցին որ քալէր իրենց առջեւէն, չմոռնալով անոր ուսին բեռցնել իր սուրը եւ թամբին վրայ ծածկուած ծանր վերարկուն:

Հրացանակիրը, ծանրաբեռնուած, սկըսաւ յառաջանալ, իրեն կը հետեւէին աւազակները, որոնք զարհուրելի աղմուկով մը կ'անարգէին խեղճը եւ հայհոյանքներու տարափ մը կը տեղացնէին անոր վրայ:

Ժամ մը այսպէս յառաջանալէ ետք, երբ աւազակները տեսան որ չիտակ ճամբէն բաւական հեռացած էին եւ թէ որեւէ անակնկալի մը վախը բոլորովին անհետացած էր, դանդաղեցուցին իրենց քայլերը:

Հասած էին լերան մը ստորոտը, ուր ոչ մէկ բնակութեան նշոյլ կար:

Իր ծանր բեռան տակ կքած, հրացանակիրը ցոյց չէր տար վախի ու բարկութեան որեւէ նշան:

Դէմքը՝ տժգոյն, առանց սակայն ընկճումի, ցոյց կուտար կարծր հոգի մը, պատրաստ դիմագրաւելու այն բոլոր դառն հետեւանքները որոնք կը սպասէին իրեն:

Աւազակներու դէմ մղուած մաքառումի կատաղի պայքարի այս օրերուն անոնց ձեռքը իյնալը գիտէր որ մէկ բանով միայն կը վերջանար.— Մահ:

Ասոր համար ալ, վերջին ժամու վեհափառ խաղաղութիւն մը կը պարուրէր հետզհետէ իր էութիւնը, այնպէս որ զինքը տեսնողը անպայման մէկ բան կրնար խորհիլ՝ «Այս մարդը պիտի մեռնի...»:

Յանկարծ, աւազակներէն մին, որ խումբին պետը ըլլալու երեւոյթը ունէր, իր հրացանը եւս բեռցնելով հրացանակիրին ուսին, ըսաւ.

— Ասիկա ալ կրնաս փոխադրել...

ԷՏՄՈՆՏ ՏԷ ԱՄԻՉԻՍ

(1 Շար.)

ներր, միաժամանակ երեւան եկան նաեւ ոչ-եւրոպական պետութեանց քաղաքական ութեան խոցելի կէտերը։

Արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը առատօրէն կը չահագործէ անօգնական Հնդկաստանցիներուն ճիչերը։ Ո՞չ է պարտաւորութեան մղել ժողովուրդները, եթէ գիրենք իրենց բախտին պիտի ձգենք։ Հասած արիւնին մեղքը, հետեւաբար, մեր վրայ կ'իյնայ, նոյնիսկ եթէ կարեւոր բաժին մըն ալ Ռուսերուն տրուի։

Քանի տարիները կ'անցնին, խնդրին լուծումը աւելի եւս կը դժուարանայ։ Արեւելեան Գերմանիոյ համայնավար կառավարութիւնը հետզհետէ կ'ամրապնդէ իր դիրքը։ Բայց եւ այնպէս, լուծում մը գտնելու մէկ յոյս կայ։ Ռուսերու կողմէ արբանեակ երկիրներու տնտեսական չահագործումը չատ սուղի կը նստի Խ. Միութեան վրայ՝ իր յառաջացուցած քաղաքական հետեւանքներուն պատճառով։ Այս երկիրներուն մէջ, քաղաքական անհանգիստ կացութիւններու առաջքն առնելու համար, արբանեակ երկիրները բեռ կը դառնան Ռուսիոյ վրայ։ Կարեւորութիւն ներկայացնող ուրիշ պարագայ մըն ալ այն է, որ այդ երկիրները այժմ կորսնցնելու վրայ են իրենց ռազմական արժէքը։ Ատենօք որպէս Թումբ կը ծառայէին Ռուսիոյ՝ Եւրոպայէն եկած հաւանական յարձակումի մը դէմ։ Արբանեակ երկիրները ռուսական զինուորական գրաւման տակ պահելը անհրաժեշտ կը նկատուէր Ռուսիոյ ապահովութեան համար։ Սակայն առանց էջքի երկար Թռիչք կատարող ռմբաձիգ օդանաւերու, եւ մանաւանդ միջերկրային հրթիռներու չնորհիւ, այս նկատումները հետզհետէ կը կորսնցնեն իրենց նշանակութիւնը։

Այս բոլոր պարագաներու հետեւանքով, կարելի է ժամանակը եկած նկատել նոր բանակցութիւններ սկսելու համար, որոնք, եթէ յաջողութեամբ պսակուին, կրնան լուծել ըլլայ Միացեալ Գերմանիոյ հարցը, ըլլա՛յ արբանեակ երկիրներու ժողովուրդներուն կեանքի պայմաններու բարելաւման հարցը։

Եթէ Ռուսերուն առաջարկուի իրենց ուժերը քաշել Արեւելեան Եւրոպայէն, այդ պարագային պէտք է որ արեւմտեան բանակներն ալ քաշուին Գերմանիայէն։ Եթէ խրախանայ Գերմանիոյ միացումը՝ Ռուսերու համաձայնութեամբ, այդ պարագային Գերմանիա պէտք է վճարէ իր միացման գինը. այսինքն՝ պէտք է դառնայ չէզոք երկիր մը եւ պէտք է համաձայնի, որ իր զինուորական ուժերն ու միւս... սահմանափակուին եւրոպական ապահովութեան կազմակերպութեան մը սահմաններուն մէջ, որուն համար երաշխաւոր պէտք է ըլլան մեծ պետութիւնները։

Յաճախ կը կրկնուի որ Գերմանիոյ նման մեծ երկիր մը չի կրնար հանդուրժել եւ ընդունիլ իր անկախութեան վրայ դըրուած այս սեղմումները։ Բայց անկախութեան սահմանափակումներու ենթարկուած չե՞ն միթէ մեր օրերու շատ մը պետութիւններ. միջազգային կեանքը ... է, որ երկիրները հետզհետէ աւելի ու աւելի կախում պիտի ունենան իրարմէ, ու այս ձեւով՝ պիտի սահմանափակեն իրենց անկախութիւնը։ Յամենայն դէպս, այս սեղմումները այնքան ալ սուղ գին մը չեն ներկայացներ Գերմանիոյ միացումն ու Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն համար աւելի յուսալից ապագայ մը գնելու համար։

Տրամաբանօրէն, պէտք է յուսալ որ այս ձեւի լուծման մը առաջարկը պէտք է գայ Արեւմուտքէն։ Եթէ ձորճ Քէննան յաջողի իր դասախօսութիւններով համաշխարհային հանրային կարծիքը հրաւիրել այս հարցին վրայ, անգին ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլայ ամբողջ մարդկութեան։

ԹՐՔԱՍՏԱՆՈՒՄ

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ...

Թրքական մամուլը վերջերս դարձեալ սկսած է խօսիլ Յոյներու եւ Թուրքերու փոխանակութեան մասին։

«Հիւրիյէթ» կը հաղորդէ, թէ տարիներէ ի վեր Հելլէններու իշխանութեան ներքեւ գտնուող Արեւմտեան Թրակիոյ իրենց ցեղակիցներու համբերութիւնը սպառած է այլեւս եւ այն համոզումին յանգած են՝ թէ Պոլսոյ Յոյներուն հետ փոխանակուելու պարագային, համարարար, Թուրքիա գաղթելէ տարբեր միջոց չունին։

Միւս կողմէ «Ճումհուրիէթ» կը յայտնէ թէ տարիներէ ի վեր Թուրքիա հաստատուած Յոյները սկսած են Աթէնք փոխադրուիլ։

Պոլսոյ 11 հազար հելլենահպատակներուն վեց հազարը Աթէնք գացած է «Էլլինիքի Լինոսիս» ընկերակցութիւնը փակուելէ ետք։ Ներկայիս ութ հազար հելլէնահպատակներ կան, որ իրենց գոյքերը ծախելով պատրաստութիւններ կը տեսնեն՝ Յունաստան գաղթելու համար։

Միայն թէ՝ կը գրէ Թրքական մամուլը, Թուրքիոյ մէջ չահած իրենց դրամով ծախու առնուած կալուածներուն փոխարժէքը ի՞նչ ձեւով երկրէն դուրս կը հանուի ...

Իրաւունք ունի՞ն իրենց չահած դրամը միասին տանելու, երբ երկիրը կը ձգեն։

Անչուշտ, բան կ'ուզեն, թէ մարդիկ աշխատին եւ իրենց չահածը Թուրքերուն ձգելով օր մը հեռանան երկրէն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ օդակներու վարժութեան մարզախաղի ախոյեան Ա. Ազարեան, Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած միջ միութենական մրցումներուն մասնակցելով չահած է Խ. Միութեան ախոյենութիւնը։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ սկսած են ճատրակի ախոյենական մրցումները, որ պիտի վերջանան Յունուարի մէջ։

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՐՕՆՔ

ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՒ ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Անցեալներս, լիբանանցի երիտասարդ կրօնական մը, Հայր Միչէլ Հայէգ, որ Փարիզի Ենսթիթիւ Կաթոլիկի մէջ դասախօս է, աստուածաբանութեան իր թէզը պաշտպանեց. նիւթը՝ «Քրիստոս եւ Մահմետականութիւն»։ Տրուած ըլլալով նիւթին չահեկանութիւնն ու որոշ չափով նաեւ՝ արդիականութիւնը, ստորեւ կը ներկայացնենք գլխաւոր մասերը «Մոնտի» մէջ այս առթիւ լոյս տեսած յօդուածին, գրուած՝ Ժօզէֆ Փիաթիէի կողմէ։

Նիւթը, ինչպէս ըսինք, այժմէական է, որովհետեւ կապ ունի արաբական աշխարհի եւ Արեւմուտքի միջեւ ստեղծուած յարաբերութեան հետ։ Հայր Հայէգ կը գտնէ թէ մահմետականութիւնը անելի մատնուած է, եւ չի գիտեր ազատ աշխարհին ու համայնավար աշխարհին միջեւ նախընտրութիւնը ո՞ր մէկուն տալ։

Առաջինին դէմ կը մղէ քաղաքական պայքար մը, եւ ի գին յաջողութեան, կը փորձուի յենարան գտնել Արեւելքի մէջ։ Բայց իր կրօնական զօրաւոր հաւատքը չի կրնար հասկացողութեան եզր գտնել համայնավարութեան անաստուածութեան հետ։ Դարերէ ի վեր քրիստոնէութեան դէմ մղած իր պայքարին պատճառով, կը դժուարանայ տեսնելու թէ ի վերջոյ ընտրուած է մերժենալու ոչ թէ աշխարհակալութեան ծարաւի Արեւմուտքի մը, այլ՝ արեւմտեան քրիստոնէութեան։ Հայր Հայէգի ուսումնասիրութեան նպատակը այս մերժեցման նպաստ մը բերել է։ Ծնած այնպիսի երկրի մը մէջ, որուն բնակչութեան մէկ կէսը քրիստոնեայ է իսկ միւս կէսը՝ մահմետական, Հայր Հայէգ կը յայտնէ թէ Լիբանանի քրիստոնեաներուն ու մահմետականներուն խաղաղ գոյակցութիւնը աւելի արտաքին է քան իրական։ «Երբ Լիբանանի մէջ կը դասաւանդէի, — կը պատմէ Հ. Հայէգ, — ուշադրութիւնս գրաւած էր այն պարագան, որ կրօնագիտութեան դասերուն ընթացքին, մանուկներուն մօտ գիտակցաբար կ'ուզէին զօրացնել կրօնական մրցակցութիւնը։ Դպրոցներուն մէջ քրիստոնեայ ու մահմետական կրօնագիտութեան դասերը տեղի կ'ունենային միեւնոյն ժամերուն, եւ իրենց «հաւատամքը» արտասանած պահուն, մէկ սրահին աշակերտները կ'աշխատէին իրենց ձայնով ծածկել քովի սրահին տղոց ձայնը»։ Զիրար հասկնալու, գիմացինին ալ կրօնքը ճանչնալու ո՛չ մէկ ճիգ. այլ միայն՝ զարաւոր հակառակութիւն մը հրահրելու նպատակ։

Բայց, Ղուրանի մէջ քրիստոնէութեան մասին բաւածները երբ ուսումնասիրուին, կը տեսնուի թէ քրիստոնէութեան ու մահմետականութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող կրօնական անհասկացողութեանց պատճառները չատ աւելի քիչ են բուն իսկ Ղուրանին մէջ, քան թէ գայն բացատրող կրօնականներու բերնին մէջ։ Ղուրանը բացատրողները իրենց ամէնէն սահմանափակ իմաստով հասկցած են Քրիստոսի մասին Մուհամմէտի ըսածները։ Իսկ Մուհամմէտ, միայն սուրիանի քրիստոնեաներու միջոցաւ ճանչցած է քրիստոնէութիւնը. առով ալ կարելի է բացատրել քրիստոնէութեան դէմ արտայայտած իր կարծիքները։ Եթէ երկու կողմէն ալ ուղեն ներշնչուիլ բուն աղբիւրներէն միայն, հասկացողութեան եզր մը գտնելը չատ աւելի կը դիւրանայ։

Արդարեւ, Ղուրանի մէջ Յիսուսի տրուած անուանումներն են՝ «Սուրբ Մանուկ», «Մարգարէ», «Առաքեալ», որոնք տեղիք Յիսուս կը խօսի ու կը գործէ Աստուծոյ նման. «պատահարները կը նախատեսէ», «մեռածները կը կենդանացնէ». եւ ընդհանրապէս, Ղուրանը կ'ընդունի Յիսուսի ծնունդին ու կեանքին խորհուրդը։

Յաճախ ըսուած է թէ Մուհամմէտ յարձակած է քրիստոնէական Սուրբ Երրորդութեան դէմ։ Հայր Հայէգի կարծիքով, սոոր պատճառը քրիստոնէութեան հետ կապ չունի, այլ այն բանին հետ, որ Մուհամմէտ խորապէս կը հաւատար միաստուածութեան։

Մահմետականութեան ու քրիստոնէութեան միջեւ եղող ամէնէն հիմնական տարբերութիւնը միաստուածութեան մասին գոյութիւն ունեցող տարբեր հաւատքն է. բայց ըստ Հայր Հայէգի, նոյնիսկ այս հարցին չուրջ կարելի է համաձայնութեան գալ, պայմանաւ սակայն, որ մէկ կողմ դրուին կրօնական դարաւոր բանավէճերը, անհասկացողութիւնները, եւ որպէս ներշնչման աղբիւր ընդունուին միայն զուտ ակէն, այսինքն Մուհամմէտի Ղուրանէն բխած խօսքերը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մեռած են ծանօթ երգիչ Արմենակ Տէր – Աբրահամեան եւ դերասանուհի Ռուզաննա Վարդանեան։

ԹԱԼԻՆԻ չրջանին մէջ կառուցուած է նոր ջրամբար մը, որուն միջոցաւ կարելի է ոռոգել Ներքին Սասունաշէնի, Ներքին Բազմաբերդի, Աշնակի, Կաթնաղբիւրի եւ Դաւթաշէնի աւելի քան երեք հարիւր հեկտար հողային տարածութիւնները։

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ Թատերական ինքնագործ խումբը կարգ մը ներկայացումներ տուած է գիւղացիներու համար՝ Կողբ, Ղալաչա եւ Արճիս գիւղերու մէջ։

ԱՅԳԵՁՈՐԻ միջնակարգ դպրոցի ուսուցչական կազմն ու աշակերտութիւնը հանդիպում ունեցան՝ բանաստեղծ Համօ Սահեանին հետ։ Նախ՝ ներկայացուած է բանաստեղծին կեանքն ու գործը, որմէ ետք. Հ. Սահեան կարդացած է քանի մը քերթուած։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԶ.

Ի՞ՆՉ Է ՊԱՐՍԻԿԸ

Իսկ զանգակի ձայն ամենեւին չէինք լսում. զանգահարութիւնը արգելուած էր։

Մահմետականների հալածասիրութիւնը ոչ միայն բռնաբարում էր քրիստոնեաների կրօնական ազատութիւնը, ոչ միայն սրբապղծում էր ամէն ինչ, որ նրանց համար նուիրական եւ աստուածային էր, այլ եւ արատաւորում էր նրանց ընտանեկան պատիւը։ Ես գիտեմ հարիւրաւոր եւ հազարաւոր օրինակներ, թէ որպէս հայ կինը, հայ աղջիկը զոհւում էր մահմետականի անբարոյական կրքերին։ Ես երբեք չեմ կարող մոռանալ, — այս պատահեց մեր քաղաքում — երբ խանի ծառաները եկան իրանց տիրոջ համար տանելու մի աղջիկ, հայրն երկար աղաչում էր, որ չխլեն իր աղջիկը։ Երբ հօր արտասուքը չկարողացաւ չարժել նրանց գութը, նա առեց մի դանակ, եւ խրելով իր դստեր կուրծքի մէջ, ասաց՝ «հիմա տարէք այս դիակը»։

Նոյն օրը խեղճի տունը հրդեհեցին եւ ինքը մեռաւ բանտի մէջ։ Ես գիտեմ մի օրիորդ, որին խանի որդին դաչտումը հանդիպելով, ասել էր՝ «աղջիկ, ինչ լաւ են քո աչքերը»։ Միւս օրը երբ եկան նոյն աղջկան տանելու խանի որդու համար, գտան երկու աչքով եւս կոյր։ Օրիորդն ինքն էր կուրացրել իր աչքերը, դուցէ դրանով կարողանայ ազատել իր պատիւը։ Իսկ այսպիսի օրիորդ եւ այնպիսի հայր չատ քիչ էին գտնւում. մեծ մասը ենթարկւում էր կատաղի բռնաբարութեան ...։ Կորուստը մեծ էր, որովհետեւ միանգամ մահմետականի հարէմխանայում ներս տարած հայ կինը, էլ այնտեղից դուրս չէին թողնում։ Խանը իր հաճութիւնը կատարելուց յետոյ ամուսնացնում էր նրան իր սպասաւորներից մէկի հետ, ինչպէս նա իր հնացած հագուստը պարգեւում էր այս եւ այն ծառային որպէս խալաթ։

Թէ բռնի եւ թէ կամաւոր կերպով մի անգամ մահմետականութիւն ընդունող մարդը, չարիաթի օրէնքով, կրկին վերադառնալ դէպի իր նախկին կրօնքը չէր կարող։ Եթէ ուզամարդ էր նա, ամէն մի մահմետական նրան հանդիպելիս, երբ ուրանալ ունէր սպանելու. իսկ եթէ կին էր, պէտք է դնէին նրան բանտում եւ այնքան տանջէին, մինչեւ կրկին խոստովանուէր, թէ ընդունում է իսլամը։

Ղզլբաչ – Թուրքերը ազգային գրականութիւն չունէին, բայց արաբական եւ Պարսից գրութիւնը չատ ծաղկած էր նրանց մէջ։ Գիւղերը եւ քաղաքները լիքն էին մզկիթներով, եւ իւրաքանչիւր մզկիթին կից կար մի վարժատուն։ Բացի մօլլաներից աշխարհական մարդը դաստիարակութիւն ստանալու իրաւունք չունէր. այս պատճառով ուսումը եւ դաստիարակութիւնը ժողովրդի մէջ ընդունել էր կրօնական բնաւորութիւն։ Հին սերունդը մոլուած էր կրօնքի Ֆանատիկոսութեան մէջ, այն կրօնքի, որ բացի իրանից չէր համբերում ուրիչ դաւանութիւններին։ Նոր սերունդը ընթանում էր նոյն ուղղութեամբ, որովհետեւ առաջնորդող անձինքը մօլլաներն էին։ Այստեղից հասկանալի է Թուրքերի եւ Պարսիկների հալածասիրութիւնը այլադաւանների վերաբերութեամբ։

Հալածանքներին վիճակակից էին բացի Հայերից եւ Ասորիները, Հրեաները եւ Բօչաները։

Բացի մօլլաներից կային եւ սէիդներ. նրանք համարւում էին մեծ մարգարէի որդիներ։ Ժողովրդի այս դասակարգը, ծոյլ եւ անգործ դասը ապրում էր տասանորդներով, որ ամէն մի մահմետականի պարտաւորութիւնն էր վճարել նրանց։ Ոչ մի օրէնք չէր սահմանափակում նրանց բռնութիւնները. որովհետեւ նրանք օրէնք տուողի — Մուհամմէտի — անմեղանչական որդիքն էին։ Ոչ միայն այլադաւանները, այլ իրանք մահմետականները չափազանց նեղուած էին սէիդներից, որոնք գործում էին ինչ որ կամենում էին։ Աշխարհի դատարանները պատժի ենթարկել նրանց չէին կարող. սոոր մահկանացուն իրաւունք չունէր դատել երկնքի որդիներին. եւ դրա համար սէիդներն անձնատուր էին եղած իրանց անսանձ կամայականութեանը։ Այս բոլորն էլ սարսափում եմ ես, երբ մտաբերում եմ այն բոլոր չարագործութիւնները, որ անում էին այդ անիրաւները. որքան աւերմունքի, որքան արեան, որքան ընտանիքների աղքատութեան պատճառ էին դառնում նրանք ...

Ատրպատականը Պարսկաստանի մէկ մասն էր, բայց նա իբրեւ Ֆէօդալական երկիր (մլուքը թաւայիֆ) բաժանուած էր զանազան խաների, բէկերի, չահզադաների եւ այլ ազնուական տների մէջ։ Նրանք կոչւում էին աղաներ։ Աղաները համարւում էին ... կամ չահի վասալներ։

(Շար.) **ՐԱՖՖԻ**

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ խորհրդային գիտունները արուեստական երկրաշարժ մը ըրին Ուզպէկիստանի անապատային շրջանին մէջ։ Հազարաւոր թօն ռազմանիւթ դրուած էր 40 մեթր խորութեան մը մէջ՝ արուեստական այս երկրաշարժը ընելու համար ։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մամուլը կը գրէ թէ կատաղի պայքար մը սկսած է համայնավար կուսակցութեան աջակողմեան տարրերուն դէմ, աւելցնելով թէ այդ անձերը արժանի չեն համայնավար կուսակցութեան անդամ կոչուելու ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Վարչապետը յայտարարեց, թէ Արեւմտեան Գերմանիա առաջելութիւն մը ղրկելու իր ծրագիրէն չէ հրաժարած ։— Իսրայէլ՝ իր պաշտպանութեան համար զէնքերու պէտք ունի, ըսաւ ան, որ միայն Արեւմտեան Գերմանիայէն կարելի է ստանալ ։ Կը կարծուի թէ կառավարական տագնապը լուծուելու վրայ է ։

ՌՈՒՇԻՆԿԹԸՆԻ խորհրդային դեսպան նշանակուեցաւ Մէնշիկով, որ նախապէս նոյն պաշտօնը կը վարէր Հնդկաստանի մէջ։ Հինգ տարիէ ի վեր Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանն էր Զարուպին, որ Արտաքին փոխ Նախարար պիտի նշանակուի ։

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Տակ Համըրշըլտ Գահիրէ գնաց, ուր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Նասրի հետ։

ՍՈՒՐԻՈՅ եւ Իսրայէլի սահմանագլուխին վրայ նոր միջադէպ մը պատահած է։ Դամասկոսէն եկած լուրերու համաձայն, իսրայէլեան զինուորներ փորձած են Սուրիա մտնել՝ սակայն ետ մղուած են։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Նախագահ Այզընհաուըր Սուրիոյ նոր դեսպան նշանակեց Եոսթը, որ չուտով պիտի ձեռնարկէ իր պաշտօնին ։

ԱՆԳԼԻՈՅ եւ Խ. Միութեան միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացաւ՝ Լոնտոնի եւ Մոսկուայի միջեւ օդանաւային գիծ մը հաստատելու համար, կը հաղորդեն Մոսկուայէն ։

ԳԱՀԻՐԷԷՆ խորհրդային օդանաւ մը մեկնեցաւ Մոսկուա՝ եգիպտական պատուիրակութիւն մը փոխադրելով Խ. Միութիւն։ 42 հոգինոց այս առաքելութիւնը մօտ երկու ամիս պիտի մնայ Ռուսիա ։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ Ծնունդի տօնին առիթով յունական մայրաքաղաքին Առաջնորդը քարոզ մը տուաւ եւ կոչ ըրաւ «աշխարհի զօրաւորներուն», որպէսզի Կիպրոսի ազատութիւնը տան, ինչպէս նաեւ ազատութիւն՝ բոլոր ճնշուած ժողովուրդներուն։ Առաջնորդին կոչը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է Ցունաստանի եւ Կիպրոսի յունական շրջանակներուն մէջ ։

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Ծնունդի տօնակատարութիւնը կատարուեցաւ՝ աւանդութեան համաձայն։ Ճամբու բազմաթիւ արկածներ պատահեցան՝ երկու հոգիի մահուան պատճառ ըլլալով. 29 վիրաւոր կայ։

Այրի Տիկին Արփենիա Արզումանեան, Տէր եւ Տիկին Էտի Պետրոսեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԹԱԼԻՇ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 24ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Դեկտեմբեր 28ին, ժամը 11ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանթէնի գերեզմանատունը ։

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մամուլի տակ է Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր թիւը, 48 էջ, ճոխ բովանդակութեամբ։ Այժմէն բաժանորդագրուիլ 1958 տարուան համար։

Տարեկան բաժնեգինը 1000 ֆրանք Ֆրանսա, 1200 Ֆր. արտասահման։ Ուշ վճարողները պիտի վճարեն նոր սակով ։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻւ

Մ. Նահանգներէն Իգտիրցի Երուանդ Ղազարեան այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին ։

× Ս. Մորիս տը Պէնոյէն Պ. Սօմունճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ լիոնաբնակ Պ. Գրիգոր Պօյաճեանի ։

× Պէյրութէն Պ. Կ. Գ. մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Նշանեանի (Պոն Ալժերի)։

× Տէր եւ Տիկին Գամպէրեան (Սէն Ֆոնէն) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց ծնողքին Քլէժան Խոզեանի (Մարսէյլ)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Բիւթանիոյ բազմարդիւն առաջնորդ Տ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՐՔ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ յիշատակին հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, կարգ մը Նիկոմիտիացիներու եւ Ատափազարցիներու փափաքով ։

Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ ։

×

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը պարտականութիւն նկատած է, այս կիրակի 29 Դեկտեմբեր, եկեղեցւոյ անուան տօնին առիթով հոգեհանգստեան Ս. պատարագ եւ պաշտօն կատարել տալ եկեղեցւոյս բարերար Պ. Արմենակ Համբարձումեանի հանգուցեալ ծնողաց եւ ընտանեկան պարագաներուն ի յիշատակ ։

Կը խնդրուի բարեպաշտ հաւատացեալներէ եւ հանգուցեալներու յիշատակը յարգողներէ, ներկայ ըլլալ այն արարողութեան ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ հոգեւոր հովիւը Տ. Պարգեւ Քհնյ. Մերգանեան ։ Պատարագը պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, առաջնորդութեամբ Տոքթ. Լ. Համբարձումեանի, որ պիտի նուագէ նաեւ երգեհոնը ։

×

Այրի Տիկին Այվազեան, Այրի Տիկին Պզտիկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Լիոնի եկեղեցւոյ մէջ 29 Դեկտեմբեր, կիրակի առաւօտ, իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր Թագւոր Այվազեանի մահուան քառասունքին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները ։

×

Պ. Ղազարոս Քէչիչեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի (29 Դեկտ.) առաւօտ հոգեհանգստեան պատարագ պիտի կատարուի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ՝ իր կնոջ Վարդուհիի եւ փեսային՝ Փայլակ Մատալեանի մահուան տարելիցներուն առթիւ, նոյնպէս նորեկ ննջեցեալ Տիկին Ովսաննայ Ստեփանի համար։ Եւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պատարագ Խաչատուրեան եւ Քէչիչեան գերդաստաններուն բոլոր ննջեցեալներուն յիշատակին։

Կը խնդրուի ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ.Կ.Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի Յունուար 5ին, ժամը 2ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ ։

Սիրուն անակնկալներ, երգ, պար, արտասանութիւն ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Մուտքը ազատ է

ՑՈՒՑԱՀԵՏ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ
28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 20էն մինչեւ լոյս

Լիւթէսիայի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Orchestre Lutetia 43, BLD. RASPAIL, MÉTRO SÈVRES-BABYLONE

Գեղարուեստական բաժին, Պ. Կարպիս Ափրիկեանի երգի երբեակը կը մեներգեն Արա Սերոբեան (պարիթօն), Մկրտիչ Պօղոսեան (թենօր)։ Մենապարեր՝

Օր. Թերեզ Քէօշկէրեան՝ Սուրերու պարը Խաչատուրեանի, Օր. Անի Թարօն Երեւանի հարսանիքը եւ եւրոպական պար մը ։

ԾԱՆՕԹ.— Տոմսերու վրայ նշանակուած է մինչեւ կէս գիշեր, բայց բոլորին ցանկութեան վրայ կարգադրուած է սրահի տնօրէնութեան հետ մինչեւ առտուան ժամը հինգ ։

Մուտքը՝ 500 ֆրանք

Ուսանողներու համար՝ 300 ֆրանք, ներկայանալ իրենց ուսանող. քարտերով։

Նպատակն է՝ Կապոյտ Խաչի օգտակարութեան կայանը, ինչպէս նաեւ իր կրթական եւ բարեսիրական գործերը ։

Սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով Տիկ. Թագէոսեանի Թրիւտէն 27-35 եւ Տիկին Նազըրգարեանի Տօմէնիլ 13-27

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք նուէրներով կամ իրենց մասնակցութեամբ նպաստեցին տօնածառի հանդէսին յաջողութեան ։

×

Վիճակահանութենէն շահող հետեւեալ թիւերը՝ 235, 252, 253, եւ 264 կրնան իրենց նուէրները ստանալ վարժարանէն։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՈՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10-ին։ Ղեկավարութեամբ՝ Արա Պարթեւեանի ։

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ ։

Նոյն օրը Հոգաբարձութիւնս կազմակերպած է յետ պատարագի Դպրաց Դասու ի պատիւ ընդունելութիւն մը խորհրդարանին մէջ, Նախագահութեամբ՝ Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Եպիս. Մանուկեանի։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Իգմիթի բարեխնամ եւ շինող առաջնորդ Ստեփանոս Ս. Արք. Եպիսկ. Յովակիմեանի յիշատակին հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ, իր անմոռաց յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ ։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ՝ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի Ս. Ստեփանոսի տօնախմբութիւն (4րդ տարելից Դպրաց Դասու) հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգիստ Դպրաց Դասու անդամներու հին եւ նոր ննջեցելոց, ինչպէս նաեւ օծում Ս. Թադէոս եւ Բարդողիմէոս նկարներու ։

Սկիզբ ժամեր. ժամը 8ին։

Ս. պատարագ ժամը 10ին ։

Պատկերներու օծում ժամը 11ին ։

ՆՈՒԷՐ

Նոր տարուան առթիւ Տիկ. Տէօքմէճեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ազգատախնամին ։ (Ստանալ Յառաջէն)։

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 28ին, Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի սրահներուն մէջ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 28 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — SAMEDI 28 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8079 — 33e ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3880

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մանկապարտէզի մանաճիւղին պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ այսօր՝ շաբաթ գիշեր՝ Լիւթեսիայի սրահներուն մէջ :

Կանոնց բարեսիրական այս կազմակերպութիւնը երեսուն տարիէ ի վեր կը գործէ մեր գաղութին մէջ՝ անձայն, անշշուկ եւ նուիրուած ազգապահպանման վսեմ գործին :

Ընդարձակ է իր գործունէութեան դաշտը : Իր գլխաւոր մտահոգութիւնն է նոր սերունդի փրկութիւնը : Մասնաւորաբար թիւն դարձուցած է ամառնային օդափոխութեան կայանը, ուր ամէն տարի Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն մեծ թիւով երկսեռ մանուկներ կ'ապրին իսկական հայկական միջավայրի մէջ, Խաչուհիներու մայրական հոգածութեան տակ : Կը սորվին մայրենի լեզուն : Կը ճռուողեն հայերէն, ու կ'երգեն ազգային երգեր :

Հասոյթի մեծ աղբիւրներ չունի Կապոյտ Խաչը : Անդամատուրքերն ու պատահական նուէրները հնարաւորութիւն տուին իրեն քանի մը տարի առաջ գնելու շէնք մը՝ ժիւռայի օդասուն եւ զալարադեղ մէկ անկիւնը՝ իբրեւ կայան : Նաեւ ակնեան գրուցմանիչներու հասոյթէն որոշ գումար մը կը յատկացուի օդափոխութեան կայանին համար : Կառավարութիւնն ալ, գնահատելով Կապոյտ Խաչի այս օգտաշատ ձեռնարկը, նիւթական փոքրիկ օժանդակութիւն մը կ'ընծայէ [illegible] բարելաւելու համար :

Սակայն տակաւին մեծ գումարներու պէտք կայ՝ շէնքը ներկայանալի վիճակի մէջ դնելու համար :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը ի յայտ կուգայ նաեւ կրթական մարզին մէջ : Հայերէնի դասընթացքներ հաստատած է փարիզեան շրջանին եւ գաւառներու մէջ : Նիւթականի պակասը արգելք կ'ըլլայ աւելին ընելու : Կ'օժանդակէ աղքատ աշակերտ — աշակերտուհիներու, որպէս զի իրենց ուսումը շարունակեն :

Մեր հիւանդ ու աղքատ հայրենակիցները մասնաւորապէս կ'արժանանան Կապոյտ Խաչի գուրգուրանքին : Անձնուէր Խաչուհիներ պարբերական այցելութիւններ կուտան հիւանդանոցներու մէջ խընամող անտէր հիւանդներու :

Փարիզի մեր ազգային տօներու շարքին աւանդական դարձած է Մանուկներու Օրը, զոր Ֆ. Կապոյտ Խաչի Կեդրոնական Վարչութիւնը կը կազմակերպէ ամէն տարի փարիզեան շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով :

Այդ տօնը առիթ կուտայ հարիւրաւոր մանուկներու, որ ամիսներ առաջ սորվին հայերէն երգեր ու արտասանութիւններ : Ամէն տարի 350 — 400 մանուկներ ներկայ կ'ըլլան Կազանդի հանդէսին ու հայաշունչ մթնոլորտի մէջ կը վայելեն քանի մը գեղեցիկ ժամեր : Կը զգան իրենց հայութիւնը եւ հպարտութեամբ կը լեցուին :

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին շուրջ բոլորուած են ո'չ միայն մեր մայրերն ու կիները, այլ նաեւ երիտասարդ քոյրերն ու աղջիկները : Անոր շարքերը միշտ կը թարմանան : Երէցներու օրինակին կը հետեւին զեռահասները, նոյն սիրով ու զոհաբերութեամբ շարունակելու համար այդ գերազանցօրէն հայրենասիրական ու մարդասիրական գործը :

Փարիզահայ մեր հայրենակիցներուն համար նուիրական պարտականութիւն մը պէտք է ըլլայ քաջալերել Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի ձեռնարկները, հնարաւորութիւն տալու համար կանացի մեր այս մեծ կազմակերպութեան, որ աւելի մեծ խանդով կատարէ իր առաջադրած նպատակները :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՄԷՋ

Աոջի օր Նախարարաց Խորհուրդը ժողով մը գումարեց Բազմաթիւ հարցեր քննութեան ենթարկուեցան :

Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն եւ խորհրդային գեկավարներու յայտարարութիւններէն ետք, կառավարութեան անդամները այնպէս կը մտածեն թէ Արեւելք — Արեւմուտք խորհրդակցութեան մը կարելիութիւնները ստեղծուած են այլեւս :

Դեսպանատուներու խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին այս ուղղութեամբ : Ատլանտեան Խորհուրդը պիտի գումարուի յառաջիկայ Յունուար 8ին : Յունուարի մէջ է դարձեալ որ Ֆրանսա պիտի պատասխանէ մառեշալ Բուլկանինի նամակին : Փարիզ պիտի սպասէ սպառազինումը հսկողութեան ենթարկելու իր առաջարկին վրայ :

Ֆրանսական թէզը այն է , որ հաւասարակշռութիւնը պէտք է պահուի երկու կողմերուն միջեւ, կամ՝ պատերազմական միջոցներու հաւասարութեամբ, կամ հաւասար զինաթափութեամբ : Ամէն պարագայի մէջ սակայն, Ֆրանսա պիտի աշխատի որ այդ հաւասարակշռութիւնը [illegible] նոր զէնքերու յանելուածով : Փարիզի խորհրդակցութեանց ընթացքին, Նախագահ Այզընհաուըրն ալ համաձայն էր այս տեսակէտին :

Նախարարաց Խորհուրդին կարեւորագոյն օրակարգներէն մէկն ալ Սահմանադրութեան մէջ կատարուելիք բարեփոխութիւններն էին . այս հարցը նախարարներէն աւելի՝ կազմակերպութիւնները յուզումի մատնեց : Այս պարագան ցոյց կուտայ, թէ հարցը բաւական աղմուկ բարձրացուցած է արդէն : Առաջին քայլը՝ Սահմանադրութեան բարեփոխման համար, գէշ էր ,կը գրէ տեղական մամուլը : Ահա՛ թէ ինչո՞ւ Անդրծովեան Ֆրանսայի ներկայացուցիչը միջամտելով յայտարարած է, թէ կառավարութեան կայուն վիճակը աւելի քան էական է մայր երկրին մէջ՝ օրինակ ծառայելու համար Ափրիկէի երկիրներուն :

Երկու գլխաւոր տեսակէտներ կան այս հարցին մէջ : Թեւ մը կը պահանջէ որ միայն ընտրական օրէնքը բարեփոխուի , իսկ ուրիշ թեւ մը սահմանադրական բարեփոխում կը պահանջէ՝ առանց ընտրական օրէնքի փոփոխման :

Ռոպէր Լըքուր պատրաստած էր ծրագիր մը՝ այս ուղղութեամբ : Վարչապետ Կայեար կոչ ըրաւ նախարարներուն՝ որ այդ ծրագիրը պաշտպանեն իրենց խմբակցութեանց միջեւ. կարելի է նաեւ բարեփոխել զայն : Վարչապետին մտահոգութիւնը այն է, որ պէտք է մեծամասնութիւն գոյացնել՝ ամէն գնով : Երէկ, ուրբաթ ,նախարարները դարձեալ ժողովի հրաւիրուած էին՝ այս բարդ խնդիրը լուծելու համար :

Սահմանադրական բարեփոխման մէջ կարեւոր կէտ մըն է նաեւ այն պարագան՝ որ կառավարութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ Ազգ. Ժողովը ցրուելու , իսկ նախարարական տագնապի մը պարագային՝ այդ իրաւունքը պիտի ունենայ Հանրապետութեան Նախագահը, որ Հանրապետութեան Խորհուրդին (Ծերակոյտ) հետ համախորհուրդ՝ ձեռք պիտի առնէ հարկ եղած միջոցները :

Մինչ այս մինչ այն Ազգ. Ժողովը 233ի դէմ 288 ձայնով վաւերացուց 1958ի պիւտճէն (Բ. ընթերցումէ ետք) : Երեսփոխանները եւ ծերակուտականները արձակուրդ առացան՝ մինչեւ Յունուար 14 :

Օրէ Օրին

ԳՈՎԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Պէյրութի *Ազդակը*, նախաձեռնութեամբ «Ջաւարեան» Ուսանողական Միութեան, հրատարակած է բացառիկ թիւ մը՝ նուիրուած հայ ուսանողութեան :

Միութեան վարչութիւնը կը ներկայացնէ իր առաջադրութիւնները, խանդավառ եւ սատուումով մը.— *կա՛յ հայ ուսանողութիւնը՝ աւելի քան երբեք. կա՛յ հայ երիտասարդութիւնը՝ աւելի կենսունակ ու տրամադիր նոր խոյանքներու , քան յիսուն տարի առաջ* :

Տարբեր երկիրներէ հայ թէ օտար մըտաւորականներու հայ ուսանողութեան մասին գրած յօդուածներու հաւաքածոյին առաջին էջին մէջ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ Ա. հայրական իր խօսքը կ'ուղղէ ուսանողութեան, շեշտելով թէ ան «անսահման գիտութենէն օգտուելու իր կոչումին կողքին, հայ մշակոյթի լուսաբորբ ջահը մի՛շտ վառ պահելու եւ «փոքր ածուաին ջրտուքը կանոնաւորաբար կատարելու խոր գիտակցութիւնն ու սէրը պէտք է ունենայ» :

Ընդհանուր առմամբ, այս հրատարակութիւնը հայ ուսանողներու մտաւոր թէ հոգեկան երազներուն, ապրումներուն պատկերն է : Ուսանողութեան դերին ու յատկանիշներուն մասին՝ առաջադրութիւններ : Հաստատումներ :

Հետաքրքրականը, այս հաւաքածոյին մէջ, բարձրագոյն կրթարաններու եւ համալսարաններու դասախօսներուն հետ կատարուած տեսակցութիւններն են : Առանձին հարց մը՝ որ համալսարաններու դասախօսներուն մէջ շա՛տ է թիւը Հայերու : Ուշագրաւ է սակայն օտար դասախօսներու, ֆրանսացի թէ ամերիկացի , կարծիքը հայ ուսանողութեան մասին : Գրեթէ բոլորն ալ կը մատնանշէին Հայուն մրցակցութեան եւ յառաջդիմութեան ոգին : Աշխատասիրութիւնը : Ուշիմութիւնը : Շեշտուած նախասիրութիւնը՝ արուեստներու մէջ :

Անշուշտ, այս բոլորին ամէնէն առաջ ծանօթ են իրե՛նք, ուսանողները : Կը տեսնեն իրենց ազգակիցներուն յառաջդիմութիւնը՝ ամէն ճիւղի մէջ : Գիտակցութիւնն ալ ունին՝ ցեղային իրայատուկ իրենց արժանիքներուն :

Ի՞նչ կը մնայ սակայն այդ արժանիքէն՝ իբրեւ ազգային գործ՝, Եւրոպա թէ Ամերիկա :

Ահա՛ թէ ուր է հարցը :

Արեւելքը պիտի կարենա՞յ զօրաշարժի ենթարկել եւրոպական ու ամերիկեան հայ ուսանողութեան աշխարհը :

Դերերը շրջուած կը տեսնուին, բայց «Ջաւարեան»ի ուսանողները կը հաւատան ատոր :

Յաջողութի՛ւն : ԱՐՄԵՆԱԿ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԶԷՆՔ ՉԻ ՏԱՐ ԻՍՐԱՅԷԼԻ

Ինչպէս գրած էինք, Իսրայէլի մէջ կառավարական ծանր տագնապ մը ծայր տուած էր՝ երբ Պէն Կուրիոն կը մտածէր զէնք գնել Արեւմտեան Գերմանիայէն : Մինչդեռ, Պոնի շրջանակները հաւանական չեն նկատեր Իսրայէլի զէնք տալու պարագան :

Գերմանիա զէնք պիտի չտայ Իսրայէլի, որովհետեւ կը մտածէ դիւանագիտական լաւ յարաբերութիւններ ստեղծել արաբական երկիրներուն հետ : Գերմանացիք կը յիշեն, թէ Հրեաներուն հետ դիւանագիտական յարաբերութիւններ ստեղծելու համաձայնագիրն անգամ ինչ յուզում պատճառեց Արաբներուն : Այսօրանը բաւական էր, որպէս զի Պոնի կառավարութիւնը ընդդիմանար Իսրայէլի հետ որեւէ նոր կապ հաստատելու տեսակէտին : Իսկ զալով հրեայ զօրավար Տայեանի Գերմանիա այցելութեան, Պոնի շրջանակները կը հաղորդեն թէ անոր առաքելութիւնը պարզապէս քաղաքավարական բնոյթ ունէր : Իսրայէլեան առաքելութիւնը խորհրդակցութիւններ ունեցած է կիսապաշտօնական շրջանակներու հետ : Հրէական թերթերը կը գրեն թէ Գերմանացիք ո՛չ մէկ առարկութիւն ըրած են զօրավար Տայեանի առաքելութեան դէմ :

Մինչդեռ ուրիշ թերթեր կը գրեն թէ Պոնի կառավարութիւնը ցուրտ վերաբերում ունեցած է այդ առաքելութեան հանդէպ, նոյնիսկ կը փափաքէր որ Իսրայէլացիք այցելութիւն չտան իրեն :

Ինչպէս կը տեսնուի Գերմանիա ոչ մէկ նպատակ ունի ընդառաջելու Թէլ — Ավիվի կառավարութեան փափաքներուն : Նոյնիսկ, Պէն Կուրիոնի տեսակէտը երբ յաղթանակէ եւ հրեայ առաքելութիւն մը ղրկուի Գերմանիա՝ Պոն զէնք պիտի չտայ Իսրայէլի :

ՓԱՐԻԶԻՆ Դեկտեմբեր 18 — 24ի ընթացքին 701.000 հոգի արձակուրդի մեկնեցաւ :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Համըրշոլտ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նասրի հետ, Գահիրէի մէջ :

ՆՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄ ՄԸ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ, թէ Ուկրանիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Ալէքսիս Քիրիչէնկօ իր պաշտօնէն արձակուած է, նկատելով որ Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար ընտրուեցաւ. Փոտկորնի գրաւած է իր նախկին պաշտօնը : Իսկ Օտեսայի համայնավար կուսակցութեան քարտուղար Նայտէք գրաւած է Փոտկորնիի տեղը :

Այս փոփոխութիւնները կատարուած են Ուկրանիոյ համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի ընդհանուր ժողովին մէջ, ուր ներկայ եղած է նաեւ Խրուշչեւ :

Իսկ Ղազախստանի համայնավար կուսակցութեան Ա. եւ Բ. քարտուղարները արձակուած են իրենց պաշտօններէն :

Այս փոփոխութիւնները ցոյց կուտան թէ երկու շարժումներ կան Խ. Միութեան Նախագահաց Խորհուրդին մէջ, որոնց պայքարը կը շարունակուի նոյնիսկ՝ Ժուկովի հարցէն ետք :

Միւս կողմէ Միացեալ Նահանգներու համայնավար կուսակցութեան գործադիր մարմինը ժողով մը գումարելով մերժեց իր օժանդակութիւնը տալ՝ Մոսկուայի մէջ համայնավար 12 կուսակցութիւններուն կատարած յայտարարութեան : Ինչպէս ծանօթ է, այդ յայտարարութեամբ համայնավար աշխարհին ղեկավարութիւնը կը վերապահուէր Խ. Միութեան :

Ամերիկայի համայնավարները որոշած են նաեւ դադրեցնել իրենց պաշտօնաթերթ՝ Տէյլի Ուորքըրի հրատարակութիւնը :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ արեւմտեան շրջանին մէջ նոր երկրաշարժներ պատահեցան :

ԻԶՄԻՐԻ մէջ (Թուրքիա) երկրաշարժ մը պատահեցաւ. բազմաթիւ շէնքեր ճեղքուեցան : Քսան վայրկեան ետք նոր շարժ մը պատահեցաւ, աւելի զօրաւոր , որ զգալի դարձաւ մինչեւ Պոլիս :

• ԵՈՀԱՆԵՍՊՈՒՐԿԻ մէջ Ծնունդի օրը խռովութիւններ ծագած են, որոնց հետեւանքով քսան Ափրիկեցիներ սպաննուած եւ 300 ուրիշներ վիրաւորուած են :

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

(Ս. ԹԱԴԷԻ ՎԱՆՔԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բոլորս իրար կ'անցնէինք, փորձելով վայրկեան առաջ տեսնել այդ պատմական գետը։ Իսկ ինքնաշարժը զառիթափէն աղմուկով վար կ'իջնէ, կամուրջը կ'անցնի եւ կանգ կ'առնէ միւս ափը, ծառախիտ պարտէզի մը եզերքին։

Ամէն ոք կ'աշխատի շուտ իջնել եւ մօտենալ Տղմուտին։

Ականջս կը յիշեմ ծանօթ երգը.

«Որ Տղմուտի ափերուն բով,
Վաթսուն հազար կտրիճներով,
Զարկիր, զարկուար, ինկար քաջ, քաջ,
Պայծառ սիրտ, ի ձախ ու յաջ»։

Կինս եւ աղջիկս կը ձայնակցին ինծի ։

Եւ այն ջուրը, որով մեր հերոս պապերը, հազար հինգ հարիւր վեց տարի առաջ, գրեթէ այս օրերուն, իրենց վէրքերը լուացին, մենք հազիւ կրցանք մեր գլուխներուն նստած փոշիները մաքրել ...

Տղմուտէն քանի մը քիլոմեթր անդին, ճամբան աւելի խորտուբորտ է եւ ցնցումները աւելի նեղացուցիչ են, քանի որ խճուղին կը վերջանայ ու կը սկսի այսպէս կոչուած ոչ–պաշտօնական եւ քիչ բանուկ ճանապարհը։ Մօտ երեսունեւհինգ հոգի թխմուած ենք բեռնատար ինքնաշարժին մէջ։ Ուրիշ տեսակի ինքնաշարժները շատ դժուարութեամբ կրնան տեղ հասնիլ։

Փոշին թանձր շերտ է կապեր բոլորիս վրայ։

Դժգոհութիւնը ընդհանուր է։

Գմբէթները, գմբէթներ ..., կ'աղաղակեն նորէն առջեւ նստողները ։

Ընդհանուր իրարանցում։ Ամէն ոք կը փորձէ մեր տառապանքի վերջը աւետող եւ այդ պատմական սրբավայրի մօտիկութիւնը հաստատող փաստերը տեսնել ։

Երկու ճառագայթող եւ շողարձակ գմբէթներ, որոնք դարերով մխուած են երկայս անիրաւ աշխարհին ու մարդկութեան՝ իրենց լքուած վիճակը, բայց նաեւ յաւիտենականութիւնը, իբրեւ շունչ եւ ոգի ։

Քաղաքներու ժխորէն, կրօնական զգացումներու թուլութենէն հեռու, այս զոյգ գմբէթները՝ խաղաղ լեռներու ծոցին մէջ, շատ բան կը խօսին հայ մարդուն։

Լեռներու եւ բլուրներու եռեւ, գմբէթները բացխփիկ կը խաղան կարծես ։

Եւ ահա մեր համբերութիւնը վերջ կը գտնէ. վանքը իր ամբողջութեամբ կ'երեւի՝ փոխն ի փոխ ուրախութեան, հպարտութեան եւ տխրութեան զգացումներ արթնցնելով մեր մէջ։

Ճամբուն հետ վերջ կը գտնէ նաեւ մեր յոգնութիւնը ։

Փոչեթաթախ վար կ'իջնենք ու առանց վայրկեան մը կորսնցնելու, կը շրջապատենք վանքը։

Մեր առաջին գործը եղաւ տաճարը մտնել ու ջերմօրէն համբուրել սրբատաշ սեւ քարերը, համբուրած ըլլալու նաեւ մեր պապերու հրաշագործ ձեռքերը ։

×

Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ նախատօնակ կը կատարուի։ Ներկայ են երկու քահանայ հայրեր, Տ. Լեւոն՝ Ուրմիայէն, Տ. Մեսրոպ՝ Սալմաստէն, ինչպէս նաեւ Փուլատեան վրդ.՝ Կաթողիկէ Հայոց հայրերէն։

Վանքը լուսաւորուած է հաւատացեալ ուխտաւորներու վառած հազարաւոր մոմերով, որոնք առատօրէն «կ'արտասուեն» բազում ուխտաւորներու նման։

Հայ ժողովուրդը, տարիներու հարկադրական բացակայութենէ կամ երեւութական անտարբերութենէ ետք, ահա վերջին չորս տարին, կուգայ իր յարգանքն ու պաշտամունքը մատուցանելու եւ սուրբին, եւ մեր երախտաւոր ու հրաշակերտ պապերուն։

Յաջորդ օրը Ս. Պատարագ կը մատուցանէ Տ. Լեւոն, ոգեշունչ քարոզ մը խօսելով։ Ուխտաւորները բոլորն ալ երկիւղածօրէն կ'աղօթեն, իւրաքանչիւրը իր խնդրանքը ներկայացնելով ։

Փուլատեան վարդապետ նոյնպէս յուզումով կը քարոզէ քրիստոնէական ոգիի, վանքի եւ մեր երախտաւոր պապերումասին ։ Պատարագէն ետք կը բաշխուի մատաղ, ուխտաւորներու կողմէ՝ ուխտաւորներուն ։

×

Կը շրջինք վանքի պարիսպէն ներս ։ Բակը ծածկուած է թանձր խոտարոյսով։ Տեղ տեղ կ'երեւին հին հեթանոսական շրջանէն մնացած քանդակազարդ քարեր ։

Պարիսպին շուրջ գտնուող քարաշէն խուցերէն շատերը կամարակապ են, շատերը քանդուած են գրեթէ բոլորը անբնակելի։ Կայ խոշոր ձիթահանք, նոյնպէս աւերակ ։

Աւերա՜կ, աւերա՜կ, աւերա՜կ...

Կրնա՞ս անտարբեր մնալ ու չարտասուել։

Ուրիշ խոհեր ալ կը պաշարեն զիս, — մեր մօտաւոր անցեալը, յեղափոխական ռամիկներու եւ անվեհեր հայդուկներու անյաղթելի երթը դէպի « զուլումի աշխարհ »

Քանի՜ քանի՜ նոր սուրբեր ապաստան գտան այս վանքի խուցերուն մէջ, զինուած՝ նոր հաւատքով ու գացին նոր լոյս տարածելու Հայոց աշխարհին մէջ, իրենց արիւնը խառնելով Ս. Թադէոսի արեան ։ Վանքի պատերուն վրայի վէրքերը — գնդակներու տեղերը — կը մատնեն այս տաղնապներն ու բախումները։

Նորէն յուշեր, այս անգամ մեր հայրենիքէն, մեր վանքերու՝ Վարագ, Կարմրուոր, Ս. Գրիգոր, Ս. Խաչ, Նարեկ, Աղթամար, Լիմ, Կտուց եւն., եւն. ուխտագնացութենէն։ Այս բոլորը նկարագրելու համար նորէն պէտք է վերապրիլ մեր մանուկ եւ պատանի օրերը։

Յուշերու կապակցութեամբ բաւեմ, որ վանք հասնելու երեկոյեան իսկ, Մասիսները տեսնելու փափաքով, ուխտաւորներէն շատեր բարձրացան սարն ի վեր ։ Հոն երիտասարդները կարօտի ու խանդավառութեան երգեր կ'երգեն, բաժակ կը բարձրացնեն եւ... կուլան որ «այսքան մօտ են Մասիսներուն եւ այնքան հեռու ...»։

Ես ալ, յաջո՞րդ օրը, կնոջս հետ լեռ բարձրացայ, տարապարութենէս երեսուն–եւվեց տարի ետքը նորէն «Արարատի ճերմակ գագաթը» տեսնելու ...։

Կրնա՞մ արդեօք թուղթին յանձնել զգացումներս։ Ոչ, չեմ կրնար։ Ու չեմ շարունակեր ։

Միայն բաւեմ, — ուր Երեւանէն գլտուած Մասիսները եւ ուր լեռներու արանքէն միայն երեւցող Մեծ Մասիսի գագաթը ։

Ես այդ գագաթը մշուշոտ տեսայ, որգուար ։

Այդ բարձունքէն լաւ դիտեցի վանքի դիրքը եւ յիշեցի Անին, որ երեք կողմէն շրջապատուած է սարսափազդու անդնդախոր ձորերով եւ միայն մէկ կողմէն՝ երկտակ պարիսպներով ։

Գրեթէ նոյն դիրքն ունի Ս. Թադէի վանքը, միայն այստեղ ոչ այնքան խոր ձորեր կան, ոչ ալ ահեղավազ Ախուրեանը։ Այս ձորերէն կը վազէ առուակ մը, տեղ տեղ եզերուած ուռենիներով ։

Ասոր փոխարէն, սակայն, Թադէի վանքը գրեթէ երեք կողմէն շրջապատուած է բարձրաբերձ լեռներով, որոնք կարծես պահակ են կանգնած այս հինաւուրց սրբավայրին։

×

Յաջորդ օրը Կիրակի է։ Պատարագիչն է Տ. Մեսրոպ ։

Հայ Կաթողիկէ վարդապետ Փուլատեանը Հայր Ոսկեանէն ընթերցումներ ընելով կը ներկայացնէ վանքը եւ անոր անցեալը, կոչ կ'ընէ ամուր պահել մեր պապերէն եկած բոլոր աւանդները ։ Կը խօսի նաեւ Գ. Հայկ Օհանեան ։

Ս. Պատարագէն ետք, երախտապէտ ուխտաւորները, խանկ ու մոմով, Տ. Լեւոն [illegible] թեամբ կը քալեն դէպի վանքի արեւելեան կողմի բլուրներու լանջերուն տարածուող նահատակներու գերեզմանները, հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարելու ։ Արարողութենէն ետք, տէր հայրը յուզումով կը խօսի մեր հայդուկներու եւ յեղափոխական առաջնորդներու մասին եւ կուլայ՝ արցունքներ ցօղելով մեծ մեռելներու գերեզմանաքարերուն վրայ։ Կուլանք մենք ալ։

Այստեղ կը յիշեմ Մ. Պէշիկթաշլեանի « Քաջորդւոյն Թաղումը».

«Ապրիս, բաբնք ամէնքս իրեն մէկ բերան,
Ազգիդ համար մեռար, դուն շատ ապրեցար » ։

Եւ իրօք անոնք մեռան մեզի համար, հայ ազգին համար ։

Վանքին մէջ մեր ապրած երեք գիշերներէն երկուքը մէկ փոքր պատրանք տուին մեր անցեալ ուխտագնացութիւններէն, պար, երգ, արտասանութիւն, խօսք, նուագ եւն.։

Պիտի բաել, որ հոգեկան անխառն հաճոյքով յմբոշխնեցինք Գեարգպատցիներու (հայկական գիւղ մը Ուրմիոյ մօտիկ) այնքան բազմապիսի պարերը, որոնք, աւաղ, կորսուելու վրայ են եւ արհամարհանքի ու ծաղրի առարկայ՝ քաղաքներու մէջ։ Ականջս կը մտածեմ՝ ուր մեր տոհմական պարերը եւ ուր այժմեան «ռոքըն–ռոլ»...

Կիրակի գիշեր, Թաւրիզի « Արարատ » Միութեան մասնաճիւղի հայ արի–արենուշները հրաժառութիւններ ըրին։

Մօտ վեց հարիւր ուխտաւորներու մեծ մասը երիտասարդ–երիտասարդուհիներ էին ։

Այս պարագան արժանի է ուշադրութեան եւ խորհրդածութեան ։

Երկուշաբթի առաւօտ, Օգոստոս 5, առաւօտին մէջ կրկին մոմեր վառելով կը թողունք այդ հինաւուրց վանքը, մեզի հետ տանելով անմոռաց օրերու յիշատակը ։

Մեր բեռնակառքը կը վազէ դէպի պատմական Զարեւանդ՝ Սալմաստ. այժմ՝ Շահփուր ։

Ապատան Ա. ՊՈՒԼՈՒՋԵԱՆ

ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՊԵՐԸ

Հայաստանի Գիտութիւնների ակադեմիայի կեդրոնական գրադարանը «Միասնիկեան» գրադարանէն ետք երկրի երկրորդ մեծ գրադարանն է, որ ունի աւելի քան 700.000 գիրք եւ ամսագիր ։ Գրադարանն սպասարկում է ոչ միայն Ակադեմիայի ցանցում աշխատող գիտնականներին, այլ եւ գիտա–հետազօտական եւ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւնների հարիւրաւոր գիտական աշխատողների ։ Տարեց տարի գրադարանը հարստանում է հայրենական եւ արտասահմանեան տասնեակ հազարաւոր արժէքաւոր գրքերով, ամսագրերով եւ թերթերի տարեկան հաւաքածոներով ։ Գրադարանն մուտք գործած արտասահմանեան հրատարակութիւնների մի զգալի մասը ստացւում է զանազան երկիրներից միջազգային գրքի փոխանակութեան միջոցներով ։

Գրեթէ ամէն օր, երկրագնդի տարբեր վայրերից գրադարանի հասցէով ստացւում են բազմաթիւ նամակներ, որոնց հեղինակները խնդրում են իրենց ուղարկել Հայաստանի ակադեմիայի հրատարակութիւնները։ Այդպիսի նամակներ ստացւում են Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներից, Աւստրալիայից, Անգլիայից, Հնդկաստանից, Բելժիայից, Լեհաստանից, Շուեդիայից, Հունգարիայից եւ ու–

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՀԵՐՈՍ ՄԸ

——o——

Միւս աւազակը, հետեւելով պետական օրինակին, իր հրացանն ալ աւելցնելով հրացանակիրին ուսին, ըսաւ.

— Իմս ալ կրնաս տանիլ ...

— Է՜, դո՞ւն, հարցուց պետը դառնալով երրորդ աւազակին ։

— Ե՞ս, պատասխանեց երրորդը, ես կը նախընտրեմ հրացանս կրել իմ ուսիս, լա՛հ, չգիտցուիր...

— Վախկոտ... բացագանչեց պետը, արգահատական հայեացքը սեւեռելով աւազակին վրայ ։

Եւ յետոյ, դառնալով դէպի հրացանակիրը եւ ձեռքը դնելով անոր ուսին, յարեց.

— Ըսէ՛ տեսնենք, բարեկա՛մ, ո՞ւր կ'երթայիր այսպէս։

Ոչ մէկ պատասխան ։

— Օ՛հ, ըսաւ աւազակը, կը հասկնա՞ս ըսածս ։

Ու ծռելով, գետնէն վերցուց բաւական հաստատուն ծառի ճիւղ մը ու անով հարուածեց կալանաւորին մատները ։

Այս վերջինը շարունակեց քալել առանց բառ մը արտասանելու ։

— Պիտի խօսիս, պիտի խօսիս, խեղճ մարդ, վերսկսաւ աւազակը, մէկ կողմ նետելով ծառին ճիւղը։ Բոլորն ալ քեզի պէս սկսած են, դուն ալ անոնց պէս պիտի վերջանաս։ Դուն ալ միսէ եւ ոսկորէ ես շինուած ։ Երբ պիտի զգաս մարմնոյդ վրայ խոցոտումները, այն ժամանակ ո՛չ թէ պիտի խօսիս այլ պիտի պոռաս նոյնիսկ։ Անհոգ եղիր ...

Այս ըսելով, բիրտ շարժումով մը հրեց խեղճ կալանաւորը ճամբուն մէջտեղը ։

Անցան փոքրիկ կամուրջ մը, դարձաւ դէպի աջ եւ մտնելով ուրիշ ճամբու մը մէջ սկսան ծառախիտ զառիվերէ մը բարձրանալ ։

Կալանաւորը, որուն ուսէն կախուած հրացաններուն կաշիները սկսած են գինքը գրեթէ խեղդամահ ընել, իր ծանր բեռան տակ բոլորովին յոգնաբեկ, կը շարունակէր յառաջանալ, ինկալով յաճախ ծունկերուն վրայ եւ դժուարութեամբ վերստին ոտքի կենալով, մինչ աւազակները կը շարունակէին իրենց հայհոյանքի տարափը եւ անարգական բացագանչութիւնները ․

— Ցաւա՜՞, ծոյլ արարած... դուք երբ մեզ կը ձերբակալէք ձեր ձիերուն պոչին կը կապէք։ Ամէն բան հերթով է ..., չալէ՛...

Զառիվերին կէսուն իրենց կը սպասէին։ Հասած էին տեղ մը ուր չորս կողմը ալեւոր–ուած էին ժայռակոյտեր ։

Աւելի յառաջանալով, կանգ առին բարձրութեան մը վրայ, ուրկէ կը տեսնուէր ամբողջ տարածութիւն մը, մինչեւ հեռաւոր հորիզոնը ։

Ժայռերով շրջապատուած այդ բարձրաբերձ դարաւանդին վրայ շինուած էր փայտէ խոշոր տուն մը ։

Դուրսէն դիտելով այս տունը բնակութեան որեւէ նշոյլ ցոյց չէր տար ։ Ներսը սակայն՝ կը ներկայացնէր կատարեալ մառանտուի մը, ճշմարիտ բերդի մը պատկերը։

Հոն շարուած էին սեղաններ, ընդարձակ սրահի մը մէջ, որոնց վրայ անխնամ կերպով տարտղնուած էին փայլուն երկաթեայ դաշոյններ, խոհանոցի աներ, դանակներ եւ հաց։ Փայտեայ այդ տունին պատերէն կախուած էին լեցուն պարկեր եւ շիշեր ։ Անկիւն մը, պատին մէջ փորուած վառարան մը, որուն մէջ կը նշմարուէին ամկաւին փայտի ու մացառի վառած ճիւղեր եւ մոխիր։ Կային նաեւ հաստ ծածկոցներով պղուած թախթեր, որոնք հաւանաբար կը ծառայէին իբրեւ այդտեղ բնակողներուն անկողին ։

Փայտեայ տունին կողքին կանգնած էր քարէ շինուած տեսակ մը աշտարակ, որուն առնգուղներուն վրայ կանգնած էր մարդ մը, որ անձնաւորն կ'երեւէր թէ այդ բարձրաբերձ թաքստոցին հերթապահ պահակն էր ։

Այս մարդը, նշմարելով նորեկները եւ անոնց մէջ կալանաւոր հրացանակիրը, ուրախութեամբ սկսաւ երկու ձեռքերը իրար զարնել, եւ վարիջնելով իր բարձրութենէն եկաւ դիմաւորելու իր ընկերները ։

Աւազակները բրդութեամբ մը հրեցին կալանաւորը դէպի առաջ, այնպէս որ այս վերջինը իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով գետին փռուեցաւ, մինչ յեղուզակները, իւրաքանչիւրը իր կարգին կռնակի բեռը վար դնելով, ճակատէն հոսող իրենց քրտինքները սրբելով, նըստեցան հոս ու հոն ցրուած քարերու վրայ եւ սկսան իրենց խոնջած մարմինները հանգստացնել ։

— Ահա՛ քեզի հատ մը, բացագանչեց պետը, դառնալով այն աւազակին որ իր բարձրութենէն իջնելով եկած էր զիրենք դիմաւորելու ։

— Հա՛ տ մը, այն ալ ի՜նչ տեսակէն, ողջ եւ առողջ, գոչեց այս վերջինը ։

Եւ մօտենալով կալանաւորին, օգնեց որ վեր ելլէ իր ինկած տեղէն եւ զայն ուշի ուշով զննելէ ետք առաւ անոր ուսերուն վրայ բեռցուած հրացանները, անոր սուրը, վերարկուն, հուսկ ուրեմն անոր գըլխարկը, որուն մէջէն ու դուրսը լաւ մը զննելէ ետք զայն նետեց անկիւն մը՝ նենգական ժպիտով մը։

ԷՏՄՈՆՏ ՏԷ ԱՄԻՉԻՍ

(2 Շար.)

րիչ երկիրներէն։ Գրադարանի կազմը ամէն բան անում է այդ նամակներին պատասխան տալու եւ ստացուած պահանջները ժամանակին բաւարարելու համար :

Նամակների հոսանքից երեւում է, որ արտասահմանի գիտական հասարակութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն է հանդէս բերում Հայաստանի գիտնականների աշխատութիւնների նկատմամբ :

Գրադարանը միջազգային գրքի փոխանակութիւն է կատարում աշխարհի 37 երկիրների մօտաւորապէս 150 գիտական հաստատութիւնների հետ . Յատկապէս աշխոյժ փոխանակութիւն է կատարում արտասահմանի գիտական մեծագոյն կեդրոնների՝ ակադեմիաների եւ համալսարանների հետ: Այսպէս, օրինակ Հայաստանի Գիտական Ակադեմիայի հրատարակութիւնները ուղարկւում են Համայնավար Չինաստանի, Հնդկաստանի, Եգիպտոսի, Լեհաստանի, Շուէտի, Արեւելեան Գերմանիայ, Չեխոսլովաքիայ, Հունգարիոյ եւ այլ երկիրների ակադեմիաներին, ինչպէս նաեւ Սորպոնի (Ֆրանսա), Պէյրութի (Լիբանան), Լայփցիկի (Գերմանիա), Քալիֆորնիայ (Ամերիկա), Պոլսոյ (Թուրքիա), Նապոլի (Ճափոն), համալսարաններին :

Ակադեմիայի հրատարակութիւնները ուղարկւում են նաեւ Հարվըրտի քոլէճին (Անգլիա) Գոմպէյի գիտական հաստատութեան (Հնդկաստան), ամերիկեան մաթեմաթիկական ընկերութեան : Ինչպէս նաեւ Միացեալ Նահանգների Նոր-հրգարանի գրադարանին, Բրիտանական Թանգարանին, Ֆրանսայի ազգ. գրադարանին, Պուլկարիոյ պետական գրադարանին եւայլն :

Միայն 1956ի ընթացքում գրադարանն արտասահման է ուղարկել գիտութեան տարբեր բնագաւառներին վերաբերեալ աւելի քան 4.400 օրինակ գիրք եւ ամսագիր :

Ասոնց փոխարէն գրադարանն արտասահմանեան երկիրներից ստացել է մօտ երկու հազար գիրք եւ ամսագիր, որոնց մէջ կան բազմաթիւ արժէքաւոր հրատարակութիւններ, որոնք մեծ հետաքրքրութիւն են ներկայացնում Հայաստանի գիտնականներին համար :

Գըքի փոխանակութիւն է կատարւում նաեւ արտասահմանեան առանձին գիտնականների հետ: Քէմպրիճի համալսարանին դասախօս յայտնի արեւելագէտ Վ. Գ. Մինօրսկուց ստացուել են իր չարք մը աշխատութիւններ, որոնք կարեւոր նշանակութիւն ունեն Արեւելքի եւ Կովկասի պատմութեան համար: Գրադարանը իր կարգին ակադեմիկոսին ուղարկել է մի չարք գիրքեր :

Ամերիկայում Գ. Բիւրոսնը փոխանակութեան կարգով գրադարանին ուղարկել է իր մի չարք աշխատութիւնները: Դրանցից ուշագրութեան արժանի են «Երգեր եւ Եկեղեց դաւառ», «Նիւթեր հայ վաճառականութեան պատմութեան համար», «Փորձը Հայոց մօտ» եւ այլ աշխատութիւններ :

Ինչպէս 1956ին, այնպէս էլ այս տարի, ակադեմիայի հայագիտական հրատարակութիւնները պարբերաբար ուղարկուել են Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան Մատենադարանին, որոնց փոխարէն ստացուել են հաստատութեան մի չարք հրատարակութիւնները:

Հայաստանի մի չարք գիտնականների աշխատութիւններից շատերը թարգմանւում եւ տպագրւում են արտասահմանեան երկիրներում: Ակադեմիկոս Վ. Համբարձումեանի մի չարք աշխատութիւնները տպագրուել են Անգլիայում, Գերմանիայում եւ Ֆրանսայում : Ակադեմիկոս Մ. Մերգելեանի երեք աշխատութիւնները տպագրուել են Միացեալ Նահանգներում, (1951 – 52) իսկ մէկը՝ Հունգարիայում (1950): Էջմիածնայէն՝ Ա. Թախթաջեանի, Գր. Ղափանցեանի եւ Ս. Համբարձումեանի գործերը :

Գրքի փոխանակութիւնը հնարաւորութիւն է տալիս՝ տարբեր երկիրների գիտնականներին հետ աւելի մօտից հաղորդակից լինելու համար :

Հ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ՄԸ

Ինչպէս ծանօթ է, Ծննդեան տօնին առթիւ Ալժերիոյ մէջ կրակմարի դրութիւնը վերցուեցաւ Դեկտեմբեր 24ի գիշերը : Տօնական օրերու առիթով տասներորդ զօրաբաժնի հրամանատար զօր. Մասիւ, որ մահմետական բնակչութեան վստահութիւնը կը վայելէ, յայտարարեց թէ բանակը յառաջիկայ տարուան ընթացքին ալ պիտի կատարէ իր առաքելութիւնը՝ երկրին մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար :

Միւս կողմէ զինուորական իշխանութիւնը բանակին պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակեց 1957ի հաշուեկշիռը : Մեծ տարի մը եղաւ : 1956էն ի վեր՝ ապստամբութեան դէմ մղուող պայքարը չարունակուեցաւ, առանց ընդհատուելու, թէեւ յարձակումները աւելի քիչ եղան այս տարի՝ համեմատելով 1956ի հետ

Սպաննուած ապստամբներուն թիւը, որ 2041 էր Յունուարին, Նոյեմբերի վերջը բարձրացած էր 27.000ի : Յունուարի ընթացքին ըմբոստները կատարած են 130 յարձակում, Փետրուարին՝ հարիւր, Մարտին՝ յիսուն, Ապրիլին՝ վաթսուն, Մայիսին՝ 65, Յունիսին՝ 37, Յուլիսին՝ 35, Օգոստոսին՝ 25, Սեպտեմբերին՝ 16: Հոկտեմբերին՝ հինգ եւ Նոյեմբերին՝ երեք: Երկաթուղիին դէմ կատարուած դաւադրութիւններն ալ նոյն համեմատութեամբ նուազած են. Յունուարին՝ 55, Սեպտեմբերին՝ երկու :

Այժմ քաղաքին մէջ ալ մահափորձերը գրեթէ նուազած են: Թունուզեան սահմանագլուխէն անցած զէնքերուն թիւը հինգ հարիւր կը հաշուէին՝ Նոյեմբերի ընթացքին, մինչդեռ նախապէս ամէն ամիս 1200էն 1500 զէնք կ'անցնէր Թիմիմուն շրջանը :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ եկեղեցիին մէջ, Աթէնք, Դեկտեմբեր 15ին «Ազատ Օրի» նախաձեռնութեամբ հոգեհանգստեան արարողութիւն կատարուած է դեկտեմբերեան շարժման ընթացքին համայնավարներու կողմէ վայրագօրէն սպաննուած նահատակներու՝ Արշալոյս եւ Միհրան Փափազեաններու, Սէրգօ Օնդաշեանի, Մանուկ Մանուկեանի, Տոքթ. Յովհաննէս Աշրղեանի, Կարպիս Գաղանճեանի, Օննիկ Յովհաննէսեանի եւ միւս նահատակներու յիշատակին: Առաջնորդական տեղապահ Ներսէս քահանայ անդրադառնալով նահատակներուն, համառօտ կերպով ներկայացուցած է անոնց ամէն մէկը, տալով իւրաքանչիւրին կեանքի գլխաւոր գծերը :

Հ. Յ. Դ. «Օրեուան տօնակատարութիւնը տեղի ունեցած է Պէյրութի մէջ Դեկտեմբեր 22ին «Ժողովրդային Տան» մէջ, նախագահած է ընկեր Վ. Փափազեան (Կոմս): Խօսած են՝ ընկերներ Մ. Թէօլէօլեան եւ Մ. Իշխան: Նոյն օրը Էշրէֆիէյի «Ազատամարտ» ակումբին մէջ ալ տեղի ունեցած է տօնակատարութիւնը, ուր խօսած է ընկեր Կարօ Գէորգեան : Երկու շրջաններուն մէջ ալ հոծ բազմութիւն մը ներկայ եղած է հանդիսութեանց :

Հ. Յ. Դ. «Օրը» տօնուած է Աղեքսանդրիոյ (Եգիպտոս) մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան: Նախագահած է ընկեր Ս. Կէօնճեան, խօսած՝ ընկեր Ե. Խաթանասեան :

ԱԶԱՏ ՕՐ Աթէնքի Մայր Եկեղեցիի (Մեթրոփոլիտ) հրապարակին վրայ ունեցած է իր սեփական յարկաբաժինը՝ խմբագրութեան, վարչութեան եւ Հ. Կ. Խաչի յատուկ սենեակներով :

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Ս. Ստեփանոսի տօնակատարութեան առթիւ դպրութեան չորս աստիճանները տուած է Դպրեվանքի Ցրդ դասարանին տասնեւինը աշակերտներուն :

«ՀԱՅԿ. ԱԿՈՒՄԲԸ» Պէյրութի մէջ, Դեկտեմբեր քսանին սարքած է շքեղ ընդունելութիւն մը, ի պատիւ Լիբանանեան Խորհրդարանի չորս հայ անդամներուն՝ Մովսէս Տէր Գալուստեանի, Ժողէֆ Զատրրի, Տիգրան Բոսպաթի եւ Խաչիկ Գասպիկեանի : Ներկայ եղած են նախարարներ, երեսփոխաններ, դիւանագիտական մարմիններու ներկայացուցիչներ, եւայլն :

Ա. ՍԱՂՊԱԶԱՐԵԱՆ անուն հայ կառավարի մը դիակը գտնուած է Հալէպի մէջ: Զոհը, մարաշցի, մօտաւորապէս 40 տարեկան էր եւ գիշերազգեստ հագած : Քննութիւններէն ետք հաստատուած է թէ ոճիրի մը զոհն է ան: Ոստիկանութիւնը սկսած է ոճրագործը փնտռել :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՃԵԼԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

ԼԻՈՆ, (Յառաջ) — Դեկտեմբեր մէկին Լիոնի «Շալէ տիւ Փարք»ին մէջ տեղի ունեցաւ Եկեղեցաշէն յանձնախումբին երեկոյթը: Տարից թէ երիտասարդ, ամէնքն ալ ձեռք ձեռքի տուած աշխատեցան, որպէսզի ձեռնարկը յաջողութեամբ պըսակուի :

Սրահը լեցուած էր արդէն. ոչինչ խընայուած էր, հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծելու համար : Տիկին Իսկուհի Փափազեան գորգ մը նուիրեց, որ աճուրդի դրուելով 430 հազար Ֆրանքի գնուեցաւ Յովհաննէս Նիկողոսեանի կողմէ :

Շրջաններէն ալ բաւական թիւով հայրենակիցներ եկած էին քաջալերելու համար այս ձեռնարկը :

Հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ ուշ գիշեր :

Եկեղեցաշէն յանձնախումբին այս երեկոյթին մէջ գոյացաւ 840 հազար Ֆրանքի հասոյթ մը, որ ցոյց կուտայ ներկաներու խանդավառութիւնն ու նուիրումը :

Թ. Բ.

140 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ՍՊԱՆԻՈՅ

Ատլանտեան Ուխտին մաս չկազմող երկիրներուն կատարուելիք տնտեսական եւ զինուորական օժանդակութիւնը լըրջօրէն կը զբաղեցնէ ամերիկեան պաշտօնական շրջանակները :

Ծանօթ է, որ Սպանիոյ մէջ Ամերիկացիք աւարտելու վրայ են արդէն օդանաւային եւ նաւային արդիական խարիսխներու հաստատումը, որ մօտաւորապէս կէս միլիոն տոլար արժեց: Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն անմիջապէս վերջ Արտաքին նախարար Տըլըսի Մատրիտ այցելութիւնն ալ ցոյց կուտայ այն հետաքրքրութիւնը՝ որ Ամերիկա ունի Սպանիոյ նկատմամբ :

Կը կարծուի թէ զօրավար Ֆրանքօ Տըլըսի ուշադրութեան յանձնած է Սպանիոյ տնտեսական ու ելմտական տագնապը :

Նախապէս ամերիկեան օժանդակութիւնը 110 միլիոն տոլար էր, սակայն Տըլըսի այցելութեան առիթով Ֆրանքօ յաջողացած է երեսուն միլիոն տոլարով աւելցնել այդ օգնութիւնը : Այս ձեւով, 140 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը պիտի ըլլայ Մատրիտի կառավարութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մարզական «Պիշչեւիկ», «Կրասնոյէ զնամեա», «Ստրոիտէլ», «Էնէրգիա», «Տորպեդօ» եւ «Քիմիկ» խումբերը միանալով կազմած են մարզական «Աշխատանք» ընկերութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԶ.

ԽՈ՞ՆՋ Է ՊԱՐՍԻԿԸ

Բացի աղաներից կալուածական բաժիններ ունէին մեծ մօլլաները, որպէս հոգեւորականութեան ներկայացուցիչներ, եւ սէիդները, որպէս մեծ մարգարէի որդիներ: Վասալները երբեմն վճարում էին չահին իրանց կալուածների հասոյթից մասնաւոր տուրք, պատերազմի ժամանակ օգնում էին նրան. իսկ շատ անգամ ապստամբուելով, ոչ առաջին պարտաւորութիւնն էին կատարում եւ ոչ վերջինը: Քիչ չէր պատահում, որ նոյն իսկ խաները, բէկերը, շահզադաները միմեանց դէմ պատերազմ էին յարուցանում, յարձակւում էին միմեանց երկրի վրայ, աւերում էին, հրդեհում էին, թալնում էին եւ գերիներ էին տանում: Գերին նրանց համար նոյնպէս մի ապրանք էր, որպէս տնային կայքը, որովհետեւ յետոյ վերադարձնում էին, նրա փոխարէն փրկանք ստանալով: Այս պատճառով կռիւը եւ թշնամական յարաբերութիւնը ֆէօդալական իշխանների մէջ մնում էին անխզելի:

Եւ այսպէս, բոլոր գիւղօրայքը բաժանուած էին աղաների մէջ. շատ տեղ մի գիւղը ունէր մի քանի աղաներ: Բայց թէ կառավարութեան ձեռը, թէ աղաների յարաբերութիւնները կամ նրանց պայմանները գիւղացիների հետ այստեղ այնպէս չէին, ինչպէս որ էր Վասպուրականի եւ Տարօնի նահանգներում, ուր տիրապետում էին Քրդերը :

Ատրպատականում աղան համարւում էր կալուածատէր: Հողը — մի ժամանակ նրան շահից շնորհուած, որպէս աղուիր իր փառքի ապրուստը բաւականացնելու, սերունդից սերունդ անցնելով, եւ պատմական փոփոխութիւնների պատճառով, — դարձել էր նրա սեփականութիւն : Նա իրաւունք ունէր գրաւ դնելու իր հողը, վաճառելու եւ ամէն կերպ նրանցից շահուելու: Բայց Քրդերը կալուածատէրեր չէին. նրանց մէջ աղաներից մէկը սեփականացնում էր սրի ուժով մի կտոր հող, միւս աղան, աւելի զօրեղ գտնուելով, խլում էր նրա ձեռքից, եւ այսպէս հողը անդադար անցնում էր մի աղայից դէպի միւսը :

Աղայի յարաբերութիւնները եւ նրա պայմանները, հողի մշակութեան մասին, ռայաթի (հպատակի) հետ, ամէն տեղ միակերպ չէին: Իւրաքանչիւր գիւղ ունէր իր առանձին օրէնքները եւ պայմանները:

Մշակութեան բերքերից ստացուելու տասանորդները մի տեղ գիւղացիք վճարում էին հարիւրին տասն, միւս տեղ տասն եւ հինգ, այլ տեղ քսան, երեսուն, քառասուն: Շատ տեղերում աղան կէս էր կիսում բերքը, մի մասն ինքն էր վերանում, միւս մասը տալիս էր գիւղացուն: Ոմանք աղաներից բերքի երեք քառորդ մասն իրանք էին ստանում, մի քառորդը միայն տալիս էին մշակին: Ընտանի անասունների ամէն տեսակների համար հարկ էր վճարւում. հարկից ազատ էին միայն այն անասունները, որոնք գործում էին մշակութեան դաշտի մէջ, օրինակ, եզը, արու գոմէշը, որձ ձին. էգերը բոլորը հարկ էին վճարում : Ազատ չէր հարկից ինքը մշակը. նա աւելի անբախտ էր, քան իր եզը: Հարկեր վճարւում էր եւ թաչունների համար. տասն հաւ ունեցողը հինգ հաւը տալիս էր աղային. նա պարտաւոր էր ամէն տարի տալ եւ մի քանի տասնեակ ձուեր իր հաւերի բերքից : Տուրքերի տեսակներ այնքան շատ էին, որ երկար, շատ երկար կը լինէր մի ըստ միոջէ թուել. միայն այսքանը կ'ասեմ, որ գիւղացու ամէն մի աշխատութիւնը, ամէն մի պարապմունքը, թէ արհեստ, թէ երկրագործութիւն, թէ վաճառականութիւն, բոլորը, բոլորը ենթարկուած էին հարկերի տակ: Եւ հարկերի ծանրութիւնը կամ թեթեւութիւնը զանազանւում էր այլ եւ այլ տեղերում այնչափով, որքան տարբերւում էին միմեանցից աղաներն իրանց լաւ կամ վատ յատկութիւններով :

Բացի հարկերից աւելի անտանելի էին զանազան տեսակ մաքսերը: Իւրաքանչիւր բերք, որ ստացւում էր հողից, մի եւ նոյն երկրի մէջ վաճառուելու ժամանակ մաքս էր վճարում: Արհեստաւորների ամէն մի արդիւնաբերութիւնը, օրինակ, ջուլհակի գործած կտաւը, կօշկակարի կօշիկները, դարբնի ձեռագործը եւն., ազատ չէին մաքսերից: Մաքս էին վճարում եւ զանազան գործարանները, որպիսիք էին ներկարարութեան, կաշեգործութեան, շիթ շինելու, արաղ քաշելու, զինեգործութեան, ձիթահանութեան եւն.:

Բացի աղաների բաժինը, որ ստացւում էր մշակութեան բերքից, բացի հարկերից, որ վճարւում էր աղաներին, բացի մաքսերից, կային եւ արքունի տուրքեր, որ ստանում էին տէրութիւնից գաւառներում նաշանակուած կուսակալները : Արքունի տուրքը կառավարութիւնից որոշուած էր ամէն մի գիւղի վրայ նշանակեալ գումար :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Կ. ԽԱՉԻ Գոմոնի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Սէրէնկիւլեանին, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեանին, Տէր եւ Տիկ. Տօլպաշեան ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն, ողբացեալ Նիկողոս Նիկողոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Բիւթանիոյ բազմարդիւն առաջնորդ Տ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՐՔ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆԻ յիշատակին հոգեհանգիստ կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, կարգ մը Նիկոմիտիացիներու եւ Ատափազարցիներու փափաքով:

Ցիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Գ. Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՂԱՒՆԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

մահուան 6րդ տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

×

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Գոմոնի Թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Գոմոնի եկեղեցւոյ մէջ ժամը 11ին, Տէր եւ Տիկին Արամ Գաբրիէլեանի քրոջ՝ Տիկ. Զուարթ Մարապանեանի հոգւոյն ի յիշատակ: Կը խնդրուի հանգուցեալի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ.Կ.Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի Յունուար 5ին, ժամը 2ին, Աւարոնեան ակումբին մէջ:

Սիրուն անակնկալներ, երգ, պար, արտասանութիւն:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Մուտքը ազատ է

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կրընոպլի Ֆ. Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար հինգին, Րիւ Ժէի սրահը:

Լիոնի մէջ կը տօնուի 12 Յունուար, կիրակի կէսօրէ վերջ Ցոյներու սրահը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՈՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՓԱՐԻԶ, Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը10ին: Ղեկավարութիւամբ՝ Արա Պարթեւեանի:

Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի ներկայ ըլլալ:

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Իգմիրթի բարեխնամ եւ շինող առաջնորդ Ստեփանոս Ս. Արք. Եպիսկ. Յովակիմեանի յիշատակին հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Լիոնի եկեղեցւոյն մէջ, իր անմոռաց յիշատակը յարգողները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ՝ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի Ս. Ստեփանոսի տօնախմբութիւն (4րդ տարելից Դպրաց Դասու) հանդիսաւոր Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգիստ Դպրաց Դասու անդամներու հին եւ նոր ննջեցելոց, ինչպէս նաեւ օծում Ս. Թադէոս եւ Բարդողիմէոս նկարներու:

Սկիզբ ժամեր. ժամը 8ին:

Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Պատկերներու օծում ժամը 11ին:

Յունուար 1, Ս. պատարագ, սկիզբ ժամը 8.30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ԳՈՄՈՆ

Յունուար 1, Չորեքշաբթի ԿԱՂԱՆԴ Նոր Տարուան առաւօտեան արարողութեան ժամը 8.30ին, Գոհաբանական Ս. պատարագ ժամը 10ին:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գ. Արտաւազդ Պօղոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գնէլ Պօղոսեան, ծնած Լենինականի շրջանը 1912ին, կը կարծուի Ամերիկա ըլլալ: Տեղեկացնել՝

M. Arakélian, 7 Rue Chaumont, Paris 19,

Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն արտատպել:

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթոն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն:

Գեղարուեստական բաժին, Կապոյտ Խաչի Իսիի Երիմեան դպրոցի աշակերտներու երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Գ. Ս. Քաջեանի:

Տիկին Էլ. Բիւզանդի յատկապէս պատրաստած մէկ զաւեշտը «ՀՕՓԼԱ ՍԳՈՒՏՆԻԿ» կը ներկայացուի Ալֆորվիլի փոքրիկներով:

Մենապարեր Օր. Թ. Քէօշկէրեանէ եւ Օր. Թարօնէ:

Ջեռնադաշնակ Պէրնար Տէտէճեան:

Անպարար ԺԷՕ – ԹԷՐՈՍ: Կաղանդ Պապա:

Մուտքը ազատ է:

Ուշադրութիւն.— Իսիէն օթօքառը կը մեկնի ժամը 14.30ին, Երիմեան վարժարանէն:

Ֆ. Կ. Խաչի Մանուկներու Օրուան տօնին առթիւ Յունուար 2, Հինգշաբթի Ալֆորվիլէն հանրակառք կը մեկնի ժամը 13ին, Պուլվ. Քառնօէն:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 28ին, Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

1 Յունուար 1958, Չորեքշաբթի.— Ամանորի պաշտամունք, Ս. պատարագ ժամը 11ին:

4 Յունուար, Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Ծնունդի, առաւօտեան ժամերգ. 9, իրիկուան ժամերգ. 4.30, Ս. պատարագ 5.30:

5 Յունուար, Կիրակի.— Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) ժամը 10, Ճրագալոյց եւ Ջրօրհնէք 12:

12 Յունուար, Կիրակի.— Տօն Անուանակոչութեան, Ս. պատարագ (երկսեռ երգչախումբով) 10. Հոգեհանգիստ 11.45:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորուհիներ fopuածի համար: Դիմել՝

ELISABETH CONFECTION

67, Rue de Cléry Paris 2e - Métro Strasbourg St.-Denis

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Քաշանէն Գ. Ֆէրմանեան իր բարեկամ Թ. Այվազեանի մահուան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐ

Գ. Սահակ Յարութիւնեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Մոնմորանսիի ծերանոցին, Նոր Տարուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ.Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը Ուրբաթ, 3 Յունուար, ժամը 9ին, Ռեժանի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

28 Դեկտեմբեր, Շաբաթ գիշեր, ժամը 20էն մինչեւ լոյս

Լիւթէսիայի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

Orchestre Lutetia 43, BLD. RASPAIL, MÉTRO SÈVRES-BABYLONE

Գեղարուեստական բաժին, Գ. Կարպիս Աֆրիկեանի երգի երրեակը

կը մեներգեն Արա Սերոբեան (պարիթօն), Մկրտիչ Պօղոսեան (թենոր):

Մենապարեր՝

Օր. Թերեզ Քէօշկէրեան՝ Սուրերու պարը Խաչատուրեանի, Օր. Անի Թարօն Երեւանի հարսանիքը եւ եւրոպական պար մը:

ԾԱՆՕԹ.— Տոմսերու վրայ նշանակուած է մինչեւ կէս գիշեր, բայց բոլորին ցանկութեան վրայ կարգադրուած է սրահի տնօրէնութեան հետ մինչեւ առաւօտեան ժամը հինգ:

Մուտք՝ 500 ֆրանք

Ուսանողներու համար՝ 300 ֆրանք, ներկայանալ իրենց ուսանող. քարտերով:

Նպատակն է՝ Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանը, ինչպէս նաեւ իր կրթական եւ բարեսիրական գործերը:

Սեղանները կանխաւ ապահովել հեռախօսելով Տիկ. Թադէոսեանի Թրիտէն 27-35 եւ Տիկին Նազըչզարեանի Տօմէնիլ 13-27

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH

— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 · Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 · C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 29 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8080 · 33e ANNEE · Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3881

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐԸ

Վերջացող տարուան ընթացքին հայութիւնը կորսնցուց որոշ թիւով մտաւորականներ, — գրագէտ, բանաստեղծ, կղերական եւ հանրային գործիչ, — Սփիւռքի եւ հայրենիքի մէջ :

Ծանր հարուած կրեց Յառաջի ընտանիքը :

Յունուար 24ի երեկոյեան զուարթ տըրամադրութեամբ տուն վերադարձած էր մեր անզուգական խմբագրապետը՝ վերջին սրբագրութիւնները կատարելէ ետք. ոպրացեալ Հ. Սահակ վրդ. Տէր–Մովսէսեանի նուիրուած թիւին, զոր ա՛յնքան սիրով ու խնամքով կազմած էր եւ որուն համար Իր խօսքը պիտի գրէր յաջորդ առտուն :

Յանկարծական ուղեղային արիւնահոսութիւն մը դիշերանց զինքը առաջնորդեց հիւանդանոց, ուսկից ա՛լ պիտի չվերադառնար : Յաւէտ պիտի լռէր իր հեղինակաւոր ձայնը, որ ահազանգի մը նման կը հնչէր այս սիւնակներէն, ամէն անգամ որ վտանգ մը կը սպառնար հայութեան :

Գերազանցօրէն հայրենասէր ու ծայրայեղօրէն անչահախնդիր, Շաւարշ Միսաքեան իր կէս դարու հանրային գործունէութեան մէջ իբրեւ միակ առաջնորդ ունեցաւ ազգին շահը :

Բացառիկ կուրծքուրանք ցոյց տուաւ երիտասարդութեան, մասնաւորաբար օտար ասպարէզներու տակ հասակ նետող սերունդներու հանդէպ : Փոքր տարիքէն գաղափարական երիտասարդութեան առաջին շարքերուն վրայ էր գտնուած : Այնտեղ ալ մնաց՝ մինչեւ մահը : Սիրեց երիտասարդները եւ փոխադարձաբար սիրուեցաւ անոնցմէ :

Իր տեղը միշտ բաց պիտի մնայ հայ գրականութեան, մանաւանդ հրապարակագրութեան մէջ :

Նոյն օրը Լոնտոնի մէջ իր մահկանացուն կը կնքէր Օր. Զապէլ Պօյաճեան, բազմատաղանդ արուեստագէտ ու գրող, որուն անգլերէն լեզուով հրատարակած հայաշունչ բանաստեղծութեանց հատորը՝ նկարազարդուած իր իսկ գծած գունաւոր պատկերներով, արուեստի հրաշակերտ մըն է : Խոր ծերութեան հասած այս համեստ հայուհին մեծապէս ծառայած է իր ազգին, հայկական մշակոյթն ու Հայ Դատը ծանօթացնելով օտարներուն, մանաւանդ Անգլիացիներուն :

Յունուար 14ին 84 տարեկանին Ժընեւի մէջ մեռաւ Յովսէփ Թաղէոսեան, Քրիստափոր Միքայէլեանի քեռորդին, որ իր կեանքն ամբողջ նուիրած էր հանրային գործին՝ նախ Կովկասի ու Հայաստանի, յետոյ՝ վերջին 35 տարիներու ընթացքին՝ Պարսկաստանի մէջ : Ատեն մը խմբագրած էր Թէհրանի «Ալիք»ը, յետոյ նաեւ՝ Արփի մանկական հանդէսը ու հրատարակած քանի մը գրքեր :

Դարձեալ Ժընեւի մէջ Փետրուար 25ին յանկարծամահ եղաւ Լօզանի համալսարանի դասախօս Փրոֆ. Լեւոն Բաբայեան, հեղինակ յիսունէ աւելի գիտական ուսումնասիրութեանց :

Մայիս 3ին Երեւանի մէջ մեռաւ պրոֆ. Գրիգոր Ղափանցեան, անդամ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային եւ անորէն լեզուաբանական կաճառին : Հմուտ արեւելեան հին լեզուներու, կը թողու պատմագիտական եւ ստուգաբանական արժէքաւոր երկեր :

Հայ Կաթողիկէ Համայնքը կորսնցուց երկու բարձրաստիճան արժէքաւոր եկեղեցականներ :

Առաջինը Գեր. Յովհ. Արք. Նազլեան, որ վախճանեցաւ Լիբանանի մէջ Սեպտ. 13ին, տեսնելէ վերջ հրատարակութիւնը հայկական ջարդերու մասին իր հեղինակած երկհատոր հոյակապ գրքին (Փըրանսերէն) : Իր մատուցած ծառայութիւնները հայութեան եւ հայկական դատին՝ անմոռանալի պիտի մնան :

Երկրորդը՝ Գեր. Պետրոս արք. Քէտիեան, Հռոմի Լեւոնեան վարժարանին տնօրէնը եւ Փարիզի նախկին ժողովրդապետը, որ ի Տէր հանգեաւ Սեպտ. 17ին Հռոմի մէջ : Կրթական, կրօնական եւ հանրային ասպարէզներու մէջ օգտաշատ եղաւ իր գործունէութիւնը, Պոլիսէն ըսկըսեալ :

Յիշենք նաեւ Աշօ Շահխաթունին՝ արուեստագէտ ու նախկին զինուորական, Դաւիթ Դաւիթխանեանը՝ հանրային գործիչ, Գարեգին Նժդեհը՝ զինուորական–մտաւորականը, որ փոթորկալից կեանքէ մը վերջ Սիպերիոյ աքսորավայրին մէջ շիջեցաւ, Պաղտատի Արամ Տիւզեանը՝ համեստ նուիրեալ մը հանրային գործին եւ Աթէնքի Գրիգոր Բարաղամեանը՝ յունահայ գաղութին երկարամեայ «վարչապետը» : Կարելի չէ թուել բոլորը :

Հայ ժողովուրդի վերջին կորուստն եղաւ Անտիք Իսահակեան, որ Հոկտեմբեր 17ին յանկարծամահ եղաւ Երեւանի մէջ : Իբրեւ ժողովուրդի սրտին խօսող բանաստեղծ՝ իր աշուղական ու քնարերգական ստեղծագործութիւնները շատ կանուխէն սիրելի դարձուցած էին զինքը բոլորին : Իր գործը պիտի ապրի միշտ :

Կը նօսրանան մեր մտաւորականութեան շարքերը : Նորեր չեն հասնիր՝ լեցնելու անդարձ մեկնողներու ձգած բացը :

Մաղթե՛նք որ 1958ը նուազ անգութ ըլլայ հայ ժողովուրդին համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Աֆրիկեւասիական երկիրներու խորհրդաժողովին մէջ երեք կարեւոր յայտարարութիւններ եղան առջի օր, Խ. Միութեան, Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ ներկայացուցիչին կողմէ :

Եգիպտոսի ներկայացուցիչը ժողովին տնտեսական յանձնախումբին ներկայացուց Ափրիկէի եւ Ասիոյ երկիրներու Հասարակաց Շուկայ մը ստեղծելու ծրագիրը, այս ձեւով, պիտի կարենան հակադրել Եւրոպայի Հասարակաց Շուկային :

Եգիպտական առաջարկին համաձայն, աֆրիկեւասիական Հասարակաց Շուկայի մը հաստատումը ուժ պիտի տայ տնտեսական համագործակցութեան. կարելի պիտի ըլլայ նաեւ պայքարիլ եւրոպականին դէմ :

Կոչ եղաւ բոլոր կառավարութիւններուն, որ այս ուղղութեամբ հարկ եղած աշխատանքները տանին եւ իրենց տեսակէտը ներկայացնեն :

Եգիպտոսի համաձայն, այս ժողովը դէմ չէ օտար դրամագլուխներու օգտագործման : Պայմանաւ սակայն, որ այդ դրամագլուխները փոխ տրուին միայն եւ չկապուին քաղաքական հարցերու :

Ափրիկէի եւ Ասիոյ երկիրներուն մէջ տնտեսական յառաջդիմութիւն մը արձանագրուելու վրայ է, բայց ներկայացուցիչներէն շատեր մերժեցին խօսիլ այդ ուղղութեամբ եւ առաջարկեցին որ նախ Խ. Միութիւնը պարզէ տնտեսական իր ծրագիրը : Հետեւաբար, հարկ եղաւ սպասել մինչեւ կէսօր, որմէ ետք խորհրդային պատուիրակութիւնը ըսաւ իր խօսքը :

Խորհրդ. պատուիրակութեան ղեկավարն է Արզումանեան, որ Գահիրէի ժողովին մասնակցող բոլոր երկիրներուն տնտեսական լայն օժանդակութիւն առաջարկեց՝ առանց քաղաքական պայմաններու : Խ. Միութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց. — Ըսէ՛ք մեզի թէ ի՞նչ բանի պէտք ունիք եւ մենք պիտի օգնենք ձեզի : Մեր տնտեսական կարելիութեան սահմաններուն մէջ, ձեզի պիտի տանք հարկ եղած դրամը, իբրեւ փոխ տրուած գումար :

Արզումանեան յիշեց նաեւ, թէ այդ երկիրներուն մէջ իրենք կրնան շինել արդիւնաբերական, մշակութային եւ առողջապահական հաստատութիւններ, աւելցնելով.— Մենք տնտեսագէտներ կրնանք ղրկել ձեզի. կրնաք նաեւ դուք ալ ղրկել մեզի... ըրէք այնպէս՝ ինչպէս յարմար կը դատէք... ոչ մէկ մենաշնորհ կ՚ուզենք : Ձեզի չենք առաջարկեր՝ որ միանաք այս կամ այն խմբակցութեան, փոխէք ձեր կառավարութիւնները, բարեկաւէք ձեր ներքին թէ արտաքին քաղաքականութիւնը : Մենք պատրաստ ենք ձեզ օգնելու, ինչպէս եղբայր մը կ՚օգնէ իր եղբօր, որովհետեւ մենք գիտենք թէ անկարելի է յառաջդիմել՝ առանց օգնութեան : Մեր միակ պայմանը այն է՝ որ ոչ մէկ պայմանով կապուած ըլլանք իրարու, եզրակացուց Արզումանեան :

Այնուհետեւ, խորհրդային տեղեկագիրը քննադատեց ամերիկեան օգնութեան սկզբունքը, յայտնելով թէ միշտ պայմաններ կը դնէ երկիրներու՝ այս կամ այն Ուխտին միանալու համար.— Արեւմուտքին օժանդակութիւնը, ըսաւ ան, անկախութեան կորուստ մըն է, միջամտութիւն մը եւ [illegible] համագործակցութեան վախճանը :

Այնուհետեւ, սուրիացի տեղեկաբերը Ափրիկէի եւ Ասիոյ երկիրներու արհեստագիտական եւ տնտեսական համագործակցութեան մասին խօսելով, յայտարարեց թէ ամերիկեան, Ֆրանսական եւ անգլիական ընկերութիւնները, որ քարիւղի մենաշնորհը առած են, պայմաններու բերումով գոյացած անհաւասար համաձայնութիւններէն կ՚օգտուին : Ժողովուրդները իրաւունք ունին նման համաձայնութիւնները յեղաշրջելու եւ ազատուելու՝ սախպումի տակ իրենց վրայ դրուած պարտաւորութիւններէն :

Սուրիացի տեղեկաբերը առաջարկեց ազգայնացնել եկամուտի այն կարեւոր աղբիւրները՝ որ կը գտնուին օտարներու հակակշռին տակ՝ օտար դրամագլուխներու պատճառով : Ասիկա առաջին քայլը կը նկատէ՝ Ափրիկէի եւ Ասիոյ երկիրներուն համագործակցութեան համար : Օրինակ մը բերելով, սուրիացի պատգամաւորը յիշեց Եգիպտոսը, որ մեծ եկամուտ մը ապահովեց՝ Սուէզի ջրանցքը ազգայնացնելով :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ

Եգիպտական մամուլը լայն տեղ տրամադրած է աֆրիկեւասիական երկիրներու ժողովին մէջ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի տեղեկագիրին : Այս ժողովին մէջ Ալժերիոյ իբրեւ օրինաւոր ներկայացուցիչ՝ ընդունուած է Ազատագր. Ճակատը, որ պատուիրակութիւն մըն ալ ղրկած է Գահիրէ : Ասոնք կոչ մը ըրած են Ափրիկէի եւ Ասիոյ երկիրներուն՝ վճռական օժանդակութեան մը համար :

Տեղեկագիրը կ՚աւելցնէ, թէ երեք տարուան ընթացքին կէս միլիոն «հայրենասէրներ» սպաննուած են, այսինքն՝ մէկ Ալժերիացի՝ քանի վրայ : Համեմատելով այս թիւը, տեղեկագիրը կ՚ըսէ թէ նման պարագաներու մէջ՝ քսան միլիոն զոհ պիտի տար Հնդկաստան ու երեսուն միլիոն՝ համայնավար Չինաստան :

Իր երեք տարուան պայքարին ընթացքին, կ՚ըսէ տեղեկագիրը, Ալժերիոյ ժողովուրդը հաստատեց թէ գաղթատիրական երկիրները թիկունք կը կանգնին Ֆրանսայի :

ՏԱՂ ՁՄԵՌՆԱՄՈՒՏԻ

Խաղաղութի՛ւն դաշտերին,
Ոսկեսաղարթ պարտէզին,
Որոնց պտուղն ու բարին,
Մեր աշխարհը չէ՜ն արին :

Խաղաղութի՛ւն գետերին,
Արծաթացոլ վտակին,
Որոնք պապակ մեր հողին,
Ամրան տապին ջո՜ւր տուին :

Խաղաղութի՛ւն ծառերին,
Ծաղիկներին մացառին,
Որոնք մարմանդ զո՜վ բերին
Ցօղնավաստակ հողուորին :

Խաղաղութի՛ւն սարերին,
Ծործորներին, ձորերին,
Որոնց կանաչ լանջերին՝
Մե՜ր հօտերը կեանք առին :

Խաղաղութի՛ւն լճերին,
Աղբիւրներին, ակերին,
Որոնք կեանքը ցօղեցին
Ու միշտ պայծառ մնացին ...

Մ. ՎԵՍՊԵՐ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ Կ'ԻՑՆԱՅ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Ծնունդի գիշերը, Դեկտեմբեր 24ին, Ալժերիոյ կռիւներուն ընթացքին մեռած է Փիէր Նորհատեան, Ժանթիյիէն : Երիտասարդը տասը ամիս է զօրակոչի էր. թարկուած էր եւ ղրկուած Ալժերիա :

ԻՆՏՈՆԵԶԻԱ ԶԷՆՔ Կ'ԱՌՆԷ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԷՆ

Ինչպէս ծանօթ է, վեց ամիսէ ի վեր Ինտոնեզիա զէնք կ՚ուզէր Միացեալ Նահանգներէն : Ներկայիս, Ճաքարթայի կառավարութիւնը իր յոյսը կտրած է այլեւս եւ դարձած՝ համայնավար աշխարհին :

Խ. Միութիւնը իր առաջին օժանդակութիւնը ըրած է արդէն : Ինտոնեզիացիք այս քայլը առին՝ Ամերիկացիներէն դժգոհ մնալէ ետք :

Խ. Միութիւնը հարիւր միլիառ ֆրանք տուաւ Ինտոնեզիոյ կառավարական բանբերի մը համաձայն՝ այդ գումարին մեծ մասը պիտի յատկացուի զէնքերու : Այս առաջադրութեամբ՝ յառաջիկայ շաբաթ պատուիրակութիւն մը ճամբայ կ՚ելլէ չըջապտոյտ ընելու համար Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ : Զինուորական ուրիշ պատուիրակութիւն մը արդէն Եուկոսլաւիա գացած է :

Ինտոնեզիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Սուքարնօ Հնդկաստան երթալէ առաջ տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ նախկին փոխ-Նախագահ Հաթայի հետ. այս հանդիպումին ներկայ պիտի ըլլան նաեւ կառավարութեան եւ Խորհրդարանին ներկայացուցիչները :

Միւս կողմէ, Պետական Խորհուրդը հաստատեց 1955ին Պանտունկի ժողովին մէջ համայնավար Չինաստանի կողմէ եղած այն յայտարարութիւնը, որուն համաձայն երկուքուկէս միլիոն ծագումով չինացի Ինտոնեզիացիներ այլեւս չինացի չեն համարուիր : Հետեւաբար, 2.500.000 հոգին այսուհետեւ կը նկատուի Ինտոնեզիացի :

Ինտոնեզիա այս միջոցներուն դիմելով՝ կը մտածէ վճռական քայլեր առնել երկրին զօրացման համար : Այսուհանդերձ, կը յայտարարէն թէ այս կամ այն խըմբակցութեան հետ գործակցիլ՝ չի նշանակեր անոնց կողմը յարիլ կամ որդեգրել անոնց քաղաքականութիւնը :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ...

Կեանքի մէջ լաւ է, նոյնիսկ լաւագոյն է բերանը գոց, ականջը բաց ըլլալ: Շատ լսել, քիչ խօսիլ, համաձայն այն առածին, թէ լռելը ոսկի է, խօսիլը՝ պղինձ:

Նոյնը չէ պարագան լրագրութեան մէջ, ուր բերանն ալ, ականջն ալ, աչքն ալ բաց պէտք է ըլլան: Անոր համար է, որ մամուլը հիմա կոչուած է «դարուն աչքն ու ականջը»:

Միայն լսել՝ առանց խօսելու, կամ միայն խօսիլ՝ առանց լսելու, այս կը նշանակէ լաւ չըմբռնել լրագրութեան արուեստը:

Մեր օրերուն, սակայն, լրագրութիւնը այլեւս միայն արուեստ մը չէ, այլեւ ճարտարարուեստ մըն է: Չըմբռնել նաեւ այս ճշմարտութիւնը, կը նշանակէ չըմբռնել դարաշրջանի ոգին: Մեր պարտքն է ներդաշնակութիւն ստեղծել արուեստին եւ ճարտարարուեստին միջեւ եւ ընել այնպէս, որ ո՛չ արուեստը տուժէ, ո՛չ ալ դարաշրջանի ոգին:

Կը կարծենք, թէ մեծ ճշմարտութիւն մը կայ սա պարզ, բայց իմաստուն խօսքին մէջ. «Մարդիկ ստեղծեցին քաղաքակրթութիւնը, բայց մամո՛ւլը տարածեց զայն»: Անիկա մեզի կը յիշեցնէ մօտաւորապէս օտար պատմագէտի մը այն վկայութիւնը, թէ Քրիստոս ստեղծեց քրիստոնէութիւնը, բայց առաքեալնե՛րը տարածեցին զայն:

Եթէ մամուլը գոյութիւն չունենար, քաղաքակրթութիւնը ապահովաբար կը դադրէր առաջ երթալէ, եթէ ետ ալ չերթար:

Նոյնպէս կրնանք ըսել, թէ հաւանաբար քրիստոնէութիւնը պիտի չունենար այսօրուան դիրքն ու դերը, եթէ չըլլային առաքեալները:

Մամուլը, — կ'ըսէ հեղինակ մը, — Եւրոպայի դիմագիծը փոխեց ժԹ. դարուն: Կարելի եղաւ այս մեծ աշխարհը սեղմեցնել թերթերու նեղ սիւնակներուն մէջ: «Տիեզերական պատմութիւն»ը դրըուեցաւ դարձեալ այդ փոքրադիր ու փոքրածաւալ սիւնակներուն մէջ, կարելի հաւաքականութեամբ:

Կրնանք ըսել ուրեմն, թէ մամուլի պատմութիւնը մարդկութեան պատմութիւնն է՝ սեղմ, խիտ ու ամփոփ: Պէ՞տք է աւելցնել, թէ ոչ միայն աշխարհ մը կը շարժի այս «առօրեայ հանդիսարան»ին մէջ, այլեւ կը շարժին, կ'ապրին ու կը գործեն բազմամիլիոն մարդիկ, ամէն օր քայլ մը աւելի առաջ տանելով քաղաքակրթութիւնը, միաժամանակ ամէն օր քիչ մը աւելի մօտենալով զայն քանդելու ու բնաջնջելու մասին...

Մամուլը նաեւ մեծագոյն դպրոցն է, ուր կ'աւանդուին մեր դարու բոլոր գիտութիւններն ու արուեստները:

Դարաշրջանի հայելին է թերթը, բայց նաեւ հայելին է անցեալ ու գալիք ժամանակներուն: Այսօրը ըլլալով հանդերձ վաղն է, վաղը ըլլալով հանդերձ երէկն է. ներկան, անցեալը եւ ապագան:

Հանրային կարծիքը եւ հանրային ճաշակն են, որ կը վարեն մամուլը ամենամեծ չափով, բայց նաեւ մամուլը ինք պէտք է վարէ թէ կարծիքը եւ թէ ճաշակը: Պարտապան մըն է, միաժամանակ՝ պահանջատէր մը: Որքան պարտականութիւններ, նոյնքան իրաւունքներ ունի: Եւ պէտք է կարենայ տէրը ըլլալ իր պարտականութիւններուն, ինչպէս իրաւունքներուն ալ:

Վիճակագրութեան մը համաձայն, Մ. Նահանգներուն մէջ ամէն օր լոյս կը տեսնեն 327 թերթեր, 22 միլիոն սպառումով, այսինքն ամէն եօթը հոգիի մէկ թերթ:

Սակայն մեր խօսքը օրաթերթի մասին է. կայ նաեւ Կիրակին, որ հանգիստի օր է Աստուծոյ եւ մարդոց համար: Այդ օրը Ամերիկացին կը յատկացնէ ընթերցումի. անպատճառ թերթ մը կը կարդայ, կը զնէ՛ ու կը կարդայ ո՛չ թէ փոխ կ'առնէ ու կը կարդայ:

Արդ, Կիրակի օրերը Մ. Նահանգներու մէջ լոյս կը տեսնեն, ոչ թէ 327 թերթեր 22 միլիոն սպառումով, այլ 544 թերթեր 46 միլիոն սպառումով, այսինքն մօտաւորապէս ամէն երեք հոգիի մէկ թերթ:

Բաղդատութեան եզրեր չկան. ի հարկէ, ոչ միայն մեր եւ ամերիկեան, այլեւ եւրոպական ու ամերիկեան թերթերուն միջեւ: Երբ Եւրոպան հասնի այսօրուան Ամերիկայի, այսօրուան Ամերիկան հասած կ'ըլլայ ժիւլ Վեռնեան դարաշրջանին:

Ամերիկեան թերթերը ունին քանի մը հազար խմբագիր, լրաբեր ու աշխատակից, առանց հաշուելու քանի մը հազար բանուորները:

Մեր թերթերը ունին միայն մէկ, երբեմն միայն երկու խմբագիր եւ քանի մը պատահական աշխատակիցներ:

Սակայն չխօսինք այս ողբերգութեան մասին. խօսինք միայն այն մասին, թէ ինչ է ընթերցողներու համեմատութիւնը մեր եւ, օրինակ, Ամերիկացիներու մէջ (ճիշդ է, այս կը նշանակէ զուգահեռական մը քաշել անհունօրէն մեծին եւ անհունօրէն փոքրին միջեւ...):

Ըսինք, թէ լաւ օրերու՝ ամէն եօթը Ամերիկացիի կ'իյնայ մէկ թերթ, իսկ Կիրակի՝ աւելի կրկին, իւրաքանչիւր երեքուկէս ամերիկացիի մէկ թերթ:

Մեր համրանքը, Սփիւռքի մէջ, մօտաւորապէս կը հաշուուի մէկ միլիոն 200.000: Մինչ Ամերիկան առնելով իբրեւ բաղդատութեան եզր, պէտք է ուրեմն մեր մէջ սպառի 165.000 թերթ լաւ օրերու, իսկ Կիրակի՝ 330.000...

Շնորհակալ ըլլանք Աստուծոյ, եթէ այս թիւերուն մէկ տասներորդը գոնէ մօտենայ իրականութեան...

Սակայն մենք փոքրերէն չենք մշակոյթի մարզին մէջ:

Այսպէս՝ ամերիկեան առաջին թերթը հրատարակուեցաւ Պոսթընի մէջ, 1690ին, եւ միայն չորս օր ապրեցաւ:

Հայերէն առաջին թերթը հրատարակուեցաւ մեր հայրենիքէն դուրս, հեռաւոր Հնդկաստանի մէջ, ամերիկեան առաջին թերթէն ընդամէնը 104 տարի ետք, 1794ին, եւ ապրեցաւ երկու տարի:

Ի՛նչ թերթեր ունեցանք անկէ ետք: Խօսելով այս մասին, Ա. Կարինեան, իր «Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան» գործին մէջ, կը գրէ.

«Հայ պարբերական մամուլի պատմութեան անդաստանը հսկայածաւալ եւ բազմական բարդ մի աշխարհ է: Գարեգին Լեւոնեանի յայտնի աշխատութեան մէջ («Հայոց պարբերական մամուլը», 1934 թ.), օրինակ, նշւում են մօտաւորապէս 1800 պարբերականներ. Ցուցակները իր «Հայ հանրագիտակ» աշխատութեան մէջ գտնում է, որ պարբերականների թիւր շատ աւելի մեծ է եղել (յամենայն դէպս՝ երկու հազարից աւելի): Ցուցակները, սակայն, նկատի չի առել 1935ից յետոյ լոյս տեսած օրգանները եւ մանաւանդ Խորհրդային Միութեան սահմաններում հրատարակուած բազմաթիւ գիտուորական, գործարանային, շրջանային լրագիրները:

«Մենք չենք սխալուի, եթէ պնդենք, որ իր ծագման օրից մինչեւ այսօր հրատարակուած հայ պարբերականների թիւը չորս հազարից աւելի է: Աւելորդ է ասել, որ այդ թուի մէջ չեն մտնում մեր բազմաթիւ պատի լրագիրները: Մենք չենք խօսում արդէն այն մասին, որ մենք նոյնիսկ այսօր միայն անորոշ տեղեկութիւններ ունենք շատ եւ շատ պարբերականների՝ վիմատիպ, խմորատիպ եւ գաղրոցական – աշակերտական ձեռագիր ամսագրերի մասին» (Ա. Կարինեան, «Ակնարկներ հայ պարբերական մամուլի պատմութեան», Ա. հատոր, Երեւան, 1956, էջ 8):

Կ'ենթադրենք, որ խօսքը պարբերականներու մասին է միայն, եւ ո՛չ թէ նաեւ օրաթերթերու:

Չո՛րս հազար պարբերական հրատարակութիւններ՝ ընդամէնը 162 տարուան մէջ...

Այստեղ կենանք առ այժմ:

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Ծանօթ բանաստեղծ Գուրգէն Մահարի, որ երկար ժամանակ չէզոքացուած էր Հայաստանի մէջ, վերջերս դարձեալ մուտք գործած է գրական աշխարհէն ներս: «Գրական թերթ»ին մէջ բաց նամակ մը ստորագրած է, խստօրէն քննադատելով Ա. Գրաշիի «Սարերի սրինգը», բանաստեղծութիւններու հատորը: Ստորեւ՝ գլխաւոր մասերը:

Ես քննադատ չեմ եւ ոչ մի յաւակնութիւն ունեմ գրաքննադատական սպառիչ խօսք ասելու վերջերս լոյս տեսած «Սարերի սրինգը» գրքի մասին (Աշոտ Գրաշի, Երեւան): Ինձ, որպէս ընթերցողի, անհանգստացրին եւ մտահոգեցին պոեզիայի մի քանի անբարենպաստ առանձնայատկութիւնները եւ տեղիք տուին որոշ խորհրդածութիւնների, որոնց եւ ես որոշեցի մասնակից դարձնել ձեզ (Ա. Գրաշի) եւ ընթերցողներին:

Ես չեմ հասկանում, օրինակի համար, թէ ի՞նչ է նշանակում՝

Արարներն են քեզ իրկիզելանծիր... Արարնե՞րն են անծիր, թէ՝ հրկիզումը: Բայց չէ՞ որ երկու դէպքում էլ անծիր անիմաստ է այս «անծիր»ը: Դուք գրում էք.

Կուտակուած Մասսի յանցին անտագնայ. Ի՞նչ գործ ունի այստեղ «անտագնայ»ը:

Դուք գրում էք՝ «թինդը որոտի» — ախր ի՞նչ է նշանակում թինդը որոտը, կամ ասենք որոտ թինդի, կամ շշունչը շունկի, եւ ընդհակառակն:

Ծիծեռնակն իր սրինգով...

Չի՛ լինի. սիրելի՛ Աշոտ, սրնգահար ծիծեռնակներ չկան աշխարհում:

Ծնուեցի հեռու այն լեռներում
Աստղերի ճերմակ ոտքերի տակ...

Իմ կարծիքով ամէն տեղ հնարաւոր է ծնուել. բայց ծնուել «աստղերի ճերմակ ոտքերի տակ»... չէ՞ք գտնում, որ սա առնուազն անհեթեթութիւն է, սիրելի՛ Աշոտ:

Ի՞նչ է նշանակում՝

Սօսիներ բարակ, սլահասակ...

Այս ի՞նչ «սլահասակ» է:

Ձեր քառեակները, որոնք հասնում են բազում հարիւրների, ետ են տանում մեր պոեզիան (բանաստեղծութիւնը) դժուար է ասել քանի հարիւր դարով: Մի՞թէ կարելի է Քուչակից, մեր ժողովրդական քառեակներից, Թումանեանից, Չարենցից յետոյ գրել այսպիսի քառեակներ: Ի՞նչ է նշանակում՝

Թէ չցանես, սովը կը գայ (հասկացանք)
Հառաչանքի հովը կը գայ (մի կերպ)
Մէգ-մշուշի ճանապարհով,
Անձրեւն առաջ ծովը կը գայ:

Բացատրեցէք, սիրելի՛ Աշոտ, ի՞նչ է նշանակում այս «անձրեւն առաջ ծովը կը գայ»: Առակս ի՞նչ ցուցանէ: Ախր, ի՞նչ է նշանակում.

Կ'ուզենայի լոյս հանեմ ես,
Անմահական բոյս հանեմ ես...

Այդ ի՞նչ դիւական ուժով եւ ճարպիկութեամբ դուք կարողանում էք խուսափել անգամ ամենապարզ տրամաբանութիւնից:

Քառեակներ սարքելիս ձեր ամենասի –

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՀԵՐՈՍ ՄԸ

Կալանաւորը, ընկճուած, մօտեցաւ փոքրիկ տնակին եւ սկսաւ խուզարկու ակնարկով մը մի առ մի զննել աւազակները, այնպիսի ծանր ու դանդաղ ակնարկով մը, որուն մէջ ակնյայտնի կը նշմարուէր հայեացքը հիւանդի մը, որ արդէն սկսած էր դիտել կեանքէն անդին...:

Ինկապէս որ աւազակները իրենց որջին եւ իրենց արհեստին համապատասխանող դիմագիծեր ունէին.

Այն որ կը թուէր իրենց պետը ըլլալ, մօտաւորապէս քառասուն տարու մարդ մըն էր, կարճահասակ սակայն կարչնեղ, մեծ գլուխով մը: Իր ուսերը կը դպչէին գրեթէ ականջներուն եւ ձեռքները՝ որոնք աղեղնաձեւ հեւ կը կրէին երկու հաստ գիտեր: Վերջապէս մարդը կը նմանէր հսկայի մը, որուն հասակը կրճատելով լայնքին էին բարդած: Ունէր նաեւ մօրուք մը, խիտ ու դարձեալ սեւ մազեր, այնպէս որ հազիւ երկու մատնաչափ ճակատ մը ունէր իր աչքերուն վրայ:

Երկու միւսները, որոնք եղբայրներ ըլլալ կը թուէին, երկուքն ալ նոյնպէս ահազդեցիկ դիմագիծ մը ունէին:

Նման իրենց պետին, այս երկուքն ալ իրենց աչքերուն մէջ ունէին արտայայտութիւն մը, որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ խորամանկութիւն, հնարամտութիւն, ստանայութիւն եւ տեսակ մը խառնուրդ գաղանութեան եւ վայրագութեան.

Չորրորդը՝ որ ամէնէն երիտասարդը կ'երեւէր, ունէր աւելի մարդկային դիմագիծ մը եւ բոլորովին անպէս ու անմօրուս էր:

Երբ աւազակները կալանաւորին գրլխարկը եւ վերարկուն քննելէ վերջ մէկ կողմ նետեցին, պետը դարձաւ անոնց եւ լսաւ.

— Հիմա, միրկացուցէք գինքը, յետոյ պատառ մը հաց ուտելէ ետք, կը տեսնենք...

Երկու եղբայրները մօտեցան հրացանակիրին: Անոնցմէ մին քակեց կալանաւորին կապանքները, մինչ միւսը դաշոյն մը դրած էր խեղճին կուրծքին, պատրաստ ամէն հաւանականութեան դէմ:

Կաշկանդուած թեւերը երբ արձակուեցան իրենց կապանքներէն, ինկան զգայազիրկ, նման դիակի մը թեւերուն...

— Հանուէ՛, հրամայեց աւազակներէն մին: Հանէ՛ համազգեստդ...

Հրացանակիրը կը տատամսէր, ճակատը գետին խոնարհած եւ կը կրծոտէր իր շրթները:

Աւազակներէն ամէնէն երիտասարդը խոր թախիծով մը կը նայէր կալանաւորին:

— Դո՛ւն, ըսաւ պետը խօսքը ուղղելով այս վերջինոյն, գո՛ւն հեռացիր ու գնա քու պաշտօնիդ գլուխը:

Երիտասարդը, կարծես հրատակելով իրեն ծանօթ հրամանի մը, բարձրացաւ քարէ սանդուխները եւ գնաց այն բարձրութեան վրայ որ յատկացուած էր պահնորդներուն, կզթնեցաւ ժայռի մը եւ ալ չշարժեցաւ իր տեղէն.

— Հանուէ, կրկնեցին երկու աւազակները, սպառնալից բարձրացնելով իրենց բռունցքները:

— Սպաս՛կ մը գոչեց պետը...

Եւ հարուածը իջաւ: Հրացանակիրը ցնցուեցաւ, նման վիրաւորին որուն խոցերուն կը դպին բիրտ կերպով: Ցետոյ, գլուխը ծռեց, համակերպեցաւ եւ սկսաւ հանել իր հագուստները:

Աւազակները քրքրեցին անոր բոլոր գրպանները, հագուստին ամենայետին ծալքերը, տափաստին բոլոր անկիւնները եւ վերջ ի վերջոյ նետեցին դանոնք անկիւն մը:

— Բան չկայ, աղաղակեցին խուզարկողները:

— Շղթայեցէք գինքը, հրամայեց պետը:

Երկու դահիճները խեղճին երկու ձեռքերը կռնակին դարձնելով, ամրացուցին շղթայի մը որ ագուցուած էր պատին:

Մեռելի մը պէս գունատ էր կալանաւորը եւ իր ակռաները կը կափկափէին անդադրում...

Աւազակները սկսան ճաշել: Ճաշի ընթացքին անոնք միաժամանակ կը խօսէին ու կը վիճէին հանդարտօրէն, եւ կը թուէր թէ անոնք աւելի զբաղած էին իրենց ճաշով քան թէ վիճաբանութեան նիւթով:

— Իմացայ, որ, ըսաւ անոնցմէ մին, կռիւ մը տեղի ունեցած է:

— Այո, մերիններուն եւ ասոնց միջեւ, պատասխանեց ուրիշ մը: Մեր բարեկամները յանկարծակիի են եկած մատնութեան արարքով մը: Եօթը հոգի մերիններէն գերի են ինկած:

— Հրացանազա՞րկ ըրած են.

Աւազակը գլխով հաստատական նշան մը բրաւ.

— Աստուածամա՛յր, բացագանչեց միւսը եւ դառնալով դէպի կալանաւորը ըսաւ.

— Հասկցա՞ր, իմացա՞ր հէ՛, քեզի ալ նոյնը պիտի ընենք, բնաւ մի կասկածիր: Պիտի գայ այն օրը, ուր իւրաքանչիւր ծառէ պիտի կախենք քեզի պէս մէյմէկ համազգեստաւոր:

ԷՏՄՈՆՏ ՏԷ ԱՄԻՉԻՍ

(3 Շար.)

բած յանգերը «ողերն» են. ինչե՞ր չեն քաշել այս բազմաչարչար «ողերը» ձեր ձեռքից։ Ահա նրանք.

Շող քափիր… ցող քափիր… հող քափիր (էջ 90)
Շողն ընկաւ… ծողն ընկաւ… ցողն ընկաւ (էջ 100)
Շող դառնանք … ցող դառնանք … հող դառնանք (նոյն էջը)
Հող նուաճի… շող նուաճի… քող նըուաճի (էջ 101)
Շողն ընկաւ… ծողն ընկաւ… ցողն ընկաւ (նոյն էջը)։

Ահա թէ ո՞ւր կարող են հասցնել ձեր «ողերը»։

Ցօղ դառնայ … շող դառնայ… հող դառնայ (էջ 102)
Շողն իմ աչքում … ցողն իմ աչքում… հողն իմ աչքում (էջ 103)
Շողի տակ … ցողի տակ… հողի տակ (էջ 105)։

Իսկ «ծովե՛րը», «հովե՛րը»։ Չէ՞ք գտնում որ այս տաղտուկ կրկնութիւնները չէին կարող չիջեցնել ձեր բանաստեղծական մակարդակը եւ որ նման քառեակներ կարելի է թխել օրական յիսուն–վաթսուն հատ։

Ուէլ բանաստեղծ, որեւէ բանաստեղծութիւն գրելիս տքնում է նրա կառուցուածքի վրայ, այնպէս, որ բանաստեղծութիւնն ունենայ ընթերցողին բռնող, իր թակարդը նետող ակիզբ, նրան տանող ընթացք եւ ուժեղ, ամփոփող վախճան։ Ձեզ մօտ այս օրէնքը գոյութիւն չունի։ Դուք բանաստեղծութիւնը կառուցում էք … կրկնութիւնների վրայ։ Այսպէս կառուցւում են ստանդարտ տները, ճժան և տրաւ։ Դուք ճի՞շդ էք համարում հետեւեալ համեմատութիւնը.

Պարտէզներում բոցբոցում են մեխակները ոսկեղեղին
Ճերմակ ուսիդ ծուփ–ծուփ փռուած ծով ծամերիդ մազի նման,

«Ոսկեղեղին մեխակ»ները ես մի կերպ կուլ տուի, բայց ո՞վ է այն քաջը, որ կուլ կը տայ «ծամերի մազը»… կոկորդին կը մնայ։

Ես գրեցի, որ դուք բանաստեղծութիւնները կառուցում էք պատրաստի կրկնակների, ստանդարտների սկզբունքով։ Ստեղծում էք նախ կրկնակը եւ ապա նրա վրայ քաշում էք պատերն ու առաստաղը, հասցնում լուսամուտն ու դուռը։

Մի ուրիշ տեղ յուսահատուել էք.

Բոլոր խօսքերն ասուել են, եար, երգի ոսկու հանք չմնաց,
Գործ են ածել յանգերն ամէն, ինձ նոր վանկ ու յանգ չմնաց…

Կան ե՛ւ ոսկու հանքեր, ե՛ւ նոր վանկ ու յանգեր։

Ի՞նչ եմ ցանկանում ես. միայն մի բան.
— Ես կ'ուզենայի, որ դու (թոյլ տուր

ԱՆՑՈՐԴՆԵՐ

Տեսայ զուարթ մի պատանի,
Քայլում էր նա անվեհեր.
Ու ասացի — պատասխանիր,
Ինչո՞ւ ես միշտ նայում վեր։

Ասաց — այնտեղ իմ հոգեբով
Երազներն են հմայուն,
Դրա համար ես կարօտով
Լուրթ երկնքին եմ նայում։

Տեսայ մի մարդ արդէն հասուն,
Ու կենսախինդ. եւ ամուր,
— Ինչո՞ւ ես դու անվերջ վազում
Ու միշտ նայում ամենուր։

Ասաց — կեանքը ամէն տեղ կայ,
Լինի ուրախ թէ տխուր,
Դրա համար սրտով ագահ՝
Նայում եմ ես ամենուր։

Ու կորամէջ մի ծեր տեսայ,
Կնճիռներով անհամար,
Ու ասացի — ինչո՞ւ, ասա,
Նայում ես միշտ դէպի վար։

Ասաց — կեանքըս անցաւ, գնաց,
Մատնեց ինձ ահ ու դողին,
Դրա համար ես սարսափած՝
Անվերջ նայում եմ հողին։

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

անցնել դուք) «Սարերի օրինզը» գրքով փակես քո ստեղծագործական հին շրջանը եւ անցնես առաջ։ Հաւատա՛, որ անյաջող թռիչքն աւելի վնաս գործ է, քան յաջող տեղափոխումը, որովհետեւ անյաջող թռիչքին կարող է յաջորդել յաջող թռիչքը, իսկ բարեյաջող կերպով տեղում դոփելով դու չես հասնի ոչ մի արդիւնքի։ Զարդիր քով ձեւերը, հալի՛ր բոստեղծագործական քո հալոցքում, գրի՛ր, մաքրիր եւ ձուլիր նոր գործեր։ Դու այդ կարող ես անել, որովհետեւ դու եւ երիտասարդ ես, եւ բանաստեղծ։ Չի կարելի տարիներ շարունակ գլուխ պահել այսպիսի տողերով.

Սարերը աւին՝ եարդ գալիս է.
Դռները աւին՝ եարդ գալիս է…
Եարերը աւին՝ եարդ գալիս է…

Սիրելի՛ Աշոտ, վերջացնում եմ նամակս քո յետագայ յաջողութիւնների հաստատ հաւատով եւ բարի ցանկութիւններով, որով եւ մնամ քո բարեկամ եւ գրչեղբայր՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ
Հոկտեմբեր 6, 1957, Երեւան

Ց. Գ.— Գիրքը խմբագրել է հեղինակաւոր բանաստեղծ Գեղամ Սարեանը։ Չէ՞ր կարելի միասնական ջանքերով հարթել, յղկել գոնէ այն անհարթութիւնները, որոնք նկատելի են անզէն աչքերով։ Գիրքը դրանով անկասկած կը շահէր։

ՆՈՑՆԸ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ՄԱՏԱՄ ՍԱՆ-ԺԷՆ"

Ֆրանսական ռոմանթիք թատրոնի ընթացքագրողներէն Վիքթորիէն Սարտու 1861 թուականէն սկսեալ, ֆրանսական բեմերուն տուած է բազմաթիւ թատերակներ, որոնք երկար տարիներ ապրած են ֆրանսական թատրոնի խաղացանկին մէջ։

Վիքթորիէն Սարտուի սկզբնական գործերը՝ Թոսքա, Թէոտորա, Թէրմիտոր մեծ աղմուկ հանած են իր ժամանակին։ Մանաւանդ Թէրմիտորի բեմադրութեան ժամանակ (1891), ֆրանսական Ազգային Թատրոնի սրահին մէջ տեղի ունեցած է «ճակատամարտ» մը, վասն զի իր այդ գործին մէջ Սարտու խիստ ու քննադատական ոճով տուած էր պատկերը Ֆրանսական Յեղափոխութեան եւ քննադատած ուժգնօրէն այդ յեղափոխութեան ականաւոր մէկ դէմքը՝ Ռոպէսփիէռ։

Այդ ներկայացման յաջորդ օրն իսկ, փարիզեան «յառաջդիմական» մամուլը աղաղակեց կը հնչեցնէր եւ կ'աղաղակէր՝ «Հանրապետութիւնը կը վարկաբեկուի եւ կ'անարգուի նոյնիսկ պետական թատրոնի մը բեմին վրայ»։

Այս խնդիրը այնքան մեծ համեմատութիւններ է առած, որ այդ թուականին ժորժ Քլէմանսօ խնդիրը տարած է մինչեւ Երեսփ. ժողովին առջեւ, ուր տեղի ունեցած են թէր ու դէմ կարծիքներու փոխանակութիւններ, չափազանց գրգռուած մթնոլորտի մը մէջ։

Այնուհետեւ, Վիքթորիէն Սարտու շարունակաբար տուած է բազմաթիւ թատերակներ, որոնցմէ «Մատամ Սան-Ժէն»ն է որ անցեալ շաբթու ներկայացուեցաւ Սառա–Պեռնարի թատրոնին մէջ, Մատըլէն Ռընօ–Պարօ ընկերութեան կողմէ։

«Մատամ Սան-Ժէն»ի հերոսուհին լուացարար փարիզուհի մըն է, Քաթըրին, որուն լուացարարի կրպակը կը գտնուէր Սէնթ–Ան փողոցին մէջ։ Այս խոնարհ գաւառացի պատկանող աղջիկը ժամանակից է եղած Նափոլէոն Ա.ի եւ նոյնիսկ տակաւին կայսրը չէր հռչակուած Քորսիքացի «փոքր–տասնապետը» իր ճերմակեղէնները լուալ կուտար Քաթըրինին։ Նոյնիսկ, երբ կայսր եղաւ եւ գարձաւ բովանդակ Եւրոպայի յաղթականը, մոռցաւ որ անվճար մնացած փոքրիկ հաշուեթուղթ մը կար Քաթըրինի տետրակներուն մէջ…

Զինուորական շրջանակներուն մէջ ունեցած իր մտերմիկ յարաբերութիւններուն շնորհիւ, Քաթըրին կը գրաւէ սիրտը կայսեր զինակիցներէն Մառեշալ Լըֆէվրի, որ չի վարանիր ամուսնանալ լուացարարուհիին հետ։ Եւ ահա, մեր լուացարարուհի Քաթըրինը դառնալով Տիկին Մառեշալ Լըֆէվրը, ոտք կը դնէ արքունիքին մէջ, ուր անմիջապէս կ'ենթարկուի ծաղր ու ծանակի եւ կը դառնայ նախանձի նշաւակ։ Սակայն շորնհիւ իր պատրաստաբան մտքին, իր արթնամտութեան, կը յաջողի համակրանքին արժանանալ Նափոլէոնի։ Եւ իր տուած ճըշգրիտ պատասխաններուն, զինքը ծաղրողներուն հանդէպ իր ունեցած անվախ ու համարձակ կեցուածքին իսկ պատճառով է որ ստացած է Տիկին Սան–Ժէն կոչումը, որ կը նշանակէ՝ կին մը որ չի վախնար, չի նեղուիր, ու չի ընկրկիր ո եւ է դժուարութեան առջեւ (փոխաբերական իմաստով)։

Այս նիւթն է որ Սարտու–վարպետ գրիչով մը բեմ է փոխադրած, տալով իր գործին գունագեղ նկարի մը բոլոր առաւելութիւնները։

Այս «հինցած» գործը, նոր ձեւի մը եւ նոր ըմբռնումի մը բովէն անցած, ծանօթ բեմադիր Փիէռ Տիւքսի կողմէ ներկայացուած, նոր առիթ մը տուաւ Մատըլէն Ռընոյի, անգամ մը եւս ապացուցանելու թէ ինք կը մնայ ֆրանսական բեմերու լաւագոյն դերասանուհիներէն մին։

×

Վիքթորիէն Սարտուի «Մատամ Սան–Ժէն»ը, ինչպէս բոլոր ազգերու բեմերուն, նոյնպէս եւ հայ բեմին ծանօթ թատերակ մըն է։

Մեր բեմերուն վրայ Տիկին Սան–Ժէնի լաւագոյն մեկնաբկուն հանդիսացած է ողբացեալ դերասանուհի Հերանոյշ Ֆէլէկեան, կրտսեր քոյրը մեծանուն վարդիթեր Ֆէլէկեանին,

Ֆրանսական բեմերու վրայ այս դերին լաւագոյն թարգմանը անվիճելիօրէն հանդիսացած է Ռէժան։

Վիքթորիէն Սարտուի ուրիշ մէկ գործը՝ «Հայրենիք» նոյնպէս քաջածանօթ է եղած հայ բեմերուն եւ բազմաթիւ անգամներ ներկայացուած՝ թէ արեւելահայ եւ թէ արեւմտահայ բեմերուն վրայ։

Այս գործին երեք գլխաւոր դերերը՝ Կոմս Ռիզոր, Կարոլաս եւ զանգակահար Ժոնաս իրենց լաւագոյն դերակատարները ունեցած են — Յովհաննէս Աբէլեան, Յովհաննէս Զարիֆեան եւ Գրիգոր Աւետեան։

Աւա՛ղ սակայն. այս երեք անունները անցած են պատմութեան եւ անոնց գործը շարունակելու սահմանուած հայ բեմի ներկայի աշխատաւորներն ալ Մորփէոսի գիրկն են նետուած ու կը մրափեն … մշի՜կ, մշի՜կ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԴՄՐԷԹԵԱՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԶ.

Ի՞ՆՉ Է ՊԱՐՍԻԿԸ

Բայց կուսակալները, ուշադրութիւն չդարձնելով կառավարութեան կարգադրութեանը, առնում էին որքան եւ ցանկանում էին։ Պատճառն ի՞նչ էր։ Կառավարութիւնը դաւառների ամբողջ տուրքը տալիս էր կուսակալներին կապալով, կուսակալները իրանց կողմից գաւառի այս եւ այն մասը, այս եւ այն գիւղը նոյնպէս կապալով տալիս էին ուրիշներին. եւ այսպէս կապալառութիւնը ձեռքից ձեռք անցնելով, աւելի եւ աւելի խանգառում էր, իսկ շահը դուրս էր գալիս դարձեալ գիւղացու քսակից։

Այդ էր պատճառը, որ գիւղացին վըճարում էր աւելի հարկ, քան այն գումարը, որ կառավարութիւնից նշանակուած էր նրա գիւղի վրայ որպէս արքունի տուրք։

Գիւղերի ագաները իրաւունք ունէին դատել գիւղացիներին, ենթարկել նրանց պատիժների եւ տուգանքների, բանտարկել նրանց, վճռել նրանց մէջ ծագած վէճերը, մի խօսքով, վարուել նրանց հետ, որպէս իրանց ամենախոնարհ եւ հնազանդ հպատակների հետ։ Եւ այս բոլորի մէջ կառավարող ոգին չէր օրէնքը, իրաւունքը, կամ ճշմարտութիւնը, այլ — ագայի կամքը եւ նրա հաճոյքը։ Իսկ բարձրագոյն կառավարութիւնը, որքան եւ ցանկանում էր, բայց չունէր այնքան ուժ ագաների, — այսինքն խաների, բէկերի, շահզադաների, մօլլաների, սէիդների, — բռնակալութեանց սահման դնելու։

Ահա այս դրութեան մէջ էին այն ժամանակ՝ Սալմաստայ, Խոյի, Մակուայ, Գաւնէյստանի, Մարանդի, Ուրմիի, Սալդուզի, Սօվուխպուլախի, Դուխարգանայ, Մարաղայի, Քարրիզի, Ղարադաղի Արդաբիլի — բազմաթիւ գիւղերի բնակիչների վիճակը։

Եւ այսպէս, Պարսկաստանում Ատրպատականի բնակիչների կեանքը, իսկ Տաճկաստանում Տարօնի ու Վասպուրականի բնակիչների կեանքը, ներկայացնում են երկու միմեանց շատ հակառակ պատկերներ։ Պարսկաստանի մասնում՝ տիրում են Պարսիկները, Ղզըլբաշ–Թուրքերը, իսկ Տաճկաստանի մասնում՝ Քուրդերը։ Պարսիկ ազգը, որպէս ֆէօդալական կալուածատէր, սեփականել է հողը, եւ իր կառավարութեան բոլոր խորամանկութեամբ, շարունակ կերպով քամում է գիւղացու ձեռքի վաստակը։ Քուրդը յափշտակել է հողը եւ ժամանակաւոր կերպով միայն շահւում է նրանից։ Պարսիկը, որպէս կրօնական նախանձով սպեռուած ազգ, լի մոլեռանդութեամբ հալածում է այլադաւաններին, չէ համբերում ուրիշ կրօնքների, եւ ամէն միջոցներ գործ է դնում իր հպատակ ազգերին մտցնել մահմետական մզկիթը։

Քուրդը, բնութեան ազատ որդին, դեռ վարակուած չէ կրօնական նախանձով։ Պարսիկը նենգաւոր է, խարդախ է, կեղծաւոր է, նա խայթում է օձի պէս, գետնի վրայ սողալով։ Քուրդը վայրենի հերոս է. նա որպէս գազան չէ մեղանչում իր բնութեան դէմ. նա գործում է առանց նենգութեան. նա իր ձիերի վրայ նայում է, որպէս իր կերակուրի վրայ։ Պարսիկը, որպէս մշտական եղաչութիւն, յաջորդաբար ցամաքեցնում է, չորացնում է ամէն կենդանութիւն, մինչեւ անապատ է դարձնում երկիրը։ Քուրդը անցնում է կատաղի հեղեղատի պէս, ոչնչացնում է բոլոր հանդիպածը, բայց կրկին ցամաքում է գետինը եւ հողը յետ է ստանում իր ուժը, այն ժամանակ կրկին բուսեցնում է բոլոր սերմերը, որ պղած էին նրա արգանդի մէջ։

Մէկը խորամանկ հարստահարող է. միւսը մեծաւոր աւազակ։ Իսկ երկու դէպքում եւս տանջւում է, սպառւում է անբախտ գիւղացու կեանքը….

Կարօն բացատրում էր ինձ այս բոլորը, նա ասում էր՝ թէ գիւղացու վիճակը կարող է աւելի բարւոք լինել, եթէ հասարակութիւնը ուրիշ ձեւով կազմակերպուած կը լինի։ Նա ասում էր, թէ այն ժամանակ չարութիւն չի լինի, բոլոր մարդիկը բարի կը լինեն, ամէնի աշխատանքը ապահովուած կը լինի, — ագաների դարը կ'անցնէ, կը տիրէ միայն արդարութիւնը եւ իրաւունքը։ Նա երկար ու երկար մեկնում էր, թէ ինչ ձեւով պէտք է հասարակութիւնը կազմակերպել, որ զօրեղն անզօրին չճնշէ, որ մէկի մարդու աշխատութեան վաստակը չխլեն, եւ նա միշտ իր տանը ուտելու հաց ունենայ, եւ ամէնի վրայ տիրէ հաւասարութիւնը….

Կարօն ուրիշ շատ բաներ ասում էր ինձ, բայց ես յիմար էի, շատ յիմար, նրա խօսքերը իմ գլխումը չէին մտնում, ես ոչինչ չէի հասկանում եւ սկսում էի նրա մտքերի դէմ հակառակել։ Ես միայն ասում էի՝ այս բոլորը Աստուծոյ կամքովն է լինում. մարդը չէ կարող իր տիրոջ կամքին հակառակել. եթէ Աստուած ուզենայ, ինքը ժողովրդին հանգստութիւն կ'ուղարկէ, ինքը կ'ուղղէ նրա ճանապարհը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ կառավարութեան մէկ բանբերը յայտարարեց, թէ ուսեալալ յարաբերութիւնները բարելաւուելու վրայ են՝ Խրուշչեւի վերջին յայտարարութենէն ետք։

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Տակ Համըրշոլտ ուրբաթ գիշեր Փարիզ հասաւ եւ Վարչապետին ու Արտաքին նախարարին հետ խորհրդակցութիւններ ունենալէ ետք, շաբաթ օր մեկնեցաւ Նիւ Եորք։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ երեսփոխան. ազգային ժողովը առջի օր քուէարկեց ներքին կանոնագրի բարեփոխման սկզբունքը։ Եթէ սակա վերջնական հանգամանք ստանայ, բաւական ծանրակշռութիւն մը պիտի պարտադրէ երեսփոխաններուն։ Համաձայն առաջին յօդուածին, միայն պիտի կարենան երեսփոխանական խմբակցութիւն մը կազմել այն կուսակցութիւնները որ ունին առնուազն 15 երեսփոխան։ Այս յօդուածը կը վերաբերի ուղղակի Հիւրիէթին եւ Միլլէթին։

Ծրագիրը ներկայացուած է Դեմոկրատներու կողմէ (ներկայիս իշխանութեան գլուխ) որ բացարձակ մեծամասնութիւն մը ունին։ Կը նախատեսէ նաեւ թէ ինչ պայմաններու տակ կրնայ վերցնել երեսփոխանական անձեռնմխելիութիւնը։ Կ'արտօնէ նաեւ Նախագահին որ արգիլէ, նիստերու պաշտօնական հրատարակութեանց մէջ, երեսփոխանի մը կողմէ արտասանուած վիրաւորիչ խօսքերը։

ԱՐԹՈՒՐՕ ԹԱՈՒՍԱ սպանացի գրագէտը որ Անգլիա գաղթած էր, առջի օր մեռաւ։ 1940էն ի վեր անգլիական ձայնասփիւռին մէջ կը վարէր Հարաւային Ամերիկայի յատկացուած յայտագիրը, Ֆուան աէ Ֆասթիլօ ծածկանունին տակ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ երկաթուղիի ընկերութիւնը ճամբորդական տոմսերու գիներու յաւելումը պիտի կատարէ յունուար վերջին, փոխանակ Յունուար մէկին։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Ուզունեան կը նուիրեն տասը հազար ֆրանք, հետեւեալ կազմակերպութիւններուն.—

Հայ Մշակոյթի տան երկու հազար, Լիոնի եկեղեցիի շինութեան երկու հազար, Վիէնի Յ. Կ. Խաչին երկու հազար, «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար հազար, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հայաստան թերթի բարգաւաճման հազար։

Իրենց թոռն Բարգէնի ապաքինման եւ Ալժերիայէն վերադարձին առթիւ։

×

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր, Ֆլօրա Տոտաքեան տոներու առթիւ տասը հազար ֆրանք կը նուիրեն Յ. Կ. Խաչի օղափոխութեան կայանին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Մարի Զօրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս չորեքշաբթի Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ, ժամը 9ին, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի

Ողբ. ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՐԵԱՆի

մահուան տարելիցին առթիւ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ 26ԻՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՖՈԼՔԼՈՐԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
ՄԱՐՏ 16ԻՆ

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ։
Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՈՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ՝ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 1, Ս. պատարագ, սկիզբ ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ՊՈՄՈՆ

Յունուար 1, Չորեքշաբթի ԿԱՂԱՆԴ Նոր Տարուան առտուան արարողութիւն ժամը 8·30ին, Գոհաբանական Ս. պատարագ ժամը 10ին։

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Յ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին, ժամը 13 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթօն, մեթրօ Սէն Միշէլ՝ կամ Օտէօն։

Գեղարուեստական բաժին, Կապոյտ Խաչի Իսիի Ֆրիմեան դպրոցի աշակերտներու երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Գ. Ս. Քաջեանի։

Տիկին Էլ. Բիւզանդի յատկապէս պատրաստած մէկ գաւեշտը «ՀՕՓԼԱ ՍՊՈՒՏՆԻԿ» կը ներկայացուի Ալֆորվիլի փոքրիկներով։

Մենապարեր Օր. Թ. Քէօշկէրեանէ եւ Օր. Թարօնէ։

Ձեռնածուական Պէրնար Տէտէճեան։

Աճպարար ԺԷՕ – ԹԷՐՈՍ։ Կաղանդ Պապա։

Մուտքը ազատ է։

Ուշադրութիւն.— Իսիէն օթօքառը կը մեկնի ժամը 14·30ին, Ֆրիմեան վարժարանէն։

Յ. Կ. Խաչի Մանուկներու Օրուան տօնին առթիւ Յունուար 2, Հինգշաբթի Ալֆորվիլէն հանրակառք կը մեկնի ժամը 13ին, Գուլվ. Քառնօէն։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Յ. Կապ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս կը փութայ յայտնել Գոմոնի յարգելի ծնողներուն եւ հայ հասարակութեան թէ՝ պիտի տօնէ «Մանուկներու Օր»ը՝ հինգ Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենան՝ յաւուր պատշաճի արտասանութիւններ եւ բաշխում Կաղանդի նուէրներու։

Կը հրաւիրուին՝ ծնողքները եւ մանուկներ։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Յ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուան տօնածառը Յունուար հինգին, կիրակի ժամը երեքին Սէրքլը Կաթոլիկ սրահը։

Երգ, արտասանութիւն, պար եւ Կաղանդ Պապային նուէրներու բաշխումը։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուայ տօնածառ հանդէսը մեծ պատրաստութեամբ Յունուար 19ին, Րիւ Ժէի սրահին մէջ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գորտոյէն Տիկին Մարիամ Վարդանեան իր եղբօրը Խաչատուր Օհանեանի մահուան տարելիցին առթիւ (Հայաստան) հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու տայ Յունուար 7ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Յ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի Յունուար 5ին, ժամը 2էն, Նիւպարեան ակումբին մէջ։

Սիրուն անակնկալներ, երգ, պար, արտասանութիւն։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։
Մուտքը ազատ է

×

Կրընոպլի Յ. Կապ. Խաչի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար հինգին, Րիւ Ժէի սրահը։

Լիոնի մէջ կը տօնուի 12 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ Յոյներու սրահը։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսիի Ֆրիմեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ, Կիրակի 5 Յունուար, ժամը 16ին, վարժարանին սրահին մէջ։

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, երգեր, պարեր։

Տրամախօսութիւն մը, եւ Կաղանդ Պապային ժամանումը։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ գաղութը անխտիր։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօներուն առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյն մէջ կիրակի 5 Յունուար, 6 Երկուշաբթի եւ 7 Երեքշաբթի տեղի պիտի ունենան հանդիսաւոր արարողութիւններ, նախագահութեամբ՝ Հայրապետական Պատուիրակ Գեր. Տ. Սերովբէ Եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի։

5 Յունուար, Կիրակի Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 3·30ին, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը հինգին, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի։

6 Յունուար երկուշաբթի Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·30ին, պատարագ ժամը տասնին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Յաւարտ Ս. պատարագի Ջրօրհնէքի կարգ կը կատարուի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը Ուրբաթ, 3 Յունուար, ժամը 9ին, Ռեժանի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

1 Յունուար 1958, Չորեքշաբթի.— Ամանորի պաշտամունք, Ս. պատարագ ժամը 11ին։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կարդացէ՛ք Ծատուր Պէրպէրեանի

ԿԱՐՄԻՐ ՓՈԹՈՐԻԿԸ

(Վէպ՝ երկունքի օրերէն)

Որուն հերոսները, իրենց յանդուգն կեցուածքով ձեզ պիտի ապրեցնեն մերթ ուրախ, մերթ տխուր, բայց յաճախ ծափահարելի պահ մը։

Այժմէն օրինակ մը ապահովելու համար դիմել հեղինակին՝

1 4, Av d'Italie, Paris 13e

կամ հայ գրավաճառներուն։

Գին՝ 500 Ֆրանք։ Թղթատարի ծախքը գնողին հաշւոյն։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9°

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր. վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 31 DECEMBRE 1957

33ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8081 33e ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 13ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3882

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԸ 1957ԻՆ

Տարին կը վերջանայ խաղաղութեամբ : Երջանիկ է մարդկութիւնը, որ պաղ պատերազմը տաքի չվերածուեցաւ :

1957ի ընթացքին «Ջիղերու պատերազմը» իր դերագոյն սահմանին հասաւ :

Պահ մը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ ներքին խմորումներ եւ արտաքին աղդեցութիւններ նոյնիսկ լրջօրէն սպառնացին խաղաղութեան, նոր աշխարհամարտի մը մղձաւանջին տակ պահելով ժողովուրդները արեւելքի եւ արեւմուտքի մէջ :

Տարին սկսած էր անստոյգ, աւելի ճիշդ մութ հեռանկարներով :

Արեւելքի մէջ Սուէզի անփառունակ արշաւանքը վերջացած էր՝ առանց իրագործելու ծրագրուած նպատակը : Ընդհակառակն՝ այդ շրջանի արդէն իսկ բարդ խնդիրները աւելի կնճռոտած էին եւ անլուծելի դարձած : Այն սահման, որ տակաւին Անգլիա եւ Ֆրանսա կը չարունաէն իրենց բանակցութիւնները Եգիպտոսի հետ եւ չէին կրցած վերջնական համաձայնութեան մը յանգիլ՝ գոնէ մասամբ վերականգնելու համար նախկին դոյավիճակը եւ նուազագոյնին իջեցնելու իրենց կրած նիւթական ու բարոյական վնասները :

Ջրանցքին վերաբացումն իսկ ամիսներ տեւեց, ահագին կորուստներու ենթարկելով ո՛չ միայն բաժնետէրերը, այլ ամբողջ Եւրոպան, որուն քարիւղի ճամբան փակուած էր : Սուրիա՝ կանգնած Եգիպտոսի կողքին՝ քանդած էր Իրաքի նաւթամուղ խողովակները՝ արգիլելու համար քարիւղի փոխադրութիւնը դէպի Միջերկրական :

Սուէզի տագնապը ցոյց տուաւ թէ Խ. Միութիւնը ո՛րքան կը շահագրգռուի Մերձաւոր Արեւելքով : Արշաւանքի ամէնէն տաք շրջանին, երբ այլեւս օրերու խնդիր էր յաղթանակը, վճռական դեր խաղացած էին Բուլգանինի ծանօթ նամակները՝ ուղղուած Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի : Խորհրդային Միութեան վարչապետը կը սպառնար հիւլէական հրթիռներ ղրկել այդ երկիրներուն վրայ, եթէ չդադրեցնէին Եգիպտոսի դէմ կատարուած յարձակումը՝ գործակցութեամբ Իսրայէլի :

Այզընհաուըր չէր ուզած ետ մնալ Բուլգանինէն եւ իր կարգին ազդարարութիւն մըն էր ուղղած իր երկու գլխաւոր դաշնակիցներուն :

Այդ թուականէն սկսեալ մրցակցութիւնը Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի միջեւ մեծ համեմատութիւններ առաւ : Ու դեռ կը շարունակուի :

Յունուարի սկիզբը նախագահ Այզընհաուըր լիազօրութիւն առաւ խորհրդարանէն՝ Միջին Արեւելքը պաշտպանելու համար Խ. Միութեան յարձակումներուն դէմ, այս նպատակին յատկացնելով 400 միլիոն տոլար երկու տարուան համար, Յուլիսէն սկսեալ :

Ասիկա կոչուեցաւ Այզընհաուըրի վարդապետութիւն, որուն յարեցան Սէուտի Արաբիա, Լիբանան, Իրաք եւ Յորդանան :

«Պաղատատի Ուխտ»ն էր, որ պատճառ դարձած էր Կրէմլինի մերձարեւելեան նոր քաղաքականութեան : Անգլիա ծրագրած էր Թուրքիոյ, Իրանի, Իրաքի եւ Փաքիստանի միջոցաւ թումբ կանգնել Ռուսիոյ դէպի հարաւ յառաջխաղացման դէմ :

Մոսկուայի վարիչները յաջողեցան՝ Եգիպտոսէն վերջ՝ իրենց կողմը շահիլ նաեւ Սուրիան : Վերջին ամիսներու ընթացքին իր վրան շատ խօսեցնել տուաւ այս երկիրը, որուն սահմաններուն կը սպառնար Թուրքիա :

Բոլշեւիկ գործակալներ Ապրիլին ծանր խռովութիւններ յարուցին Յորդանանի մէջ : Ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմը իր սպառնական կեցուածքով փրկեց Հիւսէյն Թագաւորն ու իր վարչաձեւը :

Ներկայիս կացութիւնը որոշ չափով մեղմացած է Միջին Արեւելքի մէջ : Զինեալ բախումի մը վտանգները անհետացած են : Բուլգանինի զոյգ սպառնագիրներէն վերջ, Թուրքիա զգաստացած է :

Սուրիոյ վարիչները հետեւելով դնդապետ Նասըրի օրինակին, որոշ քանակութեամբ զէնք ստանալէ վերջ, Խորհրդային Միութեան հետ կնքեցին տնտեսական ու առեւտրական դաշնագրեր : Քաղաքական գետնի վրայ, երկու երկիրներուն մէջ ալ կը տիրէ նախկին վարչաձեւը, միեւնոյն վարիչներով, որոնք գաղափարախօսական եւ հոգեկան ո՛չ մէկ կապ ունին համայնավարութեան հետ :

«Արաբական Լիգա»ն կը ջանայ համերաշխութիւն ստեղծել անդամ երկիրներու միջեւ, բառնալով տարակարծութիւնները : Դժուարին գործ : Տեղական շահեր, աշխարհագրական ուրոյն պայմաններ արգելք կ'ըլլան յաճախ համերաշխ գործակցութեան՝ իրենց ներքին փոխադարձ յարաբերութեանց մէջ :

Սակայն քաղաքական աշխարհի առջեւ, մանաւանդ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ միացեալ ճակատով կը ներկայանան միշտ :

Տարին վերջացաւ Գահիրէի խորհրդաժողովով, որուն մասնակցեցան ասիական եւ ափրիկեան 42 երկիրներու զանազան յառաջդիմական կամ ազգայնական կուսակցութեանց աւելի քան 500 պատգամաւորները պահանջելու համար գաղթատիրութեան բարձումը, 150 միլիոն սարբուկ ժողովուրդներու ազատագրութիւնը եւ միացեալ շուկայի հաստատումը : Նոր յաջողութիւն մը՝ Մոսկուայի համար :

Նոր տարուան սեմին կարելի չէ ըսել թէ մութ ամպերը բոլորովին անհետացած են Մերձաւոր Արեւելքի քաղաքական հորիզոնէն : Նոր տագնապներ կրնան ծագիլ : Մաղթե՛նք որ չվտանգուի խաղաղութիւնը :

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԸՐՇՈԼՏԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Տակ Համըրշոլտ Վարչապետ Կայեարի եւ Արտաքին նախարար Փինոյի հետ խորհրդակցութիւններ ունենալէ ետք, շաբաթ օր մեկնեցաւ Նիւ Եորք : Կարծառեւ այս այցելութիւնը «քարեկամական» եւ «անձնական» բնոյթ կը կրէր, այնպէս որ՝ հարցին ծանօթ շրջանակները զաղտնապահ կը մնան :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցած է արաբական աշխարհին մէջ՝ արար ղեկավարներու հետ : Հաւանական է, որ Ամերիկա չհաւած շատ չէր ուզեր ազմուկ բարձրացնել Փարիզի մէջ : Բնականաբար Ֆրանսացի դիւանագէտներուն հետ խօսած է Միջին Արեւելք իր կատարած այցելութեան շուրջ : Կը թուի թէ Արտաքին նախարար Փինօ իր մտահոգութիւնը չէ ծածկած այդ երկիրներուն մէջ Մոսկուայի տարած գործունէութեան մասին. սպառնալիք մը կայ ներկայիս Արեւմուտքին մատակարարուող քարիւղին վրայ : Գահիրէի ժողովին մէջ խորհրդ. պատուիրակութեան ձեռք առած միջոցները ուրիշ բանի չեն յանգիր : Սակայն, տակաւին շատ ուշ չէ՝ միջոցներու մասին մտածելու համար : Համըրշոլտ որոշ ապահովութիւններ տուած է՝ որ արարա–

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ԳԱՀԻՐԷԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՍՏԵՂԾԵՆ

Կիրակի օր Գահիրէի ափրիկեւասիական երկիրներու ժողովը շարունակուեցաւ. բոլոր պատգամաւորներն ալ խստօրէն քննադատեցին «եւրոպական աշխարհակալութիւն»ը : Այնուհետեւ, ժողովը յետաձգուեցաւ երկուշաբթի օրուան : Պատգամաւորներուն մեծ մասը այցելութիւններ տուաւ եգիպտական գործարաններուն :

Ժողովին կարեւորագոյն հարցը խորհրդային առաջարկն էր. — Տնտեսական, նիւթական եւ արհեստագիտական օժանդակութիւն բոլոր երկիրներուն՝ առանց պայմանադրութեան : Պէտք է ըսել, թէ հարցը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է ափրիկեւասիական երկիրներու մէջ եւ պատգամաւորներուն խօսակցութեանց գլխաւոր նիւթը կը կազմէ : Խորհրդային պատուիրակութեան բանբերը յիշեցուց, թէ անհատական հաստատութիւնները, օտար ընկերութիւններն ու երկրին արդիւնաբերութիւնը ազգայնացնելէ ետք՝ քառասուն տարուան ընթացքին կարեւոր արդիւնքներ ձեռք ձգեցին եւ երկրին արտադրութիւնը 33 անգամ աւելցաւ :

Խորհրդային բանբերը ծափահարութեանց պատճառով ընդմիջելէ ետք իր խօսքը, շարունակեց. — Այսօր, Ափրիկէի եւ Ասիոյ ազգերը շատ աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուին՝ քան Խ. Միութիւնը, ամէն քառասուն տարի առաջ : Ներկայիս, դրամատիրական յառաջադէմ երկիրները մենաշնորհներ չունին Ռուսիոյ մէջ :

Հակառակ անոր, որ պատուիրակութեանց մեծ մասը խանդավառ ընդունելութիւն մը ցոյց տուաւ խորհրդային տեղեկագրին, կարգ մը երկիրներ պաղ վերաբերում մը ունեցան խորհրդային առաջարկներուն նկատմամբ :

Առաջին առթիւ Տիկին Նեհրու (Հնդկաստան) և Անուփ Շինկ յայտնեցին թէ նորութիւն չկար խորհրդային առաջարկներուն մէջ եւ ցաւ յայտնեցին, որ ռուսական պատուիրակութիւնը ձգտումնաւոր կերպով զուգահեռ մը ըրաւ իր եւ ամերիկեան օժանդակութեան միջեւ : Ղանայի պատուիրակութիւնը վերապահ էր եւ Սուտանի պատուիրակութեան նախագահը, Ներքին նախարար Ապտէլ յայտարարեց, թէ իր կառավարութիւնը կ'ընդունէր խորհրդային օժանդակութիւնը, բայց երբեք թոյլ պիտի չտայ որ համայնավարները երկիր մտնեն :

Ժողովին մեծագոյն անակնկալը այն էր, որ եգիպտական պատուիրակութիւնը հրաժարեցաւ Ափրիկէի եւ Ասիոյ երկիրներու Հասարակաց Շուկայ մը ստեղծելու իր առաջարկէն :

Յանկարծական այս փոփոխութեան պատճառները թուելով, պատուիրակութեան նախագահ Թաղէք ըսաւ.

1.— Համայնավար Չինաստան ճանչցուած չըլլալով՝ դժուարութիւններ պիտի ստեղծէ առաջարկուած Հասարակաց Շուկային մէջ :

2.— Արեւմտեան երկիրները արգելք կրնան ըլլալ ափրիկեւասիական հասարակաց Շուկային, այն երկիրներու միջոցաւ՝ որոնք տակաւին վարչական ենթակայութիւն ունին Արեւմուտքին :

Միւս կողմէ, Աղեքսանդրիայէն կը յայտնեն, թէ Եգիպտոս նոր մարտանաւեր գնած է, ծանօթ չէ՝ թէ ո՞ր երկրէն : Արդարեւ, փոխ – ծովակալ Սոլիման Նիզէթ, եգիպտական նաւատորմին սպայակոյտին պետը, յայտարարեց — կրնամ ըսել թէ Եգիպտոս այսօր բաւարար թիւով մասնագէտներ ունի՝ կարենալ գործածելու համար ամէնէն արդիական զէնքերը. այս մասնագէտները կրնան օգտագործել նոր մարտանաւերը՝ որ ներկայիս ճամբայ ելած են արդէն, զօրացնելու համար եգիպտական նաւատորմիղը :

Փոխ – ծովակալը չյայտնեց թէ ո՞վ կը ղրկէր այդ մարտանաւերը. ծանօթ է սակայն, որ վերջերս երկարատեւ պտոյտ մը ըրած էր ան՝ Խ. Միութեան մէջ :

Մինչ այս մինչ այն, յեղափոխութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Նախագահ Նասր հինգ բարձրաստիճան զինուորականներու մահուչափ տիտղոս տուաւ :

63 ՊԱՏԱՆԻՆԵՐ ԱՆՑԱՆ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐՔԵՐԸ

Դեկտեմբեր 24ին Պէյրութի «Գերմանիկ» սրահին մէջ 63 պատանիներ իրենց երդման արարողութիւնը ընելով անցան Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը : Նորագիրներու կնքահայրութիւնը յանձնուած էր ընկեր Կոմսի, որ բացատրեց Դաշնակցութեան էութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ Յունուար 27 – 30ին տեղի պիտի ունենայ Պաղտատի Ուխտին ժողովը : Ամերիկեան պատուիրակութիւնը պիտի ղեկավարէ Արտաքին նախարար Տըլըս :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ յայտարարեց թէ հունգար տարագիրները Միացեալ Նահանգներ ընդունելու համար պատրաստուած ծրագիրը վերջ պիտի գտնէ Դեկտեմբեր31ին : 38.000 տարագիրներ ընդունուած են Ամերիկա՝ Փեշտայի ապստամբութենէն ի վեր :

ՍԻԳԵՐԻՈՅ մէջ խորհրդային գիտունները ջրածին ռումբի փորձ մը կատարեցին, կը հաղորդէ ամերիկեան հիւլէական ուժի յանձնախումբը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան միջեւ համաձայնութիւն մը ստորագրուեցաւ՝ 1958ի ընթացքին 700 միլիոն ռուպլիի փոխանակութիւն կատարելու համար : 30 առ հարիւր աւելի՝ քան նախորդ տարին :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ տնտեսական օժանդակութիւն մը առաջարկեց Սուրիոյ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարական տագնապը բարդ հանգոյցի մը վերածուեցաւ : Բազմաթիւ հերքումներէ ետք, այսօր կը յայտարարուի թէ Վարչապետը դարձեալ պատրաստ է հրաժարելու :

ՍԷՅԼԱՆԻ մէջ պատահած ողողումներու հետեւանքով երկու հարիւր հոգի խեղդամահ եղաւ : 300.000 հոգի անապաստան մնացած է :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ յառաջիկայ Մարտ 16ին տեղի պիտի ունենան Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութիւնները, կը հաղորդէ մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատընաուըր Յունուարի կիսուն պիտի պատասխանէ մառեշալ Բուլգանինի նամակին :

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ երեւան ելած են սասանեան հաղարներով եգիպտական հինգ ոսկիներ, որոնք կը շրջին Եգիպտոսի, Լիբանանի եւ Ֆրանսայի մէջ :

ՊՈՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ վերջին հանդիպում մըն ալ պիտի ըլլայ, որմէ ետք յառաջիկայ Մարտին համաձայնագիրը պիտի ստորագրուի : 3.2 միլիառ մարքի փոխանակութեան պիտի ըլլայ երեք տարուան ընթացքին : Գերմանիա քարիւղ եւ բամպակ պիտի գնէ, փոխարէն նաւեր եւ մեքենաներ տալով :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կուսակցութեան շարքերուն մէջ բազմաթիւ փոփոխութիւններ եղան, կը հաղորդեն Փէքինէն :

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

ԵՒ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ

Բարեգործականը, քանի մը տարի առաջ, սկսաւ պայքարիլ Լիբանանի եւ Սուրիոյ ազգային իշխանութիւններուն դէմ, որովհետեւ, անկէ հեռացուած էին խորհրդային համակիր տարրերը ։

Անցնող պատերազմի շրջանին, դաշնակիցները, լայն ազատութիւններ տուած էին համայնավարներուն՝ գործելու մասնաւորապէս Լիբանանի մէջ։ Համայնավար կուսակցութեան հայկական հատուածը, ունէր իր պաշտօնական օրկանը՝ « Ժողովուրդի Ձայն» անունով ։

Արաբական պետութիւնները, իրապէս անկախ դառնալէ ետք, աւելի շրջահայեաց եղան եւ վերջ տուին հայ համայնավարներու սանձարձակ գործունէութեան։

Այս սեղմումներու հետեւանքով, ծանօթ հոսանքը որդեգրեց նոր գործելակերպ մը։ Իր մարդիկը տեղաւորեց հայկական կազմակերպութիւններու մէջ եւ անոնց խողովակով սկսաւ պառակտել գաղութները։

Պառակտումի քաղաքականութիւնը աւելի բացայայտ եղաւ, երբ պայքար ըսկըսաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը քանդելու համար։ Այս տխուր արարքին գլխաւոր դերակատարները, գոնէ հրապարակի վրայ, Բարեգործականի վարիչներն էին։ Անոնք էին որ փորձեցին « Համախմբականներու նոր կաթողիկոսութիւն մը ստեղծել։ Բայց, Լիբանանի եւ Սուրիոյ կառավարութիւնները մերժեցին զայն ճանչնալ եւ ներկայիս գոյութիւն ունենալէ դադրած է ան։

Աւելի փոքր չափի վրայ, տարիէ մը ի վեր, նոյն պառակտումը սկսաւ յունահայ գաղութին մէջ։ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան մաս կազմող մէկուկէս ռամկավար անդամները, դուրսէն ստացուած հրահանգներու վրայ, քաշուեցան ազգային իշխանութիւններէն, այն ենթադրութեամբ՝ թէ պիտի կրնային զայն քայքայել՝ յենուելով զաւադիր վարդապետի մը վրայ։

Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, իր հետ ունենալով ամբողջ յունահայ գաղութը, կտրուկ միջոցներու դիմեց, պահպանելու համար տարիներէ ի վեր հաստատուած գոյավիճակը ։

Ցաւով պիտի ըսենք, թէ Իսահակ վարդապետի ձախողանքէն ետք, Բարեգործականն է որ այս անգամ հրապարակ կ'իջնէ չարունակելու համար պառակտումի քաղաքականութիւնը ։

Բարեգործականի անպաշտօն օրկան՝ չարաթաթերթը, Նոյեմբեր 30ի թիւով, իր դժգոհութիւնը կը յայտնէր որ, այդ Միութիւնը, մինչեւ հիմա օժանդակած էր յունահայ վարժարաններուն եւ կ'աւելցըներ ։

« Դաշնակ մարմիններու կամ ուսուցիչներու խնամքին յանձնուած աշակերտները, վարժարանին գրասեղանները լքած են՝ կանխահասօրէն թունաւորուած ու մոլեռանդ հոգիով ։

« ... Հ. Բ. Ը. Միութիւնն է, որ նիւթական եւ բարոյական բոլոր միջոցները ունի իրեն կապելու համար ժողովրդային զանգուածները եւ ՈՒԶԱԾ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ (ընդգծումը մեր կողմէ. «Ազատ Օր») պատրաստելու համար նոր սերունդը...»)։

Յունահայ վարժարաններու հայ դաստիարակներու պատրաստած սերունդը փառաւորեց Հ. Բ. Ը. Միութեան յիսնամեակի հանդէսները Աթէնքի եւ Սելանիկի մէջ։ Նոյն սերունդը նաեւ հրապարակ եկաւ Մայիս 28ի հանդէսին, ուր նախարար Գ. Քասիմաթիսի հիացումին առարկայ դարձաւ ։

Բարեգործականի մէջ վերջերս սպրդած քողածածուկները, դժգոհ են այս արդիւնքէն եւ որոշապէս կ'ուզեն որ «ուզած ուղղութեամբ» դաստիարակուի նոր սերունդը ։

Այդ ուղղութիւնը այնքան ալ անհասկընալի չէ, երբ նախապատերազմեան շրջանին, Գօքինիոյ մէջ, ամենայն ազատութեամբ, կը հետապնդուէր Գայֆայեաններու կողմէ, մուրճ–մանգաղի յաղթանակի քարոզչութեամբ։ Դեկտեմբերեան ոճիրներուն առեն, գիտենք թէ այդ սերունդը ի՛նչ ծառայութիւններ մատոյց։

Բարեգործականի նոր վարիչները «էջմիածինի» անունը չահագործելով՝ կ'ուզեն վերադառնալ նախապատերազմեան շրջանի ։

Բայց թող չմոռնան անոնք մեր կեանքին ներս տեղի ունեցած երկու հիմնական փոփոխութիւններ ։

Առաջին՝ Յունաստանի ներկայ փոքրաթիւ գաղութը, տարիներու դառն փորձառութիւններէ ետք, այլեւս չենթարկուիր արտաքին ազդեցութիւններու, չահագործումներու։ Ան գիտէ այլեւս անտեսել թէ Բարեգործականի տոլարները եւ թէ Խորհրդային Հայաստանէն եկած կոնդակները ։

Երկրորդ՝ Յունաստան՝ որ ահագին զոհեր տուաւ բոլորովին ձերբազատուելու համար կարմիրներու խնամակալութենէն, ներկայիս խիստ շրջահայեաց եւ զգուշաւոր է արտաքին թափանցումներու դէմ ։

Ձենք ուզեր աւելի ծանրանալ այս կացութեան վրայ, զոր կրնան չտեսնել միայն տխմարները եւ քողածածուկները ։

Էջմիածինը եւ Բարեգործականը, ազատ են ու թող հետեւին իրենց ուզած քաղաքականութեան՝ օգտագործելով չահաւէր ու փառաւոր փոքրաթիւ քիչ մը։

Յունահայ գաղութը, բացարձակ մեծամասնութեամբ եւ ազգային խոր գիտակցութեամբ՝ բոլորուած է իր եկեղեցիներուն եւ ազգային մարմիններուն չուրջ ։ Մեր վարժարաններուն մէջ, նոր սերունդը պիտի ստանայ հելլենական եւ հայկական ազգային դաստիարակութիւն, կատարեալ ներդաշնակութեամբ ։

———— ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ ————

ՅՈՅՑԵՐ ԵՒ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՀԱՅ, ՅՈՅՆ ԵՒ ՀՐԵԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌՋԵՒ

Փոքրամասնութեանց դէմ նոր շարժում մը սկսած է Պոլսոյ մէջ։ Այդ պայքարին լծուած է համալսարանական թուրք ուսանողութիւնը, կարգ մը ծայրայեղութիւններու դիմելով։ «Հայրենակից, Թըրքերէն խօսէ» վերտառութեամբ ցուցատախտակներ պատրաստած են եւ կախած բոլոր թաղերու, հրապարակներու եւ չուկաներու մէջ։ Հայ, յոյն եւ հրեայ վաճառատուներու եւ հաստատութեանց առջեւ ալ նախատական արտայայտութիւններ եւ տգեղ վիճաբանութիւններ ունեցած են, ստեղծելով գրգռուած մթնոլորտ մը ։

Ապահովութեան տնօրէնութիւնը տեսնելով որ գրգռութիւններն ու ծայրայեղութիւնները մեծ համեմատութիւններ կը ստանան եւ Սեպտեմբեր վեց–եօթի դէպքերը կը յիշեցնեն, հաւաքած է բոլոր ցուցատախտակները եւ արգիլած ցոյցերը ։

ՄԻԱՅՆ ԹՐՔԵՐԷՆ ...

« Ազչամ» թրքական թերթը այդ առթիւ կը գրէ.—

— Երիտասարդութիւնը պայքար մը կը բանայ որպէսզի Յոյները, Հրեաները եւ Հայերը հանրային վայրերու մէջ Թրքերէն խօսին։ Խօսք չունինք այս մասին ։ Նոյնիսկ ուշ մնացած ենք այս ուղղութեամբ։ Պէյօղլուի փողոցներուն, կզզիի շոգենաւերուն, եւ սինէմաներուն մէջ կը կարծէք թէ Թուրքիոյ մէջ չէք գտնուիր։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Բարեգործականի նախագահներու եւ զանձապահներու ծանօթ գայթակղութիւնները կը բաւեն, հասկնալու համար թէ՝ ինչքան անտէր է այդ կազմակերպութիւնը։ Ան միշտ պիտի մնայ ենթակայ՝ նիւթական ու քաղաքական չահագործումներու ։

Ժամանակը եկած է, որ ամբողջ Յունաստանի մէջ մեր ունեցած երկու ազգային վարժարանները՝ բոլորովին ձերբազատուին Բարեգործականի պայմանաւոր օժանդակութենէն ։

Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը, կը վայելէ մեր ժողովուրդին անվերապահ վստահութիւնը եւ այլեւս ի վիճակի է հոգալու իր կրթական կարիքները։ Միւս կողմէ, Հ. Կ. Խաչը պատրաստ է նոր զոհողութիւններ յանձն առնելու եւ օժանդակելու՝ առանց պայմաններ պարտադրելու ազգային իշխանութեան ։

Բոլորովին վստահ ենք ու լաւատես՝ թէ յունահայ գաղութին առջեւ կը բացուի նոր շրջան մը, ուր ան ձերբազատուած պիտի ըլլայ կաչկանդումներէ եւ վնասակար ազդեցութիւններէ ։

(Խմբագրական ԱԶԱՏ ՕՐԻ)

Երբ կը խօսինք հայ, յոյն եւ հրեայ հայրենակիցի մը հետ, անմիջապէս կ'անդրադառնանք թէ մշակոյթի մեծ տարբերութիւն մը կայ մեր միջեւ։

Անոնք չատ լաւ գիտեն Ֆրանսական, ամերիկեան գրականութեան նորութիւնները, գիտեն նաեւ թէ Յունաստանի մէջ ո՞րն է վերջին հրատարակուած վէպը, սակայն մեզմէ բան չեն գիտեր ։

Լաւ, սակայն իրաւունք ունի՞նք վըշտանալու եւ ամբաստանելու փոքրամասնութեան պատկանող հայրենակիցները ։ Մենք չենք այս կացութեան պատասխանատուն։ Մշակոյթն է որ մարդիկը կը մօտեցնէ իրարու։ Ես ընտանիքներ կը ճանչնամ, որոնք իրենց լեզուն չեն գիտեր։ Հիմա իրենց զաւակները Թրքերէն չեն գիտեր։ Ի՞նչու, որովհետեւ պայմանները փոխուած են ։

Հայրենակից Թրքերէն խօսէ ըսելով խնդիր չի լուծուիր։

Աշխարհի ոչ մէկ կողմը այսքան չատ փոքրամասնութեան վարժարան կայ։ Ամերիկայի մէջ ուր փոքրամասնութիւնները մեծամասնութիւն կը կազմեն, ամէն ոք կը յայտարարէ թէ Ամերիկացի է, որովհետեւ Ամերիկեան վարժարան կը յաճախէ եւ ամբողջ ազգը նոյն լեզուն կը խօսի ։

Եթէ կ'ուզենք որ հայրենակիցը Թրքերէն խօսի եւ մեզի մօտենայ մենք ալ պէտք է նոյն բանը ընենք։ Պէտք չէ արիթ տանք որ փոքրամասնութեան պատկանող տղաքը ուրիչ մշակոյթ եւ ուրիչ լեզու սորվին ։

Ի՞ՆՉ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՆ ԱՆՈՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ

« Միլլիէթ» ալ փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մասին հետեւեալը կը գրէ.

« Քննութիւններ կը կատարուին ուսուցման նոր դրութիւն մը հաստատելու համար փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ։ Անգարայի Կրթական Նախարարութեան կողմէ ճշդուած մարմին մը, նաեւ քննութիւններ պիտի կատարէ քաղաքիս մէջ եւ մասնաւորաբար «Քիւլթիւր»ի Թուրք ուսուցիչներուն կարծիքը պիտի առնէ այս մասին։ «Նախապատրաստական մարմինը» որ պիտի ճշդէ փոքրամասնութեանց վարժարաններու ուսուցման նոր դրութիւնը, հետեւեալ որոշումները տուած է իր առաջին աշխատութիւններէն ետք։

Ա. Փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ մայրենի՝ լեզուն պիտի ըլլայ Թրքերէնը, միւս լեզուները պիտի աւանդուին իբրեւ օգնական դաս։

Բ.— Այս վարժարաններուն մէջ պիտի չորուի որեւէ ծանօթութիւն, որ դէմ է մեր ազգային չահերուն։ Անստատողները պիտի արգիլուին ուսուցչագործելէ ։

Գ.— Վարժարաններու տնօրէնները թուրք պիտի ըլլան եւ առաջին գիրքը պիտի գրուին գպրոցին վարչական մեքենային մէջ։

Դ.— Բոլոր դասագրքերը Թրքերէն պի-

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ՀԵՐՈՍ ՄԸ

Եւ պարպեց իր գինիին բաժակը ։

— Նայէ, ըսաւ ուրիշ մը, ցոյց տալով հրացանակիրը, նայէ, սկսաւ մտածել ։

— Ի՞նչ բանի վրայ կը խորհիս, հարցուց պետը, ոլորելով իր պեխերը ։

— Մօ՞րդ մասին։

— Ո՞ւր ձգեցիր զայն ։

Երեքը մէկ դարձան դէպի իրեն։ Խեղճ մարդը փակեց իր աչքերը եւ խակոյն վերստին բացաւ զանոնք, որոնք թրջուած էին։ Նայեցաւ հեռուն, լեռներէն անդին։

Աւազակները սկսան ծիծաղիլ ։

— Ամէնէն զարմանալին այն է, ըսաւ անոնցմէ մին, որ բնաւ չի խօսիր։ Ինչո՞ւ համար։ Արդեօք հպա՞րտ է...

— Ո՛չ, համեստ է, ըսաւ ուրիշ մը ։

— Վախկէն է, եզրակացուց պետը ։

Հրացանակիրը ժխտական ձեւով չարժեց իր գլուխը ։

— Ո՛չ, ո՛չ, գոչեց պետը վճռականութեամբ ոտքի կենալով, հիմա կը տեսնենք ։

Եւ դառնալով իր ընկերներուն, աւելցուց ·

— Անպայման հրամանագիր մը կը տանէր որուն մէջ հրահանգուած է զմեզ կախել։ Արդէն չատ ժամավաճառ եղանք ։ Պէտք է որ որեւէ կերպով փախել տանք իրեն իր գաղտնիքը ։

Կալանաւորը սարսռաց եւ վերցուց իր գլուխը, կարծես ըսել ուզելով. «պատրաստ եմ»։

Երեք աւազակները եկան ու կանգնեցան անոր առջեւ ։

Այդ միջոցին եթէ որեւէ մէկը ուզէր ուշադրութիւն դարձնել երիտասարդ աւազակին որ բարձրութեան վրայ իր պահակի պաշտօնը կը կատարէր, պիտի տեսնէր որ ան տերեւի մը պէս կը դողար եւ իր դէմքը պատած էր մահատիպ դալկութեամբ մը ։

Պետը, նշմարեց այդ բանը, եւ սպառնալից ակնարկով մը երիտասարդին յիշեցուց իր պարտականութիւնը ։ Այս վերջինը վերստին առացաւ իր նախկին վիճակը ։

— Ուրեմն, ըսաւ պետը վերադառնալով դոհին այնպիսի չեչտով մը որ ոչ մէկ առարկութիւն կրնար վերցնել, ուրկէ՞ կուգայիր ։

Կալանաւորը կիտեց իր յօնքերը, սեւեռեց աւազակին վրայ խորաթափանց հայեացք մը, որուն մէջ կը կարդացուէր իր կորովի կամքին զօրութիւնը, եւ չպատասխանեց ։

Առանց ուրիշ որեւէ խօսքի, պետը այնպիսի ուժգին հարուած մը տուաւ խեղճին ճիշդ ծնօտին, որ լսուեցաւ փշրուող ակռաներու աղմուկ մը ։

— Պիտի պատասխանե՞ս հիմա ...

Մարդը կքեց իր գլուխը, թողուց որ իր բերնին մէջ հաւաքուած արիւնը հոսի, իր ակնարկը կեդրոնացուց աւազակին վրայ եւ գլխով դարձեալ ժխտական նշան մը ըրաւ, անտեղիտալի հպարտութեամբ մը ։

Աւազակը բարկութենէն խածաւ իր չըրթունքները, դողդոջ ակնարկ մը փոխանակեց իր ընկերներուն հետ, դաժան ժպիտ մը երեւցաւ իր դէմքին վրայ, եւ ապա, հանդարտօրէն, քաշեց գրպանէն դանակ մը, բացաւ զայն, մօտեցաւ կալանաւորին եւ դանակին սուր ծայրը դրաւ անոր կոկորդին։ Խեղճը բնազդաբար ընկրկումի չարժում մը ունեցաւ, իբր թէ դանակը արդէն կը մտնէր իր միսին մէջ ։

— Մի վախնար, ժպտեցաւ աւազակը։

Եւ դանակին սուր ծայրը դանդաղօրէն, թեթեւ հպումով մը, կոկորդէն մինչեւ պորտը վար սահեցուց, ճիշդ այնպէս, ինչպէս տախտակի մը վրայ զուգահեռական գիծ մը պիտի քաշէր ։

Կարմիր, բարակ գիծ մը նշմարուեցաւ որ յետոյ ժայթքող արիւնին տակ կորսուեցաւ։ Եւ այդ արիւնը հեղհեղէ ինկաւ գետին կաթիլ առ կաթիլ, արտասուքի պէս ։

— Ո՛հ, օ՛հ, գոչեց պետը, իր անտանական ձայնով, կարծեմ կը սկսիս հասկնալ ու տեսնել...

— Նայէ՛, ինչպէս կը հոսի, ըսաւ միւսը ։

Հրացանակիրը դիտեց վազող արիւնը, գլուխը ցցեց, չեչտակի նայեցաւ աւազակներուն քիչ առաջուան արտայայտութեամբ, եւ դարձեալ ժխտական նշան մը ըրաւ գլխովը ։

Երեք գազանները իրարու նայեցան, աւելի զարմացած քան բարկացած ։

— Ուրեմն դուն մեռնի՞լ կ'ուզես, յիմար, գոռաց յանկարծ պետը։ Ձե՞ս տեսներ որ հոս մինակ ես եւ մեր տիրապետութեան տակ կը գտնուիս եւ թէ մենք կրնանք քեզ չան մը նման սատկեցնել ։ Ի՞նչ կը յուսաս։ Քեզ ազատելո՞ւ կուգան։ Ըսէ՛, բան մը ըսէ որ իմանանք, գոնէ բառ մը արտասանէ ։

Հրացանակիրը համր կը մնար ։

Բարկութենէն մոլեգնած, աւազակներէն մին մերկացուց իր դաշոյնը եւ մօտենալով կալանաւորին ուզեց զայն տեղն ու տեղը սպաննել, սակայն պետը արագ չարժումով մը բռնեց անոր թեւը, եւ իր հրացանը ձեռք առնելով, ըսաւ.

— Այս միջոցն ալ փորձենք ...

ԷՏՄՈՆՏ ՏԷ ԱՄԻՉԻՍ

(4 Շար.)

ԹԱԴԷՈՍ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

(Մահուան քառասունքին առթիւ)

Լիբանահայութեան, — եթէ ոչ կեդրոնական Ֆրանսայի — բոլոր խաւերէն ճանչցուած եւ յարգուած յայտնի անձնաւորութիւններէն մէկն էր: Բարութեան մարմնացում մը՝ եթէ անձնապէս հետը խօսէիր, ըմբոստ յեղափոխական մը՝ երբ բեմերէն զինքը կ'ունկնդրէիր: Բանախօսութեան կը սկսէր միշտ հանդարտ ու մեղմ, վերջացնելու համար կրքոտ եւ յուզուած վիճակի մը մէջ: Կը յուզէր՝ երբ խօսքը կ'ուղղէր ուծացման ճամբուն մէջ ինկած սերունդին եւ անտարբեր ծնողքներուն: Ապրեցէք հայ, մեռէք հայ, այս էր իր եզրակացութիւնը:

Ընկեր Թադէոս Այվազեան հոն էր՝ ուր դժբախտութիւն մը կար, կ'այցելէր հիւանդանոցները՝ բոլոր ծանօթներուն, միշտ ժպտերես եւ խրախուսական խօսքերով մխիթարել կը ջանար հիւանդները: Ծանօթի մը հողեհանգիստի պարագային ներկայ էր եկեղեցիին մէջ. կը յարգէր բոլորը, յարգուելու համար բոլորէն:

Թադէոս Այվազեան անխոնջ կ'աշխատէր նաեւ Կապոյտ Խաչին համար: Յաճախ իր անձնական գործերը մէկ կողմ ձգած կը զբաղէր անոր գործերով, Թղթակցութիւններ, հանդէսներու, գործերու կարգադրութեան հոգը իր վրայ, կը վազէր աջ ու ձախ առանց տրտունջի: Իսկ Կապոյտ Խաչի փոքրիկներու կայաններն ամբողջ հոգը մասնաւորապէս ծանրացած էր իր վրայ: Երեք տարի առաջ փոքրիկները կայան տանելու համար ինծի ալ վիճակուեցաւ իրեն հետ ճամբորդել: Գիշերը անվերջ կը հսկէր փոքրիկներու վրայ:

Նոյն վերաբերումը ունէր նաեւ մեծերու հանդէպ: Կրթական մարզին մէջ ալ տարիներով նոր սերունդին դաստիարակութիւններ է կատարած հայրական հոգածութեամբ:

Պանդուխտ ընկեր Այվազեանը պանդուխտ ալ մեռաւ. նախախնամութի՞ւնն էր որ այդպէս ուզեց... Քառասունքին առթիւ որպէս վերջին յարգանք, ու չի մոռնալու համար բարի Հայու մը յիշատակը՝ գրի կ'առնեմ այս քանի մը տողերը:

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

տի ըլլան, բացի օտար լեզուներու դասերէն:

Ե — Փոքրամասնութեանց վարժարաններու Թուրք ուսուցիչներու թիւը պիտի աւելցուի եւ փոքրամասնութեանց պատկանող ուսուցիչները տեւական հսկողութեան տակ պիտի գտնուին:

Վերաքննութեան պիտի ենթարկուին այս որոշումները եւ նոր յաւելումներ տեղի պիտի ունենան:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, (Յատուկ) — Տարին չըրացած, կ'արժէ ամփոփ տեսութիւն մը ներկայացնել գաղութիս միայն մէկ որոշ մասի գործունէութեան շուրջ: Մաս մը, աւելի ճիշդ՝ Վիէնի գաղութին, լայն զանգուածը քանի որ իր գովելի եւ մխիթարական ճիգերով, պատնէշին վրայ կ'երեւայ պարբերաբար:

Վերամուտէն ասդին, հանրային կեանքը՝ թէեւ ոչ այնքան խանդավառ, սկսած է մշակութային, դպրոցական եւ մարզական գետիններու վրայ:

Կապոյտ Խաչի դպրոցները, կանոնաւորաբար կը շարունակուին. աշակերտները, իսկական նուիրեալներ են — թիւով քիչ. եւ կարելի է ըսել որ աննշան աշխատանքով մը, անոնք համեստ արդիւնքներ ձեռք կ'անցընեն: Ահա սփոփարար կէտ մը. բայց ոչ հիմնական, կայուն ձեռնարկ՝ ամբողջ նորահաս սերունդի փրկութեան համար:

Յառաջիկայ Յունուար հինգին, Կապ. Խաչի վարչութիւնը կը տօնէ Մանուկներու Օրը, աւանդական, սրբազան օր դարձած այլեւս մեր հանրային կեանքին մէջ:

— Ունինք Հ. Մ. Ը. Մ.ը, որ յարատեւ եւ յամառ աշխատանքով իր գոյութիւնը կը պահէ Վիէնի մէջ 1927էն ի վեր: Ամէն տարի, նոր աշխոյժով եւ առաջադրութիւններով ան կը սկսի մարզական եղանակը:

Կարելի է ըսել որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը տեսակ մը անհրաժեշտութիւն դարձեր է գաղութիս մարզասէր, աւելի՝ ուսանողական սիրահար պատանիներուն եւ երիտասարդներուն համար: Ընթացիկ շրջանին, Հ. Մ. Ը. Մ.ը՝ իր բարեկամական եւ ախոյեանական մրցումներէն դուրս, մշակութային ձեռնարկներով ալ հետաքրքրուած է: Դեռ վերջերս, Նոյեմբեր 2ին, իր նախաձեռնութեամբ գեղեցիկ ներկայացում մը տրուեցաւ Վիէնի մէջ (կինօ անհաւատարիմ է), գործակցութեամբ Գ. Վահանի եւ իր սիրողներու խումբին:

Դեկտեմբեր 28ին տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը, առանց մեծ յաւակնութիւններու եւ համեստ միջոցներով կազմակերպուած այդ պարահանդէսը, ժողովրդական դարձած է արդէն Վիէնի եւ թէ շրջաններու պարասէրներու մօտ: Չեմ գիտեր թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ական մեծ ընտանիքը, ի՞նչ կը մտածէ: Յառաջիկայ տարին, 1958, մեր սիրելի Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութեան (Հ. Մ. Ը. Մ.) շողշողուն 40ամեակն է: Իրապէս, չքեղ տարեդարձ մը, սերտօրէն կապուած Հայաստանի Անկախութեան հռչակման յիշատակելի թուականին հետ (1918): Անշուշտ, այդ մասին խորհուրդներ պիտի գտնուին:

ինչ սքանչելի օրինակ յարատեւութեան, եւ ազգային գիտակցութեան:

Քառասնամեակին զուգընթաց՝ ահա Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան 30ամեակը, քանի որ 1927ին, իբրեւ գաղթական ապաստան կը գտնէր արդէն Վիէնի մէջ: Անոնք որ պայքարած են ու դիմացած՝ զանազան խաչակրութեանց, կրնան հպարտօրէն հրճուիլ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կենսունակութեամբ եւ անոր ստացած դափնեպսակներով:

Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութիւնը ամէն տարի Նոյեմբեր 11ին, կը ներկայացնէ Վիէնի Հայութիւնը, մասնակցելով քաղաքիս պաշտօնական տողանցքին եւ հանդիսութեանց: Մեր տարագիր եռագոյնը, այդ օրը կը ցնծայ. ֆրանսական եռագոյնի կողքին կը ծփայ հպարտ եւ վսեմ:

Կարելի չէ Նոյեմբեր ամիսը (Մեռելոցը) յիշել առանց այցելութիւն մը տալու մեր սիրելի մեռելներուն, որոնք թաղուած են Վիէնի բլրանիստ գերեզմանատան մէջ: Ծանօթ անձնաւորութիւններ. ընկերներ, բարեկամներ, անուշիկ մամիկներ, եւ երիտասարդներ հայրենիքի կարօտով տոչորուն կը հանգչին խաղաղութեան յաւիտենական քունով: Ողբացեալ մեր ընկերոջ Գրիգոր Ալօյեանի տապանաքարին վրայէն, կ'արտագրեմ հետեւեալ քառեակը՝

«Երկիր պաշտելի
Տարօն սրբազան
Կարօտդ սրտիս
Մըտայ գերեզման»:

Գալով ընդհանրապէս ազգային կեանքին, կարելի է ըսել թէ այդ կողմէն, տխուր է տեսարանը:

Ամիսներ առաջ Ազգային Միութիւն մը կազմելու փորձեր եղան: Յաջորդական ժողովներ, մեծ արդիւնք չտուին: Միայն թէ, կազմուեցաւ առժամեայ վարչութիւն մը, վեց ամսուան գործունէութեան շրջանով եւ որուն անդամակցեցան որոշ թիւով հայրենակիցներ: Վերջերս, Դեկտեմբեր ութին, առժամեայ վարչութիւնը, ընդհանուր հայ գաղութը հրապարակային ժողովի հրաւիրած էր: Բայց, շատ քիչեր հետաքրքրուած եւ պատասխանած էին հրաւէրին:

Եւ այսպէս, առժամեայ վարչութիւնը նկատի առնելով ներկայ կացութիւնը եւ ի մասնաւորի, շատերուն անտարբերութիւնը, ստիպուեցաւ իր պաշտօնին վրայ մնալ եւ շարունակել նախնական աշխատանքները:

Շատ կը խօսուի եւ մտահոգութիւններ կը լսուին, աջէն ձախէն, մեր նորահաս սերունդի մասին: Լուրջ ձեռնարկներ, հաւաքական եւ ազդու միջոցներ չկան դժբախտաբար: Բայց, մեծ պակաս մը կը լրացնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի շարժումը: Նոր Սերունդի վարչութիւնը, հրապարակային ձեռնարկներէն դուրս, վերամուտէն ասդին եւ անկէ առաջ՝ շաբթուան մէջ իրիկուն մը, յատկացուցած է դասախօսական ժողովի: Իրենց դասախօսը, Կապոյտ Խաչի դպրոցներու ուսուցիչը՝ Կ. Տէրմոյեան, օգտակար, համեմուած դասախօսութիւններ կը հրամցնէ իր ունկնդիրներուն, կանոնաւորապէս եւ ճշգրիտ օրակարգով: Մեր համեստ կարծիքով, այս միջոցները կըրնան շօշափելի արդիւնքներ տալ. քան թէ, պարբերական խնջոյք – պարահանդէսներով, մտքերը ցրուել եւ հեռացնել զանոնք ազգային նկարագրէն, եւ հետեւաբար ազգային ոգիէն:

Կ. Տ.

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԳԱՐԵԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յատուկ) — Մարսէյլի մեր գաղութին հանրային գործունէութիւնը հետզհետէ կը վերագտնէ իր նախկին խանդավառութիւնը: Նորընտիր հոգաբարձութիւնը երիտասարդութիւնը իր կողքին գործի լծելով, կը կատարէ օգտակար աշխատութիւններ: Ներկայիս վերաբացուած են արդէն շաբաթական դասընթացքները ու ժողովուրդը համեբաշխ՝ սկսած է դարձեալ հետաքրքրուիլ ազգ. գործերով:

Անցեալ Օգոստոսի դաշտահանդէսէն ետք, որուն արձագանգը տրուեցաւ «Յառաջ»ի մէջ, Հոկտեմբեր 19ին երիտասարդութիւնը կազմակերպած էր երեկոյթ մը, գլխաւորութեամբ միութեան հիմնադիր անդամներէն եւ փոխ – քարտուղար Սարգիս Պէտիկեանի, որ նոյնպէս վերջացաւ կատարեալ յաջողութեամբ:

Նոր տարուան տօնական օրերու առթիւ հոգաբարձութիւնը կազմակերպած էր նաեւ թատերական եւ պարի երեկոյթ մը՝ որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 21ին, Շաբաթ երեկոյ մինչեւ լոյս: Այդ օրը տեղւոյն «Վէնսան» սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր:

Այս առթիւ ներկայացուեցաւ «Ուշ լինի նուշ լինի» օփերէթը, ղեկավարութեամբ դերասան եւ ուսուցիչ Թրապօշի, օժանդակութեամբ Տէր եւ Տիկին Թուրապեաններու, Տիկին Մակի Եաղճեանի, Մ. Քէչիշեանի, Կ. Յարութիւնեանի եւ մասնակցութեամբ դպրոցի աշակերտութեան: Խաղարկութեան կը մասնակցէր նաեւ Ս. Չէօրէքճեան, Համօ եւ Գարոյր նուագախումբը:

Դերակատարները իրենց դերերը կատարեցին լաւագոյն կերպով ու խանդավառեցին հանդիսականները, արժանանալով բոլորին գնահատութեան:

Տիկիններ՝ Թուրապեան եւ Եաղճեան իրենց համակրելի երգերով մասնաւոր փայլ մը տուին երեկոյթին:

Հանդէսին առաջին մասը լրացաւ ուշ ատեն, որմէ ետք ժողովուրդ եւ մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը զուարճացաւ մինչեւ լոյս բարոյապէս թէ նիւթապէս ձեռք բերելով գոհացուցիչ արդիւնք մը:

ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ԿԱՅԾԵՐ

ԻԶ.

Ի՞ՆՉ Է ՊԱՐՍԻԿԸ

Երեւի, Աստուած չէ կամենում, որ ժողովուրդը իր անբախտ դրութիւնից դուրս գայ, որովհետեւ այս նրա պատիժն է:

Կարօն շատ էր տխրում, երբ ես այսպիսի մտքեր էի յայտնում: Բայց ես յետոյ հասկացայ, որ նա իր դատողութիւնների մէջ ուղիղ էր: Հասկացայ, բայց խիստ ուշ ...:

ԻԷ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍԷՐԸ

Բայց ի՞նչ էր, որ կապում էր Հայերին մի այնպիսի երկրի հետ, ուր նրա կեանքը հանապազօրեայ վտանգի մէջ էր, ուր նրա կայքը ապահովուած չէր, ուր նրա ապրուստը խառն էր արեան քրտինքի մէջ, ուր նրա ընտանեկան սրբութիւնը աբռնաբարւում էր, ուր նրա կրօնքը, եւ ամէն ինչ որ նուիրական էր նրա համար, սրբապղծւում էր: Ի՞նչ էր, որ կապում էր Հայերին այսպիսի երկրի հետ. — Հայրենիքի սէրը:

Հայրենիքը լի էր անթիւ յիշատակարաններով, որոնք ասում էին Հային՝ «դա քո երկիրն է, այստեղ էին ապրում քո նախնիքը, եւ այստեղ մեռան նրանք, դու էլ պէտք է այստեղ մեռնես, եւ քո ոսկերքը խառնես նրանց ոսկերքի հետ»:

Վանայ բերդի պարսպաքարերի վրայ եւ Վասպուրականի մէջ՝ բլուրների գագաթին՝ հայը տեսնում էր անթիւ արձանագրութիւններ, բեւեռագիրներով, որոնք հազարաւոր տարիներ պատերազմելով ժամանակի հետ, պահել էին Հայոց հին, թագաւորների յիշատակարանները: Այն անբարբառ եւ խուլ նըշանագրների մէջ հայը կարդում էր իր վաղեմի մեծութիւնը:

Նոյն երկրում հայը դեռ չէր մոռացել իր հին աստուածներին, որոնց հետ այնքան շատ դարեր ապրել էր նա միշտ հաշտ կերպով, որոնց նուիրել էր իր զոհերը, որոնցից խորհուրդներ եւ պատգամներ էր հարցրել իր գործերի մասին:

Դեռ Աստղիկը, աշխարհի գեղեցիկ դիցուհին, իր վաղեմի սովորութեան համեմատ, ամէն օր վաղառաւօտեան, լողանում էր Մուրադ գետի (Եփրատի) ալիքների մէջ:

Նոյն ժամուն Հայոց երիտասարդ դիւցազունները հաւաքւում էին Տարօնայ սարի գլխին, այնտեղից գաղտնագողի կերպով դիտելու գեղեցիկ աստուածուհու մարմինը: Բայց Աստղիկը Մշու դաշտի ամբողջ երեսը եւ նրա լեռները պատում էր թանձր մշուշով, եւ անթափանցելի օդեղէն վարագոյրները անտեսանելի էին կացուցանում նրա լողարանը անհամեստ աչքերից: Դեռ Արշակայ ծովակի մէջ բընակւում էին Հայոց ջրային յաւերժահարսունքը: Եւ հայ պատանին, լի ախտաբորբոք կրքերով, լուսնկայ գիշերներում թափառում էր լճի ափերի մօտ, «հրեղէն աղջիկներ» որսալու համար: Դեռ Հայոց ամենահին եւ ծերունի աստուածը — Արեգը — հրային – լուսափայլ ճաճանչներով, ամէն գիշեր հանգստանում էր Վանայ ծովակի մէջ, որի յատակի վրայ դրած էր նրա ոսկեղէն անկողինը: Այնտեղ ջրային կոյսեր իրանց գողտրիկ երգերով անուշցնում էին ցերեկուայ յոգնած լուսատուի քունը: Դեռ Լեզք կոչուած բլուրի վրայ ապրում էին Յարալէզ դիք, որոնք լիզելով կեանք էին շնորհում պատերազմի դաշտում ընկած Հայոց քաջերին:

Այն երկրում, Հայոց ձորով անցնելու ժամանակ, հայը միշտ յիշում էր իր նախահօր — Հայկ դիւցազնի, այն մեծ հըսկայի կռիւը տիտանների հետ: Ցոյց էր տալիս իր զաւակներին Նամրութայ սարը, ուր մեր Հայկ պապը վեր հանեց Նեբրովթի դիակը, նրան սպանելէն յետոյ: Եւ իր աշխարհին ցոյց տալու համար գոռոզ վիթխարիի ամբարտաւանութիւնը, նոյն սարի բարձրութեան վրայ մեխեց նրա դիակը եւ յետոյ այրեց նըրան: Մինչեւ այսօր մնում են նոյն սարի մօտ Նեբրովթայ քարաւանի ուղտերը, երկար, քարացած շարքերով, որոնք նըրա զինուորների համար պաշար էին կըրում եւ Հայոց աստուծոյ հրամանով քար դարձան: Եւ Հայը միշտ պարծենալով է յիշում իր նախահօր — Հայկ դիւցազնի յաղթութիւնը, եւ հպարտանում է, որ ինքը մի այնպիսի մեծ մարդու սերունդ է, որ շառաւիղում էր աստուածների արիւնից:

Այն երկրում դեռ չէին ցամաքել չորս գետերը, որոնք բխում էին Աստուծոյ դրախտից, եւ Բինգէօլի ծաղկաւէտ դաշտին նայելով, հայը ասում էր իր որդուն՝ «տես, տես, այստեղ էր մեր նախահօր եւ նախամօր բնակարանը»:

Նա ցոյց էր տալիս «Կայէնի ծառերը», որոնց հովանու տակ հանգստանում էր առաջին երկրագործը: Նա ցոյց էր տալիս «Ղամեքայ բերդը» — այն քաջ որսորդի ամրոցը, որը սպանեց Աղամի անդրանիկ, բայց դատապարտեալ որդուն:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

կան աշխարհին եւ Արեւմուտքի միջեւ տնտեսական ու մշակութային յարաբերութիւնները պիտի շարունակուին ։

Արծարծուած է նաեւ Սուէզի ջրանցքին խնդիրը, ոչ միայն Փինոյի եւ Համըրշոլտի, այլ՝ նաեւ ՄԱԿի քարտուղարին եւ Սուէզի ընկերութեան ընդհանուր տնօրէն Ժորժ – Փիքոյի միջեւ ։

Անկախ այս բոլորէն, միջազգային զանազան հարցերու շուրջ ալ խորհրդակցութիւններ եղած են։ Վարչապետ Կայեար շեշտը դրած է զինաթափութեան կէտին վրայ, յայտնելով թէ Փարիզի կառավարութիւնը լրջօրէն շահագրգռուած է այս խնդիրով։ Ատլանտեան Ուխտի ժողովին մէջ Ֆրանսական պատուիրակութեան բռնած դիրքն ալ այդ ցոյց կու տայ ։

Վարչապետին եւ Արտաքին Նախարարին հետ ունեցած խորհրդակցութիւններէն զատ, Համըրշոլտ խօսակցութիւններ ունեցած է նաեւ կարգ մը երեսփոխաններու հետ։ Տեղական մամուլը կը հաղորդէ, թէ ՄԱԿի քարտուղարը կարեւոր մտահանչումներ բրած է Ֆրանսացի երեսփոխաններուն ։

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տիկին Նատիրեան հազարական ֆրանք կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի տան Շ. Միսաքեան սրահին եւ Մոնմորանսիի հանգստեան տան։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Ժերոմի (Մարսէյլ) Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղ. խորհուրդը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Թաղիս ազգայիններէն Տէր եւ Տիկին Մանուկ Գասպարեանի եւ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինասեանի (Փարիզ) իրենց մօր Այրի Տիկին Մազրուհի Վարպետեանի տխուր մահուան առթիւ։

Այս առթիւ խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի, ի նպաստ Թաղին եկեղեցիին եւ դպրոցին։ Պ. Արշամ Գասպարեան երեք հազար ֆրանք, Այրի Թագուհի եւ Նարին Մակարեան երկու հազար ֆր., Պ. Անթուան (Գաս Թապա) 1500 ֆր., իսկ Այրի Տիկին Վեհանուշ Ատուրեան, Տօքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեան, Պ. Անթառամեան հազարական ֆրանք, Թաղիս դպրոցին, Պ. Հմայեակ Կարապետեան, Մկրտիչ Աւետիսեան, Գօղոս Յակոբեան, Հայկ Զուլուրեան, Նազար եւ Գրիգոր Ինճէճեան, Օննիկ Նիկողոսեան, Ոսկեան Շէրպէթեան, Աբրահամ Մանկասարեան եւ Պ. Սվազլեան հինգ հարիւրական ֆր. դպրոցին։ Պ. Կարապետ Կոսաճեան հազար ֆր. Թաղիս աղքատներուն ։

Պ. Պ. Ռուբէն Ասարլըքեան, Յարութիւն Ժամկոչեան հազարական ֆրանք, իսկ Կարապետ Աճէմեան, Յովհ. Ժամկոչեան, Կարապետ Եսաեան, Պ. Անթառամեան հինգ հարիւրական ֆր. Թաղիս եկեղեցւոյ պայծառութեան ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ տարեկան պարահանդէսին մեծապէս սատարող բարեկամներուն եւ յանձնախումբի անդամներուն, որոնք ամէն կարելի ջանք թափեցին պարահանդէսի յաջողութեան ։

× Օրընայէն հայրենակից Բիւզանդ Ժամկոչեան հազար ֆր. կը նուիրէ Միութեան, իր աղջկան Օր. Զուարթի, անգլերէն լեզուի դասախօս նշանակուելուն առթիւ Գանեոլի քոլէժին մէջ։ Մեր շնորհաւորութիւնները։

Ամասիոյ Հայր. Միութիւն

×

Ս. Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .—

Տիկին Իսկուհի Մանուկեանի մահուան քառասունքի առթիւ Մարտիրոս Մանուկեանի կողմէ դպրոցին հազար հինգ հարիւր, Դպրաց Դասին հինգ հարիւր, Խաչիկ Նոնոյեան հազար, եկեղեցւոյ բարեզարդութեան Յարութիւն Փիլիկեանի մահուան առթիւ Պ. Յակոբ Թորոսեան հազար ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի ։

ՅԱՌԱՋ ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Պ. Նշան Փօլատեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տէր եւ Տիկին Գրիգորեանի (Ամերիկա)։

Նոր Տարուան առթիւ Մարսէյլէն Պ. Ս. Համալեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տէր եւ Տիկին Լ. Օտապաշեանի (Մարսէյլ)։

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ"Ը

Յ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Յունուար 2ին, ժամը 15 – 19, Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, 8 Րիւ Տանթոն, մեթրօ Սէն Միշէլ կամ Օտէօն ։

Գեղարուեստական բաժին, Կապոյտ Խաչի Իսիի Խրիմեան դպրոցի աշակերտներու երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Ս. Քաջեանի ։

Տիկին Էլ. Բիւզանդի յատկապէս պատրաստած մէկ գաւեշտը «ՀՕՓԼԱ ՍՊՈՒՏՆԻԿ» կը ներկայացուի Ալֆորվիլի փոքրիկներով ։

Մենապարեր Օր. Թ. Քէօշկէրեանէ եւ Օր. Թարօնէ ։

Ձեռնածուական Պէրնար Տէտէճեան ։

Աճպարար ԺԷՕ – ԹԻՐՈՍ ։ Կաղանդ Պապա ։

Մուտքը ազատ է ։

Ուշադրութիւն.— Իսիէն օթօքառը կը մեկնի ժամը 14·30ին, Խրիմեան վարժարանէն ։

Յ. Կ. Խաչի Մանուկներու Օրուան տօնին առթիւ Յունուար 2, Հինգշաբթի Ալֆորվիլէն հանրակառք կը մեկնի ժամը 13ին, Պուլվ. Քառնօէն ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Յ.Կ.Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ կը տօնուի Յունուար 5ին, ժամը 2ին, Աւարոնեան ակումբին մէջ ։

Սիրուն անակնկալներ, երգ, պար, արտասանութիւն ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Մուտքը ազատ է

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Յ. Կապ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնս կը փութայ յայտնել Գոմոնի յարգելի ծնողներուն եւ հայ հասարակութեան թէ՝ պիտի տօնէ «Մանուկներու Օր»ը՝ հինգ Յունուար, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ։ Այս առթիւ տեղի պիտի ունենան՝ յատուկ պատշաճի արտասանութիւններ եւ բաշխում Կաղանդի նուէրներու ։

Կը հրաւիրուին՝ ծնողքները եւ մանուկներ ։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Իսիի Խրիմեան վարժարանի տօնածառի հանդէսը տեղի կ'ունենայ, Կիրակի 5 Յունուար, ժամը 16ին, վարժարանին սրահին մէջ։

Աշակերտներու կողմէ պիտի ըլլան, արտասանութիւններ, երգեր, պարեր։

Տրամախօսութիւն մը, եւ Կաղանդ Պապային ժամանումը ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ծնողքները եւ գաղութը անխտիր ։

×

ՏՕՆԱԾԱՌ

Յ. Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի Մանուկներու Օրուան տօնածառը Յունուար հինգին, կիրակի ժամը երեքին Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահը ։

Երգ, արտասանութիւն, պար եւ Կաղանդ Պապային նուէրներու բաշխումը ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեցաշէն Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ գումարները, հաւաքուած Ազգ. Միութեան ատենապետ Պ. Յ. Վարժապետեանի եւ Պ. Մարգար Մարգարեանի կողմէ.— Պ. Պ. Ճ. Պահատուրեանէ 50·000 ֆրանք, Գրիգոր Հաւկտուրեան 10·000 ֆրանք, Ստեփան Խոշոբեան 10·000 ֆր., Գէորգ Հաւկտուրեան հինգ հազար, Կարապետ Հաւկտուրեան հինգ հազար, Յարութիւն Թօփալեան երկու հազար ։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Երիտասարդ օրիորդ մը գրասենեակի աշխատանքի համար (տաքթիլօ եւն.) Դիմել անձամբ «Յառաջ»ի վարչութեան ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՈՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԿՐՏԻՉ

5 Յունուար, Կիրակի ճրագալոյց Ս. Ծննդեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 3·30ին, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը հինգին, ղեկավարութեամբ Արա Պարթեւեանի ։

6 Յունուար երկուշաբթի Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·30ին, պատարագ ժամը տասնին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Սերովբէ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ։ Յաւարտ Ս. պատարագի Ջրօրհնէքի կարգ կը կատարուի ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

1 Յունուար 1958, Չորեքշաբթի .— Ամանորի պաշտամունք, Ս. պատարագ ժամը 11ին ։

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ երեկոյ ճրագալոյց, սկզբն. ժամը հինգին։ Ս. պատարագ ժամը եօթին։ Գիրքերու ընթերցումը կը կատարուի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ ։

Կիրակի Ս. Ծննդեան պատարագ, սկզբնաւորութիւն ժամերգութեան ժամը եօթին, Ս. պատարագ ժամը տասնին ։ Ջրօրհնէքի արարողութիւն ժամը 11·30ին։ Կը հրաւիրուի Լիոնի եւ շրջաններու հաւատացեալ հայ ժողովուրդը ներկայ ըլլալու հոգեշունչ արարողութեանց ։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ՝ Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 1, Ս. պատարագ, սկիզբ ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

4 Յունուար, ճրագալոյց, երեկոյեան ժամերգութիւն ժամը հինգին, Ս. պատարագ ժամը վեցին։

5 Յունուար, Ս. Ծնունդ։ առաւօտ, Սկիզբ ժամերգութեան ժամը ութին, Ս. պատարագ ժամը տասնին, Ջրօրհնէք 11-ին ։

Այս արարողութիւններ կը կատարուին Ս. Եկեղեցւոյս երկսեռ Դպրաց Դասու կողմէ, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Գօյաճեանի։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ — ԳՈՄՈՆ

Յունուար 1, Չորեքշաբթի ԿԱՂԱՆԴ Նոր Տարուան առաւօտեան արարողութիւն ժամը 8·30ին, Գոհաբանական Ս. պատարագ ժամը 10ին։

4 Յունուար, Շաբաթ, ճրագալոյց, Երեկոյեան արարողութիւն եւ Ս. պատարագ ժամը 3·30ին։

5 Յունուար, Կիրակի, Ծնունդ,

Սկիզբ առաւօտեան արարողութեանց ժամը 7·45ին, հանդիսաւոր Ս. պատարագ ժամը 9·30ին, Ջրօրհնէքի արարողութիւն 11·45ին։

6 Յունուար, Երկուշաբթի, Յիշատակ Մեռելոց, առաւօտեան արարողութիւնք ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ ժամը 10ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Մարի Զօրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս չորեքշաբթի Սէն Մարթէնի եկեղեցիին մէջ, ժամը 9ին, Ս. պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի

Ողբ. ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՐԵԱՆի

մահուան տարելիցին առթիւ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը Ուրբաթ, 3 Յունուար, ժամը 9ին, Ռեժանի վերնայարկը ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին, Րիւ տէ Քոնվալէսան, Ահարոնեան սրահը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Շրջաբերականներու ընթերցում, Ամերիկայի Կեդր. Վարչութենէն։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր ։

ԽՆՋՈՅՔ

Համա–Ջարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին ընտանեկան խնջոյքը նոր տարուան առթիւ, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին, Յոյներուն սրահը, 5 Րիւ Պոնրփուա։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ, հաճելի ժամանց ։

Մուտքը ազատ է ։

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —